

HILJADU I JEDNA NOĆ

HILJADU I JEDNA NOĆ

Izdavač:

»PROSVJETA«, izdavačko poduzeće
Zagreb, Berislavićeva 10

Za izdavača:

BRANISLAV ĆELAP

Tisak: ČGP »DELO«, Ljubljana

S ruskog preveo:
MARKO VIDOJKOVIĆ

Crteži:

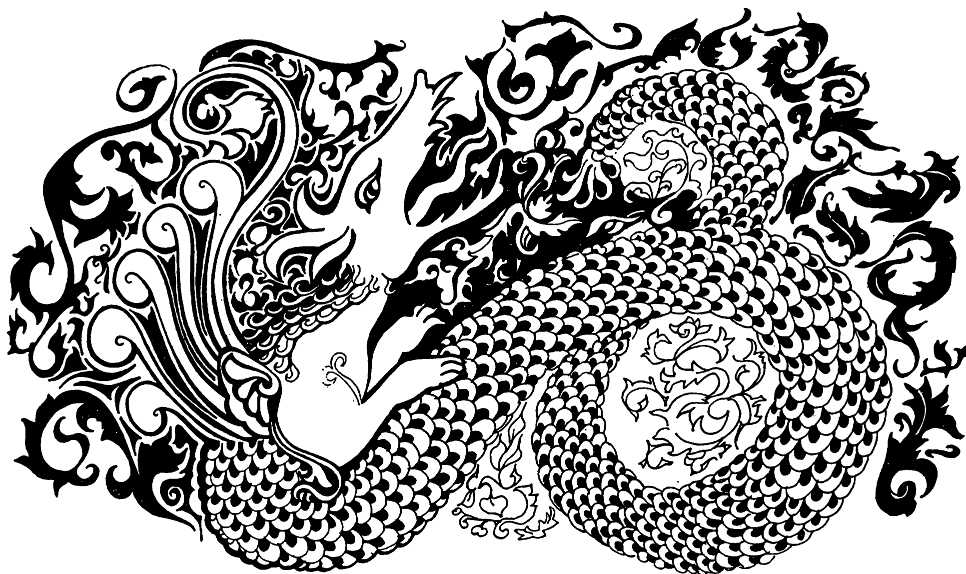
IVO FRIŠČIĆ

HILJADU I JEDNA NOĆ

KNJIGA TREĆA

PROSVJETA
ZAGREB 1971

KNJIGA TREĆA

PRIČA O HASIBU, DANIJALOVU SINU I O ZMIJSKOJ CARICI

Priča se da je u drevno doba i u toku minulih vjekova i godina bio jedan mudrac među grčkim mudracima, a taj se mudrac zvao Danijal. I on je imao učenika i sljedbenika, a grčki mudraci su slušali njegove zapovijedi i uzdali se u njegovo znanje, ali Danijal pri svem tome ne bješe dobio dijete muškoga spola. I dok je on razmišljao o sebi jedne noći među noćima, plačući zbog toga što nema sina koji bi mogao naslijediti njegovu nauku poslije njegove smrti, odjednom mu pade na pamet da Alah sluša poziv onih koji mu se obraćaju i da pred vratima njegove milosti nema vratara; on dodjeljuje šta kome hoće, bez računa, a ne odbija čovjeka kad ga za što moli, već mu, naprotiv, daje u izobilju sreće i svoju milost. I Danijal se pomoli velikodušnom Alahu (velik je on!) da mu da muško dijete, kako bi ga mogao ostaviti poslije svoje smrti i kako bi ga obasipao svojom ljubavlju, a zatim se vrati kući, pa obljubi ženu, koja zatrudnje od njega te iste noći...

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade četiristo osamdeset treća noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da se grčki mudrac vratio kući i da je obljubio svoju ženu, koja je zatrudnjela od njega te iste noći. A potom, poslije nekoliko dana, mudrac otplovi u neko mjesto, pa se lađa razbi, a njegove knjige nestadoše u moru, dok je on sâm isplivao, držeći se za jednu dasku s te lađe. I od onih knjiga što su mu pale u more ostade mu samo pet listića, koje on, po svome povratku kući, stavi u jedan sanduk, pa ih zatvori. 483. NOĆ

A trudnoća Danijalove žene postade uočljiva, pa joj on reče: – Znaj da mi je došao suđeni čas i da ću se uskoro preseliti iz prolaznoga svijeta u vječni svijet. Ti si trudna, te ćeš, možda, poslije moje smrti roditi dijete muškoga spola. Kad ga budeš rodila, nadjeni mu ime Hasib Karim-ad-din i odgoji ga što bolje možeš, a kad dijete poodraste i kad te bude zapitalo: – Kakvo mi je nasljedstvo ostavio otac? – daj mu ovih pet listova. Kad naš sin bude pročitao te listiće, i kad bude shvatio ono što u njima piše, on će postati najučeniji čovjek svoga vremena.

Potom se Danijal oprosti sa ženom, pa jauknu i rastade se s ovozemaljskim životom i svim onim što je u njemu. I Danijala oplakaše njegovi rađaci i prijatelji, i okupaše ga, i prirediše mu sjajnu pratnju, a zatim ga ukopaše, pa se vratiše. A poslije malo dana njegova žena rodi lijepo dijete i nadjenu mu ime Hasib Karim-ad-din, kao što joj muž bješe ostavio u amanet.

A kad je ona rodila dijete, dovedoše joj astrologe, te astrolozi izračunaše djetetov horoskop i odrediše koje su zvijezde na ishodu, pak rekoše: – Znaj, o, ženo, da će novorođenče proživjeti mnogo dana, ali će to biti tek poslije nevolje koja će ga snaći na početku njegova života. Ako se spasi toga, kasnije će mu biti dano znanje mudrosti. – A zatim astrolozi odoše svojim putem, dok žena poče dojiti dijete, i dojila ga je dvije godine, a onda ga je odbila od sise.

Kad djetetu bješe pet godina, majka ga dade u školu, da nešto nauči, ali dječak ne nauči ništa, te ga ona izvadi iz škole i dade u zanat. Ali dijete ne nauči nijedan zanat niti načini što svojim rukama. I njegova je majka plakala zbog toga, a ljudi joj rekoše: – Oženi ga, možda će se postarati o svojoj ženi, pa će se latiti nekog zanata. – I majka isprosi za Hasiba jednu djevojku i oženi ga njome, te on provede tako neko vrijeme, baveći se svojom ženom i zabavljajući se s njom i noću i danju, ali se ne prihvati nijednog zanata.

A susjedi im bjehu drvosječe, te oni dođoše njegovoj majci, pa joj rekoše: – Kupi sinu magarca, uže i sjekiru, pa neka pođe s nama, da siječemo drva; zarada će pripasti njemu i nama, pa neka on troši na vas jedan dio onoga što mu bude pripalo.

Hasibova majka se veoma obradovala kad je čula to od drvosječa, te ona kupi sinu magarca, uže i sjekiru, pa sve to ponese i uputi se s Hasibom drvosječama, kojima ga preda, poručivši im da se staraju o njemu. – Ne opterećuj se brigom za ovog mladića – rekoše joj drvosječe – naš gospod će mu dati ono što mu pripada; to je sin našega šeika.

A zatim drvosječe povedoše Hasiba i odoše s njim u planinu, gdje počeše sjeći drva, a zatim natovariše drva na svoje magarce, pa se vratiše u grad. I oni su prodavali drva, a novac su trošili na svoje obitelji, a potom su se vraćali da sijeku drva drugoga i trećega dana, i tako su činili neko vrijeme.

I dogodi se jednoga dana da ih je uhvatila velika kiša kad su otišli da sijeku drva, te svi pobjegoše u jednu veliku spilju, da se sklone u njoj od kiše. I Hasib Karim-ad-din se odvoji od njih, pa, sjedeći sam u spilji, poče udarati sjekirom o zemlju. I on vidje po zvuku da je zemlja ispod sjekire prazna, a kad mu to postade jasno, on poče kopati i poslije nekog vremena ugleda jednu

okruglu ploču na kojoj je bila alka. A kad vidje to, Hasib se obradova i pozva svoje drugove drvosječe ...

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade četiristo osamdeset četvrta noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je Hasib Karim-ad-din pozvao svoje drugove drvosječe, i njegovi drugovi dođoše i vidješe tu ploču, pa joj brzo priđoše i ispod nje iskopaše jedna vrata. I otvoriše ta vrata što bjehu pod pločom, pa odjednom vidješe da je to bunar pun pčelinjega meda. I drvosječe rekoše jedan drugome: – Gle, ovaj je bunar pun meda, te nam ostaje samo da odemo u grad po mješine, pa da ih napunimo medom. Prodat ćemo med, pa ćemo podijeliti novac koji budemo dobili za nj, a jedan od nas neka ostane da sjedi pored meda, kako bi ga čuvao od drugih ljudi. 484. NOĆ

– Posjedit ću ja i čuvat ću ga dok vi ne siđete s planine i dok ne donesete mješine – reče Hasib, te drvosječe ostaviše Hasiba Karim-ad-dina da čuva bunar, a sami odoše u grad.

A kad se vratiše, oni doniješe mješine i napuniše ih medom, pa natovariše magarce i vratiše se u grad, gdje prodadoše med, a potom opet dođoše na bunar, po drugi put, i tako su činili neko vrijeme. Noćivali su u gradu, pa su se vraćali na bunar i punili mješine medom, dok je Hasib Karim-ad-din sjedio i čuvao bunar.

Ali jednoga dana drvosječe rekoše jedan drugome: – Taj bunar s medom našao je Hasib Karim-ad-din, a on će sutra otići u grad i požalit će se na nas, pa će uzeti novac za med i reći: – Ja sam našao taj med. – Od toga se možemo spasiti samo ako ga spustimo u bunar, da metne u mješine onaj med što je još ostao tamo, pa ćemo ga tamo i ostaviti; on će umrijeti od straha, a to nitko neće znati.

I oni se dogovoriše o tome, pa pođoše i išli su sve dotle dok nisu došli na bunar, a onda rekoše Hasibu: – O, Hasibe, siđi u bunar, pa pokupi onaj med što je ostao tamo. – I Hasib siđe u bunar pa pokupi med koji bješe ostao u njemu, a zatim viknu: – Izvucite me, ovdje ništa više nije ostalo! – ali mu ni jedan drvosječa ne odgovori. Oni su naime natovarili magarce, pa su krenuli put grada, a Hasiba ostavili sama u bunaru. I kad vidje to, on poče dozivati u pomoć i plakati, uzvikujući: – Nema moći ni sile do u Alaha, visokoga, velikoga! Umrijet ću od straha!

Eto šta je bilo s Hasibom Karimom.

Što se pak tiče drvosječa, oni stigoše u grad i prodadoše med, pa plačući odoše Hasibovoj majci i rekoše joj: – Neka je živa tvoja glava poslije smrti tvoga sina Hasiba! – A šta je bilo uzrok njegovoj smrti? – zapita ona, a drvosječe joj odgovoriše: – Sjedili smo u planini, pa nam je nebo poslalo veliku kišu, te smo otišli u jednu spilju da se sklonimo od kiše. I mi još nismo došli k sebi, kadli magarac tvoga sina pobježe u dolinu, te Hasib pođe za njim, ne bi li ga vratio iz doline, a tamo bješe jedan veliki vuk, pa je on rastrgao tvoga sina i pojeo magarca.

Kad je čula šta joj rekoše drvosječe, Hasibova majka se poče udarati po licu i stade posipati glavu zemljom i oplakivati sina, a drvosječe su joj svakoga dana donosili hranu i piće.

Eto šta je bilo s Hasibovom majkom.

Što se pak tiče drvosječa, oni pootvaraše dućane i postadoše trgovci, a sve su vrijeme provodili jedući, pijući, smijući se i igrajući.

A što se tiče Hasiba Karim-ad-dina, on je počeo plakati i kukati, i dok je sjedio u bunaru u takvome stanju, odjednom na nj pade jedan veliki skorpion. I Hasib se podigne, pa ubi skorpiona, a potom pomisli u sebi i reče: – Ovaj je bunar bio pun meda, pa otkud onda skorpion u njemu? – I on ustade da dobro pogleda ono mjesto s kojega je pao skorpion, pa se poče okretati desno i lijevo po bunaru i tako vidje da blista neka svjetlost s onoga mjesta s kojeg bješe pao skorpion.

Videći to, Hasib izvuče nož što ga je imao pri sebi, pa proširi taj otvor, tako da je bio velik kao prozor; i onda se mladić provuče kroza nj, i išao je neko vrijeme po unutrašnjosti bunara. I odjednom ugleda jedan veliki prolaz, pa pođe za njime, a onda ugleda jedna velika vrata od crnoga željeza, na kojima bješe srebrni katanac, a u katancu zlatan ključ.

Potom on priđe tim vratima, pa pogleda kroz pukotinu i vidje neku veliku svjetlost koja je blistala iza vrata. I Hasib uze ključ, pa otvori vrata i uđe u jednu odaju, a kad je malo poodmakao, dođe do jednog jezera, a u tom jezeru ugleda nešto što se blistalo kao voda. I on je išao sve dotle dok nije došao do onoga što se blistalo, a onda ugleda jedan veliki brežuljak od zelenoga topaza, na kojem bješe namještena zlatna postelja, ukrašena raznim dragim kamenjem . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade četiristo osamdeset peta noć, ona reče:

485. NOĆ

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je Hasib prišao brežuljku i da je onda vidio da je taj brežuljak od zelenoga topaza, a da je na njemu namještena zlatna postelja, ukrašena raznim dragim kamenjem, dok oko te postelje stoje klupice, od kojih su neke srebrne, a neke od zelenoga smaragda. A kad je prišao tim klupicama, Hasib uzdahnu, pa ih poče brojiti i tako vidje da ima dvanaest hiljada klupica. I on se popne na postelju koja bješe namještena usred tih klupica, pa sjedne na nju i počne se čuditi tome jezeru i poređanim klupicama, a čudio im se sve dotle dok ga nije savladao san. A kad je malo odspavao, on odjednom ču neko šištanje i zviždanje i neku veliku buku; i onda otvori oči, pa sjedne i vidje na klupicama velike zmije, od kojih je svaka imala po sto lakata u dužinu. I obuze ga velik strah zbog toga, te mu se usta osušiše od prepasti, i on izgubi nadu da će ostati živ, i preplaši se kao nikada u životu. I onda vidje da oči svake zmije gore kao žeravica, a da sve one sjede na klupicama; a kad se okrenuo jezercetu, ugleda u njemu male zmije, kojih je bilo toliko da to zna samo veliki Alah.

A poslije nekog vremena Hasibu priđe jedna zmija velika kao mazga, i na njenim leđima bješe jedan zlatni pladanj, a nasred pladnja ležaše zaspala

zmija, kao neki biljur, i ona je imala ljudsko lice, a govorila je jasnim jezikom. I zmija se približi Hasibu Karim-ad-dinu, pa ga pozdravi, a on joj odgovori na pozdrav; i onda pladnju priđe jedna od onih zmija što bjehu na klupicama, pa ona podigne onu zmiju što bješe na pladnju i posadi je na jednu klupicu. A zatim ta zmija dreknu na zmije na njihovu jeziku, te sve zmije popadaše sa svojih klupica i pokloniše joj se, a ona im dade znak da sjednu, te one posjedaše. A ta zmija reče Hasibu Karim-ad-dinu: – Nemoj nas se bojati, o, mladiću! Ja sam zmijska carica i sultanka zmija.

Kad je Hasib čuo te riječi od zmije, srce mu se umiri, a potom zmija naredi zmijama da donesu nešto za jelo, te one doniješe jabuka, grožđa, narova, klokočike, šumskih i grčkih oraha, badema i banana, pa sve to staviše pred Hasiba Karim-ad-dina. – Dobro došao, o, mladiću! – reče mu onda zmijska carica. – Kako se zoveš? – Zovem se Hasib Karim-ad-din – odgovori mladić, a zmijska carica reče: – O, Hasibe, jedi malo toga voća, jer mi nemamo drugih jela, a ne boj nas se nimalo!

A kad je čuo te riječi od zmije, Hasib se sit najede i oda hvalu velikom Alahu, pa one zmije ukloniše sofru, a zatim mu zmijska carica reče: – Ispričaj mi, o, Hasibe, zašto si sam, odakle si došao na ovo mjesto i šta ti se dogodilo. – I Hasib joj ispriča sve što mu se dogodilo s ocem, i kako ga je majka rodila i dala u školu kad mu je bilo pet godina, i kako nije naučio nijednu nauku, i kako ga je ona dala u zanat i kupila mu magarca i od njega načinila drvosječu i kako je našao bunar pun meda, i kako su ga njegovi drvosječe ostavili u bunaru, pa su otišli, a na njega je pao jedan skorpion, kojega je ubio, pa je proširio onaj otvor iz kojeg je pao skorpion, te je tako izašao iz bunara i došao do željeznih vrata koja je otvorio, a zatim je išao sve dotle dok nije došao do zmijske carice, s kojom razgovara. – Eto moje priče od početka do kraja – reče on potom – a veliki Alah bolje zna šta se dogodilo sa mnom poslije svega toga.

Kad je čula priču Hasiba Karim-ad-dina od početka do kraja, zmijska carica reče: – Neće ti se dogoditi ništa, osim što će te pratiti svaka sreća . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade četiristo osamdeset šesta noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je zmijska carica rekla Hasibu Karim-ad-dinu: – Neće ti se dogoditi ništa, osim što će te pratiti svaka sreća, 486. NOĆ
ali ja hoću, o, Hasibe, da provedeš neko vrijeme sjedeći sa mnom, dok ti ne ispričam svoju povijest i dok ti ne ispripovjedim sva čudesa koja su mi se desila. – Slušam i pokoravam se onome što mi zapovijedaš! – reče Hasib, a onda zmijska carica kaza:

– Znaj, o, Hasibe, da je u gradu Misru[1] bio car jedan od Izraelovih sinova, pa je imao sina koji se zvao Bulukija. I taj car je bio znalac i pobožan čovjek, uvijek pognut nad bogoslovskim knjigama koje je čitao; a kad je taj car oslabio i kad je bio na rubu groba, dođoše velikaši njegova carstva da ga pozdrave, pa posjedaše pored njega i pozdraviše ga, a on im reče: – O, ljudi, znajte da se približilo vrijeme mome odlasku iz ovozemaljskoga svijeta u potonji život, a

nemam šta da vam povjerim na čuvanje, osim svoga sina Bulukije. Pobrinite se o njemu, dakle.

A zatim car uzviknu: – Tvrdim da nema boga do Alaha! – pa jauknu i rastade se s ovim svijetom. I onda ga opremiše i okupaše, pa ga sahraniše, priredivši mu sjajnu pratnju, a njegova sina Bulukiju proglasiše za sultana. I carev sin bio je pravedan prema svojim podanicima, te su oni dahnuli dušom u njegovo vrijeme.

I jednoga dana među danima dogodi se da je carev sin otvorio riznice svoga oca, ne bi li se prošetao po njima, a kad je otvorio jednu od tih riznica, ugledao je u njoj nešto nalik na vrata. I on otvori ta vrata, pa uđe i vidje da se iza vrata nalazi jedna mala soba, u kojoj bješe jedan stup od bijeloga mramora, a na tom stupu – jedan kovčeg od ebanovine. I Bulukija uze taj kovčeg, pa ga otvori i u njemu nađe drugi jedan kovčeg, a kad i njega otvori, vidje u njemu jednu knjigu. I on otvori tu knjigu, pa je pročita i nađe u njoj opis proroka Muhameda (blagoslovio ga i pozdravio Alah!), te tako sazna da će Muhamed biti poslan na kraju vremena i da će on biti gospodar prvih i posljednjih.

A kad je Bulukija pročitao tu knjigu i kad je saznao kakva su svojstva našega gospodara Muhameda, za srce mu priraste ljubav prema njemu. I potom Bulukija okupi velikaše, Izraelove sinove, pa ih obavijesti o toj knjizi i pročita im je i reče: – O, ljudi, ja moram izvaditi svoga oca iz groba i spaliti ga! – I ljudi mu rekoše: – Zašto da ga spališ? – A Bulukija im odgovori: – Zato što je sakrio od mene ovu knjigu i što mi je nije pokazao, a ono što ona sadrži on je uzeo iz Tore i Ibrahimovih svitaka. On je stavio tu knjigu u jednu od svojih riznica, a o tome nije obavijestio nijednoga čovjeka.

A velikaši mu rekoše: – O, care naš, tvoj otac je umro i sad je u prahu, a njegova stvar povjerena je njegovu gospodu! Nemoj ga vaditi iz groba, dakle.

Kad je čuo te riječi od velikaša, Izraelovih sinova, Bulukija vidje da mu oni neće dati vlast nad njegovim ocem, te ih ostavi, pa ode majci i reče joj: – O, majčice, u riznici svoga oca vidio sam jednu knjigu u kojoj se nalazi opis proroka Muhameda, a to je prorok koji će biti poslan ljudima na kraju vremena, te mi je ljubav prema njemu prirasla za srce. Hoću da putujem po tuđim zemljama, ne bih li se tako sreo s njim, a ako se ne sretnem s njim, umrijet ću od strasti i ljubavi prema njemu.

Potom Bulukija svuče svoje odijelo, pa uze ogrtač i ropsku obuću[2] i reče: – Ne zaboravljaj me, o, majčice, u svojim molitvama! – I njegova majka zaplaka, pa mu reče: – Kako će mi biti kad ti odeš? – A Bulukija joj odgovori: – Mene je sasvim izdalo strpljenje, te sam i tvoju i svoju stvar povjerio velikom Alahu.

I Bulukija pođe u svijet, uputivši se u Siriju (a nitko od njegovih ljudi nije to znao), i išao je tako dok nije došao do morske obale. I onda on ugleda jednu lađu, pa se ukrca u nju s drugim putnicima, a lađa je plovila dok nije pristala uz jedan otok. I putnici siđoše s lađe na otok, pa i Bulukija siđe s njima, a zatim se udalji od njih i sjedne pod jedno drvo, gdje ga svlada san. I tako on zaspa, a zatim se probudi i pođe k lađi, da se ukrca u nju, ali vidje da su lađari digli sidro. A na tom otoku vidje zmije koje su nalikovale na deve ili palme, i one su

spominjale Alaha i molile se za Muhameda, vičući: – Nema boga do Alaha! Hvala Alahu! – Kad je to vidio, Bulukija se čudom začudi...

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade četiristo osamdeset sedma noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je Bulukija vidio zmije koje su vikale: – Hvala Alahu! Nema boga do Alaha! – i da se onda čudom začudio tome. 487. NOĆ

A zmije se okupiše oko Bulukije, kad ga ugledaše, pa ga jedna od njih zapita: – Tko si ti, odakle si došao, kako se zoveš i kamo ideš? – I Bulukija joj odgovori: – Zovem se Bulukija, a jedan sam od Izraelovih sinova i pošao sam u svijet zbog svoje ljubavi prema Muhamedu, da ga tražim. – I zmije mu odgovoriše: – Mi spadamo u one koji borave u paklu, a veliki Alah nas je stvorio za kaznu bezbožnicima. – A šta vas je navelo da dođete na ovo mjesto? – zapita Bulukija, a zmije mu rekoše: – Znaj, o, Bulukija, da pakao tako jako ključa da kipi i prelijeva se dvaput godišnje: jedanput u zimu, a jedanput u ljeto, i znaj da velika žega nastaje od njegovih velikih isparenja. I kad pakao istjera zrak, on i nas izbacuje iz svoje utrobe, a kad uvuče zrak u sebe, mi se opet vraćamo u nju. – A ima li u paklu i većih zmija od vas? – zapita Bulukija, a zmije mu rekoše: – Mi izlazimo s dahom pakla samo stoga što smo male; u paklu ima tako velikih zmija da one ne bi ni osjetile kad bi im se približila nosu najveća zmija među nama. – Vi spominjete Alaha i molite se za Muhameda – reče im Bulukija; – a otkud znate za Muhameda? – O, Bulukija – rekoše mu zmije – Muhamedovo ime je ispisano na rajskim vratnicama, a da nema njega, Alah ne bi stvorio ni stvorenja, ni raj, ni vatru, ni nebo, ni zemlju, jer je Alah stvorio sve što postoji samo radi Muhameda.

Kad je Bulukija čuo te riječi od zmija, njega obuze još veća strast i još veća ljubav prema Muhamedu i još veća bješe njegova čežnja za njim, a zatim se on oprosti sa zmijama pa pođe i išao je sve dotle dok nije stigao do morske obale. I onda ugleda jednu usidrenu lađu pored otoka, te se ukrca u nju, zajedno s putnicima, pa lađa otplovi s njima, i tako su oni plovili sve dotle dok nisu stigli do drugog otoka. I Bulukija iziđe iz lađe i siđe na taj otok, a kad je malo poodmakao, ugleda na njemu velike i male zmije, kojih bješe toliko da to zna samo veliki Alah, i među njima bješe jedna bijela zmija, bjelja od biljura, koja je bila slična slonu. A bijela zmija bila je zmijska carica, i to sam ja, o, Hasibe!

I Hasib zapita zmijsku caricu i reče joj: – O čemu si razgovarala s Bulukijom? – A zmija mu reče: – O, Hasibe, znaj da sam pozdravila Bulukiju kad sam ga ugledala i da je on odgovorio na moj pozdrav, a onda sam ga zapitala: – Tko si ti, čime se baviš, odakle si došao, kamo ideš i kako se zoveš? – Ja sam jedan od Izraelovih sinova – odgovori mi on – a zovem se Bulukija, i putujem po svijetu iz svoje ljubavi prema Muhamedu i tražim ga. Vidio sam opis njegovih vrlina u knjigama koje su nam poslane s neba. – Potom me Bulukija zapita i reče mi: – Šta si ti, čime se baviš i kakve su te zmije oko tebe? – I ja mu odgovorih: – O, Bulukija, ja sam zmijska carica, a kad se budeš sastao s Muhamedom, isporuči mu moj pozdrav!

A potom se Bulukija oprosti sa mnom, pa se ukrca u lađu i plovio je sve dotle dok nije stigao u Jeruzalem. A u Jeruzalemu se nalazio jedan čovjek koji je svladao sve nauke i temeljito izučio geometriju, astronomiju, računanje, magiju i nauku o duhovima. On je čitao Toru, Evanđelje, Psalme i Ibrahimove svitke, a zvao se Afan. I on je našao u jednoj od svojih knjiga da će se ljudi, džinovi, ptice, zvijeri i sva stvorenja potčiniti svakom onom tko natakne na prst prsten našega gospodara Sulejmana, a u nekoj knjizi je vidio da su našega gospodara Sulejmana, kad je preminuo, položili u grob i da su preplovili s njim sedam mora, a prsten mu je bio na prstu, ali ga nijedan čovjek i nijedan džin nije mogao uzeti, a od putnika koji su plovili lađom nijedan nije mogao doploviti svojom lađom do toga mjesta . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koja je započela po carevu odobrenju, a kad nastade četiristo osamdeset osma noć, ona reče:

488. NOĆ

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je Afan u toj knjizi našao još i to da među biljkama ima jedna biljka pomoću koje može svaki čovjek – ako uzme samo malo toga bilja, pa ga iscijedi i njegovim sokom namaže noge – prijeći preko svakoga mora koje je sazdao veliki Alah, a noge mu se neće smočiti. Ali nitko ne može nabaviti tu biljku ako nema uza se i zmijsku caricu.

A kad je došao u Jeruzalem, Bulukija sjedne na jedno mjesto, klanjajući se velikom Alahu, i dok je tako sjedio i klanjao se Alahu, odjednom mu priđe Afan i pozdravi ga. I mladić odgovori na njegov pozdrav, a Afan pogleda u Bulukiju i vidje da on čita Toru, sjedeći i klanjajući se velikom Alahu. I Afan mu priđe, pa ga zapita: – O, čovječe, kako se zoveš, odakle si došao i kamo ideš? – A mladić mu odgovori: – Zovem se Bulukija, a rodom sam iz Misra i pošao sam u svijet da tražim Muhameda. – Hajde sa mnom u moju kuću, dočekat ću te kao gosta – reče Afan Bulukiji, a mladić mu odgovori: – Slušam i pokoravam se!

I onda Afan uhvati Balukiju za ruku, pa ga odvede u svoju kuću, gdje mu oda najveće poštovanje, a zatim mu reče: – Ispričaj mi svoju povijest, o, brate, i reci mi kako si saznao za Muhameda i kako ti je ljubav prema njemu obuzela srce, te si pošao da ga tražiš. Tko ti je pokazao put? – I Bulukija mu ispriča svoju povijest od početka do kraja.

A kad je Afan čuo njegovu povijest, on zamalo što ne izgubi razum, i veoma se začudio svemu tome. A potom Afan reče Bulukiji: – Odvedi me zmijskoj carici, a ja ću tebe odvesti Muhamedu. Vrijeme poslanstva proroka Muhameda još je daleko, a kad uhvatimo zmijsku caricu, mi ćemo je staviti u kavez, pa ćemo poći s njom da beremo bilje koje se nalazi u planinama. Kad budemo prolazili pored bilja noseći zmijsku caricu, svaka će biljka progovoriti i reći će nam od kakve je koristi, po volji velikog Alaha. Našao sam u svojim knjigama da među biljkama ima jedna biljka pomoću koje može svaki čovjek prijeći preko svakog mora koje je stvorio veliki Alah, ne smočivši nogu, ako je samo uzbere, istuca i njenim sokom namaže noge. Kad budemo uhvatili zmijsku caricu, ona će nam pokazati tu biljku, a kad je nađemo, mi ćemo je uzeti i istucati i uzeti njen sok, a zatim ćemo pustiti zmiju da ide svojim putem. Tim sokom namazat

ćemo noge, pa ćemo prijeći preko sedam mora i stići do onoga mjesta gdje je pokopan naš gospodar Sulejman, a zatim ćemo mu skinuti prsten s prsta pa ćemo vladati onako kako je vladao naš gospodar Sulejman, i tako ćemo postići svoj cilj. A poslije toga otići ćemo na More Mraka,[3] pa ćemo se napiti životne vode, a Alah će nam odgoditi smrt do kraja vremena, te ćemo se sastati s našim gospodarom Muhamedom.

Kad je čuo te Afanove riječi, Bulukija reče: – Odvest ću te zmijskoj carici i pokazat ću ti gdje se ona nalazi. – I Afan ustade, pa načini željezni kavez, a uze i dva pehara, pa jedan napuni vinom, a drugi mlijekom; i Afan i Bulukija išli su danima i noćima, dok napokon nisu stigli na onaj otok na kojem se nalazila zmijska carica. A kad su stigli na taj otok i kad su malo poodmakli, Afan namjesti kavez i razapne zamke, a u kavez stavi i one pehare, pune vina i mlijeka.

Potom se Afan i Bulukija odmakoše od kaveza i provedoše neko vrijeme sjedeći, sakriveni, a zmijska je carica prišla kavezu i približila se peharima. I ona je provela neko vrijeme zagledajući pehare, pa je tako osjetila miris mlijeka, te je sišla s one zmije na čijim je leđima bila i izmilila sa pladnja, pa je ušla u kavez i prišla onom peharu u kojem bješe vino i otpila malo vina iz njega. A kad je otpila malo vina iz toga pehara, njoj se zavrtje u glavi, te ona zaspa; a Afan vidje to te priđe kavezu i zatvori zmijsku caricu, a zatim i on i Bulukija uzeše kavez sa zmijom, pa odoše.

A zmijska carica, kad se osvijestila od vina, vidje da se nalazi u željeznom kavezu koji je stajao na glavi nekog čovjeka, a pored toga čovjeka bio je Bulukija; i kad je ugledala Bulukiju, zmijska carica uzviknu: – Tako se uzvraća onima koji nisu činili nažao Adamovim sinovima. – A Bulukija joj odgovori i reče: – Nemoj nas se bojati, o, zmijska carice, mi ti nećemo ništa učiniti, već hoćemo da nas odvedeš do jedne biljke među biljkama: tko god uzbere tu biljku, pa je istuca i iscijedi sok iz nje i njime namaže noge, može prijeći preko bilo kojeg mora koje je stvorio veliki Alah, a noge mu se neće smočiti. A kad nađemo tu biljku, vratit ćemo se s tobom na tvoje mjesto, pa ćemo te pustiti da ideš svojim putem.

Potom Afan i Bulukija pođoše sa zmijskom caricom k planinama na kojima je raslo bilje, pa tamo obiđoše sve biljke, a svaka biljka prozbori i reče im od kakve je koristi, po volji velikog Alaha.

Dok su se oni bavili tim poslom i dok su biljke govorile s desne i s lijeve strane i kazivale od kakve su koristi, odjednom prozbori jedna biljka i reče: – Ja sam takva biljka da svaki onaj koji me ubere, pa me istuca i mojim sokom namaže noge, može prijeći preko bilo kojeg mora koje je stvorio veliki Alah, a noge mu se neće smočiti. – A kad je čuo šta je ta biljka rekla, Afan skine kavez s glave, pa obojica nabraše dosta toga bilja, a zatim ga istucaše, pa pokupiše njegov sok i uliše ga u dvije staklene boce, koje sakriše, dok preostalim sokom namazaše noge. Potom Afan i Bulukija uzeše zmijsku caricu, pa pođoše, i išli su s njom danima i noćima, dok napokon nisu stigli na onaj otok na kojem

je ona boravila. I Afan otvori vratašca na kavezu, te zmijska carica iziđe iz njega, a kad je izišla, zapita ih: – Šta ćete raditi s tim sokom?

– Njime ćemo namazati noge – odgovoriše joj oni – kako bismo mogli prijeći preko sedam mora i stići na ono mjesto gdje je pokopan naš gospodar Sulejman, a tamo ćemo skinuti prsten s njegova prsta. – Neće vam uspjeti da uzmete taj prsten! – uzviknu zmijska carica.

– A zašto? – zapitaše je oni, a ona im reče: – Zato što je veliki Alah darovao taj prsten Sulejmanu u svojoj milosti i on ga je s time izdvojio od ostalih stoga što je Sulejman rekao: – Gospode, podari mi vlast koja neće priličiti nikome poslije moje smrti; tà ti si zaista darivalac! – I šta će vam taj prsten? Da ste uzeli onu biljku koju čovjek valja da pojede, pa da ne umre do prvog puhanja u trubu[4] (a ta se biljka nalazi među tim biljkama), ona bi vam zacijelo bila od veće koristi nego biljka koju ste uzeli, jer nećete postići svoj cilj pomoću nje – reče im ona zatim.

A kad su čuli te riječi, Afan i Bulukija pokajaše se velikim kajanjem . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade četiristo osamdeset deveta noć, ona reče:

489. NOĆ

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da su se Afan i Bulukija pokajali velikim kajanjem kad su čuli riječi zmijske carice i da su otišli svojim putem.

Eto šta je bilo s njima.

Što se pak tiče zmijske carice, ona je otišla svojoj vojsci i vidjela da joj je blaga ponestalo, a da su oslabili oni koji su bili jaki u njoj i izumrli oni koji su bili slabi. A kad ugledaše svoju caricu u svojoj sredini, zmije se obradovaše i okupiše oko nje, pa je zapitaše: – Što ti se dogodilo i gdje si bila? – A zmijska carica im ispriča sve što joj se dogodilo s Afanom i Bulukijom, zatim okupi svoju vojsku, te ode s njom na planinu Kaf[5], jer je zimu provodila tamo, a ljeto na onome mjestu gdje ju je ugledao Hasib Karim-ad-din.

Poslije toga zmija reče: – O, Hasibe, eto moje povijesti i onoga što mi se dogodilo. – I Hasib se veoma začudi zmijinim riječima, a onda joj reče: – Hoću da mi učiniš ljubav time što ćeš narediti jednome od svojih pomoćnika da me izvede na zemljino lice, kako bih mogao otići svojim rođacima. – O, Hasibe – reče mu zmija – od nas ne možeš otići prije no što nastane zima; onda ćeš otići s nama na planinu Kaf, pa ćeš tamo gledati u brežuljke, pijesak, drveće i ptice koje slave jedinoga, pokorioca, i gledat ćeš u maride, ifrite i džinove, kojih ima toliko da to zna samo veliki Alah.

Kad je čuo te riječi zmijske carice, Hasib Karim-ad-din se ražalosti i zabrinu, a potom joj kaza: – Reci mi šta je bilo s Afanom i Bulukijom: kad su se rastali s tobom, jesu li prešli preko sedam mora i jesu li stigli na ono mjesto gdje je pokopan naš gospodar Sulejman, ili nisu, a ako su stigli na mjesto gdje je pokopan naš gospodar Sulejman, jesu li mogli uzeti prsten, ili nisu?

– Znaj – odgovori mu zmijska carica – da su Afan i Bulukija poslije rastanka sa mnom namazali noge onim sokom, pa su pošli po površini mora gledajući u morska čuda. I tako su prelazili s jednoga mora na drugo, dok nisu prešli preko sedam mora, a kad su prešli preko tih mora, ugledali su jednu

veliku planinu, koja se uzdizala u visinu; ta planina je bila od zelenog smaragda, a u njoj je žuborio potok, a sva zemlja na njoj bila je od mošusa. A kad su stigli na to mjesto, obojica se obradovaše i uzviknuše: – Postigli smo svoj cilj! – A zatim su pošli dalje, a kad su došli do visoke planine, pošli su i išli njome, pa su u planini ugledali jednu spilju, iznad koje je bilo veliko kube, a iz te spilje je blistala svjetlost. A kad su stigli do te spilje, ušli su u nju i vidjeli da u njoj stoji zlatna postelja, ukrašena raznim dragim kamenjem, i da oko postelje stoje klupice, kojih je bilo toliko da to zna samo veliki Alah. I oni ugledaše našega gospoda Sulejmana kako leži na toj postelji, a na njemu bješe svileno odjelo, izvezeno zlatom i ukrašeno skupocjenim metalima i dragim kamenjem. Desna ruka bješe mu položena na grudi, a prsten mu bješe na prstu, i sjaj toga prstena bio je jači od sjaja svih dragocjenosti koje su se nalazile u toj odaji.

Potom Afan nauči Bulukiju kletvama i zakletvama i reče mu: – Čitaj te zakletve i nemoj ih prestati čitati dok ja ne uzmem prsten. – I Afan se stao približavati postelji dok joj se nije približio, kadli odjednom ispod postelje iziđe jedna zmija, i ta je zmija dreknula da se zatresla cijela odaja, a varnice su joj poletjele iz usta. Zatim zmija reče Afanu: – Ako se ne vratiš natrag, propao si! – ali se Afan bio toliko zanio zakletvama da se nije uplašio od zmije. A onda zmija tako jako duhnu na nj da od njenoga daha zamalo da nije izgorjela spilja, pa uzviknu: – Teško tebi! Ako se ne vratiš natrag, sažeći ću te!

Kad je čuo te zmijine riječi, Bulukija je izašao iz spilje, a što se pak tiče Afana, on se nije poplašio, već je, naprotiv, prišao našem gospodaru Sulejmanu, pa je pružio ruku i dotakao se prstena, htijući ga skinuti s prsta našega gospodara Sulejmana, ali je zmija odjednom duhnula na Afana i sažegla ga, te se on pretvorio u hrpu pepela.

Eto šta je bilo s njim.

Što se pak tiče Bulukije, on je pao onesviješten zbog toga ...

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koja je započela po carevu odobrenju, a kad nastade noć kojom se puni četiristo devedeset noći, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je Bulukija vidio kako je Afan izgorio i kako se pretvorio u hrpu pepela, pa je pao onesviješten, a gospod reče Džibrilu[6] neka siđe na zemlju prije no što zmija duhne na Bulukija. I Džibril brzo siđe na zemlju, pa vidje da Bulukija leži onesviješten, a da je Afan izgorio od zmijina daha. 490. NOĆ

I Džibril priđe Bulukiju, pa ga osvijesti i zapita: – Odakle ste došli na ovo mjesto? – A Bulukija ispriča Džibrilu svoju povijest od početka do kraja, a zatim mu reče: – Znaj da sam na ovo mjesto došao samo radi Muhameda, zato što mi je Afan kazao da će on biti poslan ljudima na kraju vremena i da će se s njim sastati samo onaj koji poživi do toga vremena, a do toga vremena poživjet će samo onaj koji se napije životne vode, što može učiniti samo onaj koji dođe do Sulejmanova prstena. I ja sam ga pratio do ovoga mjesta, pa se dogodilo ono što se dogodilo, te je on, eto, izgorio, a ja nisam izgorio. Hoću da mi

kažeš što o Muhamedu: gdje je on? – O, Bulukija – reče mu Džibril – idi svojim putem, Muhamedovo vrijeme još je daleko.

Zatim se Džibril odmah popne na nebo, dok Bulukija zaplaka groznim plačem i pokaja se za ono što je učinio. I on poče razmišljati o riječima zmijske carice: – Nitko ne može uzeti taj prsten! – i to ga dovede u zabunu, te on ponovo zaplaka, a zatim siđe s planine, pa pođe, i tako je neprestano išao dok se nije približio morskoj obali. I proveo je neko vrijeme sjedeći na obali i čudeći se tim planinama, moru i otocima, pa mu je tako prošla i noć na tome mjestu, a kad je nastalo jutro, on je namazao noge onim sokom što ga bjehu iscijedili iz bilja, pa je sišao u more, te je išao po njemu danima i noćima čudeći se užasima, čudima i neobičnim stvarima na moru.

I Bulukija je neprestano išao po površini vode, dok tako nije došao do jednog otoka koji je bio sličan raju, a onda je izišao na nj i počeo se čuditi i njemu i njegovoj ljepoti.

I on tada pođe amo-tamo po otoku, pa vidje da je on velik i da je zemlja na njemu od šafrana, a da su kamičci od korunda i skupocjenog metala, i da su ograde od jasmina, dok je na otoku raslo ne može biti ljepše drveće i najljepše i najbolje cvijeće. Kroz otok su protjecali potoci, dok se mjesto drveća na sve strane dizao aloj, a mjesto šaša rasla je šećerna trska, oko koje su cvjetale ruže, narcisi, jasmini, šeboj, ljiljan i ljubičica, i na otoku bilo je raznih vrsta i u raznim bojama svega toga. I ptice su cvrkutale na drveću, i otok je bio divan po svojim odlikama, a bio je velik i obilovao blagom i imao sva svojstva i raznolikosti ljepote. Cvrkutanje ptica na njemu bilo je blaže od tužnoga zvuka druge žice na lutnji, stabljike aloja dizale su se u visinu, ptice su govorile, potoci žuborili, a voda bijaše slatka. Po otoku su se igrale gazele, a na njemu su živjele i divlje krave, i ptice su cvrkutale na granama, tješeći zaljubljenoga što je izgubio razum.

Bulukija se silno zadivi tome otoku i bi mu jasno da je skrenuo s onoga puta kojim je išao prvi put, kad je s njim bio i Afan. I on je lutao i šetao do večeri, a kad je nastala noć, popeo se na jedno drvo, da malo spava na njemu, pa je počeo misliti o ljepoti toga otoka. I dok je on bio u takvu stanju na vrhu drveta, odjednom se more uskomeša, pa se iz njega pojavi jedna golema neman, koja je tako glasno riknula da su se od njene rike poplašile sve životinje koje su bile na otoku.

Bulukija tada pogleda u tu neman, sjedeći na drvetu, i vidje da je to neka golema neman, te joj se poče čuditi, ali on još nije ni došao k sebi od čuda, a iz mora se za tom nemani pojaviše životinje različita izgleda, i svaka od njih držala je u šapama po jedan dragi kamen, koji je sjao kao kandilo, tako da je na otoku postalo vidno kao usred bijela dana od sijanja toga kamenja.

A poslije nekog vremena iz dubina otoka dođoše druge zvijeri i nemani, kojih bješe toliko da to zna samo veliki Alah, te Bulukija pogleda u njih i vidje da su to pustinjske zvijeri: lavovi, pantere i druge životinje koje žive na zemlji. I te zvijeri sa zemlje neprestano su dolazile dok se nisu skupile u gomilu s mor-

skim nemanima na jednom kraju otoka, gdje su razgovarale do jutra, a kad nastade jutro, rastadoše se, pa svaka ode svojim putem.

A Bulukija se poplaši kad ih je ugledao, te siđe s drveta, pa ode na morsku obalu, gdje namaza noge onim sokom koji je imao pri sebi, pa uđe u drugo more. I on je išao danima i noćima po površini vode, dok tako nije došao do jedne velike planine, pod kojom se nalazila jedna dolina bez kraja i konca, a kamenje u toj dolini bilo je magnetsko, dok su od zvijeri u njoj živjeli lavovi, zečevi i pantere. I Bulukija se popne na tu planinu, pa je lutao po njoj, prelazeći s jednoga mjesta na drugo, dok se nije spustilo veče nad njim, a onda sjedne ispod jednoga brežuljka na toj planini, u blizini mora, pa poče jesti suhu ribu koju je more izbacilo.

I dok je on tako sjedio, jedući tu ribu, odjednom mu priđe jedna pantera, koja ga htjede rastrgnuti, a Bulukija se okrene toj panteri i vidje da ona nasrće na nj, hoteći ga rastrgnuti, te namaza noge onim sokom koji je imao pri sebi, pa uđe u treće more, bježeći od te pantere. I on je išao kroz tamu po površini vode (a noć je bila mrkla i puhao je jak vjetar), a išao je sve dotle dok se nije približio jednom otoku. I Bulukija se popne na taj otok, na kojem vidje zeleno i suho drveće, pa nabra voća s toga drveća i najede se, hvaleći velikog Alaha, te je išao tako po tom otoku, šetajući se, do večernjega doba . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade četiristo devedeset prva noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je Bulukija išao i šetao se po tom 491.
otoku do večernjega doba, a potom je i zaspao na otoku. A kad nastade jutro, NOĆ
on poče zagledati otok sa svih strana, šetajući se po njemu punih deset dana, a potom ode na morsku obalu, pa namaza noge sokom i uđe u četvrto more.

I onda je išao noću i danju po površini vode, dok tako nije došao do jednog otoka, a onda vidje da zemlju na tom otoku sačinjava mek, bijel pijesak i da na njemu nema nikakva drveća niti kakvog drugog raslinja. I on prođe malo po tom otoku, pa vidje da se od ptica grabljivica na njemu nalazi samo jastreb, koji se gnijezdi u tom pijesku, a kad to vidje, namaza noge, pa uđe u peto more.

Ušavši u peto more, Bulukija pođe, pa je neprestano išao po površini vode, i noću i danju, dok tako nije došao do jednoga malog otoka, na kojem su zemlja i planine bili kao biljur, a u njemu su se nalazile žile od kojih se dobiva zlato. Na tom otoku bilo je neobičnoga drveća, kakvo Bulukija nije nikada vidio prilikom svoga putovanja po zemljama, a cvijeće na njemu imalo je boju zlata. I Bulukija iziđe na taj otok, pa je šetao po njemu do večernjega doba, a kad se na nj spustio mrak, cvjetovi se počeše svijetliti na njemu kao zvijezde. I Bulukija se zadivi tome otoku i uzviknu: – Zaista, na ovome otoku cvjeta cvijeće koje su suši na suncu, pa pada na zemlju: njega obara vjetar, te se skuplja ispod kamenja i pretvara u eleksir koji ljudi beru i od njega prave zlato! I Bulukija odspava na tom otoku do jutarnjega doba, a kad se rodi sunce, namaza noge onim sokom što ga je imao pri sebi, pa uđe u šesto more.

I kad je ušao u šesto more, on je išao noćima i danima, dok se napokon nije približio jednom otoku, a kad je izišao na taj otok i proveo neko vrijeme na njemu šetajući se, on vidje dvije planine, na kojima bješe mnogo drveća, a voće na tom drveću bješe slično ljudskim glavama obješenim za kosu. A vidje i drugo drveće, na kojem voće bješe nalik na zelene ptice obješene za noge, a bješe i drveća koje je gorjelo kao vatra i na kojem voće bješe poput aloja, pa kad bi s tog voća kanula na koga jedna kap, on bi se opekao. I Bulukija vidje na tom otoku voće koje je plakalo, i voće koje se smijalo, i vidje svakojaka čuda. I tako je došao do morske obale, pa je ugledao jedno veliko drvo, te je sjeo ispod njega i ostao tu do večernjega doba, a kad nastade tama, on se popne na drvo i počne razmišljati o stvorenjima velikoga Alaha.

A dok se to zbivalo, more se odjednom uskomeša, pa iz njega počeše izlaziti morske djevojke, a svaka djevojka držala je u ruci po jedan dragi kamen, koji je sjao kao jutarnja zora. I one su išle dok nisu došle pod to drvo, pa su sjele i počele se igrati i veseliti se, a Bulukija ih je gledao kako provode vrijeme. I te su djevojke nastavile tako igru do jutra, a kad nastade jutro, one se vratiše u more, a Bulukija siđe s drveta, diveći im se, pa namaza noge onim sokom što ga je imao pri sebi i uđe u sedmo more.

I kad je ušao u sedmo more, on je išao neprestano puna dva mjeseca, a nije vidio ni planine, ni otoka, ni suhe zemlje, ni doline, ni obale, dok nije prešao preko toga mora. I bio je toliko gladan da je počeo hvatati ribe na moru, koje je jeo onako sirove, ne bi li utažio veliku glad. I išao je tako sve dotle dok nije došao do jedne jabuke, i kad se htio mašiti rukom da ubere jabuku, jedan čovjek dreknu na nj sa drveta i reče: – Ako se približiš ovome drvetu i ako što pojedeš s njega, raskinut ću te na dvije polovice!

Kad je začuo taj glas, Bulukija pogleda u toga čovjeka i vidje da je dug četrdeset lakata, kad bi se mjerilo laktom ljudi onoga vremena, pa se strahovito poplaši kad vidje to, te ne pojede ništa s toga drveta. – Zašto mi ne daš da jedem voće s ovoga drveta? – zapita Bulukija toga čovjeka, a on mu reče: – Zato što si ti Adamov sin, a tvoj je otac, Adam, zaboravio zavjet koji je dao Alahu i oglušio se o njega onda kad je jeo voće s ovoga drveta.

– Šta si ti, čiji je ovaj otok i drveće, i kako se zoveš? – zapita ga potom Bulukija, a čovjek mu odgovori: – Ja se zovem Šarahija, a ovo drveće i ovaj otok pripadaju caru Sahru. Ja sam jedan od njegovih pomoćnika, a on mi je naredio da čuvam ovaj otok. – Potom Šarahija zapita Bulukiju: – Tko si ti i odakle si došao u ove zemlje? – A Bulukija mu ispriča svoju povijest od početka do kraja. – Ne boj se – reče mu Šarahija, a zatim mu donese nešto da pojede, te se Bulukija sit najede, pa se oprosti sa Šarahijem i ode.

I onda je on išao punih deset dana, a dok je tako išao između planina i šuma, odjednom ugleda gustu prašinu u zraku. I Bulukija se uputi k toj prašini i začu neku viku i udarce i veliku buku, ali je išao i dalje k toj prašini, dok tako nije došao do jedne velike doline, tako dugačke da je kroz nju valjalo putovati puna dva mjeseca. I onda Bulukija pažljivo pogleda na onu stranu otkud je dopirala vika, pa ugleda ljude koji su jahali i borili se jedni s drugima, a krv

je tekla među njima kao neka rijeka. Njihovi glasovi bili su kao grom, a u rukama im bijahu koplja, mačevi, željezni topuzi, lukovi i strijele, i oni su se žestoko udarali. Kad vidje to, Bulukiju obuze velik strah . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade četiristo devedeset druga noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je Bulukiju obuzeo velik strah, te 492.
se zbunio i nije znao što da radi. I dok je on tako stajao, odjednom ga ugledaše NOĆ
borci, a kad ga ugledaše, ostaviše jedni druge i prekinuše borbu, pa u gomili priđoše Bulukiji, a kad mu se približiše, počeše se čuditi njegovu izgledu. A jedan konjanik priđe Bulukiji, pa ga zapita:

– Tko si, odakle si došao, kamo ideš i tko ti je pokazao put kojim si došao u naše zemlje? – Ja sam jedan od Adamovih sinova, a došao sam amo lutajući iz ljubavi prema Muhamedu, pa sam skrenuo s puta i zalutao. – Mi nikada nismo vidjeli Adamova sina, niti je on ikad dolazio u ovu zemlju – odgovori mu konjanik, a svi se začudiše Bulukiji i njegovim riječima.

Potom ih Bulukija zapita i reče: – A šta ste vi, o, stvorenja? – I konjanik mu odgovori: – Mi spadamo u džinove. – O, konjaniče – zapita ga Bulukija – zašto se borite među sobom, gdje vam je boravište, kako se zove ova dolina i ova zemlja? – Naše boravište je Bijela Zemlja – odgovori mu konjanik – a veliki Alah nam zapovijeda da svake godine dolazimo u ovu zemlju, pa da u njoj ratujemo s džinovima-nevjernicima. – A gdje je Bijela Zemlja? – zapita Bulukija, a konjanik mu odgovori: – Iza planine Kaf, na udaljenosti od sedamdeset i pet godina putovanja, a ta se zemlja naziva zemljom Šedada, Adamova sina, a mi smo iz nje došli da ratujemo, a nemamo nikakva drugog posla osim slavljenja Alaha i spominjanja njegova svetog imena. Imamo cara koji se zove car Sahr, a neće biti nikako moguće da i ti ne odeš s nama, kako bi te on mogao vidjeti i pogledati.

Zatim oni pođoše, pa i Bulukija pođe s njima, i tako dođoše do njihovih boravišta, a onda Bulukija vidje da su to veliki šatori od zelene svile, kojih je bilo toliko da to zna samo veliki Alah. A među tim šatorima Bulukija ugleda jedan šator od crvene svile, koji je imao u opsegu hiljadu lakata, a užad na njemu bila je od plave svile, dok je kolje bilo zlatno i srebrno. I Bulukija se začudi tome šatoru, a džinovi su ga vodili sve dotle dok ga nisu doveli do tog šatora, i on onda vidje da je to šator cara Sahra. I Bulukiju uvedoše u šator i izvedoše ga pred cara Sahra, i on pogleda u cara i vidje ga kako sjedi na velikoj postelji od dukatskog zlata, ukrašenoj biserjem i dragim kamenjem, dok s njegove desne strane stajahu džinski carevi, a s lijeve strane – mudraci, emiri, velikaši iz njegove dinastije i drugi.

Ali kad je ugledao Bulukiju, car zapovjedi da mu ga dovedu, te Bulukiju odvedoše caru i on mu priđe, pa ga pozdravi i poljubi zemlju pred njim, a car odgovori na njegov pozdrav, pa mu reče: – Priđi mi, o, čovječe!

I Bulukija priđe caru i nađe se između njegovih ruku, a onda car Sahr zapovjedi da stolicu za nj stave usporedo s njegovom, te za Bulukiju staviše stolicu pored careve, a car Sahr mu naredi da sjedne na nju. A kad je Bulukija

sjeo, car ga zapita: – Šta si ti? – I Bulukija odgovori: – Ja sam Adamov sin i jedan od Izraelovih sinova.

– Ispričaj mi svoju povijest i ispripovjedi mi šta ti se dogodilo i kako si došao u ovu zemlju – reče car, a Bulukija mu ispriča sve što mu se dogodilo za vrijeme putovanja po tuđim zemljama, od početka do kraja, i car se začudi kad je čuo njegove riječi . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade četiristo devedeset treća noć, ona reče:

493. NOĆ – Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je Bulukija ispričao caru Sahru sve što mu se dogodilo za vrijeme njegova putovanja po tuđim zemljama, od početka do kraja, i da se car začudio tome. A potom car naredi konačarima da donesu sofru, te oni doniješe i postaviše sofru, a poslije toga doniješe zdjele od dukatskog zlata, srebra i bakra, i na nekolikim zdjelama bješe pedeset skuhanih deva, na nekolikim dvadeset deva, a na drugim pedeset glava stoke, dok je posuda bilo hiljadu i pet stotina.

Bulukija se čudom začudi kad vidje to, a potom džinovi počeše jesti, pa je i Bulukija jeo s njima dok se nije najeo i potom je odao hvalu velikom Alahu. A onda ukloniše jela, pa doniješe voća, te su džinovi jeli i voća i poslije toga odali hvalu velikom Alahu i pomolili mu se za njegova proroka Muhameda.

A Bulukija se začudi kad je čuo da oni spominju Muhameda, te reče caru Sahru: – Hoću da ti stavim nekoliko pitanja. – Pitaj me o čemu hoćeš – odgovori car, a Bulukija mu onda reče: – O, care, šta ste vi, otkud potječete i otkud znate za Muhameda, te se molite za nj i volite ga? – O, Bulukija, – odgovori mu car Sahr – veliki Alah je stvorio sedam slojeva paklenog ognja, a svi se oni nalaze jedan iznad drugoga, i između svakoga sloja valjalo bi putovati hiljadu godina. I prvi sloj je Alah nazvao Džehenemom[7] i pripremio ga je za neposlušne pravovjerne koji su umrli bez pokajanja, a drugi sloj se zove Alaza, i Alah ga je pripremio za nevjernike. Treći sloj se zove al-Džahim, a Alah ga je pripremio za Jedžudža i Medžudža; četvrti sloj se zove as-Sair, a veliki Alah ga je pripremio za Iblisovo pleme; peti sloj se zove Sakar, a Alah ga je pripremio za one koji su mu se prestali moliti; šesti sloj se zove al-Hutama, a njega je pripremio za Židove i kršćane; sedmi sloj se zove al-Havija, a Alah ga je pripremio za licemjere. Eto kakvi su ti slojevi. – Možda je Džehenem najlakši od tih slojeva kao kazna, jer je to gornji sloj? – zapita Bulukija, a car Sahr mu odgovori: – Jeste, on je lakši od svih slojeva kao kazna, ali u isti mah u njemu ima hiljadu vatrenih planina, a ispod svake planine po sedamdeset hiljada vatrenih dolina, a u svakoj dolini po sedamdeset hiljada vatrenih gradova, a u svakome gradu po sedamdeset hiljada vatrenih tvrđava, a u svakoj tvrđavi po sedamdeset hiljada vatrenih zgrada, a u svakoj zgradi po sedamdeset hiljada vatrenih postelja, a na svakoj postelji po sedamdeset hiljada načina mučenja. A među svim tim slojevima paklenoga ognja, o, Bulukija, nema lakšega mučenja od mučenja u Džehenemu, jer je to prvi sloj; što se pak tiče ostalih slojeva, broj mučenja u njima poznat je samo velikom Alahu.

I Bulukija pade onesviješten kad je čuo te riječi od cara Sahra, a kad se povratio od nesvjestice, on zaplaka i reče: – O, care, šta će biti s nama? – O, Bulukija – odgovori mu car Sahr – ne boj se i znaj da oganj neće sažeći nijednog od onih koji vole Muhameda, i oni su oslobođeni radi Muhameda, jer oganj bježi od svakog onog koji ispovijeda njegovu vjeru.

Što se pak tiče nas, Alah nas je stvorio od ognja. Kad je Alah najprije stvorio stvorenja u podzemnom svijetu, on je najprije stvorio dva bića koja spadaju u njegovu vojsku, pa se prvo od njih zvalo Halit, a drugo Malit, i Alah je stvorio Halita u obliku lava, i Malita u obliku vuka. I Malitov rep je imao ženski lik, a bio je bijele i crne boje, dok je Halitov rep imao muški lik i oblik kornjače, i Halitov rep je drugačak kao put koji se može prevaliti za dvadeset godina. A potom je veliki Alah zapovjedio njihovim repovima da se sastave i oplode, te su se tako od njih izrodile zmije i skorpioni, koji borave u ognju, kako bi Alah mogao mučiti njima one koji dopadnu pakla. I te zmije i skorpioni rasplodiše se i razmnožiše, pa im je veliki Alah naredio da se ponovo sastave i po drugi put oplode, i onda Malitov rep zatrudnje od Halitova repa, a kad se on porodio, na svijet dođe sedam bića muškoga spola i sedam bića ženskoga spola. I njih odgojiše, te tako odrastoše, a kad odrastoše, ženska bića se udadoše za muška, i ona su slušala svoga oca, osim jednoga: ono nije slušalo svoga oca, te se pretvori u crva, a taj crv je Iblis (prokleo ga veliki Alah!). A on bješe jedno od bića iz Alahove okoline i on se klanjao velikom Alahu dok se nije popeo na nebo i nije približio svemilostivom, postavši starješina svih bića bliskih Alahu...

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade četiristo devedeset četvrta noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da se Iblis klanjao velikom Alahu i 494.
da je postao starješina svih bića iz njegove okoline. A kad je stvorio Adama, NOĆ
veliki je Alah zapovjedio Iblisu da ničice padne pred njim, ali Iblis ne htjede to učiniti, te ga veliki Alah progna i prokle. A kad se Iblis rasplodio, od njega potekoše šejtani. Što se pak tiče šest muških bića koja bijahu prije njega, to su bili pravovjerni džinovi, a mi smo njihovi potomci, i eto kakvo je naše porijeklo, o, Bulukija.

I Bulukija se začudi riječima cara Sahra, a potom mu reče: – O, care, hoću da zapovjediš kojem od svojih pomoćnika da me odnese u moju zemlju. – Možemo učiniti i tako nešto, samo ako nam to zapovjedi veliki Alah – odgovori mu car Sahr – ali ako hoćeš otići od nas, ja ću narediti svojim slugama da ti dovedu jednoga od mojih konja, pa ću te posaditi na njegova leđa, a njemu ću narediti da te odnese do kraja zemalja koje su pod mojom vlašću; a kad budeš stigao do kraja zemalja koje su pod mojom vlašću, dočekat će te ljudi jednoga cara, koji se zove Barahija, pa će oni vidjeti i prepoznati konja, te će te skinuti s njegovih leđa, a njega će poslati natrag. Eto šta možemo, a ne možemo ništa više. – I Bulukija zaplaka kad je čuo te riječi, pa reče caru: – Čini šta hoćeš!

I car naredi da Bulukiji dovedu konja, te dovedoše konja, pa posjedoše mladića na njegova leđa i rekoše mu: – Pazi da ne siđeš s njegovih leđa, da ga

ne udariš ili da mu što ne vikneš ispred njuške; ako to učiniš, ubit će te. Jaši mirno dok se konj ne zaustavi, a onda siđi s njegovih leđa, pa idi svojim putem. – A Bulukija reče: – Slušam i pokoravam se!

A potom on uzjaha konja, i dugo je jahao idući između šatora, ali je projahao samo pored kuhinje cara Sahra. I onda Bulukija ugleda obješene kotlove, a u svakom kotlu bilo je po pedeset deva, dok je pod njima plamsala vatra: i kad je vidio kakvi su i koliki ti kotlovi, Bulukija ih poče zagledati s najvećim čuđenjem, i svejednako ih je razgledavao. I car pogleda Bulukiju i vidje ga kako se čudi toj kuhinji, te pomisli da je gladan, pa naredi slugama da donesu dvije pečene deve, a sluge doniješe pečene deve i privezaše ih konju za leđa, iza Bulukije. A potom se Bulukija oprosti sa svima, pa pođe, i putovao je tako dok nije došao do kraja zemalja koje su bile pod vlašću cara Sahra, a onda se konj zaustavi, te Bulukija sjaha, stresajući prašinu s odijela.

Tada mu odjednom priđoše neki ljudi, koji ugledaše i prepoznaše konja, pa ga uzeše i povedoše (a Bulukija je bio s njima), i tako dođoše caru Barahiji. A kad je došao caru Barahiji, Bulukija ga pozdravi, a car mu odgovori na pozdrav. Potom Bulukija pogleda cara i vidje ga kako sjedi u velikom šatoru, okružen ratnicima i vitezovima, dok su džinski carevi stajali s njegove desne i lijeve strane.

Kad je ugledao Bulukiju, car mu naredi da mu priđe, te mu on priđe, a car ga posadi pored sebe, pa naredi slugama da prostru stol. I Bulukija pogleda, ne bi li vidio kakav je taj car Barahija, i vidje da je on nalik na cara Sahra. A kad sluge doniješe jela, svi počeše jesti, pa je i Bulukija jeo dok se nije najeo, a zatim je odao hvalu velikom Alahu. A potom ukloniše sofru pa doniješe voća, te svi jedoše voće, pa car Barahija zapita Bulukiju i reče mu: – Kad si se rastao s carem Sahrom? – Prije dva dana – odgovori mu Bulukija. – A znaš li – zapita car Barahija Bulukiju – koliki si put prevalio za dva dana? – Ne znam – odgovori Bulukija, a car Barahija mu reče: – To je udaljenost od sedamdeset mjeseci putovanja . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade četiristo devedeset peta noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je car Barahija rekao Bulukiji: –
495. Za ta dva dana prevalio si put koji se može prevaliti za sedamdeset mjeseci,
NOĆ samo što se konj poplašio kad si ga uzjahao, jer mu je bilo jasno da si ti Adamov sin, pa te je htio zbaciti sa sebe, ali je bio opterećen onim dvjema devama. – A kad je čuo te riječi od cara Barahije, Bulukija se začudi i oda hvalu velikom Alahu što ga je spasio. A potom car Barahija reče: – Pričaj mi šta ti se sve dogodilo i kako si došao u ove zemlje – te mu Bulukija ispriča sve što mu se dogodilo, i kako je pošao na put po tuđim zemljama i došao u te zemlje, a car se začudi njegovim riječima. I Bulukija je proveo dva mjeseca kod toga cara.

I Hasib se čudom začudi kad je čuo riječi zmijske carice, a zatim joj reče: – Molim te da budeš milostiva prema meni i da mi učiniš jedno dobro: zapovjedi kome od svojih pomoćnika da me izvede na zemljino lice, pa da odem svojoj

rodbini. – O, Hasibe Karim-ad-dine – reče mu zmijska carica – kad budeš izišao na zemljino lice i otišao svojoj rodbini, znaj da ćeš otići u kupatilo da se malo okupaš, a čim se budeš okupao, ja ću umrijeti, jer će to biti uzrok moje smrti. – Kunem ti se – uzviknu Hasib – da neću otići u kupatilo dokle god živim, a kad se baš budem morao malo okupati, ja ću se okupati u kući. – Da si mi se i stoput zakleo – reče mu zmijska carica – ja ti ne bih povjerovala. To neće biti, a znaj da si ti Adamov sin i da ne znaš za zavjet, jer je i tvoj otac Adam dao zavjet Alahu, pa ga je pogazio. Alah ga je mijesio od gline četrdeset jutara i naredio anđelima da ničice padnu pred njim, a on nije održao zavjet poslije toga, već ga je zaboravio i oglušio se o zapovijed svoga gospoda.

Hasib ne odgovori ništa na te riječi, već udari u plač, pa je tako plakao deset dana, a zatim reče zmijskoj carici: – Ispričaj mi šta je bilo s Bulukijom poslije njegova dvomjesečnog boravka kod cara Barahije. – Znaj, o, Hasibe – reče mu zmijska carica – da se Bulukija, poslije svoga boravka kod cara Barahije, oprostio s carem, pa je i danju i noću išao po pustinjama, dok tako nije došao do jedne visoke planine, a onda se popeo na tu planinu i na njenu vrhu ugledao jednog velikog anđela koji je sjedio na planini i spominjao Alaha, moleći mu se za Muhameda. A pred tim anđelom bila je jedna ploča na kojoj bješe nešto napisano bijelim i crnim, a anđeo je gledao u tu ploču, a imao je dva krila: jedno pruženo na istok, a drugo pruženo na zapad. I Bulukija priđe anđelu, pa ga pozdravi, a anđeo mu odgovori na pozdrav, pa ga zapita i reče mu: – Tko si ti, odakle si došao, kamo ideš i kako se zoveš? – Ja sam jedan od Adamovih sinova, iz plemena Izraelovih sinova – odgovori mu Bulukija – a putujem po tuđim zemljama iz ljubavi prema Muhamedu i zovem se Bulukija. – A šta ti se dogodilo dok si išao k ovoj zemlji? – zapita ga anđeo, te mu Bulukija ispriča sve što mu se dogodilo i šta je sve vidio prilikom svoga putovanja po tuđim zemljama, a anđeo se začudi kad je čuo Bulukijine riječi.

Potom Bulukija zapita anđela i reče mu: – Reci mi i ti kakva je to ploča, šta na njoj piše, šta to radiš i kako se zoveš? – a anđeo mu odgovori: – Zovem se Mihailo, a povjerena mi je uprava nad danima i noćima, i to će mi biti posao do dana uskrsnuća. – I Bulukija se začudi i tim riječima, i izgledu toga anđela, i njegovoj veličini i njegovu golemom obličju, a potom se Bulukija oprosti s anđelom, pa pođe, te je išao danju i noću dok nije stigao do jedne velike livade i počeo hodati po njoj, idući na sve strane. I tako ugleda na toj livadi jedno veliko drvo, a ispod drveta vidje četiri anđela, te im priđe, pa im zagleda obličja i vidje da je jedan od njih po svojoj vanjštini nalik na Adamova sina, drugi da ima izgled divlje zvijeri, treći opet obličje ptice, dok je četvrti imao izgled bika; i svi su se oni bavili spominjanjem velikog Alaha, a svaki je govorio: – Bože moj, gospode i gospodaru, radi svoje istinitosti i radi dostojanstva tvoga proroka Muhameda, oprosti svakome stvorenju koje si stvorio po svojoj slici i prilici i opravdaj ga. Tà sve je u tvojoj ruci!

I Bulukija se začudi kad je čuo šta govore anđeli, a zatim ode od njih, pa je išao i noću i danju dok nije stigao do planine Kaf. I kad je došao do nje, on se pope na tu planinu, i ugleda na njoj jednoga velikog anđela, koji je sjedio i

slavio velikog Alaha, spominjući njegovo sveto ime i moleći mu se za Muhameda. I Bulukija vidje da taj anđeo nešto steže i ispušta, i savija i razvija. I dok se anđeo bavio tim poslom, odjednom mu priđe Bulukija, pa ga pozdravi, a anđeo mu odgovori na pozdrav i zapita ga: – Šta si ti, odakle si došao, kamo ideš i kako se zoveš? – Ja sam jedan od Izraelovih sinova, koji su Adamovi sinovi – odgovori mu Bulukija. – Zovem se Bulukija, a putujem po tuđim zemljama iz ljubavi prema Muhamedu, ali sam skrenuo s puta i zalutao.

I Bulukija ispriča anđelu sve što mu se dogodilo, a kad je završio priču, on zapita anđela: – Tko si ti, kakva je ovo planina i čime se to baviš? – Znaj, o, Bulukija – odgovori mu anđeo – da je ovo planina Kaf, koja okružuje svijet, a da ja držim u ruci i stežem svaku zemlju koju je stvorio Alah. A kad veliki Alah hoće da u toj zemlji nastane zemljotres, ili nerodica, ili da bude ljetine, ili da se zapodjene borba, ili da nastane primirje, on mi naređuje da to učinim, pa ja to i činim pošto sam na tome mjestu. Znaj da ja svojom rukom stežem zemljine žile...

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade četiristo devedeset šesta noć, ona reče:

496. NOĆ

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je anđeo rekao Bulukiji: – I znaj da ja svojom rukom stežem zemljine žile. – A da li je Alah na planini Kaf stvorio i neku drugu zemlju, osim zemlje na kojoj se ti nalaziš? – zapita Bulukija anđela, a anđeo mu odgovori: – Jeste, on je stvorio jednu kao srebro bijelu zemlju, a nitko ne zna dokle se ona prostire, osim velikog Alaha. I tu zemlju naselio je anđelima, čije su jelo i piće – odavanje hvale Alahu i spominjanje njegova svetog imena i čitanje molitava za Muhameda. Oni dolaze na ovu planinu svakoga petka uveče, pa se okupljaju ovdje i mole se velikom Alahu cijelu noć, do jutarnjega doba, a za to slavljenje i spominjanje Alahova svetog imena i za klanjanje daju nagradu svakome grešniku iz naroda proroka Muhameda, a i svakome onome koji je uzeo avdes u petak, i takve će biti njihove okolnosti do dana uskrsnuća.

Potom Bulukija zapita anđela i reče mu: – Da li je Alah stvorio još neku planinu iza planine Kaf? – Jeste – odgovori mu anđeo – iza planine Kaf nalazi se jedna planina koja je tako velika da se ne može prijeći za pet stotina godina, a sva je od snijega i leda. Ona otklanja od svijeta vrućinu podzemnoga svijeta, a da nema te planine, svijet bi zacijelo izgorio od vrućine podzemnoga svijeta. Iza planine Kaf ima četrdeset zemalja, a svaka je od njih četrdeset puta veća od svijeta, i jedna je zemlja od zlata, jedna od srebra, a jedna od korunda, i svaka od njih ima svoju boju. I Alah je naselio te zemlje anđelima, čiji se sav posao sastoji u tome da odaju hvalu Alahu, da spominju njegovo sveto ime i da kliču: – Nema boga do Alaha! Alah je velik! – Oni prizivaju velikog Alaha da pomogne narodu proroka Muhameda, a ne znaju ni za Evu, ni za Adama, ni za noć, ni za dan. I znaj, o, Bulukija, da su te zemlje poređane u sedam redova i da se nalaze jedna iznad druge, i Alah je stvorio jednog od svojih anđela (kakva su njegova svojstva i koliki je, to ne zna nitko osim velikog, slavnog Alaha!), pa on nosi na svojim plećima tih sedam zemalja. A ispod toga anđela

veliki Alah je stvorio jednu stijenu, a ispod te stijene veliki Alah je stvorio bika, a ispod bika veliki Alah je stvorio ribu, a ispod ribe veliki Alah je stvorio veliko more.

I veliki Alah je obavijestio o toj ribi Isu,[8] a Isa mu je rekao: – O, gospode, pokaži mi tu ribu, kako bih je mogao pogledati. I taj anđeo ode Isi, pa ga odvede na more u kojem bješe ta riba i reče: – Pogledaj tu ribu! – I Isa pogleda u ribu, ali je ne vidje, jer je riba promakla pored Ise kao munja. I kad vidje to Isa pade onesviješten, a kad je došao k sebi, veliki Alah mu posla s neba ove riječi: – O, Iso, jesi li vidio ribu i znaš li koliko je dugačka i široka? – I Isa mu odgovori: – Kunem se tvojom veličinom i slavom da je nisam vidio, ali je pored mene prošao jedan veliki bik, tako velik da bi se po njemu moglo putovati tri dana, a ja ne znam kakav je to bik. – A Alah mu reče: – O, Iso, to što je prošlo pored tebe i što je tako veliko da bi se po njemu moglo putovati tri dana, samo je glava toga bika! I znaj, o, Iso, da ja svakoga dana stvaram po četrdeset riba kao što je ta riba. – A kad je čuo te riječi, Isa se začudi moći velikog Alaha.

Potom Bulukija zapita anđela i reče mu: – Šta je veliki Alah stvorio ispod mora u kojem se nalazi ta riba? – A anđeo mu odgovori: – Ispod toga mora veliki Alah je stvorio jednu veliku provaliju, a ispod te provalije Alah je stvorio oganj, a ispod ognja Alah je stvorio jednu veliku zmiju po imenu Falak, a da ta zmija ne strahuje od velikog Alaha, ona bi zacijelo progutala sve što je iznad nje: i provaliju, i oganj, i anđela, i ono što on drži na sebi, a tog anđela ne bi ni osjetila . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade četiristo devedeset sedma noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je anđeo rekao Bulukiji, opisu- 497.
jući mu zmiju: – A da ne strahuje od Alaha, ona bi zacijelo progutala sve što NOĆ
je iznad nje: i provaliju, i oganj, i anđela, i ono što on drži na sebi, pa ne bi to ni osjetila. A kad je stvorio tu zmiju, veliki Alah joj je poslao s neba ove riječi: – Ostavljam ti jedan zalog; čuvaj ga, dakle! – I zmija mu reče: – Čini šta hoćeš! – A Alah reče zmiji: – Zini! – I zmija zinu, a Alah joj stavi u trbuh podzemni svijet, pa joj reče: – Čuvaj podzemni svijet do dana uskrsnuća! – A kad bude došao dan uskrsnuća, Alah će narediti svojim anđelima da dođu, te će oni doći s lancima i dovest će na njima podzemni svijet do mjesta zbora, a onda će Alah narediti podzemnom svijetu da otvori svoja vrata, te će ih on otvoriti, a otud će poletjeti velike varnice – veće od planine.

I Bulukija zaplaka groznim plačem kad je čuo te riječi od anđela, a zatim se oprosti s njim, pa pođe u zemlju zapada, i išao je sve dotle dok nije došao do dvaju bića. I mladić ih vidje kako sjede, a pored njih vidje jedna velika zatvorena vrata; i on se približi tim bićima, pa vidje da jedno od njih ima obličje lava, a drugo obličje bika. I Bulukija ih pozdravi, a ona mu bića odgovoriše na pozdrav, pa ga zapitaše i rekoše mu: – Šta si ti, odakle si došao i kamo ideš? – Ja sam jedan od Adamovih sinova – odgovori im Bulukija – a putujem po tuđim zemljama iz ljubavi prema Muhamedu, ali sam skrenuo s puta i zalutao.

Potom Bulukija zapita ta bića i reče im: – Šta ste vi i kakva su to vrata pored vas? – a ona mu odgovoriše: – Mi čuvamo ta vrata koja vidiš, a sav naš posao sastoji se u tome što slavimo Alaha, spominjući njegovo sveto ime, i što mu se molimo za Muhameda. – I Bulukija se začudi kad je čuo te riječi, pa ih zapita: – Šta se nalazi iza tih vrata? – a čuvari mu odgovoriše: – Ne znamo! – Tako vam vašega velikog gospoda, otvorite mi ta vrata, da vidim šta se nalazi iza njih – reče Bulukija, a čuvari mu odgovoriše: – Ne možemo ih otvoriti, a ne može ih otvoriti ni koje drugo stvorenje, osim vjernoga Džibrila.

A kad je čuo te riječi, Bulukija se pomoli velikom Alahu i uzviknu: – O, gospode, dovedi mi vjernoga Džibrila, da mi otvori ova vrata, kako bih mogao vidjeti šta se nalazi iza njih! – I Alah usliši njegovu molitvu i naredi vjernome Džibrilu da siđe na zemlju, pa da otvori vrata Dvaju mora, kako bi ih Bulukija mogao pogledati. I Džibril siđe Balukiji, pa ga pozdravi i priđe vratima da ih otvori, a zatim reče Bulukiji: – Uđi na ova vrata, Alah mi je zapovjedio da ih otvorim za tebe.

I Bulukija uđe na vrata, pa pođe dalje, a Džibril zatvori vrata i popne se na nebo. I Bulukija vidje iza vrata jedno veliko more – upola slano, a upola slatko i to more okružavahu dvije planine, koje bjehu od crvenoga korunda. I Bulukija je išao tako dok nije došao do te dvije planine, a kad je došao do njih, on ugleda na njima anđele koji su slavili Alaha i spominjali njegovo sveto ime. I Bulukija pozdravi anđele kad ih je ugledao, a oni mu odgovoriše na pozdrav.

Onda Bulukija zapita anđele kakvo je to more i kakve su to planine, a anđeli mu rekoše: – Ovo se more nalazi ispod Alahova prijestolja, a ono zapljuskuje sva mora na zemlji. Mi dijelimo tu vodu i tjeramo je – slanu u slane zemlje, a slatku u slatke zemlje. A ove planine stvorio je Alah radi čuvanja te vode, i mi ćemo se baviti tim poslom do dana uskrsnuća.

Potom anđeli zapitaše Bulukiju i rekoše mu: – Otkud si došao i kamo ideš? – i Bulukija im ispriča svoju povijest od početka do kraja. A potom Bulukija zamoli anđele da mu pokažu put, te mu oni rekoše: – Idi onamo po površini vode.

I onda Bulukija uze onaj sok koji je imao pri sebi, pa namaza njime noge, a zatim se oprosti s anđelima i pođe površinom mora, pa je tako išao i noću i danju. I dok je tako išao, odjednom ugleda veoma lijepog mladića kako ide po površini mora. I Bulukija priđe tome mladiću, pa ga pozdravi, a mladić mu odgovori na pozdrav. Zatim se Bulukija rastane s tim mladićem, pa ugleda četiri anđela koji su išli po površini mora, a hod im bješe sličan gromu kad udari. I Bulukija pođe naprijed, pa se zaustavi na njihovu putu, a kad anđeli dođoše do njega, on ih pozdravi i reče im: – Hoću da vas zapitam u ime velikoga, slavnoga: kako se zovete, odakle ste došli i kamo idete? – I jedan anđeo mu reče: – Ja se zovem Džibril, ovaj drugi zove se Izrafil, treći – Mihailo, četvrti – Izrael. Na istoku se pojavila jedna velika aždaja, pa je ta aždaja porušila hiljadu gradova i proždrla sve one koji su živjeli u njima, te nam je veliki Alah zapovjedio da odemo toj aždaji, pa da je uhvatimo i bacimo u podzemni svijet.

I Bulukija se začudi tim anđelima i njihovoj veličini, pa pođe, i išao je, po svome običaju, i danju i noću, dok tako nije došao do jednog otoka, a onda je izišao na taj otok i proveo neko vrijeme idući po njemu . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade četiristo devedeset osma noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je Bulukija izišao na taj otok i da je proveo neko vrijeme idući po njemu, a zatim je ugledao jednoga veoma lijepog mladića, čije je lice blistalo svjetlošću, a kad se približio tome mladiću, Bulukija vidje da on sjedi između dvije podignute grobnice, pa kuka i plače. I Bulukija priđe tome mladiću, pa ga pozdravi, a mladić mu odgovori na pozdrav. I Bulukija zapita mladića i reče mu: – Šta je s tobom, kako se zoveš i kakve su te podignute grobnice između kojih sjediš? – I mladić se okrene Bulukiji, pa zaplaka tako groznim plačem da je suzama smočio odijelo koje je imao na sebi, a zatim reče Bulukiji: – Znaj, o, brate, da je moja povijest čudna i da je neobično ono što se zbilo sa mnom. Htio bih da sjedneš pored mene, pa da mi ispričaš šta si u svome životu, zašto si došao na ovo mjesto, kako se zoveš i kamo ideš, pa ću i ja tebi ispričati svoju povijest. I tada Bulukija sjedne pored mladića, pa mu ispriča sve što ga je snašlo za vrijeme njegova putovanja po tuđim zemljama, od početka do kraja, i ispriča mu kako mu je umro otac, ostavivši ga, i kako je otvorio sobu i ugledao sanduk u njoj, i kako je vidio knjigu u kojoj se nalazio opis proroka Muhameda, pa mu je srce priraslo za nj, te je pošao na put po tuđim zemljama iz ljubavi prema njemu, i ispriča mu sve što ga je snašlo do onoga časa kad je došao k njemu. – Eto, to je cijela moja povijest, a Alah bolje zna šta je istina – reče on – dok ja ne znam šta će mi se dogoditi poslije toga. 498. NOĆ

A kad je čuo Bulukijine riječi, mladić uzdahnu, pa reče: – O, nesretniče, šta si sve vidio u svome životu! Znaj, o, Bulukija, da sam ja vidio našega gospodara Sulejmana u njegovo vrijeme i da sam vidio stvari koje se ne mogu procijeniti ni izbrojiti. Moja je povijest čudna, a neobično je ono što mi se dogodilo, te hoću da posjediš pored mene dok ti ne ispričam povijest i dok ti ne ispripovjedim zašto sjedim ovdje.

A kad je čuo te riječi od zmije, Hasib se začudi, te reče: – O, zmijska carice, Alaha radi pusti me na slobodu i naredi kome od svojih slugu da me izvede na zemljino lice, a ja ću ti se zakleti da neću otići u kupatilo dokle živim.

To ne može biti – odgovori mu zmijska carica – jer ja neću povjerovati u tvoju zakletvu! – A kad je to čuo, Hasib zaplaka, pa zbog njega zaplakaše i sve zmije, koje počeše moliti zmijsku caricu da ga pusti, govoreći joj: – Hoćemo da zapovjediš jednoj od nas da ga izvede na zemljino lice, a on će ti se zakleti da neće ići u kupatilo dokle god živi.

I ta zmijska carica zvala se Jamliha, i kad je ona čula šta joj govore zmije, ona priđe Hasibu da ga zakune, te joj se on zakle, a potom zmijska carica naredi jednoj zmiji da ga izvede na zemljino lice. Ali kad je ta zmija došla da ga izvede, Hasib reče zmijskoj carici: – Hoću da mi ispričaš povijest onoga

mladića pored kojeg je sjedio Bulukija, kad ga je vidio kako sjedi između dva groba.

– Znaj, o, Hasibe – reče mu onda zmijska carica – da je Bulukija sjeo pored toga mladića i da mu je ispričao cijelu svoju povijest, od početka do kraja, ne bi li i njemu mladić ispričao svoju povijest i ne bi li mu ispripovijedao šta mu se dogodilo u životu i zašto je sjedio između dva groba . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade četiristo devedeset deveta noć, ona reče:

499. NOĆ

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je Bulukija ispričao mladiću svoju povijest i da je onda mladić uzviknuo: – Kakva si ti čuda vidio, o, nesretniče! Ja sam viđao našega gospodara Sulejmana u njegovo vrijeme i vidio sam čuda koja se ne mogu ni izračunati ni izbrojiti.

– Znaj, o, brate, da je moj otac bio car i da se zvao car Tajgamus. On je vladao zemljom Kabulom i plemenom Benu-Šahlan, u kojem je bilo deset hiljada vitezova, a svaki od njih vladao je stotinom gradova i stotinom tvrđava sa zidinama. I moj otac je imao pod svojom vlašću sedam sultana, koji su nam donosili novac i sa istoka i sa zapada. I Alah mu je darovao sve to i dao mu je tako veliku vlast, ali mu nije dao sina, te je on u svome životu želio samo jedno: da mu Alah da muško dijete koje bi ga moglo zamijeniti u carstvu poslije njegove smrti.

I jednoga dana među danima dogodi se da je car zatražio da mu dođu mudraci, astrolozi, znalci i sastavljači kalendara, pa im reče: – Pogledajte moj horoskop: hoće li mi Alah za moga života dati muško dijete koje bi me moglo zamijeniti u carstvu! – I astrolozi otvoriše knjige, pa izračunaše njegov horoskop i zvijezdu koja se rodila za nj, a zatim mu rekoše: – Znaj, o, care, da ćeš dobiti muško dijete, ali da ćeš to dijete dobiti samo od kćeri horasanskoga cara. – I kad je čuo to od njih, car Tajgamus se obradova velikom radošću, te dade astrolozima i mudracima tako mnogo novaca da se to ne može ni izračunati ni izbrojiti, pa oni odoše svojim putem.

A car Tajgamus je imao jednoga staroga vezira, koji bijaše veliki vitez, bolji od hiljadu konjanika, a zvao se Ajin Zar. I Tajgamus ga pozva, pa mu reče: – Hoću da se spremiš za put u zemlju Horasan i da isprosiš za mene kćerku cara Bahravana, horasanskog cara. – I car Tajgamus ispriča svome veziru Ajin Zaru šta su mu kazali astrolozi, a vezir se spremi za put čim je čuo riječi cara Tajgamusa. A potom vezir ode izvan grada s ratnicima, vitezovima i vojnicima, i eto šta je bilo s vezirom.

Što se pak tiče cara Tajgamusa, on je skupio hiljadu i pet stotina svježnjeva svile, dragoga kamenja, biserja, korunda, zlata, srebra i skupocjenih metala, a spremio je i mnogo svakojakih stvari koje su potrebne za svadbu, pa je sve to natovario na mazge, a mazge je predao svome veziru Ajin Zaru i napisao pismo ovog sadržaja:

– Znaj da smo okupili astrologe, mudrace i sastavljače kalendara, pa su nam oni kazali da ćemo dobiti dijete muškoga spola, ali da ga možemo dobiti samo od tvoje kćeri, a po njemu ti šaljem i mnoge stvari koje su potrebne za

svadbu, i u toj stvari će me zamjenjivati moj vezir, kome sam naredio da prihvati sporazum. Hoću da budeš dobar, pa da učiniš veziru ono što mu je potrebno – to je meni potrebno. Nemoj dopustiti da u toj stvari bude nemarljivosti i odgađanja: dobro koje budeš učinio bit će prihvaćeno od tebe, a čuvaj se neposlušnosti.

– Znaj, o, care Bahravane, da mi je Alah dao vlast nad zemljom Kabulom i da me je načinio carem plemena Benu-Šahlana i darovao mi veliko carstvo, a ako se oženim tvojom kćerkom, nas dvojica ćemo biti kao jedan u carstvu, i ja ću ti svake godine slati toliko novaca da će ti to biti dovoljno. Eto šta hoću od tebe.

Potom car Tajgamus zapečati pismo, pa ga preda svome veziru Ajin Zaru i zapovjedi mu da otputuje u zemlju Horasan. I vezir pođe, pa je putovao dok se nije približao gradu cara Bahravana, a onda ljudi izvijestiše cara o dolasku vezira Tajgamusa. A kad je čuo to, car Bahravan posla emire svoga carstva da ga dočekaju, i posla po njima jela i pića i svega ostalog, a dade im i hrane za konje, pa im zapovjedi da pođu u susret veziru Ajin Zaru. I emiri natovariše svježnjeve, pa krenuše i putovahu sve dotle dok se ne približiše veziru, a onda istovariše svježnjeve, pa ratnici i vojnici sjahaše i pozdraviše jedni druge. I zadržaše se deset dana na tome mjestu, jedući i pijući, a zatim pojahaše konje, pa pođoše u grad.

A car Bahravan iziđe iz grada da dočeka vezira cara Tajgamusa, koga zagrli i pozdravi, pa ga povede i uputi se s njim u tvrđavu. A potom vezir ponudi caru Bahravanu svežnjeve i rijetkosti i sve bogate darove, a preda mu i pismo, koje car Bahravan uze, pa ga pročita i vidje šta u njemu piše i shvati njegov smisao. On se obradova velikom radošću, te reče veziru: – Dobro došao! – i uzviknu: – Raduj se, jer će biti ispunjeno ono što hoćeš! – Da mi je car Tajgamus zatražio i dušu, ja bih mu je dao!

I car Bahravan odmah ode svojoj kćeri i njenoj majci i bliskima, pa ih obavijesti o toj stvari i zatraži savjeta od njih, a oni mu rekoše: – Čini šta hoćeš!...

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade noć kojom se puni pet stotina noći, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da se car Bahravan posavjetovao 500.
sa svojom kćerkom i svojim rođacima i da su mu oni rekli: – Čini šta hoćeš! NOĆ
A potom se car Bahravan vratio Ajin Zaru i obavijestio ga da će dobiti ono što mu je potrebno. I vezir provede dva mjeseca kod cara Bahravana, a potom reče caru: – Hoćemo da nam pokloniš ono radi čega smo došli, pa ćemo otputovati u svoje zemlje. – I car odgovori veziru: – Slušam i pokoravam se! – a zatim naredi da se priredi svadba i pripremi miraz. I ljudi učiniše onako kako im je car naredio, a poslije toga car naredi da se pozovu veziri i svi emiri među velikašima njegova carstva, te svi oni dođoše, pa car naredi da se dovedu monasi i svećenici, te i oni dođoše i zaključiše bračni ugovor između careve kćeri i cara Tajgamusa.

I car Bahravan pripremi sve što je potrebno za put i dade svojoj kćeri toliko poklona, rijetkosti i dragocjenosti da bi jezik sustao kad bi ih opisivao, a potom naredi da se gradske ulice zastru ćilimima i da se grad što bolje okiti. I vezir Ajin Zar ode u svoju zemlju s kćerkom cara Bahravana, a kad je car Tajgamus čuo da je vezir došao, on naredi da se priredi svadba i okiti grad. A potom car Tajgamus ode kćeri cara Bahravana i oduzme joj nevinost, te ona zatrudnje od njega poslije malo dana. A kad protekoše njeni mjeseci, ona rodi dijete muškoga spola, slično mjesecu u noći uštapa, a car Tajgamus se obradova velikom radošću kad je čuo da mu je žena rodila divnoga sina. On pozove mudrace, astrologe i sastavljače kalendara, pa im reče: – Želim da pogledate u horoskop ovoga novorođenčeta i u zvijezdu koja se rađa za nj, pa da mi kažete šta će iskusiti u životu.

I mudraci i astrolozi izračunaše njegov horoskop i nađoše zvijezdu koja se rodila za nj, pa vidješe da će dijete biti sretno, samo će ga snaći tegobe u životu, a to će mu se dogoditi kad mu bude petnaest godina. A ako ostane živo poslije toga, bit će veoma sretno i postat će veliki car, veći od svoga oca, i njegova će sreća biti sve veća, a njegovi će protivnici propasti, i živjet će ugodnim životom, a ako umre, neće biti moguće dospjeti do onoga što je minulo, a Alah bolje zna šta je istina.

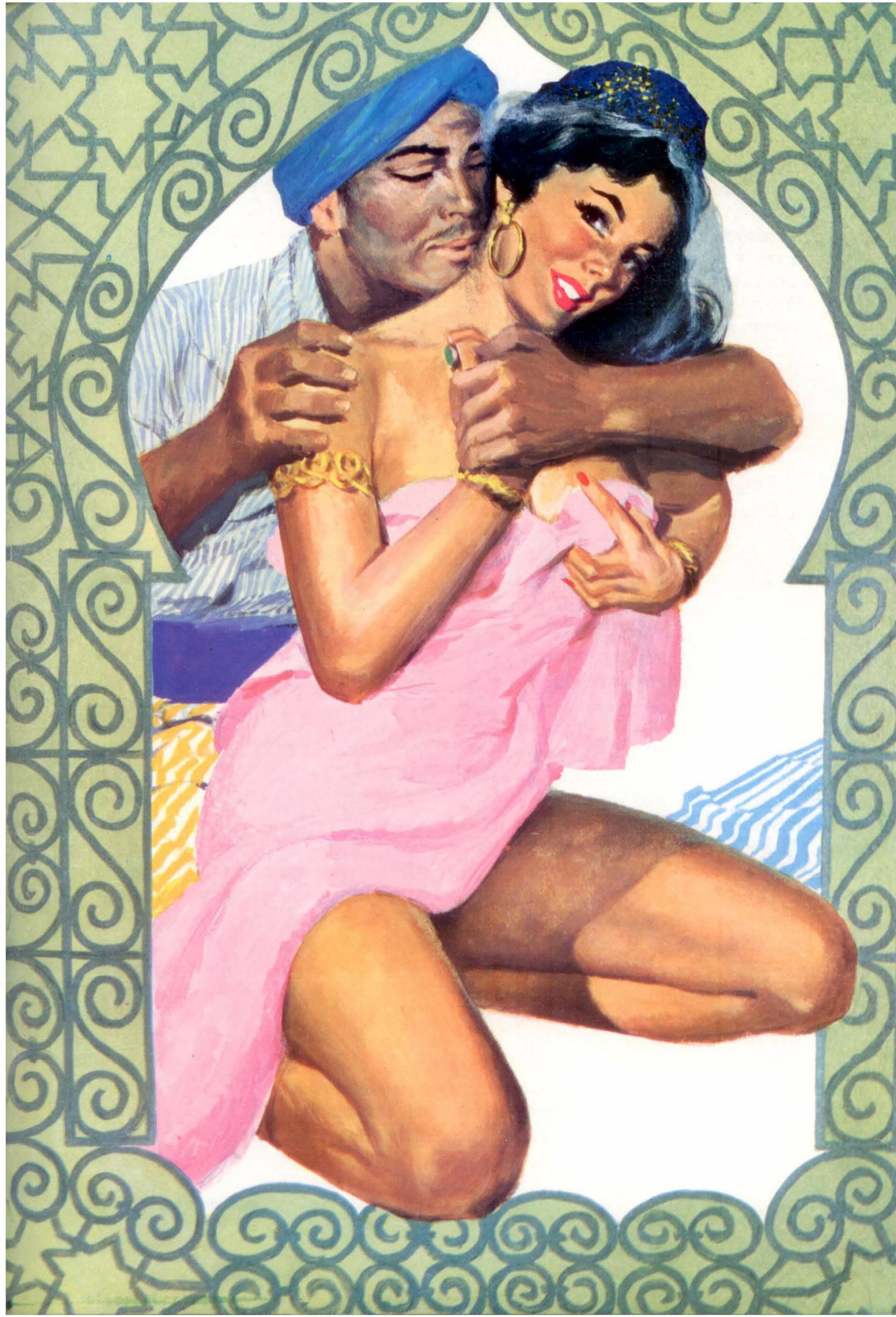
Kad je to čuo, car se obradova velikom radošću i nadjenu sinu ime Džanšah. I car ga preda dojkinjama i dadiljama i lijepo ga odgoji, a kad je dječaku bilo pet godina, otac ga nauči čitati, te Džanšah poče čitati Evanđelje. I car nauči sina ratovati i rukovati kopljem i mačem kad mu još nije bilo ni punih sedam godina, te dječak poče odlaziti u lov i postade veliki vitez, savršen u svim vidovima ratničke odvažnosti. I Džanšahov otac bi se obradovao velikom radošću kad god bi čuo kako je njegov sin odvažan u svim vidovima ratničke vještine.

I jednom se dogodi da je car Tajgamus naredio svojim ratnicima da krenu u lov i hajku, te ratnici i vojnici krenuše, pa pojahaše konje i car Tajgamus i njegov sin Džanšah, i tako svi pođoše u pustinje i pustare. I oni se bavljahu lovom i hajkom do večeri trećega dana, kad na Džanšaha naiđe jedna gazela neobične boje, koja pojuri ispred njega. A kad vidje tu gazelu kako juri ispred njega, Džanšah pođe za njom i brzo potrča, goneći je u stopu, dok je ona bježala. I onda se odvojiše sedam mameluka cara Tajgamusa, pa pođoše za Džanšahom a kad vidješe svog gospodara kako hita, jureći za gazelom, oni pohitaše za njim na svojim brzim konjima, te su tako išli sve dotle dok nisu došli do mora. I onda svi jurnuše na gazelu, ne bi li je uhvatili kao plijen, ali gazela pobježe od njih i skoči u more . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade petsto prva noć, ona reče:

501. NOĆ

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da su Džanšah i mameluci pojurili za gazelom, ne bi li je uhvatili kao plijen, ali je gazela pobjegla od njih i skočila u more. A na tome moru bio je jedan ribarski čamac, te gazela skoči u nj, a Džanšah i mameluci sjahaše pa uđoše u čamac i uhvatiše gazelu, a zatim se

(STRANA 8 — 483. NOĆ)

I majka isprosi za Hasiba jednu djevojku i oženi ga njome, te on provede tako neko vrijeme, baveći se samo svojom ženom i zabavljajući se s njom, i noću i danju, ali se ne prihvati nijednog zanata . . .

htjedoše vratiti na suho. Ali Džanšah odjednom ugleda jedan veliki otok, te reče mamelucima koji su bili s njim: – Hoću da odem na onaj otok! – A mameluci mu rekoše: – Slušamo i pokoravamo se!

I onda svi zaploviše k otoku, a kad dođoše do otoka, iziđoše i počeše se šetati po njemu. Potom se vratiše, pa se ukrcaše u čamac i zaploviše k onoj obali s koje bijahu došli. I onda se nad njima spusti veče, te zalutaše na moru, a vjetar duhnu i otjera čamac na sredinu mora. A Džanšah i mameluci bili su pozaspali, pa su spavali do jutra, a kad su se probudili, nisu znali kojim putem da krenu, te su tako svejednako plovili morem.

Eto šta je bilo s njima.

Što se pak tiče cara Tajgamusa, Džanšahova oca, on pomisli na svoga sina, ali ga ne vidje, te posla svoje ratnike da idu raznim putevima, a oni počeše kružiti, tražeći sina cara Tajgamusa. I jedno odjeljenje ode na more, a tamo ratnici ugledaše mameluka koji je ostao pored konja, te mu priđoše, pa ga zapitaše šta je s njegovim gospodarom i šestoricom drugih mameluka, a mameluk im ispriča šta se dogodilo s njima. I ratnici povedoše toga mameluka i konje, pa se vratiše caru i ispričaše mu šta je i kako je, a car zaplaka groznim plačem kad je čuo njihove riječi, pa baci vijenac s glave i poče se ujedati za ruke od tuge. I car odmah ustade, pa napisa pisma i razasla ih na otoke koji se nalaze na moru, a kad je prikupio stotinu lađa, on ukrca svoje ratnike u njih i naredi im da kruže po moru i da traže njegova sina Džanšaha. A potom car povede ostale ratnike i vojnike i vrati se u grad, i obuzme ga velika žalost, a Džanšahova majka poče se udarati po licu i poče oplakivati svoga sina kad je saznala za sve to.

Eto šta je bilo s njima.

Što se pak tiče Džanšaha i mameluka koji su bili s njim, oni su neprestano lutali po moru, dok su oni što su tragali za njima plovili po moru punih deset dana, ali ih nisu našli, te se vratiše caru i rekoše mu to. A na Džanšaha i mameluke koji su bili s njim duhnu jak vjetar, koji je tjerao njihov čamac sve dotle dok ga nije dotjerao do jednog otoka. I onda se Džanšah i šest mameluka iskrcaše iz čamca, pa počeše hodati po tom otoku, dok tako ne dođoše do jednoga potoka koji je tekao sredinom otoka, a izdaleka ugledaše jednoga čovjeka koji je sjedio pored potoka, te mu priđoše, pa ga pozdraviše, a on im uzvrati pozdrav. A potom taj čovjek poče govoriti s njima služeći se riječima sličnim ptičjem cijukanju, te se Džanšah začudi kad je čuo govor toga čovjeka. I čovjek se obazre desno i lijevo, i, dok su mu se Džanšah i mameluci čudili, on se odjednom podijeli na dvije polovine, pa svaka polovina pođe na svoju stranu. A dok se to zbivalo, odjednom im priđoše svakojaki ljudi, kojih je bilo toliko da se to ne može ni izračunati ni izbrojiti (a išli su s one strane gdje je bila planina), i oni su se tako kretali sve dotle dok nisu došli do potoka, a onda se svaki od njih razdijeli na dvije polovine. I ti ljudi im priđoše i htjedoše ih pojesti, a kad vidje da ih oni hoće pojesti, Džanšah pobježe, pa pobjegoše i mameluci s njim.

A oni su ljudi pošli za njima, pa su pojeli tri mameluka, a trojica ostadoše sa Džanšahom, te se Džanšah i ta tri mameluka ukrcaše u čamac, a zatim otisnuše na sredinu mora, te su tako plovili noću i danju, ne znajući kud ih nosi čamac.

Potom oni zaklaše onu gazelu i počeše je jesti, pa na njih duhnu vjetar i baci ih na drugi otok. I kad pogledaše na taj otok, oni vidješe na njemu drveće, rijeke, plodove i voćnjake u kojima je bilo svakojakog voća, a olucima je tekla voda ispod drveća, te je taj otok bio sličan raju. I kad Džanšah vidje taj otok, on mu se svidje, te carević zapita mameluke: – Tko će od nas sići na ovaj otok i vidjeti šta se na njemu radi? – Otići ću ja, pa ću mjesto vas izvidjeti šta se radi na tom otoku, a zatim ću se vratiti – reče jedan mameluk, ali Džanšah uzviknu: – To neće biti! Izići ćete sva trojica, pa ćete izvidjeti šta se radi na tom otoku, a ja ću mjesto vas sjediti u čamcu dok se ne vratite. – Poslije toga Džanšah iskrca tri mameluka, kako bi mogli izvidjeti šta se radi na tom otoku . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade petsto druga noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da su se mameluci iskrcali na taj otok i da su išli po njemu k istoku i zapadu, ali nisu naišli ni na koga. I mameluci tako dođoše do sredine otoka, pa ugledaše jednu tvrđavu od bijeloga mramora, u kojoj su zgrade bile od providnoga biljura, dok se usred te tvrđave nalazio jedan voćnjak pun suhih i svježih plodova koji se ne mogu opisati, a u bašti je bilo svakojakog cvijeća. I mameluci ugledaše u toj tvrđavi drveće i plodove, i ptice su cvrkutale na tome drveću, i bilo je tamo jedno veliko jezero, a pored jezera veliki trijem pod kojim su bile namještene stolice, dok je na sredini bio krevet od dukatskog zlata, ukrašen svakojakim dragocjenostima i korundom.

I kad vidješe kako su lijepi ta tvrđava i taj voćnjak, mameluci počeše hodati po tvrđavi desno i lijevo, ali nisu naišli ni na koga, pa oni potom odoše iz tvrđave i uputiše se Džanšahu, da ga obavijeste o onome što su vidjeli. A kad je saslušao njihov izvještaj, Džanšah, carev sin, uzviknu: – Prijeko je potrebno da i ja pogledam tu tvrđavu! – Poslije toga Džanšah iziđe iz čamca, a s njim iziđoše i mameluci, pa svi pođoše i dođoše do tvrđave, a zatim uđoše u nju, i Džanšah se začudi ljepoti toga mjesta. A potom svi počeše šetati po voćnjaku i jesti plodove, i tako su hodali do uveče, a kad se na njih spustilo veče, oni priđoše stolicama što su tamo stajale, pa Džanšah sjedne na krevet između njih, a kad je sjeo na krevet, on poče razmišljati i plakati zbog toga što je napustio prijestolje svoga oca i što se rastao s rođacima i bliskim bićima, pa zaplakaše i tri mameluka koji su sjedili oko njega.

Dok se to zbivalo, odjednom dopre do njih jedan strašan krik koji je dolazio s one strane gdje je bilo more, te se svi okrenuše na tu stranu i vidješe da se to deru majmuni, kojih je bilo kao skakavaca kad se spuste u oblaku (a tvrđava na tom otoku pripadala je majmunima). I kad ugledaše čamac kojim bješe doplovio Džanšah, majmuni ga potopiše pored morske obale pa dođoše Džanšahu, koji je sjedio u tvrđavi.

– I sve je to, o, Hasibe, pričao Bulukiji onaj mladić što je sjedio između dva groba – reče zmijska carica. – A šta je zatim učinio Džanšah s majmunima? zapita je Hasib, a ona mu reče: – Kad je Džanšah ušao u tvrđavu i sjeo na krevet (a mameluci su sjedili s njegove desne i lijeve strane), dođoše majmuni, pa ih prestraviše, te ih obuze veliki strah. A potom majmuni gomilice uđoše u trijem i išli su tako naprijed dok se nisu približili krevetu na kojem je sjedio Džanšah, a kad su stigli do njega, oni poljubiše zemlju pred njim držeći ruke na grudima, i ostadoše malo stojeći pred njim, a potom dođe gomila majmuna koji su vodili gazele, pa oni zaklaše gazele i preniješe ih u tvrđavu, gdje im oderaše kožu i isjekoše ih na komade, pa uzeše te komade te ih stadoše peći, i pekli su ih sve dotle dok nisu bili dobri za jelo. Zatim ih metnuše na zlatne i srebrne zdjele i postaviše stol, pa dadoše znak Džanšahu i njegovim ljudima da jedu. I Džanšah siđe s kreveta, pa poče jesti, a s njim se siti najedoše i mameluci i majmuni. A potom majmuni ukloniše posude s jelima i doniješe voće, te jedoše i voća, odajući hvalu velikom Alahu. A poslije toga Džanšah dade znak najstarijim majmunima i reče im: – Tko ste vi i šta ste i čije je ovo mjesto? – A majmuni mu odgovoriše znakom: – Znaj da ovo mjesto pripada našem gospodaru Sulejmanu, Daudovu sinu. On je dolazio ovamo svake godine po jedanput, pa se šetao ovuda, a zatim je odlazio od nas . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade petsto treća noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da su majmuni kazali Džanšahu 503.
kakva je to tvrđava i da su mu rekli: – Ovo je mjesto pripadalo našem gospodaru NOĆ
Sulejmanu, Daudovu sinu, a on je dolazio ovamo svake godine po jedanput, pa se šetao ovuda, a zatim je odlazio od nas. A poslije toga majmuni rekoše Džanšahu: – Znaj, o, care, da si ti postao naš sultan i da ćemo te mi slušati. Jedi, pij, a mi ćemo učiniti sve što nam budeš zapovjedio. – Potom majmuni ustadoše i poljubiše zemlju između Džanšahovih ruku, pa odoše svojim putem, a Džanšah ostade spavati u postelji, dok su njegovi robovi spavali sjedeći na stolicama oko njega, i tako su oni spavali do jutra.

A ujutro Džanšahu dođoše četiri vezira, majmunskih vođa, a dođoše i njihovi ratnici, te se tako trijem ispuni pridošlicama, koji stadoše pred njim, stojeći u redovima jedan iza drugoga. I veziri priđoše Džanšahu, pa mu dadoše znak da im pravedno sudi, a potom majmuni dreknuše nešto jedni drugima, pa odoše, dok neki ostadoše pored cara Džanšaha, da ga dvore. A poslije toga dođoše majmuni koji dovedoše pse u obliku konja (a svaki je pas imao lanac na glavi), te se Džanšah začudi tim psima i njihovu golemom tijelu. I veziri-majmuni dadoše Džanšahu znak da uzjaše, pa da pođe s njima, te Džanšah i njegova tri roba pojahaše, a s njima pojahaše i majmunski ratnici, te tako svi krenuše kao skakavci koji vrve, i neki su od njih jahali, dok su drugi išli pješice, a Džanšah se čudio onome što su činili.

I oni su svejednako išli k morskoj obali, a kad su došli do nje, Džanšah vidje da je potopljen čamac kojim je doplovio, te se okrene vezirima-majmunima, pa ih zapita: – Gdje je onaj čamac što je bio ovdje? – Znaj, o, care –

odgovoriše mu oni – da je nama bilo jasno da ćeš biti naš sultan još onda kad ste došli na naš otok, pa smo se pobojali da ne pobjegnete od nas kad vas ostavimo i da se ne ukrcate u čamac. Zato smo ga potopili. – A kad je čuo te riječi, Džanšah se obrati mamelucima, pa im reče: – Sad nikako ne možemo otići od ovih majmuna! Trpjet ćemo, dakle, ono što nam je dosudio veliki Alah.

I oni pođoše, pa su išli sve dotle dok nisu došli od obale neke rijeke, a pored te rijeke bila je jedna visoka planina. Džanšah pogleda u tu planinu i vidje da na njoj ima mnogo vještica. On se okrene majmunima, pa ih zapita: – Kakve su to vještice? – A majmuni mu odgovoriše: – Znaj, o, care, da su te vještice naši dušmani i da smo mi došli amo da se borimo s njima – a Džanšah se začudi vješticama i njihovu golemu tijelu. A vještice su bile na konjima i neke su od njih imale glave kao krave, dok su u drugih bile glave kao u deve. I kad ugledaše majmunsku vojsku, vještice jurnuše na nju, pa se zaustaviše na obali rijeke i počeše je gađati kamenjem koje je bilo nalik na buzdovane, te se tako među njima zametnu veliki boj.

Kad vidje da vještice pobjeđuju majmune, Džanšah viknu mamelucima i reče im: – Dižite se s lukovima i strijelama, pa ih gađajte strijelama dok ih ne pobijete i ne otjerate od nas. – I mameluci učiniše onako kako im je naredio Džanšah, pa stadoše gađati vještice, i njih snađe velika žalost, jer su mnoge izginule, a ostale su pobjegle glavom bez obzira.

A Džanšah i majmuni krenuše, pa su išli sve dotle dok nisu došli do jedne visoke planine. I Džanšah pogleda u tu planinu i vidje na njoj jednu mramornu ploču, na kojoj je pisalo: – O, čovječe koji si kročio nogom na ovu zemlju, ti ćeš postati sultan ovih majmuna, a neće ti poći za rukom da odeš od njih ako ne prođeš kroz istočni prolaz koji se nalazi s jedne strane ove planine (a njime valja putovati tri mjeseca), i ići ćeš između marida i ifrita, pa ćeš poslije toga doći do jednoga mora koje okružuje svijet. Ili ćeš opet proći kroz zapadni prolaz, kojim valja putovati četiri mjeseca, a na njegovu početku nalazi se mravlja dolina. A kad budeš stigao u mravlju dolinu i kad budeš ušao u nju, čuvaj se tih mrava dok ne dođeš do jedne visoke planine. Ta planina gori kao vatra, a preko nje valja ići deset dana. – A kad je Džanšah vidio tu ploču . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade petsto četvrta noć, ona reče:

504. NOĆ

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je Džanšah vidio tu ploču i da je počeo čitati što piše na njoj i da je na kraju toga napisa naišao na ove riječi: – A potem ćeš stići do jedne velike rijeke koja teče tako brzo do svojim tokom odnosi pogled, i ta rijeka presahnjuje svake subote. A pored te rijeke nalazi se jedan grad u kojem žive sve sami Židovi, koji odbacuju Muhamedovu vjeru, a među njima nema nijednoga muslimana, niti ima kakvoga drugog grada osim toga grada. A dok budeš ostao s majmunima, oni će pobjeđivati vještice. I znaj da je ove riječi na ploči ispisao naš gospodar Sulejman, Daudov sin (mir im obojici!).

Džanšah zaplaka groznim plačem kad je pročitao te riječi, a zatim se okrene mamelucima, pa im reče šta piše na toj ploči. A potom Džanšah pođe, pa i

majmunska vojska pođe, okruživši ga, i svi se majmuni radovahu pobjedi nad svojim dušmanima. I svi se vratiše u tvrđavu, gdje Džanšah provede godinu i po dana kao majmunski sultan. A zatim Džanšah zapovjedi majmunskoj vojsci da ode u lov i hajku, te majmuni pojahaše konje, a pojahaše konje i Džanšah i njegovi mameluci. I svi oni pođoše i putovahu tako po pustarama i pustinjama, neprestano prelazeći s jednoga mjesta na drugo, dok Džanšah nije prepoznao mravlju dolinu i nije ugledao znak spomenut na mramornoj ploči. A kad je ugledao taj znak, Džanšah naredi mamelucima da sjašu na tome mjestu, te oni sjahaše, a sjahaše i majmuni, pa tu provedoše deset dana, jedući i pijući.

Zatim Džanšah ostade sam noću sa svojim mamelucima, pa im reče: – Hoću da pobjegnemo i da odemo u mravlju dolinu. Otići ćemo u židovski grad, pa će nas Alah možda spasiti ovih majmuna, te ćemo moći otići svojim putem. – I mameluci rekoše: – Slušamo i pokoravamo se! – I Džanšah sačeka da prođe jedan mali dio noći, pa ustade, a ustadoše i mameluci, koji se naoružaše, pripasaše mačeve, jatagane i sličnu ratničku opremu. I Džanšah ode s mamelucima, pa su tako išli od početka noći do jutra, a ujutro kad se majmuni probudiše, među njima nije bilo ni Džanšaha ni mameluka, te im postade jasno da su oni pobjegli od njih. I onda ustade jedno odjeljenje majmuna, pa pojaha konje i pođe k istočnoj dolini, dok drugo odjeljenje pojaha konje i pođe u mravlju dolinu. I dok su tako putovali, majmuni odjednom ugledaše Džanšaha i njegove mameluke, te brzo pođoše za njima. I Džanšah pojuri kad je ugledao majmune, pa pojuriše i mameluci, te su tako svi oni ušli u mravlju dolinu.

I ne prođe ni jedan sat, a majmuni navališe na njih i htjedoše da ubiju Džanšaha i njegove mameluke, ali odjednom mravi izmiliše iz zemlje i povrvješe kao skakavci, a svaki mrav bio je velik kao pas. A mravi jurnuše na majmune kad ih ugledaše, mnoge od njih pojedoše, a izginuše i mnogi mravi, ali ipak pobijediše mravi. I mrav je prilazio majmunu, pa ga je udarao i rasijecao na dvije polovine, dok bi deset majmuna uzjahalo na jednoga mrava, pa bi ga uhvatilo i raskinulo na dvije polovine. I tako su oni bili veliki boj do večernjega doba, a kad nastade večernje doba, Džanšah i mameluci pobjegoše daleko u dolinu . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade petsto peta noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da su Džanšah i njegovi mameluci 505.
pobjegli daleko u dolinu kad je nastalo veče, a da su tako bježali do jutra. A NOĆ
kad nastade jutro, majmuni se približiše Džanšahu, a Džanšah ih vidje, te viknu mamelucima: – Udarajte ih mačevima! – te mameluci isukaše mačeve, pa počeše njima udarati majmune i desno i lijevo. I onda im priđe jedan veliki majmun koji je imao očnjake kao slon, pa se on približi jednome mameluku i udari ga i rasiječe ga na dvije polovine. I mnogi majmuni napadoše Džanšaha, a on pobjegne na kraj doline, gdje ugleda jednu veliku rijeku, a pored nje jednoga velikog mrava. I mrav vidje kako mu se približuje Džanšah te mu prepriječi put, ali jedan mameluk odjednom udari mrava mačem i presiječe ga na dvije polovine. A mnogi mravlji vojnici vidješe to, te navališe na mameluka i ubiše ga.

I dok su se oni bavili time, majmuni siđoše s planine, pa mnogi navališe na Džanšaha, a kad vidje kako majmuni nasrću na nj, Džanšah se svuče, pa uđe u rijeku, a s njim uđe u rijeku i onaj mameluk koji bješe ostao živ. A kad su doplivali do sredine rijeke, Džanšah ugleda jedno drvo na drugoj obali rijeke, pa zapliva prema njemu i uhvati jednu granu toga drveta, a zatim se popne na nju i tako iziđe na suho, dok je mameluka uhvatila matica i ponijela ga, i on se razbio udarivši o planinu. I tako je Džanšah ostao sâm na suhoj zemlji, gdje iscijedi odijelo i poče ga sušiti na suncu, a između mrava i majmuna zapodjenu se veliki boj, pa se majmuni vratiše u svoju zemlju.

Eto šta je bilo s majmunima i mravima.

Što se pak tiče Džanšaha, on je plakao do uveče, a zatim je ušao u jednu spilju, ne bi li u njoj našao utočišta, i spavao je u toj spilji do jutra, a potom je pošao i neprestano išao noćima i danima, hraneći se biljem, dok tako nije došao do jedne planine koja gori kao vatra. A kad je došao do te planine, on je pošao preko nje, pa je tako došao do rijeke koja presahnjuje svake subote. I Džanšah vidje da je ta rijeka velika i da se pored nje nalazi jedan veliki grad, a to je bio židovski grad, o kojem je čitao na onoj ploči. I Džanšah ostade tamo dok nije došla subota i dok nije presahnula rijeka, a onda pođe rijekom i dođe do židovskog grada, ali u njemu ne vidje ni žive duše. I on je išao po gradu dok nije došao do jedne kuće, a onda je otvorio vrata te kuće i ušao u nju, ali vidje da ukućani šute i da ni o čemu ne razgovaraju. – Ja sam tuđinac i gladan sam – reče Džanšah, a oni mu odgovoriše: – Jedi i pij, ali nemoj razgovarati!

I Džanšah se zadržao kod njih, pa je jeo i pio i prespavao tu noć, a kad nastade jutro, domaćin ga pozdravi i reče mu: – Dobro došao! – A zatim ga zapita: – Odakle si došao i kamo ideš? – A kad je čuo te riječi od Židova, Džanšah zaplaka groznim plačem, pa mu ispriča svoju povijest i ispripovjedi mu kakav je grad njegova oca, a Židov se začudi tome, te reče: – Nikada nismo ništa čuli o tome gradu, ali smo čuli od trgovaca koji vode karavane da tamo ima jedna zemlja koja se zove Jemen. – Ta zemlja o kojoj su ti govorili trgovci nije daleko od naših mjesta – reče Džanšah Židovu, a Židov kaza: – Trgovci što prolaze s karavanama tvrde da od njihovih zemalja dovdje ima dvije godine i tri mjeseca hoda. – A kad će doći karavana? – zapita Džanšah, a Židov mu odgovori: – Doći će naredne godine . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade petsto šesta noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je Džanšah zapitao Židova kad će doći karavana, a Židov mu je odgovorio: – Doći će naredne godine. – I Džanšah zaplaka groznim plačem kad je čuo te riječi, i poče žaliti sebe sama i mameluke, i bilo mu je žao što se rastao s majkom i ocem, i tugovao je zbog svega onoga što mu se dogodilo za vrijeme putovanja. – Nemoj plakati, o, mladiću – reče mu Židov – već živi kod nas dok ne dođe karavana. Poslat ćemo te s karavanom u tvoj rodni kraj.

I Džanšah je proveo dva mjeseca kod toga Židova, odlazeći svakoga dana na gradske ulice i šetajući se po njima, pa kad je jednom, po svome običaju, tako hodao po gradskim ulicama desno i lijevo, on najednom ču kako neki čovjek zove i viče: – Tko hoće uzeti hiljadu dinara i jednu veoma lijepu djevojku, rijetke ljepote i draženosti, a da mi za to radi od jutra do podne? – ali mu nitko ne odgovori. I Džanšah reče u sebi: – Da taj posao nije opasan, ne bi on dao najmljenom radniku hiljadu dinara i veoma lijepu djevojku za rad od jutra do podne – ali priđe tome čovjeku, te mu reče: – Ja ću obaviti taj posao.

Na to ga čovjek koji je pozivao povede za sobom i odvede u jednu visoku kuću, a onda obojica uđaše u tu kuću, pa Džanšah vidje da je to velika kuća i u njoj ugleda jednoga Židova trgovca, koji je sjedio na klupici od ebanovne. I onaj čovjek što je vikao zaustavi se pred tim trgovcem, pa mu reče: – O, trgovče, evo već tri mjeseca vičem po gradu, a nitko mi se nije odazvao osim ovoga mladića.

Kad je čuo te riječi, trgovac kaza Džanšahu: – Dobro došao! – pa ga povede i uđe s njim u jednu raskošnu odaju, a zatim naredi robovima da donesu jela. I robovi doniješe razna jela, te trgovac i Džanšah jedoše i opraše ruke, a zatim im robovi doniješe pića, te se napiše. Potom trgovac ustade, pa donese Džanšahu kesu u kojoj bješe hiljadu dinara, a dovede mu i jednu djevojku rijetke ljepote i reče mu: – Uzmi ovu djevojku i novac za posao koji ćeš obaviti. – I Džanšah uze djevojku i novac, pa posadi djevojku pored sebe, a trgovac mu reče: – Prekosutra ćeš mi obaviti posao.

Potom trgovac ode, a Džanšah prespava tu noć s djevojkom. A kad nastade jutro, Džanšah ode u kupatilo, a trgovac naredi svojim robovima da mu odnesu raskošno odijelo, te mu oni odniješe odijelo i sačekaše ga dok nije izišao iz kupatila, a onda mu obukoše odijelo, pa ga dovedoše u kuću. I trgovac naredi svojim robovima da donesu harfu, i lutnju, i pića, te oni doniješe sve to, pa trgovac i Džanšah počeše piti, svirati i veseliti se, dok im tako ne prođe polovina noći. Poslije toga trgovac ode u svoj harem, a Džanšah odspava s djevojkom do jutra, pa ode u kupatilo. A kad se vrati iz kupatila, dođe mu trgovac pa mu reče: – Hoću da obaviš za nas taj posao. – Slušam i pokoravam se! – reče Džanšah – a trgovac onda naredi svojim robovima da mu dovedu dvije mazge, te mu oni dovedoše dvije mazge, pa on uzjaha jednu, a Džanšahu naredi da uzjaše drugu, te tako i on uzjaha mazgu.

A potom Džanšah i trgovac putovahu od jutra do podne, pa napokon stigoše do jedne visoke planine, koja bješe tako visoka da joj se vrh nije mogao sagledati, a onda trgovac sjaha s mazge, pa naredi Džanšahu da i on sjaše. I Džanšah sjaha, a trgovac mu dade nož i uže, pa mu reče: – Hoću da zakolješ ovu mazgu. – I Džanšah prikupi skutove odijela, pa priđe mazgi, namakne joj uže na sve četiri noge i obori je na zemlju, a zatim uzme nož pa je zakolje i odere joj kožu, i isiječe joj sve četiri noge i glavu, tako da se mazga pretvori u gomilu mesa. I onda mu trgovac reče: – Naređujem ti da rasporiš mazgin trbuh, pa da uđeš u nj. Ja ću te zašiti, pa ćeš provesti u trbuhu neko vrijeme, a potom ćeš mi ispričati sve šta si vidio u njemu. – I Džanšah raspori mazgi trbuh i uđe u njega, a trgovac saši kožu, pa ga ostavi i ode . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade petsto sedma noć, ona reče:

507. NOĆ – Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je Džanšah ušao u mazgin trbuh, a trgovac ga je zašio, pa ga je ostavio, a sam je otišao i sakrio se u podnožju planine. A poslije nekog vremena na mazgu se spusti jedna velika ptica, pa je ščepa i odleti s njom, a zatim se spusti na vrh planine i htjede je pojesti. I Džanšah osjeti da je ptica tu, te probije mazgin trbuh i iziđe iz njega, a ptica se poplašila kad je ugledala Džanšaha, pa je odletjela i otišla svojim putem.

A Džanšah ustade na noge, pa poče gledati desno i lijevo, ali ne vidje nikoga, osim mrtvih ljudi koji se bjehu osušili na suncu. – Nema moći ni sile do u Alaha, visokoga, velikoga! – uzviknu Džanšah u sebi kad vidje sve to, a zatim pogleda naniže i vidje trgovca kako stoji ispod planine i gleda u njega. A kad ga ugleda, trgovac mu reče: – Baci mi nekoliko kamenova koji se nalaze oko tebe, pa ću ti pokazati put kojim možeš sići. – I Džanšah mu baci oko dvjesta tih kamenova, a to bjehu korundi, topazi i skupocjeni rubini. A potom Džanšah reče trgovcu: – Pokaži mi put, pa ću ti još jedanput baciti kamenje – ali trgovac pokupi kamenje, natovari ga na mazgu na kojoj bješe došao, a Džanšahu i ne odgovori.

Džanšah ostade tako sam na vrhu te planine, pa poče dozivati u pomoć i plakati. I provede tri dana na toj planini, a kad prođoše tri dana, on se podigne na noge, pa pođe, i išao je dva mjeseca preko planine hraneći se biljem što je raslo na njoj. I išao je tako neprestano, dok na svome putu nije došao do kraja planine, a kad se našao u podnožju planine, on ugleda u daljini jednu dolinu u kojoj bješe drveća, plodova i ptica, koje slavljahu Alaha jedinog, pokorioca. A kad ugleda tu dolinu, Džanšah se obradova velikom radošću, pa se uputi k njoj i neprestano je išao neko vrijeme, dok napokon nije došao do jedne pukotine u planini iz koje je istjecao potok. I Džanšah prijeđe preko potoka, pa tako stigne u dolinu koju bješe vidio dok je bio na planini, a kad je ušao u dolinu, poče hodati desno i lijevo po njoj i tako je hodao i gledao sve dotle dok nije došao do jednoga dvora koji se uzdizao u visinu. I Džanšah se približavao tome dvoru dok nije došao do dvorskih vrata, a onda vidje jednoga veoma lijepoga starca, s licem koje je blistalo svjetlošću i s palicom od rubina u rukama, i taj je starac stajao pored dvorskih vrata. I Džanšah je išao tako dok se nije približio starcu i dok ga nije pozdravio, a starac mu odgovori na pozdrav, pa mu reče: – Dobro došao – i kaza mu: – Sjedni, dijete moje! – I Džanšah sjedne pored dvorskih vrata, a starac ga zapita i reče mu: – Odakle si došao u ovu zemlju u koju nikad nije stupio nogom Adamov sin, i kamo ideš?

Kad je čuo te starčeve riječi, Džanšah se tako rasplaka zbog tegoba koje je podnio, da se gotovo zagušio od plača. – O, dijete moje – reče mu starac – okani se plakanja, nanio si bol mome srcu. – I starac ustade, pa donese Džanšahu nešto hrane, koju stavi preda nj, pa mu reče: – Prihvati se jela! – te se Džanšah prihvati i oda hvalu velikom Alahu, a poslije toga starac ga zapita i reče mu: – O, čedo moje, hoću da mi ispričaš svoju povijest i da mi ispripovjediš

šta ti se dogodilo. – I Džanšah ispriča starcu svoju povijest i ispripovjedi mu sve što mu se dogodilo, od početka do onog vremena kad je prišao starcu, a starac se čudom začudi kad je čuo Džanšahove riječi.

– Hoću – reče potom Džanšah starcu – da mi kažeš čija je ova dolina i čiji je ovaj veliki dvor. – Znaj, o, dijete moje – odgovori mu starac – da ova dolina, sa svim onim što je u njoj, i ovaj dvor, sa svim onim što je u njemu, pripadaju našem gospodaru Sulejmanu, Daudovu sinu (mir im obojici!), a ja se zovem šeik Nasr, car ptica. I znaj da mi je naš gospodar Sulejman povjerio ovaj dvor na čuvanje...

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade petsto osma noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je šeik Nasr, ptičji car, rekao Džanšahu: – Znaj, da mi je naš gospodar Sulejman povjerio na čuvanje ovaj 508. NOĆ
dvor i da me je naučio ptičjem govoru. On mi je dao vlast nad svim pticama koje se nalaze na svijetu, te one dolaze svake godine u ovaj dvor, gdje ja vršim smotru nad njima, a potom odlijeću. I to je uzrok moga boravljenja ovdje.

Kad je čuo te riječi šeika Nasra, Džanšah se gorko zaplaka, pa reče: – O, roditelju moj, kako da se dovijem pa da odem u svoju zemlju? – A starac mu odgovori: – Znaj, o, dijete moje, da se nalaziš u blizini planine Kaf i da ne možeš otići iz ovoga mjesta prije no što budu doletjele ptice. Povjerit ću te jednoj od njih, pa će te ona odnijeti u tvoju zemlju. Sjedi kod mene u ovome dvoru, dakle, pa jedi, pij i hodaj po ovim sobama dok ne dolete ptice. – I Džanšah ostade kod starca, pa poče hodati po dolini i jesti plodove, i šetati, i smijati se, i igrati, i provede tako neko vrijeme živeći najugodnijim životom, dok se napokon ne približi vrijeme kad ptice dolijeću iz svojih mjesta, ne bi li posjetile šeika Nasra. A šeik Nasr ustade kad je saznao da će ptice uskoro doletjeti, pa reče Džanšahu: – O, Džanšaše, uzmi ove ključeve, pa otvori sve sobe u dvoru, osim te i te sobe; čuvaj se da je ne otvoriš, a ako me ne budeš poslušao, i ako uđeš u nju, nikada nećeš imati sreće. – I šeik dade Džanšahu tu pouku i dobro mu je utuvi u glavu, a poslije toga ode da dočeka ptice, koje ga ugledaše i pojuriše k njemu, pa mu počeše ljubiti ruke redom – jedna vrsta za drugom.

Evo šta je bilo sa šeikom Nasrom.

Što se pak tiče Džanšaha, on skoči na noge, pa poče hodati oko dvora, gledajući desno i lijevo, i otvori sve sobe u dvoru. I tako dođe do one sobe koju nije smio otvoriti zato što mu je to zabranio šeik Nasr, pa pogleda u vrata te sobe, a ona mu se svidješe. Na njima ugleda zlatan katanac, te reče u sebi: – Zaista, ova soba je ljepša od svih soba u ovome dvoru! De da vidim šta je u toj sobi zbog čega mi je šeik Nasr zabranio da uđem u nju. Ući ću na svaki način, pa ću vidjeti čega ima u njoj! Rob će neminovno dobiti sve ono što mu je suđeno. A zatim Džanšah pruži ruku, pa otvori vrata i uđe u sobu. I onda vidje u njoj jedno umjetno jezerce, a na kraju toga jezera – jedan mali dvor, sagrađen od zlata, srebra i biljura, na čijim su prozorima bile rešetke od korunda, dok su ploče na podu bile od zelenog topaza, badahšanskog rubina i smaragda, a te

ploče bile su umetnute u pod kao mramorne ploče. A nasred dvora bio je još jedan bazen od zlata, pun vode, oko kojeg su stajale zvijeri i ptice, načinjeni od zlata i srebra, i iz njihovih trbuha tekla je voda, a kad bi vjetar duhnuo i ušao im u uši, svaka bi od tih figura zviždala svojim posebnim jezikom. A na kraju toga bazena bio je jedan širok trijem, pod kojim je bila jedna velika postelja od korunda, ukrašena biserjem i dragim kamenjem, a na toj postelji stajao je šator, okićen dragim kamenjem i metalima, širok pedeset lakata. A u tome šatoru bila je jedna odaja za ostavu, u kojoj se nalazio ćilim našeg gospodara Sulejmana (mir neka mu je!). I Džanšah vidje oko toga dvora jedan veliki voćnjak, u kojem je bilo drveća, plodova i oluka, dok su oko dvora bile zasađene bijele i crvene ruže, bosiljak i svakojako cvijeće, pa kad bi duhnuo vjetar, grane na tome drveću bi se zanjihale. I Džanšah vidje u tome voćnjaku svakojako drveće, zeleno i osušeno, a sve se to nalazilo u toj sobi. I Džanšah se čudom začudi kad je vidio sve to, te poče hodati po tome voćnjaku i dvoru, gledajući neobične i rijetke stvari koje su se nalazile u njima. I on zaviri u veliki bazen, pa vidje da su kamičci u njemu sve samo drago kamenje, skupocjeni rubini i plemeniti metali, i vidje u toj sobi mnoge stvari . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade petsto deveta noć, ona reče:

509. NOĆ – Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je Džanšah vidio mnoge stvari u toj sobi i da im se začudio. I on je išao tako dok nije ušao u dvor koji se nalazio u toj sobi, pa se popeo na postelju koja bješe pod trijemom, na jednome kraju jezerceta, a zatim je ušao u šator koji bješe postavljen na tu postelju, pa je u njemu spavao neko vrijeme.

Potom se probudi, ustade i pođe i izađe na dvorska vrata, pa sjedne na klupicu ispred dvorskih vrata, diveći se ljepoti toga mjesta; i dok je tako sjedio, odjednom doletješe, leteći kroz zrak, tri ptice u vidu golubova. I one se spustiše na jedan kraj jezerceta, pa se malo poigraše, a potom svukoše haljine od perja koje su imale na sebi i pretvoriše se u tri djevojke slične mjesecu, kakvih nema na svijetu. I onda djevojke uđoše u jezerce, pa počeše plivati, igrati se i smijati, a kad ih ugleda, Džanšah se zadivi njihovoj ljepoti i dražesti i vitkosti njihova stasa. I one iziđoše na suho, pa se počeše šetati po voćnjaku, a kad vidje da su djevojke izišle na suho, Džanšah se gotovo izbezumi. I on skoči na noge, pa je išao sve dotle dok nije došao do djevojaka, a kad im se približio, on ih pozdravi, i one mu odgovoriše na pozdrav, a onda ih Džanšah zapita i reče im: – Tko ste vi, o, slavne gospođe, i odakle ste došle? – I najmlađa mu odgovori: – Došle smo iz carstva velikog Alaha da se prošetamo po ovome mjestu. – I Džanšah se zadivi njihovoj ljepoti, te reče najmlađoj djevojci: – Budite milosrdne, smilujte se i sažalite se na moje stanje zbog onoga što mi se dogodilo u životu. – Ali djevojka uzviknu: – Okani se takvih riječi i idi svojim putem! – I Džanšah zaplaka groznim plačem kad je čuo te riječi i poče sve više uzdisati, izgovarajući ove stihove:

Došla mi je u voćnjak u haljini zelenoj,
Otkopčavši kopče sve i opustivši kosu.

Zapitah: – Kako se zoveš? – a ona mi reče:
– Ona što zaljubljenog srce kô vatrom spali.

I potužih joj se na sve što u ljubavi podnijeh,
A ona kaza: – tȁ kamenu si se, neznajuć', tužio.

I kazah joj: – Kad bi ti srce i kamen bilo –
Alah je nagnao potok da iz kamena teče.

I kad čuše te stihove od Džanšaha, djevojke se počeše smijati, igrati se, pjevati i veseliti se, a zatim im Džanšah donese voća, te jedoše voća i napiše se vode, pa tu noć do jutra prespavaše sa Džanšahom. A kad nastade jutro, djevojke obukoše svoje haljine od perja i dobiše izgled golubova, pa odletješe, jureći svojim putem. I kad Džanšah vidje da one odlijeću i da ih gubi iz vida, zamalo mu i pamet ne odletje s njima, te glasno kriknu i pade onesviješten. I nesvjestica ga je držala cio dan, a dok je on ležao na zemlji, odjednom naiđe šeik Nasr, koji je prije toga dočekao ptice i onda pošao da traži Džanšaha, ne bi li ga poslao s pticama i ne bi li i on mogao otići u svoju zemlju. I šeik Nasr ne vidje Džanšaha, te mu bješe jasno da je on ušao u onu sobu. A šeik Nasr bješe rekao pticama: – Kod mene je jedan mali dječak koga je u ovu zemlju sudba dovela iz dalekih zemalja, pa hoću da ga ponesete na sebi i odnesete u njegovu zemlju. – A ptice mu rekoše: – Slušamo i pokoravamo se! – I šeik Nasr je tražio tako Džanšaha dok nije došao i vidio Džanšaha kako leži onesviješten pod drvetom. Videći ga tako onesviještena, on donese mirisne vodice i njome poškropi Džanšahovo lice, a Džanšah se povrati od nesvjestice i poče se obazirati...

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade petsto deseta noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je šeik Nasr vidio Džanšaha 510. NOĆ
kako leži pod drvetom i da je donio mirisne vodice, pa je njome poškropio Džanšahovo lice, te se mladić povratio od nesvjestice i počeo se obazirati desno i lijevo, ali pored sebe ne vidje nikoga osim šeika Nasra. I onda ga počeše moriti još veći jadi, te on izgovori ove stihove:

Pojavi se kao mjesec pun u noći radosti,
I udovi nježni su joj, a tanak, vitak stas.

Zjenicama dražesnim ljude sve osvaja ona,
A usne, ruže rumene, korundu su joj slične.

I tamna kosa na bedra njena spustila se –
Pazi, čuvaj se zmija te kose valovite!

I slabine meke su joj, al' duša tvrda je,
A za zaljubljenog tvrđa je i od kamena tvrda.

I oči joj, ispod trepavica, strijele bacaju,
I bez promašaja iz daljine pogađaju me.

O, zbilja, ljepša je od svega dražesno što je,
I među ljudima svima bez suparnice bit će.

Kad je čuo te stihove od Džanšaha, šeik Nasr kaza: – O, dijete moje, zar ti nisam kazao da ne otvaraš tu sobu i da ne ulaziš u nju! Ali reci mi, o, dijete moje, što si vidio u njoj, i ispričaj mi svoju povijest i kaži mi šta ti se dogodilo. – I Džanšah ispriča šeiku svoju povijest i ispripovjedi mu šta mu se dogodilo s onim trima djevojkama dok je tu sjedio, a kad je čuo njegove riječi, šeik Nasr mu kaza: – O, dijete moje, znaj da su te djevojke – kćeri džinova, a one dolaze na ovo mjesto svake godine, pa se igraju i zabavljaju do podnevnoga doba, a zatim odlijeću u svoju zemlju. – A gdje je njihova zemlja? – zapita Džanšah, a šeik Nasr mu odgovori: – Tako mi Alaha, o, dijete moje, ja ne znam gdje je njihova zemlja.

Potom se šeik Nasr zamisli i onda reče Džanšahu: – Hajde sa mnom i budi hrabar, kako bih te mogao poslati s pticama u tvoju zemlju, a okani se te ljubavi. – Ali Džanšah kriknu kad je čuo te šeikove riječi, pa pade onesviješten, a zatim dođe k sebi i uzviknu: – O, roditelju moj, neću otići u svoju zemlju dok se ne sastanem s tim djevojkama. I znaj, o, moj roditelju, da se više neću sjećati svoje obitelji, pa makar umro pred tobom! – I mladić zaplaka i uzviknu: – Pristajem da vidim lice onih koje volim, pa makar jednom u godinu dana! – a zatim poče uzdisati, izgovarajući ove stihove:

O, da kô providenje zaljubljenome ne dolijeću,
O, da tu strast Alah ni stvorio za nas nije!

Kad tijelo gorjelo ne bi kada se sjetim vas,
Suze bi niz obraze moje obilne tekle.

Srce strpljenju učim danju i u čas noćni,
A tijelo mi od vatre ljubavne izgorje sve.

A potom Džanšah pade pred noge šeika Nasra, pa ih poče ljubiti, plačući groznim plačem, i reče: – Sažali se na mene – na tebe će se sažaliti Alah; i pomozi mi, pa će i Alah tebi pomoći! – O, dijete moje – reče mu na to šeik Nasr – tako mi Alaha, ja ne poznajem te djevojke, niti znam gdje je njihova zemlja, ali ako te je jedna od njih toliko zanijela, o, dijete moje, ostani kod mene do tog istog vremena naredne godine, jer će one dogodine opet doletjeti u isti dan. A kad se približe ti dani kad one dolijeću, sjedni i sakrij se pod nekim drvetom u voćnjaku, pa kad djevojke uđu u jezerce i počnu plivati i igrati se po njemu, udaljivši se od svojih haljina, a ti uzmi haljinu one koju želiš. Kad te djevojke budu ugledale, one će izići na suho da uzmu svoje haljine, a ona čiju si haljinu uzeo reći će ti blagim glasom: – Daj mi, brate, moju haljinu, da se obučem i pokrijem njome. – Ali, ako je poslušaš i ako joj daš haljinu, nikada nećeš postići ono što želiš; naprotiv, ona će se obući, pa će otići svojim rođacima, a ti je nikada više nećeš vidjeti. A kad budeš uzeo djevojčinu haljinu, čuvaj je i metni je ispod miške i nemoj je dati djevojci, dok se ja ne vratim poslije susreta s pticama: ja ću te izmiriti s njom, pa ću te

poslati u tvoju zemlju, a djevojka će biti s tobom. Eto šta mogu, o, dijete moje, a ne mogu ništa više . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade petsto jedanaesta noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je šeik Nasr rekao Džanšahu: 511. NOĆ
– Čuvaj haljinu one koju želiš i nemoj je davati djevojci dok se ja ne vratim poslije susreta s pticama. Eto šta ja mogu, o, dijete moje, a ne mogu ništa više. – A kad je Džanšah čuo riječi šeika Nasra, srce mu se umiri, te on ostade kod njega do naredne godine, brojeći dane poslije kojih će doletjeti ptice. A kad je došlo vrijeme da ptice dolete, šeik Nasr dođe Džanšahu, pa mu reče: – Učini s haljinama onih djevojaka onako kako sam te učio; ja odoh da dočekam ptice. – Slušam i pokoravam se tvojoj zapovijedi, o, roditelju moj! – odgovori Džanšah, pa šeik Nasr ode da dočeka ptice. A poslije šeikova odlaska Džanšah ustade, pa pođe, i išao je sve dotle dok nije ušao u voćnjak, a onda se tamo sakri pod jednim drvetom da ga nitko nije mogao vidjeti. I tamo ostade prvoga dana, i drugoga dana, i trećega dana, ali djevojke ne doletješe, te Džanšaha obuze uznemirenost i on poče plakati, a iz njegova ojađena srca potekoše jecaji. I mladić je plakao sve dotle dok se nije obeznanio. A poslije nekog vremena Džanšah dođe k sebi, pa poče gledati čas u nebo, čas u zemlju, čas u ravnicu, a srce mu je drhtalo od velike strasti.

A dok je on bio u takvome stanju, odjednom mu priđoše, leteći kroz zrak, tri ptice u obliku golubova (samo što je svaka ptica bila velika kao orao), pa se one spustiše pored jezerceta i pogledaše desno i lijevo, ali ne vidješe nijednoga čovjeka niti džina. I onda se svukoše, pa uđoše u jezerce i počeše se igrati, i smijati se, i zabavljati, a onako nage bile su slične salivenome srebru. I najstarija među njima reče: – Bojim se, o, sestrice, da se netko zbog nas nije sakrio u ovome dvoru. – Ali srednja reče: – O, sestrice, od Sulejmanova vremena u taj dvor nije ulazio ni čovjek ni džin. – Dok najmlađa uzviknu, smijući se: – Alaha mi, o, sestrice, ako se netko ovdje sakrio, on će uzeti samo mene! – A zatim se sve počeše igrati i smijati, dok je Džanšahovo srce drhtalo od neizmjerne strasti, a on je sjedio sakriven ispod drveta i odatle gledao djevojke, koje ga nisu vidjele.

I onda djevojke zaplivaše, pa dođoše do sredine jezera, te se tako udaljiše od svojih haljina, a Džanšah skoči na noge, pa pojuri kao munja i uze haljinu najmlađe djevojke, za koju mu bješe priraslo srce, a ona se zvala Šamsa. I djevojke se okrenuše, pa ugledaše Džanšaha, a srca im zadrhtaše, te se zakloniše vodom od mladića, a kad priđoše obali, počeše gledati u Džanšaha i vidješe da je on nalik na mjesec u noći punoga mjeseca.

– Tko si ti i kako si došao na ovo mjesto i uzeo haljinu Sit-Šamse? – zapitaše ga one, a Džanšah im reče: – Priđite mi, pa ću vam ispričati šta mi se dogodilo. – Kakva je tvoja povijest, zašto si mi uzeo haljinu i kako si me prepoznao među mojim sestrama? – zapita ga Sit-Šamsa, a Džanšah joj kaza: – O, svjetlosti oka moga, iziđi iz vode, pa ću ti ispripovjediti svoju povijest i reći ću ti šta mi se dogodilo, a kazat ću ti i zašto te znam. – O, gospodaru,

svježino oka moga i plode moga srca, daj mi haljinu da se obučem i da se pokrijem njome, pa ću izići. – O, gospodarice ljepotica – odgovori joj Džanšah – nikako ti ne mogu dati haljinu i ubiti se od strasti. Dat ću ti haljinu tek onda kad dođe šeik Nasr, ptičji car.

A kad je čula te Džanšahove riječi, Šamsa kaza: – Ako mi ne daš haljinu, izmakni se malo, kako bi moje sestre mogle izići i obući se i dati mi nešto čime se mogu pokriti. – Slušam i pokoravam se! – reče Džanšah, pa ode od njih i uđe u dvor, a Sit-Šamsa i njene sestre iziđoše na suho i obukoše se. A zatim najstarija sestra dade Sit-Šamsi jednu od svojih haljina, u kojoj Sit-Šamsa nije mogla letjeti, i obuče joj tu haljnu, pa Sit-Šamsa ustane, a bila je slična mjesecu kad izlazi i gazeli kad riče, i ona je išla sve dotle dok nije došla do Džanšaha.

A kad je došla do njega, nađe ga zaspala na postelji, pa ga pozdravi, a zatim sjedne kraj njega i reče: – O, mladiću divnoga lica, ti si me ubio, a ubio si i sebe sama! Ali ispričaj mi šta ti se dogodilo, ne bih li tako saznala tvoju povijest.

I kad je čuo Sit-Šamsine riječi, Džanšah tako zaplaka da mu se od suza smočilo odijelo, a Sit-Šamsa ustade kad vidje da ga je obuzela ljubav prema njoj, pa ga uze za ruku i posadi ga pored sebe, a zatim mu obrisa suze, pa mu reče: – O, mladiću divnoga lica, okani se plakanja, pa mi ispričaj šta ti se dogodilo. – I Džanšah ispriča djevojci sve što mu se dogodilo, a ispripovjedi joj i ono što je vidio . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade petsto dvanaesta noć, ona reče:

512. NOĆ

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je Sit-Šamsa kazala Džanšahu: – Ispričaj mi šta ti se dogodilo – te joj Džanšah ispriča sve što mu se dogodilo. A kad je čula njegove riječi, Sit-Šamsa uzdahnu, pa reče: – O, gospodaru, ako si zaljubljen u mene, daj mi haljinu, ja ću je obući, pa ću sa sestrama odletjeti svojim rođacima i ispričat ću im šta ti se dogodilo zbog tvoje ljubavi prema meni, a zatim ću ti se vratiti, pa ću te odnijeti u tvoju zemlju.

I Džanšah zaplaka gorkim plačem kad je čuo te djevojčine riječi, pa uzviknu: – Da li ti Alah dopušta da me nepravedno ubiješ? – O, gospodaru, a zašto ću te nepravedno ubiti? – zapita djevojka, a Džanšah joj odgovori: – Zato što ću ja umrijeti onoga časa kad ti budeš obukla haljinu i kad budeš odletjela od mene. – I Sit-Šamsa se nasmija kad je čula njegove riječi, pa se nasmijaše i njene sestre, a zatim mu ona reče: – Umiri svoju dušu i osvježi oči! Ja ću se svakako udati za tebe! – I ona se pognu prema Džanšahu, pa ga zagrli, pritisnu ga na grudi i poljubi ga između očiju i u obraz. I oboje ostadoše neko vrijeme zagrljeni, a zatim se odvojiše jedno od drugoga, pa sjedoše na tu istu postelju. I starija Sit-Šamsina sestra iziđe iz dvora u voćnjak, gdje nabra voća i cvijeća, a zatim im ih donese, te oni počeše jesti, piti, uživati, veseliti se, smijati se i igrati se.

A Džanšah bijaše mladić rijetke ljepote i krasote, i bio je visok, a imao je vitak stas, te mu Sit-Šamsa reče: – O, dragi moj, tako mi Alaha, ja te volim

velikom ljubavlju, i nikad se neću rastati s tobom. – A kad je Džanšah čuo te riječi, grudi mu se ispraviše, a usne osmjehnuše. I oni su se i dalje smijali i igrali i zabavljali, kad im odjednom dođe šeik Nasr, koji je prije toga dočekao ptice, a kad im je on prišao, svi oni skočiše na noge, pa ga pozdraviše i poljubiše mu ruke. I šeik Nasr reče djevojkama: – Dobro došle! – i kaza im: – Sjednite! – te oni posjedaše, a onda šeik Nasr reče Sit-Šamsi: – Ovaj mladić te doista voli velikom ljubavlju! Alaha radi, pobrini se o njemu; on spada u ugledne ljude i carski je sin, a njegov otac vlada zemljom Kabulom i ima veliku vlast. – A kad je čula riječi šeika Nasra, Sit-Šamsa odgovori: – Slušam i pokoravam se naređenju! – pa poljubi ruke šeiku Nasru i stade ispred njega, a šeik Nasr joj reče: – Ako govoriš istinu, zakuni mi se Alahom da ga nećeš prevariti dok budeš u okovima života. – I Sit-Šamsa mu se zakle teškom zakletvom da nikada neće prevariti Džanšaha i da će se svakako udati za nj, a kad se zaklela, ona reče: – Znaj, o, šeiče Nasre, da se nikad neću rastati s njim.

I tek kad se Sit-Šamsa zaklela, šeik Nasr joj povjerova, te reče Džanšahu: – Neka je hvala Alahu što je dao da se složite! – I Džanšah se veoma obradova tome. A potom Džanšah i Sit-Šamsa proživješe tri mjeseca kod šeika Nasra, provodeći vrijeme u jelu, piću, igrama i smijehu . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade petsto trinaesta noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da su Džanšah i Sit-Šamsa pro- 513.
živjeli tri mjeseca kod šeika Nasra, provodeći vrijeme u jelu, piću, igrama i ve- NOĆ
likom veselju, a poslije tri mjeseca Sit-Šamsa reče Džanšahu: – Hoću da odemo u tvoju zemlju, pa da se oženiš mnome i da tamo ostanemo. – Slušam i pokoravam se! – reče joj Džanšah, a zatim se on posavjetova sa šeikom Nasrom i reče mu: – Hoćemo da odemo u moju zemlju. – I mladić ispriča šeiku šta mu je kazala Sit-Šamsa, i šeik Nasr mu reče: – Idite u tvoju zemlju, a ti se pobrini o djevojci. – Slušam i pokoravam se! – odgovori Džanšah.

Zatim djevojka zatraži svoju haljinu, rekavši: – O, šeiče Nasre, naredi mu da mi dâ moju haljinu, kako bih je mogla obući! – te šeik reče Džanšahu: – O, Džanšaše, daj joj haljinu! – I Džanšah mu odgovori: – Slušam i pokoravam se!

I potom Džanšah ustade, pa uđe u dvor i donese otuda Sit-Šamsinu haljinu i dade je djevojci, a ona je uze od njega, pa je obuče i reče: – O, Džanšaše, sjedni mi na leđa, pa zaklopi oči i zapuši uši, kako ne bi čuo tutnjavu nebeskoga svoda koji se okreće. Drži se rukama za moju haljinu od perja dok mi sjediš na leđima a čuvaj se da ne padneš.

Kad je čuo te njene riječi, Džanšah joj sjedne na leđa, a djevojka se spremi da poleti, ali joj šeik Nasr reče: – Pričekaj dok ti ne opišem zemlju Kabul: bojim se da ne pogriješite i ne pođete drugim putem. – I djevojka je stajala dok joj šeik Nasr nije opisao zemlju Kabul, preporučivši joj pri tom da se stara o Džanšahu, a zatim se oprosti s njima, pa se i Sit-Šamsa oprosti sa svojim sestrama i reče im: – Idite našim rođacima, pa ih obavijestite o onome što mi se dogodilo sa Džanšahom.

Potom ona uzletje i pojuri kroz zrak kao vjetar kad duhne ili kao blistava munja, a poslije nje odletješe i njene sestre svojim rođacima, i one ih obavijestiše o svemu što se dogodilo sa Sit-Šamsom i Džanšahom. A od onoga časa kad je uzletjela, Sit-Šamsa je neprestano letjela od zore do podnevnoga vremena, noseći Džanšaha koji joj je sjedio na leđima, a kad je prošlo podne, u daljini se ukaza jedna dolina s drvećem i kanalima, te djevojka reče Džanšahu: – Hoću da se spustim na ovu dolinu, pa da u njoj provedemo noć i da vidimo kakvog drveća i raslinja ima u njoj. – Čini šta hoćeš – odgovori Džanšah, te se djevojka spusti na tu dolinu, leteći kroz zrak, a Džanšah siđe s njenih leđa, pa je poljubi između očiju.

I njih dvoje provedoše neko vrijeme sjedeći pored jednoga potoka, a potom ustadoše pa počeše hodati po dolini, gledajući ono što je bilo u njoj i kušajući voće, i tako su šetali sve dotle dok se nije spustilo veče. A onda priđoše jednom drvetu, pa pored njega prespavaše noć do jutra, a izjutra Sit-Šamsa ustade, pa naredi Džanšahu da joj sjedne na leđa, a Džanšah joj reče: – Slušam i pokoravam se! – te sjedne djevojci na leđa, a ona uzleti istoga časa i trenutka, pa je letjela bez prestanka od jutra do podne. I tako su oni letjeli, kad najednom ugledaše one znakove o kojima im bijaše govorio šeik Nasr, a kad vidješe te znakove, Sit-Šamsa se spusti s visine, leteći kroz zrak, i padne na jednu prostranu livadu s divnim raslinjem, u kojoj je bilo nestašnih gazela, bujnih potoka i zreloga voća. Kad se djevojka spustila na tu livadu, Džanšah joj siđe s leđa, pa je poljubi između očiju, a ona mu reče: – O, dragi moj i svježino mojih očiju, znaš li koliko smo rastojanje preletjeli? – Ne znam – odgovori Džanšah, a djevojka mu kaza: – Rastojanje od trideset mjeseci putovanja. – Neka je hvala Alahu što nam je dao sreće! – uzviknu Džanšah, a zatim sjedne, a i djevojka sjedne pored njega, i tako su sjedili, jedući i pijući, igrajući se i smijući se.

I dok su se oni bavili time, odjednom im priđoše dva mameluka, od kojih je jedan ostao pored konja onda kad se Džanšah ukrcao u ribarski čamac, dok je drugi bio jedan od onih mameluka koji su pošli s Džanšahom u lov i hajku. I oni prepoznaše Džanšaha kad ga ugledaše, pa se pozdraviše s njim i rekoše mu: – S tvojim dopuštenjem otići ćemo tvome ocu, pa ćemo mu saopćiti radosnu vijest da si došao. – Otiđite mome ocu i obavijestite ga o tome, a meni donesite šatore – reče im Džanšah. – Mi ćemo proboraviti sedam dana na ovome mjestu, kako bismo se mogli odmoriti dok nam povorka ne dođe u susret, a onda ćemo ući u grad u sjajnoj povorci...

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade petsto četrnaesta noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je Džanšah rekao mamelucima: – Otiđite mome ocu, pa ga obavijestite da sam došao – i da su mameluci pojahali konje, pa su otišli Džanšahovu ocu i rekli mu: – Donosimo ti radosnu vijest, o, care vremena! – A kad je čuo te njihove riječi, car Tajgamus ih zapita: – Čime ćete me to obradovati? Zar je došao moj sin Džanšah? – Jeste – odgovoriše mu mameluci – tvoj sin Džanšah je došao poslije svoga izbivanja, a nalazi se blizu tebe, na livadi al-Karani. – I car se tako silno obradova kad je čuo

njihove riječi, da je pao onesviješten na zemlju, jer je bio veoma radostan. A kad je došao k sebi, car naredi svome veziru da svakog mameluka nagradi raskošnim odijelom i da im dâ mnogo novaca. I vezir mu odgovori: – Slušam i pokoravam se! – a zatim odmah ustade, pa dade mamelucima ono što mu je naredio car, rekavši im: – Uzmite ovaj novac kao uzdarje za radosnu vijest koju ste donijeli, bez obzira na to jeste li slagali ili ste kazali istinu. – Mi nismo lašci – odgovoriše mu mameluci; – maločas smo sjedili s njim i pozdravljali smo ga i ljubili mu ruke, a on nam je naredio da mu donesemo šatore. On će proboraviti sedam dana na livadi al-Karani, dok mu emiri, veziri, i ugledni ljudi iz carstva ne dođu u sretanje.

– A kako je moj sin? – zapita ih car, a oni mu odgovoriše: – S tvojim sinom je jedna hurija za koju bi se reklo da ju je izveo iz raja. – A kad je čuo te riječi, car naredi ljudima da udaraju u talambase i da sviraju u trube, te oni zalupaše u znak radosti. I car Tajgamus razasla vjesnike na sve strane po gradu, ne bi li oni obradovali Džanšahovu majku i žene emira, vezira i uglednih ljudi u carstvu, a oni se raziđoše po gradu i javiše im da je došao Džanšah, dok se car Tajgamus spremi sa svojim ratnicima i vojnicima, pa ode na livadu al-Karani.

I dok je Džanšah sjedio pored Sit-Šamse, odjednom im se približi ta vojska, te Džanšah skoči na noge, pa pođe, i išao je sve dotle dok nije došao do nje. A ratnici prepoznaše Džanšaha čim ga ugledaše, te sjahaše i pođoše pješice, pa pozdraviše Džanšaha i poljubiše mu ruke. I Džanšah je išao za ratnicima, koji su išli jedan za drugim, pa je tako došao do svoga oca; a car Tajgamus skoči s konja kad je ugledao sina, pa dočeka Džanšaha u zagrljaj i zaplaka silnim plačem od radosti.

A zatim car uzjaha konja, pa uzjaha i njegov sin, a pođoše i ratnici, idući s desne i lijeve strane, i tako su išli sve dotle dok nisu došli do obale jednoga kanala.

A kad su došli do toga kanala, ratnici i vojnici sjahaše, pa razapeše šatore i razviše zastave i zalupaše u bubnjeve i zasviraše u flaute i stadoše udarati u talambase, i jeknuše trube. A zatim car Tajgamus naredi konačarima da donesu jedan šator od zelene svile i da ga razapnu za Sit-Šamsu, te oni učiniše onako kako im je car naredio, a onda Sit-Šamsa ustade, pa svuče svoju haljinu od perja, a zatim pođe, pa uđe u taj šator i sjedne. I dok je ona sjedila, odjednom joj dođe car Tajgamus, pored koga bješe njegov sin Džanšah, te Sit-Šamsa skoči na noge kad je ugledala cara Tajgamusa, pa poljubi zemlju između carevih ruku.

Potom car sjedne, pa posadi sina desno od sebe, a Sit-Šamsu lijevo od sebe, i reče Sit-Šamsi: – Dobro došla! – I car zapita sina Džanšaha i reče mu: – Ispričaj mi šta ti se dogodilo otkako si otišao – te mu Džanšah ispriča sve što mu se dogodilo, od početka do kraja, a car se čudom začudi kad je čuo riječi svoga sina, te se okrene Sit-Šamsi i uzviknu: – Neka je hvala Alahu što ti je pomogao da me sastaviš s mojim sinom! Zaista, to je velika milost!...

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade petsto petnaesta noć, ona reče.

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je car Tajgamus rekao Sit-Šamsi: – Neka je hvala Alahu što ti je pomogao da me sastaviš s mojim sinom! Zaista, to je velika milost! Ali ja hoću da zatražiš od mene ono što želiš, a ja ću to učiniti iz poštovanja prema tebi. – Molim te da mi sagradiš dvor usred vrta, a da ispod njega teče voda – reče Sit-Šamsa, a car joj odgovori: – Slušam i pokoravam se! – I dok su oni tako razgovarali, odjednom im priđe Džanšahova majka, s kojom su bile sve žene emira, vezira i uglednih ljudi u gradu, a Džanšah ugleda majku, pa iziđe iz šatora da je dočeka, i njih dvoje ostadoše zagrljeni neko vrijeme, a zatim Džanšahova majka proli suze iz očiju od prevelike radosti i izgovori ove stihove:

Naletjela radost, a tako je velika bila,
    Da me, od velike sreće, u suze bacila.

O, oči moje, na suze ste se navikle već,
    Pa plačete od sreće sada i od jada.

I njih dvoje se počeše tužiti jedno drugom na ono što su podnijeli dok su bili daleko jedno od drugoga i dok ih je morila čežnja, a zatim Džanšah i njegova majka prijeđoše u svoj šator. I oni su sjedili i razgovarali, a dok su tako sjedili, odjednom dođoše glasnici da im jave da dolazi Sit-Šamsa, i oni rekoše Džanšahovoj majci: – Dolazi ti Sit-Šamsa, a ide pješice i hoće da te pozdravi. – I Džanšahova majka skoči na noge kad je to čula, pa dočeka Sit-Šamsu i pozdravi je i ostade neko vrijeme sjedeći s njom, a potom Džanšahova majka i Sit-Šamsa ustadoše, pa pođoše sa ženama vezira i velikaša carstva, i išle su sve dotle dok nisu došle do Sit-Šamsina šatora, a kad su došle do šatora, one uđoše u nj i posjedaše u njemu. A car Tajgamus razdade bogate poklone i pokaza se milostiv prema svojim podanicima, jer se radovao svome sinu velikom radošću.

I svi oni proboraviše deset dana na tome mjestu, krateći vrijeme jelom i živeći najugodnijim životom, a poslije toga car naredi svojim ratnicima da krenu na put i da se vrate u grad. I car uzjaha konja, a i ratnici pojahaše konje i okružiše cara, dok su veziri i dvorjani jahali s desne i lijeve strane, a svi su tako išli sve dotle dok nisu ušli u grad. I Džanšahova majka i Sit-Šamsa uđoše u svoje kuće, i grad bješe ne može biti bolje okićen, i ljudi počeše udarati u talambase, i u gradu bjehu obješeni ukrasi i tkanine, a ispod konjskih kopita bješe prostrta raskošna zlatotkanica. I obradovaše se velikaši carstva, te izvadiše sve svoje rijetkosti, od kojih je gledaocima zastajao dah, pa nahraniše prosjake i siromahe i priređiše veliku svetkovinu koja potraja deset dana. I Sit-Šamsa se obradova velikom radošću kad je vidjela sve to.

A potom car posla graditelje i građevinare i znalce i naredi im da podignu dvor u onome vrtu, a oni mu odgovoriše s pažnjom i pokornošću, pa počeše ukrašavati taj dvor i dovršiše ga što su bolje mogli. A Džanšah saznade da je car izdao zapovijed da se gradi dvor, te naredi graditeljima da mu donesu jedan

stup od bijeloga mramora, pa da ga izdube i probuše tako da izgleda kao kovčeg, te oni to učiniše, a onda Džanšah uze onu Sit-Šamsinu haljinu u kojoj je ona letjela pa je stavi u taj stup, a stup ukopa u temelj i naredi da se iznad njega sagrade svodovi na kojima će se držati dvor. A kad je dvor bio završen, zastrše ga divnim ćilimima, te je to bio divan dvor usred vrta kojim je tekla voda olucima. I car Tajgamus priredi Džanšahovu svadbu u to vrijeme, a to bješe bila velika svetkovina, kakvih nije bilo. I Sit-Šamsu uvedoše u taj dvor, a svi prisutni odoše svojim putem. A Sit-Šamsa osjeti miris svoje haljine od perja kad je ušla u taj dvor . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade petsto šesnaesta noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je Sit-Šamsa ušla u taj dvor i 516.
da je onda osjetila miris one svoje haljine od perja u kojoj je letjela, te je tako NOĆ
saznala gdje se ona nalazi. I njoj se prohtje da uzme tu haljinu, te ona sačeka ponoć, kad je Džanšah utonuo u san, pa je ustala i pošla k onome stupu na koji su se naslanjali svodovi, a zatim je uklonila olovo kojim je stup bio zaliven, pa je izvadila haljinu, obukla je i odmah poletjela. I onda ona sjedne na vrh dvora, pa reče onima koji su živjeli u dvoru: – Hoću da mi dovedete Džanšaha, kako bih se mogla oprostiti s njim. – A oni to rekoše Džanšahu, te on ode Sit-Šamsi i vidje je kako sjedi na krovu dvora u svojoj haljini od perja. – Kako si to mogla učiniti? – zapita on, a Sit-Šamsa mu reče: – O, dragi moj, svježino moga oka i plode moga srca, kunem ti se Alahom da te veoma volim i da sam bila veoma radosna kad sam te dovela u tvoju zemlju i tvoj kraj i kad sam vidjela tvoga oca i tvoju majku. Ako i ti mene voliš kao što ja tebe volim, dođi mi u Takni, tvrđavu dragocjenosti.

I tek što je to izgovorila, ona uzletje istoga časa i trenutka i ode svojim rođacima, a Džanšah samo što nije umro od tuge i od bola kad je čuo što je rekla Sit-Šamsa, koja je sjedila na krovu. I on pade onesviješten, te ljudi odoše njegovu ocu da mu to jave, a on uzjaha konja, pa pođe u dvor i uđe u odaju svoga sina i vidje ga kako leži na zemlji. I car poškropi Džanšahovo lice ružinom vodicom, te on dođe k sebi i ugleda oca pored sebe. I mladić zaplaka zbog rastanka sa ženom, a otac ga zapita: – Šta ti se to dogodilo, o, dijete moje? – A Džanšah mu odgovori: – Znaj, o, babo, da je Sit-Šamsa kći džinova, i da je ja volim i da me je ona zanijela, i da sam zaljubljen u njenu ljepotu. A kod mene je bila njena haljina bez koje ona ne može letjeti, i ja sam je bio uzeo i stavio u jedan stup napravljen poput kovčega, pa sam taj stup zalio olovom i ukopao ga u temelje dvora. A ona je otkopala temelje, pa je uzela haljinu, obukla je i poletjela, i zatim je sjela na krov dvora, pa mi je kazala: – Ja te volim, a dovela sam te u tvoju zemlju i tvoj kraj, te si se sastao sa svojim ocem i svojom majkom. Ako i ti mene voliš, dođi mi u Takni, tvrđavu dragocjenosti. – A zatim je odletjela s krova dvora i otišla svojim putem.

– O, čedo moje – reče mu na to car Tajgamus – neka ti to ne zadaje brige. Okupit ćemo ljude koji trguju i putuju po zemljama, pa ćemo ih pitati gdje

se nalazi ta tvrđava, a kad to saznamo, poći ćemo tamo i otići ćemo Sit-Šamsinim rođacima, a molit ćemo se velikom Alahu da ti je oni daju, kako bi se mogao oženiti njome.

Zatim car iziđe istoga časa i trenutka, pa pozva svoja četiri vezira i reče im: – Okupite sve trgovce i putnike koji se nalaze u gradu, pa ih zapitajte gdje se nalazi Takni, tvrđava dragocjenosti, a ako to netko zna i ako nam pokaže put koji vodi u nj, ja ću mu dati pedeset hiljada dinara. – A kad su čuli te riječi, veziri odgovoriše: – Slušamo i pokoravamo se! – pa istoga časa i trenutka odoše i učiniše ono što im je naredio car.

I veziri i emiri počeše se raspitivati među trgovcima i ljudima koji putuju po zemljama o Takniju, tvrđavi dragocjenosti, ali nitko nije znao ništa o toj tvrđavi, te oni odoše caru i obavijestiše ga o tome. A kad je čuo njihove riječi, car ustade istoga časa i trenutka, pa naredi ljudima da njegovu sinu Džanšahu dovedu veoma lijepe robinje i djevojke koje znaju svirati u glazbala, i naložnice koje znaju uveseljavati onim što se ne može naći nigdje osim u careva, nadajući se da će njegov sin, možda, zaboraviti Sit-Šamsu. I caru dovedoše one koje je on tražio, a on zatim posla izviđače i uhode na sve strane, na otoke i u razna podneblja, da se i oni raspitaju o Takniju, tvrđavi dragocjenosti.

A poslanici su se raspitivali puna dva mjeseca o toj tvrđavi, ali im nitko ne reče ništa o njoj, te se oni vratiše i izvijestiše cara o tome. I car zaplaka groznim plačem, pa ode sinu Džanšahu i vidje ga između naložnica i robinja i djevojaka koje sviraju u glazbala (u harfu, santiru i druge instrumente), ali mladić nije zaboravljao Sit-Šamsu kraj njih. – O, čedo moje – reče mu car – ja nisam našao nikoga koji bi znao za tu tvrđavu, ali sam ti doveo djevojke koje su ljepše od Sit-Šamse. – I Džanšah zaplaka kad je čuo te riječi svoga oca, i proli suze iz očiju i izgovori ove stihove:

Strpljenje izdalo me je, a strast ostade još,
I tijelo bolesno mi je od strasti velike te.

Kad će me dani dugi sa Šamsom sastaviti?
Tà u ognju rastanka kosti istrulişe mi već.

A car Tajgamus bio je u velikom neprijateljstvu s carem Indije, jer je car Tajgamus jednom udario na nj i pobio mu ljude i oteo bogatstvo, a taj car Indije zvao se car Kafid.

I car Kafid je imao ratnika, vojnika i vitezova, a imao je i hiljadu junaka, i svaki je od njih vladao hiljadom plemena, dok su u svakom od tih plemena bile po četiri hiljade konjanika. I imao je četiri vezira, a pod njegovom vlašću bili su carevi, velikaši, emiri i velika vojska. I on je bio gospodar hiljadu gradova, a u svakom od tih gradova bilo je po hiljadu tvrđava, a bio je to veliki car, silan u svojoj jarosti, a vojska mu je ispunjavala cijelu zemlju.

I car Kafid, car Indije, sazna da je car Tajgamus zaokupljen ljubavlju svoga sina i da je zanemario vladavinu i vlast, i da mu se smanjila vojska, dok je on sam ožalošćen i zabrinut zato što su mu misli zauzete ljubavlju njegova

sina, te on okupi vezire, emire i velikaše carstva, pa im reče: – Zar ne znate da je car Tajgamus napadao našu zemlju i da mi je ubio oca i braću, a oteo nam novac, i da među vama nema nijednoga kome on nije ubio nekoga bliskog, kome nije oduzeo bogatstvo, opljačkao imovinu ili odveo žene u ropstvo? Danas sam čuo da su mu misli zaokupljene ljubavlju njegova sina Džanšaha i da mu se vojska smanjila; sad je nastalo vrijeme da mu se osvetimo. Opremite se, dakle, kako biste se mogli uputiti k njemu, i spremajte vojnu opremu, kako biste ga mogli napasti. Nemojte biti nemarljivi u tome poslu, ne, mi ćemo mu otići, pa ćemo ga napasti i ubit ćemo i njega i njegova sina i zavladat ćemo njegovom zemljom . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade petsto sedamnaesta noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je car Kafid, car Indije, naredio 517.
svojim ratnicima i vojnicima da pojašu konje i da odu u zemlju cara Tajgamusa, i da su mu ratnici odgovorili: – Slušamo i pokoravamo se! – i počeli spremati opremu za sebe. NOĆ

I oni pripremahu ratnu opremu i oružje i okupljahu vojsku puna tri mjeseca, a kad se okupiše svi ratnici, vojnici i vitezovi, ljudi udariše u talambase i zasviraše u trube i razviše zastave i stjegove, a potom car Kafid pođe s ratnicima i vojnicima, i išao je sve dotle dok nije stigao u krajnje krajeve zemlje Kabula (a to bješe zemlja cara Tajgamusa). A kad stigoše u tu zemlju, opljačkaše je i odadoše se razvratu s podanicima, i poklaše velike, a male odvedoše u ropstvo.

A vijest o tome dopre do ušiju cara Tajgamusa, te se on razgnjevi silnim gnjevom kad je to čuo, pa okupi velikaše svoje uprave i vezire i emire svoga carstva i reče im: – Znajte da je Kafid došao u našu zemlju, i da je ušao u nju, jer se hoće boriti s nama, a s njim su došli vojnici, junaci i ratnici, kojih ima toliko da to zna samo veliki Alah. Šta mislite o tome? – Mislimo da treba da udarimo na nj i da se borimo s njim, pa da ga odbijemo od naše zemlje. – Pripremajte se za boj – reče car Tajgamus, a zatim izvadi za njih oklope, šljemove, mačeve i svakojaku ratnu opremu koja nanosi smrt vitezovima i upropašćuje odvažne ljude, te se ratnici, vojnici i vitezovi opremiše za boj i udariše u talambase i zatrubiše i zalupaše u bubnjeve i zasviraše u flaute.

I car Tajgamus pođe sa svojom vojskom u susret caru Kafidu, i neprestano je išao s ratnicima i vojnicima dok se napokon nije približio caru Kafidu. I car Tajgamus siđe u dolinu koja se zvala Dolina Zahrana (a nalazila se na kraju zemlje Kabula), pa napisa pismo i posla ga po jednom poslaniku iz svoje vojske, a sadržaj toga pisma bio je ovakav: – Evo o čemu obavještavamo cara Kafida: ti si postupio onako kako postupaju hulje, a da si car i carev sin, ti ne bi učinio tako što, a ne bi ni otimao novac od ljudi i odavao se razvratu s mojim podanicima. Zar ne znaš da je nasilje sve to što činiš, a da sam ja znao da ćeš se ti drznuti i udariti na moje carstvo, ja bih došao mnogo prije no što si ti došao, pa te ne bih pustio u svoju zemlju. Ali ako se vratiš i ako

prestaneš sijati zlo među nama – neka tako i bude, i bit će lijepo i krasno; ako se pak ne vratiš, udari na mene u žestini boja i budi postojan preda mnom, započinjući bitku i boj.

I car zapečati to pismo, pa ga preda jednom namjesniku iz svoje vojske, a s njim posla i uhode, koji su imali da se raspitaju o novostima. I taj čovjek uze pismo, pa pođe, i išao je sve dotle dok nije stigao do cara Kafida. I poslanik se približi onome mjestu gdje je boravio car i vidje šatore razapete u daljini, a svi su oni bili od glatke svile, i ugleda zelene svilene zastave, a između šatora ugleda jedan veliki šator od crvene svile, oko kojeg se skupilo mnogo vojnika. I poslanik je išao sve dotle dok nije stigao do toga šatora, a onda zapita čiji je to šator, pa mu rekoše da je to šator cara Kafida. I taj čovjek pogleda u sredinu toga šatora i vidje cara Kafida kako sjedi na stolici ukrašenoj dragim kamenjem, a pored njega bjehu veziri, emiri i velikaši carstva. A kad vidje to, poslanik pokaza pismo koje je držao u rukama, te mu priđoše mnogi vojnici cara Kafida i uzeše mu pismo, pa ga odniješe caru. I car pročita pismo i vidje šta u njemu piše, a zatim napisa caru Tajgamusu odgovor ovog sadržaja: – Evo o čemu izvještavamo cara Tajgamusa: mi se na svaki način moramo osvetiti, oprati ljagu s obraza, porušiti zemlje i pokidati zavjese, a poubijati velike i zarobiti male. A sutra ću izići na bojno polje, pa ću ti pokazati kako se valja biti i boriti. – I car zapečati pismo, pa ga preda poslaniku cara Tajgamusa, a ovaj ga uze i ode...

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade petsto osamnaesta noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je car Kafid predao odgovor na pismo koje mu je car Tajgamus poslao po svome poslaniku, a ovaj ga je uzeo, pa je otišao natrag. A kad je došao caru Tajgamusu, poslanik poljubi zemlju između njegovih ruku, pa mu preda pismo i ispriča mu šta je vidio, i reče mu: – O, care vremena, vido sam toliko kanjanika i vitezova i pješaka, da ih je nemoguće izbrojati, a redovi su im tako dugi da im nema kraja. – I car Tajgamus se razgnjevi silnim gnjevom kad je pročitao pismo i kad je vidio šta u njemu piše, te on zapovjedi svome veziru Ajin Zaru da uzjaše konja i da povede hiljadu konjanika, pa da u ponoć napadne vojsku cara Kafida, da duboko prodre u nju i da pobije njegove vojnike. I vezir Ajin Zar mu odgovori: – Slušam i pokoravam se! – I zatim pojahaše konja i vezir i ratnici i vojnici, pa pođoše u zemlju cara Kafida.

A car Kafid je imao vezira koji se zvao Gatrafan, te Kafid zapovjedi njemu da uzjaše konja i da povede pet hiljada konjanika i da se uputi s njima k vojsci cara Tajgamusa, pa da je napadne i poubija njegove vojnike. I vezir Gatrafan uzjaha konja, pa učini sve onako kako mu bješe zapovjedio car Kafid. On pođe s vojskom u zemlju cara Tajgamusa, i putovao je s njom do ponoći, kad prevališe polovinu puta. I odjednom vezir Gatrafan napadne vezira Ajin Zara, i ljudi povikaše na ljude, te se tako među njima zapodjenu veliki boj. I oni su se borili jedni s drugima do jutarnjega doba, a kad nastade jutro, vojska

cara Kafida nagne u bijeg i okrene leđa, bježeći k njemu. I kad vidje to, car Kafid se razgnjevi silnim gnjevom, te reče ratnicima: – Teško vama! Šta vam se to dogodilo te ste izgubili svoje vitezove? – A ratnici mu odgovoriše: – O, care vremena, kad je vezir Gatrafan uzjahao konja i kad smo pošli k caru Tajgamusu, mi smo putovali sve dotle dok nije nastala ponoć i dok nismo prevalili polovinu puta. I onda nas je dočekao Ajin Zar, vezir cara Tajgamusa, pa nam se približio, vodeći ratnike i vitezove, te se tako sukobismo u blizini Doline Zahrane; i mi ne stigosmo ni da se priberemo, a nađosmo se usred neprijateljske vojske, i onda se oči sukobiše s očima, pa započesmo žestok boj, koji potraja od ponoći do jutra, te tako izgiboše mnogi ljudi. I vezir Ajin Zar vikao je slonovima ispred njuške i udarao ih, te su se slonovi trzali u stranu od teških udaraca, pa su gazili konjanike i udarali u bijeg. I čovjek nije mogao vidjeti čovjeka, jer se podigla velika prašina, i krv je tekla kao obilni potok, a da nismo došli ovamo bježeći, pobili bi nas sve do jednoga. – A kad je čuo to, car Kafid uzviknu: – Ne bilo vam blagoslovljeno sunce i neka bi se ono razgnjevilo na vas velikim gnjevom!

A vezir Ajin Zar se vrati caru Tajgamusu i ispriča mu sve to, a car Tajgamus mu čestita na sreći i obradova se velikom radošću, te naredi ljudima da udaraju u talambase i da sviraju u trube. A zatim car izvrši smotru svoje vojske i odjednom vidje da je izginulo dvjesta konjanika koji su spadali u junake neobične snage.

Potom car Kafid spremi vojnike i vojsku i velika vojna odjeljenja, pa dođe na bojno polje, gdje se borci poređaše u redove i obrazovaše petnaest punih redova od po deset hiljada konjanika, dok je s Kafidom bilo trista junaka koji su jahali slonove. I on odabra vitezove i odvažne ljude i razvi zastave i stjegove, pa tako vitezovi krenuše tražeći borbu.

Što se pak tiče cara Tajgamusa, on je razmjestio redove jedan iza drugoga, a bilo je deset takvih redova i u svakom redu po deset hiljada konjanika, dok je car imao i sto junaka koji su išli desno i lijevo od njega.

A kad se vojnici svrstaše u redove, naprijed krenuše sve sami hvaljeni i čuveni ratnici, te se tako vojske sudariše, i zemlja postade tijesna za konje, i borci zalupaše u bubnjeve i zasviraše u flaute i udariše u talambase i zatrubiše. I čula se jeka truba, i uši su zaglušivale od konjskoga rzanja, i ljudi su vikali iz svega glasa i prašina se zgusnula iznad glava, a oni su se borili od početka dana pa dok nije nastao mrak, a potom su se odvojili i otišli u svoja logorišta . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade petsto devetnaesta noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da su se vojske odvojile i da su 519.
otišle u svoja logorišta. I car Kafid izvrši smotru svoje vojske, pa vidje da NOĆ
ima pet hiljada poginulih, te se razgnjevi silnim gnjevom. A i car Tajgamus izvrši smotru svoje vojske i vidje da je poginulo tri hiljade vojnika, te se i on razgnjevi silnim gnjevom kad to vidje.

Potom car Kafid po drugi put iziđe na bojno polje i sve učini onako kao što je učinio prvi put, i svaki je car nastojao da pobijedi. I car Kafid viknu

svojim ratnicima i reče im: – Ima li koga među vama da iziđe na bojno polje, pa da otvori vrata boja i borbe? – I odjednom mu priđe jedan vitez, po imenu Barkik, koji je jahao slona (a bio je to velik junak), pa mu se približi i sjaha sa slona, a zatim poljubi zemlju između ruku cara Kafida i zamoli ga da mu dopusti da iziđe na megdan. A potom taj vitez uzjaha slona, pa ga otjera na bojno polje i viknu: – Ima li koga suparnika, ima li koga protivnika, ima li koga borca!

I car Tajgamus ču to, te se obrati svojim ratnicima i zapita ih: – Tko će od vas izići na megdan ovome vitezu? – I odjednom iz redova iziđe jedan konjanik golema rasta, koji je jahao konja, i on je jahao tako dok se nije približio caru Tajgamusu, a onda je poljubio zemlju pred njim i zamolio ga da mu dopusti da iziđe na megdan. A potom se taj konjanik uputi k Barkiku, pa tako dojaha do njega, a onda Barkik uzviknu: – Tko si ti što mi se izruguješ i što mi izlaziš na megdan i kako se zoveš? – Zovem se Gadanfar-ibn-Kamhil – odgovori borac, a Barkik mu reče: – Čuo sam za tebe kad sam bio u svojoj zemlji; usuđuješ li se boriti sa mnom između redova vitezova? – A kad je čuo njegove riječi, Gadanfar izvuče željezni buzdovan ispod butine, a Barkik uze mač u ruku, pa se počeše boriti. I Barkik udari Gadanfara mačem, ali ga udari po šljemu i ne ozlijedi ga, a kad vidje to, Gadanfar udari Barkika buzdovanom, te se njegovo meso pomiješa s mesom njegova slona. I onda Gadanfaru priđe neki čovjek, pa uzviknu: – Tko si ti što mi ubijaš brata? – A zatim taj čovjek uze strijelu u ruku, pa njome pogodi Gadanfara u butinu i prikova ga za oklop, a Gadanfar isuka mač kad to vidje, pa udari njime svoga protivnika i rasiječe ga na dvije polovine, te on padne na zemlju obliven krvlju. A zatim se Gadanfar vrati i otrči caru Tajgamusu.

Kad vidje to, car Kafid dreknu na svoje ratnike i reče im: – Iziđite na bojno polje, pa se borite s konjanicima! – A i car Tajgamus krene sa svojim ratnicima i vojnicima, te se oni počeše boriti žestokim bojem, i konji rzahu na konje, i ljudi vikahu na ljude, i mačevi bjehu isukani, a naprijed stupiše ratnici dostojni pohvale, i konjanici jurnuše na konjanike i kukavica pobježe s bojnoga polja. I ljudi udarahu u talambase i svirahu u trube, te se mogla čuti samo buka koju su podizali ljudi vikom i zveket oružja.

Tako su se borili dok se sunce nije pojavilo na kupoli nebeskoga svoda, a onda car Tajgamus ode sa svojim ratnicima i vojnicima, koji se vratiše u svoje šatore, pa to isto učini i car Kafid. I car Tajgamus izvrši smotru svojih ljudi i vidje da je izginulo pet hiljada konjanika među njima i da su im izlomljene četiri zastave. A kad vidje to, car Tajgamus se razgnjevi silnim gnjevom.

Što se pak tiče cara Kafida, on je izvršio smotru svoje vojske, pa je vidio da mu je poginulo šest stotina konjanika, sve po izbor vojnika, i da im je slomljeno devet zastava.

A zatim je borba među njima prestala za tri dana, pa je car Kafid napisao pismo i dao ga jednome poslaniku iz svoje vojske, da ga odnese caru koji se zvao Fakun Pas, te je poslanik otišao tome caru (a Kafid je tvrdio da

mu je taj car rođak po majci). I car Fakun okupi svoje ratnike i vojnike kad je saznao za sve to, pa se uputio k caru Kafidu...

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade noć kojom se puni petsto dvadeset noći, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je car Fakun okupio svoje ratnike i vojnike i da se uputio caru Kafidu. I dok je car Tajgamus sjedio i uživao, odjednom mu dođe jedan čovjek, pa mu reče: – Vidio sam kako se podigla prašina i kako se uskovitlala po zraku – te car Tajgamus zapovjedi jednom odjeljenju svoje vojske da ode i da izvidi kakva je to prašina, a vojnici mu rekoše: – Slušamo i pokoravamo se! – pa odoše, a zatim se vratiše i rekoše: – O, care, vidjeli smo tu prašinu, a poslije nekog vremena vjetar ju je raspršio i ona se slegla, pa se ispod nje ukazalo sedam zastava, a ispod svake zastave po tri hiljade konjanika, koji su se uputili u zemlju cara Kafida. 520. NOĆ

I car Fakun Pas pođe caru Kafidu, pa ga pozdravi i zapita: – Šta je to s tobom i kakav to boj biješ? – A car Kafid mu odgovori: – Zar ne znaš da je car Tajgamus moj neprijatelj i ubojica moje braće i moga oca? Došao sam da se borim s njim i da mu se osvetim. – Neka je sunce blagoslovljeno za tebe! – uzviknu car Fakun. – A potom car Kafid povede cara Fakuna Psa i ode s njim u svoj šator, radujući se velikom radošću.

Eto šta je bilo s carem Tajgamusom i carem Kafidom.

Što se pak tiče carevića Džanšaha, on je proveo dva mjeseca a da nije vidio ni oca ni majke, niti je dopustio da mu dođe koja od onih robinja što su ga dvorile, te je zbog toga bio veoma uzrujan. I on zapita jednoga od svojih slugu: – Šta se to dogodilo s mojim ocem te mi ne dolazi? – A onda mu rekoše šta se dogodilo njegovu ocu s carem Kafidom.

– Dovedite mi moga konja, pa ću otići ocu – reče tada Džanšah, a sluge mu odgovoriše: – Slušamo i pokoravamo se! – pa mu dovedoše konja. A kad je konj bio pred njim, Džanšah pomisli: – Zaokupljen sam sobom, pa će dobro biti ako uzmem svoga konja i ako se uputim u židovski grad, a kad budem dospio do njega, Alah će dati da se lako sastanem s onim trgovcem koji me je unajmio da mu radim; možda će on učiniti sa mnom isto ono što je učinio i prvi put: tà nitko ne zna gdje će naći sreću!

I on uzjaha konja i povede hiljadu konjanika, pa pođe na put, a ljudi počeše govoriti: – Džanšah odlazi ocu, kako bi se mogao boriti pored njega. – I oni su išli do večernjega doba, a potom su sjahali na jednoj velikoj livadi i razmjestili se na njoj da prenoće, i onda su svi pozaspali. I Džanšah krišom ustade kad vidje da svi vojnici spavaju, pa zategne pojas, uzjaha konja i pođe putem koji vodi u Bagdad, jer je čuo od Židova da karavana iz Bagdada dolazi u njihov grad svake druge godine. – Kad budem dospio do Bagdada – reče on u sebi – poći ću s karavanom, pa ću tako stići u židovski grad. – I on se u duši čvrsto odluči na to, te pođe svojim putem. A ratnici ne ugledaše Džanšaha kad se probudiše, niti vidješe njegova konja, te pojahaše konje i krenuše na put, tražeći Džanšaha desno i lijevo, ali ne saznadoše ništa o njemu.

I onda se vratiše njegovu ocu, pa mu ispričaše šta je učinio njegov sin, a car Tajgamus se razgnjevi tako velikim gnjevom da mu iz usta zamalo ne poletješe varnice, pa zbaci vijenac s glave i uzviknu: – Nema moći ni sile do u Alaha! Izgubio sam sina, a neprijatelj stoji prema meni! – A onda mu rekoše carevi veziri: – Strpi se, o, care vremena, poslije strpljenja uvijek nastaje sreća.

A Džanšah se ražalosti zbog svoga oca i zbog rastanka s dragom, i srce mu bješe iskidano, a oči ranjave, te nije spavao ni noću ni danju.

Što se pak tiče njegova oca, on je vidio da su mu nestali svi njegovi ratnici i vojnici, pa je odustao od ratovanja sa svojim neprijateljem i otišao u svoj grad, a kad je ušao u nj, zatvorio je gradska vrata i utvrdio gradske zidove i spasio se bijegom od cara Kafida. A Kafid je svakoga mjeseca prilazio gradu, tražeći boja i kavge, pa je provodio pored grada po sedam noći i osam dana, a poslije toga odvodio svoje vojnike i vraćao se u šatore, da tamo liječi ranjene ljude. Što se pak tiče stanovnika grada cara Tajgamusa, oni su se bavili popravljanjem oružja kad bi neprijatelj otišao, a utvrđivali su i gradske zidine i namještali naprave za gađanje.

I car Tajgamus i car Kafid provedoše tako sedam godina, a rat među njima i dalje je trajao . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade petsto dvadeset prva noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da su car Tajgamus i car Kafid proveli tako sedam godina, i eto šta je bilo s njima.

Što se pak tiče Džanšaha, on je svejednako putovao, prelazeći preko pustara i pustinja, a kad god bi se približio nekome gradu, pitao bi ljude o Takniju, tvrđavi dragocjenosti, ali mu nitko ništa nije mogao reći o njemu, i svi su mu odgovarali: – Nikada nismo ni čuli za grad koji se tako zove. – A potom se mladić poče raspitivati o židovskome gradu, pa mu jedan trgovac kaza da se taj grad nalazi na kraju istočnih zemalja i reče mu: – Ovoga mjeseca pođi s nama u grad Mizrakan, koji se nalazi u Indiji, pa ćemo se iz toga grada uputiti u Horasan, iz kojeg ćemo otići u grad Šimun, pa u grad Horezm, a židovski grad će biti blizu Horezma – između ta dva grada valja putovati godinu i tri mjeseca. – I Džanšah pričeka dok nije pošla karavana, pa pođe i on i putovao je s njom dok nije došao do grada Mizrakana, a kad je ušao u taj grad, počeo se raspitivati o Takniju, tvrđavi dragocjenosti, ali mu nitko ne reče ništa o njemu.

I karavana krenu dalje, te Džanšah pođe s njom u Indiju i uđe u jedan grad, pa se poče raspitivati o Takniju, tvrđavi dragocjenosti, ali mu nitko ne reče ništa o njemu, i svi su mu odgovarali: – Nikad nismo ni čuli za grad koji se tako zove. – I Džanšah je podnosio na putu mnoge nevolje i teške užase, i glad i žeđ, ali je otišao iz Indije, pa je putovao sve dotle dok nije stigao u zemlju Horasan i dok nije došao u grad Šimun, a kad je ušao u taj grad, on se počeo raspitivati o židovskome gradu, te mu ljudi rekoše gdje je taj grad i pokazaše mu put koji vodi u nj, a onda on pođe, i putovao je

danima i noćima, pa je naposljetku došao do onoga mjesta gdje bješe pobjegao od majmuna. A potom je išao danima i noćima, pa je došao do one rijeke što bješe pored židovskoga grada, a onda je sjeo na obalu i tako sačekao subotu, kad rijeka presahnjuje po volji velikog Alaha.

A u subotu on prijeđe preko rijeke, pa ode u kuću onoga Židova kod kojeg bješe prilikom svoga prvoga boravka, a taj Židov i njegova obitelj pozdraviše Džanšaha i obradovaše mu se, te mu doniješe jela i pića, a zatim ga zapitaše: – Kamo si krenuo? – A on im odgovori: – U carstvo velikog Alaha. – I Džanšah provede tu noć kod njih, a ujutro ode da se prošeta po gradu, pa ugleda čovjeka koji je vikao: – O, ljudi, tko hoće uzeti hiljadu dinara i jednu divnu djevojku, a da za to radi kod nas pola dana? – I Džanšah pođe za njim, pa tako dođe u kuću onoga Židova trgovca kome bješe došao i prvi put, a onda onaj čovjek reče trgovcu: – Ovaj momak će obaviti posao koji hoćeš. – I trgovac pozdravi Džanšaha i reče mu: – Dobro došao! – pa ga povede i odvede u harem, gdje mu donese jela i pića, te se Džanšah prihvati jela i pića, a zatim mu trgovac dade novac i jednu lijepu robinju, s kojom Džanšah prespava tu noć. A kad nastade jutro, Džanšah uzme novac i robinju, pa ih preda Židovu u čijoj je kući noćivao i prvi put. A zatim se vrati onom trgovcu koji ga bijaše uzeo da mu radi, pa trgovac uzjaha konja i pođe s njim, i tako su obojica putovali sve dotle dok nisu stigli do visoke planine što se diže u visinu. I trgovac izvadi uže i nož, pa reče Džanšahu: – Obori ovoga konja na zemlju! – te Džanšah obori konja i odsiječe mu noge i glavu, a zatim mu raspori trbuh onako kako mu je naredio trgovac, pa trgovac reče Džanšahu: – Uđi u trbuh, a ja ću te zašiti, pa mi reci šta si sve vidio u njemu; to je taj posao za koji sam ti dao nagradu.

I Džanšah uđe u konjski trbuh, a trgovac ga zašije, pa ode na jedno mjesto koje je bilo daleko od konja i sakrije se tamo, a poslije jednoga trenutka doletje jedna velika ptica, pa se spusti, leteći kroz zrak, ščepa konja i podigne se nebu pod oblake. I ta ptica se spusti na vrh te planine, a kad je stala na vrh, spremi se da pojede konja, ali Džanšah osjeti to, pa probije konjski trbuh i iziđe iz njega. I ptica strugnu od njega i odletje svojim putem, a Džanšah pogleda, ne bi li vidio gdje je trgovac, pa ga vidje kako stoji ispod planine kao neki vrabac. – Šta hoćeš, o, trgovče? – zapita ga Džanšah, a trgovac mu kaza: – Baci mi nekoliko tih kamenova što su oko tebe, pa ću ti pokazati put kojim možeš sići. – To si ti učinio sa mnom prije pet godina, te sam gladovao i bio žedan i snašle su me velike tegobe i mnogo zla, a sad si se vratio sa mnom na ovo mjesto, pa hoćeš da me upropastiš! – viknu Džanšah. – Tako mi Alaha, ja ti ništa neću baciti. – A zatim Džanšah pođe i krenu onim putem koji je vodio k šeiku Nasru, ptičjem caru . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade petsto dvadeset druga noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je Džanšah pošao i da je krenuo 522.
onim putem koji je vodio k šeiku Nasru, ptičjem caru, pa je tako išao nepre- NOĆ
stano danima i noćima, uplakanih očiju i ojađena srca, i kad bi osjetio glad, jeo

bi bilje sa zemlje, a kad bi osjetio žeđ, napio bi se vode iz potoka. I napokon Džanšah stiže do dvora našega gospodara Sulejmana i ugleda šeika Nasra gdje sjedi pred vratima dvora, te mu priđe i poljubi mu ruke, a šeik Nasr mu reče: – Dobro došao! – pa ga pozdravi i zapita: – O, dijete moje, šta ti se to dogodilo te si došao na ovo mjesto, kad si otišao odavde sa Sit-Šamsom, osvježena oka i laka srca? – I Džanšah zaplaka, pa ispriča šeiku šta mu se dogodilo od onoga dana kad je Sit-Šamsa odletjela i kad mu je rekla: – Ako me voliš, dođi mi u Takni, grad dragocjenosti. – I šeik Nasr se začuti tome, te uzviknu: – Alaha mi, o, dijete moje, ja ne znam za tu tvrđavu, a kunem ti se našim gospodarom Sulejmanom da u životu nisam čuo za grad koji se tako zove. – Pa šta da radim, kad umirem od ljubavi i strasti? – reče Džanšah, a šeik Nasr kaza: – Pričekaj malo, evo dolijeću ptice, pa ćemo ih pitati gdje je Takni, tvrđava dragocjenosti. Možda koja od njih zna gdje se nalazi.

I tada se Džanšahovo srce umiri, te on uđe u dvor, pa se uputi u onu sobu gdje se nalazi jezerce i gdje je vidio one tri djevojke. I tako provede neko vrijeme kod šeika Nasra, a dok je jednom sjedio, po svome običaju, šeik Nasr mu odjednom reče: – O, dijete moje, uskoro će doletjeti ptice! – te se Džanšah obradova kad je čuo tu vijest. I prođe samo malo dana, pa ptice doletješe, a onda šeik Nasr dođe Džanšahu, pa mu reče: – Utuvi ta imena, priđi pticama. – I ptice doletješe, pa kako je koja vrsta dolazila, sve su pozdravljale šeika Nasra, a on ih je redom pitao o Takniju, tvrđavi dragocjenosti, ali mu svaka ptica odgovori: – Nikada u životu nisam čula za takvu tvrđavu! – I Džanšah se rasplaka i ražalosti, te pade onesviješten, a šeik Nasr pozva jednu veliku pticu, pa joj reče: – Odnesi ovoga mladića u zemlju Kabul! – i opisa joj tu zemlju i put koji vodi u nju. I ptica mu odgovori: – Slušam i pokoravam se! – pa Džanšah sjedne na njena leđa, a šeik Nasr mu reče: – Čuvaj se i pazi da se ne naginješ u stranu – raskinut će te zrak, a uši zapuši od vjetra, kako ti ne bi naškodila jurnjava nebeskih svodova i tutnjava mora.

I Džanšah učini onako kako mu je rekao šeik Nasr, a potom se ptica vinu i podiže u zrak, pa je letjela jedan dan i jednu noć. A zatim se ptica spusti s njim kod jednog cara zvijeri koji se zvao Šah Badri, pa reče Džanšahu: – Skrenuli smo s puta za onu zemlju koju nam je opisao šeik Nasr. – I ona htjede povesti Džanšaha i odletjeti s njim, ali joj Džanšah reče: – Idi ti svojim putem, a mene ostavi u ovoj zemlji: ja ću ili umrijeti ovdje, ili ću stići u Takni, tvrđavu dragocjenosti, a u svoju zemlju neću ići! – I ptica ga ostavi kod Šaha Badrija, cara zvijeri, pa odleti svojim putem, a Šah Badri zapita Džanšaha i reče mu: – O, dijete moje, tko si ti i odakle si došao s onom golemom pticom? – I Džanšah mu ispriča sve što mu se dogodilo od početka do kraja, a car zvijeri se začudi njegovoj povijesti, pa uzviknu: – Tako mi našega gospodara Sulejmana, ja ne znam za tu tvrđavu, a poštovat ću svakog onog tko mi pokaže gdje je ona, pa ću te poslati u nju. – I Džanšah zaplaka gorkim plačem i malo počeka, a poslije toga dođe car zvijeri, to jest Šah Badri, pa mu reče: – Ustani, o, dijete moje, uzmi ove ploče i zapamti ono što piše na njima, a kad budu došle zvijeri, mi ćemo ih zapitati gdje je ta tvrđava . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade petsto dvadeset treća noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je Šah Badri, car zvijeri, rekao 523.
Džanšahu: – Zapamti ono što piše na tim pločama, a kad budu došle zvijeri, NOĆ
mi ćemo ih zapitati gdje je ta tvrđava. – I ne prođe ni jedan sat, a poče dolaziti jedna vrsta zvijeri za drugom, pa počeše pozdravljati cara Šaha Badrija, a potom ih on zapita o Takniju, tvrđavi dragocjenosti, ali mu sve zvijeri odgovoriše: – Ne znamo za tu tvrđavu niti smo što čule o njoj. – I Džanšah poče plakati i tugovati zbog toga što nije odletio s onom pticom koja ga bješe donijela od šeika Nasra, a car zvijeri mu reče: – O, dijete moje, neka ti to ne zadaje brige! Ja imam brata, starijeg od sebe, koji se zove car Šamah, a on je bio u ropstvu kod našega gospodara Sulejmana zato što ga nije slušao. Među džinovima nema većega džina od njega i šeika Nasra, pa će možda on znati gdje je ta tvrđava. On je gospodar džinova koji se nalaze u ovoj zemlji.

Potom car zvijeri posadi Džanšaha na leđa jedne zvijeri i posla po njemu pismo svome bratu, u kojem mu preporuči da se postara o mladiću, a ta zvijer pođe istoga časa i trenutka, pa je nosila Džanšaha danima i noćima dok ga nije odnijela caru Šamahu. I zvijer se zaustavi na jednom usamljenom mjestu, podalje od cara, te Džanšah siđe s njegovih leđa pa pođe, i išao je pješice dok nije došao do njegova veličanstva cara Šamaha. I Džanšah poljubi ruke caru, pa mu preda pismo, te ga car pročita i vidje šta u njemu piše, a zatim reče Džanšahu: – Dobro došao! – i kaza: – Alaha, mi, o, dijete moje, ja nikad u životu nisam čuo za tu tvrđavu, niti sam je vidio! – I Džanšah poče plakati i tugovati, a car Šamah mu reče: – Ispričaj mi svoju povijest i reci mi tko si, odakle si došao i kamo ideš, te mu Džanšah ispriča sve što mu se dogodilo od početka do kraja, a car Šamah se začudi kad je to čuo, te mu reče:

– O, dijete moje, ja ne mislim da je naš gospodar Sulejman u svome životu čuo nešto u toj tvrđavi i da ju je vidio! Ali ja poznajem, o, dijete moje, jednoga monaha u planini, koji je star čovjek, a pokoravaju mu se sve ptice i zvijeri i džinovi zbog njegovih kletvi: on svejednako izgovara zakletve protiv džinskih careva, a oni ga slušaju, mada nerado, zbog djelovanja tih zakletava i čarolija koje zna, pa sve ptice i zvijeri odlaze da ga služe. Eto, ni ja nisam slušao našega gospodara Sulejmana, pa me je on držao u ropstvu, a nitko me nije mogao savladati osim toga monaha (tako su velika njegova lukavstva, zakletve i čarolije), te sam ga počeo slušati. I znaj da je on putovao po svim zemljama i podnebljima i da zna sve putove, krajeve, tvrđave i gradove, te mislim da za njega nije tajna nijedno mjesto. Poslat ću te njemu, pa će ti on možda pokazati gdje je ta tvrđava, a ako ti je on ne pokaže, neće ti je pokazati nitko, jer se njemu pokoravaju ptice, zvijeri i planine, i svi mu oni odlaze. I njegove su čarolije tako velike da je načinio palicu za sebe od tri komada, pa je zabada u zemlju i izgovara zakletve iznad prvoga komada, te iz njega izlazi meso, a izlazi i krv, zatim izgovara zakletve nad drugim komadom palice, pa iz njega izlazi svježe mlijeko, i izgovara zakletve i nad trećim komadom palice, pa iz njega izlaze pšenica i ječam; zatim vadi palicu iz zemlje, pa odlazi u svoj manastir, koji se

zove Manastir Dijamanata. I taj monah je tako velik čarobnjak da mu iz ruku izlaze svakojake neobične izrađevine, i on je vračar, lukav čovjek i odvratna varalica, a zove se Jagmus. On je naučio sve kletve i zakletve, te ću te svakako poslati njemu na jednoj ptici koja ima četvora krila . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade petsto dvadeset četvrta noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je car Šamah rekao Džanšahu: – Ja ću te svakako poslati tome monahu na jednoj golemoj ptici. – A zatim ga posadi na leđa jedne goleme ptice koja je imala četvora krila, a svako joj krilo bješe dugačko po trideset lakata, dok joj noge bjehu kao u slona, a letjela je samo dvaput godišnje.

A car Šamah imao je jednoga čuvara koji se zvaše Tamšun, pa je on svakoga dana otimao po dvije deve iz iračke zemlje za tu pticu, a zatim ih je kidao na komade, kako bi ih ptica mogla pojesti. A kad je Džanšah sjeo na leđa te ptice, car Šamah joj zapovjedi da ga odnese monahu Jagmusu, te ona poleti noseći Džanšaha na leđima, i letjela je s njim noćima i danima, dok napokon nije stigla do Planine Utvrđenja i do Manastira Dijamanata. I Džanšah sjaha u blizini toga manastira, pa ugleda u crkvi monaha Jagmusa koji se klanjao bogu, a onda mu priđe, pa poljubi zemlju i zaustavi se pred njim. I monah ugleda njega, pa mu reče: – Dobro došao, o, dijete moje, o, tuđinče, daleki za pohode! Reci mi zašto si došao na ovo mjesto – a Džanšah zaplaka i ispriča mu svoju povijest od početka do kraja.

A monah se čudom začudi kad je čuo njegovu povijest, te uzviknu: – Alaha mi, o, dijete moje, ja nikad u životu nisam čuo za tu tvrđavu, niti sam vidio koga da je što čuo o njoj ili da ju je vidio, mada sam postojao u vrijeme Alahova proroka Nuhe (mir neka mu je!), a od Nuhina vremena do dana našega gospodara Sulejmana gospodario sam zvijerima, pticama i džinovima. I sumnjam da je Sulejman čuo za tu tvrđavu. Ali, strpi se, o, dijete moje, dok ne dođu ptice, zvijeri i čuvari među džinovima, pa ću ih zapitati, a netko će od njih možda što znati o toj tvrđavi i donijet će nam neki izvještaj o njoj, te će ti biti lakše.

I Džanšah provede neko vrijeme pored monaha, a dok je on sjedio, monahu odjednom dođoše sve ptice i sve zvijeri i džinovi, te ih Džanšah i monah počeše pitati znaju li što o Takniju, tvrđavi dragocjenosti, ali im nitko od njih ne reče: – Vidio sam je ili čuo sam za nju – već naprotiv, svi rekoše: – Nisam vidio tu tvrđavu niti sam čuo za nju.

I Džanšah poče plakati i jecati i moliti se velikom Alahu, a dok je on bio u takvome stanju, odjednom doleti jedna ptica, posljednja među pticama, koja bješe crna, a imala je golemo tijelo, pa se spusti s visine, leteći kroz zrak, a zatim priđe, pa poljubi monahu ruke. I monah je zapita o Takniju, tvrđavi dragocjenosti, a ptica mu reče: – O, monaše, ja sam živjela iza planine Kaf, na Kristalnoj Planini, u jednoj velikoj pustinji, a imala sam braću mladunce, te su naša majka i naš otac odlijetali svakoga dana i donosili nam hrane. I jednom se

dogodi da oni odletješe, pa ih ne bi sedam dana, te nas poče moriti sve veća glad, a osmoga dana doletješe plačući. I mi ih zapitasmo: – Zašto ste bili odsutni? – a oni nam rekoše: – Napao nas je jedan marid, koji nas je uhvatio, pa nas je odnio u Takni, tvrđavu dragocjenosti, a zatim nas je odnio caru Šahlanu, koji nas je htio ubiti kad nas je vidio, ali mu mi rekosmo: – Ostavili smo mladunce – te nas je on oslobodio i nije nas pogubio. – A da su moj otac i moja majka u okovima života, oni bi vam zacijelo kazali gdje je ta tvrđava.

I Džanšah zaplaka groznim plačem kad je čuo te riječi, pa reče monahu: – Hoću da zapovjediš ovoj ptici da me odnese do gnijezda njena oca i njene majke, na Kristalnoj Planini, iza planine Kaf – te monah reče ptici: – Poslušaj ovoga mladića i učini sve što ti on bude naredio. – I ptica odgovori monahu: – Slušam i pokoravam se tome što mi kažeš! – a zatim posadi Džanšaha na svoja leđa, pa poleti s njim, i letjela je danima i noćima dok nije doletjela do Kristalne Planine. I onda se spusti na zemlju, pa provede neko vrijeme na planini, a zatim posadi Džanšaha na svoja leđa, pa je letjela dva dana, dok tako nije doletjela do onoga mjesta gdje bijaše gnijezdo . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade petsto dvadeset peta noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je ptica letjela s Džanšahom dva 525.
dana i da je doletjela do one zemlje u kojoj je bilo gnijezdo, a onda se spustila NOĆ
tamo s Džanšahom, pa mu je rekla: – O, Džanšaše, evo gnijezda u kojem smo bili. – I Džanšah zaplaka gorkim plačem, pa reče ptici: – Hoću da me poneseš i odneseš na onu stranu kud su odletjeli tvoj otac i tvoja majka i odakle su vam donosili hranu. – Slušam i pokoravam se, o, Džanšaše! – odgovori mu ptica, a zatim ga podigne na sebe, pa poleti, i letjela je neprestano sedam noći i osam dana, dok tako nije stigla do jedne visoke planine, a onda spusti Džanšaha sa svojih leđa, pa mu reče: – Ne znam ima li iza ovoga mjesta još kakva zemlja.

A Džanšaha svlada san, te on zaspa, a kad se probudio iza sna, vidje da se u daljini nešto svjetluca i da ispunjava zrak svojom svjetlošću. I mladić se zbuni kad vidje taj sjaj i to svjetlucanje, jer nije znao da to blista baš ona tvrđava koju je tražio i do koje je valjalo putovati dva mjeseca. A ta tvrđava bješe sagrađena od rubina, dok sobe u njoj bjehu od žutoga zlata. I u tvrđavi bješe hiljadu kula, sagrađenih od skupocjenih metala koji se vade iz Mora Tmine, pa je stoga tvrđava i nazvana Taknijem, tvrđavom dragocjenosti, jer je sva bila od dragoga kamenja i metala. A bila je to velika tvrđava, čiji se gospodar zvao Šahlan, a on bijaše otac onih triju djevojaka.

Eto šta je bilo s Džanšahom.

Što se pak tiče Sit-Šamse, ona je pobjegla od Džanšaha i otišla svome ocu, svojoj majci i svojim rođacima, pa im je ispričala šta joj se dogodilo s Džanšahom i ispripovjedila im njegovu povijest i obavijestila ih o njegovu putovanju po zemlji i o čudima koja je vidio, a saopćila im je i to da on voli nju i da ona voli njega, rekavši im šta se desilo između njih.

A kad su čuli od nje te riječi, otac i majka joj rekoše: – Alah ti ne dopušta da tako što učiniš s njim! – A potom njen otac ispriča taj slučaj svojim čuvarima među maridima i džinovima i reče im: – Ako tko od vas ugleda čovjeka, neka mi ga dovede! – A Sit-Šamsa reče majci da je Džanšah zaljubljen u nju i kaza joj: – On će nam svakako doći, jer sam mu rekla, kad sam odletjela s vrha dvora njegova oca: – Ako me voliš, dođi u Takni, tvrđavu dragocjenosti.

A Džanšah, kad je ugledao to svjetlucanje i taj sjaj, pođe prema njemu, ne bi li nekako saznao šta je to. I baš u to vrijeme Sit-Šamsa bješe poslala jednoga čuvara nekim poslom na onu stranu gdje se nalazila planina Karmus, i taj čuvar je išao, pa je odjednom ugledao jedno biće ljudskoga roda. I džin mu priđe kad ga je ugledao, pa ga pozdravi, a Džanšah se poplaši od njega, ali mu ipak odgovori na pozdrav. – Kako se zoveš? – zapita ga džin, a Džanšah mu odgovori: – Zovem se Džanšah. Bio sam uhvatio jednu džinku, po imenu Sit-Šamsu, jer mi bješe prirasla za srce njena ljepota i krasota, i volim je velikom ljubavlju, a ona je pobjegla od mene poslije svoga dolaska u dvor moga oca. – I mladić ispriča maridu sve što mu se dogodilo sa Sit-Šamsom, i sve mu to reče plačući, a kad marid vidje da Džanšah plače, srce mu se rastuži, te on reče:

– Nemoj plakati, jer si postigao ono što si želio. Znaj da i ona tebe voli velikom ljubavlju i da je obavijestila svoga oca i svoju majku o tvojoj ljubavi prema njoj, te su te zbog nje zavoljeli svi oni koji žive u tvrđavi. Umiri svoju dušu, dakle, i rashladi oči. – A zatim marid posadi Džanšaha na svoja leđa, pa poleti, i letio je s njim dok nije stigao u Takni, tvrđavu dragocjenosti.

I vjesnici odoše caru Šahlanu i Sit-Šamsi i njenoj majci da im jave da je Džanšah došao, a kad im stiže vijest o tome, oni se obradovaše velikom radošću. A zatim car Šahlan naredi svim svojim čuvarima da dočekaju Džanšaha, pa i sam uzjaha konja i pođe sa svim čuvarima, ifritima i maridima u susret Džanšahu . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade petsto dvadeset šesta noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je i sam car uzjahao konja i da je pošao sa svim čuvarima, ifritima i maridima u susret Džanšahu. A kad se približiše Džanšahu, car Šahlan, Sit-Šamsin otac, zagrli mladića, a Džanšah poljubi ruke caru, pa car naredi slugama da donesu Džanšahu počasno odijelo od raznobojne svile, izvezeno zlatom i ukrašeno dragim kamenjem. Zatim mu car stavi na glavu takav vijenac kakav nije vidio nijedan od ljudskih careva i naredi da mu se dovede jedan od divnih konja džinskih careva, pa posadi Džanšaha na nj.

I mladić uzjaha konja, a čuvari su jahali desno i lijevo od njega, i on je tako jahao s carem u sjajnoj povorci dok ne stigoše do dvorskih vrata. I Džanšah sjaha u dvoru i vidje da je to velik dvor sa zidovima od dragoga kamenja, korunda i skupocjenih metala, a što se tiče kristala, topaza i smaragda, oni bijahu umetnuti u pod. I mladić se poče diviti tome dvoru i plakati, a car i

Sit-Šamsina majka utirahu mu suze i govorahu: – Manje plači i neka ti to ne zadaje brige! Znaj da si postigao ono što si želio.

A kad je Džanšah došao do sredine dvora, dočekaše ga divne robinje, robovi i sluge, pa ga posadiše na najbolje mjesto, a sami ostadoše stajati, dvoreći ga, dok Džanšah nije znao što da misli o ljepoti te odaje i zidova koji bjehu od svakojakih metala i dragoga kamenja. I car Šahlan uđe u one sobe gdje je obično sjedio, pa naredi slugama da mu ga dovedu, kako bi malo posjedio s njim, te mu ga sluge dovedoše. I car mu pođe u susret, pa ga posadi na prijestolje, pored sebe, a zatim se prihvatiše jela i pića, pa opraše ruke. A poslije toga Džanšahu dođe Sit-Šamsina majka, pa ga pozdravi, rekavši mu: – Dobro došao! – i kaza: – Postigao si svoj cilj poslije tegoba, te su ti zaspale oči poslije nesanice. Neka je hvala Alahu što ti je dao sreće!

Zatim ona ode svojoj kćeri Sit-Šamsi, pa je dovede Džanšahu, a Sit-Šamsa priđe mladiću, pa ga pozdravi i poljubi mu ruke, a onda obori glavu zbog svoje zbunjenosti pred njim, majkom i ocem. I dođoše njene sestre, koje bjehu s njom u dvoru, pa poljubiše Džanšahu ruke i pozdraviše ga, a potom Sit-Šamsina majka reče: – Dobro došao, o, dijete moje, moja kći se ogriješila o tebe, ali je nemoj osuđivati zbog onoga što je učinila s tobom radi nas.

I Džanšah kriknu kad je čuo te riječi, pa pade onesviješten, te mu se car začudi. A potom poškropiše mladićevo lice ružinom vodicom, pomiješanom s mošusom i cimetom, te on dođe k sebi, pa pogleda u Sit-Šamsu i reče: – Neka je hvala Alahu što me je doveo do onoga što sam želio i što je ugasio vatru u meni, tako da u mome srcu nema više vatre. – Neka bi bio spašen od vatre – reče mu Sit-Šamsa. – Ali ja hoću, o, Džanšaše, da mi ispričaš šta ti se dogodilo poslije rastanka sa mnom i kako si došao u ovo mjesto, kad većina džinova ne zna za Takni, tvrđavu dragocjenosti. Jer mi se ne pokoravamo nijednome caru, te nitko ne zna put koji vodi u ovo mjesto niti je što čuo o njemu.

I Džanšah joj ispriča sve što mu se dogodilo, i kako je došao u to mjesto, i obavijesti je o svemu onome što se dogodilo njegovu ocu s carem Kafidom. Zatim mladić ispriča djevojci kakve je sve užase i neobične stvari vidio na putu, pa joj reče: – Sve se to dogodilo zbog tebe, o, Sit-Šamso!

– Postigao si ono što si želio – reče mu djevojčina majka – a Sit-Šamsa je tvoja sluškinja, koju ćemo ti dovesti.

I Džanšah se obradova velikom radošću kad je to čuo, a poslije toga djevojčina majka mu reče:

– Ako ushtije veliki Alah, narednog mjeseca priredit ćemo veselje i oženit ćemo te Sit-Šamsom, a potom ćeš otići s njom u tvoju zemlju, i tada ćemo ti dati hiljadu marida da te čuvaju, pa će i najništavniji među njima, ako mu dopustiš, ubiti cara Kafida i sve njegove ljude, a to će učiniti za tren oka. I svake godine ćemo ti slati takva bića, pa će ona, ako zapovjediš kome od njih, pobiti sve tvoje neprijatelje . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade petsto dvadeset sedma noć, ona reče:

527. NOĆ – Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je Sit-Šamsina majka kazala Džanšahu: – I svake godine slat ćemo ti takva bića, pa ako narediš kome od njih da pobije sve tvoje neprijatelje, oni će ih pobiti sve do jednoga. – A potom car Šahlan sjedne na prijestolje, pa zapovjedi velikašima svoga carstva da prirede veliko veselje i da kite grad punih sedam dana, računajući i noći, a oni mu rekoše: – Slušamo i pokoravamo se! – pa istoga časa odoše i latiše se priprema za veselje.

I oni provedoše dva mjeseca u tim pripremama, a poslije toga prirediše Sit-Šamsinu svadbu, i to je bilo veselje kakvo dotle još nitko nije vidio. A potom Džanšaha odvedoše Sit-Šamsi, te on provede kod nje dvije godine, živeći najslađim i najugodnijim životom, jedući i pijući, a zatim reče Sit-Šamsi: – Tvoj otac nam je obećao da će nas pustiti da odemo u moju zemlju, pa da jednu godinu provedemo tamo, a drugu ovdje. – A Sit-Šamsa mu odgovori: – Slušam i pokoravam se! – A kad nastade veče, ona ode ocu, pa mu reče šta joj je kazao Džanšah, a otac joj reče: – Strpi se do početka narednog mjeseca, a ja ću dotle okupiti čuvare za vas. – I Sit-Šamsa reče Džanšahu šta joj je rekao otac, te Džanšah strpljivo sačeka da prođe rok koji je car odredio, a poslije toga car Šahlan dopusti čuvarima da odu, kako bi mogli dvoriti Sit-Šamsu i Džanšaha i odnijeti ih u Džanšahovu zemlju.

I car spremi za njih veliku postelju od crvenoga zlata, ukrašenu biserjem i dragim kamenjem, na kojoj je stajao šator od zelene svile, sa šarama u svim bojama i ukrašen dragim kamenjem, koji bješe tako lijep da je dovodio u zabunu gledaoce, pa se Džanšah i Sit-Šamsa popeše na tu postelju, a zatim car naredi četvorici čuvara da je nose, te sa svake strane stade po jedan čuvar, dok su Džanšah i Sit-Šamsa sjedili na postelji.

I Sit-Šamsa se oprosti s majkom i ocem, sa sestrama i rođacima, pa njen otac uzjaha konja i pođe sa Džanšahom, a pođoše i čuvari, noseći postelju. I car Šahlan je išao s njima do sredine dana, a potom čuvari spustiše postelju na zemlju, pa svi sjahaše i oprostiše se jedni s drugima, a zatim car Šahlan preporuči Džanšahu da se stara o Sit-Šamsi, dok čuvarima preporuči da se staraju o njima dvoma. A potom car naredi čuvarima da nose postelju, te se Sit-Šamsa oprosti s ocem, pa se i Džanšah oprosti s njim, i tako njih dvoje pođoše, a djevojčin otac se vrati. I otac dade Sit-Šamsi trista djevojaka, koje izabra među svojim divnim naložnicama, a Džanšahu dade trista mameluka, koji bjehu čeda džinova. I oni krenuše čim se popeše na postelju, koju četiri čuvara podigoše, pa poletješe s njom, leteći između neba i zemlje.

I oni su prelijetali svakoga dana rastojanje od trideset mjeseci putovanja, a tako su letjeli punih deset dana. A među čuvarima bio je jedan čuvar kome bješe poznata zemlja Kabul, i kad ju je on ugledao pod sobom, taj čuvar naredi ostalim čuvarima da se spuste, pa se čuvari spustiše . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade petsto dvadeset osma noć, ona reče:

528. NOĆ – Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da su se čuvari spustili u grad cara Tajgamusa sa Džanšahom i Sit-Šamsom. A car Tajgamus bješe pobjegao u svoj

grad, ne bi li se tako spasio od neprijatelja. I grad bješe izložen surovoj opsadi, jer ga car Kafid bješe pritijesnio, te car Tajgamus zatraži milost od njega, ali se car Kafid ne smilova na nj. A kad vidje da se nikako ne može spasiti od cara Kafida, car Tajgamus zaželje da se zadavi, ne bi li se smrću izbavio od te brige i od toga bola. I on ustade, pa se oprosti s vezirima i emirima, a zatim uđe u svoju kuću da se oprosti sa ženama, i onda stanovnici njegova carstva udariše u plač i kuknjavu i počeše ga oplakivati i lelekati. A dok se to zbivalo, čuvari se odjednom približiše dvoru koji se nalazio u unutrašnjosti tvrđave, pa im Džanšah naredi da spuste postelju nasred dvorane za dočeke. I oni učiniše onako kako im je naredio Džanšah, pa Sit-Šamsa, Džanšah i mameluci siđoše s postelje i vidješe da su svi stanovnici u gradu opsjednuti, pritiješnjeni i u velikoj žalosti. – O, dragano moga srca i svježino moga oka – reče Džanšah Sit-Šamsi, pogledaj u moga oca: on je u ne može biti gorem stanju!

A kad vidje Džanšahova oca i stanovnike njegova carstva u takvu stanju, Sit Šamsa naredi čuvarima da svom snagom udare na ratnike koji su ih opsjeli i da ih pobiju, te im reče: – Nemojte ostaviti nikoga živog među njima. – I Džanšah dade znak jednome čuvaru, silnome u svojoj jarosti, koji se zvao Karataš, i zapovjedi mu da mu dovede cara Kafida okovana u lance, te čuvari odoše Kafidu, a poniješe i onu postelju.

I oni su letjeli sve dotle dok nisu spustili postelju na zemlju, a šator bjehu stavili na postelju. I onda sačekaše da nastane ponoć, pa jurnuše na cara Kafida i na njegove ratnike i stadoše ih ubijati. I jedan je čuvar uzimao po deset ili po osam ratnika koji su jahali slonove, pa je uzlijetao s njima u zrak, a zatim ih bacao, te su se oni razbijali na komade, leteći po zraku, dok su drugi čuvari udarali ratnike željeznim buzdovanima. A zatim čuvar po imenu Karataš smjesta ode u šator cara Kafida, pa jurne na nj dok je on sjedio na postelji, a zatim ga uhvati i poleti s njim kroz zrak, te car dreknu, strahujući od toga čuvara, a on je neprestano letio s njim dok ga nije posadio na postelju, ispred Džanšaha. I car naredi četvorici čuvara da podignu postelju i da je ponesu zrakom, te tako car Kafid nije stigao ni da dođe k sebi, a već se našao između neba i zemlje. I on se poče udarati po licu, čudeći se tome, i eto šta je bilo s carem Kafidom.

Što se pak tiče cara Tajgamusa, on zamalo što nije umro od radosti kad je ugledao sina, te je kriknuo iz svega glasa, a zatim je pao onesviješten. I onda mu poškropiše lice ružinom vodicom, te on dođe k sebi, a onda se zagrli sa sinom i zaplaka groznim plačem (a car Tajgamus nije znao da se čuvari bore s carem Kafidom). A poslije toga Sit-Šamsa ustade, pa je išla sve dotle dok nije došla do cara Tajgamusa, Džanšahova oca, a kad mu je došla, ona mu poljubi ruke i reče: – O, gospodaru, popni se na vrh dvora, pa pogledaj kako se bore čuvari moga oca.

I ona se car popne na vrh dvora, pa sjedne tamo sa Sit-Šamsom, a zatim oboje počeše gledati borbu čuvara, koji stadoše tući vojnike uzduž i poprijeko, a jedan je od njih uzimao željezni topuz, pa je njime udarao slona i razbijao ga u paramparčad zajedno s onim koji ga je jahao, te nije bilo moguće razlikovati slonove od ljudi. A drugi čuvari tjerali su gomilu ljudi koji su bje-

žali i vikali im ispred nosa i naposljetku padali mrtvi, dok su neki čuvari hvatali po dvadeset konjanika, pa su se dizali s njima u zrak, a zatim ih bacali, te su se oni razbijali na komade. A za sve to vrijeme Džanšah, njegov otac i Sit-Šamsa gledali su čuvare i promatrali borbu...

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade petsto dvadeset deveta noć, ona reče:

529. NOĆ – Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da su se car Tajgamus, njegov sin Džanšah i Sit-Šamsa, Džanšahova žena, popeli na vrh dvora i da su otuda počeli gledati borbu između čuvara i vojske cara Kafida, dok je car Kafid gledao njih sjedeći na postelji plačući. I pokolj njegove vojske nije prestajao puna dva dana, dok tako nije bio posječen i posljednji Kafidov vojnik; a zatim Džanšah zapovjedi čuvarima da donesu postelju, pa da je spuste na zemlju usred tvrđave cara Tajgamusa. I čuvari donieše postelju, pa učiniše sve onako kako im je naredio njihov gospodar, car Džanšah, a zatim car Tajgamus naredi jednome čuvaru, koji se zvao Šamval, da odvede cara Kafida i da mu namakne lance i ogrlicu, pa da ga zatvori u crnu kulu. I car Tajgamus zapovjedi ljudima da udaraju u talambase, a Džanšahovoj majci posla glasnike da joj jave da je njen sin došao i da je počinio sve to. I ona se obradova tome i uzjaha konja, pa dođe, a Džanšah je pritisnu na grudi kad je ugleda, ali ona pade onesviještena od prevelike radosti. I poškropiše joj lice ružinom vodicom, te se ona osvijesti, pa zagrli sina i zaplaka od neizmjerne radosti. A Sit-Šamsa ustade kad je saznala da je došla Džanšahova majka, pa pođe, te je išla sve dotle dok nije došla do nje, a onda je pozdravi, i njih dvije držahu jedna drugu u zagrljaju neko vrijeme, a zatim sjedoše da razgovaraju.

A car Tajgamus naredi da se otvore gradska vrata i posla glasnike na sve strane, te se pronese glas o svemu tome, pa caru počeše stizati pokloni i divne rijetkosti, a emiri, ratnici i carevi koji vladahu u zemljama stadoše dolaziti caru da ga pozdrave i da mu čestitaju na takvoj pobjedi i na sreći njegova sina. I tako su dolazili neko vrijeme donoseći poklone i divne rijetkosti, a potom car priredi drugu sjajnu Sit-Šamsinu svadbu, i naredi građanima da okite grad, a Džanšahu prikazaše djevojku okićenu dragocjenostima i u raskošnim haljinama.

I Džanšah ode Sit-Šamsi, pa joj pokloni stotinu djevojaka iz reda divnih naložnica, da joj budu dvorkinje, a poslije nekoliko dana Sit-Šamsa ode caru Tajgamusu i zauze se kod njega za cara Kafida, i reče mu: – Pusti ga da se vrati u svoju zemlju, a ako se dogodi kakvo zlo zbog njega, ja ću narediti jednome čuvaru da ga ugrabi i da ti ga donese. – I car odgovori: – Slušam i pokoravam se! – a zatim posla zapovijed Šamvalu da mu dovede cara Kafida, te mu ga Šamval dovede okovana u lance i okove. I car Kafid dođe, pa poljubi zemlju pred Tajgamusom, a ovaj naredi ljudima da mu skinu okove, te mu ih oni skinuše. A zatim ga car Tajgamus posadi na jednoga hromoga konja, pa mu reče: – Za tebe se zauzela carica Šamsa; idi svojim putem, dakle, a ako opet budeš činio ono što si činio ranije, ona će poslati čuvara po tebe, pa će te on

dovesti. – I car Kafid ode u svoju zemlju, a bio je u ne može biti gorem stanju...

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade noć kojom se puni petsto trideset noći, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je car Kafid otišao u svoju zemlju 530.
i da je bio u ne može biti gorem stanju, a Džanšah je živio sa svojim ocem i NOĆ
Sit-Šamsom najslađim i najugodnijim životom, u najboljoj i najpotpunijoj radosti.

I sve je to ispričao Bulukiji onaj mladić koji je sjedio između dva groba, a zatim mu je rekao: – A Džanšah, to sam ja, i ja sam sve to vidio, o, moj brate, o, Bulukija – i Bulukija se veoma začudi njegovoj priči.

A zatim Bulukija, koji je putovao po svijetu iz ljubavi prema Muhamedu (blagoslovio ga i pozdravio Alah!), reče Džanšahu: – O, brate, šta je to bilo s tim grobovima? Zašto sjediš između njih i zašto plačeš? – I Džanšah mu odgovori i reče: – Znaj, o, Bulukija, da smo živjeli najslađim i najugodnijim životom, u najboljoj i najpotpunijoj radosti, i da smo provodili po jednu godinu u našim zemljama, a po jednu u Takniju, tvrđavi dragocjenosti, i prelazili smo tamo i amo samo sjedeći na postelji koju su nosili čuvari, leteći između neba i zemlje.

– O, brate, o, Džanšaše – zapita ga Bulukija – a kolika je bila udaljenost između te tvrđave i vaše zemlje? – I Džanšah mu odgovori: – Svakoga dana prevaljivali smo put kojim valja putovati trideset mjeseci, a u tvrđavu smo stizali za deset dana. I tako smo proveli nekoliko godina, pa se jednom dogodi da smo pošli, kao i obično, te smo stigli do ovoga mjesta, a onda se spustismo, sjedeći na postelji, da pogledamo ovaj otok, pa smo posjedili na obali jedne rijeke i počeli jesti i piti, a zatim Sit-Šamsa reče: – Hoću se okupati u ovoj rijeci! – I ona se svuče, a svukoše se i robinje, pa siđoše u rijeku, dok ja počeh hodati po obali, ostavivši robinje da se igraju sa Sit-Šamsom u rijeci. I odjednom jedna velika ajkula, koja spada u morske zvijeri, udari Sit-Šamsu po nozi, jer bješe nju izabrala među robinjama, te djevojka vrisnu i pade mrtva istoga časa i trenutka. I robinje iziđoše iz rijeke, bježeći u šator od te ajkule, a neke od njih se vratiše, pa poniješe Sit-Šamsu i doniješe je u šator, ali ona bješe mrtva. A kad je vidjeh mrtvu, ja padoh u nesvijest, pa me poškropiše vodom, te dođoh k sebi i počeh oplakivati djevojku. I zapovjedih čuvarima da uzmu postelju, pa da odu s njom njenim rođacima i da ih obavijeste o onome što se s njom dogodilo, te oni odoše Sit-Šamsinim rođacima i javiše im šta joj se dogodilo. I Sit-Šamsini rođaci stigoše na ovo mjesto poslije kratkog vremena, pa je okupaše i umotaše u pokrov, a zatim je sahraniše baš ovdje i počeše je oplakivati. I oni zaželješe da me odvedu u svoju zemlju, ali ja rekoh djevojčinu ocu: – Hoću da mi iskopate raku pored njena groba, pa će to biti moj grob; možda će me netko ukopati pored Sit-Šamse kad budem umro. – I car Šahlan zapovjedi jed-

nom čuvaru da to učini, te on učini ono što sam zaželio, a zatim svi oni odoše, a mene ostaviše da plačem i ridam nad djevojkom. Takva je moja povijest, i eto zašto sjedim između ova dva groba. – I on izgovori ove stihove:

Odoste prijatelji, te kuća – kuća nije,
A susjed moj dobri susjed mi nije više.

I negdašnji prijatelj, za koga sam znao ovdje,
Prijatelj mi nije, a cvijeće kô da nije cvijeće.

A Bulukija se začudi kad je čuo te Džanšahove riječi . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade petsto trideset prva noć, ona reče:

531. NOĆ – Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da se Bulukija začudio kad je čuo te Džanšahove riječi i da je uzviknuo: – Alaha mi, ja sam putovao po svijetu i kružio po zemlji, obilazeći je, ali sam, Alaha mi, zaboravio sve što sam vidio kad sam čuo tvoju povijest. – A zatim reče Džanšahu: – Hoću da budeš tako ljubazan i dobar, o, brate, pa da mi pokažeš siguran put. – I Džanšah mu pokaza put, pa se Bulukija oprosti s njim i ode.

A sve je to govorila zmijska carica Hasibu Karim-ad-dinu, a Hasib Karim-ad-din joj reče: – Kako si saznala za te priče? – I ona mu odgovori: – Znaj da sam prije dvadeset pet godina poslala u egipatske zemlje jednu veliku zmiju, a po njoj sam poslala pismo i pozdrav za Bulukiju, ne bi li mu ih ona predala. I ta zmija je otišla, pa je predala pismo Bint-Šamusi, a to je bila njena kći u zemlji egipatskoj. I ona uze pismo, pa je išla sve dotle dok nije stigla u Kairo, a kad je stigla u Kairo, ona se poče raspitivati o Bulukiji, te je ljudi odvedoše njemu. A kad je došla Bulukiji i kad ga je ugledala, zmija ga pozdravi i preda mu to pismo. I Bulukija pročita pismo i vidje šta u njemu piše, a zatim zapita zmiju: – Da li te je poslala zmijska carica? – Jeste – odgovori mu zmija, a Bulukija joj reče: – Htio bih otići s tobom zmijskoj carici, jer mi je ona potrebna. – Slušam i pokoravam se! – reče mu zmija, pa pođe s njim svojoj kćeri i pozdravi je, a poslije toga se oprosti i ode, rekavši Bulukiji: – Zažmiri! – I Bulukija zažmiri, a potom otvori oči i odjednom vidje da se nalazi na onoj planini na kojoj se ja nalazim. I zmija ode s njim onoj zmiji koja joj je dala pismo, pa je pozdravi, a zmija je zapita: – Jesi li odnijela pismo Bulukiji? – Jesam – odgovori zmija – odnijela sam mu ga, a on je došao sa mnom. Evo ga.

I onda Bulukija priđe toj zmiji, pa je pozdravi i zapita je gdje je zmijska carica, a ona mu reče: – Otišla je u planinu Kaf sa svojim vojnicima i ratnicima, a kad dođe ljeto, vratit će se u ovu zemlju. I kad god pođe u planinu Kaf, ona me ostavlja da je zamjenjujem do njena povratka. Ako ti je što potrebno, ja ću ti to učiniti.

– Hoću – reče joj Bulukija – da mi donese bilja od kojeg čovjek ne može ni oslabiti, ni osijedjeti, ni umrijeti, ako ga samo istuca i popije njegov sok. –

Neću ti ga donijeti – odgovori mu zmija – dok mi ne ispričaš šta ti se dogodilo poslije tvoga rastanka sa zmijskom caricom i poslije tvog odlaska s Afanom u ono mjesto gdje je pokopan naš gospodar Sulejman.

I Bulukija joj ispriča svoju povijest od početka do kraja i obavijesti je o onome što mu se dogodilo sa Džanšahom, a ispripovjedi joj i njegovu povijest, pa joj reče: – Učini mi ono što mi je potrebno, pa ću otići u svoju zemlju. – Tako mi našega gospodara Sulejmana – reče mu zmija – ja ne znam kako da dođem do toga bilja! – I ona naredi onoj zmiji koja je dovela Bulukiju i reče joj: – Odvedi ga u njegovu zemlju! – A ta zmija joj odgovori: – Slušam i pokoravam se! – i zatim reče Bulukiji: – Zažmiri! – te Bulukija zažmiri, a zatim otvori oči i vidje da se nalazi na planini al-Mukatam, gdje siđe i pođe u svoje boravište.

A kad se zmijska carica vratila s planine Kaf, dođe joj ona zmija koju je ostavila da je zamjenjuje, pa je pozdravi i reče joj: – Pozdravlja te Bulukija! – i ispriča joj sve ono što joj je Bulukija kazao o onome što je vidio prilikom svoga putovanja po svijetu i o tome kako se sreo sa Džanšahom.

I zmijska carica reče Hasibu Karim-ad-dinu: – Eto šta su mi ispričali o tome, o, Hasibe, – A Hasib uzviknu: – O, zmijska carice, ispričaj mi što je bilo s Bulukijom, kad se vratio u Egipat! – Znaj, o, Hasibe, da se Bulukija rastao s Džanšahom i da je potom išao noćima i danima, pa je tako došao do jednoga velikoga mora, a onda je namazao noge onim sokom koji je imao pri sebi, pa je pošao površinom vode i došao do jednog otoka na kojem bješe drveća, rijeka i voća, te je otok bio sličan raju. I Bulukija poče hodati po tom otoku, pa ugleda jedno veliko drvo na kojem je lišće bilo nalik na jedrila na lađi, te priđe tom drvetu i vidje da je pod njim postavljen stol sa svakojakim izvrsnim jelima, a na drvetu vidje jednu pticu od bisera i zelenoga smaragda, sa srebrnim nogama i kljunom od rubina, dok joj je perje bilo od skupocjenog metala, i ta je ptica slavila velikog Alaha i molila mu se za Muhameda . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade petsto trideset druga noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je Bulukija izišao na taj otok 532.
i da je vidio da je nalik na raj, te je počeo hodati po njemu, idući na sve strane, NOĆ
pa je tako vidio neobične stvari koje su se nalazile na njemu, a između ostaloga jednu pticu od bisera i zelenoga smaragda, s perjem od skupocjenih metala. A kad je ugledao tu pticu, Bulukija je zapita: – Tko si ti i čime se baviš? – I ptica mu odgovori: – Ja sam jedna od rajskih ptica. Znaj, o, brate, da je veliki Alah izveo Adama iz raja i da je onda Adam ponio četiri lista, da se pokrije njima, a to lišće mu je palo na zemlju, pa su jedan list pojeli crvi, te je od njega postala svila, a drugi list su pojele gazele, pa je od njega postao mošus, a treći list su pojele pčele, pa je od njega postao med, dok je četvrti pao u Indiju, pa su iz njega nikli začini. Što se pak mene tiče, ja sam lutala po cijeloj zemlji dok mi veliki Alah nije poslao ovo mjesto, te sam se tu skrasila. A svakoga petka uveče dolaze ovamo sveci koji žive na ovome svijetu, pa posjećuju ovo mjesto i kušaju tu hranu.

I Bulukija poče jesti, a kad je završio objed, on oda hvalu velikom Alahu, pa mu odjednom priđe al-Hidr. Bulukija mu pođe u susret, pa ga pozdravi i htjede otići, ali mu ptica reče: – O, Bulukija, sjedni, jer je tu al-Hidr – te Bulukija sjedne, a al-Hidr mu reče: – Reci mi šta je s tobom i ispripovjedi mi svoju povijest.

I Bulukija mu ispriča sve od početka do kraja, to jest do onoga vremena kad je došao i stigao na mjesto na kojem sada sjedi pred al-Hidrom, a zatim zapita: – O, gospodaru, koliko valja putovati odavde do Egipta? – Taj put se može prevaliti za dvadeset i pet godina – odgovori mu al-Hidr, a Bulukija zaplaka kad je čuo te riječi, pa priskoči al-Hidrovim rukama i poče ih ljubiti, i uzviknu: – Spasi me od ovog progonstva, Alah će te za to nagraditi! Nalazim se na rubu propasti, te mi ne može više pomoći nikakvo lukavstvo! – Pomoli se velikom Alahu da mi dopusti da te odnesem u Egipat prije no što pogineš – reče na to al-Hidr, te Bulukija poče plakati i moliti se velikom Alahu, a Alah usliši njegovu molitvu i uli al-Hidru misao da odnese Bulukiju njegovim rođacima.

A onda reče al-Hidr: – Podigni glavu, Alah je uslišio tvoju molitvu i ulio mi misao da te odnesem u Egipat. Čvrsto se uhvati za mene i drži se rukama, i zažmiri. – I Bulukija se čvrsto uhvati rukama za al-Hidra i zažmiri, a al-Hidr koraknu samo jedanput, pa reče Bulukiji: – Otvori oči! – te Bulukija otvori oči i vidje da stoji pred vratima svoje kuće. A zatim se Bulukija okrene da se oprosti s al-Hidrom, ali od njega ne bješe ni traga ...

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade petsto trideset treća noć, ona reče:

533. NOĆ

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je al-Hidr donio Bulukiju do vrata njegove kuće, a onda je Bulukija otvorio oči, hoteći se oprostiti s njim, ali ga nije našao. I Bulukija uđe u svoju kuću, a njegova majka glasno vrisnu kad ga je ugledala, pa pade od radosti. I onda joj poškropiše lice ružinom vodicom, te ona dođe k sebi, a kad je došla k sebi, ona zagrli sina i zaplaka silnim plačem od radosti, dok je Bulukija čas plakao a čas se smijao.

Potom mu dođoše rođaci i ukućani i svi njegovi drugovi, pa mu počeše čestitati na sreći, i vijest o tome proču se po cijeloj zemlji, te mu stadoše stizati pokloni iz svih krajeva, a ljudi počeše udarati u bubnjeve i svirati u flaute, jer su se svi radovali velikom radošću. A poslije toga Bulukija ispriča svoju povijest svojim rođacima i ispripovjedi im sve što mu se dogodilo, a reče im i kako ga je al-Hidr doveo i donio do vrata njegove kuće, te se svi začudiše tome, pa udariše u plač i stadoše plakati, i svi su plakali dok im plakanje nije dodijalo.

I sve je to pričala zmijska carica Hasibu Karim-ad-dinu. I Hasib Karim-ad-din se začudi svemu tome i zaplaka groznim plačem, a zatim reče zmijskoj carici: – Hoću otići u svoju zemlju! – A zmijska carica mu reče: – Bojim se, o, Hasibe, da ne pogaziš zavjet kad budeš otišao u svoju zemlju i da ne održiš zakletvu. I Hasib joj se zakle drugim teškim zakletvama da do kraja svoga

života neće otići u kupatilo, a onda zmijska carica naredi jednoj zmiji i reče joj: – Izvedi Hasiba Karim-ad-dina na zemljino lice!

I zmija povede Hasiba, pa je prelazila s njim s jednoga mjesta na drugo, dok ga naposljetku nije izvela na zemljino lice ispod kapka na jednom zapuštenom bunaru, a zatim Hasib pođe, pa je išao sve dotle dok nije došao do svoga grada. I Hasib ode svojoj kući, pa zalupa na vrata, te iz kuće iziđe njegova majka, koja otvori vrata i ugleda sina kako stoji pred njom. A kad ga je ugledala, ona vrisnu od velike radosti, pa pojuri k njemu i zaplaka, a kad ju je Hasibova žena čula da plače, dođe i ona te ugleda svoga muža, pa ga pozdravi i poljubi mu ruke. I oni se veoma obradovaše jedno drugome, pa uđoše u kuću i posjedaše, a pošto je malo posjedio među svojim rođacima, Hasib ih zapita o onim drvosječama što su sjekli drva s njim i što su ga ostavili sama u bunaru, a majka mu reče: – Oni su došli, pa su mi kazali: – Tvoga sina pojeo je vuk u dolini. – Oni su postali veliki trgovci i imaju imanja i dućane, svijet je postao širok za njih, pa nam svakoga dana donose hrane i pića, i to im je bio običaj od ovoga vremena. – Otiđi im sutra – reče joj Hasib – pa im reci: – Hasib Karim-ad-din se vratio s puta; dođite da se sastanete s njim i da ga pozdravite.

A kad nastade jutro, Hasibova majka ode u kuće drvosječa, pa im reče ono što joj bješe poručio sin, a drvosječe se promijeniše u licu kad čuše njene riječi i rekoše joj: – Slušamo i pokoravamo se! – I svaki od njih dade joj po jedno svileno odijelo, izvezeno zlatom, rekavši joj: – Predaj ta odijela svome sinu da ih obuče, a reci mu: – Oni će ti doći sutra. – A Hasibova majka im reče: – Slušam i pokoravam se! – pa se vrati sinu i obavijesti ga o tome, a dade mu i ono što su joj dali drvosječe.

Eto šta je bilo s Hasibom Karim-ad-dinom i njegovom majkom.

Što se pak tiče drvosječa, oni okupiše mnoge trgovce, pa ih obavijestiše šta se dogodilo s Hasibom Karim-ad-dinom zbog njih i zapitaše ih: – Šta sad da radimo s njim? – A trgovci im odgovoriše: – Svaki od vas treba da mu dâ polovinu svoga novca i svojih robova – i svi se složiše s tim. I tako svaki drvosječa uze polovinu svoga novca, pa svi odoše Hasibu i pozdraviše ga i poljubiše mu ruke, a zatim mu predadoše ono što su donijeli i rekoše: – To je jedan dio tvoje milosti, a mi stojimo pred tobom! – I Hasib uzme novac od njih, pa im reče: – Što je bilo, bilo je! Tako je sudio Alah, a ono što je suđeno jače je od onoga čega se čovjek boji!

Potom mu trgovci rekoše: – Hajde s nama, da se šetamo po gradu, pa da odemo u kupatilo – a Hasib im odgovori: – Zakleo sam se da do kraja života neću otići u kupatilo. – Hajdemo našim kućama, da te počastimo – rekoše trgovci, a Hasib im odgovori: – Slušam i pokoravam se! – te ustane, pa ode s trgovcima njihovim kućama, i svaki od njih mu posveti po jedno veče, i tako su ga častili punih sedam dana.

I Hasib postade bogataš među bogatašima, i imao je imanja i dućana, te se oko njega okupljahu gradski trgovci, te tako postade jedan od najuglednijih trgovaca. I Hasib provede tako neko vrijeme, pa se dogodi jednoga dana da je

izišao iz kuće u šetnju po gradu. I dok je on prolazio pored vrata kupatila, odjednom ga ugleda jedan njegov drug (a taj bijaše hamamdžija), i njihove se oči sukobiše, te hamamdžija pozdravi Hasiba i zagrli ga i uzviknu: – Učini mi ljubav i uđi u kupatilo, pa se istrljaj dok ja ne spremim nešto da te počastim. – Zakleo sam se da do kraja života neću otići u kupatilo – odgovori Hasib, a hamamdžija se poče kleti, uzviknuvši: – Neka se moje žene triput razvedu[9] sa mnom ako ne uđeš u kupatilo i ako se ne okupaš sa mnom u njemu! – I Hasib Karim-ad-din se zbuni u duši, te reče hamamdžiji: – Zar hoćeš, o, brate, da od moje djece načiniš siročad, da mi porušiš kuću i da mi natovariš grijeh na vrat? – A onda hamamdžija pade pred noge Hasiba Karim-ad-dina, pa ih poče ljubiti i uzviknu: – Molim te u ime našega susjedstva! Uđi u kupatilo, a ja ću taj grijeh uzeti na svoju glavu.

A ljudi iz kupatila i svi oni koji bjehu tamo okupiše se ako Hasiba Karim-ad-dina, pa ga počeše preklinjati, i tako ga svukoše i uvedoše u kupatilo. I tek što je Hasib ušao u kupatilo i stao pored zida i počeo polijevati glavu vodom, kadli dođe dvadeset ljudi, koji mu rekoše: – Idi od nas, o, čovječe, ti si odgovoran sultanu! – I oni poslaše jednoga između sebe sultanovu veziru, te taj čovjek ode i obavijesti vezira o tome, a vezir i šesnaest mameluka pojahaše konje, pa pođoše i dođoše u kupatilo, gdje se sretoše s Hasibom Karim-ad-dinom. I vezir ga pozdravi, pa mu reče: – Dobro došao! – a zatim dade hamamdžiji sto dinara i naredi ljudima da Hasibu dovedu konja, kako bi i on mogao jahati.

Zatim vezir i Hasib uzjahaše konje, pa pojahaše konje i vezirovi ljudi, i tako povedoše Hasiba, pa su jahali s njim dok nisu došli do sultanova dvora. A kad su došli do dvora, vezir i njegovi ljudi sjahaše, pa i Hasib siđe na zemlju i sjedne u dvoru, a onda sluge doniješe jelo, pa su svi jeli i pili, a zatim oprali ruke. I vezir pokloni Hasibu dva počasna odijela, koja su vrijedila po pet hiljada dinara, pa mu reče: – Znaj da nam te je poslao Alah i da je on tvojim dolaskom pokazao svoju milost: sultan je na rubu groba od kuge koja ga je spopala, a naše knjige vele da je njegov život u tvojim rukama. – I Hasib se začudi tome, a onda vezir, Hasib i velikaši carstva prođoše kroz sedam dvorskih vrata, pa tako odoše caru.

A taj car se zvao car Karazdan, car Perzijanaca, i on je carevao zemljama u sedam podneblja i služilo ga je sto sultana, koji su sjedili na prijestoljima od dukatskoga zlata, i deset hiljada junaka, a svakome od njih pokoravalo se po sto namjesnika i po sto krvnika koji su držali u rukama mačeve i sjekire. I kad su došli k njemu, oni nađoše cara u postelji, s licem umotanim u maramu, a on je ječao od teške bolesti. I kad Hasib vidje takav red, um mu se pomuti od izgleda cara Karazdana, te poljubi zemlju pred njim i poželje mu sreće, a potom Hasibu priđe veliki vezir, koji se zvao Šamhur, pa mu reče: – Dobro došao! – i posadi ga na sjajno prijestolje, s desne strane cara Karazdana . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade petsto trideset četvrta noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je vezir Šamhur prišao Hasibu i posadio ga na prijestolje s desne strane cara Karazdana, pa su sluge donijele jelo, te su svi jeli i pili i oprali ruke, a zatim vezir Šamhur ustade, pa poustajaše i svi oni koji su se nalazili u dvorani, ne bi li mu tako pokazali da ga poštuju. 534. NOĆ

A onda vezir priđe Hasibu Karim-ad-dinu, pa mu reče: – Mi ćemo te slušati i dat ćemo ti sve što zatražiš, pa ćemo ti dati i polovinu carstva, ako samo to zatražiš, jer je carevo izlječenje u tvojim rukama. – I vezir uze Hasiba za ruku, pa ode s njim caru, a Hasib otkri carevo lice i pogleda ga i vidje da je car teško obolio. I Hasib se začudi tome, a vezir se pognu nad njegovom rukom, pa je poljubi i reče: – Hoćemo da izliječiš ovoga cara, a dat ćemo ti sve što zaželiš. To je baš ono što nam je potrebno od tebe.

– Dobro – reče Hasib – ja sam sin Alahova proroka Danijala, ali ne znam nijedne nauke. Dali su me da izučim vračanje za trideset dana, ali ja nisam ništa naučio. Htio bih da znam nešto od te nauke, pa da izliječim cara. – Nemoj zanovijetati! – uzviknu vezir. – Kad bismo okupili sve mudrace s Istoka i sa Zapada, nitko ga ne bi mogao izliječiti osim tebe! – Ama kako da ga izliječim, kad ne znam ni kakva je njegova bolest ni kakav mu je lijek potreban? – zapita Hasib, a vezir mu reče: – U tebe je lijek za cara. – Da znam kakav mu lijek treba – reče Hasib – ja bih ga zacijelo izliječio. – Znaš ti kakav mu lijek treba, i te kako! – reče mu vezir. – Za njega je lijek zmijska carica, a ti znaš gdje je ona, jer si je vidio i bio si kod nje.

Kad je to čuo, Hasib vidje da je uzrok tome bio njegov odlazak u kupatilo, te se poče kajati onda kad kajanje bješe uzaludno, i reče: – Kakva zmijska carica? Ja je ne poznajem niti sam ikad u životu čuo za takvo ime. – Nemoj poricati da je poznaješ – reče vezir – jer je meni rečeno da si proveo dvije godine kod nje. – Ne poznajem je, niti sam je vidio, pa ništa nisam ni čuo o tome do ovog trenutka – odgovori Hasib, a vezir donese jednu knjigu, pa je otvori i poče gatati, a zatim reče: – Zmijska carica će se sastati s jednim čovjekom, koji će proboraviti dvije godine kod nje, pa će se vratiti i izići na zemljino lice, a kad on bude otišao u kupatilo, pocrnjet će mu trbuh. – Pogledaj u svoj trbuh – reče on Hasibu, te Hasib pogleda u svoj trbuh i vidje da je pocrnio. – Trbuh mi je crn otkad me je majka rodila – reče Hasib veziru, a vezir uzviknu:

– Ja sam postavio u svakom kupatilu po tri mameluka da motre na sve one koji ulaze u kupatilo i da gledaju u njihov trbuh, pa da me obavijeste o tome, a kad si ti ušao u kupatilo, oni su pogledali u tvoj trbuh i vidjeli da ti je trbuh crn. I onda su mi poslali čovjeka da me izvijeste o tome, a mi nismo ni slutili da ćemo se danas sresti s tobom; nama nije potrebno ništa drugo do da nam pokažeš ono mjesto iz kojeg si izišao, a poslije možeš otići svojim putem. Mi možemo uhvatiti zmijsku caricu, a imamo i čovjeka koji će je dovesti.

Kad je čuo te riječi, Hasib se pokaja velikim kajanjem što je otišao u kupatilo, ali to njegovo kajanje bješe uzaludno, jer su ga emiri i velikaši sve dotle molili da im kaže gdje je zmijska carica dok nije posustao, svejednako govoreći:

– Niti sam vidio tako što, niti sam što čuo o tome. – A onda vezir zatraži krvnika, te mu ga dovedoše, pa vezir zapovjedi krvniku da svuče Hasiba i da ga dobro izudara, te je krvnik činio to sve dotle dok Hasib nije pogledao smrti u oči od velikoga mučenja. A poslije toga vezir reče Hasibu: – Nama je poznato da znaš gdje se nalazi zmijska carica, pa zašto onda odričeš to? Pokaži nam ono mjesto gdje si izišao, pa idi od nas. Mi imamo čovjeka koji će uhvatiti zmijsku caricu, a tebi neće biti ništa. Zatim vezir poče ponovo preklinjati Hasiba, podigavši ga na noge, i naredi slugama da mu daju odijelo izvezeno dukatskim zlatom i skupocjenim metalima, i Hasib se naposljetku pokori vezirovoj zapovijedi, te reče: – Pokazat ću vam mjesto iz kojeg sam izišao – te se vezir obradova velikom radošću kad je čuo njegove riječi.

Onda vezir i svi njegovi emiri pojahaše konje, pa i Hasib uzjaha konja i pođe, jašući ispred ratnika, i tako svi oni putovahu dok ne dođoše do planine, a zatim Hasib uđe s njima u spilju, pa poče plakati i tugovati. I emiri i veziri sjahaše s konja, pa su pošli i išli za Hasibom dok nisu došli do bunara iz kojeg Hasib bješe izišao, a onda vezir zakroči naprijed, pa zapali kadiva i poče izgovarati zakletve i kletve, puhati i mrmljati, jer to bješe podmukli čarobnjak i mađioničar, koji je znao nauku o duhovima i druge nauke. A kad je izgovorio prvu zakletvu, vezir poče čitati drugu i treću zakletvu, bacajući na vatru drugo kadivo čim bi izgorjelo prvo.

Potom vezir reče: – Iziđi, o, zmijska carice! – i odjednom voda u bunaru ode pod zemlju, pa se otvoriše jedna velika vrata i začu se glasan krik, sličan gromu, tako da svi pomisliše da se bunar survao, te svi prisutni popadaše na zemlju onesviješteni, a neki i pomriješe od straha. I iz bunara iziđe jedna golema zmija, velika kao slon, iz čijih očiju i usta izbijahu varnice kao žeravica, a na leđima joj bješe jedan pladanj od dukatskog zlata, ukrašen biserjem i dragim kamenjem, i nasred tog pladnja ležala je jedna zmija od čije se svjetlosti ozari cijela odaja, i ona je imala lice kao čovjek i govorila ne može biti jasnijim jezikom, a to bješe zmijska carica.

I onda se zmijska carica poče okretati desno i lijevo, pa joj pogled pade na Hasiba, te ga zapita: – A gdje je zavjet koji si mi dao i zakletva kojom si mi se zakleo, rekavši mi da nećeš otići u kupatilo? Ali nikakvo lukavstvo ne pomaže kad je nešto suđeno, niti se može izbjeći ono što je napisano na čelu. Alah ti je dao u ruke kraj moga života, i Alah je sudio i htio da mene ubiju, a da se car Karazdan izliječi od bolesti.

A zatim zmijska carica zaplaka groznim plačem, te i Hasib zaplaka s njom, a prokleti vezir Šamhur ugleda zmijsku caricu, pa pruži ruku da je uhvati, ali mu ona reče: – Ne pružaj ruku, o, prokletniče, inače ću duhnuti na tebe, pa ću te pretvoriti u hrpu crnoga pepela! – I ona pozva Hasiba i reče mu: – Priđi mi, pa me uzmi u ruke i metni me u tu posudu koju držite, a zatim me stavi na glavu, meni je od pamtivijeka suđeno da umrem od tvoje ruke, a ti nikako ne možeš otkloniti moju smrt.

I Hasib uze zmiju, pa je stavi na glavu i ponese, a bunar opet postade onakav kakav je i bio. I svi pođoše, a Hasib je nosio na glavi posudu u kojoj

bijaše zmija, i dok su tako išli putem, zmija polako reče Hasibu: – O, Hasibe, čuj jedan dobar savjet koji ću ti dati, mada si pogazio obećanje i nisi održao zakletvu, već si učinio onako kako je bilo suđeno od pamtivijeka. – Slušam i pokoravam se! – reče Hasib. – Šta ćeš mi to zapovjediti, o, zmijska carice?

– Kad budeš došao u vezirovu kuću – reče zmija – on će ti reći: – Zakolji zmijsku caricu, pa je isijeci na tri komada! – A ti odustani od toga i nemoj to činiti, već mu reci: – Ne znam klati – ne bi li me on zaklao svojom rukom i učinio sa mnom ono što hoće. A kad me on bude zaklao i isjekao na komade, doći će mu poslanik cara Karazdana, pa će ga pozvati da ode caru, a onda će vezir staviti moje meso u bakreni lonac, koji će staviti na mangal, a tebi će reći prije no što ode caru: – Podloži vatru ispod ovoga lonca, kako bi se s mesa podigla pjena, a kad se bude podigla pjena, uzmi je, pa je nalij u bocu i sačekaj da se ohladi, a onda je popij; kad je budeš popio, nećeš osjećati nikakav bol u tijelu. A kad se bude podigla druga pjena, čuvaj je u drugoj boci, pa ću se ja vratiti od cara i popit ću je zato što me bole križa. I vezir će ti dati dvije boce, pa će otići caru, a kad on bude otišao, podloži vatru ispod lonca, ne bi li se podigla prva pjena, a onda je uzmi, pa je nalij u prvu bocu i sakrij, ali pazi da je ne popiješ; ako je budeš pio, nećeš imati sreće. A kad se bude podigla druga pjena, nalij je u drugu bocu, pa sačekaj da se ohladi i čuvaj je, kako bi je mogao popiti. A kad se vezir bude vratio od cara i kad ti bude zatražio drugu bocu, daj mu prvu, pa gledaj šta će biti s njim . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade petsto trideset peta noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je zmijska carica poučila Hasiba 535.
da ne pije prvu pjenu, već da čuva drugu pjenu, i da mu je rekla: – Kad se NOĆ
vezir bude vratio od cara i kad ti bude zatražio drugu bocu, daj mu prvu, pa gledaj šta će biti s njim. A potom popij sam drugu pjenu, a kad je budeš popio, tvoje će srce postati boravište mudrosti. A poslije toga izvadi meso iz lonca i stavi ga na bakrenu zdjelu, pa ga daj caru da ga pojede, a kad ga on bude pojeo i kad mu se ono bude učvrstilo u trbuhu, pokrij mu lice maramom, pa sačekaj podne, ne bi li mu se dotle ohladio trbuh, a zatim mu daj vina; on će opet biti zdrav kao što je i bio i izliječit će se od bolesti po volji velikog Alaha. Upamti pouku koju sam ti dala i pridržavaj je se na svaki način.

I oni su išli sve dotle dok nisu došli do vezirove kuće, a onda vezir reče Hasibu: – Uđi sa mnom u kuću! – A kad vezir i Hasib uđoše u kuću i kad se svi ratnici raziđoše i odoše svojim putem, Hasib skine s glave onu zdjelu u kojoj bješe zmijska carica, a vezir mu reče: – Zakolji zmijsku caricu. – Ne znam klati – reče Hasib – jer nikad u životu nisam klao. Ako je želiš zaklati, zakolji je svojom rukom. – I vezir Šamhur ustade, pa uze zmiju sa posude na kojoj je ležala i zakla je, a Hasib zaplaka gorkim plačem kad vidje to, te mu se vezir poče podrugivati, uzviknuvši: – O, izbezumljeni, kako možeš plakati zbog toga što je zaklana zmija?

A kad je zaklao zmiju, vezir je isiječe na tri komada, koje stavi u bakreni lonac, pa lonac stavi na vatru, a zatim sjedne i počne čekati da se meso skuha. I dok je on tako sjedio, odjednom mu dođe carev mameluk, koji mu reče: – Car traži da mu odeš ovoga časa! – Slušam i pokoravam se! – odgovori vezir, a potom ustade, pa donese Hasibu dvije boce i reče: – Podloži vatru ispod ovoga lonca, kako bi se s mesa podigla prva pjena, a kad se ona bude podigla, skini je s mesa, pa je nalij u jednu od ovih dviju boca. Sačekaj da se pjena ohladi, pa je popij; ako je budeš popio, tijelo će ti biti zdravo i u njemu nećeš osjećati ni bola ni boljke. A kad se bude podigla druga pjena, nalij je u drugu bocu, pa je čuvaj dok se ja ne vratim od cara, a onda ću je popiti zato što me bole križa, pa će to možda proći kad budem popio pjenu.

Zatim vezir ode caru, pošto je još jednom poučio Hasiba, a Hasib podloži vatru ispod lonca. A kad se podigla prva pjena, Hasib je skine i nalije u jednu od dviju boca, pa bocu stavi pored sebe. I on je raspirivao vatru ispod lonca sve dotle dok se nije podigla i druga pjena, a onda je skine i nalije u drugu bocu, koju sakri. A kad je meso bilo kuhano, Hasib skine lonac s vatre, pa sjedne i počne čekati vezira.

A kad se vezir vratio od cara, on zapita Hasiba: – Šta si učinio? – Posao je završen – odgovori mu Hasib, a vezir ga zapita: – Šta si uradio s prvom bocom? – Maločas sam popio ono što je bilo u njoj – odgovori Hasib, a vezir mu reče: – Vidim da na tvome tijelu nema nikakve promjene. – Osjećam da mi je cijelo tijelo, od glave do pete, obuzela vatra. – I podmukli vezir zataji od njega u čemu je stvar, ne bi li ga prevario, i reče mu: – Daj mi onu bocu što je ostala: popit ću ono što je u njoj, pa ću se možda izliječiti od bolesti koja me muči. – A zatim vezir popi ono što je bilo u prvoj boci, misleći da je to druga, ali ne stiže ni da ispije svu pjenu, a boca mu ispadne iz ruku i on se nadme istoga časa, te se tako pokazaše kao tačne riječi onoga koji je izgovorio ovu poslovicu: – Tko drugome jamu kopa, sam u nju pada.

A Hasib se veoma začudi kad vidje to, te se nije usudio popiti pjenu iz druge boce, ali se zatim sjeti zmijine pouke, te reče u sebi: – Da u drugoj boci ima čega škodljivog, vezir je zacijelo ne bi izabrao za sebe. Uzdam se u Alaha! – uzviknu on, pa popi što bješe u drugoj boci. A kad je Hasib ispio pjenu, veliki Alah mu otvori u srcu izvore mudrosti i objelodani mu suštinu znanja, te ga obuze veselje i radost.

I onda Hasib uze ono meso iz lonca i stavi ga na zdjelu, pa iziđe iz vezirove kuće, a kad je podigao glavu prema nebu, on ugleda sedam nebesa i sve ono što je na njima, sve do posljednjeg lotosa, a vidje i kako se kreću nebeski svodovi, jer mu je Alah otkrio sve to. I vidje zvijezde pokretnice, i zvijezde stajačice, i shvati kako se kreću zviježđa i otkri mu se kakvog su oblika kopno i mora, pa iz toga izvede nauku o mjerenju, i nauku o čitanju zvijezda, i astronomiju, i nauku o nebeskim svjetlilima, i izračunavanje, i sve ono što je u vezi s tim. I sazna što sve proistječe iz pomrčine Sunca i Mjeseca, a i sve ostalo, a zatim pogleda u zemlju, pa sazna kakvi se metali nalaze u njoj, kakvo je raslinje i drveće na njoj, i sazna kakve su sve osobitosti i lje-

kovita svojstva bilja, pa iz toga izvede nauku o liječenju, o bijeloj magiji i alkemiji, i sazna kako se pravi zlato.

I on je nosio to meso i išao sve dotle dok nije došao do cara Karazdana, a kad je ušao u carevu odaju, on poljubi zemlju između carevih ruku, pa reče caru: – Neka tvoja glava bude čitava poslije smrti tvoga vezira! – I car se razgnjevi velikim gnjevom zbog smrti svoga vezira i zaplaka gorkim plačem, pa zaplakaše i veziri, emiri i velikaši carstva, a zatim car Karazdan reče: – Vezir Šamhur je malo prije bio kod mene i bio je potpuno zdrav, a zatim je otišao da mi donese meso, ako je dobro kuhano. Zbog čega li je umro u ovaj čas i kako ga je zadesio taj nesretni slučaj? – I Hasib ispriča caru sve što se dogodilo s vezirom i reče mu da je on popio ono što je bilo u drugoj boci, pa se naduo, a naduo mu se i trbuh, te je umro.

I car zapita Hasiba, obuzet velikom tugom: – Pa šta ću i kako ću poslije Šamhurove smrti? – Neka ti to ne zadaje brige, o, care vremena – odgovori Hasib caru. – Ja ću te tako izliječiti za tri dana da ti u tijelu neće ostati nikakva bolest. – A car osjeti da mu je lakše na duši, te reče Hasibu: – Hoću da se izliječim od ove nevolje, pa makar to bilo i poslije nekoliko godina. – I Hasib ustade, pa donese lonac i stavi ga pred cara, a zatim uzme komad mesa zmijske carice i dade ga caru Karazdanu da ga pojede, pa ga pokrije maramom, koju mu razastre preko lica, a onda sjedne pored njega i reče mu neka spava. I car zaspa u podne i spavao je do sunčeva zalaska, dok mu onaj komad mesa nije prošao kroz trbuh kružeći, a zatim Hasib probudi cara, pa mu dade malo vina i reče mu neka spava. I car prespava cijelu tu noć do jutra, a kad svanu dan, Hasib učini s njim ono što je učinio uoči toga dana, i tako mu dade da pojede tri komada mesa za tri dana. I caru se poče sušiti koža, pa se sva skine, a onda se car poče tako znojiti da je bio obliven znojem od glave do peta, i tako se izliječi, a na tijelu mu ne ostade nikakva bolest. – Prijeko je potrebno da odeš u kupatilo – reče Hasib – pa odvede cara u kupatilo i okupa ga, a zatim ga izvede iz njega, i carevo tijelo bješe kao srebrna trska, i vrati mu se zdravlje, te je bio još zdraviji no što je bio ranije.

Tada car obuče svoje najljepše odijelo, pa sjedne na prijestolje, a Hasibu Karim-ad-dinu dopusti da sjedne s njim, te Hasib sjedne pored njega, a onda car naredi slugama da donesu jelo, te ga oni doniješe, pa su obojica jeli i oprali ruke, a zatim car naredi slugama da donesu pića, te oni doniješe ono što im je car zatražio. I dok su car i Hasib bili pri piću, dođoše svi emiri, veziri i ratnici, i velikaši carstva, i ugledni ljudi među carevim podanicima, pa mu počeše čestitati na ozdravljenju i sreći. I ljudi počeše udarati u bubnjeve i kititi grad u čast careva ozdravljenja, a kad se svi okupiše da čestitaju caru, on im reče: – O, skupe vezira, emira i velikaša carstva! Evo Hasiba Karim-ad-dina, koji me je izliječio od bolesti. Znajte da sam ga postavio za velikog vezira, mjesto vezira Šamhura . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade petsto trideset šesta noć, ona reče:

536. NOĆ – Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je car rekao svojim vezirima i velikašima carstva: – Onaj koji me je izliječio od bolesti jeste Hasib Karim-ad-din, te sam njega postavio za velikoga vezira mjesto vezira Šamhura. Tko njega voli, voli i mene; tko njega poštuje, poštuje i mene, a tko se njemu pokorava, pokorava se i meni. – Slušamo i pokoravamo se! – rekoše svi, pa poustajaše i priđoše Hasibu Karim-ad-dinu da mu poljube ruke, pozdravljajući ga i čestitajući mu na vezirskom položaju.

A poslije toga car nagradi Hasiba raskošnim počasnim odijelom, protkanim dukatskim zlatom i ukrašenim biserjem i dragim kamenjem, od kojeg je i najmanji kamičak vrijedio pet hiljada dinara. I car poklini Hasibu trista mameluka i trista naložnica, koje su sjale kao mjeseci, i trista abesinskih robinja, i pet stotina mazgi natovarenih novcem, i dade mu toliko stoke, bivola i krava da se to ne može opisati, a poslije svega toga naredio je svojim vezirima, emirima, velikašima carstva, uglednim ljudima u zemlji i robovima i običnim podanicima da Hasibu donesu poklone.

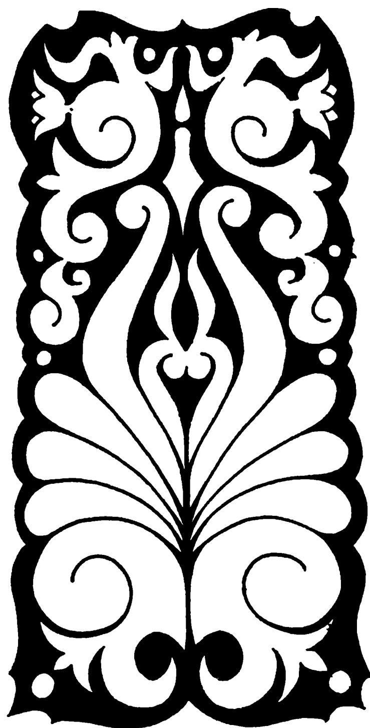
I Hasib Karim-ad-din pođe, pa za njim pođoše i veziri, emiri, velikaši carstva i svi ratnici, i uputiše se kući koja bijaše ispražnjena za nj po carevoj zapovijedi, a zatim Hasib sjedne na stolicu, pa mu počeše dolaziti emiri i veziri da mu poljube ruke i da mu čestitaju na vezirskom položaju, a svi ga počeše dvoriti. I Hasibova majka obradova se velikom radošću, pa mu i ona čestita na vezirskom položaju; i dođoše i njegove žene, koje mu čestitaše na sreći i vezirskom položaju, radujući se velikom radošću, a zatim mu dođoše i drugovi drvosječe i čestitaše mu na vezirskom položaju. I dok Hasib ranije nije poznavao nijedne nauke niti je znao čitati, sad je, po volji velikog Alaha, postao čovjek koji poznaje sve nauke, te se pronese glas o njegovu znanju, a njegova mudrost postade poznata u svim zemljama, i on bješe čuven po svome velikom znanju nauke o liječenju, astronomije, geometrije, čitanja zvijezda, alkemije, bijele magije, nauke o duhovima i drugih nauka.

I jednom Hasib reče majci: – O, majčice, moj otac Danijal bio je mudar i zaslužan čovjek: reci mi šta mi je ostavio od knjiga i ostaloga. – A kad je čula te Hasibove riječi, njegova majka donese kovčeg u koji njegov otac bješe metnuo pet listića koji su mu ostali od knjiga što su potonule u more, pa mu reče: – Otac ti nije ostavio nijedne knjige, već samo pet listića koji se nalaze u ovom sanduku.

Tada Hasib otvori sanduk, pa uze pet listića, i pročita ih i uzviknu: – O, majčice, ovih pet listića su iz cijele knjige, a gdje je ostatak knjige? – A majka mu odgovori: – Otac ti je zaplovio morem sa svim svojim knjigama, pa se lađa razbila, a knjige su potonule, dok je njega spasio veliki Alah, te su tako od njegovih knjiga ostali samo ti listići. A kad ti se otac vratio s puta, ja sam te još nosila, te mi je on rekao: – Možda ćeš roditi dječaka, pa uzmi ovih pet listića i stavi ih u svoj sanduk, a kad dijete poodraste i kad te bude zapitalo šta sam mu ostavio u nasljeđe, predaj mu ih i reci: – Otac ti nije ostavio ništa osim ovoga. Evo ti ovih listića. – I Hasib Karim-ad-din izuči sve nauke, a poslije toga je sjedio, jeo i pio, živeći najugodnijim životom i ne može

biti bolje, dok mu nije došla Rušiteljica uživanja i Rastavljateljica skupova. Eto, to je kraj onoga što je doprlo do nas od povijesti o Hasibu, Danijalovu sinu (neka mu se smiluje veliki Alah!), a Alah bolje zna istinu.

Ali to nije čudnije od priče o Sindbadu.[10] – A kako je to bilo? – zapita car, a Šeherezada mu reče:

SINDBADOVA PUTOVANJA

Doprlo mi je do ušiju da je u doba kalifa Haruna ar-Rašida, gospodara pravovjernih, u gradu Bagdadu bio jedan čovjek koji se zvao Sindbad Nosač. A bio je to čovjek koji je siromaški živio i za nagradu nosio terete na glavi. I jednoga dana on je nosio težak teret, a toga dana bila je velika žega, te se Sindbad umori i oznoji od svoga tereta i sve ga je više oblijevao znoj. I on je prolazio pored vrata jednoga trgovca, pred kojima bješe počišćeno i poliveno, te zrak bješe ujednačen, a pored tih vrata bila je široka klupa. I nosač spusti breme na tu klupu, ne bi li se odmorio i nadisao zraka . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade petsto trideset sedma noć, ona reče:

537. NOĆ – Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je nosač spustio svoj teret na tu klupu, ne bi li se odmorio i nadisao zraka, a da je onda iz vrata duhnuo lak povjetarac i počeo se širiti miris, te je nosač uživao u tome, sjedeći na jednome kraju klupe. I onda je čuo iz te zgrade zvukove struna i lutnje i uzbudljive glasove, i deklamiranje raznih stihova s jasnim smislom, i pažljivo je slušao glasove ptica koje su se dozivale i slavile velikog Alaha raznim glasovima i na svim mogućim jezicima, a bile su to grlice, perzijski slavuji, drozdovi, obični slavuji, golubi grivaši i druge pjevice.

I nosač se začudi u duši i bješe veoma oduševljen, te priđe vratima i u unutrašnjosti kuće ugleda jedan veliki vrt, a u njemu primijeti sluge, robove i poslugu, a vidje i svakojake stvari koje se mogu naći samo u careva i sultana, i

zapahnu ga ugodan miris izvrsnih jela, svakojakih i različitih, i izvrsnih pića. I nosač pogleda u nebo pa uzviknu: – Neka ti je slava, o, gospode, o, tvorče, o, promislioče, jer ti bez računa daješ kad kome što hoćeš dati! O, bože, molim ti se da mi oprostiš sve moje grijehe i kajem se pred tobom za svoje nedostatke! O, gospode, tebi se nitko ne može protiviti kad što zapovjediš i hoćeš, niti te tko pita šta radiš, jer je u tvojoj ruci vlast nad svakom stvari! Neka ti je slava! Ti daješ bogatstvo kome hoćeš i pretvaraš u siromaha koga hoćeš; ti uzdižeš koga hoćeš i ponižavaš koga hoćeš! Nema gospoda osim tebe! Kako je veliko tvoje dostojanstvo, kako je silna tvoja moć i kako je divna tvoja uprava. Ti si se smilovao onim svojim robovima kojima si se htio smilovati, te vlasnik ove kuće živi u najvećoj sreći, naslađujući se finim mirisima, slatkim jelima i izvrsnim pićima svake vrste. Ti si dosudio svojim stvorenjima ono što si htio i što si unaprijed odredio, a sudio si jednima da se zamaraju, a drugima da se odmaraju, jednima da budu sretni, a drugima, kao što sam ja, da budu veoma umorni i poniženi. – I on izgovori ove stihove:

O, za mir ne znaju nesretnici mnogi,
Ni za hlad ugodan ispod drveća.

Sve veća je sada zamorenost moja –
Čudna mi je sudba, breme mi je teško.

A drugi je sretan – za nesreću ne zna,
Niti je nosio breme teško moje.

Život je naslada oduvijek za njega,
Te jede i pije, radostan i slavan.

Od iste su kaplje svi postali ljudi,
Ali ja sam drugom, a ne njemu, sličan.

Jer ipak razlika među nama postoji,
Kô vino i ocat što jednaki nisu.

Al' ja to ne kažem hropćući na tebe,
Jer sudac ti si i pravedan i dobar.

A kad je izgovorio te nanizane stihove, Sindbad Nosač htjede podići svoj teret i otići, kad odjednom iz vrata iziđe jedan mladi sluga, lijepoga stasa, u raskošnoj odjeći. I on uhvati nosača za ruku, pa mu reče: – Uđi u kuću, pa razgovaraj s mojim gospodarom; on te zove! – I nosač htjede odbiti slugu, odlučivši da ne uđe s njim, ali to nije mogao učiniti. I on spusti svoje breme pored vratara na ulazu u kuću, pa uđe sa slugom i vidje da je to divna kuća na kojoj se ogledaju ljubaznost i vrlina, a kad je pogledao u veliku dvoranu za dočeke, ugledao je u njoj plemenitu gospodu i ugledne oslobođene robove. I u toj dvorani bješe svakojakoga cvijeća i mirisnog raslinja, i mezeluka i voća, i mnogo različitih izvrsnih jela, i vina od odabrane vinove loze. I u njoj bjehu instrumenti za muziku i uveseljavanje, i divne robinje, a sve su one stajale na svojim mjestima, u redu, dok je na sredini dvorane sjedio jedan čovjek, ugledan i dostojan poštovanja, čijih se obraza bješe dotakla sjedina; i bio je to čovjek lijepoga lika

i divnoga obličja i veličanstvena izgleda, dostojanstven, uzvišen i poštovan. I Sindbad Nosač se zbuni, te uzviknu u sebi: – Alaha mi, ova odaja je jedno od rajskih polja, ili je to dvor nekog sultana ili cara! – A zatim se pokaza kao učtiv čovjek i zaželje mira prisutnima, prizivajući Alaha da ih blagoslovi, pa poljubi zemlju pred njima i stade, oborivši glavu . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade petsto trideset osma noć, ona reče:

538. NOĆ – Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je Sindbad Nosač poljubio zemlju pred njima, pa je zastao, skromno oborivši glavu, a domaćin mu je dopustio da sjedne, te je on sjeo. I domaćin mu reče neka mu priđe, pa ga poče sokoliti, rekavši mu: – Dobro došao!

Potom domaćin naredi slugama da mu donesu izvrsna, divna i ne može biti bolja jela, te Sindbad Nosač priđe, pa izgovori Alahovo ime i poče jesti, i tako je jeo dok se nije sit najeo, a zatim reče: – Neka je slava Alahu u svakoj prilici! – pa opra ruke i zahvali se prisutnima. – Dobro došao! – reče mu domaćin – blagoslovljen je dan kad si nam došao! Kako se zoveš i kojim se zanatom baviš? – O, gospodaru – odgovori mu Sindbad – zovem se Sindbad Nosač, a nosim tuđe stvari na glavi za nagradu. – I domaćin se osmjehnu, pa mu reče: – Ti se zoveš baš kao i ja, jer ja sam – Sindbad Moreplovac. Ali ja hoću, o, nosaču, da čujem od tebe one stihove koje si izgovarao dok si stajao pored vrata. – I nosač se zbuni, te uzviknu: – Alaha radi, nemoj me osuđivati zbog toga. Zamorenost i muka i mala imovina uče čovjeka nepristojnosti i nerazumnosti! – Nemoj se stidjeti – odgovori mu domaćin – ti si mi postao brat. Izgovori mi one stihove – svidjeli su mi se kad sam čuo kako ih izgovaraš stojeći pored vrata. I nosač izgovori domaćinu one stihove, i oni mu se dopadoše, pa ih je s uživanjem slušao. – O, nosaču – reče mu on – znaj da je čudna moja povijest! Ispričat ću ti sve što je sa mnom bilo i što mi se dogodilo prije no što sam dospio do ove sreće i zasjeo na ovo mjesto gdje me vidiš. Do takve sreće i takvoga mjesta dospio sam tek poslije teške zamorenosti, velikih muka i mnogih užasa. Koliko li sam negda podnio zamora i muke! Putovao sam sedam puta, a o svakom mome putovanju postoji tako čudna priča da od nje može um stati. Sve mi se to dogodilo zato što mi je tako bilo suđeno, a čovjek ne može pobjeći od onoga što mu je pisano, niti može gdje naći utočišta.

PRIČA O PRVOM PUTOVANJU

– Znajte, o, gospodo i plemeniti ljudi, da mi je otac bio trgovac i da je spadao u ugledne trgovce, jer je imao mnogo novaca i veliko bogatstvo, ali je on umro dok sam ja još bio mali dječak, a meni je ostavio novac i zemlju i sela. A kad sam porastao, uzeo sam sve to u svoje ruke, pa sam počeo jesti izvrsnu hranu i piti izvrsna pića. Prijateljevao sam s mladićima i kicošio se, oblačeći divna odijela, i šetao se sa svojim prijateljima i drugovima, uvjeren da će to

dugo potrajati i da će mi uvijek biti dobro, te sam tako proveo neko vrijeme, a zatim sam se otrgao od svoje bezbrižnosti i dao se pameti, ali vidjeh da mi je novac već izmakao iz ruku i da se promijenilo moje stanje, jer je nestalo svega onoga što bijah imao. A kad sam došao k sebi, poplašio sam se i zbunio, te sam počeo misliti na jednu priču koju sam nekad čuo od oca, a bila je to priča o našem gospodaru Sulejmanu, Daudovu sinu, koji je rekao: – Postoje tri stvari koje su bolje od druge tri stvari: dan smrti je bolji od dana rođenja, živi pas bolji je od mrtvoga lava, a grob je bolji od siromaštva. – I ja ustadoh, pa pokupih sve stvari i odijela koja sam imao, te ih prodadoh, a zatim prodadoh njive i sve što sam imao u rukama, te tako prikupih tri hiljade dirhema. I onda mi pade na pamet da otputujem u tuđe zemlje, te se sjetih riječi jednoga pjesnika koji je rekao:

Naporom se samo uvis dići možeš;
Tko visinu traži, za san noći ne zna.

Traži l' čovjek biser, on u more roni,
I tako bogatstvo i moć stječe samo.

Al' tko za visinom bez napora čezne,
Izgubit će život stremeći uzalud.

I onda se odlučih, pa nakupovah robe i stvari i svakojakih potrepština i ponešto od onoga što je potrebno za putovanje, a duša mi je pristala na putovanje po moru. I ukrcah se u jednu lađu, pa se spustih u grad Basru s mnogim trgovcima, i tako smo plovili morem danima i noćima, mimoilazeći jedan otok za drugim, prelazeći iz jednoga mora u drugo i s kopna na kopno, a svuda u prolazu prodavali smo i kupovali ili zamjenjivali robu. I tako se otisnusmo i, ploveći morem, stigosmo do jednog otoka koji je bio nalik na jedan od rajskih vrtova, te je vlasnik te lađe pristao uz taj otok i spustio sidra i mostiće, pa se iskrcaše na otok svi oni koji su bili na lađi.

I putnici načiniše mangale, pa podložiše vatru u njima i prihvatiše se raznih poslova, te su neki kuhali, neki ispirali rublje, dok su se neki šetali, a ja bijah među onima koji su se šetali po otoku.

Potom se putnici okupiše, pa počeše jesti, piti, veseliti se i igrati, i dok smo mi tako provodili vrijeme, odjednom vlasnik lađe stade na jedan kraj palube, pa povika iz svega glasa: – O, mirni putnici, brzo se ukrcajte u lađu i pohitajte da uđete u nju! Ostavite svoje stvari, pa bježite, spasavajući svoju dušu! Bježite dok ste čitavi i dok niste izginuli! Otok na kojem se nalazite nije otok, već je to jedna velika riba[11] koja je bila zaronila u more, pa je iznijela pijesak na sebi, te je stoga nalik na otok, a drveće raste na njoj od pamtivijeka. A kad ste naložili vatru na njoj, ona je osjetila vrućinu, pa se počela micati, a sad će sići u more, te ćete se svi potopiti. Gledajte da spasite dušu prije no što izginete . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade petsto trideset deveta noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je kapetan lađe doviknuo putnicima i rekao im: – Gledajte da spasite svoje duše prije no što izginete, a ostavite 539. NOĆ

stvari! – I putnici čuše kapetanov glas, te požuriše i brzo se ukrcaše u lađu, a ostaviše svoje stvari i potrepštine, kotlove i mangale. I neki stigoše na lađu, dok neki ne stigoše, a otok se pomače, pa se spusti na dno mora sa svim onim što je bilo na njemu, i nad njim se sklopi uzburkano more na kojem su se sudarali valovi.

A ja sam bio među onima koji su se zadržali na otoku, te sam zaronio s onima koji su zaronili, ali me je veliki Alah spasio od utapanja, poslavši mi jedno od onih velikih korita u kojima ljudi peru rublje. I ja se uhvatih za to korito, pa ga opkoračih, jer mi život bijaše mio, a zatim počeh udarati u vodu nogama, kao veslima, dok su se valovi titrali mnome, bacajući me desno i lijevo. A kapetan razape jedro, pa otplovi s onima koji su se ukrcali u lađu, ne obazirući se na one koji su se utapali. I ja sam gledao u lađu dok je nisam izgubio iz vida, a onda povjerovah da ću poginuti.

I dođe noć, a ja bijah u takvu stanju, pa tako provedoh jedan dan i jednu noć, ali mi pomogoše vjetar i valovi, te korito pristade uz jedan veliki otok, na kojem bijaše drveća nagnutog prema moru. I ja dohvatih granu jednoga visokog drveta, pa se grčevito uhvatih za nju, ni živ ni mrtav, i tako sam se držao za nju dok nisam izišao na otok. I onda vidjeh da su mi noge otekle i da su mi ostali tragovi od ribljih ujeda na nogama, ali ja to nisam osjećao, jer sam bio veoma tužan i umoran. I tako sam ležao na otoku kao mrtav i izgubio svijest i utonuo u ukočenost, pa tako ostadoh do sutradan.

A sutradan se nada mnom podiže sunce, te se probudih na tom otoku i vidjeh da su mi noge otekle, ali pođoh bez obzira na ono što mi se dogodilo, čas puzeći a čas vukući se na koljenima. A na tom otoku bilo je mnogo voća i potoka sa slatkom vodom, te sam jeo toga voća. I tako sam proveo nekoliko dana i noći, pa mi duša živnu i vrati mi se prisustvo duha, a pokreti mi postadoše sigurniji. I onda počeh misliti i hodati amo-tamo po obali tog otoka, gledajući između drveća ono što je stvorio veliki Alah, a zatim načinih palicu od jedne grane koju slomih, pa se počeh poštapati.

I tako sam živio dok jednom nisam došao na kraj otoka i dok nisam izdaleka ugledao neko biće. I kad sam ga ugledao, ja pomislih da je to neka divlja zvijer ili koja od morskih životinja, te se uputih k njoj, jednako gledajući u nju, kad odjednom vidjeh da je to golem konj, koji bijaše privezan na kraju otoka, pored morske obale. I ja mu se približih, a konj zavrišta na mene iz sve snage, te se poplaših i htjedoh se vratiti, ali odjednom iz zemlje iziđe jedan čovjek, koji dreknu na mene, pa pođe u stopu za mnom i zapita me: – Tko si ti, odakle si došao i zašto si dospio na ovo mjesto?

– O, gospodaru – odgovorih mu – znaj da sam stranac i da sam plovio jednom lađom, pa sam se počeo utapati s nekolicinom onih koji su bili na njoj, ali mi je Alah poslao jedno drveno korito, te sam sjeo na njega, a ono je plovilo sa mnom dok me valovi nisu izbacili na ovaj otok.

I taj čovjek me uhvati za ruku kad je čuo moje riječi, pa mi reče: – Hajde sa mnom! – te ja pođoh za njim, a zatim obojica siđosmo u jedan podrum ispod zemlje. I taj čovjek me uvede u jednu veliku podzemnu sobu, pa me posadi

nasred te sobe i donese mi jela. A ja bijah gladan, te se prihvatih jela i jedoh dok se sit ne najedoh i dok mi se duša nije odmorila. A zatim me taj čovjek poče ispitivati o mome stanju i onome što mi se dogodilo, te mu ja ispričah sve što se zbilo sa mnom od početka do kraja, a on se začudi mojoj povijesti. A kad završih priču, ja uzviknuh: – Alaha radi, o, gospodaru, nemoj me osuđivati! Ja sam ti kazao cijelu istinu o sebi i o onome što mi se dogodilo, pa hoću da i ti meni kažeš tko si i zašto sjediš u ovoj sobi ispod zemlje. Zašto si privezao onoga konja na kraju otoka?

– Znaj – odgovori mi čovjek – da nas ima mnogo i da smo se svi razišli na razne strane po otoku. Mi smo konjušari cara Mihradžana i pod našom su upravom svi njegovi konji. Svakoga mjeseca, čim se pojavi mjesečev srp, mi dovodimo rasne konje i privezujemo na ovom otoku kobile koje još nisu opasane, a zatim se sakrivamo u ovu sobu ispod zemlje, kako nas nitko ne bi mogao vidjeti. I onda pastusi među morskim konjima osjete miris tih kobila, pa izlaze na suho i obaziru se, ali ne vide nikoga. A zatim oni skaču na kobile i zadovoljavaju svoju potrebu, pa silaze s njih i hoće da ih odvedu, ali kobile ne mogu otići s pastusima zato što su privezane. I pastusi vrište na njih i udaraju ih glavom i nogama i njište, a mi čujemo njihovo njištanje i po tome znamo da su sišli s kobila. I onda izlazimo, pa vičemo na njih, a oni nas se plaše, te odlaze u more, dok kobile ostaju suždrebne i donose muško ili žensko ždrijebe koje vrijedi punu kesu novaca i kojem nema ravna na zemljinu licu. Sad je vrijeme da pastuh iziđe, pa ako ushtije veliki Alah, ja ću te odvesti caru Mihradžanu[12]...

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade noć kojom se puni petsto četrdeset noći, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je konjušar rekao Sindbadu Moreplovcu: – Odvest ću te caru Mihradžanu i pokazat ću ti našu zemlju. Da se nisi sreo s nama, znaj da ne bi vidio nikoga na ovom otoku, te bi umro od straha, a nitko ne bi ni znao za tebe. Ali ćeš ti ostati u životu zahvaljujući meni, pa ćeš se vratiti u svoju zemlju. 540. NOĆ

Ja na to zaželjeh svako dobro konjušaru i zahvalih mu se za njegovu ljubav i njegovo dobročinstvo, a dok mi tako razgovarasmo, odjednom iziđe iz mora jedan pastuh,[13] pa zavrišta iz sve snage, a zatim skoči na kobilu, te svrši posao s njom, pa siđe i htjede je povesti, ali nije mogao, a kobila se poče ritati i vrištati. I konjušar uze u ruku mač i kožni štit, pa iziđe iz one sobe, dozivajući svoje drugove i govoreći im: – Otjerajte pastuha! – a pritom je udarao mačem o štit. I dođe mnoštvo ljudi s kopljima, derući se, a pastuh se poplaši, te ode svojim putem i siđe u more kao neki bivol, i tako ga nestade pod vodom. I onda konjušar malo posjedi, pa odjednom dođoše njegovi drugovi, a svaki je vodio po jednu kobilu. I oni me ugledaše pored konjušara, pa me počeše ispitivati tko sam i šta sam, a ja im ispričah ono isto što bijah ispričao konjušaru. I ti ljudi sjedoše blizu mene, pa izniješe jelo i počeše jesti, a pozvaše i mene, te se i ja prihvatih. A potom svi poustajaše, pa pojahaše konje i povedoše me, metnuvši me na jednoga konja.

Tako mi pođosmo, pa smo išli sve dotle dok nismo došli u grad cara Mihradžana, a onda konjušari odoše caru i izvedoše me preda nj, te mu ja poželjeh mira, a on mi uzvrati istom željom, pa mi reče: – Dobro došao! – i pozdravi me s poštovanjem. I car me zapita šta je to bilo sa mnom, a ja mu ispričah sve što me je snašlo i što sam vidio, od početka do kraja. I onda se car začudi onome što me bješe snašlo i što mi se dogodilo, te reče: – O, dijete moje, tebi je pripalo nešto više od spasenja, jer se ne bi spasio tih nevolja da ti nije suđeno da dugo živiš. Neka je hvala Alahu što te je spasio! – Potom car pokaza svoju blagonaklonost i svoje poštovanje prema meni i zbliži se sa mnom i poče me sokoliti riječima i svojom ljubaznošću. I car me postavi za starješinu pomorskog pristaništa, naredivši mi da popisujem sve lađe koje pristaju uz obalu, te sam tako bio kraj cara i obavljao njegove poslove, a on mi bješe naklonjen i činio mi je svako dobro. I car mi obuče divno i raskošno odijelo, te postadoh čovjek u koga se imalo povjerenja kad je valjalo zauzeti se za koga ili obaviti kome neki posao.

I ja sam dugo ostao kod njega, a kad god sam prolazio morskom obalom, raspitavao sam se među trgovcima i mornarima sa lađa u luci na kojoj se strani nalazi Bagdad, nadajući se da će mi netko možda što reći o njemu, pa da odem s njim u Bagdad i da se vratim u svoju zemlju. Ali nitko nije znao za Bagdad, niti je znao tko tamo odlazi, te se nađoh u zabuni, jer mi bješe teško dugo boravljenje u tuđini.

I pošto sam tako proveo neko vrijeme, ja odoh caru Mihradžanu i nađoh kod njega mnoštvo Hindusa, pa im poželjeh mira, a oni mi uzvratiše istom željom, te mi rekoše: – Dobro došao! – i počeše se raspitivati o mojoj zemlji . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade petsto četrdeset prva noć, ona reče:

541. NOĆ

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je Sindbad Moreplovac rekao: – I ja zapitah Hinduse o njihovoj zemlji, a oni mi rekoše da se Hindusi dijele na više kasta. Među njima ima ih koji pripadaju kasti kšatrija (a to je najuvaženija kasta),[14] koji nikome ne čine nažao niti koga prisiljavaju da što učini, a među njima ima ljudi koji se nazivaju brahmanima i koji nikad ne piju vina, ali se naslađuju i žive tihim životom, zabavljajući se i slušajući muziku, a imaju deva, konja i stoke. I rekoše mi da se Hindusi dijele na sedamdeset i dvije kaste, te se ja čudom začudih tome.

A među drugim otocima u carstvu cara Mihradžana bijaše i otok koji se zove Kasil,[15] na kojem se cijele noći čuje udaranje u daire i bubnjeve, a ljudi koji poznaju otoke i koji putuju rekoše mi da su stanovnici toga otoka ozbiljni i pametni ljudi. I u tome moru ugledah jednu ribu dugu dvjesta lakata, a vidjeh i ribu koja je imala glavu kao sova. I tako vidjeh mnoga čuda i mnogo neobičnih stvari na tome putu, ali bi priča bila odveć duga kad bih vam pričao o njima.

I ja sam pažljivo razgledavao te otoke i ono što bijaše na njima, pa se jednom zaustavih pored mora, držeći palicu u ruci, kao i uvijek, kad odjednom

naiđe jedna velika lađa na kojoj bješe mnogo trgovaca. A kad je lađa ušla u gradsko pristanište i doplovila do pristajališta, kapetan skupi jedra i pristade uz obalu, a zatim spusti mostiće, te mornari počeše prenositi na zemlju ono što bješe na lađi, i tako su oni polako iznosili robu, a ja sam stajao i zapisivao je. – Da li ti je još što ostalo na lađi – zapitah kapetana lađe, a on mi odgovori: – Jeste, o, gospodaru, u donjem dijelu lađe imam još robe, ali je njen vlasnik utonuo u more pored jednog otoka dok smo plovili morem, a roba mu je ostala i mi je čuvamo. Hjeli bismo je prodati, kad saznamo kakva joj je cijena, kako bismo mogli poslati dobiveni novac njegovim rođacima u Bagdadu, Obitavalištu mira. – Kako se zove vlasnik te robe? – zapitah kapetana, a on mi reče: – Zove se Sindbad Moreplovac, ali je on utonuo u more. – A kad čuh kapetanove riječi, ja se dobro zagledah u njega i prepoznah ga, pa povikah iz svega glasa: – O, kapetane, znaj da sam ja vlasnik te robe koju si spomenuo! Ja sam Sindbad Moreplovac, koji se iskrcao na otok sa svima onim trgovcima koji su se iskrcali, a kad se počela micati ona riba na kojoj bijasmo i kad si nam ti povikao, u lađu su se ukrcali oni koji su se ukrcali, a ostali se utopiše. I ja sam bio među onima koji su se utapali, ali me od utapanja spasio veliki Alah jednim od onih korita u kojima putnici peru rublje. Sjeo sam na to korito, pa sam se počeo otiskivati nogama, a vjetar i valovi su mi pomagali, te sam tako stigao do ovog otoka i popeo se na nj, a veliki Alah mi je pomogao da se sretnem s konjušarima cara Mihradžana, koji me povedoše i dovedoše u ovaj grad. I oni su me odveli caru Mihradžanu, kome sam ispričao svoju povijest, a car je bio milostiv prema meni, pa me je postavio za pisara u pristaništu ovoga grada, te sam tako i sam imao koristi služeći mu, a on je bio ljubazan prema meni. A ta roba koju si donio – moja je roba i moja imovina . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade petsto četrdeset druga noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je Sindbad Moreplovac rekao 542.
kapetanu: – Ta roba koju si donio – moja je roba i moja imovina – a kapetan NOĆ
je onda uzviknuo: – Nema moći ni sile do u velikog, visokog Alaha! Ni u koga nema više poštenja ni savjesti!

– O, kapetane – zapitah ga – zašto tako govoriš? Ta ti si čuo moju povijest, koju sam ti ispričao. – A ti si čuo da sam ja rekao – odgovori kapetan – da je kod mene roba čiji se vlasnik utopio, pa zato hoćeš da je uzmeš, mada nemaš prava na nju i mada je to zabranjeno. Mi smo vidjeli kad se on utopio, a s njim je bilo i mnogo putnika, od kojih se nijedan nije spasio. Pa kako onda možeš tvrditi da si ti vlasnik te robe? – O, kapetane, saslušaj moju povijest i obrati pažnju na moje riječi, pa će ti biti jasno da govorim istinu, jer je laž doista odlika licemjera – rekoh ja, a zatim ispričah kapetanu sve ono što mi se dogodilo od onog vremena kad sam otputovao s njim iz grada Bagdada pa sve do časa kad smo stigli do onog otoka gdje bijasmo potonuli, a spomenuh mu i neke pojedinosti koje su mi se zbile s njim, te se kapetan i trgovci uvjeriše da govorim istinu, i prepoznaše me i čestitaše mi na spasenju, rekavši mi: – Tako

nam Alaha, mi nismo vjerovali da si se spasio od utapanja, ali je tebi Alah dao nov život!

Zatim mi oni predadoše robu, i ja vidjeh da je moje ime ispisano na njoj i da mi nije ništa nestalo. I onda otvorih robu, pa izvukoh neke veoma lijepe i skupocjene stvari, koje mornari poniješe, idući za mnom, i odniješe ih na poklon caru. I ja obavijestih cara da je to ona lađa na kojoj sam bio i rekoh mu da mi je roba stigla u cijelosti i potpuno i da je moj poklon jedan dio te robe, a car se čudom začudi tome i bješe mu jasno da sam mu o svemu govorio suštu istinu. I car me zavolje velikom ljubavlju i iskaza mi veliko poštovanje, a pokloni mi i mnoge stvari u zamjenu za moj poklon.

Zatim prodadoh svežnjeve i robu koju sam imao i mnogo zaradih na njoj. I onda kupih u tom gradu robe, stvari i pribora, a kad trgovci s lađe htjedoše krenuti na put, ja utovarih u lađu sve ono što sam imao, pa odoh caru i zahvalih mu se za njegovu naklonost i njegova dobročinstva, zamolivši ga da mi dopusti da odem u svoju zemlju, svojim rođacima. I car se oprosti sa mnom, pa mi pokloni mnogo robe iz toga grada, a zatim se oprostih s njim, pa se ukrcah na lađu, te tako zaplovismo s dopuštenjem velikog Alaha.

I služila nas je sreća, a sudba nam je pomagala, te smo putovali i noću i danju dok nismo sretno stigli u Basru. I onda se iskrcasmo u tom gradu, pa se malo zadržasmo u njemu, a ja sam se radovao svome spasenju i povratku u rodni kraj. Poslije toga odosmo u grad Bagdad, Obitavalište Mira (a ja bijah donio mnogo svežnjeva stvari i robe od velike vrijednosti), i tako dođoh u svoju mahalu i uđoh u svoju kuću, a onda mi dođoše rođaci, drugovi i prijatelji. A potom kupih sluge, poslugu, bijele robove, robinje i crne robove, a njih bješe mnogo, pa kupih i više kuća, njiva i spahiluka no što sam ih imao ranije. I počeh se družiti s prijateljima i prijateljevati s drugovima još usrdnije nego u prvo vrijeme, te tako zaboravih sve što bijah podnio: i zamor, i tuđinu, i muke, i užase putovanja. I zabavljah se uživajući i radujući se, jedući izvrsna jela i pijući skupocjena pića, pa sam tako živio i dalje, i eto što mi se dogodilo prilikom moga prvog putovanja. A sutra ću vam, ako ushtije veliki Alah, ispričati priču o drugom od svojih sedam putovanja.

Potom Sindbad Moreplovac počasti večerom Sindbada Pješaka i naredi da mu se dâ sto miskala zlata, pa mu reče: – Razveselio si nas danas. I nosač se zahvali Sindbadu Moreplovcu, pa uze ono što mu je poklonio i ode svojim putem, razmišljajući o onome što biva i što se događa ljudima i čudeći se velikim čudom. I on prespava tu noć u svojoj kući, a kad nastade jutro, ode u kuću Sindbada Moreplovca, koji mu reče: – Dobro došao! – pa mu iskaže poštovanje i posadi ga pored sebe. A kad mu dođoše i ostali prijatelji, on ih ponudi jelom i pićem, te im tako vrijeme bijaše vedro i svi su bili ushićeni. I Sindbad Moreplovac poče govoriti i reče:

PRIČA O DRUGOM PUTOVANJU

– Znajte, o, braćo i prijatelji, da sam živio najugodnijim životom i da sam bio vedar i radostan, kao što sam vam već jučer rekao...

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade petsto četrdeset treća noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da su se u kući Sindbada More- 543.
plovca okupili njegovi prijatelji i da im je on onda rekao: – Živio sam naj- NOĆ
ugodnijim životom dok mi jednom ne pade na pamet da otputujem u tuđe zemlje i dok mi duša ne zaželje da trgujem i pogledam zemlje i otoke, a da pri tom nešto zaradim. I odlučih se na to, pa uzeh mnogo novaca i kupih robe i stvari koje su podesne za put, a zatim sve to svezah u svežnjeve. I ugledah jednu divnu novu lađu s jedrima od crvene tkanine, na kojoj bješe mnogo trgovaca i koja bješe odlično opremljena. I ukrcah se u tu lađu s mnogim trgovcima i utovarih u nju svoje svežnjeve, pa otplovismo istoga dana, a putovasmo lijepo, prelazeći iz jednoga mora u drugo i s jednog otoka na drugi, a u svakom mjestu u koje smo pristajali nailazili smo na trgovce, velikaše carstva, prodavače i kupce, te smo prodavali, kupovali i mijenjali robu.

Tako smo radili sve dotle dok nas sudba nije bacila na jedan divan otok, na kojem bijaše mnogo drveća, zreloga voća, mirisnoga cvijeća, ptica pjevica i bistrih potoka, ali na njemu nije bilo ni kuća, ni ljudi da u njima raspiruju vatru. I kapetan pristade s nama uz taj otok, pa počesmo gledati drveće i ptice na njemu, slaveći jedinog Alaha pokorioca i diveći se moći svemoćnog gospodara.

I ja siđoh na taj otok sa svima onima koji su sišli na nj, pa prisjedoh kraj jednoga potoka s bistrom vodom koji je tekao između drveća. A imao sam pri sebi nešto hrane, te sam počeo jesti ono što mi je dao veliki Alah, a na tome mjestu puhao je ugodan povjetarac i meni se činilo da je vrijeme vedro. I spopade me drijemež, te se odmorih na tome mjestu i utonuh u san uživajući u ugodnome vjetru i mirisima, a zatim ustadoh, ali nigdje ne vidjeh ni čovjeka ni džina – lađa bješe otišla s putnicima, a mene se nitko i ne sjeti: ni trgovac, ni mornar, već me ostaviše na otoku. I ja se počeh obazirati desno i lijevo, ali ne vidjeh nikoga na otoku osim sebe sama, te me obuze velika tuga, od koje nema veće, tako da mi zamalo nije pukao žučni mjehur od velike brige, jada i tegobâ.

A nisam imao pri sebi ništa od blaga ovoga svijeta: ni jela, ni pića, i bio sam sâm i duša mi bijaše umorna. I izgubio sam svaku nadu da ću ostati živ, te rekoh u sebi: – Ide vrč na vodu dok se ne razbije, i ako sam ostao čitav prvi put i naišao na ljude koji su me odveli u naseljeno mjesto, ovoga puta teško ću naći koga da me odvede u naseljene zemlje! – A zatim počeh plakati i ridati, i obuze me tuga, te počeh koriti sebe zbog onoga što bijah učinio i zbog teškog pothvata koji bijah započeo pošavši na put, dok sam ranije sjedio

i odmarao se u svojoj kući, imajući izvrsna jela, izvrsna pića i divno odijelo, a nisam oskudijevao ni u novcu ni u robi. I počeh se kajati što sam otišao iz grada Bagdada i pošao na put po moru, iako sam prilikom prvoga putovanja imao teškoća i zamalo što nisam poginuo, te uzviknuh: – Zaista, mi pripadamo Alahu i njemu se vraćamo! – I bijah kao neki bjesomučnik, pa ustadoh, te počeh hodati desno i lijevo po otoku, jer se više nisam mogao skrasiti na jednome mjestu, a zatim se popeh na jedno visoko drvo, pa počeh s njega gledati desno i lijevo, ali ne vidjeh ništa osim neba, vode, drveća, ptica, otoka i pijeska. A kad pažjivo pogledah, ugledah odjednom ispred sebe na otoku nešto bijelo i veliko, te siđoh s drveta i pođoh k tome predmetu, i tako sam išao prema njemu sve dotle dok nisam došao do njega. I onda vidjeh da je to velika bijela kupola koja se diže u visinu, a golemog je obujma. I priđoh toj kupoli, pa je obiđoh, ali ne nađoh vrata na njoj, a nisam imao snage niti sam bio toliko okretan da se popnem na nju, jer je bila veoma meka i glatka. I ja zabilježih mjesto na kojem sam stajao, pa obiđoh tu kupolu, mjereći joj obujam, te tako vidjeh da u obujmu ima punih pedeset koraka! I počeh smišljati neko lukavstvo pomoću kojeg bih mogao ući u tu kupolu (a dan bijaše na izmaku i sunce tek što nije zašlo), kad odjednom nestade sunca, a zrak potamnje i nešto mi zastre sunce. I ja pomislih da je na sunce naišao oblak, te se začudih i podigoh glavu da vidim šta je, pa ugledah jednu veliku pticu golemog tijela[16] i širokih krila, koja je letjela zrakom, i to je ona zaklonila sunčevo oko, isprriječivši se iznad otoka. I ja se još više začudih, a zatim se sjetih jedne povijesti . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade petsto četrdeset četvrta noć, ona reče:

544. NOĆ – Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da se Sindbad Moreplovac još više začudio kad je ugledao tu pticu iznad otoka i da se sjetio jedne povijesti koju su mu pričali putnici i namjernici, naime, da na nekim otocima živi jedna velika ptica, zvana ruh, koja hrani svoje mladunce slonovima. – I bijah uvjeren da je kupola koju sam vidio – ruhovo jaje, te se počeh čuditi onome što je stvorio veliki Alah. I dok se to zbivalo, ptica se odjednom spusti na tu kupolu, pa je obgrli krilima i pruži noge na zemlju, a zatim zaspa.

A ja onda ustadoh, pa razvezah turban i skinuh ga s glave, a zatim ga uzeh slagati i uvijati dok nije postao kao uže, pa ga svezah oko pojasa i privezah za noge te ptice, dobro zategavši čvor i govoreći: – Možda će me ova ptica odnijeti u zemlje gdje ima gradova i naselja. To će biti bolje nego da sjedim na ovom otoku! – I tu noć provedoh ne sklopivši oka, bojeći se da ne zaspim i da ptica ne odleti sa mnom iznenada. A kad se pomoli zora i kad svanu dan, ptica siđe s jajeta i glasno graknu, pa se vinu sa mnom u zrak, uzdižući se sve više, tako da pomislih da je dospjela do oblaka na nebu. A zatim se ptica poče spuštati, pa se spusti na neku zemlju i stade na jedno uzvišeno mjesto. A kad dospjeh na zemlju, ja brzo odvezah čvor s njenih nogu, bojeći je se, ali ptica i nije znala za mene niti me je osjećala. I tako razvezah turban i odvezah se od ptice, dršćući, pa pođoh i krenuh po tome mjestu, a ptica ščepa pandžama

nešto sa zemlje, pa poletje nebu pod oblake. I ja pogledah ono što je ona uzela, pa vidjeh da je to golema zmija s velikim tijelom, te se začudih tome.

Zatim počeh hodati po tome mjestu, pa vidjeh da sam se našao na jednom uzvišenju, ispod kojeg se pružala velika, široka i duboka dolina, a na njenome kraju se nalazila jedna golema planina koja se uzdizala i bila tako visoka da joj nitko nije mogao sagledati vrha. I onda počeh koriti sebe zbog onoga što sam učinio, i uzviknuh: – O, da sam ostao na otoku! On je bolji od ovoga pustoga kraja, jer sam na njemu imao raznoga voća koje sam mogao jesti, a pio bih vodu iz rijeka, dok na ovome mjestu nema ni drveća, ni voća, ni rijeka. Nema moći ni sile do u visokog, velikog Alaha! Kad god se otarasim jedne nevolje, zapadnem u drugu, još veću i težu!

Potom ustadoh, hrabreći se, pa počeh hodati po toj dolini i onda vidjeh da je zemlja u njoj od dijamanata kojim se buše metali i drago kamenje, a njime se buše i porculan i oniks. To je čvrst i suh kamen koga ne može razbiti ni čelik, ni kremen, i nitko ne može odvaliti od njega komad niti ga ma kako razbiti, osim olovnim kamenom. I cijela dolina bijaše puna zmija i guja otrovnica, a svaka je bila kao palma, i bile su tako velike da bi progutale i slona, kad bi samo naišao. I te se zmije pojavljuju noću, a danju skrivaju, jer se boje da ih ne zgrabi neki orao ili ptica ruh, pa da ih ne rastrgne, a ja ne znam šta je uzrok tome. I ostadoh u toj dolini kajući se za ono što sam učinio i govoreći u sebi: – Alaha mi, ja sam samo ubrzao svoju smrt! – a dan nada mnom poče se kloniti zalazu te počeh hodati po dolini i gledati da nađem neko mjesto gdje mogu prenoćiti, jer sam se bojao onih zmija, pa zaboravih i na jelo i na piće, zanesen mislima o sebi samome. I ugledah u blizini jednu spilju te priđoh i vidjeh da je ulaz u nju uzan, a zatim uđoh u spilju i kraj ulaza nadoh jedan veliki kamen. Gurnuh ga i njime prepriječih ulaz u spilju, a sam ostadoh u spilji i rekoh u sebi: – Sad mi ne prijeti nikakva opasnost, jer sam ušao ovamo, a kad svane dan, izići ću, pa ću vidjeti šta će učiniti svemoćni. – I obazreh se u spilji, pa vidjeh jednu golemu zmiju kako leži na jajima nasred spilje, a onda se sav naježih i predadoh se sudbini. I cijele te noći ne sklopih oka, a kad se pomoli i zablista zora, ja gurnuh onaj kamen kojim bijah prepriječio ulaz u spilju, pa iziđoh iz nje, a bijah kao pijan, jer mi se vrtjelo u glavi od besanice, gladi i straha.

Pošto iziđoh iz spilje, počeh hodati po dolini, a bijah u takvom stanju, kad odjednom ispred mene pade jedan veliki komad mesa. Ali ja ne vidjeh nikoga, te se čudom začudih tome, a zatim se sjetih jedne povijesti koju bijah davno čuo od nekih trgovaca, putnika i namjernika. Oni su govorili da u Dijamantnim planinama[17] ima velikih užasa i da nitko ne može dospjeti do toga kamena, ali trgovci koji trguju njime dospijevaju do njega služeći se lukavstvom. Oni uzmu ovcu pa je zakolju i oderu, a zatim je isijeku na komade, pa komade mesa bacaju s planine u dolinu, a meso pada još vlažno, te se za nj lijepi kamenje. I trgovci ostavljaju to meso do podne, pa se na nj spuštaju ptice – orlovi i jastrebovi – i uzimaju ga pandžama, pa uzlijeću na planinski vrh, a onda dolaze trgovci i deru se na njih, te ptice odlijeću ostavljajući meso, i trgovci

s njega skidaju kamenje, pa ga ostavljaju zvjerima i pticama, a kamenje odnose u svoju zemlju. I nitko ne može dospjeti do dijamantnog kamenja na neki drugi način, već samo pomoću toga lukavstva . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade petsto četrdeset peta noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je Sindbad Moreplovac ispričao svojim drugovima sve što mu se dogodilo na Dijamantnoj planini i da im je rekao da trgovci ne mogu dospjeti do toga kamenja ni na koji drugi način, već samo služeći se lukavstvom koje je spomenuo. – A kad pogledah u taj komad mesa – nastavi Sindbad – ja se sjetih one povijesti, te priđoh mesu i nakupih mnogo kamenja, koje stavih u njedra i u odijelo, i dok sam tako uzbirao kamenje i stavljao ga u njedra, za pojas, u turban i u odijelo, odjednom ugledah još jedan veliki komad mesa, te se privezah za nj turbanom, pa legoh poleđuške, a meso metnuh na grudi i čvrsto ga stegoh, tako da se meso uzdizalo iznad zemlje. I odjednom se na taj komad mesa spusti orao, pa ga ščepa pandžama i uzleti, a ja se grčevito uhvatih za meso. I orao je letio sve dotle dok nije uzletio na planinski vrh i dok se nije spustio tamo. I orao htjede otkinuti komad mesa, ali se odjednom iza njega začu strašna, gromka vika, a netko poče nečim udarati o drvo. I orao se trgne, poplašen, pa odletje, te se ja odvezah od mesa (a odijelo mi bijaše umrljano krvlju) i stadoh pored njega, kad odjednom dođe onaj trgovac koji je viknuo na orla i vidje me kako stojim, ali ne progovori sa mnom, jer se prepao i uplašio od mene. A kad je došao do mesa, on ga poče okretati, ali ništa ne nađe na njemu, te glasno kriknu i uzviknu: – O, baš nemam sreće! Nema moći ni sile do u Alaha! Molim se Alahu da me obrani od đavola zasutog kamenjem! – I on je dugo jadikovao i udarao rukom o ruku, govoreći: – O, žalosti, šta ovo bi! – te mu ja priđoh, a on me zapita: – Tko si ti i zašto si došao na ovo mjesto? – Ne boj se i ne strahuj – odgovorih mu – ja spadam u dobre ljude i bio sam trgovac, ali su mi se dogodile užasne stvari, a neobična je povijest o uzroku moga dolaska na ovu planinu, kao što je čudna i povijest o ovoj dolini. Ne boj se, dakle, jer ću ti dati nešto što će te obradovati. Ja imam pri sebi dijamantnog kamenja, pa ću ti dati onoliko koliko ti treba, a svaki moj kamičak bolji je od onoga do čega si mogao doći. Ne tuguj, dakle, i ne boj se! – I onda mi se taj čovjek zahvali i prizva Alaha da me blagoslovi, pa poče razgovarati sa mnom, kad odjednom ostali trgovci čuše kako ja razgovaram s njihovim drugom, te dođoše (a svaki je trgovac bio bacio po jedan komad mesa). A kad dođoše, oni me pozdraviše i čestitaše mi na spasenju, pa me povedoše, a ja im rekoh šta je bilo sa mnom i ispričah im šta sam sve podnio na putu, a ispripovjedih im i zašto sam dospio u tu dolinu. A zatim dadoh kamenja vlasniku onoga komada mesa za koje se bijah privezao, te se on obradova i prizva Alahov blagoslov na mene i zahvali mi se za to. – Alaha nam – rekoše trgovci – tebi je suđeno da ponovo živiš! Nitko se nije spasio od svih onih koji su dospjeli na ovo mjesto prije tebe, pa neka je hvala Alahu što te je spasio!

I oni provedoše tu noć na jednom divnom i sigurnom mjestu, pa i ja provedoh tu noć s njima, ne može biti radosniji zbog toga što sam ostao čitav i što sam se izvukao iz zmijske doline i stigao u naseljene zemlje. A kad svanu dan, mi poustajasmo, pa smo pošli i išli po toj velikoj planini, a u dolini vidjesmo mnoštvo zmija. I tako smo išli sve dotle dok nismo došli u jedan vrt na jednom divnom otoku, u kojem je raslo kamforovo drveće, a u hladovini ispod svakog drveta moglo je sjediti po sto ljudi. A kad netko hoće uzeti kamfora, on na vrhu drveta buši rupu nečim dugačkim, pa skuplja ono što teče iz nje, a iz rupe ističe komforna voda, koja se zgušnjava kao tutkalo, i to je sok komforova drveta; poslije toga drvo se suši, te se upotrebljava za gorivo. A na tom otoku živi i vrsta životinja koja se zove karkadan;[18] one pasu po otoku kao što pasu krave i bivoli u našoj zemlji, samo što im je tijelo krupnije od devinog, a jedu travu. To su velike zvijeri koje imaju debeo rog nasred glave, dug deset lakata, a na njemu je čovječji lik. I na tome otoku žive i životinje nalik na krave. A pomorci, putnici i namjernici koji lutaju po planinama i zemljama vele da ona zvijer koja se zove karkadan nosi na rogu velikog slona, pa juri s njim po otoku, a slonovo salo se topi na sunčevoj žezi, pa pada karkadanu na glavu i oči, te on oslijepi, a onda se pruži na obalu, pa dolijeće ptica ruh i uzima ga kandžama, a zatim odlijeće svojim mladuncima i hrani ih njegovim mesom i onim što ima na rogu. I vidio sam na tom otoku mnogo životinja bivoljega soja, kakvih nema kod nas, i u toj dolini ima mnogo dijamantnog kamenja, koje sam donio, sakrivši ga u njedra. I trgovci mi dadoše za to kamenje mnogo robe i stvari, a dadoše mi i dirhema i dinara, te sam ja tako išao s njima, gledajući tuđe zemlje i ono što je stvorio Alah, i prelazio iz jedne doline u drugu i iz jednoga grada u drugi, a svuda prodavasmo i kupovasmo, dok naposljetku ne stigosmo u grad Basru. I tamo proboravismo malo dana, pa odosmo, i ja se vratih u grad Bagdad...

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade petsto četrdeset šesta noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da se Sindbad Moreplovac vratio 546.
s puta u grad Bagdad, Obitavalište Mira, a onda je otišao u svoju mahalu NOĆ
i ušao u svoju kuću, donijevši mnogo dijamanata, a imao je i mnogo novaca, stvari i robe. I on se sastade s rođacima i ljudima koji mu bjehu bliski, pa poče dijeliti milostinju, poklanjati i dodjeljivati, i dade poklone svima svojim rođacima i prijateljima, a sam poče dobro jesti i dobro piti i oblačiti lijepa odijela, prijateljujući i drugujući s ljudima, te je tako opet zaboravio sve ono što bijaše podnio.

I Sindbad Moreplovac je živio najugodnijim životom, a um mu bješe bistar i na duši mu bješe lako, te je provodio vrijeme u igrama i u veselju. I počeše mu dolaziti svi oni koji su čuli da je došao, pa se počeše raspitivati o onome što je bilo prilikom njegova putovanja i o stanju u tuđim zemljama, a i Sindbad im je pričao i saopćavao šta je sve podnio i pretrpio, te su se slušaoci čudili onome što je podnio i čestitali mu na spasenju.

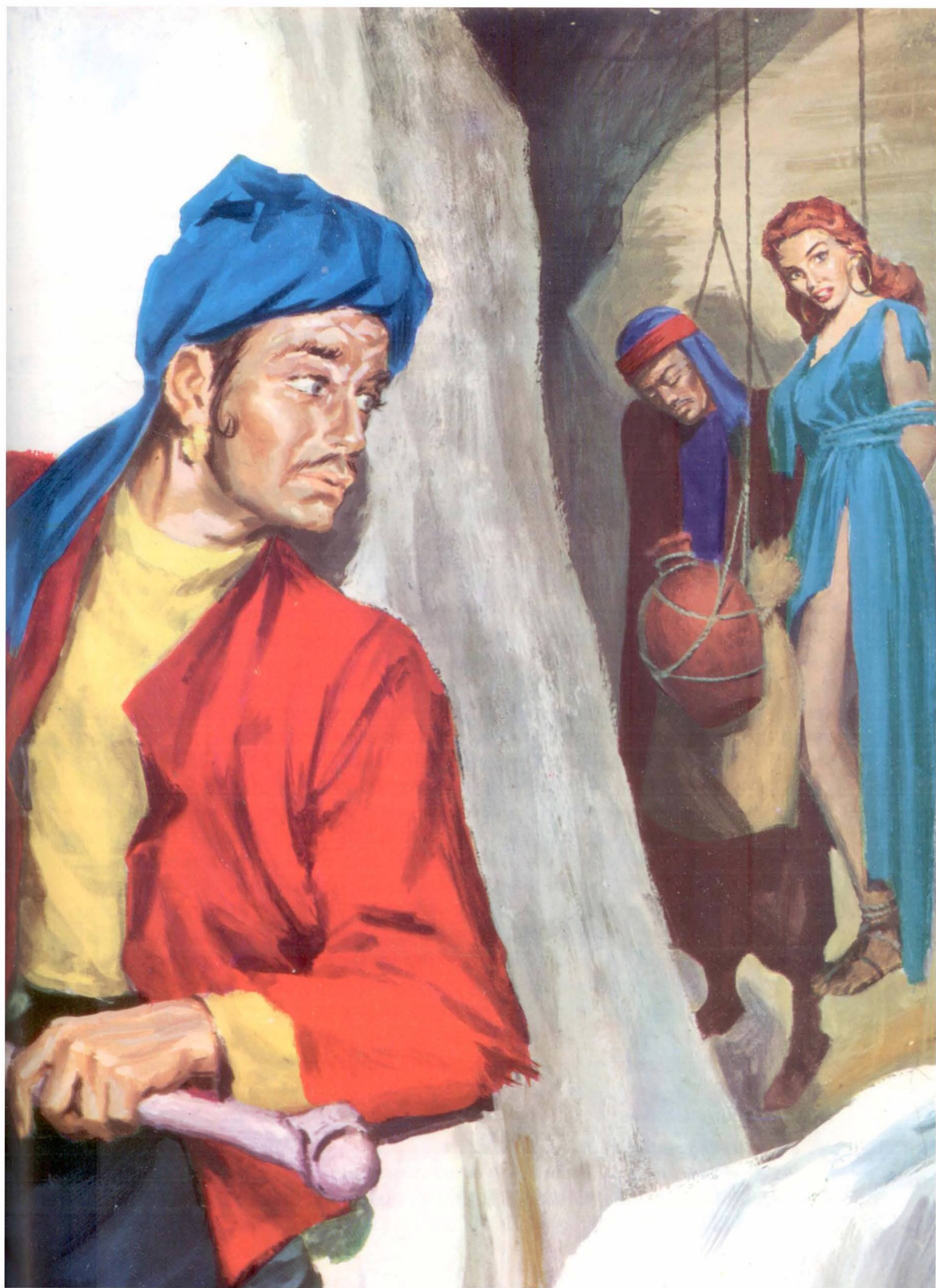
Eto, to je kraj onoga što je bilo i što se zbilo sa Sindbadom prilikom njegova drugog putovanja. – A sutra – reče on okupljenima – ako ushtije veliki Alah, ispričat ću vam šta je bilo prilikom moga trećeg putovanja.

A kad je Sindbad Moreplovac završio priču koju je pričao Sindbadu Pješaku, svi se začudiše. Potom svi večeraše kod njega, a on naredi da se Sindbadu dâ sto miskala zlata, pa Sindbad Nosač ode svojim putem, čudeći se onome što je Sindbad Moreplovac morao podnijeti. I on mu se zahvali i pomoli se za nj u svojoj kući, a kad nastade jutro i zasja svjetlošću i zablista, Sindbad Nosač ustade, pa očita jutarnju molitvu, a zatim ode Sindbadu Moreplovcu, kao što mu ovaj bješe naredio. I uđe u njegovu kuću i poželje mu dobro jutro, a Sindbad Moreplovac mu reče: – Dobro došao – pa sjedne i sjedio je s njim dok mu nisu došli ostali prijatelji i mnoštvo njegovih drugova, a onda udariše u jelo, piće, uživanje, igru i veselje, pa Sindbad Moreplovac poče govoriti i reče:

PRIČA O TREĆEM PUTOVANJU

– Znajte, o, braćo, i saslušajte moju priču o njemu – ona je čudnija od priča koje ste čuli prethodnih dana, a Alah zna bolje od svih šta je skriveno, jer je on mudriji od svih. U minulo i davno vrijeme vratih se s drugoga putovanja i življah ne može biti zadovoljniji i veseliji, radujući se svojoj sreći. Bijah zaradio mnogo novaca, kao što sam vam jučer rekao, a Alah je nadoknadio sve ono što mi bijaše propalo, pa provedoh neko vrijeme u Bagdadu, živeći u najvećoj sreći, radosti, zadovoljstvu i veselju, ali mi duša zaželje da malo putujem i da se prošetam i počeh čeznuti za trgovanjem, zaradom i dobiti – tȁ duša navodi čovjeka na zlo. I ja se odlučih, pa kupih mnogo robe podesne za putovanje po moru, i svezah je u svežnjeve i prenijeh iz grada Bagdada u grad Basru. I dođoh na obalu rijeke, pa ugledah jednu veliku lađu na kojoj bijaše mnogo trgovaca i putnika – sve sami dobri ljudi i divan svijet, pobožan, milostiv i pravedan – te se ukrcah s njima na tu lađu, pa otplovismo s blagoslovom velikog Alaha, s njegovom pomoću i potporom, radujući se i nadajući se dobru i sigurnosti.

I tako smo plovili prelazeći iz jednoga mora u drugo, s jednoga otoka na drugi, i u svakom mjestu kroz koje smo prolazili šetali smo se, prodavali i kupovali, a bili smo ne može biti radosniji i veseliji. A jednoga dana plovili smo sredinom uzburkanoga mora, na kojem su se sudarali valovi, a onda se kapetan, koji je stajao na jednome kraju palube i gledao u more, odjednom poče udarati po licu, pa skupi jedra, baci sidra, iščupa svoju bradu i podera odijelo što ga je imao na sebi, a zatim povika iz svega glasa. – O, kapetane, šta je to? – zapitasmo ga mi, a on nam reče: – O, mirni putnici, znajte da nas je vjetar savladao i otjerao našu lađu s puta sredinom mora, te nas je naša zla sudbina bacila i uputila k Planini Dlakavih. A to su ljudi koji su nalik na maj-

(STRANA 109 — 554. NOĆ)

Odjednom vidjeh ljude koji stajahu na vrhu bunara i spuštahu mrtvog muža i njegovu živu ženu, koja je kukala i oplakivala sebe samu, a s njom spustiše mnogo hrane i vode. I ja počeh gledati tu ženu, a ona me nije vidjela, jer su ljudi zatvorili otvor na bunaru i otišli svojim putem. I ja ustadoh, pa uzeh u ruku cjevanicu jednog umrlog muškarca, a zatim priđoh ženi i udarih je njome po glavi, te ona pade na zemlju onesviještena . . .

mune, i od svih onih koji su stigli na to mjesto nitko se nije vratio živ, te mi srce osjeća da ćemo svi izginuti.

I kapetan još nije stigao ni da izgovori to, kadli dođoše majmuni, pa opkoliše lađu sa svih strana, i bilo ih je mnogo, kao skakavaca kad se razmile po lađi i kopnu. I mi smo se bojali da nas ne pobiju ako ubijemo, udarimo ili otjeramo koga od njih, jer ih je bilo veoma mnogo (tà mnoštvo je jače od hrabrosti), a strahovali smo da nam ne razgrabe imovinu i robu. A to su veoma odvratne zvijeri, crne dlake, a izgled im je strašan, i nitko ne razumije njihove riječi niti šta zna o njima. Oni se tuđe ljudi, a imaju žute oči i crna lica; mali su rastom, jer nemaju više od četiri pedlja.

I majmuni se popeše na palamare, pa ih pokidaše zubima, a pokidaše i sve ostale palamare sa svake strane, te se lađa nagnu od vjetra i pristade uz njihovu planinu. A kad se lađa našla pored obale, majmuni pohvataše sve trgovce i putnike, pa ih istjeraše na otok, a zatim uzeše lađu sa svim onim što je bilo na njoj i odoše svojim putem, ostavivši nas na otoku. I mi izgubismo lađu iz vida, a nismo znali kamo su je odveli.

I tako smo živjeli na tom otoku, jedući voće, povrće i jagode i pijući vodu iz rijeka koje protječu kroz otok, kadli se odjednom pred nama ukaza jedna lijepo sagrađena kuća, koja se nalazila nasred otoka. I mi se uputismo prema toj kući i pođosmo k njoj, pa odjednom vidjesmo da je to dvorac s jakim stupovima i visokim zidovima; dvorska dvokrilna vrata bijahu otvorena, a bila su od ebanovine. I mi uđosmo na ta vrata, pa ugledasmo jednu prostranu odaju koja je bila nalik na veliko dvorište, a oko toga dvorišta bila su mnoga visoka vrata, dok je nasred dvorišta stajala jedna velika klupa, pored koje bjehu sudovi za kuhanje, obješeni iznad mangale, i mnogo kostiju oko njih. I onda vidjesmo da u dvorištu nema nikoga, te se tome veoma začudismo. I posjedismo malo u dvorištu toga dvorca, pa zaspasmo i spavasmo od zore do sunčeva zalaska, kad odjednom zadrhta zemlja ispod nas i mi čusmo neku tutnjavu u zraku, pa iz dvora iziđe jedno veliko biće,[19] slično čovjeku, koje bijaše crno, a visokoga rasta kao neka golema palma. Oči su mu bile nalik na upaljene ugarke, a imao je očnjake kao divlji vepar i velika usta kao otvor na bunaru; labrnje su mu bile kao u deve, te su mu padale na grudi, a dva uha, kao dva golema kamena, padala su mu na ramena, dok su mu nokti na rukama bili kao u lava. A kad vidjesmo takvo biće, mi se obeznanismo, i obuze nas još veći strah i još veća bojazan, te nismo bili ni živi ni mrtvi od velikoga straha, jada i užasa...

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade petsto četrdeset sedma noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da su Sindbad Moreplovac i njegovi drugovi ugledali to biće užasnog izgleda i da ih je obuzeo najveći strah. 547. NOĆ
– I taj čovjek stade na zemlju – govorio je Sindbad – pa posjedje malo na klupi, a zatim ustade i priđe nam. I on me uhvati za ruku, jer je izabrao baš mene među mojim drugovima trgovcima, pa me podigne jednom rukom i počne

me pipati i okretati, a ja mu bijah u ruci kao neki majušni zalogaj. I taj čovjek me opipa kao što mesar pipa ovcu kad hoće da je zakolje, ali vidje da sam oslabio od velike tuge i da sam toliko omršavio od umora i putovanja da na meni nije bilo nimalo mesa, te me pusti iz ruku, a uze jednog drugog među mojim drugovima, pa i njega poče okretati kao i mene i pipati ga kao što je mene pipao, ali i njega pusti. I on nas je neprestano okretao i pipao jednoga za drugim, dok tako nije došao do kapetana one lađe na kojoj smo bili. A bijaše to gojazan, debeo čovjek, širokih pleća, snažan i jak, i on se svidje tome čovjeku, koji ga uhvati kao što mesar hvata svoju žrtvu, pa ga baci na zemlju, a zatim mu stade nogom za vrat i slomi mu ga. A potom donese jedan dugačak ražanj, pa ga tako zabi kapetanu u zadnjicu da mu je vrh izišao na vrh glave, a zatim naloži vatru, pa iznad nje objesi ražanj na kojem bješe kapetan i stade ga okretati, i okretao ga je sve dotle na žeravici dok se meso nije ispeklo. A onda ga skine s vatre, pa ga stavi ispred sebe i počne ga kidati kao što čovjek kida pile, otkidajući mu meso noktima i jedući ga sve dotle dok ga ne pojede i ne oglođa kosti, ne ostavivši ništa.[20] I onda čovjek pobaca ostatke kostiju u jedan kut, pa posjedi malo, a zatim se svali na klupu i poče krkljati kao što krklja ovan ili koje drugo preklano živinče. I on je spavao tako do jutra, a zatim je ustao, pa je otišao svojim putem. A kad se uvjerismo da je otišao daleko, mi počesmo razgovarati jedan s drugim i oplakivati sebe same, govoreći: – O, bolje bi bilo da smo se utopili u moru ili da su nas pojeli majmuni, nego da nas ovako peku na žaru! Alaha mi, takva je smrt – strašna smrt, ali biva ono što hoće Alah! Nema moći ni sile do u Alaha, visokoga, velikoga! Umrijet ćemo od straha, a nitko neće ni znati za nas, niti se više možemo izvući iz ovoga mjesta!

Potom ustadosmo, pa iziđosmo iz dvora i odosmo na otok, ne bismo li na njemu našli neko mjesto gdje bismo se mogli sakriti i naći utočišta, a učini nam se da će nam svaka smrt biti laka, samo ako nas ne budu pekli na vatri. Ali ne nađosmo mjesta gdje bismo se mogli sakriti, a uhvati nas veče, te se vratismo u dvor, jer nas je obuzeo veliki strah. I tek što posjedismo malo, kad odjednom zemlja zadrhta pod nama, pa opet dođe onaj crni čovjek i priđe nam, a zatim nas poče okretati jednoga za drugim, kao i prvi put. I on nas je pipao tako redom dok mu se ne svidje jedan od nas, a onda ga uhvati, pa učini s njim ono isto što je učinio s kapetanom: ispeče ga, pa ga pojede, a zatim zaspa na klupi i prespava cijelu noć, krkljajući kao zaklano živinče. A kad svanu dan, taj čovjek ustade i ode svojim putem, ostavivši nas, kao obično, a mi se svi okupismo, pa počesmo razgovarati i govoriti jedan drugome: – Tako nam Alaha, skočit ćemo u more, pa ćemo se utopiti; to će biti bolje nego da umremo na vatri, jer je to odvratna smrt! – Saslušajte moje riječi – reče tada jedan od nas. – Treba da se nekako dovijemo pa da ubijemo toga čovjeka, ne bismo li se tako spasili i izbavili muslimane od njegove mržnje i njegova tlačenja. – Čujte o, braćo – ako već nema druge no da ga ubijemo, onda treba da prenesemo ona brvna i da prevučemo jedan dio onih drva, pa da od njih načinimo brod koji će biti nalik na lađu, pa kad ga budemo ubili, poslužīvši se lukavstvom,

da se ukrcamo u taj brod, a zatim da otplovimo morem kud zahtije veliki Alah, ili da sjedimo na ovome mjestu i da čekamo dok pored nas ne prođe neka lađa, u koju se možemo ukrcati. A ako ga ne možemo ubiti, otići ćemo i zaploviti morem, pa ako se i utopimo, izbavit ćemo se od smrti na vatri. Ako se spasimo, spasit ćemo se, a ako se utopimo, umrijet ćemo kao mučenici. – Tako nam Alaha, to je dobra misao! – rekoše moji drugovi te se tako dogovorismo o tome i počesmo raditi. Iznijesmo brvna iz dvora, pa načinismo brod i privezasmo ga pored morske obale, a zatim unijesmo u nj nešto hrane, pa se vratismo u dvor.

A kad nastade večer, zemlja odjednom zadrhta, pa opet dođe onaj crni čovjek, sličan kusome psu. I on poče okretati i pipati jednoga za drugim, a zatim uze jednoga od nas i učini s njim ono isto što je učinio s njegovim prethodnicima, pa ga pojede i zaspa na klupi, a njegovo krkljanje bješe slično grmljavini. I onda mi poustajasmo, pa uzesmo dva gvozdena ražnja što su bila sasvim blizu, a zatim ih stavismo na tako jaku vatru da su pocrvenjela kao žeravica. I onda dobro uhvatismo ražnjeve rukama, pa priđosmo čovjeku koji je spavao i krkljao i prinijesmo mu ih očima, a zatim svi snažno i odlučno zapesmo i zabodosmo mu ih u oči dok je spavao. I oči mu upadoše unutra, a on tako glasno ciknu da nam se srca prepadoše, pa odlučno ustade s klupe i poče nas tražiti, ali mi pobjegosmo od njega desno i lijevo, a on nas ne vidje, jer bijaše oslijepio.[21] A mi smo ga se tako bojali i toliko smo strahovali od njega, da smo povjerovali da ćemo izginuti, te izgubismo nadu u spasenje, jer je čovjek pošao k vratima, pipajući, a zatim izišao derući se, te nas je obuzeo ne može biti veći strah, a zemlja je drhtala pod nama od njegove velike dreke.

I taj čovjek iziđe iz dvora (a mi pođosmo za njim), pa ode svojim putem, tražeći nas, a potom se vrati i dovede jednu ženu, još veću od sebe i još divljačnijeg izgleda. A kad ga ugledasmo s tom ženom, koja je bila još užasnija od njega, mi premrijesmo od straha. I ona nas žena ugleda, pa oni brzo pođoše k nama, a mi poustajasmo, odvezasmo brod koji bijasmo načinili, pa se ukrcasmo u nj i otisnusmo se na more. A njih dvoje držahu u rukama goleme komade stijena, te nas počeše gađati kamenjem, i gađali su nas sve dotle dok većina nas ne pogibe od toga kamenja, a ostadosmo samo nas trojica, ja i još dvojica . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade petsto četrdeset osma noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da se Sindbad Moreplovac ukrcao 548.
na brod sa svojim drugovima i da su se onda onaj crni čovjek i njegova druga- NOĆ
rica počeli nabacivati na njih kamenjem, te su ljudi većinom pomrli, a ostala su samo tri čovjeka. – I naš brod pristade uz obalu, pa smo išli njome do kraja dana – govorio je dalje Sindbad – a onda dođe noć, a mi bijasmo u takvom stanju. I malo odspavasmo, pa se probudismo, kad nam odjednom prepriječi put jedna golema aždaja s velikim tijelom i širokim trbuhom. I ona se uputi jednome od nas trojice, pa ga proguta do ramena, a zatim proguta i njegove

ostatke, i mi čusmo kako mu se lome rebra u aždajinu trbuhu. I aždaja ode svojim putem, a mi se čudom začudismo tome i počesmo govoriti o svome drugu, strahujući i za sebe same, pa rekosmo: – Tako nam Alaha, to je čudna stvar: svaka smrt je odvratnija od prethodne. Bili smo radosni što smo se spasili od crnokošca, ali je ispalo da naša radost nije potpuna. Nema moći ni sile do u Alaha! Alaha nam, spasismo se crnokošca i utapanja, ali kako da se spasimo od ove neviđene bijede!

Zatim ustadosmo, pa počesmo hodati po otoku, jedući voće i pijući vodu iz potoka, pa tako ostasmo tamo do večeri, a onda ugledasmo jedno veliko i visoko drvo, te se popesmo na nj i zaspasmo u njegovoj kruni, a ja se popeh na najvišu granu. A kad nastade noć i kad se smrači, dođe aždaja, pa se obazre desno i lijevo, a potom se uputi k onom drvetu na kojem smo mi bili, pa je išla sve dotle dok nije došla do moga druga; i aždaja ga proguta do ramena, pa se obavi oko drveta, i ja čuh kako se njegove kosti lome u aždajinu trbuhu, a zatim ga aždaja sasvim proguta, i ja to vidjeh svojim očima. Poslije toga aždaja siđe s drveta, pa ode svojim putem, a ja provedoh ostatak noći na drvetu. A kad svanu dan i kad se pojavi svjetlost, ja siđoh s drveta, ni živ ni mrtav od velikog straha i velike bojazni, pa htjedoh skočiti u more i tako se izbaviti od zemaljskoga života, ali mi se učini da duša nije tako ništavna stvar, jer nam je duša draga. I onda poprijeko privezah za noge jedan široki komad drveta, a privezah još i jedan isto takav komad za lijevu slabinu, pa drugi, isto takav, za desnu slabinu, pa onda jedan isto takav privezah na trbuh, a drugi, dugačak i širok, privezah za glavu, i to poprijeko, kao što bijah privezao onaj ispod nogu, te se tako nađoh između komađa drveta koje me je okruživalo sa svih strana. I dobro zavezah sve to, pa se bacih na zemlju sa svim tim komađem drveta i ležah između komađa koje me okružavalo kao neka soba.

A kad nastade noć, aždaja opet dođe, kao i obično, pa pogleda u mene i uputi se k meni, ali me nije mogla progutati, jer bijah okružen sa svih strana komadima drveta. I aždaja me obiđe, ali nije mogla dospjeti do mene, i ja sve to vidjeh, te bijah premro od velikoga straha i velike bojazni, a aždaja se čas odmicala a čas primicala, i to je činila neprestano; i kad god je aždaja htjela doprijeti do mene i progutati me, smetalo joj je ono komađe drveta koje bijah privezao sa svake strane. I aždaja je to činila od sunčeva zalaska do časa kad svanu zora i kad se pojavi svjetlost i zasja sunce, a onda ode svojim putem, ne može biti ljuća i razdraženija. I ja pružih ruku, pa odvezah od sebe one komade drveta, a bio sam kao mrtav zbog onoga što sam podnio od te aždaje. I ustadoh, pa počeh hodati po otoku, a kad dođoh do njegova kraja, bacih pogled na more i u daljini ugledah jednu lađu usred valova. I dohvatih jednu granu s drveta, pa počeh mahati njome prema onima koji su plovili, i stadoh vikati, a oni me ugledaše pa rekoše: – Moramo svakako vidjeti šta je to; možda je to čovjek. – I oni se približiše, pa me čuše kako vičem, a onda mi priđoše i popeše me na svoju lađu. I počeše me zapitkivati šta mi se dogodilo, a ja im ispričah sve što mi se dogodilo, od početka do kraja, i kakve sam sve nevolje podnio. I trgovci se veoma začudiše tome, a potom mi obukoše svoje odijelo

i pokriše mi sramotu, a dadoše mi i neku hranu, te sam jeo dok se nisam sit najeo. I dadoše mi hladne neslane vode, te mi srce živnu, a duša mi se odmori, i onda osjetih veliko spokojstvo, jer me oživio veliki Alah poslije umiranja, te odadoh hvalu velikom Alahu za obilje njegove milosti i zahvalih mu se. I postadoh odlučniji, mada prije toga bijah uvjeren da ću poginuti, pa mi se čak učini da je sve ono što mi se dešava samo san.

I tako smo plovili dalje, a vjetar bješe povoljan, po dopuštenju velikog Alaha, pa se naposljetku približismo otoku koji se zove Salahida,[22] a kapetan zaustavi lađu pored tog otoka . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade petsto četrdeset deveta noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je lađa na koju se popeo Sindbad Moreplovac pristala uz jedan otok, pa su svi trgovci i putnici sišli s lađe i iznijeli iz nje svoju robu, kako bi mogli prodavati i kupovati. – I onda mi se obrati vlasnik lađe – govorio je dalje Sindbad Moreplovac – pa mi reče: – Saslušaj moje riječi! Ti si tuđinac i siromah, a pričao si nam da si podnio mnoge užase. Hoću da ti budem od koristi nečim što će ti pomoći da dospiješ do svoje zemlje, a ti ćeš se moliti Alahu za mene. – Dobro – odgovorih mu – pripadaju ti moje molitve. – Znaj da je s nama bio jedan putnik koga smo izgubili, a ne znamo je li živ ili je mrtav, jer nismo ništa čuli o njemu. Hoću da ti predam svežnjeve njegove robe, kako bi ih mogao prodavati i čuvati, a ti ćeš dobiti nešto za svoj trud i uslugu. A ono što preostane uzet ćemo i odnijeti u Bagdad, kad se budemo tamo vratili, pa ćemo se raspitati gdje su rođaci toga čovjeka i dat ćemo im ostatak robe i novac za ono što je prodano. Hoćeš li primiti te svežnjeve, pa ih odnijeti na ovaj otok i tamo ih prodati, kao i drugi trgovci? – Slušam i pokoravam se, o, gospodaru, jer su ti svojstveni milost i dobročinstvo – odgovorih, pa poželjeh kapetanu svako dobro i zahvalih mu se za to, a onda on naredi nosačima i mornarima da odnesu robu na otok i da mi je predaju. A pisar s lađe zapita: – O, kapetane, kakvi su to svežnjevi robe koje iznose mornari i nosači i na ime kojeg trgovca da ih zapišemo? – Zapiši ih na ime Sindbada Moreplovca, koji je putovao s nama, pa se utopio pored jednog otoka, te o njemu nismo ništa čuli – odgovori mu kapetan. – Hoćemo da ih proda ovaj stranac, pa da nam donese novac za njih; dat ćemo mu jedan dio novca za trud oko prodaje, a ostalo ćemo ponijeti i odnijeti u grad Bagdad; ako nađemo vlasnika tog novca, dat ćemo mu ga, a ako ga ne nađemo, predat ćemo ga njegovim rođacima u Bagdadu. – Divne su tvoje riječi, a tvoje je mišljenje odlično! – odgovori pisar, a kad čuh kapetana kako kaže da svežnjeve treba zapisati na moje ime, ja uzviknuh: – Alaha mi, ja sam Sindbad Moreplovac! Ja sam se utapao pored onog otoka zajedno s onima koji su se utopili!

549. NOĆ

Zatim se naoružah ustrajnošću i strpljenjem, a kad se trgovci iskrcaše iz lađe i kad se okupiše da zbore i razgovaraju o kupnji i prodaji, ja priđoh vlasniku lađe, pa mu rekoh: – O, gospodaru, znaš li tko je bio vlasnik svežnjeva koje si mi predao da ih prodajem u njegovo ime? – Ne znam ni tko je ni šta

je, ali znam da je to bio jedan čovjek iz grada Bagdada, koji se zvao Sindbad Moreplovac – odgovori mi kapetan. – Bili smo pristali uz jedan otok među otocima, pa se osim njega utopiše mnogi ljudi s naše lađe, a i njega nestade s ostalima, te o njemu nismo ništa čuli do ovoga časa. – I onda ja viknuh iz svega glasa i rekoh: – O, mirni kapetane, znaj da sam ja Sindbad Moreplovac! Ja se nisam utopio, već sam se iskrcao s lađe s ostalim ljudima i ponio nešto hrane kad si ono ti pristao uz otok i kad su se trgovci i putnici iskrcali na kopno. Pojeo sam na obali ono što sam imao, a zatim se predadoh uživanju, sjedeći na tome mjestu, pa me je spopao drijemež, te zaspah i utonuh u san, a kad ustadoh, ne vidjeh lađe niti nađoh koga pored sebe. Ta imovina je moja imovina, i ta roba je moja roba, a kad sam bio u Dijamantnoj dolini, vidjeli su me svi trgovci koji trguju dijamantima, pa će oni posvjedočiti da sam ja Sindbad Moreplovac, jer sam im ispričao svoju povijest i rekao im šta mi se dogodilo s vama na lađi, a rekao sam im i to da ste me zaboravili na otoku, gdje sam spavao, i da nisam našao nikoga kad sam ustao, te mi se dogodilo ono što mi se dogodilo.

I trgovci i putnici se okupiše oko mene kad čuše moje riječi, pa mi neki vjerovahu, dok drugi mišljahu da sam lažov.

I dok se to zbivalo, odjednom jedan trgovac ču kako spominjem Dijamantnu dolinu, pa ustade i priđe mi, a zatim reče trgovcima: – O, ljudi, slušajte moje riječi! Pričao sam vam o najčudnijim stvarima koje sam vidio prilikom svojih putovanja, pa sam vam rekao da smo bacili komade mesa u Dijamantnu dolinu, te sam i ja bacio svoj komad, držeći se tog običaja, a onda je s mojim komadom doletio jedan čovjek, koji se grčevito uhvatio za nj, ali mi vi onda niste povjerovali, već ste me, naprotiv, proglasili za lažova. – Jeste – odgovoriše mu trgovci – ti si nam pričao o tome, ali ti mi nismo povjerovali. – Eto, to je onaj čovjek koji se bio pričvrstio za moj komad mesa. Ja sam ga poveo, pa smo obojica stigli u grad Basru, odakle je on otišao u svoju zemlju i oprostio se s nama, a mi smo otišli u svoje zemlje. Eto, to je baš onaj čovjek koji nam je kazao da se zove Sindbad Moreplovac i koji nam je rekao da je lađa otišla dok je on sjedio na otoku. Znajte da je on došao ovamo samo da potvrdi ono što sam vam rekao. Sva ta roba je njegova imovina; on nam je govorio o njoj kad se sastao s nama, a sad je jasno da je govorio istinu.

Kad je čuo šta govori taj trgovac, kapetan ustade, pa mi priđe i dobro me odmjeri, a zatim me zapita: – Kakvim je znacima obilježena tvoja roba? – Znaj – odgovorih mu – da je moja roba obilježena takvim i takvim znacima – a onda ispričah kapetanu ono što mi se desilo s njim kad sam se ukrcao u njegovu lađu u Basri, te se on uvjeri da sam ja uistinu Sindbad Moreplovac, a onda me zagrli i zaželi mi mira i čestita mi na spasenju. – Alaha mi, o, gospodaru – uzviknu kapetan – tvoja povijest je čudna, a tvoj podvig neobičan, ali neka je hvala Alahu koji nas je sastavio i vratio ti tvoju robu i imovinu . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade noć kojom se puni petsto pedeset noći, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je kapetanu i trgovcima bilo jasno da je to glavom Sindbad Moreplovac i da mu je onda kapetan rekao: – Neka je slava Alahu koji ti je vratio robu i imovinu! – I onda – nastavi Sindbad Moreplovac – ja vješto raspolagah svojom robom te mnogo zaradih na njoj na tome putovanju i obradovah se velikom radošću, a sebi čestitah što sam se spasio i povratio bogatstvo. I tako prodavasmo i kupovasmo na otocima dok ne dođosmo u zemlje Sinda, pa i tamo prodavasmo i kupovasmo, ali u tamošnjem moru vidjeh mnogo čuda koja se ne mogu izbrojati, a između ostaloga što sam vidio u tome moru bila je jedna riba nalik na kravu i nešto nalik na magarca, i vidjeh ptice kako izlaze iz morskih školjki, pa nose jaja i legu mladunčad na površini vode, a iz mora nikad ne izlaze na zemlju. A poslije toga smo i dalje plovili s dopuštenjem velikog Alaha, a vjetar je bio povoljan i putovanje ugodno, dok tako nismo stigli u Basru. 550. NOĆ

I ja provedoh u Basri malo dana, pa dođoh u Bagdad i uputih se u svoju mahalu, a kad dođoh kući, pozdravih svoje rođake, drugove i prijatelje, radostan što sam se spasio i vratio rodbini, rodnome kraju, zemlji i gradu. I dijelio sam milostinju, i davao poklone, i odijevao udovice i siročad, a oko sebe sam okupio prijatelje i draga bića, pa sam tako provodio vrijeme jedući, pijući i zabavljajući se, a prijateljevao sam i drugovao s ljudima, te sam tako zaboravio sve ono što mi se dogodilo, a i nevolje i užase koje sam podnio, jer na tome putovanju bijah toliko zaradio da se to ne može ni izračunati ni izbrojiti.

Eto, to je najčudnija stvar koju sam vidio prilikom toga putovanja po svijetu, a sutra ćeš mi doći, ako ushtije veliki Alah, pa ću ti ispričati kakvo je bilo moje četvrto putovanje, jer ono je još čudnije od mojih ranijih putovanja.

Potom Sindbad Moreplovac, po svome običaju, naredi slugama da Sindbadu Pješaku daju sto miskala zlata, a naredi im i da donesu jelo, te ga oni donesoše, pa svi okupljeni stadoše jesti, diveći se Sindbadovoj priči i svemu onome što mu se dogodilo. A potom svi odoše svojim putem, pa i Sindbad Nosač uze ono zlato koje su mu dali po naređenju Sindbada Moreplovca i ode svojim putem, čudeći se svemu onome što je čuo od Sindbada Moreplovca.

I on provede tu noć u svojoj kući, a kad nastade jutro i kad zasja svjetlošću i zablista, Sindbad Nosač ustade, pa očita jutarnju molitvu i ode Sindbadu Moreplovcu. I on uđe u njegovu kuću, a Sindbad Moreplovac ga pozdravi i dočeka ga radosno i veselo, i posadi ga pored sebe, a kad mu dođoše i ostali drugovi, sluge im donijeješe hrane, te su svi jeli i pili i veselili se, a onda Sindbad Moreplovac uze riječ i poče im pričati.

PRIČA O ČETVRTOM PUTOVANJU

I reče Sindbad Moreplovac: – Znajte, o, braćo moja, da sam se po povratku u Bagdadu sastao s prijateljima, rođacima i dragim bićima i da sam živio životom punim najvećeg uživanja, veseleći se i odmarajući se. I tako zaboravih sve ono što mi se dogodilo, jer bijah mnogo zaradio, pa zaronih u zabave,

veselje i razgovor s dragim prijateljima, živeći najslađim životom, ali mi moja naopaka duša došapnu da pođem na put po tuđim zemljama, te zaželjeh da se sprijateljim s raznim ljudima, da prodajem i da zarađujem novac. I ja se odlučih na to, pa kupih veoma lijepu robu koja je podesna za putovanje morem, a zatim je svezah u mnogo više svežnjeva nego ranije, pa odoh iz Bagdada u grad Basru. I utovarih svoju robu u lađu, pa se pridružih skupu uglednih ljudi iz Basre, a zatim krenusmo na put, te tako, s blagoslovom velikog Alaha, zaplovi naša lađa uzburkanim morem na kojem se sudarahu valovi.

Putovanje nam bijaše ugodno, a plovili smo tako danima i noćima, prelazeći s jednog otoka na drugi i iz jednog mora u drugo, ali nas jednoga dana zaokupiše vjetrovi koji su puhali sa svih strana, te kapetan baci sidra i zaustavi lađu nasred mora, bojeći se da ne potonemo na pučini. I dok bijasmo u takvome stanju i dok smo se obraćali Alahu i molili mu se, odjednom poče puhati žestok i jak vjetar, koji podera jedra i iskida ih na komade, te se utopiše ljudi sa svim svojim svežnjevima i svom robom i imovinom koju su imali, a s onima što su se potopili potonuo sam i ja, pa sam plivao po moru do podne, mada već bijah digao ruke od sebe, ali je veliki Alah pripremio za mene jednu dasku s lađe, te ja sjedoh na nju s još nekim trgovcima . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade petsto pedeset prva noć, ona reče:

551. NOĆ – Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je lađa potonula i da je onda Sindbad Moreplovac isplivao na jednoj dasci s lađe, s još nekim trgovcima. – I mi smo se pribijali jedan uz drugoga – govorio je Sindbad – i plovili sjedeći na toj dasci i otiskujući se nogama, a valovi i vjetar su nam pomagali. I tako provedosmo jedan dan i jednu noć, a u zoru narednoga dana zaokupi nas vjetar, te se more uskomeša i uzburka, a vjetar postade sve jači, i voda nas izbaci na jedan otok, kad smo već bili premrli od nespavanja, od hladnoće, gladi, straha i žeđi. I počesmo hodati po tom otoku, pa vidjesmo da na njemu ima mnogo raslinja, te uzesmo malo tog raslinja i pojedosmo ga, ne bismo li održali dušu i utažili glad. I tako provedosmo tu noć na jednome kraju otoka, a kad nastade jutro i kad zasja svetlošću i zablista, ustasmo, pa počesmo hodati po otoku desno i lijevo, a daleko ispred nas ukaza se neka građevina. I mi pođosmo k toj građevini koju smo ugledali izdaleka, i išli smo sve dotle dok nismo došli do vrata. I dok smo stajali tamo, odjednom iz tih vrata iziđe mnoštvo golih ljudi, pa oni ne htjedoše razgovarati s nama, nego nas pohvataše i odvedoše svome caru, koji nam naredi da sjednemo. I onda nam doniješe neko jelo za koje nismo znali i kakvo nikad nismo vidjeli u životu. I duša mi se odbi od toga jela, te ga i ne okusih, izdvojivši se tako od svojih drugova, pa tako, zahvaljujući milosti velikog Alaha, ostadoh živ do danas. A kad moji drugovi počeše jesti to jelo, razum im se pomuti, te počeše jesti kao bjesomučni i sasvim se izmijeniše. A poslije toga doniješe im kokosova ulja, pa im ga dadoše da piju, i namazaše ih njime. I kad moji drugovi popiše to ulje, oči im se prevrnuše na licu, a oni počeše jesti, ali ne onako kako su obično jeli, te nisam znao što da mislim

o tome i počeh ih žaliti, a sam se veoma zabrinuh, jer sam se bojao da me ne snađe neko zlo od tih golih ljudi.

I onda se zagledah u njih i vidjeh da su to magi, a da je car njihova grada jedan vještac, kome oni odvode svakoga onog koji im dođe u grad, koga ugledaju ili sretnu na putu, pa ga hrane onim jelom i mažu onim uljem. I od toga jela i toga ulja ljudima se proširuje trbuh, te mogu mnogo jesti, a pamet ih izdaje i misao im postaje slijepa, pa postaju slični maloumnicima, a magi ih primoravaju da što više jedu toga jela i toga ulja, ne bi li odebljali i ugojili se, pa ih onda kolju i njima hrane svoga cara. Što se pak tiče ljudi iz careve okoline, oni su jeli ljudsko meso, a nisu ga pekli ni kuhali. I kad vidjeh to, veoma se zabrinuh za sebe i za svoje drugove, a njihov razum bješe toliko pomućen da oni nisu ni znali šta se s njima radi. I njih dadoše jednome čovjeku koji ih je svakoga dana odvodio da pasu po otoku, kao neka stoka. Što se pak mene tiče, ja sam oslabio, a tijelo mi je oboljelo od velikoga straha i gladi, te mi se meso osušilo na kostima. I magi vidješe kakav sam, te me ostaviše i zaboraviše, tako da me se nitko među njima nije sjetio niti mu padoh na pamet.

I jednoga dana izićoh iz toga mjesta, poslužívši se lukavstvom, pa pođoh otokom i udaljih se od onoga mjesta gdje bijah ranije, te tako ugledah jednoga pastira koji je sjedio na nečem visokom usred mora, a kad ga dobro zagledah, ja odjednom vidjeh da je to onaj čovjek kome bijahu predali moje drugove da ih napasa, a s njim bijaše mnogo takvih ljudi kao što su bili oni. A kad me ugleda, taj čovjek vidje da sam pri zdravoj pameti i da me nije snašlo ništa od onoga što je snašlo moje drugove, te mi izdaleka dade znak i reče mi: – Vrati se, pa idi onim putem koji vodi desno od tebe – te se ja vratih, kao što mi reče taj čovjek, pa desno od sebe ugledah jedan put i pođoh njime, i tako sam išao neprestano, čas trčeći od straha a čas koračajući polako, a onda sam malo odahnuo, pa opet išao tako dok me nije izgubio iz vida onaj čovjek što mi je pokazao put, i ja ga ne vidjeh više, a ni on ne vidje mene, jer je i sunca nestalo, pa je nastala tama. I ja tada sjedoh da se odmorim, a htjedoh i zaspati, ali mi te noći san nije dolazio na oči od velikoga straha, gladi i umora; a kad nastade ponoć, ja ustadoh, pa pođoh otokom, i išao sam tako sve dotle dok nije svanuo dan i dok nije nastalo jutro i zasjalo svjetlošću i zablistalo, i dok se ne rodi sunce iznad brežuljaka i dolina, a bio sam umoran i osjećao da me more glad i žeđ. I počeh jesti travu i raslinje koje sam nalazio na tom otoku, i sit se najedoh toga raslinja, ne bih li tako održao dušu u tijelu, a potom ustadoh, pa pođoh otokom, i išao sam tako cio dan i cijelu noć, jedući raslinje kad god bih osjetio da sam gladan.

Tako sam lutao sedam dana i sedam noći, a u zoru osmoga dana bacih pogled i ugledah nešto izdaleka. I pođoh k onome što sam ugledao, i išao sam sve dotle dok nisam došao do toga, poslije sunčeva zalaska, pa dobro zagledah ono što bijah vidio stojeći udaljen (a srce mi bijaše zaplašeno od onoga što sam podnio prvi i drugi put), kad odjednom vidim da je to mnoštvo ljudi koji beru zrnje papra. I ja im se približih, a oni me ugledaše, pa brzo pođoše k meni i priđoše mi i opkoliše me sa svih strana, pitajući me: – Tko si ti i odakle si

došao? – Znajte, o, ljudi, da sam ja siromah čovjek – odgovorih im. I ispričah im kakve sam sve užase vidio i kakve su me nevolje snalazile i što sam sve podnio...

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade petsto pedeset druga noć, ona reče:

552. NOĆ – Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je Sindbad Moreplovac ugledao mnoštvo ljudi koji su skupljali papar na otoku i da su ga oni zapitali tko je i šta je, a on im je ispričao šta mu se sve dogodilo i kakve je nevolje podnio, te su mu oni rekli: – To je doista čudno, Alaha nam! Kako si se spasio od tih crnih ljudi, kad si prošao pored njih idući po otoku? Njih ima mnogo, a jedu ljude, te se od njih nitko ne može spasiti niti koji čovjek može proći pored njih. – I ja im ispričah što mi se dogodilo s crnim ljudima i rekoh im da su oni uzeli moje drugove, pa su im dali da jedu ono jelo koje ja nisam jeo, a oni mi čestitaše na spasenju, i začudiše se onome što mi se dogodilo. I ti ljudi me posadiše pored sebe, a kad završiše posao, doniješe mi malo dobroga jela, te ga pojedoh (a bijah gladan), a zatim se odmarah kod njih neko vrijeme, pa me oni odvedoše u jedan čamac i prevezoše me na svoje otoke, gdje im bijahu kuće. I prikazaše me svome caru, kome poželjeh mira, a on mi reče: – Dobro došao! – i odade mi poštovanje, pa me zapita šta je to bilo sa mnom, te mu ispričah šta je sve bilo sa mnom i šta mi se dogodilo i zbilo od onoga dana kad sam otišao iz Bagdada do časa kad sam došao caru.

A cara tih ljudi veoma začudi moja priča o onome što mi se dogodilo, pa se začudiše i svi oni koji su se nalazili u njegovoj dvorani, a potom mi car naredi da sjednem pored njega, te ja sjedoh. I car naredi slugama da mi donesu hrane, te se dobro najedoh, pa oprah ruke i zahvalih se velikom Alahu za njegovu milost, i slavljah ga i odadoh mu hvalu, a zatim odoh od cara i počeh se šetati po gradu. I vidjeh da je grad lijepo uređen i da u njemu ima mnogo stanovnika i bogatstava, a da ima i dosta jela, trgova i robe, prodavača i kupaca. I obradovah se što sam stigao u taj grad, a duša mi se odmori. I navikoh se na te ljude, jer sam kod njih i njihova cara uživao veće poštovanje nego stanovnici carstva i velikaši iz grada, pa tako vidjeh da svi ljudi, i veliki i mali, jašu rasne i divne konje, ali bez sedla, te se začudih tome i zapitah cara: – O, gospodaru, zašto ne jašeš osedlana konja? Na sedlu se konjanik odmara i čuva svoju snagu. – A šta je sedlo? – zapita me car. – Tu stvar nikada nismo vidjeli u životu niti smo kad jahali sjedeći na njoj. – Hoćeš li mi dopustiti da ti napravim sedlo? Jahat ćeš osedlana konja, pa ćeš vidjeti kako je to ugodno – rekoh ja, a car mi kaza: – Napravi ga! – I onda mu ja rekoh: – Naredi slugama da mi donesu malo drva – te im car naredi da mi donesu drva i sve što budem zatražio, a onda ja pozvah jednoga vještog drvodjelju, pa sjedoh s njim i počeh ga učiti kako se izrađuju i prave sedla. I uzeh vune, pa je raščešljah i načinih pustinu, a potom donijeh kože, koju zategoh preko sedla i uglačah je, pa namjestih remenje i privezah kajiše za sedlo. A zatim pozvah kovača, pa mu opisah kako izgleda stremen, te kovač iskova velike stremenove, i ja ih uglačah i prevukoh kalajem

i privezah za njih svilenu kitu. A poslije toga ustadoh, pa dovedoh jednoga od najboljih carevih konja i osedlah ga, objesih stremene i zauzdah konja, a zatim ga odvedoh caru. I sedlo se svidje caru i bješe mu po volji, te mi se on zahvali, a zatim uzjaha osedlana konja. I cara obuze velika radost zbog toga sedla, te mi dade mnogo novaca za rad, a kad vezir vidje da sam ja napravio sedlo, zatraži i on da mu napravim takvo sedlo, pa i svi velikaši i ljudi koji bjehu na visokom položaju počeše tražiti od mene sedla, a ja sam im ih izrađivao. I naučih drvodjelju da pravi sedla i stremene i da ih prodaje velikašima i gospodi, pa tako nakupih mnogo novaca, te zauzeh visoko mjesto među tim ljudima i oni me zavolješe velikom ljubavlju, i moj ugled poraste kod cara i ljudi iz njegove okoline, kod velikaša iz grada i uglednih ljudi iz carstva.

A jednoga dana ja sam sjedio kod cara, uživajući u svojoj velikoj radosti i veličini, i dok sam tako sjedio, car mi odjednom reče: – Znaj, o, takav i takav, da te mi poštujemo i uvažavamo i da si postao jedan od naših ljudi, te se ne možemo s tobom rastati niti možemo podnijeti da odeš iz našega grada. Hoću da me nešto poslušaš i da ne odbiješ ono što ću ti reći. – A što to hoćeš od mene, o, care? Neću se kloniti onoga što ćeš mi reći, jer si bio dobar i milostiv prema meni, i neka je hvala Alahu što sam postao jedan od tvojih slugu. – Hoću – reče mi car – da te oženim jednom našom divnom, lijepom i dražesnom ženom, koja je i bogata i lijepa. Nastanit ćeš se kod nas zauvijek, a ja ću ti dati stan u svome dvoru. Nemoj mi se protiviti niti odbaciti moj prijedlog. – A kad čuh careve riječi, ja se zastidjeh i zašutjeh i ne odgovorih mu u svojoj velikoj zabuni, a car me zapita: – Zašto mi ne odgovaraš, o, dijete moje? – O, gospodaru – odgovorih mu – tvoje je da zapovijedaš, o, care vremena. – I toga istoga časa i trenutka car posla ljude da dovedu suca i svjedoke, pa me odmah oženi jednom ženom plemenita i otmjena roda, koja je imala mnogo novaca i bila veoma bogata, a bila je iz jedne veoma ugledne kuće i odlikovala se rijetkom ljepotom i krasotom, i imala spahiluke, imovine i imanja...

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade petsto pedeset treća noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je car oženio Sindbada More- 553.
plovca i da je zaključio bračni ugovor između njega i jedne veoma ugledne žene. NOĆ
– A potom mi car dade – reče Sindbad – jednu divnu i zasebnu kuću, a pokloni mi i sluge i mlađe i odredi mi plaću i nagradu, te počeh živjeti u velikom spokojstvu, veseleći se i radujući se, pa tako zaboravih sve one tegobe, muke i nevolje koje bijah podnio. – Kad budem otišao u svoju zemlju, odvest ću tamo i ženu – pomislih. – Sve ono što je suđeno čovjeku neminovno će se dogoditi, te nitko ne zna šta će biti s njim. – I ja zavoljeh svoju ženu, a i ona zavolje mene velikom ljubavlju, i zavlada sloga među nama, te življasmo najslađim i najugodnijim životom.

Tako smo živjeli neko vrijeme, dok Alah ne uze ženu jednome mom susjedu, te mu ja odoh da ga tješim u njegovoj tuzi, a nađoh ga u ne može biti

gorem stanju, zabrinuta i umorna srcem i umom. I počeh mu izjavljivati saučešće, i tješiti ga, govoreći mu: – Ne tuguj za svojom ženom! Veliki Alah će ti dati sreće i još bolju ženu nego što je bila ona, a život će ti biti dug, ako ushtije veliki Alah. – I moj susjed zaplaka groznim plačem, pa mi reče: – O, prijatelju, kako da se oženim drugom ženom i kako da mi Alah da mjesto nje bolju ženu, kad je meni ostao samo jedan dan života? – O, brate – odgovorih mu – daj se pameti i nemoj slutiti smrt sebi samome: tà tebi je dobro, zdrav si i sretan. – O, prijatelju – uzviknu moj susjed – tako mi tvoga života, ti ćeš me sutra izgubiti i nećeš me vidjeti živa. – A kako to? – zapitah ja, a susjed mi odgovori: – Danas je sahranjena moja žena, a sutra će sahraniti i mene i ukopati me u njen grob. U našoj zemlji je ovakav običaj: ako umre žena, s njom se sahranjuje i njen živi muž, a ako umre muž, s njim se sahranjuje i njegova živa žena, kako se jedno od njih dvoje ne bi naslađivalo životom poslije smrti svoga druga. – Alaha mi – uzviknuh – to je loš običaj i nitko ga ne može podnijeti.

I dok mi tako razgovarasmo, odjednom dođe većina građana, pa oni počeše tješiti moga prijatelja i žaliti ga što mu je umrla žena i što će i on sam izgubiti život, a zatim počeše opremati pokojnicu, držeći se svoga običaja. I oni doniješe mrtvački kovčeg, pa poniješe ženu u njemu (a njen muž bio je s njima), i tako su išli izvan grada i došli na jedno mjesto pored jedne planine, kraj mora, pa onda podigoše jedan veliki kamen, ispod kojeg se ukaza kameni poklopac u obliku okvirnjaka na bunaru, i baciše ženu u otvor, a to bješe veliki bunar ispod planine. A onda ljudi dovedoše njena muža, pa mu svezaše ispod grudi uže od palmina lika i spustiše ga u taj bunar, a spustiše mu i jedan velik ibrik pun slatke vode i sedam pogačica od pšenična brašna, kako bi imao šta jesti. A kad ga spustiše, on odveza uže sa sebe, pa ljudi izvukoše uže, a zatim zatvoriše otvor na bunaru onim istim velikim kamenom, kao što je bilo i ranije, pa odoše svojim putem, ostavivši moga prijatelja pored njegove žene u bunaru. I ja rekoh u sebi: – Alaha mi, ova smrt je teža od one prve! – A potom odoh njihovu caru, pa mu rekoh: – O, gospodaru, kako možete u svojoj zemlji sahranjivati živa čovjeka zajedno s mrtvim? – A car mi odgovori: – Znaj da je ovakav običaj u našim zemljama: kad umre muž, mi s njim sahranjujemo i njegovu ženu, a kad umre žena, mi s njom sahranjujemo i njena živa muža, kako se njih dvoje ne bi rastajali ni za života ni poslije smrti, a taj običaj su nam ostavili naši djedovi. – O, care vremena – zapitah ga ja – a ako tuđincu, kao što sam ja, umre žena, da li vi s njim činite ono isto što ste učinili s onim čovjekom? – Jest – odgovori mi car – i njega sahranjujemo s njom i činimo sve onako kao što si vidio.

Kad čuh te riječi od njega, meni prepuče žučni mjehur od velike tuge i bješe mi žao sebe sama, a um mi se smuti, te se počeh bojati da mi žena ne umre prije no što ja umrem, pa da me ne sahrane živa s njom, ali se potom počeh tješiti i rekoh: – Možda ću ja umrijeti prije nje, jer nitko ne zna šta će biti prije a šta poslije. – I ja se počeh zabavljati nekim poslovima, a poslije kraćeg vremena razbolje se i moja žena, pa proživje malo dana, a zatim umre, te dođe većina građana da me tješi i da tješi rođake moje žene u našoj žalosti zbog gubitka, pa i car dođe da me tješi, držeći se običaja. A zatim do-

vedoše hamamdžijku, pa okupaše moju ženu, obukoše joj najljepše haljine koje je imala i okitiše je nakitom, đerdanima, dragim kamenjem i metalima, a kad je obukoše, metnuše je u mrtvački kovčeg, pa je poniješe i pođoše k onoj planini. A kad dođoše tamo, podigoše kamen što bješe nad onim bunarom i baciše u nj moju mrtvu ženu, a zatim priđoše meni svi moji prijatelji i rođaci moje žene, pa se počeše opraštati sa mnom, dok sam ja stajao među njima i vikao: – Ja sam stranac, pa nisam kadar podnijeti vaše običaje. – Ali me oni nisu slušali niti su obratili pažnju na moje riječi. I svi me oni uhvatiše, pa me silom svezaše, a za mene privezaše i sedam pogačica od pšenična brašna i ibrik pun slatke vode, kao što nalaže običaj, pa me spustiše u taj bunar, i ja odjednom vidjeh da je to golema spilja ispod planine. – Odveži uže sa sebe! – rekoše mi oni, ali ja ne htjedoh da se odvežem, te mi oni baciše uže, a zatim pokriše otvor na bunaru onim velikim kamenom što bješe na njemu, pa odoše svojim putem . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade petsto pedeset četvrta noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da su Sindbada Moreplovca spustili 554.
u spilju zajedno s njegovom ženom, koja bijaše umrla, a zatim su zatvorili ulaz NOĆ
u spilju, pa su otišli svojim putem. – A što se tiče mene – reče Sindbad – ja vidjeh u toj spilji mnogo mrtvaca, od kojih je dopirao smrad i odvratah zadah, te počeh koriti sebe zbog onoga što sam učinio i uzviknuh: – Alaha mi, zaslužujem sve ono što mi se događa i što me snalazi. – I nisam razlikovao više noć od dana, a uzimao sam malo hrane i jeo tek onda kad sam umirao od gladi, dok sam vodu pio kad više nisam mogao odoljeti velikoj žeđi, bojeći se da mi ne ponestane hrane i vode. – Nema moći ni sile do u visokog, velikog Alaha! – uzviknuh. – Kakva me je nevolja natjerala da se oženim u ovome gradu! Tek što kažem: gle, otarasio sam se nevolje, a odmah zapadam u još veću nevolju. Alaha mi, ovakva smrt je zlokobna smrt! O, da sam se utopio u moru ili da sam umro u nekoj planini – to bi bilo bolje od ove grozne smrti!

I živio sam u takvome stanju, koreći sebe, a spavao na kostima mrtvaca, dozivajući u pomoć velikog Alaha i želeći smrt, ali je nisam nalazio. Živio sam tako sve dotle dok mi glad nije sažegla srce i dok ne izgorjeh od žeđi, a onda prisjedoh, pa pipajući nađoh kruh i pojedoh malo, a zatim popih malo vode. A potom ustadoh, pa počeh hodati po spilji i tako vidjeh da je ona velika i da u njoj ima praznih prostorija, dok je na zemlji sve bilo puno mrtvaca i kostiju koje su trunule od vajkadašnjih vremena. I udesih za sebe jedno mjestašce na jednome kraju spilje, daleko od skorašnjih mrtvaca, pa počeh spavati, a hrane sam imao sve manje i bilo je veoma malo, te sam jeo po jedanput na dan, ili još rjeđe, a vodu sam pio jedanput, bojeći se da mi ne ponestane hrane prije no što umrem. I tako sam živio i dalje, a jednoga dana sam sjedio, i dok sam tako sjedio i razmišljao šta ću raditi kad mi ponestane hrane i vode, odjednom se pomače kamen s mjesta, a iz otvora dopre svjetlost do mene. – De da vidim šta je to! – uzviknuh, pa odjednom vidjeh ljude koji stajahu na vrhu bunara i spuštahu mrtvoga muža i njegovu živu ženu, koja je kukala i oplakivala sebe samu, a s njom spustiše i mnogo hrane i vode. I ja počeh gledati tu ženu, a ona mene

nije vidjela, jer su ljudi zatvorili otvor na bunaru i otišli svojim putem. I ja ustadoh, pa uzeh u ruku cjevanicu jednog umrlog muškarca, a zatim priđoh ženi i udarih je njome po glavi, te ona pade na zemlju onesviještena, a onda je udarih i drugi i treći put, te ona umre. I uzeh kruh i sve što je ona imala uza se, a vidjeh na njoj i mnogo nakita, dragoga kamenja i metala. A kad uzeh vodu i hranu koje sam našao pored te žene, ja odoh u onaj kut spilje gdje bijah udesio za se mjesto za spavanje, pa sjedoh i počeh pomalo jesti tu hranu, ne bih li se samo prehranio, a da pri tom ne ostanem brzo bez hrane, pa da umrem od gladi i žeđi.

I tako ostadoh u toj spilji neko vrijeme, a kad god bi nekoga sahranili, ja bih ubio onoga koga bi sahranili živa, pa bih mu uzeo hranu i piće, kako bih se mogao sam hraniti. I gle, jednom spavah, pa se probudih i čuh da netko tumara po jednome kutu spilje. – Šta li to može biti? – zapitah se, pa pođoh tamo otkud je dopirao šum, a dohvatih cjevanicu jednog umrlog muškarca, ali me osjeti onaj što je podizao buku, te pobježe i odjuri, a ja onda vidjeh da je to neka divlja zvijer. I ja pođoh za njom i dođoh do sredine spilje, a onda se preda mnom pojavi svjetlost koja je izbijala iz jedne male pukotine, a bila je kao neka zvijezda koja se čas pojavljuje a čas iščezava. A kad ugledah to svjetlo, ja pođoh k mjestu s kojeg je ono dopiralo, pa dođoh do njega i vidjeh svjetlost koja se sve više širila. I bijah uvjeren da je to uski otvor u spilju koji vodi napolje, te rekoh u sebi: – To mora imati nekog uzroka. Ili je to drugi otvor, onakav isti kao što je onaj kroz koji su mene spustili, ili je na ovome mjestu neki prodor. I tako provedoh neko vrijeme premišljajući, pa se uputih k toj svjetlosti i odjednom vidjeh da je to prodor u planinskome bilu, a bile su ga načinile divlje zvijeri, koje su prolazile kroza nj i jele mrtvace dok se ne bi site najele, a zatim su izlazile kroz nj. I kad vidjeh to, duh mi se smiri i stiša se uznemirenost moje duše, a srce mi odahnu, jer bijah uvjeren da ću ostati živ poslije umiranja i činilo mi se da sve to sanjam.

Potom se ohrabrih i uvukoh u prodor, pa sam se provlačio sve dotle dok nisam izišao iz toga prodora. I onda vidjeh da se nalazim na obali slanoga mora, na vrhu velike planine koja je odvajala more od otoka i grada, a do koje nitko nije mogao dospjeti. I odadoh hvalu velikom Alahu i zahvalih mu se i obradovah se velikom radošću, jer mi se srce obradovalo. A potom se vratih kroz onaj prodor u spilju, pa iznijeh iz nje svu hranu i vodu koje bijah nakupio. I uzeh haljine onih mrtvaca, pa neke i obukoh, umjesto onih koje sam imao na sebi, i od svega onoga što je bilo na mrtvacima uzeh mnogo raznih ogrlica, dragoga kamenja, lančića od bisera i nakita od srebra i zlata, ukrašenog raznim metalima i rijetkostima, a u svoje odijelo zavezah odijela onih mrtvaca, pa sve to iznijeh na planinu, prošavši kroz onaj prodor.

I tako sam stajao kraj mora i svakoga dana silazio u spilju, da je razgledam, a kad bi koga sahranili, ja bih mu oduzeo hranu, a njega bih ubio, pa bio to muškarac ili žena, a potom bih izišao kroz prodor i sjeo na morsku obalu, očekujući da mi veliki Alah pomogne i da pošalje neku lađu koja će proći pored mene. I iznosio sam iz te spilje sav nakit koji bih vidio u njoj, a vezivao sam ga u odijelo mrtaca, i tako sam proveo neko vrijeme . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade petsto pedeset peta noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je Sindbad Moreplovac iznosio iz spilje sav nakit i ostalo što je nalazio u njoj i da je proveo neko vrijeme sjedeći na morskoj obali. – I tako sam jednom sjedio na morskoj obali – reče on – i razmišljao o svome slučaju, kad najednom vidjeh kako plovi neka lađa posred bučnoga mora na kojem se sudaraju valovi. I onda uzeh u ruku jednu bijelu mrtvačku haljinu, pa je svezah za jedan štap, a zatim otrčah na morsku obalu i počeh njome davati znak putnicima, koji baciše pogled i vidješe me kako stojim na vrhu planine. I oni zaploviše k meni i čuše moj glas, pa mi poslaše jedan čamac u kojem bješe mnogo onih ljudi koji putovahu lađom, a kad se približiše, oni me zapitaše: – Tko si ti i zašto sjediš na tome mjestu? Kako si se našao na ovoj planini, kad mi nismo nikad vidjeli da joj je netko prilazio? – Ja sam trgovac – odgovorih im. – Potonula je lađa kojom sam plovio, ali sam ja isplivao sjedeći na jednoj dasci, noseći i svoje odijelo, pa mi je veliki Alah olakšao da iziđem na ovo mjesto i da iznesem svoje stvari, zahvaljujući mome staranju i mojoj vještini, ali sam bio veoma umoran.

555. NOĆ

I ti me ljudi uzeše u svoj čamac, pa utovariše u nj i sve ono što bijah uzeo iz spilje i zavezao u odijela i pokrove, a zatim otploviše sa mnom, pa me popeše na lađu i predadoše kapetanu, zajedno s mojim stvarima. – O, čovječe – zapita me kapetan – kako si dospio na to mjesto, kad je to velika planina iza koje se nalazi jedan veliki grad, a ja cijeloga svoga života plovim ovim morem i prolazim pored te planine, ali na njoj ne vidjeh nikoga osim zvijeri i ptica. – Ja sam trgovac – odgovorih mu – a bio sam na jednoj velikoj lađi koja se razbila, pa su sve moje stvari – ove tkanine i ova odijela – počela tonuti, kao što vidiš, ali sam ja metnuo na njih jednu veliku dasku s lađe, pa su mi moja sudbina i moj udes pomogli da se popnem na tu planinu, a onda sam počeo čekati da netko prođe pored mene, pa da me odvede.

I ja ne ispričah tim ljudima šta mi se dogodilo u gradu i spilji, jer sam se bojao da se među njima na nađe koji čovjek iz onoga grada. Zatim ponudih vlasniku lađe mnogo od onih stvari koje sam imao i rekoh mu: – O, gospodaru, ja sam se tvojom zaslugom spasio s one planine, pa uzmi ovo od mene za dobro koje si mi učinio. – Ali kapetan ne htjede primiti to od mene, već mi reče: – Mi ne uzimamo ni od koga ništa. Kad na morskoj obali ili na kojem otoku ugledamo koga od onih koji su pretrpjeli brodolom, mi ga uzimamo, pa ga hranimo i pojimo, a ako je gol, oblačimo ga, pa kad dođemo u neko sigurno pristanište, dajemo mu nešto na poklon, pokazujući mu svoju naklonost i čineći mu dobra radi lika velikog Alaha.

I ja poželjeh dug život kapetanu, i zahvalih mu se, a zatim smo plovili od jednog otoka do drugog, prelazeći iz jednoga mora u drugo, i ja sam se nadao da ću se spasiti i radovao sam se svojoj sreći, ali kad god bih pomislio na svoj boravak u spilji sa ženom, razum bi me izdao.

Tako, Alahovom pomoću, napokon stigosmo u grad Basru, gdje provedoh malo dana, a zatim dođoh u grad Bagdad i u svoju mahalu, pa uđoh u svoju

kuću i sastodoh se sa svojim rođacima i prijateljima. I ja ih zapitah šta je bilo s njima, a oni se obradovaše mom dolasku i čestitaše mi. Zatim smjestih u sobe za ostavu one stvari koje sam imao, pa počeh dijeliti milostinju i darivati i oblačiti udovice i siročad, i tako sam živio u najvećem veselju i radosti, vrativši se opet prijateljevanju i drugovanju, sastajanju s prijateljima, zabavama i likovanju.

– Eto, to je najčudnija stvar koja mi se desila prilikom mog četvrtog putovanja. Ali večeraj kod mene, o, brate moj, pa uzmi ono što ti obično dajem, a sutra dođi, pa ću ti ispričati šta je bilo sa mnom i šta mi se desilo prilikom moga petog putovanja, koje je još čudnije od ranijih putovanja.

Zatim Sindbad Moreplovac naredi da se Sindbadu Nosaču dâ sto miskala zlata i da se donese jelo, te svi večeraše, pa odoše svojim putem, veoma začuđeni: tâ svaka je priča bila strašnija od prethodne.

A Sindbad Nosač ode kući i provede tu noć veoma veseo i radostan, čudeći se, a kad nastade jutro i kad zasja svjetlošću i zablista, Sindbad Pješak ustade, pa očita jutarnju molitvu, a zatim ode u kuću Sindbada Moreplovca. I Sindbad Nosač poželje dobro jutro Sindbadu Moreplovcu, a ovaj mu reče: – Dobro došao – pa mu naredi da sjedne pored njega. A kad dođoše i ostali domaćinovi drugovi, svi su jeli i pili i nauživali se i proveselili, pa onda zapodjenuli razgovor, te Sindbad Moreplovac uze riječ...

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade petsto pedeset šesta noć, ona reče:

556. – Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je Sindbad Moreplovac počeo
NOĆ govoriti o onome što ga je zadesilo prilikom njegovog petog putovanja i da je rekao:

PRIČA O PETOM PUTOVANJU

– Znajte, o, braćo moja, da sam po povratku s četvrtog putovanja zaronio u radost i razonodu, te sam tako zaboravio sve ono što bijah iskusio, što mi se bješe dogodilo i što bijah pretrpio: toliko sam se radovao zaradi, dobiti i prihodu. I duša me nagovori da opet putujem i gledam tuđe zemlje, te ustadoh i odlučih se na to, pa kupih raskošnu robu koja je podesna za putovanje morem, svezah je u svežnjeve i odoh iz grada Bagdada, uputivši se u grad Basru. I počeh hodati po obali, pa tako ugledah jednu veliku, visoku i divnu lađu koja mi se svidje, te je kupih (a na njoj bješe nova oprema), dok kapetana i mornare uzeh u službu, ostavivši svoje robove i sluge da motre na njih. Zatim smjestih svoje svežnjeve u lađi, pa dođe i nekoliko trgovaca koji također smjestiše svoje svežnjeve i za to mi platiše, a zatim zaplovismo, ne može biti radosniji i zadovoljniji, radujući se i nadajući se sreći i zaradi.

I tako smo plovili prelazeći s jednog otoka na drugi, i iz jednoga mora u drugo, gledajući otoke i zemlje, i iskrcavali se na kopno, pa prodavali i kupovali. I tako smo i dalje plovili dok jednom nismo stigli do jednoga nenasta-

njenog otoka, na kojem nije bilo ni žive duše, a otok bijaše porušen i pust. I na tom otoku stajala je jedna velika bijela kupola golemog obujma, te se iskrcasmo da je vidimo, kad odjednom vidjesmo da je to veliko ruhovo jaje! I trgovci pridoše tom jajetu da ga vide (a nisu znali da je to ruhovo jaje), pa ga počeše gađati kamenjem, te se jaje razbi, a iz njega isteče mnogo vode. I iz jajeta se pomoli ruhovo mladunče, te ga trgovci izvukoše i izvadiše otuda, pa ga zaklaše, te tako dobiše mnogo mesa, a ja bijah na lađi i nitko mi ništa ne reče o onome što su oni učinili. I jedan od putnika mi reče: – O, gospodaru, ustani pa pogledaj u ono jaje za koje si mislio da je kupola. – I ja ustadoh da pogledam, pa vidjeh kako ga trgovci gađaju. – Nemojte to činiti! – viknuh im. – Doći će ptica ruh, pa će nam razbiti lađu, a nas će pobiti! – Ali me oni ne poslušaše.

A dok se to zbivalo, nešto odjednom zastre sunce od nas, te dan potamnje, a nad nama se pojavi oblak od kojeg se zamrači zrak. I mi podigosmo glave da vidimo što se to ispriječilo između sunca i nas, pa vidjesmo da je sunčevo svjetlo zaklonio od nas ruh svojim krilima i da je zato zrak potamnio. A ruh bješe doletio i vidio da je razbijeno njegovo jaje, te je graknuo na nas, a zatim je došla njegova družica, pa su obje ptice počele kružiti iznad lađe i graktati jače od grmljavine. I ja viknuh kapetanu i mornarima: – Otisnite lađu i gledajte da se spasimo dok nismo izginuli! – te se kapetan požuri i odveza lađu čim se trgovci ukrcaše u nju, pa tako pođosmo, ploveći duž toga otoka. A ruh vidje da smo zaplovili morem, te ga nestade za neko vrijeme, dok smo mi plovili dalje i sve brže, i brže, želeći da se spasimo od tih ptica i da iziđemo iz njihove zemlje, kad odjednom ptice poletješe za nama i približiše nam se, a svaka je nisila u kandžama po jedan veliki kamen s planine. I ruh baci na nas kamen koji je nosio, a kapetan malo skrene lađu u stranu, te tako kamen pade u more, pod lađu, a zamalo što nije pao na samu lađu. I lađa se poče dizati i spuštati (s tolikom silinom je kamen pao u more), te ugledasmo morsko dno od toga jakog udara. A potom ruhova družica baci na nas onaj kamen koji je držala (a on bijaše manji od provoga), i taj kamen pade na krmu i razbi je, te se kormilo razletje u dvadeset komada. I lađa potone u more sa svim onim što je bilo na njoj, a ja počeh tražiti spasa, jer mi život bijaše mio, a veliki Alah mi posla jednu dasku s lađe, za koju se grčevito uhvatih, a potom sjedoh na nju, pa zaveslah nogama, dok mi vjetar i valovi pomagahu u kretanju. I lađa potonu blizu jednog otoka usred mora, a mene sudba, s dopuštenjem velikog Alaha, izbaci na taj otok, te se popeh na nj, a bijah na izdisaju i više mrtav nego živ – toliko sam bio klonuo, umoran, gladan i žedan. I provedoh neko vrijeme ležeći na morskoj obali, te mi se tako duša odmori, a srce mi se umiri, a zatim pođoh otokom i vidjeh da je on nalik na jedan od rajskih vrtova: drveće se zelenjelo na njemu, potoci su žuborili, a ptice su cvrkutale, slaveći onoga kome pripadaju veličina i vječnost. A na tom otoku bilo je mnogo drveća i voća i raznoga cvijeća, te sam jeo toga voća dok se nisam zasitio i napio se vode iz potoka, a onda odadoh hvalu velikom Alahu, i zahvalih mu se za to . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade petsto pedeset sedma noć, ona reče:

557. NOĆ – Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je poslije toga brodoloma Sindbad Moreplovac izišao na otok, pa se najeo voća i napio vode s potoka, a potom je odao hvalu velikom Alahu i zahvalio mu se. – I tako sam sjedio na tom otoku – govorio je on – dok nije nastalo veče i dok nije došla noć, a onda ustadoh, gotovo mrtav od umora i straha koji me bješe obuzeo, jer na tom otiku ne čuh ni glasa, niti vidjeh koga na njemu. I tako sam ležao na otoku do jutra, a potom ustadoh, pa počeh hodati između drveća. I tako dođoh do jednoga potoka, a pored njega ugledah jednog lijepog starca, zaogrnutog lišćem s drveća. I rekoh u sebi: – Možda je ovaj starac izišao na ovaj otok zato što je on jedan od brodolomaca čija se lađa razbila – te se približih starcu, pa ga pozdravih, a on mi odgovori na pozdrav znacima, ne rekavši ništa. – O, starče – zapitah ga – zašto sjediš na tome mjestu? – a starac tužno mahnu glavom i dade mi znak rukom, želeći da mi kaže: – Podigni me na leđa, pa me prenesi na drugu stranu. – I ja rekoh u sebi: – Učinit ću ljubav tome čovjeku i prenijet ću ga tamo kamo hoće; možda ću za to biti nagrađen. – I priđoh mu, pa ga podigoh na ramena i prenijeh ga na ono mjesto koje mi bješe pokazao, a potom mu rekoh: – Siđi polako – ali on ne siđe s mojih ramena, već mi obavi noge oko vrata, a ja onda pogledah u njegove noge i vidjeh da su crne i tvrde kao bivolja koža. I onda se poplaših, te htjedoh zbaciti starca s ramena, ali mi se on tako pripi za vrat nogama da me počeo daviti, te mi se smrači od toga i onesvijestih se, pa padoh kao mrtav na zemlju. A starac digne noge, pa me počne tako udarati po leđima i ramenima da me je to veoma zaboljelo, te se podigoh na noge. I tako mi je starac svejednako sjedio na leđima, te se umorih od toga. A zatim mi on dade znak rukom: – Idi između voćaka i odnesi me tamo gdje ima najboljeg voća. – A ako ga ne bih poslušao, on bi me jače udarao nogama nego da me je udarao bičem, pokazujući mi mjesto kamo je htio otići, te sam ga nosio tamo, a ako bih išao sporo ili ako bih se zadržavao, opet bi me tukao, jer sam bio kao njegov zarobljenik.

I tako smo odlazili na sredinu otoka, gdje bijaše drveća, pa je starac tamo mokrio i istovarivao mi se na ramenima, ne silazeći s njih ni noću ni danju. A kad je htio spavati, obavijao mi je noge oko vrata, pa bi malo odspavao, a potom bi ustao, pa bi me udarao, te sam i sam brzo ustajao, jer mu se nisam mogao protiviti – toliko sam podnio od njega da sam korio sebe sama što sam ga ponio i što sam se sažalio na nj. I tako sam živio mrtav umoran, a u sebi sam govorio: – Učinio sam mu dobro, a to se okrenulo na zlo za mene! Alaha mi, više nikada u životu neću nikome učiniti dobro! – I svakoga časa i trenutka molio sam se velikom Alahu da me usmrti, jer bijah sasvim umoran i malaksao, i tako je prošlo neko vrijeme.

A jednom tako dođoh sa starcem na jedno mjesto na otoku gdje bijaše mnogo tikava, a među njima bilo je i mnogo osušenih. I ja uzeh jednu veliku suhu tikvu, pa je otvorih s gornje strane i očistih, a potom odoh do jedne vinove loze i nepunih je grožđem. I zatvorih tikvu, pa je pustih da stoji nekoliko dana na suncu, kako bi se grožđe pretvorilo u čisto vino. I počeh piti to vino svakoga dana, ne bih li se nekako održao, jer me onaj opaki đavo veoma zamarao, a

kad god bih se opio vinom, postao bih odlučniji. I starac me vidje jednom kako pijem to vino, te mi dade znak rukom, pitajući me: – Šta je to? – a ja mu odgovorih: – To je divna stvar: ona jača srce i zabavlja um. – I počeh trčati i plesati sa starcem između drveća, jer me onako pijana obuzela veselost, pa počeh i tapšati i pjevati i veseliti se. A kad me vidje takva, starac mi dade znak da mu dam tikvu, kako bi i on mogao piti vina, i ja mu je dadoh, jer sam ga se bojao, te on ispi ono što bješe ostalo, pa baci tikvu na zemlju. I obuze ga veselost, te mi se poče vrpoljiti na ramenima, a zatim se tako opi da mu popustiše svi udovi i zglobovi, te mi se stao njihati na ramenima. I ja vidjeh da je starac mrtav pijan i da ne zna za sebe, te pružih ruku i rastavih mu noge što ih je prekrižio oko moga vrata, a zatim se pognuh prema zemlji i sjedoh, i tako ga bacih na zemlju . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade petsto pedeset osma noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je Sindbad Moreplovac zbacio starca sa svojih ramena. – A bješe mi teško vjerovati – nastavi on – da sam se oslobodio i spasio onoga stanja u kojem sam bio. I pobojah se da se starac ne otrijezni, pa da me opet ne kinji, te uzeh jedan veliki kamen koji se nalazio između drveća, pa priđoh starcu i tako ga udarih njime po glavi dok je još spavao, da mu se krv pomiješala s mesom, i tako on poginu (ne smilovao mu se veliki Alah!). I potom počeh hodati po otoku, a um mi se odmori, te tako dođoh na ono mjesto na morskoj obali na kojem bijah ranije. I provedoh neko vrijeme živeći na tom otoku, hraneći se voćem i pijući vodu iz potoka, i pogledah u more, ne bih li ugledao neku lađu kako plovi pored mene. 558. NOĆ

I tako sam jednom sjedio i mislio o onome što mi se dogodilo i onome što sam preturio preko glave, govoreći u sebi: – Da vidim hoće li me Alah sačuvati čitava i hoću li se vratiti u svoju zemlju i sastati se sa svojim rođacima i prijateljima – kadli se odjednom ukaza jedna lađa nasred bučnoga mora na kojem su se sudarali valovi, a ona je plovila sve dotle dok nije pristala uz taj otok. I putnici se iskrcaše s lađe i iziđoše na otok, a ja im priđoh. I oni mi se brzo približiše kad me vidješe, pa se okupiše oko mene i počeše me zapitkivati šta je to bilo sa mnom i kako sam došao na taj otok, te im ispričah šta je bilo sa mnom i šta mi se dogodilo, a oni se veoma začudiše tome i rekoše mi: – Onaj čovjek što ti je sjedio na remenima zove se morski šeik, a od svih onih koji su mu pali pod noge nitko se nije spasio osim tebe. Neka je hvala Alahu što te je spasio! – A zatim mi putnici doniješe neku hranu, te se sit najedoh, a doniješe mi i odijelo, te se obukoh i pokrih svoju sramotu, pa me odvedoše na lađu.

I mi smo plovili danima i noćima, pa nas sudba baci pred jedan veliki grad s visokim zgradama, u kojem sve kuće bijahu okrenute prema moru, a taj grad se zove Majmunski Grad. I kad bi nastalo veče, ljudi koji su živjeli u tome gradu izišli bi na gradska vrata koja se nalaze prema moru, pa bi se ukrcali u čamce i lađe i u njima bi provodili noć, jer su se bojali da majmuni ne siđu noću u njihov grad. I ja odoh da vidim taj grad, a moja lađa otplovi kad nisam ni

znao za to, te se počeh kajati što sam došao u taj grad i sjetih se svojih drugova i svega onoga što mi se dogodilo zbog majmuna prvi i drugi put. I dok sam tako tužan sjedio i plakao, priđe mi jedan stanovnik te zemlje, pa mi reče: – O, gospodaru, ti kao da nisi iz ovih zemalja? – Nisam – odgovorih mu – ja sam stranac i nesretnik. Bio sam na lađi koja je pristala uz ovu obalu, pa sam sišao s nje da vidim ovaj grad, a kad sam se vratio, lađe više nije bilo. – Ustani – reče mi taj čovjek – pa hajde s nama da se ukrcaš na čamac. Ako noćas ostaneš u gradu, majmuni će te ubiti. – Slušam i pokoravam se! – rekoh mu, pa se istoga časa i trenutka ukrcah u čamac s tim ljudima, a oni otisnuše čamac od kopna i udaljiše se na jednu milju od obale. I tako provedoh noć s njima, a kad nastade jutro, ljudi se vratiše u grad čamcem, pa se iskrcaše i svaki ode na svoj posao – to im je bio običaj kojeg su se strogo pridržavali svake noći, jer su majmuni dolazili u grad i ubijali svakog onog koji bi se zadržao u njemu. A danju su majmuni odlazili izvan grada, pa su se hranili voćem po voćnjacima i spavali na planinama do večernjega doba, kad su se opet vraćali u grad, a taj se grad nalazi u najudaljenijem kraju zemlje crnokožaca.

Eto, to je jedna od najčudnijih stvari koje sam vidio u tom gradu.

A onda mi jednoga dana reče jedan od onih ljudi s kojima bijah preveo noć u čamcu: – O, gospodaru, ti si stranac u ovim zemljama, pa da li znaš neki zanat kojim bi se mogao baviti? – Ne znam, Alaha mi, o, brate, nisam izučio nijedan zanat niti znam što raditi – odgovorih mu. – Ja sam samo trgovac, a imao sam novaca i bogatstvo i jednu carsku lađu natovarenu svežnjevima i robom, pa se ona razbila, te je potonulo u more sve što je bilo na njoj, a ja sam se spasio od utapanja s Alahovim dopuštenjem. Alah mi je poslao jednu dasku na koju sam sjeo, te sam se tako spasio od utapanja. – I taj čovjek ustade, pa mi donese jednu pamučnu torbu i reče: – Uzmi ovu torbu, pa je napuni oblucima iz ovoga grada, a zatim iziđi s grupom građana kojima ću te odvesti i kojima ću preporučiti da se postaraju o tebi. Čini ono isto što oni čine, pa ćeš tako možda zaraditi nešto što će ti biti od pomoći kad budeš pošao na put za svoju zemlju. – A potom me taj čovjek povede, pa me izvede izvan grada, gdje napunih torbu sitnim oblucima, a onda odjednom vidjeh kako mnogi ljudi izlaze iz grada. I ovaj čovjek me odvede njima, pa me preporuči i reče im: – Ovo je tuđinac, povedite ga i naučite ga branju; možda će tako nešto zaraditi za hranu, a vi ćete biti nagrađeni i to će vam se uzvratiti. – I ljudi rekoše: – Slušamo i pokoravamo se! – pa me pozdraviše i povedoše, a svi oni imali su po jednu isto onakvu torbu kao što je bila moja, i sve bijahu pune oblutaka. I mi smo išli sve dotle dok nismo došli do jedne prostrane doline, gdje je bilo mnogo visokog drveća na koje se nitko nije mogao popeti. I u toj dolini bilo je mnogo majmuna, koji pobjegoše kad nas ugledaše, pa se popeše na drveće, a ljudi ih počeše gađati onim kamenjem koje su nosili u torbama, dok su majmuni kidali voće s drveća, pa njime gađali ljude. I ja pogledah ono voće koje su bacili majmuni, pa odjednom vidjeh da su to kokosovi orasi. A kad vidjeh šta rade oni ljudi, ja izabrah jedno veliko drvo na kojem bješe mnogo majmuna, pa mu priđoh i počeh gađati majmune kamenjem, a oni stadoše kidati orahe i gađati me njima, te ja skupljah

orahe kao i drugi ljudi. I tako ja još nisam potrošio sve ono kamenje koje sam imao u torbi, a već bijah sakupio mnogo oraha. A kad svršiše posao, ljudi skupiše sve što su imali, pa svaki ponese onoliko koliko je mogao, a zatim se vratismo u grad pred kraj dana. I ja odoh onome čovjeku, mome prijatelju, koji me bijaše odveo tim ljudima, pa mu predadoh ono što sam nabrao i zahvalih mu se za ljubav koju mi je učinio. – Uzmi to – reče im on – pa prodaj i pomozi se novcem koji budeš dobio.

Potom mi on dade ključ od jedne odaje u svojoj kući, pa mi reče: – Ostavi tamo orahe koji su ti ostali, pa svakoga dana odlazi s ljudima kao što si išao danas, a od svih oraha koje budeš nabrao odaberi one koji su loši, pa te prodaj i pomozi se dobivenim novcem; ostale čuvaj na tome mjestu: možda ćeš ih toliko nabrati da ćeš moći otputovati. – Nagradio te veliki Alah! – rekoh mu. I počeh raditi onako kako mi je savjetovao: svakoga dana skupljao sam oblutke, pa s punom torbom odlazio s ljudima i činio ono što su i oni činili, a ljudi su se počeli starati o meni, pokazujući mi drveće na kojem je bilo mnogo oraha. A poslije nekog vremena nakupih mnogo dobrih kokosovih oraha, pa mnogo od toga prodadoh i primih mnogo novaca, a zatim počeh kupovati sve ono što sam vidio i što mi je godilo srcu. I vrijeme bješe vedro, a u gradu sam bio dobre sreće, te sam tako i dalje živio.

A jednom sam stajao pored morske obale, kadli se odjednom gradu približi jedna lađa, koja pristade uz obalu. I na toj lađi bjehu trgovci koji su nosili robu, te oni počeše prodavati i kupovati kokosove orahe i druge stvari. I ja odoh svome prijatelju, pa mu javih da je došla jedna lađa i rekoh mu da hoću otputovati u svoju zemlju. – Tvoje je da o tome odlučiš – reče mi on, te se ja oprostih s njim i zahvalih mu se za njegovu naklonost prema meni, a potom odoh do lađe, gdje se nađoh s kapetanom i uzeh njegovu lađu pod najam, pa utovarih orahe i ostalo što sam imao, i tako lađa otplovi . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade petsto pedeset deveta noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da se Sindbad Moreplovac ukrcao 559.
na jednu lađu u Majmunskome Gradu, ponijevši kokosove orahe i ostalo što je NOĆ
imao, a tu lađu bješe uzeo pod najam od kapetana. – I lađa otplovi toga istoga dana – govorio je on – pa smo tako plovili od jednog otoka do drugoga i prelazili iz jednoga mora u drugo, a prodavali smo orahe i mijenjali ih na svakom otoku uz koji bismo pristajali, pa mi tako Alah dade u zamjenu više no što bijah imao i što mi bješe propalo. I prolazili smo pored jednog otoka na kojem bijaše cimeta i papra, pa nam ljudi ispričaše da su vidjeli na svakom grozdu papra po jedan veliki list koji mu je davao hlada i štitio ga od kiše, kad bi kiša padala, a kad bi kiša prestala, list bi se odvojio od grozda, pa bi se spustio sa strane. I ja ponijeh s tog otoka mnogo i papra i cimeta, koje dobih u zamjenu za orahe. I onda smo prošli pored otoka Asirata (a to je otok na kojem raste kamarski aloj), a potom pored drugog jednog otoka, preko kojeg valja ići pet dana i gdje raste kitajski aloj, koji je više od kamarskog; i stanovnici tog otoka gori

su po svome načinu života i po svojoj vjeri od stanovnika otoka na kojem raste kamarski aloj; oni vole razvratnički život i piju vino, a ne znaju ni za azan ni za čitanje molitve. A poslije toga doplovismo do jednoga lovišta bisera, i onda ja dadoh roniocima nekoliko kokosovih oraha, pa im rekoh: – Zaronite na moju sreću i na moj udes! – te oni zaroniše u malome zaljevu i izvukoše mnogo krupnog i skupog bisera, pa mi rekoše: – Alaha nam, gospodaru, ti imaš sreće! – I ja uzeh sav biser koji su oni izvadili i odnijeh ga na lađu, pa zaplovismo s blagoslovom velikog Alaha, te smo plovili sve dotle dok nismo došli u Basru.

I ja onda uđoh u grad, pa provedoh u njemu neko vrijeme, a potom odoh u grad Bagdad i uđoh u svoju mahalu, te tako dođoh kući i pozdravih svoje rođake i prijatelje, a oni mi čestitaše što sam se spasio. I ostavih u odajama za ostavu svu robu i sve stvari koje sam donio, pa odjenuh siročad i udovice i dadoh poklone svojim rođacima, prijateljima i dragim bićima, jer mi je Alah dao četiri puta više od onoga što mi bijaše propalo. I zaboravih sve što mi se dogodilo, a zaboravih i svoju raniju premorenost, zahvaljujući velikoj zaradi i prihodu, te počeh opet činiti ono što sam činio ranije, prijateljujući i družeći se s ljudima. Eto, to je najčudnija stvar koja mi se dogodila prilikom moga petog putovanja, a sad večerajte.

A kad gosti povečeraše, Sindbad Moreplovac naredi da se Sindbadu Nosaču dâ sto miskala zlata, koje ovaj uze, pa ode kući, čudeći se svemu tome. I Sindbad Nosač provede noć u svojoj kući, a kad nastade jutro, on ustade i očita jutarnju molitvu, pa ode u kuću Sindbadu Moreplovcu, te mu poželje dobro jutro. I Sindbad Moreplovac naredi nosaču da sjedne, te on sjedne pored njega i jednako je s njim razgovarao dok nisu došli i ostali njegovi prijatelji. A onda porazgovaraše, pa im donesoše jelo, te počeše jesti, piti, uživati i veseliti se, a zatim im Sindbad Moreplovac poče pričati o svome šestom putovanju, te reče:

PRIČA O ŠESTOM PUTOVANJU

– Znajte, o, braćo, dragi drugovi i prijatelji – reče im on – da sam po povratku s petoga putovanja zaboravio sve ono što bijah iskusio, radujući se, veseleći se, zabavljajući se i uživajući, te bijah ne može biti sretniji i radosniji. I tako sam živio i dalje, pa sam jednoga dana među danima sjedio tako veoma zadovoljan, radostan i veseo, a dok sam sjedio, odjednom pored mene prođe jedna grupa trgovaca na kojima su se vidjeli tragovi putovanja, te se onda sjetih onoga dana kad se bijah vratio s puta, a sjetih se i svoje radosti prilikom sastanka s rođacima, prijateljima i dragim bićima, i radosti koja me je obuzela kad sam ušao u svoju zemlju. I mojoj se duši prohtje da opet malo putujem i trgujem, te se odlučih da krenem na put i kupih divnu i raskošnu robu, podesnu za putovanje morem, a zatim natovarih svoje svežnjeve, pa odoh iz grada Bagdada u grad Basru. I tamo ugledah jednu veliku lađu, na kojoj bijaše trgovaca i

velikaša koji su nosili divnu robu, te i ja utovorih svoje svežnjeve u tu lađu, pa svi sretno isplovismo iz grada Basre . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade noć kojom se puni petsto šezdeset noći, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je Sindbad Moreplovac spremio 560.
svežnjeve robe i da ih je utovario u lađu u gradu Basri, a zatim je otplovio. – I NOĆ
mi smo putovali iz jednoga mjesta u drugo i iz jednoga grada u drugi – govorio je on – pa smo prodavali i kupovali, a sreća nas posluži i putovanje nam bijaše ugodno, te smo tako dolazili do sredstava za život.

I jednom smo tako plovili, pa kapetan odjednom zavapi i povika, i baci turban s glave i poče se udarati po licu i čupati bradu, a zatim pade u donji dio lađe od velike tuge i žalosti. I oko njega se okupiše trgovci i putnici, pa ga zapitaše: – O, kapetane, šta je to? – a on im odgovori: – Znajte, o, ljudi, da je naša lađa skrenula s puta i da smo izišli iz mora u kojem smo bili, pa smo ušli u more u kojem ne znamo puta kojim valja ploviti, te ćemo svi izginuti ako nam veliki Alah ne pošalje nešto što nas može izvući iz ovoga mora. Molite se velikom Alahu, dakle, ne bi li nas on izbavio iz ove nezgode! – Potom se kapetan podigne na noge, pa se popne na katarku i htjede razapeti jedra, ali je vjetar puhao sve jače, te se lađa okrenu tako da je krma bila naprijed, a kormilo se polomilo kad smo bili blizu jedne velike planine. I kapetan siđe s katarke, pa uzviknu: – Nema moći ni sile do u visokog, velikog Alaha, i nitko ne može izbjeći ono što mu je suđeno! Alaha mi, zapali smo u veliku nevolju, pa se ne možemo ni spasiti ni izvući! – I svi putnici počeše oplakivati sebe same i opraštati se jedan s drugim, jer im bješe došao kraj, a nada ih bješe napustila. I lađa skrene k toj planini, pa se razbi, a daske se raziđoše po moru, te tako potonu sve što je bilo na njoj, a trgovci popadaše u more i neki se utopiše, dok se drugi dokopaše planine i iziđoše na nju.

A među onima koji su izišli na tu planinu bio sam i ja, te tako vidjeh da se ta planina nalazi na jednom velikom otoku, blizu kojeg je bilo mnogo razbijenih lađa, dok je na otoku, kraj morske obale, bilo mnogo svakojakoga blaga što ga je more izbacilo iz razbijenih lađa. I bilo je tako mnogo stvari i imovine koju je more izbacilo na obalu toga otoka da se čovjeku od toga mutio um i razum.

I ja iziđoh na taj otok, pa počeh hodati po njemu i tako vidjeh jedan potok sa slatkom vodom koji je isticao iz obližnje planinske kose, a ponirao na njenome kraju, s druge strane. I svi putnici iziđoše na tu planinu i na taj otok, pa se raziđoše po njemu, a razum im se pomuti, te su bili kao bjesomučni zbog mnoštva stvari koje su ugledali na tom otoku, na morskoj obali. I ja ugledah u tome potoku mnogo raznoga dragoga kamenja, metala, korunda i krupnoga carskoga bisera, a sve je to stajalo, kao neki kamičci, u koritu toga potoka što je brzo tekao sredinom jedne šumice, tako da se cijelo dno toga potoka presijavalo od mnoštva metala i drugih dragocjenosti. I vidjesmo na tom otoku mnogo kamarskog i kitajskog aloja, a na otoku bješe i bujan izvor jedne naročite vrste ambre, koja je tekla kao vosak po obalama potoka zbog velike sun-

čeve žege, pa se razlijevala po morskoj obali. A iz mora su izlazile životinje koje su gutale tu ambru, pa zaronjavale u more, a ambra im se zagrijavala u trbuhu, te su je izbacivale iz usta u more, gdje se ona zgušnjavala na površini. I valovi su je izbacivali na morsku obalu, pa su je tamo skupljali i prodavali oni trgovci koji su znali što je ambra. Što se pak tiče čiste, neprogutane ambre, ona teče po obalama toga potoka i skrućuje se na njegovu dnu, a kad se rodi sunce, od nje se po cijeloj dolini širi miris mošusa. A kad sunce zađe, ambra se skruti. I nitko ne može prići mjestu na kojem se nalazi sirova ambra niti je itko kadar dospjeti do njega, jer otok okružuju planine na koje se nitko ne može popeti.

I mi hodasmo po otoku, gledajući blaga koja je na njemu stvorio veliki Alah, a nismo znali što da mislimo o svome slučaju i o onome što smo vidjeli, jer nas je obuzeo veliki strah. A kad bi umro tko među nama, mi bismo ga okupali, pa bismo ga umotali u odijelo ili neku tkaninu koju je more izbacilo na obalu toga otoka, a pomriješe mnogi, te od svih nas ostade samo jedna šačica ljudi. A bili smo oslabili stoga što nas je bolio trbuh od morske vode, te poslije kraćeg vremena pomriješe jedan za drugim svi moji drugovi i prijatelji, a mi ih redom sahranismo. I tako naposljetku ostadoh sam na obali, a ostalo mi je malo hrane, iako sam je u početku imao mnogo, te počeh oplakivati sebe sama i uzviknuh: – O, da sam umro prije svojih drugova, oni bi me okupali i sahranili. Nema moći ni sile do u visokog, velikog Alaha!...

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade petsto šezdeset prva noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je Sindbad Moreplovac sahranio sve svoje drugove i da je ostao sam na otoku. – I tako ja provedoh još malo vremena – reče on – a potom ustadoh, pa na obali toga otoka iskopah duboku raku za sebe, pomislivši: – Kad budem oslabio i kad budem vidio da ću umrijeti, leći ću u ovaj grob, a vjetar će nanositi pijesak, pa će me zatrpati, te ću tako biti ukopan u grob. – I počeh se koriti zbog svoje slabe pameti i zbog toga što sam otišao iz svoje zemlje i svoga grada i krenuo na put u tuđe zemlje poslije svega onoga što bijah podnio prilikom prvog, drugog, trećeg, četvrtog i petog putovanja, jer nije bilo nijednog putovanja na kojem nisam vidio veće užase i podnio teže nevolje od užasa i nevolja koje bijah vidio i podnio ranije.

I teško mi bješe vjerovati da ću se spasiti i da ću ostati čitav, te se kajah što sam putovao po moru i što sam to opet činio; tȁ nisam oskudijevao u novcu, jer sam ga imao mnogo, te ni polovinu nisam mogao spiskati ili potrošiti do kraja svoga života – imao bih ga dovoljno, pa bi mi i preteklo. I pomislih u sebi i rekoh: – Alaha mi, ova rijeka mora imati početka i kraja, a na njoj se jamačno mora nalaziti neko mjesto kroz koje mogu otići u neku nastanjenu zemlju. Najbolje će biti da načinim jedan mali čamac u koji mogu sjesti, pa da odem i siđem u rijeku, a zatim da zaplovim njome. Ako se nekako oslobodim, oslobodit ću se i spasiti s dopuštenjem velikog Alaha, a ako se ne oslobodim, bolje mi je da umrem na toj rijeci nego ovdje. – I počeh žaliti sebe sama, a zatim skočih na noge, pa počeh skupljati po otoku brvna i granje kitajskoga i

kamarskog aloja, koje vezivah užadima s razbijenih lađa. I donijeh s lađa daske jednake veličine pa ih položih na ta brvna i tako načinih čamac, koji bješe širok kao rijeka ili nešto manje, a zatim ga čvrsto svezah. I ponijeh plemenite metale, drago kamenje, blago i krupno biserje koje je ležalo kao sitno kamenje, a ponijeh i ostalo što sam našao na otoku, pa i čiste i dobre sirove ambre. I sve to utovarih u čamac, a utovarih i sve ono što bijah našao na otoku, pa ponijeh i svu hranu koja mi bješe preostala, a zatim spustih čamac na rijeku, učvrstivši sa svake strane po dva štapa, kao neka vesla, te tako učinih ono što je rekao neki pjesnik:

Pa napusti mjesto gdje patnja vlada,
A kuća nek žali graditelja svoga.

Tȁ zemlju ćeš drugu uvijek lako naći,
Ali duše druge naći nećeš nikad.

Slučajnosti dana nek' te ne žaloste,
Jer nesreći svakoj kraj će jednom doći.

Tko umrijeti mora na rečenom mjestu,
U drugom kraju taj umrijeti neće.

Glasnika ne šalji radi posla važnog –
Sama duša svoj je savjetnik najbolji.

I moj čamac zaplovi rijekom, a ja sam razmišljao o ishodu svoga pothvata i svejednako plovio, ne zadržavajući se, k onome mjestu pod planinom gdje se ulijevala rijeka. I utjerah u onaj prolaz, te se tako nađoh ispod planine, u dubokome mraku, a čamac me nosio niz vodu kroz jedan tjesnac ispod planine, gdje bokovima poče zadirati u riječnu obalu, dok sam ja glavom udarao o svodove tjesnaca, ali se nisam mogao vratiti natrag. I počeh koriti sebe zbog onoga što sam učinio sa sobom, pomislivši: – Ako naiđem na suviše uzano mjesto, čamac će se teško probiti, a neću moći ni natrag, te ću poginuti ovdje, obuzet tugom. – I legoh potrbuške, jer rijeka bješe uzana, pa sam tako i dalje plovio, ne razlikujući noć od dana zbog tuge koja me je okružavala ispod planine i straha da ne poginem.

Tako sam i dalje plovio tom rijekom koja bješe čas šira a čas uža, a mrak me veoma zamorio, te me obuze drijemež od velike žalosti. I zaspah, ležeći potrbuške, a čamac je i dalje plovio dok sam ja spavao (ne znam da li dugo ili malo), pa se probudih i ugledah svjetlost oko sebe. I onda otvorih oči, pa vidjeh da se nalazim pred jednim prostranim mjestom i da je moj čamac privezan za obalu otoka, a da se oko mene okupilo mnogo Hindusa i Abesinaca.

Kad vidješe da ustajem, oni mi priđoše, pa zapodjenuše razgovor sa mnom na svome jeziku, ali ja nisam razumio ništa od onoga što su mi govorili, te sam mislio da mi se to priviđa u snu: toliko sam bio tužan i žalostan. I kad oni zapodjenuše sa mnom razgovor, a ja ne razumjeh njihova govora niti im što odgovorih, priđe mi jedan čovjek, pa mi reče na arapskom jeziku: – Mir neka ti je, o, brate naš! Tko si ti, odakle si došao i zašto si došao u ovo mjesto? Gdje si zaplovio ovom rijekom i koja se zemlja nalazi iza ove planine? Mi znamo da

nam otuda nitko ne može doći. – A tko ste vi i kakva je ovo zemlja? – zapitah ja, a čovjek mi reče: – O, brate, mi imamo usjeva i šumica, pa smo došli amo da zalijevamo svoje šumice i usjeve, i tako smo vidjeli kako spavaš u čamcu, pa smo uhvatili čamac i privezali ga ovdje, čekajući da se probudiš i ne žureći se. Reci nam zašto si došao u ovo mjesto? – Tako ti Alaha, o, gospodaru – rekoh mu – donesi mi što za jelo, jer sam gladan, a potom me pitaj o čemu hoćeš. – I on mi brzo donese hrane, te jedoh dok se sit ne najedoh i dok se ne odmorih, i moj se strah stiša, jer bijah veoma sit, a vrati mi se prisustvo duha. I onda izgovorih: – Neka je hvala Alahu u svakoj prilici! – i obradovah se što sam izišao iz rijeke i došao tim ljudima, te ispričah sve što mi se dogodilo, od početka do kraja, a rekoh im i šta sam sve podnio na toj uzanoj rijeci . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade petsto šezdeset druga noć, ona reče:

562. NOĆ – Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da se Sindbad Moreplovac iskrcao iz čamca na obalu toga otoka i da je tamo ugledao mnogo Hindusa i Abesinaca. I on se tu odmori, pa ga ljudi zamoliše da im isprića svoju povijest, a zatim počeše razgovarati jedan s drugim i rekoše: – Svakako ćemo ga odvesti i pokazati svome caru – neka njemu isprića šta mu se sve dogodilo. – I ti me ljudi povedoše, a poniješe i moj čamac sa svim novcem, blagom, dragim kamenjem, plemenitim metalima i nakitom koji bjehu u njemu – govorio je Sindbad – pa me odvedoše svome caru i ispričaše mu šta je bilo. I car me pozdravi i reče mi: – Dobro došao! – pa me zapita tko sam i šta sam i što mi se dogodilo, te mu ja ispričah što mi se dogodilo i na što sam sve nailazio, a car se veoma začudi kad je čuo moju priču i čestita mi na spasenju. A potom ja odoh i donijeh iz čamca mnogo metala, dragoga kamenja, aloja i sirove ambre, pa sve to poklonih caru, a on primi od mene taj poklon i iskaže mi veliko poštovanje. I car mi dade stan u svome dvoru, te se sprijateljih s najboljim ljudima, koji su me veoma cijenili i veličali, te sam tako ostao na carevu dvoru. I ljudi koji su dolazili na taj otok raspitivali su se o prilikama u mojoj zemlji, a ja sam im govorio o njima, pa sam ih i sam pitao o prilikama u njihovim zemljama, te mi oni ispričaše kakve su.

I jednom me njihov car zapita kakvo je stanje u mojoj zemlji i kakva je kalifova vladavina u zemlji grada Bagdada, a ja mu rekoh da on pravedno primjenjuje zakone, te se car začudi njegovim postupcima i reče: – Alaha mi, kalif pametno postupa, a njegovo ponašanje godi Alahu! Ulio si mi ljubav prema njemu, te želim da spremim jedan poklon za nj, koji ću mu poslati po tebi. – Slušam i pokoravam se, o, gospodaru naš! Odnijet ću mu taj poklon i reći ću mu da ga iskreno voliš – odgovorih mu.

Tako se zadržah i provedoh neko vrijeme kod toga cara, veoma cijenjen i poštovan i živeći divnim životom, a kad sam jednom sjedio u carskome dvoru, dočuh da neki ljudi iz grada opremaju jednu lađu i da se spremaju otploviti na onu stranu gdje je grad Basra. – Za mene nema ničega podesnijeg od putovanja s tim ljudima! – rekoh u sebi, pa brzo, istoga časa i trenutka, poljubih cara u ruku i rekoh mu da hoću otputovati s onim ljudima koji su opremili lađu, jer

sam se zaželio rodbine i svoje zemlje. – Tvoje je da o tome odlučiš – reče mi car – a ako hoćeš ostati kod nas, neka bude tako, jer si nam pričinjavao radost. – Alaha mi, o, gospodaru – odgovorih mu, – ti si me obasuo svojom milošću i dobročinstvima, ali sam se ja zaželio rodbine, svoje zemlje i svoje obitelji. – A kad je čuo te moje riječi, car pozva one trgovce koji bjehu opremili lađu, pa im preporuči da se staraju o meni, i car mi dade mnogo poklona i plati za mene prijevoz lađom, a posla po meni i veliki poklon kalifu Harunu ar-Rašidu u grad Bagdad.

Zatim se ja oprostih s carem i sa svima prijateljima kojima odlažah u pohode, pa se s trgovcima ukrcah u lađu, te tako otplovismo. A za vrijeme našega putovanja puhao je povaljan vjetar, i mi smo se uzdali u Alaha (slavan je i velik on!), pa smo prelazili iz jednoga mora u drugo i s jednog otoka na drugi, dok tako, s dopuštenjem velikog Alaha, sretno ne dođosmo u grad Basru. I onda se iskrcah iz lađe, pa na basorskoj zemlji provedoh nekoliko dana i noći, dok se ne spremih, a onda natovarih svoje svežnjeve, pa se uputih u grad Bagdad, Obitavalište Mira.

Kad sam stigao u Bagdad, ja odmah odoh kalifu Harunu ar-Rašidu, pa mu predadoh onaj poklon i ispričah mu sve što mi se dogodilo. A potom odnijeh sve svoje blago i sve svoje stvari u skladišta, pa odoh u svoju mahalu, a onda mi dođoše rođaci i prijatelji, te razdadoh poklone svim rođacima i počeh dijeliti milostinju i darivati. A poslije nekog vremena kalif posla ljude po mene, pa me poče ispitivati zašto sam mu donio onaj poklon, i odakle sam ga donio, a ja mu rekoh: – O, gospodaru pravovjernih, tako mi Alaha, ja ne znam kako se zove grad iz kojeg sam ti donio poklon, niti znam put koji vodi u nj, ali sam izišao na jedan otok poslije brodoloma, pa sam napravio čamac i zaplovio njime niz rijeku koja protječe sredinom toga otoka.

Potom ispričah kalifu šta mi se dogodilo prilikom toga putovanja, i kako sam se iskobeljao iz te rijeke i dospio u taj grad, a ispričah mu i što mi se tamo dogodilo i zašto mu je onaj car poslao poklon po meni, a kalif se veoma začudi svemu tome i naredi ljetopiscima da pribilježe moju priču i da je stave u blagajnu, kako bi ona mogla poslužiti kao pouka svima onima koji je budu čitali. A zatim mi kalif iskaže veliko poštovanje, te tako ostadoh u gradu Bagdadu, živeći kao i u prvo vrijeme, pa zaboravih sve ono što mi se dogodilo i što sam iskusio od početka do kraja. I živio sam najugodnijim životom, veseleći se i zabavljajući se, i eto što se zbilo sa mnom prilikom moga šestog putovanja, o, braćo moja, a ako ushtije veliki Alah, sutra ću vam ispričati kakvo je bilo moje sedmo putovanje: ono neobičnije i čudnije od svih mojih ranijih putovanja.

Zatim on naredi slugama da iznesu jelo, te svi večeraše kod njega, pa naredi da se Sindbadu Nosaču dâ sto miskala zlata, koje on uze, pa ode svojim putem, a odoše i svi oni koji se bjehu okupili veoma začuđeni . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade petsto šezdeset treća noć, ona reče:

563. NOĆ – Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je Sindbad Moreplovac ispričao priču o svome šestom putovanju i da su potom svi otišli svojim putem. A Sindbad Nosač proveo je tu noć u svojoj kući, pa je sutradan očitao jutarnju molitvu i otišao u kuću Sindbada Moreplovca, a došli su i ostali gosti. A kad se svi okupiše, Sindbad Moreplovac poče govoriti o svome sedmom putovanju i reče:

PRIČA O SEDMOM PUTOVANJU

– Znajte, o ljudi, da sam po povratku sa šestog putovanja opet počeo živjeti onako kako sam živio u prvo vrijeme, veseleći se, zabavljajući se i radujući se, pa tako provedoh neko vrijeme, radujući se i veseleći se neprestano, noću i danju: tȁ moja zarada bješe velika i velika bješe moja dobit. No mojoj se duši prohtje da vidim tuđe zemlje, putujući po moru, i da se sprijateljim s trgovcima, pa da slušam njihove priče, te se odlučih na to i za put morem kupih raskošnu robu i svezah je u svežnjeve, pa odvezoh svežnjeve iz grada Bagdada u grad Basru. I tako ugledah jednu lađu koja bješe pripremljena za putovanje, a vidjeh i mnoge trgovce, te se ukrcah u lađu i sprijateljih se s njima, i tako otplovismo, sretni i zdravi, željni putovanja. I vjetar bijaše povoljan dok nismo došli u grad koji se zove Kitaj, te smo bili ne može biti radosniji i veseliji i razgovarali smo jedan s drugim o putovanju i trgovini.

I dok se to zbivalo, odjednom s kljuna lađe zaduha žestok vjetar, pa poče padati i tako velika kiša da svi prokisnusmo, a prokisnuše i naši svežnjevi, te ih pokrismo pustinom i platnom za jedra, bojeći se da nam svežnjevi ne propadnu od kiše, a sami se počesmo moliti velikom Alahu da nas izbavi iz nevolje koja nas je snašla. I kapetan lađe ustane, pa zategne pojas i prikupi skutove, a zatim se popne na katarku, pa se obazre desno i lijevo i pogleda one koji bjehu na lađi i poče se udarati po licu i čupati bradu. – O, kapetene, šta je to? – zapitasmo ga mi, a on nam odgovori: – Molite se velikom Alahu da nas spasi onoga u što smo zapali i oplakujte sebe! Oprostite se jedan s drugim i znajte da nas je vjetar svladao i bacio nas u posljednje more na svijetu.

Zatim kapetan siđe s katarke, pa otvori svoj kovčeg i izvadi iz njega jednu pamučnu torbu, koju razveza i iz koje saspe neki prašak sličan pepelu, pa nakvasi taj prašak vodom i malo počeka, a zatim ga pomirisa. A onda izvadi iz kovčega jednu malu knjižicu, pa pročita nešto iz nje i reče nam: – O, znajte, o, putnici, da u ovoj knjižici ima neobičnih stvari koje nam pokazuju da se ne može spasiti i da će poginuti svaki onaj koji dođe u ovu zemlju. Ta zemlja se zove Podneblje Careva, a u njoj se nalazi grob našega gospodara Sulejmana, Daudova sina (mir im obojici!). U njoj žive zmije golemoga tijela i užasna izgleda, a kad neka lađa stigne u ovo podneblje, iz mora izlazi jedna riba, pa je proguta sa svim onim što se nalazi na njoj. – I mi se veoma začudismo kapetanovoj priči, ali on nije stigao ni da nam kaže sve, a lađa se poče podizati i

spuštati na vodi i mi čusmo neku strašnu viku i premrijesmo od straha, jer smo bili uvjereni da ćemo sad odmah izginuti, kadli odjednom do lađe doplovi jedna riba, velika kao neka visoka planina, te se uplašismo od nje i udarismo u grozan plač, oplakujući sebe, a bili smo spremni da umremo i gledali smo u tu ribu, čudeći se njenom užasnom izgledu. I odjednom dopliva do lađe još jedna riba, i to takva da nikad nismo vidjeli golemije ni veće od nje, te se počesmo opraštati jedan s drugim, oplakujući sebe; i odjednom do lađe dopliva treća riba, veća od one prve dvije koje bjehu doplivale ranije, te mi prestadosmo shvaćati i razumijevati, jer nam se um pomutio od velikoga straha i velike bojazni. I te tri ribe počeše kružiti oko lađe, pa treća riba razjapi čeljust da proguta lađu i sve ono što bješe na njoj, ali odjednom poče puhati jak vjetar, koji podigne lađu i spusti je na jednu veliku planinu, te se ona razbi i razletješe se daske s nje, a svi svežnjevi, trgovci i putnici utonuše u more. I ja svukoh sve što sam imao na sebi, tako da ostadoh samo u košulji, pa poslije kraćeg plivanja stigoh do jedne daske s lađe, za koju se grčevito uhvatih, a zatim se popeh na nju i sjedoh, dok se valovi i vjetrovi titrahu mnome na površini vode. I ja se čvrsto držah za tu dasku koju su valovi čas podizali a čas spuštali, i podnijeh najveće muke, osjećajući strah, glad i žeđ. I počeh koriti sebe zbog onoga što sam učinio, jer mi duša bješe zamorena poslije onoga mira, te rekoh u sebi: – O, Sindbade, o, Moreplovče, ti se još nisi pokajao, a svaki put podnosiš nevolju i umor, ali ne odustaješ od putovanja po moru, a ako i odustaneš, tvoje je odustajanje lažno. Podnosi sad sve što podnosiš – zaslužio si sve što te je snašlo . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade petsto šezdeset četvrta noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je Sindbad Moreplovac počeo 564.
tonuti u more i da je onda sjeo na jednu dasku, opkoračivši je i rekavši u sebi: – NOĆ
Zaslužio sam sve ono što mi se dogodilo, a sve mi je to sudio veliki Alah, ne bih li se okanio svoje pohlepe – tà ja imam mnogo novaca. – I ja se opametih – govorio je Sindbad – pa rekoh: – Na ovome putu kajem se pred velikim Alahom najiskrenijim kajanjem, te više neću putovati do kraja svoga života, niti ću spominjati putovanje jezikom ili u mislima. – I neprestano sam se molio velikom Alahu i plakao sjećajući se kako sam živio u spokojstvu, radosti, uživanju, ushićenju i veselju. I tako provedoh prvi i drugi dan, pa se naposljetku popeh na jedan veliki otok gdje bijaše mnogo drveća i potoka, i počeh jesti voće s toga drveća i piti vodu iz tih potoka, dok ne živnuh i ne odahnuh dušom, dok ne postadoh odlučniji i dok ne osjetih da mi je lakše pri srcu.

Zatim pođoh tim otokom, pa na njegovu suprotnome kraju ugledah jednu rijeku sa slatkom vodom, ali ta rijeka bješe veoma bujna i brza. I onda se sjetih čamca na kojem sam ranije plovio, te rekoh u sebi: – Na svaki način ću načiniti takav isti čamac: možda ću se tako spasiti svega ovoga. Ako se budem spasio, postići ću ono što želim, pa ću se pokajati pred velikim Alahom da više neću putovati, a ako poginem, srce će mi se odmoriti od zamorenosti i muke. – A zatim ustadoh, pa počeh prikupljati granje skupocjenog sandala,

kakvo se nigdje ne može naći (a nisam znao da je to takvo drvo), a kad nakupih toga granja, nabrah sirovog granja i trave što je rasla na tom otoku, pa ih upredoh kao uže i njima uvezah čamac, rekavši u sebi: – Ako se spasim, spasit će me Alah!

I potom uđoh u čamac, pa zaplovih rijekom i tako dođoh do drugoga kraja otoka, a zatim se udaljih i napustih otok, pa plovljah prvoga dana, i drugoga dana, i trećega dana. I svejednako ležah i ništa ne okusih za to vrijeme, a kad bih osjetio žeđ, pio bih vode iz rijeke, a od velikog umora, gladi i straha bijah kao neko ošamućeno pile. A moj čamac doplovi do jedne visoke planine, ispod koje je ponirala rijeka, a kad vidjeh to, poplaših se da mi se ne dogodi ono što mi se bješe dogodilo prvi put, na prethodnoj rijeci, te htjedoh da zaustavim čamac i da iziđem na tu planinu, ali me vrtlog svlada i odvuče moj čamac, te tako uđoh s čamcem pod planinu. A kad vidjeh to, ja se uvjerih da ću poginuti, te uzviknuh: – Nema moći ni sile do u Alaha, visokoga, velikoga! – A čamac malo odmače, pa izbi na jednu veliku rijeku koja je šumila, tutnjeći kao grmljavina i jureći kao vjetar. I onda se uhvatih za čamac rukama, bojeći se da ne ispadnem iz njega, a valovi su se titrali mnome, bacajući me desno i lijevo sredinom te rijeke. I čamac je plovio niz vodu, a ja nisam bio kadar da ga okrenem prema kopnu, dok se napokon ne zaustavi pored jednog na izgled velikog grada s divnim zgradama, u kojem bijaše mnogo svijeta.

I kad ljudi vidješe da plovim čamcem niz vodu, oni mi baciše u čamac mrežu i užad, pa tako izvukoše moj čamac na suho, a ja kao mrtav padoh između njih od velike gladi, nesanice i straha. A među okupljenim ljudima bješe jedan star čovjek, veliki šeik, koji mi pođe u susret, rekavši mi: – Dobro došao! – pa baci na mene mnogo divne odjeće, kojom pokrih svoju sramotu, a potom taj čovjek pođe sa mnom i odvede me u kupatilo. I on mi donese okrepljujućega pića i divnih mirisa, a kad iziđosmo iz kupatila, odvede me svojoj kući i uvede me u nju, a ukućani mi se obradovaše. I taj čovjek me posadi na jedno veoma lijepo mjesto, pa pripremi za mene izvrsna jela, te jedoh dok se sit ne najedoh, a zatim se zahvalih velikom Alahu što me je spasio. A poslije toga njegove sluge doniješe tople vode, te oprah ruke, pa robinje doniješe svilene ubruse, kojima obrisah ruke i usta, a odmah zatim šeik ustade, pa me odvede u jednu zasebnu usamljenu odaju u svojoj kući i naredi slugama i robinjama da me dvore, da ispunjavaju sve moje želje i da svršavaju moje poslove, te se sluge počeše starati o meni.

I ja tako proživjeh tri dana kod toga čovjeka, u njegovoj gostoljubivoj kući, gdje sam dobro jeo, dobro pio i udisao izvrsne mirise, te mi se vrati prisustvo duha, a strahovanje me minu, i srce mi se umiri, i dahnuh dušom, a kad nastade četvrti dan, dođe mi šeik, pa mi reče: – Razveselio si nas, o, dijete moje! Neka je hvala Alahu što te je spasio! Hoćeš li poći sa mnom na obalu rijeke i sići na trg? Prodat ćeš svoju robu i dobit ćeš novac za nju, pa ćeš možda kupiti nešto za taj novac, te ćeš tako početi trgovati. – A ja pošutjeh neko vrijeme, premišljajući u sebi: – A otkud mi roba i zašto li mi on to kaže? – A

šeik nastavi: – O, dijete moje, nemoj tugovati ni biti zamišljen! Hajdemo na trg, pa ako vidimo da ti netko daje za tvoju robu cijenu na koju možeš pristati, ja ću uzeti novac, umjesto da ga uzmeš ti, a ako ne dobiješ ništa čime bi mogao biti zadovoljan, ja ću odnijeti tvoju robu u svoja skladišta, pa ću je čuvati dok ne dođu dani kad se kupuje i prodaje. – I ja pomislih na svoj slučaj, pa rekoh svome razumu: – Poslušaj ga, ne bi li vidio kakva je to roba! – a zatim mu rekoh: – Slušam i pokoravam se, o, moj striče šeiče. Bit će blagoslovljeno ono što budeš učinio, a ja ti se ne mogu ni u čemu protiviti. – A zatim pođoh s njim na trg i vidjeh da je on rastavio onaj čamac na kojem bijah doplovio (a čamac bješe od sandalova drveta). I on posla vikače da vičući nude čamac...

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade petsto šezdeset peta noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je Sindbad Moreplovac otišao sa šeikom na obalu rijeke i da je vidio da je on već rastavio onaj čamac na kojem je doplovio, a vidio je posrednika kako se stara da proda drvo. I dođoše trgovci, pa poče pogađanje i nadmetanje, dok se cijena ne pope na hiljadu dinara, pa se trgovci prestaše nadmetati, a šeik mi se okrene, pa mi reče: – Slušaj, o, dijete moje, za svoju robu možeš dobiti toliku cijenu u dane kao što su ovi. Hoćeš li je prodati po tu cijenu, ili ćeš čekati, a ja ću je čuvati u skladištu dok ne dođe vrijeme kad će joj skočiti cijena, pa da je onda prodamo? – O, gospodaru, tvoje je da zapovijedaš, pa čini šta hoćeš – odgovorih mu, a starac mi reče: – O, dijete moje, hoćeš li mi prodati ovo drvo, a ja ću ti dati sto dinara više no što su ti davali trgovci? – Hoću – odgovorih mu – prodao sam ti ovu robu i uzeo novac za nju. – I onda starac naredi svojim slugama da prenesu drvo u skladište, pa se ja vratih s njim u njegovu kuću. A tamo sjedosmo, pa mi starac odbroji sav novac za drvo, a zatim naredi slugama da mu donesu kesu, pa stavi novac u nju i zatvori je gvozdenim katancem, a ključ od katanca dade meni. A poslije nekoliko dana i noći starac mi reče: – O, dijete moje, ponudit ću ti nešto, a želim da me poslušaš. – A šta je to? – zapitah, a šeik mi odgovori: – Znaj da sam star čovjek i da imam petoro muške djece, a imam i divnu mladu kćerku, koja je bogata i lijepa, pa hoću da je udam za tebe, ne bi li i ti ostao u našoj zemlji, a kasnije ću ti prepisati sve što imam i što mi je u rukama. Tà ja sam star čovjek, pa ćeš me ti zamijeniti. – I ja ošutjeh i ne rekoh mu ništa, a starac mi kaza: – Poslušaj me, o, dijete moje, pa učini to što ti kažem – tà ja ti želim sreće. Ako me poslušaš, oženit ću te svojom kćerkom, pa ćeš mi biti kao sin, a sve što imam u rukama i što je moje – bit će tvoje. Ako pak zaželiš da trguješ i da odeš u svoju zemlju, nitko te u tome neće sprečavati, a tvoj novac ti je pri ruci. Učini onako, dakle, kako sam hoćeš i izabereš. – Alaha mi, o, moj striče šeiče, ti si mi već kao otac, ali ja sam podnio tako mnogo strahota da sada niti što mislim niti što znam! – odgovorih mu. – Tvoje je da zapovjediš ono što hoćeš. – I onda šeik naredi slugama da dovedu suca i svjedoke, te ih oni dovedoše, pa me šeik oženi svojom kćerkom i priredi nam divnu gozbu i veliku svetkovinu. I starac me odvede svojoj kćeri, te vidjeh da je ona veoma dražesna

565. NOĆ

i lijepa i da ima vitak stas, a da na sebi ima mnogo raznih nakita, haljina, skupocjenih metala, ukrasa, ogrlica i dragoga kamenja koji vrijede mnogo hiljada zlatnika, te ih nitko ne može platiti. A kad odoh toj djevojci, ona mi se svidje, te se među nama zače ljubav, i ja proživjeh neko vrijeme u najvećoj radosti i veselju.

I djevojčin otac ode na istinu velikom Alahu, te ga opremismo i sahranismo, pa ja uzeh u svoje ruke sve što je on imao, a njegove sluge postaše moje sluge i potpadoše pod moju vlast, te bjehu u mojoj službi. I trgovci me postaviše na njegovo mjesto, jer on bješe njihov starješina, te nijedan od njih nije mogao ništa nabaviti bez njegova znanja i odobrenja, i tako se ja nađoh na njegovu mjestu. A kad počeh dolaziti u dodir sa stanovnicima toga grada, vidjeh da im se lik mijenja svakoga mjeseca i da dobivaju krila, pa uzlijeću nebu pod oblake, a u gradu ostaju samo žene i djeca. I onda rekoh u sebi: – Kad dođe početak mjeseca, zamolit ću koga od njih da me ponese, pa će me možda oni odnijeti tamo kamo i sami odlaze. – A kad dođe početak mjeseca, izmijeni se boja stanovnika toga grada, a i lik im postade drukčiji, te priđoh jednome od njih, pa mu rekoh: – Tako ti Alaha, ponesi me, a ja ću malo pogledati, pa ću se opet vratiti s vama. – To nije moguće – odgovori mi on, ali sam ga ja sve dotle nagovarao dok mi nije učinio tu ljubav. I ja se sastadoh s tim čovjekom i uhvatih se za nj, pa on poletje kroz zrak, a ja o tome nisam obavijestio ni svoje ukućane, ni sluge ni prijatelje.

I taj je čovjek letio sa mnom, a ja sam mu sjedio na ramenima, dok se on nije podigao visoko u zrak, a onda čuh kako anđeli pjevaju slavopojke pod kupolom nebeskoga svoda, te se začudih tome i uzviknuh: – Neka je hvala Alahu, neka je slava Alahu! – I ja ne stigoh ni da izgovorim to, a s neba se spusti vatra, te oni ljudi zamalo ne izgorješe. I oni se spustiše, pa me baciše na jednu visoku planinu, jer bjehu veoma ljuti na mene, a zatim odletješe, ostavivši me sama na toj planini. I ja počeh koriti sebe zbog onoga što bijah učinio i uzviknuh: – Nema moći ni sile do u Alaha, visokoga, velikoga! Kad god se otarasim jedne nevolje, zapadam u drugu, još goru. I tako ostadoh na toj planini, ne znajući kamo da pođem, kad odjednom pored mene prođoše dva mladića slična mjesecima, koji su držali u rukama zlatne štapove i poštapali se njima. I ja im priđoh, pa ih pozdravih, a oni mi odgovoriše na pozdrav. I ja rekoh tim mladićima: – Alaha vam, tko ste i šta ste vi? – a oni mi odgovoriše: – Mi smo robovi velikog Alaha – pa mi dadoše jedan štap od dukatskoga zlata koji su našli, a zatim odoše svojim putem, ostavivši me. I ja ostadoh na planinskome vrhu, gdje sam razmišljao o tim mladićima, oslonivši se o štap. I odjednom ispod planine izmili jedna zmija, držeći u čeljustima čovjeka koga bješe progutala do pupka, a on se derao i govorio: – Alah će izbaviti iz svake nevolje onoga tko me oslobodi! – I ja priđoh toj zmiji, pa je udarih po glavi zlatnim štapom, a ona izbaci čovjeka iz svojih čeljusti . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade petsto šezdeset šesta noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je Sindbad Moreplovac udario zmiju svojim zlatnim štapom koji je držao u rukama i da je zmija izbacila iz čeljusti toga čovjeka. – I čovjek mi priđe – govorio je Sindbad, – pa mi reče: – Kad si me izbavio od one zmije svojim rukama, ja se više neću rastati s tobom, već ćeš mi ti biti drug u ovoj planini. – Dobro došao! – odgovorih mu, pa obojica pođosmo planinom, kad nam odjednom priđoše neki ljudi, te pogledah u njih i tako vidjeh među njima onoga čovjeka koji me bješe nosio na svojim ramenima i koji je letio noseći me. I ja mu priđoh, pa mu se počeh ispričavati i stadoh ga nagovarati, a zatim mu rekoh: – O, prijatelju, tako ne postupaju prijatelji s prijateljima! – A taj čovjek mi odgovori: – Ti si nas upropastio kad si ono počeo slaviti Alaha na mojim ramenima! – Ne osuđuj me zbog toga, rekoh mu – ja to nisam znao, ali odsad neću nikada ništa reći. – I taj čovjek pristade da me ponese, ali pod pogodbom da ne spominjem i ne slavim Alaha dok mu sjedim na leđima. I on me ponese i poletje kao i prvi put, pa me tako odnese u moju kuću, a tamo mi dođe u susret moja žena, koja me pozdravi i čestita mi na spasenju, pa mi reče: – Pazi da poslije svega toga ne odlaziš s onim ljudima i da ne prijateljuješ s njima; oni su šejtanova braća, pa ne znaju kako valja spominjati velikog Alaha. – A kako je s njima živio tvoj otac? – zapitah je, a ona mi reče: – Moj otac im nije pripadao, a nije ni postupao onako kako oni postupaju. Kako mi je otac umro, ja mislim da prodaš sve što imamo, pa da za taj novac kupiš robe, i da odeš u svoju zemlju, a i ja ću poći s tobom: poslije smrti moje majke i moga oca ja nemam zašto da sjedim u ovome gradu. 566. NOĆ

I tada ja počeh prodavati jednu po jednu stvar toga šeika, čekajući da netko pođe iz toga grada, pa da i ja pođem s njim, a dok se to zbivalo, neki ljudi iz grada zaželješe da otputuju, ali nisu našli lađe. I oni kupiše balvane, pa načiniše veliku lađu, koju i ja zakupih i potpuno isplatih svoj dio, a zatim ukrcah u lađu svoju ženu i utovarih sve što smo imali, pa otplovismo, ostavivši imanja i spahiluke.

Tako smo plovili, prelazeći s jednog otoka na drugi i iz jednoga mora u drugo, a za sve vrijeme putovanja puhao je povoljan vjetar, pa napokon stigosmo u grad Basru, ali se ja ne zadržah tamo, već uzeh pod najam drugu lađu, u koju prenijeh sve što sam imao, pa odoh u grad Bagdad. I odoh u svoju mahalu i dođoh kući, gdje se sastah sa svojim rođacima i prijateljima i dragim bićima. Ostavih u skladištima svu svoju robu, a moji rođaci izračunaše koliko je vremena proteklo od moga polaska na sedmo putovanje i nađoše da je otada proteklo dvadeset i sedam godina, tako da su se već bili prestali nadati da ću se ikad vratiti, a kad se vratih i kad im ispričah šta je sve sa mnom bilo i šta mi se dogodilo, oni se veoma začudiše i čestitaše mi na spasenju. I ja se zarekoh velikom Alahu da više neću putovati ni po kopnu ni po moru poslije toga sedmog putovanja, kojim završih svoja putovanja i koje je dokrajčilo moju strast. I zahvalih se Alahu (slavan i velik je on!) i odadoh mu hvalu, slaveći ga što me je vratio rođacima, mojoj zemlji i mome zavičaju. Pa gledaj, o, Sindbade, o, Pješače, što mi se sve dogodilo, što mi se desilo i što je sa mnom bilo!

A Sindbad Pješak reče tada Sindbadu Moreplovcu: – Tako ti Alaha, nemoj me osuđivati zbog onoga što sam ti učinio!

I oni su živjeli u prijateljstvu i ljubavi, predajući se velikom veselju, radosti i uživanju, dok im nije došla Rušiteljica uživanja i Rastavljateljica skupova, koja ruši dvorove i naseljava grobove – to jest do časa smrti. Pa neka je slava onome koji ne umire!

PRIČA O BAKRENOM GRADU

DOPRLO MI JE DO UŠIJU da je u drevno doba i minule vjekove i godine u Damasku Sirijskom, na prijestolju Omejadskih kalifa, bio jedan car i da se zvao Abd-al-Melik-ibn-Mervan. I on je sjedio jednom, a kod njega bjehu velikaši iz reda careva i sultana, pa svi oni počeše raspravljati o predajama negdašnjih naroda i sjećati se priča o našem gospodaru Sulejmanu, Daudovu sinu (mir im obojici!) i o tome kako mu Alah bješe darovao veliku moć i vlast nad ljudima i džinovima i pticama i zvijerima i drugim stvorenjima, pa rekoše: – Čuli smo od onih koji bjehu prije nas da Alah nikome nije darovao ono što je darovao našem gospodaru Sulejmanu i da je Sulejman postigao ono što nitko nije postigao: on je čak zatvarao džinove, maride i šejtane u bakrene ibrike, koje je zalijevao olovom i na nj udarao svoj pečat...

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade petsto šezdeset sedma noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je kalif Abd-al-Melik-ibn-Mervan 567.
razgovarao sa svojim pomoćnicima i velikašima svoga carstva i da su se svi oni NOĆ
sjećali našega gospodara Sulejmana i moći koju mu bješe darovao Alah, pa netko reče da je on postigao ono što nije postigao nitko: on je čak zatvarao maride i šejtane u bakrene ibrike, koje je zalijevao olovom i na nj udarao svoj pečat.

I pričao je Talib-ibn-Saud da je jedan čovjek putovao lađom s mnogim ljudima i da su tako doplovili do hinduskih zemalja, pa su i dalje neprestano

plovili dok nije počeo puhati suprotan vjetar, koji je uputio njihovu lađu k jednoj od zemalja velikog Alaha, a to bješe po mrkloj noći. A kad zablista dan, iz spilje u toj zemlji dođoše im neki crni i goli ljudi, koji bjehu slični zvijerima i nisu razumijevali naš govor, a imali su cara istoga soja, i nitko među njima nije znao arapski osim njihova cara. A kad su oni ugledali lađu i one koji bjehu na njoj, dođe i njihov car s mnoštvom ljudi iz svoje okoline, pa pozdravi putnike, rekavši im: – Dobro došli! – i zapita ih koje su vjere, a putnici mu rekoše tko su i šta su, te car kaza: – Neće vam se dogoditi nikakvo zlo!

A kad putnici zapitaše njih o njihovoj vjeri, svatko reče da pripada jednoj od vjera koje su postojale prije pojave islama, prije Muhamedova poslanstva, te putnici s lađe rekoše: – Ne znamo što kažeš niti što znamo o vjeri. – I onda im car reče: – Prije vas, do nas nije dospio nijedan Adamov sin – pa počasti putnike mesom ptica, životinja i riba, jer nije imao druge hrane.

Potom ljudi s lađe pođoše da se prošetaju po tome gradu, pa tako ugledaše jednoga ribara kako baca mrežu da ulovi ribu i kako je vadi, i odjednom se u njoj nađe jedan bakreni ibrik, zaliven olovom i zapečaćen pečatom Daudova sina Sulejmana. I ribar izvadi ibrik, pa ga razbi, a iz njega poče izlaziti plavi dim koji se diže u nebesa, a zatim se začu strašan glas koji reče: Oprosti mi, oprosti mi, Alahov proroče! – I taj se dim pretvori u biće užasnog izgleda i strašnog oblika, s glavom koja je dosezala do planinskog vrha, pa ga svi izgubiše iz vida. Što se pak tiče putnika s lađe, njima zamalo što nije premrlo srce od straha, dok crnokošci i ne mišljahu o tome. I jedan se čovjek vrati caru, pa ga zapita šta je to, a car mu reče: – To je jedan od onih džinova koje je Sulejman, kad je bio ljut na njih, zatvarao u ibrike, koje je zalijevao olovom, pa ih bacao u more, te ribar najčešće vadi te ibrike kad baca mrežu u more, a ako ih razbije, iz njih izlaze džinovi. I džin onda misli da je Sulejman živ, te se kaje i kaže: – Oprosti mi, o, Alahov proroče!

I te riječi začudiše gospodara pravovjernih Abd-al-Melika-ibn-Mervana, te i on uzviknu: – Neka je hvala Alahu! Velika je moć koju je on darovao Sulejmanu!

A među onima koji bjehu na tome skupu bješe i an-Nagiba-az-Zubejni,[23] koji reče: – Istinu je govorio Talib kad je ono pričao, a to pokazuju i riječi Prvoga Proroka:

A gle Sulejmana, kad mu bog njegov reče:
– Ustani, pa kalif budi i marljivo vladaj,

I poštuj pokorne zbog te pokornosti njine,
A nepokorne u zatvor baci sve zanavijek.

I on ih je stavljao u bakrene ibrike, pa ih je bacao u more. I gospodaru pravovjernih se učini da su te riječi veoma lijepe, te uzviknu: – Alaha mi, ja zaista hoću da vidim koji od tih ibrika!

A onda mu reče Talib-ibn-Sahl: – O, gospodaru pravovjernih, to možeš učiniti i u svojoj zemlji. Pošalji zapovijed svome bratu Abd-al-Azisu-ibn-Mer-

vanu da ti ih pošalje iz zapadne zemlje, a on neka piše Musi da ode u zapadne zemlje, na onu planinu koju spomenusmo, pa nek ti donese ibrike koje tražiš. Najudaljenije pokrajine njegove zemlje sučeljavaju se s tom planinom.

I gospodar pravovjernih pohvali njegovo mišljenje, pa reče: – O, Talibe, pravo veliš, ali ja hoću da ti odeš Musi-ibn-Nasru kao moj poslanik s tim zadatkom. Dobit ćeš bijelu zastavu i kakvo hoćeš blago i počast i ostalo, a ja jamčim za tvoju obitelj. – S ljubavlju i zadovoljstvom, o, gospodaru pravovjernih – odgovori Talib, a kalif mu kaza: – Kreni s blagoslovom i pomoću velikog Alaha!

Zatim kalif naredi da se napiše jedno pismo za njegova brata Abd-al-Azisa, njegova namjesnika u Egiptu, a drugo za Musu, njegova namjesnika u zapadnim zemljama, kome zapovjedi da osobno ode i da potraži Sulejmanove ibrike, a da ostavi svoga sina da vlada zemljom, i reče mu da povede vođe i troši novac i okupi više ljudi, a da to nikako ne odgađa niti da se izgovara nekim razlozima. I kalif zapečati oba pisma, pa ih preda Talibu-ibn-Sahlu, zapovjedivši mu da pohita. I kalif razvije zastave iznad njegove glave, a njemu dade novaca i ljude, pješaka i konjanika, i zapovjedi da se za izdržavanje njegove kuće daje sve što je potrebno, te tako Talib pođe, uputivši se u Egipat...

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade petsto šezdeset osma noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da su Talib-ibn-Sahl i njegovi drugovi otišli iz Sirije, prelazeći preko zemalja, i da su ušli u Egipat. I Taliba 568. NOĆ
dočeka egipatski emir, pa mu dade stan u svojoj kući i odavao mu je najveće poštovanje za sve vrijeme njegova boravka, a zatim ga posla s jednim vođom u Gornji Egipat, te tako Talib ode emiru Musi-ibn-Nasru. A emir Musa ču da mu dolazi Talib, te mu pođe u susret i dočeka ga i obradova mu se. I Talib dade pismo Musi, koji ga uzme, pa ga pročita i vidje šta u njemu piše, a zatim ga položi na glavu, rekavši: – Slušam i pokoravam se gospodaru pravovjernih! – A zatim se suglasiše da pozovu velikaše Musina carstva, pa kad ovi dođoše, Musa ih poče ispitivati o onome o čemu mu je pisao car, a velikaši mu rekoše: – Ako hoćeš da te netko izvede na put koji vodi u to mjesto, pozovi šeika Abd-as-Samada-ibn-Abd-al-Kadusa-as-Samudija: taj čovjek mnogo zna, jer je mnogo putovao, te je obaviješten o pustinjama, pustarama i morima i njihovim obitavaocima i čudima, i o zemljama i pokrajinama. Pozovi ga, pa će te on odvesti tamo kamo hoćeš.

I emir zapovjedi da se pozove Abd-as-Samad, te ovaj dođe, a onda vidješe da je to veoma star čovjek, oronuo od smjenjivanja godina i ljeta. I emir Musa pozdravi starca i reče mu: – O, šeiče Abd-as-Samade, naš vladar i gospodar pravovjernih Abd-al-Melik-ibn-Mervan zapovjedio nam je to i to, a ja malo što znam o toj zemlji. Rekoše mi da ti znaš te zemlje i put koji vodi u njih. Da li želiš ono što je potrebno gospodaru pravovjernih?

I starac malo razmisli i kaza: – Znaj, o, emire, da je to strm put i da valja dugo putovati tamo gdje nema utabanih puteva. – A emir ga zapita: – Koliko

valja putovati? – Dvije godine i nekoliko mjeseci tamo, a isto toliko natrag – odgovori mu starac – a na tome putu se nailazi na mnoge nevolje, užase, neobičnosti i čuda. A ti si čovjek koji se bori s nevjernicima i naše su zemlje u blizini našega neprijatelja; možda će kršćani upasti u njih za vrijeme tvoje odsutnosti, pa valja da ostaviš nekoga da vlada njima. – I Musa mu odgovori: – Dobro! – pa ostavi svoga sina Haruna da ga zamjenjuje u njegovu carstvu, a dovede i ratnike da mu se zakunu i zapovjedi im da mu se ne protive, već da poslušno izvršuju sve što im on bude naredio.

I oni saslušaše njegove riječi i poslušaše ga, a njegov sin Harun bješe veoma jarostan čovjek, odvažan vojskovođa i neustrašiv junak. I šeik Abd-as-Samad objasni emiru da do mjesta gdje se nalazi ono što je potrebno gospodaru pravovjernih valja putovati četiri mjeseca, i da se ono nalazi na morskoj obali, a da tamo ima pojila, koja se nalaze jedno blizu drugog, i da ima i trave i potoka. – Alah će nam olakšati to u svojoj blagosti, o, namjesniče gospodara pravovjernih – reče starac, a emir Musa ga zapita: – Da li ti je poznato da je koji car stupio nogom na tu zemlju prije nas? – Jeste, o, gospodaru pravovjernih, ta zemlja je pripadala caru Iskanedrije, Daranu Rumijcu.[24]

I zatim pođoše, pa su išli sve dotle dok nisu stigli do jednoga dvora, a onda šeik reče: – Približimo se tome dvoru, jer se u njemu nalazi pouka za sve one koji se uče – te se emir Musa približi dvoru sa šeikom Abd-as-Samadom i suputnicima koji mu bjehu naročito bliski, pa tako stigoše do dvorskih vrata i vidješe da su ona otvorena. A pored vrata bjehu visoki stupovi i stepenici, među kojima dva bjehu naročito široka, a bjehu od raznobojnog mramora kakav se nije mogao nigdje vidjeti, dok strop i zidovi bjehu ukrašeni šarama od zlata, srebra i skupocjene smjese metala. I na tim vratima bješe jedna ploča, na kojoj bješe nešto napisano grčkim slovima, te šeik Abd-as-Samad zapita: – Da li da pročitam to, o, emire? – Priđi, pa pročitaj, blagoslovio te Alah! Na ovome putu snalazilo nas je svako dobro, zahvaljujući samo tvojoj blagosti! – odgovori emir Musa, te šeik pročita natpis i odjednom vidje da su to ovi stihovi:

> ... I ljudi što su, poslije djela svojih,
> Oplakani i što moć svu baciše.
>
> A gle, dvor će posljednju vijest javiti
> O carevima svim u zemlji skupljenim.
>
> Pokosi ih, rastavi smrt opaka,
> I u prah pretvori skup taj cio.
>
> I kô da su tovare skinuli tu,
> Da se odmore, pa da brzo krenu.

I emir Musa se tako gorko zaplakao – govorio je pripovjedač – da se onesvijestio, a zatim je uzviknuo: – Nema boga osim živog Alaha koji postoji bez prestanka! – pa uđe u dvor i zbuni se kad vidje kako je divan i lijepo sagrađen. I pogleda u slike koje su se tamo nalazile, pa odjednom vidje da su

i na drugim vratima napisani neki stihovi. – Priđi, o, šeiče, pa ih pročitaj – reče emir Musa, a šeik priđe i pročita ove stihove:

Pod svodovima ovim mnogi življahu,
U minulo doba, pa odoše redom.

Pa pogledaj šta sve prevrtljiva sudba,
Učini s drugima kad nevolja dođe.

Dijeljahu svi oni prikupljeno blago,
Ali radost prođe, a odoše oni.

Odijelo i jelo voljeli su mnogo,
A sad ih crvi sve u grobu jedu.

I emir Musa zaplaka gorkim plačem, a svijet mu požutje pred očima, te uzviknu: – Mi smo doista stvoreni radi nečeg velikog! – I razgledaše dvor i vidješe da u njemu nitko ne obitava, jer ne bješe ni ljudi ni ukućana, i dvorišta bjehu pusta, a u odajama ne bješe ni žive duše, dok se nasred dvora nalazila jedna visoka zgrada s kupolom koja se dizala u visinu, oko koje bješe četiri stotine grobova. I emir Musa priđe tim grobovima, pa među njima ugleda jedan grob od mramora, na kojem bjehu napisani ovi stihovi:

Kako li oklijevah, a i srljah često,
I koliko raznih tad previdjeh ljudi!

I mnogo pojedoh, a i mnogo popih,
Pjesmu pjevačica slušajući mnogih!

Šta sve ne zabranih i ne zapovjedih,
I dvorove mnoge i neosvojive.

Opsađivah tada i pretresah redom,
Odvodeći iz njih pjevačice mlade.

Al' granicu prijeđoh u gluposti svojoj,
Priželjkujuć' ono što ne traje vječno.

Sjedini se s dušom, o, čovječe, sada,
Prije no što ispiješ gorku čašu smrti!

Uskoro ćeš biti zasut grobnom zemljom,
I zauvijek bit ćeš tad života lišen.

I zaplakaše emir Musa i oni koji bjehu s njim, a zatim emir priđe zgradi i vidje na njoj osmora vrata od sandalova drveta sa zlatnim čavlima, a sva vrata bjehu posuta zlatnim zvijezdama i ukrašena plemenitim metalima i raznim dragim kamenjem, i na prvim vratima bjehu ispisani ovi stihovi:

Sve što ostavih, iz darežljivosti ne dadoh,
Već zato samo što ljudska sudba tako hoće.

Tȁ dugo sam za radost ja znao i za blaženstvo,
Čuvajuć' zabranjeno kao lav krvoločni.

Za mir ja ne znađah niti kom zrno dadoh,
Iz pohlepe, pa ma me i u vatru bacio tko,

Dok me ne obori ono što mi suđeno bješe
I što mi posla bog, stvoritelj i tvorac svega.

I suđeno ako mi je da uskoro umrem,
Ja smrt otklonit ne mogu obiljem svojim.

Od vojske koju okupih korist je slaba,
A prijatelj i susjed pomoći ne mogu tad.

Dok življah, umoran bjeh, idući putem svojim,
Praćen smrću kô sjenkom i u zlu i u dobru.

Pred zoru će se ona drugom vratiti opet,
Kad tebi nosač dođe i grobar da te ukopa.

A na dan smotre ti ćeš s Alahom nasamo biti,
Noseći teško breme grijehova i zločina.

Pa nek te raskošem svojim ne vara ovaj život –
Pogledaj šta sa susjedom i obitelji čini!

I emir Musa tako gorko zaplaka da se onesvijesti, a kad je došao k sebi, uđe u kupolu i vidje u njoj jedan dugačak grob užasnog izgleda, na kojem bješe ploča od kitajskog čelika. I šeik Abd-as-Samad priđe toj ploči, pa poče čitati, kad odjednom vidje da na njoj piše:

»U ime vječnog, beskrajnog Alaha, kome nema kraja! U ime Alaha koji se ne rađa i koji nije rođen, a kome nitko nije ravan! U ime Alaha u čijoj su ruci veličina i moć! U ime života koji ne umire!« . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade petsto šezdeset deveta noć, ona reče:

569. NOĆ

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je šeik Abd-as-Samad pročitao ono što spomenusmo i da je potom vidio da na ploči piše i ovo: »O, ti što si stigao u ova mjesta, pouči se gledajući prevrtljivost vremena i udarce slučajnosti, pa ne daj da te obmanjuje život svojim raskošem, lažju, klevetom, obmanom i ukrasima; život je ulizica, i lukav je i varljiv, a sve što je u njemu, uzeto je na zajam. On oduzima uzajmljeno od onoga koji je uzajmio, te je nalik na ono što čovjek sanja kad spava ili na snove sanjalice; on je kao fatamorgana u koju vjeruje žedan čovjek. Njega uljepšava šejtan za čovjeka do njegove smrti. Eto kakav je zemaljski život: – ne vjeruj u nj, dakle, i nemoj mu biti naklonjen: on obmanjuje onoga koji se na nj oslanja i koji se uzda u njega u svojim poslovima. Ne upadaj u njegovu zamku i ne hvataj se za njegov skut. Ja sam imao četiri hiljade riđana, i dvor, i bijah uzeo za svoje žene hiljadu carskih kćeri, djevojaka bujnih grudi i sličnih mjesecu, i bijah dobio hiljadu sinova koji bjehu slični mrgodnim lavovima, i proživjeh hiljadu godina, uljuljkujući se umom i srcem, i bijah nakupio toliko novaca koliko ne mogu nakupiti zemaljski carevi, pa mišljah da će moja sreća trajati i da joj neće biti kraja, ali ne stigoh ni da dođem k sebi, a dođe mi Rušiteljica uživanja i Rastavljateljica skupova, koja pustoši kuće i ruši nastanjene domove, uništava velike i male, djecu, sinove

i majke. I mi življasmo spokojno u ovome dvoru dok nas ne sustiže presuda gospoda svjetova, gospoda nebesa i gospoda zemalja, a onda nas porazi vapaj očigledne istine, te svakoga dana počeše umirati po dvoje među nama, dok mnogi ne pomrijesmo, i onda ja vidjeh da je smrt ušla u naše kuće i da se nastanila kod nas i gurnula nas u more propasti, da se u njemu utopimo, te pozvah pisara, pa mu naredih da zapiše ove stihove, pouke i savjete i da ih ispiše na ovim vratima, pločama i grobovima. A imao sam vojsku od hiljadu hiljada konjanika i jakih ljudi koji su imali koplja, i oklope, željezne mačeve i snažne ruke, te im zapovjedih da obuku duge oklope, da pripašu oštre mačeve, da pričvrste strahovita koplja i da pojašu vatrene konje, a kad nas porazi presuda gospoda svjetova, gospoda zemalja i nebesa, ja im rekoh: – O, ljudi, ratnici i vojnici, možete li otkloniti od mene ono što mi je poslao s neba car koji pokorava? – A ratnici i vojnici ne bjehu u stanju da to učine, te mi rekoše: – Kako da se borimo s onim koga ne zaklanja onaj koji zaklanja i pred čijim vratima nema vratara? – I ja kazah: – Donesite mi novac! (a imao sam hiljadu bunara i u svakom po hiljadu kantara dukata, pored raznoga biserja i dragocjenosti, a bješe u njima i isto toliko bijeloga srebra i blaga koje nisu u stanju da skupe zemaljski carevi), te mi ga oni doniješe, a onda ih zapitah: – Možete li me spasiti svim ovim novcem i kupiti mi jedan dan života? – I oni ne mogoše to učiniti, već se pokoriše sudbini i onome što mi bješe suđeno, a ja strpljivo podnijeh Alahovu presudu i iskušenje, Alaha radi, dok mi Alah ne uze dušu i dok me ne useli u grobnicu. A ako zapitaš kako se zovem, znaj da sam ja Kuš, sin Šedada, sina Ada Starijega«.[25]

I na toj ploči bjehu napisani i ovi stihovi:

Sjetite l' me se poslije godina mnogih,
    Dok nestalnost jedna drugu smjenjuje,

Znajte: Šedadov sin sam, gospodar ljudi
    I zemlje sve ove s predjelima svima.

Dušmanske mi čete sve pokorne bjehu,
    A i Šam i Misr i sve do Adnana.[26]

Velik bijah, kinjih sve careve njine,
    I svi stanovnici bojahu se mene.

Plemena i čete slušahu me tada,
    Gradovi i ljudi drhtahu od straha.

I sa konja mogoh vidjeti da imam
    Hiljadu hiljada konjanika ljutih.

I novaca imah, ne znajuć' koliko,
    A skupljah ga da se u nevolji nađe.

Mišljah da ću blagom iskupiti dušu
    I nov rok životu odrediti svome.

Sve odbaci gospod, učini što htjede,
    Te bez braće ostah i bez prijatelja.

Rastavljateljica smrt odnijela me samog
Iz slavljene kuće u dom poniženja.

I vidjeh tada sve što činjah negda,
I da sam ja krivac i naknada za sve.

Pa kada se nađeš usred groblja ovog,
Čuvaj se od puta nestalnosti svake.

I emir Musa se zaplaka i onesvijesti kad vidje kako su pomrli svi ti ljudi – nastavi pripovjedač – i tako su oni hodali po dvoru, i razgledali dvorane i šetališta u njemu, kad odjednom ugledaše jedan stolić na četiri mramorne noge, na kojem je pisalo:

»Za ovim stolom jelo je hiljadu jednookih careva i hiljadu careva zdravih očiju, pa su svi ostavili ovaj svijet i odselili se u grobove i grobnice.«

I emir Musa zapisa sve to, pa iziđe, ne uzevši iz dvora ništa drugo osim toga stolića. I ratnici pođoše, a šeik Abd-as-Samad je išao ispred njih i pokazivao im put, i svi su oni tako putovali cijeloga dana, i drugog i trećeg dana, pa se odjednom nađoše pored jednoga visokoga brijega. I pogledaše na taj brijeg i ugledaše na njemu bakrenog konjanika koji je držao koplje s tako svjetlucavom oštricom na njegovu kraju da je ona mamila poglede, a na njoj bješe napisano: »O, ti, koji si mi došao, ako ne znaš puta koji vodi u bakreni grad, protari ruku ovoga konjanika, pa će se on okrenuti i zaustaviti. Idi na onu stranu na koju se on bude okrenuo, a neka ne bude za tebe ni straha ni neprilika.«

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade noć kojom se puni petsto sedamdeset noći, ona reče:

570. NOĆ

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je emir Musa protro konjanikovu ruku i da se on onda okrenuo kao hitra munja, ali se nije okrenuo na onu stranu na koju oni bjehu pošli, već na drugu, te se vratiše i pođoše na tu stranu i vidješe pravi put. I tako su išli tim putem cio dan i cijelu noć, i prošli su kroz daleke zemlje, pa jednom, idući, odjednom ugledaše jedan stup od crnoga kamena i u njemu jedno biće što je utonulo u zemlju do pazuha, a imalo je dva velika krila i četiri ruke, od kojih dvije bijahu kao ljudske, a dvije kao lavlje šape. I to biće imalo je na glavi kosu kao konjski rep, a dva njegova oka bila su kao žeravice, dok mu je treće oko bilo na čelu, kao u pantere i u njemu svjetlucahu varnice. I to biće bilo je crno i visoko, a vikalo je: – Neka je slava mome gospodu koji me je osudio na ovo iskušenje i na teško mučenje do dana uskrsnuća! – I ljude izdade razum kad ga vidješe, pa se zbuniše kad vidješe kakvog je oblika, te se okrenuše i udariše u bijeg.

I onda emir Musa reče šeiku Abd-as-Samadu: – Što je to? – Ne znam što je – odgovori šeik, a emir mu reče: – Priđi mu bliže, pa izvidi što je to s njim; možda će ti objasniti što je to s njim i možda ćeš saznati njegovu povijest. – Nek Alah uputi emira! Ja ga se bojim – odgovori šeik, a emir mu reče: – Ne boj ga se; zbog onoga što mu se dogodilo, ono ne može ništa učiniti ni nama ni drugima.

I šeik Abd-as-Samad priđe tome biću, pa mu reče: – O, čovječe, kako se zoveš, što je to s tobom i tko te je tu stavio u takvom obliku? – Što se mene tiče – odgovori biće – ja sam ifrit i spadam u džinove, a zovem se Dahiš, al-Amašov sin. Ovdje me drži gospodnja veličina, a zatvorio me je svemogući i bit ću udaran na muke sve dotle dok to bude htio veliki i slavni Alah. – O, šeiče Abd-as-Samade, zapitaj ga zašto su ga zatvorili u taj stup – reče emir Musa. I šeik zapita ifrita o tome, a ifrit mu reče: – Čudna je moja povijest. Jedno od Iblisove djece imalo je idola od crvenoga kornalina, a mene bjehu odredili da ga čuvam. A tome idolu klanjao se jedan od morskih careva visokog dostojanstva i velikog ugleda, koji je vodio za sobom hiljadu hiljada džinova-vojnika, pa su oni pred njim bili boj mačevima i odgovarali na njegov poziv kad bi ga snašle nevolje. A ti džinovi koji su mu se pokoravali bijahu pod mojom vlašću i bijahu mi potčinjeni i poslušni kad bih im što zapovjedio. A ja sam ulazio u idolovu šupljinu, pa sam im otuda naređivao, ili zabranjivao da što učine. I kći toga cara voljela je toga idola, pa je padala ničice pred njim i klanjala mu se, a bila je divnija od svih ljudi svoga vremena, jer je bila lijepa, dražesna, sjajna i savršena. I ja je opisah Sulejmanu, a on me posla njenu ocu s ovom porukom: – Udaj svoju kćerku za mene, slomi svoga idola i potvrdi da nema boga do Alaha, a da je Sulejman Alahov prorok. Ako učiniš to, bit će ti onako kao što će biti nama, a protiv tebe će biti ono što će biti protiv nas; ne htjedneš li učiniti to, ja ću ti doći s vojskom kojoj ne možeš odoljeti. Pripremi se da mi odgovoriš, dakle, i obuci odjeću za smrt. Doći ću ti s vojskom koja će ispuniti pustinju, a od tebe ću načiniti nešto nalik na jučerašnji dan, koji je minuo.

A kad je poslanik gospodara Sulejmana došao caru, car postade drzak i uznese se i pogordi u svojoj duši, te zapita svoje vezire: – Šta velite o ovoj stvari Daudova sina Sulejmana? On mi je poslao ovoga poslanika i traži da mu dam svoju kćer i da slomim svoga idola od kornalina, pa da prijeđem na njegovu vjeru. – O, veliki care – odgovoriše mu veziri, – može li Sulejman to učiniti s tobom kad se ti nalaziš nasred velikoga mora? Ako i dođe, on te ne može savladati, za tebe će se boriti maridi među džinovima, a pozvat ćeš u pomoć i idola kome se klanjaš; on će ti pomoći u borbi protiv Sulejmana i potpomagat će te, te će najbolje biti da se posavjetuješ sa svojim gospodom (a mišljahu na idola od kornalina) i da saslušaš njegov odgovor. Ako ti on posavjetuje da se boriš sa Sulejmanom, bori se s njim, a ako ne, onda se nemoj boriti. – I car ode svome idolu istoga časa i trenutka, pa najprije zakla životinje i prinese mu ih na žrtvu, a zatim pade ničice pred idolom, pa poče plakati govoreći:

O, gospode, ja znam kako si moćan,
A Sulejman želi da te razbije.

O, gospode, od tebe pomoć tražim!
Zapovijedaj, a ja ću poslušan biti!

I ifrit koji do polovine bješe u stupu reče onda šeiku Abd-as-Samadu, a oni koji bjehu oko njega slušahu: – I ja uđoh u šupljinu toga idola u svojoj gluposti

i u svome maloumlju, i ne misleći na Sulejmanovu stvar, pa počeh izgovarati ove stihove:

Za mene Sulejman baš strašan nije,
Jer su mi poznata sva djela njegova.

Ako on rat hoće, napast ću ga ja,
S namjerom da mu dušu oduzmem.

A kad je car čuo moj odgovor, srce mu se ohrabri, te odluči da ratuje s Alahovim prorokom Sulejmanom i da se bori s njim, pa kad dođe Sulejmanov poslanik, car ga žestoko izudara i dade mu odvratan odgovor, prijeteći Sulejmanu i poručujući mu po poslaniku: – Navela te je duša da sanjariš! Zašto mi prijetiš praznim riječima? Ili ćeš doći ovamo, ili ću ja doći tamo. – I poslanik se vrati Sulejmanu, pa ga obavijesti o svemu onome što je bilo i što ga je snašlo, a kad je Alahov prorok Sulejman čuo to, njega obuze silan gnjev, te postade odlučniji. I on okupi vojsku u kojoj bjehu džinovi, ljudi, zvijeri, ptice i gmazovi, a svome veziru ad-Dimirjatu, džinskom caru, naredi da mu skupi džinove-maride iz svih mjesta, te mu on prikupi šezdeset hiljada šejtana. A potom Sulejman naredi Asafu, Barahijinu sinu, da okupi ljudsku vojsku, u kojoj bješe hiljadu ili više ljudi, i pripremi opremu i oružje, pa sjedne na ćilim, predvodeći vojsku u kojoj bjehu džinovi i ljudi, a ptice su letjele iznad njegove glave i zvijeri trčale ispod ćilima dok se nisu spustile u carevu državu i opkolile njegove otoke, ispunivši zemlju vojskom . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade petsto sedamdeset prva noć, ona reče:

571. NOĆ – Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je ifrit rekao: – A kad je razmjestio svoju vojsku oko otoka, Alahov prorok Sulejman (mir neka mu je!) posla ljude caru i poruči mu: – Evo, ja sam došao, pa otkloni od sebe ono što te je snašlo, ili mi se pokori i priznaj da sam ja božji poslanik, a razbij svoga idola, moleći se jedinome kome se ljudi klanjaju, daj mi svoju kćer za ženu na zakonit način i reci svima onima koji su s tobom: – Tvrdim da nema boga do Alaha, i tvrdim da je Sulejman Alahov prorok. Ako to budeš rekao, pomilovat ću te i bit ćeš sretan, a ako to nećeš, nećeš se obraniti time što si se utvrdio na tom otoku, jer je Alah naredio vjetru da mi se pokorava i zapovjedio mu da me na ćilimu donese ovamo, te ću od tebe načiniti pouku i primjer za druge.

I poslanik ode, pa saopći caru poruku Alahova proroka Sulejmana, a car mu odgovori: – Ne može on dobiti od mene ono što traži! Obavijesti ga da ću mu izići na megdan – te se poslanik vrati Sulejmanu i saopći mu taj odgovor. A potom car posla izaslanike stanovnicima svoje zemlje, te tako okupi hiljadu hiljada džinova koji bjehu pod njegovom vlašću, a njima pridruži i druge maride i šejtane koji življahu na otocima u moru i po planinskim vrhovima. I car opremi svoju vojsku i otvori spremišta, pa razdijeli oružje vojnicima, a što se tiče Alahova proroka Sulejmana (mir neka mu je!), on rasporedi vojsku i naredi zvijerima da se podijele u dva dijela, pa da stanu desno i lijevo od ljudi; i za-

povjedi pticama da ostanu na otocima i da kljunovima vade oči ljudima, kad ih budu napale, udarajući ih krilima po licu, dok zvijerima naredi da rastržu konje, a svi mu oni odgovoriše: – Naše poštovanje i naša pokornost Alahu i tebi, o, Alahov proroče! – A potom Alahov prorok Sulejman namjesti za se krevet od mramora, ukrašen dragim kamenjem i obložen pločicama od dukatskoga zlata, pa reče svome veziru Asafu, Barahijinu sinu, da stoji na desnoj strani, a veziru ad-Dimirjatu – na lijevoj, dok ljudskim carevima reče da stanu desno od njega, a džinskim carevima – lijevo od njega, i naredi otrovnicama i zmijama i zvijerima da stanu ispred njega, te nas tako napadoše svi odjednom, pa se borismo sa Sulejmanom na širokom polju puna dva dana, a trećega dana snađe nas nevolja i ispuni se ono što nam bješe sudio veliki Alah. A ja prvi napadoh Sulejmana, predvodeći svoju vojsku, i rekoh tada svojim ratnim drugovima: – Stojte na svojim mjestima, a ja ću pozvati na megdan ad-Dimirjata.

I on mi odjednom priđe kao neka velika planina, a njegove vatre planuše i njegov se dim dizao u visinu. A kad mi je prišao, on baci na mene ognjenu strijelu, te ta strijela savlada moj oganj. I on viknu na mene iz svega glasa, te mi se učini da je nebo palo na mene i da su od njegova glasa zadrhtale planine. A zatim on zapovjedi svojim ljudima da navale na nas kao jedan čovjek, te i mi navalismo na njih i počesmo vikati jedan na drugog, pa se tako razbuktaše vatre i podiže dim, a srca zamalo što ne prepukoše. I počesmo se biti stojećke, a ptice se počeše boriti u zraku, dok se zvijeri borahu na zemlji, a ja se borih s ad-Dimirjatom dok obojica ne malaksasmo. A poslije toga klonuh, te me ostaviše moji ljudi i ratnici, a moje družine pobjegoše, i onda povika Alahov prorok Sulejman: – Uhvatite toga velikog tlačioca, zlosretnog i odvratnog čovjeka! – te jurnuše ljudi na ljude i džinovi na džinove, ali naš car pretrpje poraz, a mi postasmo Sulejmanov plijen. I njegova vojska napade naše ratnike, okružena zvijerima s desne i lijeve strane, i ptice su letjele nad našim glavama, kopajući ljudima oči čas pandžama čas kljunovima, ili ih udarahu krilima po licu, a zvijeri rastrzahu ljude sve dotle dok se većina njih ne nađe na zemlji, kao palme. A što se tiče mene, ja poletjeh ispred ad-Dimirjata, ali me je on gonio na odstojanju od tri mjeseca putovanja, pa me je napokon stigao, te ja padoh, kao što vidite . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade petsto sedamdeset druga noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je džin koji bješe u stupu ispričao 572.
svoju povijest od početka do onoga vremena kad su ga zatvorili u stup, a da NOĆ
su ga onda zapitali: – Koji put vodi u bakreni grad? – I on im pokaza put koji vodi u taj grad, a oni onda saznaše da se između njih i toga grada nalazi dvadeset i pet vrata, ali se nijedna nisu vidjela niti im se mogao naći trag, jer su sva bila nalik na komad izlivene stijene ili željeza. I ljudi sjahaše, pa sjahaše i emir Musa i šeik Abd-as-Samad, i svi se počeše starati da nekako nađu gradska vrata ili da otkriju put koji vodi u grad, ali im to ne pođe za rukom, te emir Musa reče: – O, Talibe, ima li kakvog lukavstva pomoću kojeg

bismo mogli ući u taj grad? Mi svakako moramo saznati gdje se nalaze vrata, kako bismo ušli u nj. – Nek Alah uputi emira! – uzviknu Talib. – Neka se emir odmara dva-tri dana, a dotle ćemo, ako ushtije veliki Alah, smisliti neko lukavstvo pomoću kojeg ćemo prodrijeti u taj grad i ući u nj.

– I onda – nastavi pripovjedač – emir Musa naredi nekim svojim slugama da uzjašu deve, pa da jašući obiđu grad: možda će naići na trag vrata ili položaj dvora na tome mjestu gdje se bjehu zadržali, te jedan emirov sluga uzjaha devu, pa je dva dana i dvije noći obilazio grad, tjerajući devu da ide sve brže i ne odmarajući se, a trećeg dana on se približi svojim drugovima, zbunjen zbog toga što bijaše vidio duge i visoke zidine, pa im reče: – O, emire, najpodesnije je to mjesto na kojem se nalazite.

I emir Musa povede Taliba-ibn-Sahla i šeika Abd-as-Samada, pa se popne s njima na planinu koja se nalazila prema gradu i uzdizala se nad njim, a kad se popeše na tu planinu, ugledaše grad od kojeg većeg oči nikad nisu vidjele. Dvorovi u njemu bjehu visoki, kupole se dizahu u visinu, a kuće bjehu lijepo sagrađene, i rijeke su tekle, i drveće bijaše rodno, i vrtovi rascvjetani, i bio je to grad s jakim vratima, ali pust, ugašen, jer u njemu nije bilo ni buke ni žive duše. U njemu su svuda kriještale sove, a ptice su se sparivale iznad dvorova, a gavrani su graktali po gradskim ulicama i trgovima, oplakujući one koji bjehu tamo. I emir Musa se zadrža, jer mu bješe žao što je taj grad lišen stanovnika i što nema obitavalaca i naselja, i uzviknu: – Neka je slava onome koga ne iznevjeravaju ni sudba ni vrijeme, koji u svojoj moći stvara stvorenja!

I dok je tako odavao hvalu Alahu (velik je i slavan on!), on odjednom baci pogled na jednu stranu grada i ugleda tamo sedam mramornih ploča, koje se blistahu izdaleka. I emir priđe tim pločama, pa vidje da su išarane i pokrivene natpisima, te naredi šeiku Abd-as-Samadu da mu pročita ono što bješe napisano na njima. I šeik priđe, pa se zagleda u natpise i pročita ih i vidje da su to savjeti i pouke i opomene za one koji su pronicavi. I na prvoj ploči bješe napisano grčkim rukopisom:

»O, Adamov sine, kako si nemaran prema onome što je pred tobom! Od toga su te odvojila ljeta i godine, ali zar ne znaš da je čaša smrti već puna za tebe i da ćeš je uskoro ispiti? Pogledaj za sobom, dakle, prije no što uđeš u grob. Gdje su oni koji su vladali zemljama i ponižavali robove i vodili vojske? Alaha mi, njih je ubila Rušiteljica uživanja i Rastavljateljica skupova, Istrebiteljica nastanjenih obitavališta, pa ih je prenijela iz prostranih dvorova u tjeskobne grobove.«

A pri dnu ploče bili su napisani još i ovi stihovi:

Gdje su carevi i ono što sagradiše?
  Napustiše sve oni što na zemlji zidahu.

U grobu su kao zalog za djela svoja,
  I u zemlji trunu sada, poginuvši sramno.

Gdje je vojska koja ih obraniti mogla nije?
  Gdje li im je blago što ga na zemlji skupljahu?

Gospodnja zapovijed s neba brzo im je stigla,
A u bogatstvu spas ne nađoše ni potporu.

I emir Musa se izbezumi, a suze mu potekoše niz obraze. I on uzviknu: – Alaha mi, odricanje od svjetskih blaga je doista najviši stupanj božje pomoći i vrhunac pravičnosti! – A zatim naredi da mu se donese tinta i papir, pa prepisa ono što bješe na prvoj ploči, a onda priđe drugoj ploči, kad odjednom vidje da na njoj piše:

»O, Adamov sine, neka te ne navede na grijeh vječno postojanje bez početka i neka te ono ne nagna da zaboraviš posljednji čas koji će doći! Zar ne znaš da je ovaj svijet obitavalište smrti i da nitko u njemu ne može vječno prebivati, a ti ga promatraš i predaješ se utjehama koje ti on pruža. Gdje su carevi koji naseliše Irak i vladahu vidicima, gdje su oni koji naseliše Isfahan i horasanske zemlje? – Pozvao ih je vjesnik smrti, a oni su mu odgovorili, i pozvao ih je vjesnik uništenja, a oni su uzviknuli: – Ovdje smo! – Nije im pomoglo ono što bjehu sazidali i podigli, niti ih je obranilo ono što bjehu prikupili i pripremili.«

A pri dnu ploče bili su napisani još i ovi stihovi:

Gdje su sad oni što gradiše i podigoše
Ove gostinjske sobe kojima ravnih nema?

Oni vojsku skupljahu, bojeć' se da ih jednom
Ne ponizi gospod njihov, a poniziše se.

Gdje su sad Hosroji s tvrđavama nepristupnim? –
Svijet napustiše oni, kô da ih bilo nije.

I emir Musa zaplaka i uzviknu: – Alaha mi, mi smo stvoreni za veliko djelo! – a zatim zapisa ono što bješe na ploči, pa priđe trećoj ploči . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade petsto sedamdeset treća noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je emir Musa prišao trećoj ploči i da je vidio da je na njoj napisano: 573. NOĆ

»O, Adamov sine, ti se predaješ ljubavi prema ovozemaljskom životu, a zanemaruješ zapovijedi svoga gospoda. Prolazi svaki dan tvoga života, a tebe to zadovoljava i ti si zadovoljan time. Pripremi zalihu hrane za dan povratka i spremi se da odgovoriš kad se budeš našao između ruku gospoda robova!«

A pri dnu ploče bili su napisani još i ovi stihovi:

Gdje je sad onaj što zemlje izgradi sve,
I Sind i Hind, a što dušman i tlačilac bješe?

Abesinci i Zindži poslušni njemu bjehu,
A i Nubijci s njima, na njegov ponos i diku!

Ne čekaj vijesti o onom što s njim u grobu biva:
Tà on vjesnika za to ne može nikad naći!

Prevrtljive sudbe kob i smrt pokosiše ga,
    A dvor što ga sagradi spasit ga mog'o nije.

I emir Musa zaplaka groznim plačem, pa priđe četvrtoj ploči i vidje da na njoj piše ovo:

»Adamov sine, za koliko ti je tvoj gospodar odgodio suđeni čas kad si tako zaronio u more razonoda? Tvoja je sreća koju ti donosi svaki dan dok ne budeš umro. O, Adamov sine, neka te ne obmanjuju dani i noći i časovi razonode, ispunjeni bezbrigom! – Znaj da te smrt vreba i da ti se penje na ramena; nema dana kad te ona ne pozdravlja ujutro i kad ti ne želi dobro veče; čuvaj se, dakle, da te ne napadne i spremaj se za nju. Ja kao da vidim da si upropastio svoj život i da si ga potratio u nasladama živovanja; čuj moje riječi, dakle, i uzdaj se u gospodara svih gospodara! U zemaljskom životu nema ničega postojanog, već je on nalik na paukovo obitavalište.«

A pri dnu ploče emir vidje napisane još i ove stihove:

Gdje je graditelj što zemne dvorove diže
    I mnoge zidove jake i visoke tako?

Gdje su ljudi što u tvrđavi nekad življahu?
    Odoše, kao putnici svi, kad se rastanu.

I kao zalog u zemlji leže oni do časa
    Kada će tajne srdaca ispitane biti.

Vječan je gospod naš samo (a i velik je on!),
    I samo on milostiv vječito biti može.

I emir Musa plačući prepisa sve to, pa siđe s planine, a zemaljski život mu se ukaza pred očima.

A kad dođe ratnicima, provede dan s njima smišljajući neko lukavstvo, pomoću kojeg bi mogao ući u grad. I reče emir Musa svome veziru Talibu-ibn-Sahlu i ljudima iz svoje okoline, koji bjehu oko njega: – Kakvim lukavstvom da se poslužimo, pa da uđemo u ovaj grad i vidimo ona čuda u njemu? Možda ćemo u njemu naći nešto što će nas zbližiti s gospodarom pravovjernih.

I reče Talib-ibn-Sahl: – Neka Alah dâ vječnu sreću emiru! Načinit ćemo stepenice, pa ćemo se tako popeti; možda ćemo dospjeti do gradskih vrata iznutra. – To mi je padalo na pamet, i to je lijepo smišljeno! – odgovori emir Musa, pa pozva drvodjelje i kovače i naredi im da otešu klade i da od njih načine stepenice obložene željeznim pločicama, te oni načiniše stepenice i udesiše ih kako valja, a na tome radu provedoše cio mjesec. I ljudi se okupiše oko stepenica, pa ih namjestiše i primakoše zidu, a one bjehu baš isto toliko visoke kao da su ranije bile načinjene za to. I emir Musa se začudi, te uzviknu: – Blagoslovio vas Alah! Tako ste ih lijepo izradili kao da ste ih mjerili prema zidu! – A potom emir Musa reče svojim ljudima: – Tko će se od vas popeti uz ove stepenice na zid, pa ići njime i nekako sići u grad, da vidi kako je

(STRANA 149 — 576. NOĆ)

A pored postelje u kojoj je ležala djevojka bjehu stepenice na kojima su stajala dva roba: jedan bijel a drugi crn, i jedan je imao u ruci koplje od čelika, a drugi držao ruku na balčaku mača, ukrašena dragim kamenjem, koji je mamio poglede . . .

u njemu, pa da nam zatim kaže kako da otvorimo vrata? – I netko reče: – Popet ću se ja, o, emire, pa ću sići i otvoriti vrata – a emir Musa uzviknu: – Penji se, blagoslovio te Alah!

I taj čovjek se pope i dospje do samoga vrha stepenica, a zatim stade na noge, pa uperi pogled u grad, zatapša i viknu iz svega glasa: – Divan li si! – pa skoči u grad, a meso mu se izmiješa s kostima. I emir uzviknu: – Tako je učinio razuman čovjek, a šta li će tek učiniti bezumnik? Ako učinimo to isto sa svima svojim drugovima, od njih neće ostati nijedan, te nećemo biti kadri učiniti ono što nam je potrebno i što je potrebno gospodaru pravovjernih. Odlazite, taj grad nam nije ni potreban! – A onda netko reče: – Možda će drugi biti ustrajniji? – te tako ustade drugi čovjek, pa treći, četvrti i peti, i svi se oni popeše uza stepenice na zid jedan za drugim, dok tako ne propade dvadeset ljudi, jer su svi činili ono isto što bijaše učinio i prvi.

Onda reče šeik Abd-as-Samad: – To nitko ne može učiniti osim mene, jer iskusan čovjek nije isto što i neiskusan! – A emir Musa uzviknu: – Nemoj to činiti! Ne dam ti da se popneš na taj zid, jer ćeš umrijeti, pa ćemo zbog toga pomrijeti i svi mi i od nas neće nitko ostati čitav. – Možda će se ono što nam je potrebno dogoditi zahvaljujući meni, po volji velikog Alaha – reče šeik Abd-as-Samad, a svi se ljudi složiše s tim da on treba da se popne, te šeik Abd-as-Samad ustade, hrabreći se riječima: – U ime milostivog, milosrdnog Alaha! – pa se poče penjati uza stepenice, spominjući velikog Alaha i čitajući stihove spasenja.

I tako je on stigao do vrha zida, pa je zatapšao i upro pogled u grad, a svi ljudi uglas povikaše: – O, šeiče Abd-as-Samade, nemoj to činiti, nemoj skakati dolje! – i uzvikivahu: – Doista, mi pripadamo Alahu i njemu se vraćamo! Ako padne šeik Abd-as-Samad, propali smo svi! – A šeik Abd-as-Samad se grohotom nasmije, pa sjedne, i dugo je sjedio spominjući velikog Alaha i čitajući stihove spasenja,[27] a zatim je skočio na noge i povikao iz svega glasa: – O, emire, neće vam se dogoditi nikakvo zlo! Alah je otklonio od mene šejtanove zamke i njegovo lukavstvo, zahvaljujući blagoslovljenim riječima: – U ime milostivog, milosrdnog Alaha! – I emir ga zapita: – Šta si vidio, o, šeiče? – A šeik mu odgovori: – Kad sam se našao na vrhu zida, ugledah deset djevojaka sličnih mjesecima, koje . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade petsto sedamdeset četvrta noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je šeik Abd-as-Samad rekao: **574. NOĆ**
– Kad se nađoh na vrhu zida, ugledah deset djevojaka sličnih mjesecima, koje mi rekoše, dajući mi znak rukama: – Hodi ovamo! – i meni se učini da je ispod mene more. I htjedoh skočiti dolje, kao što učiniše naši drugovi, ali ih vidjeh mrtve, te se suzdržah od toga i počeh čitati ovo-ono iz knjige velikog Alaha. I tako je Alah otklonio od mene zamke tih djevojaka, te one odoše, a ja nisam skočio, jer me je Alah obranio od njihovih zamki i čina. Nema sumnje da je to čarolija i klopka koju su namjestili stanovnici ovoga grada, ne bi li se tako

obranili od onih kojima se bude prohtjelo približiti gradu i koji budu zaželjeli prodrijeti u nj. A eno naših drugova kako leže mrtvi.

A zatim šeik dođe do bakrenih kula, idući po zidu, pa vidje ispred njih dvoja zlatna vrata na kojima ne bijaše katanaca, a ni po čemu se nije moglo vidjeti kako se mogu otvoriti. I šeik je stajao tako koliko je htio veliki Alah, pa se pažljivo zagledao i vidio nasred vrata sliku bakrenoga konjanika s pruženom rukom, kao da nešto pokazuje, a na ruci mu bješe neki natpis. I šeik Abd-as-Samad pročita taj natpis i vidje da on glasi ovako:

»Protari dvanaest puta klin koji se nalazi u pupku ovoga konjanika – vrata će se otvoriti.«

I onda on pogleda u konjanika i vidje da mu je u pupku jedan dobro načinjen, čvrst i jak klin, te ga protre dvanaest puta, a vrata se odjednom širom otvoriše s hukom koja je bila nalik na grmljavinu. I šeik Abd-as-Samad uđe na vrata (a bio je to dostojanstven čovjek koji je znao sve jezike i rukopise), pa je išao sve dotle dok nije došao u jedan dug prolaz. I onđa siđe niza stepenice, pa ugleda jednu odaju s lijepim klupama na kojima su ležali mrtvi ljudi, a kraj glava im bjehu raskošni štitovi, naoštreni mačevi, zategnuti lukovi i strijele stavljene na tetive, dok iza vrata bjehu željezni buzdovani, drvene zasovnice, odlično izrađeni katanci i razna jaka oruđa. I šeik Abad-as-Samad reče u sebi: – Možda su ključevi u ovih ljudi – pa se obazre i ugleda jednoga starca, naizgled najstarijeg među njima, koji je ležao na jednoj visokoj klupi usred mrtvaca. – Šta znam, možda se gradski ključevi nalaze kod ovoga starca? – reče šeik Abd-as-Samad, pa priđe starcu, podigne mu odjeću i vidje da mu ključevi vise o pojasu. A kad je ugledao ključeve, Abd-as-Samad se obradova tako velikom radošću da zamalo nije poletio, a zatim uze ključeve, pa priđe vratima, otvori katance i povuče vrata, zasovnice i druge naprave, te se katanci otvoriše, a i vrata se širom otvoriše i s gromovitom hukom, jer bijahu velika i strašna, a na njima bijahu goleme reze.

I onda šeik Abd-as-Samad uzviknu: – Alah je velik! – a to uglas ponoviše i svi ostali, jer se obradovaše i razveseliše, i Emir Musa se obradova kad vidje da se šeik Abd-as-Samad spasio i da su gradska vrata otvorena, a svi počeše zahvaljivati šeiku za ono što bješe učinio. I ratnici brzo uđoše na vrata, ali emir Musa viknu na njih i reče im: – O, ljudi, ako svi uđemo, nećemo biti sigurni da nam se neće što dogoditi! Neka uđe jedna polovina, a druga neka ostane. – I emir uđe na vrata, a s njim uđe i polovina njegovih ljudi s ratnom opremom, i onda ratnici vidješe svoje mrtve drugove, te ih sahraniše, pa vidješe i vratare, sluge, dvorjane i namjesnike kako leže na svilenim ćilimima, a svi bjehu mrtvi.

Potom oni odoše na glavni gradski trg, pa vidješe da je to golem trg i da su zgrade na njemu visoke, ali nijedna ne bješe viša od drugih, i dućani bjehu otvoreni. I vidješe obješene kantare, i bakar je stajao u redovima, a hanovi bjehu puni svakojake robe. I ratnici vidješe trgovce kako mrtvi leže pored svojih dućana, a koža im se osušila i kosti im bjehu istrunule, te su bili pouka za one koji se uče. I ratnici vidješe još četiri zasebna trga na kojima dućani bjehu puni blaga, pa i njih napustiše i odoše na trg gdje se prodaje svila, a tamo vidješe

raznobojnu svilu i zlatotkanicu, protkanu dukatskim zlatom i bijelim srebrom, ali vlasnici dućana bjehu mrtvi i ležahu na kožnim prostirkama, a samo što ne govorahu. I ratnici ih ostaviše, pa odoše na trg gde se prodaje drago kamenje, biser i korund, a odatle odoše na mjenjački trg i vidješe da su mjenjači mrtvi, a da je pod njima svakojaka svila i zlatotkanica, dok su im dućani puni zlata i srebra. I ostaviše i njih, pa odoše na trg gdje se prodaju mirisi i vidješe da su dućani puni svakojakih mirisa, i vrećica mošusa, i ambre, i aloje, i kamfora i ostalog, a da su svi ljudi mrtvi i da pored njih nema ničega za jelo.

I oni odoše s trga prodavača mirisa, pa pored njega ugledaše jedan okićen i čvrsto sagrađen dvor, a kad uđoše u nj, ugledaše razvijene zastave i isukane mačeve i zategnute lukove i štitove obješene o zlatne i srebrne lance, i kacige pokrivene dukatskim zlatom, dok u dvorskim prolazima stajahu klupe od slonovače, ukrašene pločicama od sjajnoga zlata i pokrivene zlatotkanicom, a na njima ležahu ljudi čija se koža bješe tako osušila na kostima da bi nepažljivi promatrač pomislio da spavaju, a oni bjehu pomrli i propali zato što nisu imali hrane.

I emir Musa zastade, slaveći Alaha i spominjući njegovo sveto ime, pa je gledao kako je lijep taj dvor, kako su to jake građevine i kako su čudno načinjene, jer dvor je imao divan oblik i bio vješto sagrađen. A bio je i obilno išaran zelenim azurom, dok su na zidovima bili ispisani ovi stihovi:

Pogledaj u ono što vidiš, čovječe moćni,
Pa obazriv sam budi prije no što na put kreneš.

Pripremi zalihu blaga, ne bi l' se spasio njom,
Tà svatko iz kuće svoje jednom krenuti mora.

Pogledaj u ljude koji su kuću kitili nekad,
A sad u zemlji leže, kô zalog za djela svoja.

Od zgrada svojih oni koristi ne vidješe,
Nit' ih je spasio novac kad kucnu suđeni čas.

A nadom u ono što im suđeno nije bilo
U zemlju odoše oni, mada ih iznevjeri.

S visine na kojoj bjehu napokon siđoše oni
U sramnu tjeskobu grobnu, u kuću neobičnu!

A na dan sahrane svoje začuše uzvik ovaj: –
Gdje vam je prijestolje carsko, gdje vijenac i odijelo?

Gdje su djevojke one koje ste zaklanjali
Iza zavjese guste, a lijepe za priču bjehu?

A grobni prah će tada onima što zapitaše:
– S obraza njinih divne nestaše davno ruže.

Mnogo su jeli oni i mnogo popili pri tom,
A sada, poslije vsega, njih same crvi jedu.

I emir Musa tako zaplaka da se onesvijestio, a zatim naredi da se zapiše ta pjesma, pa onda uđe u dvor . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade petsto sedamdeset peta noć, ona reče:

575. NOĆ – Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je emir Musa ušao u dvor i da je ugledao jednu veliku dvoranu i četiri prostrane i visoke sobe, jednu prema drugoj, išarane raznobojnim zlatom i srebrom, a nasred dvorane bješe velik mramorni bazen, nad kojim se uzdizao šator od zlatotkanice. A u sobama bješe kutova u kojima su se nalazile mramorom obložene cisterne, dok su ispod poda tekli potoci, pa su se četiri brza potoka slijevala u veliki bazen obložen raznobojnim mramorom.

Videći to, emir Musa reče šeiku Abd-as-Samadu: – Uđimo u te sobe! – pa uđoše u prvu sobu i vidješe da je puna zlata, bijeloga srebra, biserja, dragoga kamenja, korunda i skupocjenih metala, a vidješe i kovčege pune crvene, žute i bijele zlatotkanice. A zatim uđoše u drugu sobu, pa otvoriše ormare i vidješe da su puni oružja i ratne opreme: pozlaćenih kaciga, Davidovih oklopa, indijskih mačeva, hatskih kopalja i horasanskih buzdovana, a i svakojake druge opreme za boj i bitku. A zatim prijeđoše u treću sobu, pa nađoše mnogo ormara na kojima su visili katanci, a oni bjehu zaklonjeni zavjesom išaranom svakojakim vezom, pa otvoriše jedan ormar i vidješe da u njoj ima mnogo ormara, te otvoriše jedan i otkriše da je on pun posuđa za jelo i piće od svakojakog zlata i srebra; u njemu bjehu posude i bokali od biljura, ukrašeni biserjem, čaše od kornalina i drugo.

I onda oni počeše uzimati ono što im se sviđalo, te tako svaki ratnik odnese koliko je mogao tih stvari, a kad odlučiše da odu iz tih soba, ugledaše jedna vrata od livenog metala u koji bjehu umetnuti slonovača i ebanovina. A ta vrata bjehu obložena pločicama od sjajnoga zlata i nalazila su se usred dvora, a bila su zaklonjena spuštenom svilenom zavjesom ukrašenom svakojakim vezom, i na njima bjehu katanci koji se otvarahu pomoću lukavstva, bez ključa. I šeik Abd-as-Samad priđe katancima, pa ih otvori, poslužívši se svojim znanjem, svojom smjelošću i svojom nadmoćnošću, te tako ljudi prođoše kroz prolaz obložen mramorom, u kojem sa svake strane bjehu obješene zavjese sa slikama raznih zvijeri i ptica, a sve te zvijeri i sve te ptice bjehu od dukatskoga zlata, dok im oči bjehu od bisera i korunda, te bi se našao u nedoumici svaki onaj koji bi ih ugledao.

Potom ratnici prijeđoše u jednu raskošno namještenu dvoranu, a emir Musa i šeik Abd-as-Samad se zaprepastiše kad vidješe kako je lijepo namještena. I prođoše kroz nju, pa ugledaše jednu sobu obloženu uglačanim mramorom i ukrašenu dragim kamenjem tako da bi gledalac mogao pomisliti da po mramoru teče voda, a čovjek bi se neizostavno okliznuo kad bi išao po tom mramoru. I emir Musa naredi šeiku Abd-as-Samadu da baci nešto na taj mramor, kako bi se moglo ići po njemu, a šeik učini to, te tako ljudi prođoše kroz tu sobu, poslužívši se tim lukavstvom. I vidješe u toj dvorani jednu veliku kupolu, sagrađenu od kamena i prekrivenu dukatskim zlatom, od koje ljudi ne bjehu vidjeli ljepše među onima koje bijahu vidjeli, a ispod te kupole bješe divan velik

svod od mramora, oko kojeg bjehu išarani i ukrašeni prozori, s rešetkom od smaragdnih šipki, kakve nije mogao imati nijedan car. A ispod te kupole bješe šator od zlatotkanice, koji se držao na podupiračima od dukatskoga zlata, i u tom šatoru bjehu ptice s nogama od zelenog smaragda, dok se ispod svake ptice nalazila mreža od svježeg bisera, koja bijaše zategnuta iznad bazena. A pored bazena bješe postelja ukrašena biserjem, dragim kamenjem i korundom, na kojoj je počivala djevojka slična nezaklonjenu suncu, i od koje ne bjehu vidjeli ljepše oni koji vide. Na njoj bješe haljina od svježega biserja, na glavi je imala vijenac od dukatskoga zlata i traku od dragoga kamenja, a na vratu skupocjenu ogrlicu na sredini koje je svjetlucalo sjajno kamenje, dok joj na čelu bjehu dva kamička iz kojih je izbijala svjetlost slična sunčevoj svjetlosti. I rekao bi čovjek da ta djevojka gleda u ljude, i da ih promatra i s desne i s lijeve strane . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade petsto sedamdeset šesta noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da se emir Musa čudom začudio 576.
kad je vidio kako je lijepa ta djevojka i da se zbunio kad je vidio kako je NOĆ
dražesna i kako su joj rumeni obrazi, a kosa crna, jer se gledaocu činilo da je ona živa, a ne mrtva. I emir joj reče: – Mir s tobom, o, djevojko! – A Talib-ibn-Sahl uzviknu: – Neka Alah ispravi to što činiš! Znaj da je ta djevojka mrtva i da nema duše; kako ti onda može odgovoriti na pozdrav?

A potom Talib-ibn-Sahl reče: – O, emire, to je mudro smišljena slika; njoj su izvadili oči kad je umrla, pa su ispod njih metnuli živu, a onda su umetnuli oči tamo gdje su i bile, te one blistaju i kao da se miču ispod trepavica, i gledaocu se čini da djevojka namiguje, a ona je mrtva. – Neka je hvala Alahu koji je smrću pokorio robove! – uzviknu emir Musa.

A pored postelje u kojoj je ležala djevojka bjehu stepenice na kojima su stajala dva roba: jedan bijel a drugi crn, i jedan je imao u ruci koplje od čelika, a drugi je držao ruku na balčaku mača, ukrašena dragim kamenjem, koji je mamio poglede. A pred robovima bješe jedna zlatna ploča s natpisom koji se mogao pročitati i koji je glasio:

»U ime milostivog, milosrdnog Alaha! Neka je slava čovjekovu tvorcu Alahu, gospodaru svih gospodara, prauzroku svih uzroka! U ime vječnog, beskrajnog Alaha, u ime Alaha koji određuje šta je kome suđeno i koji presuđuje! O, Adamov sine, kako si nerazuman kad dugo gajiš nadu i kako zaboravljaš da će kucnuti suđeni čas! Zar ne znaš da te je smrt već pozvala i da se žuri da ti uzme dušu? Budi spreman da pođeš, dakle, i spremi zalihu dobara ovoga svijeta: uskoro ćeš ga napustiti. Gdje je Adam, otac ljudi, gdje su Kuza i njegovi potomci, gdje su carevi Hosroji i Cesari, gdje su carevi Hinda i Iraka, gdje su carevi zemaljskih pokrajina, gdje Amalećani? Oslobodile su ih se zemlje, jer su oni napustili i zemlju i rodbinu. Gdje su carevi Arabljana i nearabljana? Gdje su gospoda na visokom položaju? Svi su pomrli. Gdje su Karun i Haman, gdje je Šedad, Adov sin, gdje je Kanan i Vlasnik Ogrlica? Alaha mi, njih je pokosio

život koji kosi i oslobodio je zemlju od njih. Jesu li oni spremili zalihu za dan povratka i jesu li spremni da odgovore gospodaru robova? O, ako me ne znaš, ja ću ti reći kako se zovem i kakvog sam porijekla. Ja sam Tirimiz, sin kćeri careva Amalećana – onih careva koji bjehu pravedni na zemlji, a gospodario sam onim čime nije gospodario nijedan gospodar, i bijah pravičan pri izricanju presuda, i pravedno suđah ljudima, i davah i poklanjah. I dugo življah radosnim i ugodnim životom, oslobađajući robinje i robove, dok me ne pogodi smrt svojim udarcem i dok se nevolja ne sruči preda mnom. Nad nama se smijenilo sedam ljeta, i za to vrijeme nije pala na nas voda s neba niti je porasla trava na zemljinu licu, i pojeli smo svu hranu, pa počesmo hvatati životinje koje idu po zemlji, ali smo pojeli i njih, te nam ništa nije ostalo. I onda naredih da mi se donese novac, pa ga izmjerih i poslah po pouzdanim ljudima koji obiđoše sve zemlje, ne propustivši ni jednoga grada, tražeći kakve bilo hrane, ali je ne nađoše. I ti se ljudi vratiše i doniješe mi novac poslije duga izbivanja, a onda iznijesmo svoje bogatstvo i skriveno blago, pa zatvorismo vrata na tvrđavi u svome gradu i predadosmo se gospodu da nam sudi, povjerivši svoju stvar svome gospodaru. I pomrijesmo, kao što vidiš, a ostavismo ono što bijasmo sagradili i prikupili. Eto kakva je naša povijest, a poslije samoga djela ostaje tek njegov trag.«

I ratnici pogledaše u donji dio ploče, pa vidješe da su tamo ispisani još i ovi stihovi:

Igračka nadâ nemoj biti, Adamov sine! –
Tâ sve što si rukom skupio, ostavit ćeš, znaj.

Vidim da žudiš za blagom svjetskim, za raskošem,
A njih tražahu i oni što odoše prvi.

Do novca dolažahu oni pravdom i krivdom,
Ali od sudbe obrane nema, kad rok prođe.

Ratnike vođahu i skupljahu ih gomilice,
Al' ostaviše novac i zgrade, pa odoše.

U tjeskobu grobnih ploča, u prah bačeni su,
Gdje kao zalog leže sad za djela svoja.

Kao putnici su oni što tovar baciše
U mrkloj noći kraj kuće gdje čašćenja nema.

– Idite, odmora za vas nema – domaćin reče –
U kući ovoj, ljudi, iako tovar skinuste.

I strahuju putnici, a srca trepere im.
Ne raduju se odmorištu sada, ni odlasku.

Zalihu spremaj, dakle, da sutra radostan budeš!
Samo sa strahom od gospoda sve činiti treba.

I emir Musa zaplaka kad je čuo te riječi, a zatim pročita i ovo:

»Alaha mi, strah od boga je početak svih djela i dokaz istine i jak oslonac, a smrt je doista očigledna istina i nesumnjivo obećanje. U smrti je, o, čovječe,

povratak i vraćanje. Pouči se na primjeru onih koji prije tebe siđoše u prah i pohitaj na put povratka. Zar ne vidiš da te sijeda kosa poziva u grob i da ti tvoje bijele vlasi nagovještavaju smrt? Budi budan, dakle, i spreman da pođeš i položiš račun. O, Adamov sine, kako ti je surovo srce i u kakvoj si zabludi kad misliš na svoga gospoda! Gdje su ljudi koji su ranije bili pouka za one koji se uče? Gdje su kitajski carevi, ti gnjevni i moćni ljudi? Gdje je Ad-ibn-Šedad i ono što je on podigao i sagradio? Gdje je Nimrud, koji bješe gord i ohol? Gdje je faraon koji je odbacio svoju vjeru i odrekao je se? Sve je njih pokorila smrt, ne ostavivši im ni traga, jer ona nije poštedjela ni maloga ni velikoga, ni muškarca ni ženu: sve ih je pokosio život koji kosi i koji navlači noć na dan. Znaj, o, ti što si došao na ovo mjesto, o, ti koji nas vidiš, da se ne treba povoditi ni za čim što pružaju zemaljski život i njegova sujeta. Život je podmukla varalica, obitavalište smrti i sablazni, a sretan je onaj rob koji pamti svoje grijehe i koji se boji svoga gospoda, postupajući kako valja pri pogodbi i pripremajući zalihu za dan povratka. Neka onaj koji uđe u naš grad i stigne u nj, i kome Alah bude olakšao da uđe u nj, uzme blaga koliko može, ali neka se ne dotakne ničega što je na mome tijelu: to je zaklon za moju sramotu i moja oprema za borbu sa zemaljskim životom. Neka se boji Alaha i neka mi ništa ne otima: time će se sam ubiti. To je moj savjet i moja preporuka koju mu povjeravam, i to je sve. Molim se Alahu da vas spasi od teških nevolja i bolesti.«

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade petsto sedamdeset sedma noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je emir Musa čuo te riječi i da 577.
je zaplakao tako gorkim plačem da se onesvijestio, a potom je došao k sebi i NOĆ
zapovjedio da se zapiše sve ono što je vidio, dok je sam izvukao pouku iz onoga što je vidio svojim očima. A zatim emir reče svojim ljudima: – Donesite vreće, pa ih napunite ovim blagom i sudovima i rijetkostima i dragim kamenjem. – A Talib-ibn-Sahl reče emiru: – O, emire, zar ćeš ostaviti ovu djevojku i ono što je na njoj? Tà to su stvari kakvih nema i kakve se nikad ne mogu naći. One su skuplje od novca koji si uzeo, a bit će najbolji poklon kojim se možeš zbližiti s gospodarom pravovjernih.

– O, takav i takav – uzviknu na to emir Musa – zar nisi čuo kakvu nam je poruku ostavila djevojka na ploči? Povrh toga, ona nam je to poručila kao ljudima kojima se može vjerovati, a mi ne spadamo u ljude koji obmanjuju. – Zar da ostavimo takvo bogatstvo i to drago kamenje? – uzviknu Talib. – Djevojka je mrtva, pa šta će činiti s tim, kad je to ukras zemaljskog života i ljepote za žive? Pokrit ćeš ovu djevojku pamučnom haljinom, jer imamo više prava na njeno bogatstvo nego ona.

I Talib priđe onome uzvišenju, pa se popne na nj i tako se nađe između stupova i između ona dva čovjeka, kad ga jedan od njih udari po leđima, dok ga drugi udari mačem koji je držao u ruci i odsiječe mu glavu, te Talib pade mrtav, a emir Musa uzviknu: – Ne smilovao se Alah na tvoju samrtničku po-

stelju! Bilo je dovoljno toga novca, te se pohlepa bez sumnje smije onima koji je osjećaju!

Potom emir zapovjedi ljudima da uđu, te oni uđoše, pa natovariše na deve ono blago i dragocjene metale, a zatim im emir Musa zapovjedi da zatvore vrata, kao što su bila zatvorena ranije.

I onda ljudi pođoše, pa su išli obalom, i tako su došli do jedne visoke planine koja se uzdizala nad morem i u kojoj bješe mnogo spilja, kad odjednom tamo ugledaše crne ljude ogrnute kožama, s burnusima na glavi, koji govorahu nekim nerazumljivim jezikom. A kad vidješe ratnike, ti ljudi se poplašiše, pa pojuriše i pobjegoše u spilje, dok njihove žene i djeca ostadoše kraj ulaza. – O, šeiče as-Samade – zapita onda emir Musa – kavi su to ljudi? – a šeik mu odgovori: – To su oni koje traži gospodar pravovjernih. – I ratnici se zaustaviše, pa razapeše šatore i istovariše blago, ali ne stigoše ni da sjednu, a car crnokožaca siđe na planinu i priđe vojsci. A on je znao arapski, te je prišao emiru Musi i pozdravio ga, a emir mu odgovori na pozdrav, i oda mu počast. I car crnokožaca zapita emira Musu: – Jeste li vi ljudi ili džinovi? – A emir Musa mu odgovori: – Što se tiče nas, mi smo ljudi, ali ste vi nesumnjivo džinovi, pošto ste se usamili na ovoj planini koja je udaljena od svih stvorenja, a tijelo vam je golemo. – Nismo – odgovori mu car crnokožaca – mi spadamo u ljude, a sinovi smo Hama, Nuhina sina (mir neka mu je!): što se pak tiče ovoga mora, ono se zove al-Karkar. – Otkud vam to znanje, kad vam u ovakvu zemlju nije dolazio prorok koji je dobio otkrovenje? – zapita emir Musa, a car mu odgovori: – Znaj, o, emire, da nam iz ovoga mora dolazi jedan čovjek iz kojeg izbija svjetlost što ozarava krajeve zemlje, pa on viče glasom koji može čuti i onaj koji je daleko i onaj koji je blizu: – O, Hamova djeco, stidite se onoga koji vidi a koga ne vide, i recite: nema boga do Alaha, a Muhamed je Alahov prorok! Ja sam Abu-l--Abas-al-Hidr! – A mi smo se prije toga klanjali gospodu robova.

A zatim car reče emiru Musi: – I on nas je naučio da izgovaramo riječi koje izgovaramo – te ga emir Musa zapita: – A kakve su te riječi? – I car mu odgovori: – Nema boga do jedinog Alaha, koji nema drugova; njemu pripada moć i njemu priliči slava; on oživljuje i usmrćuje, jer je u njegovoj ruci vlast nad svakom stvari. – I mi se približujemo Alahu samo takvim riječima, jer drugih ne znamo; i svake noći u petak vidimo svjetlost na zemljinu licu i čujemo glas koji viče: – Preslavni, presveti gospode anđela i duša! Što hoće Alah, to i biva, a što neće Alah, to ne biva! Svako dobro potječe iz Alahove milosti, jer nema moći ni sile do u visokog, velikog Alaha! – I reče mu emir Musa: – Mi smo ljudi islamskoga cara Abd-al-Melika-ibn-Mervana, a došli smo po ibrike koji se nalaze u vašem moru i u koje su zatvoreni šejtani još u vrijeme Daudova sina Sulejmana (mir im obojici!). Car nam je zapovjedio da mu donesemo nekoliko takvih ibrika, kako bi ih mogao vidjeti i pogledati. – S ljubavlju i zadovoljstvom! – odgovori mu car crnih ljudi, pa počasti emira ribljim mesom, a roniocima zapovjedi da uhvate u moru nekoliko Sulejmanovih ibrika, te oni izvukoše iz mora dvadeset ibrika. I onda se obradovaše emir Musa, šeik Abd--as-Samad i ratnici, jer su obavili posao za gospodara pravovjernih.

Zatim emir Musa dade caru crnih ljudi mnoge poklone i bogate darove, pa i car crnih ljudi pokloni emiru Musi morska čudovišta koja izgledahu kao ljudi, rekavši mu: – Za ova tri dana častili smo vas mesom ovakvih riba. – Mi moramo na svaki način ponijeti nekoliko takvih riba, kako bi ih mogao vidjeti gospodar pravovjernih – one će mu se više svidjeti nego Sulejmanovi ibrici – reče emir Musa, pa se oprosti s carem crnih ljudi, a zatim svi pođoše, pa su išli sve dotle dok nisu stigli u sirijske zemlje. I oni dođoše gospodaru pravovjernih Abd-al-Meliku-ibn-Mervanu, pa mu emir Musa ispriča šta je sve vidio, a spomenu mu i stihove, priče i pouke koje je imao prilike da čuje, i reče mu šta je bilo s Talibom-ibn-Sahlijem, te gospodar pravovjernih uzviknu: – O, da sam i ja bio s vama, pa da vidim sve to što ste vi vidjeli! – A zatim kalif uze ibrike, pa ih poče otvarati jedan za drugim, a šejtani su izlazili iz njih i govorili: – Oprosti nam, Alahov proroče, više nikad nećemo to činiti! – A kalif se začudi svemu tome.

A što se tiče morskih djevojaka kojima car crnokožaca bješe počastio putnike, za njih načiniše nešto poput bazena od drveta i napuniše ih vodom, pa spustiše u njih djevojke, ali one pomriješe od velike vrućine.

Zatim gospodar pravovjernih naredi slugama da mu donesu novaca, pa ih razdade muslimanima . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade petsto sedamdeset osma noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je kalif naredio slugama da mu donesu novaca, pa ih je razdao muslimanima i rekao: – Alah nije nikoga obdario onim čime je obdario Daudova sina Sulejmana! – A zatim emir Musa zamoli gospodara pravovjernih da postavi njegova sina za vladara onih zemalja koje bjehu pod njegovom vlašću, kako bi on sam mogao otići u sveti Jeruzalem na poklonstvo Alahu, te gospodar pravovjernih postavi njegova sina na njegovo mjesto, a emir Musa ode u sveti Jeruzalem, pa tamo i umre. I eto, to je kraj onoga što nam je sačuvano od priče o bakrenom gradu, i to je sve, a Alah bolje zna. 578. NOĆ

PRIČA O CAREVIĆU I SEDMORICI VEZIRA

DOPRLO MI JE DO UŠIJU da je u drevno doba i minule vjekove i godine među carevima bio jedan car koji je imao veliku vojsku i čuvare, a pri tom je bio moćan i bogat, samo što je već bio zašao u godine, a nije dobio muško dijete. I on se uznemiri zbog toga, te se pomoli proroku (blagoslovio ga i pozdravio Alah!) da se zauzme za nj kod velikog Alaha i da ga zamoli da mu da muško dijete, radi dostojanstva proroka, radi njegovih prijatelja i mučenika među njegovim robovima koji su mu bliski, kako bi to dijete naslijedilo njegovu vlast poslije njegove smrti i kako bi bilo osvježenje za njegove oči. A zatim car ustade toga istoga časa i trenutka, pa ode u sobe u kojima je sjedio, posla po kćer svoga strica i zbliži se s njom, te ona zatrudnje od njega po volji velikog Alaha. I njegova žena provede tako neko vrijeme, pa dođe kraj njenoj trudnoći, te rodi muško dijete čije lice bješe kao mjesečev krug u četrnaestu noć u mjesecu. I to dijete odgajahu sve dotle dok nije napunilo pet godina.

A taj je car imao jednog od iskusnih mudraca, koji se zvao as-Sindibad, te je njemu predao dječaka. I kad je dječak napunio deset godina života, taj mudrac ga poče učiti mudrosti i uljudnosti, a dječak je sve to tako naučio da se u to vrijeme nitko nije mogao usporediti s njim po znanju, uljudnosti i bistrini. A kad mu sin bješe u tim godinama, car pozva mnogo vitezova Arabljana da nauče dječaka ratničkoj odvažnosti, te on postade vješt i u tome, pa poče juriti i viteški jahati konja poljem, usred ljute bitke, nadmašujući ljude svoga vremena i sve svoje vršnjake. I jednoga dana taj mudrac pogleda u zvijezde i u horoskopu toga mladića vidje da će on umrijeti ako poživi sedam dana i ako izgovori

jednu riječ. I mudrac ode caru, dječakovu ocu, pa ga obavijesti o tome, a dječakov otac ga zapita: – Šta misliš, da valja učiniti iz opreznosti, o, mudrače? – a mudrac mu reče: – O, care, po mome mišljenju najbolje će biti da ga odvedeš na neko mjesto za razonodu, gdje može slušati instrumente za uveseljavanje, pa neka tamo ostane dok ne prođe sedam dana. – I car posla po jednu robinju koja mu bješe bliska (a ona bješe najljepša među robinjama), pa njoj povjeri dječaka, rekavši joj: – Odvedi svoga gospodara u dvor i smjesti ga kod sebe, pa neka ne izlazi iz dvora dok ne prođe sedam dana.

I robinja uze dječaka iz carevih ruku, pa ga odvede u dvor, a u tome dvoru bješe četrdeset soba i u svakoj sobi bješe po deset robinja, i svaka je od njih imala poneki instrument za uveseljavanje, pa kad bi koja počela svirati, dvor bi igrao od njene svirke. A oko dvora tekao je potok, na čijim obalama bijahu zasađene svakojake voćke i cvijeće. A taj dječak bijaše tako lijep i krasan da se to ne može opisati, i on provede jednu noć tamo, te ga vidje ta robinja (ljubimica njegova roditelja), pa joj ljubav tako zakuca na srce da se nije mogla suzdržati, već pojuri k njemu, a dječak uzviknu: – Ako ushtije veliki Alah, ja ću to reći ocu kad mu budem otišao, pa će te on ubiti!

A ta robinja ode caru, pa pojuri k njemu plačući i ridajući, te je car zapita: – Šta je to s tobom, o, djevojko? Kako je tvoj gospodar? Zar nije dobar? – O, gospodaru – odgovori mu djevojka – moj gospodar me je počeo navoditi na grijeh i htio me je ubiti, ali mu se ja nisam dala, već sam pobjegla od njega i više se nikad neću vratiti ni njemu ni u dvor. – I dječakov otac se veoma razljuti kad je čuo te riječi, te pozva svoje vezire i zapovjedi im da ubiju dječaka. – I veziri počeše govoriti jedan drugome: – Car je uporan u svojoj želji da ubije sina, ali ako ga ubije, on će se bez sumnje kajati što ga je ubio, jer mu je drag: tâ toga sina je dobio kad je bio izgubio svaku nadu, a potom će nas koriti i reći će nam: – Zašto niste smislili nešto čime ste me mogli spriječiti da ubijem svoga sina.

I veziri se složiše u tome da valja smisliti nešto čime se car može spriječiti da ubije sina, a onda kroči naprijed prvi vezir, pa reče: – Izbavit ću vas od zla koje car može učiniti na današnji dan. – I taj vezir ustade, pa ode caru, a kad se nađe između njegovih ruku, zamoli ga za odobrenje da mu nešto kaže, te mu car to dopusti, a on mu reče: – O, care, da ti je bilo suđeno da imaš hiljadu sinova, ipak ne treba da ubiješ ma i jednoga od njih zbog robinjinih riječi, pa bilo da ona govori istinu ili da laže. Možda su te njene riječi zamka za tvoga sina. – A zar si čuo što o ženskim zamkama? – zapita car vezira, a vezir mu reče: – Jesam.

PRIČA PRVOGA VEZIRA

– Doprlo mi je do ušiju, o, care, da se jedan od careva vremena predavao ljubavi prema ženama i da se jednom usamio u svome dvoru, pa mu je pogled pao na jednu ženu koja bješe na krovu svoje kuće. A ta žena bješe lijepa i dra-

žesna, te car nije mogao suzdržati svoju dušu od ljubavi. I on zapita neke ljude čija je to kuća, a oni mu rekoše: – To je kuća tvoga vezira toga i toga, te car odmah ustade, pa posla po toga vezira, a kad se onaj našao između njegovih ruku, zapovjedi mu da ode u jednu oblast njegova carstva, radi pregleda, pa da se zatim vrati.

I vezir ode po carevu naređenju, a kad je on otišao, car uđe u vezirovu kuću, poslužіvši se lukavstvom. I cara vidje i prepozna ona žena, te skoči na noge, pa mu poljubi ruke i noge, govoreći mu: – Dobro došao! – ali se zadrža podalje od njega, pokazujući mu time da ga poštuje. A zatim žena zapita cara: – O, gospodaru, kakav je uzrok tvome blagoslovljenom dolasku, kad se tako što ne događa ženama kao što sam ja? – A car joj odgovori: – Tome je uzrok to što su me ljubav prema tebi i čežnja za tobom potakle da ti dođem. – I žena po drugi put poljubi zemlju pred carem, pa mu reče: – O, gospodaru naš, ja nisam podesna ni za sluškinju kojeg od carevih slugu, pa kako onda da mi ti ukazuješ tako veliku naklonost i da ja zauzimam takvo mjesto kod tebe? – I car pruži ruku prema ženi, a ona mu kaza: – To nam neće umaći, ali se strpi, o, care, i ostani kod mene cio današnji dan, pa ću ti ja zgotoviti nešto da se prihvatiš.

I car sjedne na vezirovu postelju, a žena ustane, pa mu donese knjigu u kojoj bjehu savjeti i pouke, kako bi car mogao čitati dok ona ne zgotovi jelo. I car uze tu knjigu, pa poče čitati i nađe u njoj savjete i izreke koji mu ne dadoše da izvrši preljubu, već skrhaše njegovu odlučnost da učini grijeh. A žena zgotovi jelo, pa ga stavi između carevih ruku (a bješe devedeset zdjela), te car poče jesti, uzimajući iz svake zdjele po jednu žlicu jela, jer jela bjehu različita, ali im ukus bješe isti. I car se čudom začudi tome, te kaza: – O, djevojko, ja vidim da ima mnogo vrsta jela, ali su sva istog okusa. – A žena mu odgovori: – Nek Alah usreći cara! Ponudih te time s namjerom da iz usporedbe sam izvedeš pouku. – A šta je uzrok tome? – zapita car, a žena mu kaza: – Neka bi Alah poboljšao okolnosti u kojima živi gospodar naš car! Ti imaš u dvoru devedeset naložnica razne boje, a ukus im je isti.

I car se zastidje od žene kad je čuo njene riječi, pa ustade i ode iz njene kuće, ne prišavši joj sa zlom, ali u zabuni zaboravi svoj prsten ispod njena jastuka. I car ode u svoj dvor, a tek što bješe sjeo tamo, vezir stiže, pa priđe caru i poljubi zemlju između njegovih ruku, a zatim ga obavijesti o poslovima zbog kojih ga car bješe poslao. A potom vezir ode kući, pa sjedne na svoju postelju i zavuče ruku pod jastuk, te tako nađe carev prsten. I vezir ga podigne, pa ga prinese srcu, a ženi nije prilazio cijele te godine niti je razgovarao s njom, mada ona nije znala zbog čega se on ljuti . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade petsto sedamdeset deveta noć, ona reče:

579. NOĆ – Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da vezir nije prilazio svojoj ženi u toku cijele te godine niti je razgovarao s njom, a ona nije znala zašto se on ljuti. A kako je to dugo potrajalo i kako ona nije saznala šta je uzrok svemu tome,

žena posla po svoga oca, pa ga obavijesti o onome što joj se dogodilo s mužem, koji joj nije prilazio već godinu dana, a otac joj reče: – Požalit ću se na nj caru kad i on bude kod njega. – I jednom on ode, pa vidje vezira kod cara, pred kojim bjehu vojni suci, te se požali caru na vezira i reče mu:

– Neka bi veliki Alah poboljšao okolnosti u kojima živi car! Ja sam imao jedan lijep voćnjak, na koji sam utrošio novac, pa je on počeo donositi ploda i taj plod bješe dobar. I ja poklonih taj voćnjak ovome veziru, a on je pojeo iz njega ono što mu se svidjelo, pa ga je ostavio i prestao ga zalijevati, te se u njemu osušilo cvijeće i nestalo njegova sjaja, a u njemu se sve promijenilo.

A onda reče vezir: – Ovaj čovjek je rekao istinu: ja sam čuvao taj voćnjak i jeo voće iz njega, ali jednom uđoh u nj, pa vidjeh lavlje tragove, te se poplaših da mi se što ne dogodi i odoh iz voćnjaka. – I caru bješe jasno da je taj trag o kojem je govorio vezir bio njegov carski prsten, koji je on zaboravio u njegovoj kući, te reče veziru: – Vrati se, o, vezire, ne bojeći se nikakve opasnosti i spokojno, lav se nije približio tvome voćnjaku. Doprlo mi je do ušiju da je on stigao do njega, ali mu nije prišao sa zlom, tako mi poštenja mojih očeva i djedova!

I vezir odgovori: – Slušam i pokoravam se! – pa se vrati kući, posla po svoju ženu i pomiri se s njom, jer bješe uvjeren da je čestita.

– Doprlo mi je do ušiju i to,[28] da je jedan trgovac mnogo putovao i da je imao lijepu ženu, koju je volio i na koju je bio ljubomoran zbog velike ljubavi, pa je kupio jednoga papagaja, te je taj papagaj obavještavao svoga gospodara o onome što se događalo za vrijeme njegova izbivanja. A kad je taj trgovac jednom bio na putu, njegova se žena spetlja s jednim mladićem koji joj je dolazio i kome je ona odala poštovanje, te se tako zbliži s njim za vrijeme izbivanja svoga muža. A kad se muž vratio s puta, papagaj ga obavijesti o onome što se bješe dogodilo i reče mu: – O, gospodaru moj, jedan mlad Turčin dolazio je tvojoj ženi dok si ti bio odsutan, a ona mu je odavala najveće poštovanje.

I taj čovjek odluči da ubije svoju ženu, ali ona to ču, pa mu reče: – O, čovječe, boj se Alaha i daj se pameti! Zar može ptica imati razuma i pameti? Ako hoćeš da ti to objasnim, kako bi mogao razlikovati istinu od laži, otiđi nekome svome prijatelju i posjedi kod njega večeras, a ujutro dođi i zapitaj papagaja, pa ćeš tako saznati govori li on istinu ili laže.

I čovjek ustane, pa ode jednome od svojih prijatelja i prenoći kod njega, a kad nastade veče, njegova žena uzme jednu kožnu prostirku, pa pokri njime papagajev kavez i poče ga prskati vodom, mašući lepezom i prinoseći mu kandilo, kao da sijevaju munje, a pri tom je okretala ručni mlinac dok nije nastalo jutro. A kad joj je došao muž, ona mu reče: – O, gospodaru, pitaj sad papagaja šta je bilo! – I trgovac priđe papagaju, pa poče s njim razgovarati i ispitivati ga o prošloj noći, a papagaj mu kaza:

– O, gospodaru, tko je što mogao vidjeti i čuti prošle noći? – Zašto? – zapita ga trgovac, a papagaj mu odgovori: – O, gospodaru, zbog velike kiše,

grmljavine i sijevanja munja. – Ležeš – reče mu trgovac – prošle noći nije bilo ništa od toga. – Kazao sam ti samo ono što sam vidio, čemu sam bio svjedok i što sam čuo – odgovori papagaj, a trgovac pomisli da je bila laž sve ono što mu je papagaj rekao o ženi, te se htjede pomiriti sa ženom, ali mu ona reče: – Neću se pomiriti s tobom dok ne zakoljeŝ toga papagaja koji me je oklevetao.

I trgovac zakla papagaja, a potom proživje sa ženom nekoliko dana, pa jednom ugleda onog mladog Turčina kako izlazi iz njegove kuće, te vidje da je papagaj govorio istinu, a da je lagala njegova žena, i onda se pokaja što je zaklao papagaja. I ode svojoj ženi toga istoga časa i trenutka pa je zakla, a sebi dade riječ da se neće oženiti nijednom ženom dokle god živi. I ja te obavijestih o tome, o, care, samo zato da znaš kako su velika ženska lukavstva i da žurba rađa kajanje.

I car odustade od namjere da ubije sina, a kad nastade naredni dan, dođe mu robinja, pa poljubi zemlju između njegovih ruku i reče: – O, care, kako si mogao potcijeniti ono na što imam pravo, jer su carevi čuli da si izdao zapovijed, a da je tvoj vezir spriječio da se ona izvrši? Pokornost carevima sastoji se u izvršenju njihovih zapovijedi, a svatko zna da si ti pravedan i da pravo sudiš. Naplati se za mene od svoga sina, dakle!

PRVA ROBINJINA PRIČA

– Doprlo mi je do ušiju da je jedan valjar odlazio na obalu Tigra da valja sukno, pa je s njim odlazio i njegov sin, koji je silazio u rijeku i plivao po njoj, iako mu je otac to bio zabranio. I jednom je dječak tako plivao, pa mu se zamoriše ruke, te se poče utapati, a to vidje njegov otac, pa skoči u vodu i pojuri k njemu i uhvati ga, ali se dječak tako grčevito uhvatio za nj da se obojica utopiše. Tako će biti i s tobom, o, care; ako ne naplatiš svome sinu za ono što mi je učinio, ja se bojim da se obojica ne utopite...

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade noć kojom se puni petsto osamdeset noći, ona reče:

580. NOĆ – Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je djevojka ispričala caru povijest o valjaru i njegovu sinu i da mu je rekla: – Bojim se da se obojica ne utopite. – A potom kaza:

– Doprlo mi je do ušiju da se muškarci služe zamkama i da je jedan muškarac zavolio jednu lijepu i dražesnu ženu, a da je ta žena imala muža koji ju je volio i koga je ona voljela. I ta je žena bila tako pravedna i čedna da joj zaljubljeni čovjek nikako nije mogao prići, a kako je to dugo potrajalo, on poče smišljati neko lukavstvo.

A kod muža te žene živio je jedan mladić koga je on odgajao u svojoj kući i u koga je imao povjerenja, te zaljubljeni čovjek dođe tome mladiću i

dotle mu se ulagivao, dajući mu poklone i čineći mu dobra, dok ga mladić naposljetku nije poslušao i nije učinio ono što je on tražio od njega.

I jednom taj čovjek reče mladiću: – Hoćeš li me uvesti u vašu kuću kad tvoja gospođa ode iz nje? – A mladić mu odgovori: – Dobro! – I kad je gospođa otišla u kupatilo, a gospodar u dućan, mladić ode svome prijatelju, pa ga uze za ruku, dovede ga u kuću i pokaza mu sve što bješe u njoj. A taj zaljubljeni čovjek baš je čvrsto odlučio da razapne zamku za tu ženu. I on ponese u jednome sudu bjelanjak iz jajeta, pa priđe postelji njena muža i prosu ga na nju u času kad mladić nije gledao u nj, a potom iziđe iz kuće, pa ode svojim putem. A poslije nekog vremena dođe muž te žene, pa priđe postelji da se odmori, ali vidje da je mokra, te dotače rukom vlažno mjesto i pogleda u onu tekućinu, pa pomisli u sebi da je to ljudsko sjeme. I onda domaćin pogleda u mladića gnjevnim pogledom, pa reče: – Gdje ti je gospođa? – A mladić mu odgovori: – Otišla je u kupatilo i sad će se vratiti. – I muž bješe uvjeren da je njegova pretpostavka tačna, a u njegovu razumu prevlada misao da je to ljudsko sjeme, te reče mladiću: – Idi ne časeći i dovedi svoju gospođu!

A kad je žena došla, muž joj priskoči, pa je žestoko izudara, a zatim joj sveza ruke i htjede je zaklati, ali žena pozva susjede, te oni dotrčaše, a ona im reče: – Ovaj me čovjek hoće zaklati, a ja ne znam da sam što zgriješila!

I susjedi napadoše njena muža i rekoše mu: – Ne smiješ je dirnuti, već se razvedi s njom ili je zadrži s dostojanstvom. Mi znamo da je ona čestita, jer je odavna naša susjeda, a mi ništa loše nismo čuli o njoj. – Vidio sam u svojoj postelji neko sjeme koje liči na ljudsko sjeme – reče njen muž, a jedan od prisutnih ustade, pa reče: – Pokaži mi ga. – I taj čovjek vidje onu tekućinu, pa reče: – Daj mi vatre i neku posudu! – te mu doniješe to, a on uze bjelanjak, pa ga ispeče na vatri. I muž pojede malo toga bjelanjka, pa dade i prisutnima da ga okuse, te se tako prisutni uvjeriše da je to bjelanjak iz jajeta. I muž vidje da je bio nepravedan prema ženi i da je ona nevina, a dođoše mu i susjedi, pa ga izmiriše sa ženom, jer se on prije toga bješe razveo s njom. I tako tome čovjeku nije pošlo za rukom lukavstvo i spletka koju je smislio da naudi toj dotle bezbrižnoj ženi. Znaj, dakle, o, care, da se muškarci služe takvim zamkama.

I car naredi da se ubije njegov sin, ali naprijed kroči drugi vezir, pa poljubi zemlju između carevih ruku i reče: – Nemoj se žuriti da ubiješ svoga sina: njega je majka dobila tek onda kad je već izgubila svaku nadu, a mi se nadamo da će on biti pravo blago u tvome carstvu i čuvar tvoga bogatstva. Strpi se, o, care, možda on ima dokaza koje ti može navesti, a ako požuriš i ubiješ ga, ti ćeš se kajati ako što se kajao jedan trgovac. – A kako je to bilo i kakva je njegova povijest, o, vezire? – zapita car, a vezir reče:

PRIČA DRUGOGA VEZIRA

– Doprlo mi je do ušiju, o, care, da je jedan trgovac bio veliki probirač pri jelu i piću, pa je otputovao u neku zemlju, a dok je tamo hodao po trgovima, odjednom je ugledao jednu staricu koja je držala dvije pogačice od pšeničnog brašna. – Hoćeš li mi ih prodati? – zapita on staricu, a ona mu odgovori: – Hoću – te se trgovac pogodi sa staricom da mu ih dâ budzašto i tako ih kupi od nje.

I on ode s pogačicama kući, pa ih pojede toga istoga dana, a kad nastade jutro, vrati se na ono isto mjesto i vidje staricu kako drži dvije pogačice. On kupi od nje i te dvije pogačice, pa je tako činio dvadeset dana, a zatim starice nestade, te se trgovac poče raspitivati o njoj, ali ne ču ništa, a kad jednom bješe u jednoj ulici, odjednom je ugleda. I trgovac zastade, pa je zapita zašto se izgubila i zašto više nema pogačica, a starica ču njegove riječi, ali bijaše lijena da mu odgovori, te je trgovac poče preklinjati da mu kaže šta je bilo s njom.

I ona mu kaza: – O, gospodaru, čuj šta ću ti odgovoriti. Stvar je samo u tome što sam služila kod jednog čovjeka koji je bolovao od raka u kičmi, pa mu je dolazio liječnik koji je uzimao brašno i miješao ga s topljenim maslom, a zatim mu ga stavljao na oboljelo mjesto, te je ono tamo ostajalo cijelu noć do jutra. A ja sam uzimala to brašno, pa sam od njega mijesila po dvije pogačice, koje sam prodavala tebi ili kome drugom. Taj čovjek je umro, pa zato i nemam više pogačice. – A kad je čuo te riječi, trgovac uzviknu: – Zaista, mi pripadamo Alahu i njemu se vraćamo, jer nema moći ni sile do u visokoga, velikog Alaha!

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade petsto osamdeset prva noć, ona reče:

581. NOĆ – Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je trgovac uzviknuo: – Nema moći ni sile do u visokog, velikog Alaha! – I toga trgovca je nešto kidalo dok se nije razbolio, i on se kajao, ali od kajanja nije imao nikakve koristi.

– Doprlo mi je do ušiju, o, care, da u priče o ženskim zamkama spada i priča o tome kako je jedan čovjek stajao s mačem pored jednoga cara među carevima, a taj čovjek je volio jednu ženu. I on joj posla pismo po jednome svome sluzi, kao što je bio običaj u njih, a sluga sjedne pored žene, pa poče vragovati s njom. I ona se nagne prema sluzi, pa ga pritisne na grudi, te on zatraži od nje da mu se poda, a žena ga posluša. I dok se to tako zbivalo, odjednom gospodar toga sluge zalupa na vrata, te žena uze slugu i baci ga u podrum, pa otvori vrata, a slugin gospodar uđe, držeći mač u ruci. I on sjedne na ženinu postelju, a ona se poče šaliti i vragovati s njim, pritiskujući ga na grudi i ljubeći ga, te čovjek ustade, pa obljubi ženu, kad odjednom na njena vrata zalupa njen muž. – Tko je to? – zapita je čovjek, a ona mu odgovori: – Moj muž. – I čovjek je zapita: – Šta sad da radim i kako da se izvučem? – Ustani, izvuci mač

iz korica, stani u prolazu, pa me psuj i grdi – reče mu žena – a kad dođe moj muž, iziđi, pa idi svojim putem.

I čovjek učini to, pa ženin muž uđe i vidje careva blagajnika kako stoji s isukanim mačem u ruci i kako psuje njegovu ženu i prijeti joj, a blagajnik se zastidje kad vidje muža, te uvuče mač u korice, pa iziđe iz kuće. – Šta je tome uzrok? – zapita čovjek ženu, a ona mu odgovori: – Blagoslovljen je onaj čas kad si došao! Spasio si od smrti jednu pravovjernu dušu. Sve se to zbilo zbog toga što sam ja sjedila na krovu i plela, pa mi je odjednom ušao u kuću gonjeni, izbezumljeni mladić, teško dišući od strahovanja da ne pogine, a onaj čovjek je brzo išao za njim i gonio ga. I taj mladić pade ispred mene, ljubeći mi ruke i noge, pa mi reče: – O, gospođo, spasi me od onoga koji hoće da me ubije ni kriva ni dužna! – te ga zatvorih u naš podrum. A kad vidjeh onoga čovjeka kako ulazi s isukanim mačem, ja počeh poricati kad je on zapitao o mladiću, te me on poče grditi i prijetiti mi, kao što si vidio. Neka je hvala Alahu, što mi te je doveo! Nisam znala što da radim, a pored mene nije bilo nikoga da me spasi! – Divno je to što si učinila, o, ženo – reče joj muž.

Potom muž priđe podrumu, pa pozva mladića, rekavši mu: – Iziđi, neće ti se dogoditi nikakvo zlo! – te mladić strahujući iziđe iz podruma, a ženin muž mu reče: – Dahni dušom, neće ti se dogoditi nikakvo zlo! – I muž poče izjavljivati saučešće mladiću zbog onoga što mu se dogodilo, a mladić mu zaželje sreće, pa obojica iziđoše, ne znajući šta je sve smislila žena. Znaj, dakle, o, care, da je to jedna od ženskih zamki, pa se čuvaj da im vjeruješ na riječ.

I car odustade od namjere da ubije sina, a kad nastade treći dan, dođe mu ona robinja, pa poljubi zemlju između njegovih ruku i reče: – O, care, naplati se svome sinu za ono što mi je učinio, a nemoj se obazirati na ono što ti kažu tvoji veziri. Doista, u loših vezira nema ničega dobrog, pa nemoj biti kao onaj car koji se pouzdao u ono što mu je kazao jedan njegov loš vezir: – A kako je to bilo? – zapita car, a robinja mu reče:

DRUGA ROBINJINA PRIČA

– Doprlo mi je do ušiju, o, care što misliš kako valja, da je jedan car među carevima imao sina koga je volio i poštovao najvećim poštovanjem, pretpostavljajući ga svoj svojoj djeci. I jednom mu reče taj sin: – O, babo, htio bih otići u lov i hajku. I car naredi ljudima da mu opreme sina, a jednome svome veziru zapovjedi da pođe s njim, kako bi ga mogao dvoriti i obavljati njegove poslove na putu, te taj vezir ponese sve što je dječaku bilo potrebno za put, pa s njim pođoše i sluge, namjesnici i posluga, te tako svi krenuše na put.

I oni stigoše u jednu zemlju koja bješe obrasla zelenilom i u kojoj bješe trave, pašnjaka, vode i divljači, pa carev sin priđe veziru i saopći mu kakvu

zabavu voli, te proboraviše u toj zemlji nekoliko dana, a carev sin življaše najljepšim i najugodnijim životom. A zatim carević zapovjedi svojim ljudima da odu, pa se pred njim pojavi jedna gazela koja se odvojila od svojih drugarica, te se carevićevoj duši prohtije da ulovi tu gazelu i on veoma zaželje to. – Hoću da pođem za ovom gazelom – reče carević veziru, a vezir mu kaza: – Učini onako kako si naumio!

Tada carević pojuri sam za gazelom, odvojivši se od drugih, i gonio ju je cijeloga dana, dok nije nastala noć, a onda se gazela pope na jedno strmo mjesto, pa se nad dječakom spusti noć, te se on htjede vratiti, ali nije znao kuda da pođe, jer bijaše zbunjen. I on je jahao konja dok nije nastalo jutro, ali nije naišao ni na kakvu pomoć, pa je krenuo dalje i putovao tako obuzet strahom, gladan i žedan, a nije znao kuda da pođe, dok tako nije prošlo nad njim pola dana i dok nije pripeklo sunce, a onda odjednom priđe jednom gradu s visokim zgradama i stupovima koji su se uzdizali u visinu, ali taj grad bijaše nenastanjen i porušen, te u njemu nije bilo nikoga osim sova i gavranova.

Dok je tako stajao pored toga grada, čudeći se njegovim ruševinama, carević odjednom baci pogled i pod jednim gradskim zidom ugleda jednu djevojku koja je plakala. I carević joj priđe, pa je zapita: – Tko si ti? – a djevojka mu odgovori: – Ja sam kći at-Temine, kćeri at-Tajaha, cara Sive Zemlje. Otišla sam od kuće jednoga dana da svršim neki posao, pa me je ugrabio jedan ifrit među džinovima i poletio sa mnom između neba i zemlje. I njega pogodi ognjena zvijezda, te on izgorje, a ja padoh ovdje, i evo ima već tri dana kako sam gladna i žedna. A kad te ugledah, meni se prohtje da živim . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade petsto osamdeset druga noć, ona reče:

582. NOĆ

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da se kći cara at-Tajaha obratila careviću i da mu je rekla: – Kad ugledah tebe, meni se prohtje da živim – a on se sažali na nju, te je posadi na konja iza sebe i reče joj: – Umiri svoju dušu i rashladi oči! Ako me Alah vrati mome plemenu i mojoj obitelji, ja ću te poslati tvojoj rodbini.

I carević pođe, tražeći neku pomoć, a djevojka koja je sjedila iza njega reče: – O, careviću, spusti me da svršim nuždu ispod onoga zida – te carević zaustavi konja, pa spusti djevojku, a ona se sakri iza zida, pa iziđe otud ne može biti strašnija. I careviću se naježi koža kad je vidje takvu, a um mu se smuti, i on se sav promijeni, jer ga je djevojka uplašila. I djevojka skoči na konja, pa sjednje iza carevića u ne može biti strašnijem obliku i reče mu: – O, careviću, ti si se, kao što vidim, nešto promijenio u licu? – Sjetio sam se jedne stvari koja mi zadaje brige – odgovori carević, a djevojka kaza: – Pozovi u pomoć vojsku svoga oca i njegove junake. – Ali carević odgovori: – Onaj koji mi zadaje brige neće se poplašiti vojske niti će misliti na junake. – Pomozi se novcem svoga oca i njegovim blagom – reče djevojka, a carević kaza: – Onaj koji mi zadaje brigu neće se zadovoljiti ni novcem ni blagom. – Vi tvrdite –

kaza djevojka – da na nebu imate boga koji sve vidi, a sam je nevidljiv, i da je u njegovoj ruci vlast nad svakom stvari. – Jest, mi nemamo drugoga boga osim njega – odgovori carević, a djevojka reče: – Pomoli mu se, možda će te on spasiti od mene. – I carević podigne oči prema nebu, pa se srcem preda molitvi i uzviknu: – Bože moj, pomozi mi i spasi me onoga što mi zadaje brige. – I on pokaza rukom djevojku, a ona sagorje kao žeravica i pade na zemlju.

I mladić je slavio Alaha i zahvalio mu se i jahao, tjerajući konja sve brže, a Alah mu je olakšao putovanje i pokazao mu put, te se napokon približio svojoj zemlji i došao u carstvo svoga oca, mada je prije toga bio izgubio nadu da će ostati živ.

A sve se to dogodilo po zamisli onoga vezira koji bješe pošao s carevićem na put, jer je on želio da carević pogine za vrijeme putovanja, ali je njemu pomogao veliki Alah. I ja sam ti to ispričala, o, care, samo radi toga da znaš da loši veziri nemaju čistih namjera niti misle dobro svojim carevima. Budi na oprezu, dakle, kako se i tebi ne bi to dogodilo.

I car sasluša robinju i posluša je, te zapovjedi da se ubije njegov sin, ali tada uđe treći vezir, pa reče: – O, care, ja sam tvoj iskreni savjetnik i staram se o tebi i o tvome carstvu, pa ću ti reći ono što će biti najpametnije: nemoj hitati da ubiješ svoga sina, osvježenje za svoje oči i plod svoga srca. Možda je njegova krivica ništavna, a ova robinja ju je uvećala, govoreći ti o njoj; meni je doprlo do ušiju da su stanovnici dvaju naselja istrebljivali jedni druge zbog jedne kapi meda. – A kako je to bilo? – zapita car. I vezir reče: –

PRIČA TREĆEGA VEZIRA

– Znaj, o, care: doprlo mi je do ušiju, da je jedan lovac lovio zvijeri u pustinji i da je jednoga dana ušao u jednu planinsku spilju, pa je u njoj našao jednu šupljinu punu pčelinjega meda. I on nakupi malo toga meda, pa stavi med u mješinu koju je imao pri sebi, a zatim zabaci mješinu na rame i odnese je u grad, a s njim je išao i lovački pas, kojega je veoma volio. I taj lovac zastade pored dućana jednog prodavača maslaca, pa ponudi med prodavaču; i vlasnik dućana kupi med, pa razveza mješinu i izvadi ga iz nje, da vidi kakav je. I iz mješine kapnu jedna kapljica meda, te se pored nje okupiše muhe, pa na njih pade i jedna ptica, a prodavač masla imao je mačku, pa je ona skočila na pticu, a to je vidio lovčev pas, pa je skočio na mačku i ubio je, a lovac je skočio na prodavača masla i ubio ga, a prodavač masla imao je za sobom jedno naselje, dok je lovac imao za sobom drugo naselje, te ti ljudi čuše to, pa uzeše oružje i ratnu opremu i udariše jedni na druge, obuzeti gnjevom, te se tako sukobiše redovi boraca, a mač je vitlao među njima sve dotle dok mnogi među njima nisu pomrli – a nitko ne zna koliko ih je bilo, osim velikog Alaha.

– Doprlo mi je do ušiju, o, care, da u priče o ženskim zamkama spada i priča o tome kako je neki muž dao ženi dirhem da kupi za nj riže, a ona je uzela dirhem, pa je otišla prodavaču riže, koji joj je dao riže, ali je počeo vragovati s njom i namigivati joj, govoreći: – Riža je dobra samo sa šećerom, pa ako hoćeš i šećera, uđi za trenutak. – I žena uđe u dućan, a prodavač riže reče svome robu: – Odvagni joj za dirhem riže. – Ali gospodar dade neki znak svome robu, te ovaj uze ženinu maramu, pa istrese iz nje rižu, a u nju stavi zemlju, dok umjesto šećera stavi kamenje, a zatim zaveza maramu, pa je stavi pored žene. I žena iziđe iz prodavačeva dućana, ponijevši maramu, pa ode kući, misleći da su u marami riža i šećer.

A kad je došla kući, žena stavi maramu pred muža, ali on nađe u njoj zemlju i kamenje. I kad je žena donijela lonac, muž joj reče: – Zar sam ti rekao da nešto zidamo, pa si mi donijela zemlju i kamenje? – A žena vidje šta je i bi joj jasno da je rob tjerao šegu s njom, te reče mužu (a bješe došla s loncem u ruci): – O, čovječe, toliko sam zabrinuta da sam otišla po sito, a donijela sam lonac. – A zbog čega si se tako zabrinula? – zapita je muž, a ona mu reče: – O, čovječe, ispao mi je na trgu onaj dirhem što sam ga imala, pa me je bilo stid od ljudi da ga tražim, a ne bješe mi lako ni što će mi dirhem propasti. I ja pokupih zemlju s onoga mjesta gdje mi bješe pao dirhem, pa htjedoh da je prosijem, ali, eto, otišla sam po sito, a donijela sam lonac.

I onda ode po sito, pa ga dade mužu i reče mu: – Prosij je, tvoje oči su zdravije nego moje – te je čovjek sjedio i prosijavao zemlju sve dotle dok mu prašina nije napunila oči i bradu, a nije mu bilo ni na kraj pameti koliko mu je lukava žena i zašto se sve to dogodilo. Eto, o, care, jednoga primjera ženskoga lukavstva; pogledaj šta veli o tome veliki Alah: – Zaista, veliko je vaše lukavstvo! – A i ovo su njegove riječi: – Zaista, sotonino lukavstvo je bilo manje!

A kad je car čuo vezirove riječi, one ga zadovoljiše i umilostiviše i odvratiše od njega strasti, te on razmisli o Alahovim riječima koje mu bješe kazao vezir, a vatre dobroga savjeta zablistaše na nebesima njegova razuma i njegove misli, te on odustade od svoje uporne želje da ubije sina.

Ali nastade četvrti dan, a onda dođe caru ona robinja, pa poljubi zemlju između negovih ruku i reče: – O, sretni care što misliš kako valja, ja sam ti na očigledan način pokazala da sam u pravu, a ti si mi učinio nažao, jer se nisi htio osvetiti onome koji me je uvrijedio, zato što je to – tvoj sin i krv tvoga srca. Ali će meni u mojoj borbi pomoći Alah, kao što je Alah pomogao careviću u njegovoj borbi protiv vezira i njegova oca. – A kako je to bilo? – zapita car, a ona reče:

TREĆA ROBINJINA PRIČA

– Doprlo mi je do ušiju, o, care, da je jedan od negdašnjih careva imao sina, a nije imao druge djece. A kad je to dijete postalo zreo čovjek, otac ga oženi kćerkom jednoga drugog cara, a bila je to lijepa i dražesna djevojka. I ona je imala brata od strica, koji ju je prosio od njena oca, ali ona nije pristala da pođe za nj, te je toga mladića obuzela ljubomora kad je saznao da se careva kći udala za drugoga. I onda brat od strica te djevojke odluči da pošalje poklone veziru onoga cara koji bješe njome oženio svoga sina, te mu posla velike poklone i dade mu mnogo novaca, zamolivši ga da razapne neku zamku za carevića i da ga tako ubije, ili da ga navede da odustane od ženidbe tom djevojkom. I taj mladić poruči veziru: – O, vezire, ja sam toliko ljubomoran na kćerku svoga strica, da me je ta ljubomora potakla da ovo učinim! – A vezir dobi te poklone, pa posla čovjeka da kaže tome mladiću: – Umiri svoju dušu i rashladi oči! – Dobit ćeš od mene sve što želiš.

A car, otac te djevojke, posla ljude po carevića i zamoli ga da dođe u njegovu zemlju, kako bi mogao otići u ložnicu njegove kćeri, a kad je to pismo stiglo careviću, njegov otac mu dopusti da ode, a s njim posla i onoga vezira koji bješe dobio poklone, i posla s njim hiljadu konjanika, koji poniješe darove, i nosiljke, i velike i male šatore. I vezir pođe s carevićem, zatajivši svoju želju da mu razapne neku zamku, jer bješe naumio u srcu da mu učini neko zlo. A kad se nađoše u pustinji, vezir se sjeti da u tamošnjim planinama ima jedan potok koji se zove Blistavi Potok, i da se pretvara u ženu svaki onaj koji se napije vode s toga potoka. A kad se sjetio toga, vezir zapovjedi ratnicima da sjašu blizu toga potoka, a sam uzjaha konja i reče careviću: – Hoćeš li poći sa mnom da vidiš jedan potok na ovome mjestu? – te carević uzhaja konja, pa pođe s vezirom svoga oca, i nitko nije pošao s njima, a carević nije znao što se zbog njega krišom dogodilo.

I oni su jahali sve dotle dok nisu došli do toga potoka, a onda carević siđe s konja, pa opra ruke i napi se vode s potoka, ali se odjednom pretvori u ženu! A kad vidje to, mladić poče tako vikati i plakati da se onesvijestio, te mu priđe vezir i poče mu izjavljivati svoje saučešće zbog onoga što ga je snašlo, rekavši mu: – Šta te je to snašlo? – I kad mu dječak reče, vezir poče tugovati i plakati zbog onoga što je snašlo carevića. – Neka te veliki Alah zaštiti od toga! Kako da te snađe takva nevolja i da te zadesi tako velika nesreća, kad smo pošli radujući se što ćeš otići u ložnicu careve kćeri? – uzviknu vezir. – Sad ne znam da li valja da joj odemo ili da ne odemo, te o tome treba sam da odlučiš. – Vrati se ti mome ocu – reče mu mladić – pa mu ispričaj šta mi se dogodilo, a ja se neću micati odavde dok mi to ne prođe, ili ću umrijeti od tuge.

I carević napisa pismo ocu i obavijesti ga o onome što mu se dogodilo, a vezir uze pismo, pa se vrati u carev grad, ostavivši mladića i vojnike i onu

vojsku koja ih je pratila i radujući se u potaji onome što se dogodilo careviću. I vezir ode caru, pa ga obavijesti o slučaju koji se desio njegovu sinu i preda mu pismo, te cara obuze velika tuga zbog sina. A zatim car posla ljude mudracima i poznavaocima tajni, ne bi li mu oni objasnili ono što se dogodilo njegovu sinu, ali mu nijedan od njih ništa ne odgovori.

A vezir posla djevojčinu bratu od strica radosnu vijest o onome što se dogodilo s carevićem, te se taj mladić veoma obradova kad je dobio to pismo i zahtje da se oženi kćerkom svoga strica, a veziru posla velike poklone i mnogo novaca i zahvali mu se velikom zahvalnošću.

Što se pak tiče carevića, on je ostao kraj onoga potoka i proveo tamo tri dana i tri noći, ne jedući i ne pijući, ali se uzdao u Alaha, koji ne obmanjuje onoga koji se uzda u nj. A kad nastade četvrta noć, pred mladićem se odjednom pojavi jedan konjanik s vijencem na glavi, koji je bio nalik na careva sina, pa taj konjanik zapita carevića: – Tko te je doveo ovamo, o, mladiću? – I mladić obavijesti konjanika o onome što ga je snašlo i ispriča mu da je bio pošao svojoj ženi, kako bi joj otišao u ložnicu, a reče mu i to da ga je do toga potoka doveo vezir, i da se on napio vode s potoka, te mu se tako dogodilo ono što mu se dogodilo.

A dok je mladić pričao to, njemu svejednako navirahu suze na oči, te je počeo plakati. A kad je čuo njegove riječi, konjanik se sažali na nj, pa mu reče: – Taj vezir je bacio u tu nevolju tvoga oca, jer za taj potok ne zna nijedan čovjek, osim jednoga muškarca. – A zatim konjanik naredi mladiću da uzjaše konja, te on uzjaha konja, a konjanik mu reče: – Hajde sa mnom mojoj kući, pa ćeš večeras biti moj gost. – Reci mi tko si, kako bih mogao poći s tobom – reče mladić, a konjanik mu odgovori: – Ja sam sin džinskoga cara, a ti si sin ljudskoga cara; umiri svoju dušu i rashladi oči onim što će prekratiti tvoju brigu i tvoj jad: to je za mene sitnica.

I mladić ode s njim na početku dana, ne hajući za svoje ratnike i vojnike, pa je putovao tako s njim do ponoći, a onda mu sin džinskoga cara reče: – Znaš li koliki smo put prevalili za ovo vrijeme? – Ne znam – odgovori mladić, a sin džinskoga cara mu reče: – Prevalili smo put koji putnik može prevaliti za godinu dana, ako ne jaše. – I carević se začudi tome, te ga zapita: – Šta da radim i kako da se vratim svojoj obitelji? – a konjanik mu odgovori: – To nije tvoja stvar, već moja, a kad se budeš izliječio od bolesti, vratit ćeš se svojoj obitelji prije no što trepneš okom, jer je to za mene sitnica.

Kad je čuo te džinove riječi, mladić se izbezumi od radosti i pomisli da sve to sanja. – Neka je slava svemoćnom koji nesretnika pretvara u sretnika! – uzviknu on, veoma radostan . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade petsto osamdeset treća noć, ona reče:

583. NOĆ – Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je sin džinskoga cara rekao sinu ljudskoga cara: – Kad se budeš izliječio od bolesti, vratit ćeš se svojoj obitelji prije no što trepneš okom – i da se mladić veoma obradovao tome. I oni pu-

tovahu tako sve dotle dok ne nastade jutro, pa odjednom ugledaše jednu zemlju koja bješe sva u zelenilu i cvijeću, i u njoj bjehu visoka drveta, i ptice koje pjevahu, i divni vrtovi, i sjajni dvorovi, a onda sin džinskoga cara siđe s konja, a naredi i mladiću da sjaše, pa ga uze za ruku i uđe s njim u jedan od tih dvorova, te mladić vidje da on ima veliku vlast, visoko dostojanstvo i veliku moć.

I mladić provede taj dan kod sina džinskoga cara, jedući i pijući, a kad nastade noć, sin džinskoga cara ustade, pa uzjaha konja, a i sin ljudskoga cara uzjaha konja, pa obojica odoše, zaklonjeni koprenom noći, tjerajući konje da idu sve brže, i tako putovahu dok ne nastade jutro.

I odjednom se nađoše u nekoj crnoj nenastanjenoj zemlji, punoj stijenja i crnoga kamenja, te sin ljudskoga cara zapita: – Kako se zove ova zemlja? – A džin mu odgovori: – To je Crna Zemlja, a pripada džinskome caru koji se zove Dvokrilac, i njega ne može napasti nijedan car niti tko može ući u njegovu zemlju bez njegova odobrenja. Počekaj me na ovome mjestu, dakle, dok ne odem da od njega zatražim odobrenje. – I mladić zaustavi konja, a džina nestade na trenutak, pa se vrati, a zatim obojica pođoše i putovahu tako dok ne dođoše do jednoga potoka koji je istjecao iz crnih planina. – Sjaši! – reče tada džin mladiću, te on sjaha, a onda mu džin reče: – Napij se vode s ovoga potoka. – I mladić se napi vode, pa se istoga časa i trenutka pretvori u muškarca, kao što je bio ranije, zahvaljujući moći velikog Alaha.

Videći da je opet postao muškarac, mladić se obradova tako velikom radošću da od nje nema veće, te zapita džina: – O, brate, kako se zove ovaj potok? – To je Ženski Potok – odgovori mu džin; – svaka žena se pretvara u muškarca kad se napije vode iz njega. Odaj hvalu velikom Alahu, dakle, i zahvali mu se za svoje ozdravljenje, pa uzjaši konja. – I mladić pade ničice, zahvaljajući velikom Alahu, a zatim pojahaše konje, pa pođoše i putovahu, tjerajući konje da idu sve brže, dok se tako ne vratiše u zemlju džinova. I mladić provede tu noć kod sina džinskoga cara, živeći najugodnijim životom, jedući i pijući, dok ne dođe druga noć.

A zatim mu reče sin džinskoga cara: – Bi li se htio noćas vratiti svojoj obitelji: – Bih, jer mi je to potrebno – odgovori carević, a onda sin džinskoga cara pozva jednoga roba svoga oca, koji se zvao Radžiz, pa mu reče: – Uzmi ovoga mladića, pa ga metni na svoja pleća, ali nemoj dopustiti da nastane jutro prije no što on bude pored svoga tasta i svoje žene. – Slušam i pokoravam se, s ljubavlju i zadovoljstvom! – odgovori rob, a potom ga nestade na trenutak, pa se vrati u obliku ifrita, a mladić se zapanji kad ga vidje i um mu se smuti. – Neće ti se dogoditi nikakvo zlo! – reče mu sin džinskoga cara. – Uzjaši konja, pa se s konjem popni na njegova pleća. – Ne, ja ću sjediti, a konja ću ostaviti kod tebe – odgovori mladić, a potom sjaha s konja, pa sjedne robu na pleća, a sin džinskoga cara mu reče: – Zažmiri! – I mladić zažmiri, a rob poleti s njim između neba i zemlje, pa je letio tako neprestano, i mladić nije stigao ni da se pribere, niti je prošla posljednja trećina noći, a on se nađe iznad krova na dvoru svoga tasta.

A kad je sišao na krov dvora, ifrit mu reče: – Siđi! – te on siđe, a ifrit mu kaza: – Otvori oči: evo dvora tvoga tasta i njegove kćeri. – A zatim ga ifrit ostavi i ode, a kad zasja dan i kad mladića minu strah, on siđe s krova, a onda ga ugleda njegov tast, koji mu pođe u susret, čudeći se što ga je ugledao na dvorskom krovu. – Vidjeli smo ljude kako ulaze na vrata, a ti silaziš s neba – reče mu on, a carević odgovori: – Bilo je onako kako je zahtijevao Alah, neka je njegova slava i veličina! – I car se začudi tome i obradova se carevićevu spasenju, a kad se rodi sunce, carevićev tast naredi svome veziru da priredi veliku gozbu, te on priredi gozbu, i tako proslaviše svadbu kako valja. A potom mladić ode svojoj ženi u ložnicu i provede kod nje dva mjeseca, pa onda ode u grad svoga oca.

Što se pak tiče djevojčina brata od strica, on je umro od ljubomore i gnjeva kad je carev sin otišao carevoj kćeri u ložnicu, te je tako Alah pomogao careviću da se spasi od njega i od vezira svoga oca.

I carević dođe ocu sa ženom u ne može biti boljem stanju i potpuno sretan, a otac ga dočeka sa svojim ratnicima i vezirima, pa se i ja molim velikom Alahu da ti dâ pobjedu nad tvojim vezirima, o, care, i molim te da se naplatiš svome sinu za ono što mi je učinio.

Kad je čuo te robinjine riječi, car naredi da se ubije njegov sin . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade petsto osamdeset četvrta noć, ona reče:

584. NOĆ – Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je robinja ispričala to caru i da mu je onda rekla: – Molim te da se naplatiš svome sinu za ono što mi je učinio – a da je car naredio da ga ubiju. A bilo je to četvrtoga dana, te caru ode četvrti vezir, pa poljubi zemlju između njegovih ruku, a zatim mu reče: – Neka okrijepi Alah cara i neka mu pomogne! O, care, pričekaj malo s tim na što si se odlučio, jer razuman čovjek ne radi ništa prije no što razmisli o posljedicama svoga rada, a dobro je rekao onaj koji je izrekao poslovicu: Sudbina nije prijatelj onome koji ne misli na posljedice. – Doprla mi je do ušiju, o, care, jedna priča o ženskim zamkama. – A šta ti je to doprlo do ušiju? – zapita car, a vezir mu odgovori:

PRIČA ČETVRTOG VEZIRA

– Doprlo mi je do ušiju, o, care, da je bila jedna lijepa, dražesna, blistava i savršena žena, kojoj nijedna žena nije bila ravna, pa su je ugledali neki mladići koji su sablažnjavali žene, i jedan od njih zavolje je velikom ljubavlju, ali se žena suzdržavala od preljuba, a on joj i nije bio u volji.

I dogodi se da je muž te žene jednom otputovao u neku zemlju, a taj mladić joj poče po nekoliko puta dnevno slati poruke, ali mu ona nije odgovarala. I mladić ode jednoj starici koja je stanovala u blizini, pa joj se poče

žaliti na ljubav koja ga bješe satrla i na svoju strast za tom ženom, rekavši joj da se hoće zbližiti s njom. – Jamčim ti za to, a tebi se neće dogoditi nikakvo zlo; dovest ću te onome što hoćeš, ako to zaželi veliki Alah – reče starica, a mladić joj dade dinar kad je čuo te njene riječi, pa ode svojim putem.

A kad nastade jutro, starica ode toj ženi, pa obnovi s njom prijateljstvo i poznanstvo, a zatim poče navraćati u njenu kuću svakoga dana, pa je i objedovala i večerala s njom i odnosila iz njene kuće jelo za svoju djecu. I ta je starica vragovala i veselila se s tom ženom sve dotle dok je nije pokvarila, tako da se njoj činilo da se sa staricom ne može rastati ni za jedan sat.

I jednom se dogodi da je starica ponijela kruha kad je izišla iz kuće te žene, a zatim je stavila na taj kruh mnogo masti i papra, pa je njime hranila psa nekoliko dana. I jednoga dana starica dade psu mnogo papra i masti, a kad je pas to pojeo, udariše mu suze na oči od ljutog papra, te pođe sa staricom plačući, a žena se čudom začudi tome, te zapita staricu: – O, majčice, zašto plače taj pas? – O, kćeri – odgovori joj starica – njegova povijest je čudna. To je bila žena, moja drugarica i prijateljica, koja bješe lijepa, dražesna, blistava i savršena, pa se u nju zaljubio jedan mladić iz njene ulice, koji je osjetio prema njoj tako veliku i strasnu ljubav da je pao u postelju. I on joj je često slao poruke, nadajući se da će ona biti milostivija prema njemu i da će se sažaliti na nj, ali ona ne htjede to učiniti, a ja je savjetovah i govorah joj: – O, kćerčice, poslušaj ga i učini sve što ti kaže, sažali se na nj i budi ljubazna prema njemu – ali ona ne htjede primiti moj savjet. A kad je strpljenje toga mladića bilo na izmaku, on se požali nekim svojim prijateljima, te se oni poslužiše nekim vradžbinama i tako je pretvoriše u psa. A kad vidje šta ju je snašlo i u kakvom je stanju i kako joj se promijenio izgled (a nije bilo nijednoga stvorenja da se sažali na nju osim mene), ona dođe u moju kuću, pa mi se poče umiljavati i ljubiti mi ruke i noge, plačući i ridajući, a ja je prepoznah, pa joj rekoh: – Ja sam te često savjetovala, ali ti nisi imala nikakve koristi od mojih savjeta...

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade petsto osamdeset peta noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je starica rekla ženi: – I kad 585. NOĆ
vidjeh u kakvom je stanju, o, kćerčice, meni ga bi žao, te ga zadržah kod sebe, pa je eto takav kakav jest, a kad god se sjeti šta je bilo s njim ranije, on plače: oplakuje sebe sama. – A ženu obuze veliki strah kad je čula te staričine riječi, te uzviknu: – O, majčice, veoma si me uplašila tom pričom! – Čega se bojiš? – zapita je starica, a žena joj odgovori: – Jednog lijepog mladića zanijela je ljubav prema meni, pa mi je nekoliko puta slao poruke, a ja sam ga odbijala, te se sad bojim da mi se ne dogodi ono isto što se dogodilo tome psu. – Pazi, o, kćerčice, da mu se ne protiviš; ja se veoma bojim za tebe – kaza starica. – Ako ne znaš gdje on živi, reci mi kako izgleda, pa ću ti ga ja dovesti.

I žena opisa mladića, a starica se pretvarala da ga ne poznaje, te reče: – Otići ću da se raspitam o njemu. – A kad je izišla iz ženine kuće, starica ode onom mladiću, pa mu reče: – Umiri svoju dušu: ja sam vješto izvela stvar

s onom ženom. Dođi sutra u podne, pa me sačekaj na početku ulice; ja ću te povesti i uvesti u njenu kuću, pa ćeš se proveseliti kod nje dok ne prođe ostatak dana i cijela noć.

Mladić se obradova velikom radošću kad je to čuo, te dade starici dva dinara i reče joj: – Kad budem zadovoljio svoju potrebu, dat ću ti deset dinara. – A starica se vrati onoj ženi, pa joj reče: – Upoznala sam se s njim, pa smo porazgovarali o toj stvari, ali sam vidjela da je on veoma ljut na tebe i da namjerava da ti naudi, te sam ga svejednako nagovarala da ti dođe sutra u vrijeme kad mujezin poziva na molitvu. – I žena se obradova velikom radošću, te uzviknu: – O, starice, ako mu se srce umiri i ako mi dođe u podne, dat ću ti deset dinara. – Samo od mene možeš saznati kad će doći – odgovori joj starica.

A kad nastade jutro, starica reče ženi: – Zgotovi ručak, pa obuci najskupocjenije haljine koje imaš, a ja ću otići da ti ga dovedem. – I žena se stade udešavati i poče gotoviti jelo, a što se tiče starice, ona iziđe iz kuće, pa poče željno iščekivati mladića, ali on ne dođe. I starica je išla amo-tamo, tražeći ga, ali ne ču ništa o njemu, te reče: – Šta da radim? Zar da mi propadne ono jelo koje je zgotovila i onaj novac koji mi je obećala? Ne, ne dam da moje lukavstvo bude uzaludno, već ću potražiti nekoga drugog, pa ću joj ga odvesti!

I dok je tako hodala ulicom, starica odjednom ugleda jednog lijepog i divnog mladića na čijem su se licu vidjeli tragovi putovanja, te mu priđe, pa ga pozdravi i zapita: – Jesi li željan jela i pića i spremne žene za sebe? – A gdje je to? – zapita čovjek, a starica mu reče: – Kod mene, u mojoj kući. – I čovjek pođe sa staricom, koja nije znala da je to muž one žene, a kad dođoše do kuće, starica zalupa na vrata, te joj žena otvori vrata. A dok je starica ulazila, žena otrča da se spremi, da se obuče i namiriše.

I starica uvede muškarca u gostinjsku sobu, jer je bila veoma ljuta, a žena prepozna svoga muža kad joj je pao pogled na čovjeka što je sjedio pored starice, te brže-bolje smisli lukavstvo i prijevaru i snađe se istoga časa i trenutka.

Ona skine papuču s noge, pa reče mužu: – Nas dvoje se nismo tako zavjetovali jedno drugom! Kako me možeš varati i činiti tako što sa mnom! Kad sam čula da si došao, ja sam te iskušala pomoću ove starice i navela te na ono što sam ti kazala da ne činiš, a sad sam dobro vidjela šta sve činiš i kako si pogazio zavjet koji smo dali jedno drugom. Dosad sam mislila da nisi griješio, ali smo te i ja i ova starica vidjele rođenim očima kako odlaziš razvratnicama!

I ona poče udarati muža papučom po glavi, a on je poricao sve i zaklinjao joj se da je nikad u životu nije prevario i da nije činio ništa od onoga zbog čega ga je sumnjičila. I muž se svejednako zaklinjao velikim Alahom, a žena ga je svejednako udarala, plačući i vičući: – Ovamo-te, o, muslimani! – I on je zatvarao usta rukom, ali ga je ona ujedala. I muž se poče ponižavati pred ženom i ljubiti joj ruke i noge, ali mu ona ne htjede oprostiti, već ga je i dalje udarala rukom po vratu.

A potom žena namignu starici da joj zadrži ruku, te joj starica priđe, pa joj poče ljubiti noge i ruke, i naposljetku ih nagovori da sjednu. A kad sjedoše,

muž poče ljubiti ruke starici, govoreći joj: – Neka ti veliki Alah dâ svako dobro za tvoje zalaganje da me spasiš od nje! – a starica se čudila ženinu lukavstvu i njenoj podmuklosti.

Eto, o, care, jednoga primjera ženske podmuklosti, njihova lukavstva i njihovih zamki.

Kad je čuo sve to, car izvuče pouku iz vezirove priče, te odustane od namjere da ubije sina...

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade petsto osamdeset šesta noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je četvrti vezir ispričao caru tu priču i da je onda car odustao od namjere da ubije svoga sina. A kad nastade peti dan, caru dođe ona robinja, držeći u ruci pehar s otrovom, pa poče dozivati u pomoć i udarati se po obrazima i licu, govoreći: – O, care, ili ćeš biti pravedan prema meni, pa ćeš se naplatiti svome sinu za ono što mi je učinio, ili ću ja ispiti ovaj pehar i umrijeti, a ti ćeš nositi taj grijeh na duši do dana uskrsnuća. Tvoji veziri pripisuju meni zamke i podmuklosti, ali ne svijetu nije nitko podmukliji od njih. Zar nisi čuo, o, care, priču o zlataru i robinji? – A šta se to desilo među njima? – zapita car, a djevojka reče: 586. NOĆ

ČETVRTA ROBINJINA PRIČA

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je bio neki zlatar koji se predavao ljubavi prema ženama i ispijanju vina, pa je jednom otišao jednome svome prijatelju, a kad je pogledao u zid u njegovoj kući, ugledao je sliku jedne djevojke, od koje ljepše, divnije i otmjenije nije vidio onaj koji gleda. I zlatar poče često pogledati u tu sliku, diveći se ljepoti njena lika, te mu ljubav prema naslikanoj djevojci toliko obuze srce da se razbolio i zamalo da nije umro.

I dogodi se jednoga dana da mu dođe u pohode jedan od njegovih prijatelja, koji sjedne pored njega, pa ga zapita kako mu je i na što se žali. I zlatar reče: – O, brate, sva moja bolest i sve što me je snašlo – od ljubavi je. Zaljubio sam se u jednu sliku koja je izrađena na zidu toga i toga moga prijatelja. – I prijatelj poče koriti zlatara rekavši mu: – To je zato što si malouman! Kako si se mogao zaljubiti u sliku na zidu, od koje čovjek ne može imati ni koristi ni štete, koja ne vidi niti čuje, ne uzima niti što odbija? – Slikar ju je morao izraditi samo po slici i prilici neke divne žene – reče zlatar, a njegov prijatelj kaza: – Možda ju je onaj koji ju je izradio stvorio po svojoj zamisli. – Kako mu drago, ja umirem od ljubavi prema njoj – reče zlatar. – Ako na svijetu postoji neko biće koje je nalik na tu sliku, ja se nadam da će mi veliki Alah produžiti život do vremena kad ću je ugledati.

I prisutni odoše, pa se počeše raspitivati o čovjeku koji je naslikao tu ženu, te tako saznaše da ju je naslikao jedan čovjek koji je otišao u neku tuđu zemlju. I napisaše mu pismo u kojem se požališe na stanje svoga prijatelja i zapitaše ga kako je postala ta slika: da li ju je stvorio po svojoj mašti ili je vidio takvu ženu u svijetu, a on ima posla ovakav odgovor: – Tu sliku sam izradio po slici i prilici jedne djevojke, pjevačice jednoga vezira, a ona je sad u Kašmiru, u indijskom podneblju.

Kad je zlatar (a on je živio u zemlji Perzijanaca) čuo to, on se spremi i pođe na put, uputivši se u indijske zemlje, i stiže u taj grad poslije duga putovanja po tuđim zemljama, a kad je ušao u taj grad i kad se smjestio u njemu, ode jednome prodavaču ljekarija koji je živio u tome gradu (a taj prodavač ljekarija bio je dovitljiv, bistar i razuman čovjek), pa ga zapita kakav je car i kako se vlada. – Što se tiče našega cara – reče mu prodavač ljekarija – on je pravedan, lijepo postupa sa stanovnicima svoga carstva i čini im dobra, a pravo sudi svojim podanicima i na svijetu ne voli samo vračare. Kad mu padne šaka koji vračar ili koja vračara, on ih baca u jedan bunar izvan grada, pa ih tamo ostavlja da gladuju dok ne umru.

Potom zlatar poče ispitivati prodavača ljekarija o životu svakoga vezira i o njegovim postupcima, a prodavač ljekarija mu ispriča kako živi i šta radi svaki vezir, pa tako u razgovoru spomenuše onu djevojku, te prodavač ljekarija reče: – Ona je kod toga i toga vezira.

Poslije toga zlatar sačeka da prođe nekoliko dana, ne bi li dotle smislio neko lukavstvo, pa iziđe iz kuće jedne kišovite noći, kad je grmjelo i kad je puhao jak vjetar, a ponese i pribor kojim se služe kradljivci, pa ode kući onoga vezira koji bješe gospodar te djevojke. I zlatar prikači kukama ljestvice za tu kuću, pa se tako popne na krov vezirova dvora, a kad se popeo tamo, pogleda u dvorište i vidje da sve robinje spavaju, svaka u svojoj postelji. I ugleda jedan krevet od mramora na kojem je ležala djevojka slična mjesecu kad zasja u četrnaestu noć, pa se uputi njoj i sjedne pored njena uzglavlja, a zatim skine pokrivač s nje i odjednom vidje da je pokrivač zlatan, a da joj čelo glave stoji svijeća, i da su sve svijeće utaknute u svijećnjake od žežena zlata, dok same svijeće bijahu od ambre. A ispod jastuka te djevojke bješe jedna srebrna kutija za nakit, u kojoj bijaše sav njen nakit, i ta joj je kutija stajala zatvorena pod uzglavljem. I zlatar izvuče nož, pa njime udari djevojku u zadnjicu i zadade joj primjetnu ranu, te se djevojka probudi, zaplašena i prestravljena, a kad je ugledala zlatara, nije se usudila vikati, već je šutjela, misleći da je on došao samo zbog njenog bogatstva. – Uzmi kutiju s onim što je u njoj, jer nećeš imati nikakve koristi ako me ubiješ, a ja računam na tvoju plemenitost – reče ona, te zlatar uzme kutiju s onim što je bilo u njoj, pa ode . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade petsto osamdeset sedma noć, ona reče:

587. NOĆ – Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da se zlatar popeo na vezirov dvor i da je onda udario djevojku u zadnjicu i ranio je, a zatim je uzeo kutiju s nje-

nim nakitom, pa je otišao. A kad nastade jutro, zlatar obuče svoje odijelo, pa ponese kutiju u kojoj bješe nakit i ode vladaru toga grada, pred kojim poljubi zemlju, a zatim reče: – O, care, ja sam ti odan, a rodom sam iz horasanskih zemalja. Došao sam s namjerom da se preselim u grad tvoga veličanstva, jer su se pronijeli glasovi o tvojim blagim postupcima i o tvojoj pravednosti prema podanicima, pa sam i ja zaželio da budem pod tvojom zastavom. Stigao sam u ovaj grad krajem današnjeg dana, ali su gradska vrata bila zatvorena, te sam legao ispred njih; i dok bijah između sna i jave, odjednom ugledah četiri žene, od kojih je jedna jahala metlu, dok je druga jahala mahalicu, te mi bješe jasno, o, care, da su to vračare koje lete u tvoj grad. I jedna od njih mi se približi pa me tresnu nogom i udari lisičjim repom koji je držala u ruci, a to me je zaboljelo; i obuze me gnjev zbog toga, te je udarih nožem koji sam imao pri sebi i pogodih je u zadnjicu, kad se bješe okrenula, jureći. A kad je udarih, ona pobježe, ali joj je ispala ova kutija s onim što je u njoj, te je ja uzeh i otvorih i vidjeh da je u njoj skupocjeni nakit. Uzmi taj nakit, jer on meni nije potreban zato što ja putujem po planinama, a zemaljski život sam prognao iz svoga srca i odrekao sam se svijeta i svih njegovih dobara, jer težim za likom velikog Alaha.

I on stavi kutiju pred cara, pa ode, a kad je on izišao iz dvora, car otvori kutiju, pa izvadi iz nje nakit i poče ga okretati u rukama, te tako između drugog nakita nađe i ogrlicu koju bješe poklonio veziru, gospodaru te djevojke. I car pozove toga vezira, a kad ovaj dođe, car mu reče: – Evo ogrlice koju sam ti poklonio. – I vezir vidje i prepozna ogrlicu, pa reče caru: – Jest, ja sam je poklonio jednoj svojoj robinji-pjevačici. – Odmah mi dovedi tu djevojku! – reče car veziru, te vezir dovede djevojku, a kad je ona došla, car reče: – Obnaži joj zadnjicu, pa vidi ima li kakve rane na njoj ili nema. – I vezir obnaži djevojčinu zadnjicu, pa vidje da je na njoj rana koju joj je netko zadao nožem, te reče caru: – Jest, o, gospodaru, ima ranu na zadnjici. – To je zacijelo i bez sumnje vračara, kao što mi je rekao onaj isposnik! – reče nato car veziru.

Zatim car naredi ljudima da bace tu djevojku u onaj bunar za vračare, te je oni odniješe u bunar toga istoga dana. A kad nastade noć i kad je zlatar saznao da mu je lukavstvo pošlo za rukom, on ode čuvaru toga bunara, noseći u ruci kesu u kojoj bješe hiljadu dinara, pa ostade sjedeći i razgovarajući do prve trećine noći, a potom zapodjenu razgovor s njim i reče: – Znaj, o, brate, da ova djevojka nije kriva za ono o čemu se priča, već joj se to dogodilo zbog toga što nema sreće.

I zlatar ispriča čuvaru cijelu djevojčinu povijest, od početka do kraja, a zatim reče: – O, brate, uzmi ovu kesu u kojoj ima hiljadu dinara, a daj mi tu djevojku; ja ću otputovati s njom u svoju zemlju. Od tih dinara imat ćeš više koristi nego od djevojčina zatočenja; iskoristi ovu nagradu koju ti dajem za nas, a nas dvoje ćemo se moliti Alahu da budeš sretan i siguran. – A kad je čuo tu zlatarevu priču, čuvar se čudom začudi njegovu lukavstvu, koje mu bješe pošlo za rukom, te uze kesu s onim što bijaše u njoj, a zlataru preda djevojku pod pogodbom da s njom ne proboravi u tome gradu ni jedan sat. I zlatar

odmah uzme djevojku, pa je onda pošao s njom i putovao, idući sve brže, dok tako nije stigao u svoju zemlju i dok nije postigao ono što je želio.

– Pogledaj, dakle, o, care, kakve mogu biti zamke i lukavstva muškaraca. Tvoj vezir ti ne dâ da se naplatiš za ono što mi je učinjeno, a sutra ćemo i ti i ja stajati pred pravednim sucem, pa će se on tebi naplatiti za ono što je meni učinjeno.

Kad je čuo te djevojčine riječi, car zapovjedi da se ubije njegov sin. Ali onda dođe peti vezir, pa poljubi zemlju između carevih ruku i reče: – O, care, veliki po svome dostojanstvu, pričekaj i nemoj hitati da ubiješ svoga sina! Poslije žurbe često se javlja kajanje, te se bojim da se ne moraš kajati onako kako se kajao čovjek koji se više nikad nije smijao u životu. – A kako je to bilo, o, vezire? – zapita car, a vezir reče:

PRIČA PETOGA VEZIRA

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je bio jedan čovjek koji je spadao u koljenoviće i sretne ljude, pa je imao novaca, i slugu, i robova, i spahiluka, ali je umro i otišao na istinu velikom Alahu, a ostavio je maloga sina. I taj dječak poraste, pa poče jesti i piti i slušati glazbu, a bješe široke ruke, te je razdavao i tako rasipao novac koji mu bješe ostavio otac da mu je propalo cijelo bogatstvo . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade petsto osamdeset osma noć, ona reče:

588. NOĆ – Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je tome mladiću propalo cijelo bogatstvo koje mu bješe ostavio otac i da mu od njega nije ništa ostalo, te je onda počeo prodavati crne i bijele robove i spahiluke, pa je tako spiskao sve što je imao – i očev novac i ostalo – i tako je osiromašio da je počeo raditi s radnicima.

I mladić je proveo tako godinu dana, a dok je jednoga dana sjedio pored zida, čekajući da ga netko najmi za rad, odjednom mu se približi jedan čovjek koji je imao divno lice i odijelo, pa ga pozdravi, a mladić ga zapita: – O, čiko, zar si me ti poznavao izranije? – Uopće te nisam poznavao – odgovori mu čovjek koji mu bješe prišao – već vidim na tebi tragove sreće, iako si sada u takvome stanju. – O, čiko – odgovori mu mladić – ispunilo se ono što mi je bilo suđeno i unaprijed namijenjeno: da li ti je što potrebno, o, čiko, o, svjetloliki, pa da me najmiš za taj posao? – O, dijete moje – odgovori čovjek koji mu bješe prišao – hoću da te najmim za jedan lak posao. – A kakav, o, čiko? – zapita mladić, a čovjek koji mu bješe prišao reče: – Sa mnom u kući živi deset staraca, a nemamo nikoga da obavlja naše poslove; dat ćemo ti hrane i odijela koliko ti treba, a ti ćeš nas dvoriti, pa ćeš dobiti od nas dobro i novac

koji ti bude pripao, a Alah će ti, možda, našim posredstvom, vratiti raniju sreću. – Slušam i pokoravam se! – odgovori mladić, a starac mu reče: – Ali imam jedan uvjet. – A kakav je taj tvoj uvjet, o, čiko? – zapita mladić, a starac mu reče: – O, dijete moje, taj uvjet se sastoji u tome da kriješ naše tajne i ono što budeš vidio kod nas, a kad vidiš kako plačemo, nemoj nas pitati zašto plačemo. – Dobro, o, čiko – odgovori mladić, a onda mu starac reče: – O, dijete moje, hajde sa mnom s blagoslovom velikog Alaha! – I mladić pođe u stopu za starcem, koji ga odvede i uvede u kupatilo, gdje otkloni s njegova tijela onu prljavštinu što bješe na njemu, a zatim starac posla jednoga čovjeka da donese jedno lijepo platneno odijelo, pa ga obuče mladiću i ode s njim svojoj kući, svojim ljudima.

A kad je ušao, mladić vidje da se nalazi u visoko sagrađenoj, prostranoj kući, s jakim stupovima i sobama koje su se nalazile jedna prema drugoj, a u kući bješe i dvorana, i u svakoj dvorani bješe po jedan bazen s vodom, nad kojim su cvrkutale ptice, dok su prozori sa svih strana gledali u divan vrt u tom istom dvorištu.

I starac uvede mladića u jednu od tih soba, te mladić vidje da je ona ukrašena raznobojnim mramorom, da je strop u njoj išaran azurom i sjajnim zlatom, a da je pod zastrt svilenim ćilimima. I mladić nađe u toj sobi deset staraca koji su sjedili jedan prema drugome, a svi bijahu u odjeći tuge i svi plakahu i ridahu, te se začudi tome i odluči da o tome zapita starca, ali se sjeti njegova uvjeta, te zadrža jezik za zubima.

A starac preda mladiću jedan kovčeg u kojem bješe trideset hiljada dinara, pa mu reče: – O, dijete moje, troši za nas i sebe onoliko novaca iz ovoga kovčega koliko je potrebno, uživajući naše povjerenje, a sjećaj se moga savjeta. – I mladić mu odgovori: – Slušam i pokoravam se! – pa je danima i noćima trošio novac iz toga kovčega, a potom jedan starac umre, te ga njegovi drugovi okupaše i umotaše u pokrov, pa ga sahraniše u vrtu iza kuće. I smrt je neprestano uzimala jednoga za drugim, dok nije ostao samo onaj starac koji bješe najmio mladića. I taj starac življaše s mladićem u toj kući, a trećega ne bješe, pa tako proživješe nekoliko godina, a zatim se razbolje i taj starac. A kad je izgubio nadu da će starac ostati živ, mladić mu ode i izrazi mu svoje žaljenje, a zatim mu reče: – O, čiko, ja sam vas služio i za dvadeset godina nije bilo nijednoga sata kad vas nisam dvorio, a bio sam vam odan i marljivo sam vas dvorio, kako sam mogao. – Jest, o, dijete moje – odgovori mu starac – ti si nas dvorio dok nisu pomrli svi starci, i dok svi nisu otišli na istinu velikom, slavnom Alahu, jer smrt ne možemo izbjeći. – O, gospodaru – kaza mladić – tebi prijeti opasnost, te hoću da me obavijestiš o uzroku vašeg plakanja i vaših stalnih ridanja, tuge i uzdaha. – O, dijete moje – odgovori mu starac – to ti nije nimalo potrebno; nemoj me primoravati, dakle, da učinim ono što ne mogu. Molio sam se velikom Alahu da nikoga ne iskušava onako kako je iskušao mene, a ako se hoćeš spasiti onoga što je nas snašlo, nemoj otvarati eno ona vrata. – I starac pokaza mladiću ta vrata i opomenu ga da ih ne otvara, rekavši

mu: – A ako hoćeš da te snađe ono što je snašlo nas, otvori ih: saznat ćeš zašto smo plakali, ali ćeš se kajati za to onda kad će kajanje biti uzaludno ...

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade petsto osamdeset deveta noć, ona reče:

589. NOĆ – Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je starac koji je ostao živ poslije smrti one desetorice rekao mladiću: – Pazi da ne otvoriš ta vrata; kajat ćeš se onda kad će tvoje kajanje biti uzaludno. – A zatim se pogorša starčeva bolest, te on umre, a mladić ga okupa svojom rukom i umota u pokrov, pa ga ukopa pored njegovih drugova. I mladić je i dalje sjedio u toj odaji, koja bješe zatvorena sa svim onim što se nalazilo u njoj, ali se nije obazirao na to, već je bio uznemiren i razmišljao je o onome što se dogodilo sa starcima.

I jednoga dana dok je tako razmišljao o riječima onoga starca koji mu bješe ostavio u amanet da ne otvara ona vrata, odjednom mu pade na pamet da pogleda u njih. I mladić ustade, pa pođe na onu stranu da ih potraži, i tako naiđe na jedna majušna vrata na kojima pauk bješe savio svoje gnijezdo, a na tim vratima bila su četiri čelična katanca. A kad je pogledao u ta vrata, mladić se sjeti starčeve opomene, te ode od njih. Ali ga duša poče iskušavati da otvori ta vrata, a on se obuzdavao sedam dana, ali osmoga dana nadjača njegova duša, te on uzviknu: – Otvorit ću ta vrata na svaki način, pa ću vidjeti šta će mi se desiti zbog toga! Ono što su sudili veliki Alah i sudbina ne može se ničim otkloniti, a ništa se neće zbiti ako on to neće.

I mladić ustane, pa otvori vrata, slomivši najprije katance, a kad ih je otvorio, ugleda jedan uzani prolaz, te pođe njim i išao je tako tri sata, pa je odjednom izišao na obalu jednoga velikog potoka. I mladić se začudi tome, pa poče hodati obalom, osvrćući se desno i lijevo, kad se odjednom iz zraka spusti jedan veliki orao, koji ščepa mladića pandžama, pa uzleti, te je letio s njim između neba i zemlje dok nije doletio na jedan otok usred mora. I onda orao baci mladića na taj otok, pa ode, a mladić se nađe u zabuni, jer nije znao kamo da pođe.

I dok je on tako sjedio jednoga dana među danima, na moru odjednom zablistaše jedra neke lađe, kao što blistaju zvijezde na nebu, te se njegove misli usredotočiše na tu lađu, jer se nadao da će ga ona spasiti. I mladić poče pogledati u tu lađu, a ona doplovi i bješe blizu njega. A kad je lađa doplovila, mladić ugleda jedan čamčić od slonovače i ebanovine, s veslima od sandalovine i aloja, sav obložen pločicama od sjajnoga zlata, a u njemu bješe deset nevinih djevojka, sličnih mjesecima. I te djevojke iziđoše iz čamca kad ugledaše mladića, pa mu počeše ljubiti ruke i noge, govoreći mu: – Ti si car mladoženja! – A zatim mu priđe jedna djevojka slična nezaklonjenu suncu na vedrome nebu, koja je držala u ruci svilenu maramu u kojoj bijahu carsko odijelo i vijenac, ukrašen svakojakim dragim kamenjem. A kad mu priđe, ona mu obuče odijelo i stavi mu vijenac na glavu. I djevojke poniješe mladića na rukama k čamcu, i on vidje u njemu svakojake prostirke od raznobojne svile. A zatim razapeše jedra, pa zaploviše preko morskih valova.

– I kad se nađoh s njima – govorio je mladić – ja pomislih da je to san, a nisam znao kamo me vode. A kad je čamac doplovio do obale, ja vidjeh da na obali ima tako mnogo vojnika i da njihov broj ne zna nitko osim Alaha (neka je njegova slava i veličina!) i da su svi ti ratnici u oklopima. I oni mi privedoše pet konja sa zlatnim sedlima, ukrašenim svakojakim biserjem i dragim kamenjem, te uzjahah jednoga, a ostala četiri pođoše sa mnom. A kad uzjahah konja, nad glavom mi se sklopiše zastave i stjegovi, a ljudi počeše udarati u bubnjeve i talambase, dok se ratnici poređaše desno i lijevo, a ja sam svejednako ponavljao: – Spavam li ili sam budan? – I svejednako sam jahao, ne vjerujući da me okružuje takav sjaj i misleći da su sve to pusti snovi, dok tako ne dođosmo do jedne zelene livade, u kojoj bjehu dvorovi, vrtovi, drveća, potoci, cvijeće i ptice koje su slavile jedinog Alaha, pokorioca. A dok se to zbivalo, iz tih dvorova i vrtova iziđoše ratnici kao neki potok koji pada s visine, pa oni ispuniše tu livadu. A kad mi se približiše, ratnici stadoše, pa iz njihove sredine stupi naprijed car, koji je jedini jahao, dok je ispred njega išlo pješice nekoliko ljudi iz njegove pratnje.

A kad je prišao mladiću, taj car sjaha s konja, a mladić vidje da je car sjahao, te i sam sjaha, pa se pozdraviše najboljim pozdravom, a zatim opet pojahaše konje, pa car reče mladiću: – Hajde s nama, ti si moj gost – te tako mladić pođe s carem, razgovarajući s njim, a njihova se pratnja uredi, pa pođe, i išla je ispred njih do carskoga dvora. A zatim svi sjahaše, pa uđoše u dvor...

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade noć kojom se puni petsto devedeset noći, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je taj car poveo mladića i da 590.
su obojica pošli, okruženi pratnjom, pa su išli u dvor, a mladićeva ruka bila NOĆ
je u carevoj ruci. I car posadi mladića na carsko prijestolje, pa i sam sjedne pored njega. A kad je car skinuo veo s lica, mladić vidje da je to djevojka slična nezaklonjenu suncu na vedrome nebu: lijepa, dražesna, blistava i savršena, da je ohola i da se prenemaže. I mladić pogleda i vidje da je ona veoma sretna i veoma zadovoljna, te se poče diviti njenoj ljepoti i njenim dražima, a ona mu reče: – Znaj, o, care, da sam ja carica ove zemlje i da su svi ratnici koje si vidio, a i svi konjanici i pješaci među njima – žene, jer među nama nema muškaraca. A muškarci u našoj zemlji napasaju stoku, siju, žanju i rade, obrađuju zemlju, podižu gradove i staraju se o onome što je korisno za ljude, baveći se raznim zanatima; što se tiče žena, one su suci, činovnici i ratnici. – I mladić se čudom začudi tome, a dok su oni tako razgovarali, odjednom uđe vezir, pa mladić vidje da je to prosijeda starica, pristojna, veličanstvena i dostojanstvena. – Dovedi nam suca i svjedoke – reče joj carica, te starica ode po njih, a carica se vrati mladiću, pa poče razgovarati s njim i zabavljati ga, odgoneći njegovu tugu ljubaznim riječima, a potom mu se obrati, pa ga zapita: – Pristaješ li da ti budem žena?

I mladić ustade, pa poče ljubiti zemlju između caričinih ruku, ali mu ona to ne dopusti, te joj mladić reče: – O, gospođo, ja sam ništavniji od onih slugu

koji te dvore! – Ali carica kaza: – Zar ne vidiš sve ove sluge i ratnike, i bogatstvo i blago i zalihe koje si zapazio? – Jest, vidim – odgovori mladić, a carica mu reče: – Sve je to tvoje, pa raspolaži time, dajući i poklanjajući ono što ti padne na pamet. – A zatim mu carica pokaza jedna zatvorena vrata, pa mu reče: – Raspolaži svim tim, osim onim vratima: kad ih budeš otvorio, kajat ćeš se, ali od toga kajanja nećeš imati koristi.

I ona nije stigla ni da iskaže sve to, a dođe vezirka sa sucem i svjedocima. A kad oni dođoše (a sve to bjehu starice, s kosom opuštenom niz leđa, veličanstvene i dostojanstvene) i stadoše pred caricom, a ona im zapovjedi da zaključe njen bračni ugovor, te je one tako udadoše za mladića.

I carica priredi gozbe, pa okupi ratnike, koji jedoše i piše, a zatim mladić ode carici u ložnicu i nađe je nevinu i čednu. I on joj oduze nevinost, pa provede s njom sedam godina, živeći najslađim i najugodnijim, najsretnijim i najljepšim životom, ali se jednoga dana sjeti onih vrata, pa reče: – Da iza tih vrata nema velikoga blaga, još većeg od onoga koje sam vidio, žena mi ne bi zabranila da ih otvorim. – I on ustane, pa otvori vrata, kad se odjednom iza njih ukaza ona ptica koja ga bješe odnijela s morske obale i spustila na otok. A kad ugleda mladića, ta ptica uzviknu: – Nema mjesta za lice onoga koji nema uspjeha! – pa ga ščepa i preleti s njim tu udaljenost za jedan sat, leteći između zemlje i neba, a zatim ga spusti na ono mjesto s kojega ga bješe ugrabila, pa je nestade. I mladić posjedi malo na tome mjestu, a potom se pribra i sjeti kako je bio sretan, velik i poštovan, i kako su ratnici išli ispred njega, a on je zapovijedao i zabranjivao, te poče plakati i ridati. I tako provede dva mjeseca na morskoj obali, na onome mjestu gdje ga je spustila ptica, pa mu se prohtje da se vrati svojoj ženi. I jedne noći nije spavao, već je s tugom razmišljao, kad se odjednom razliježe glas koji je govorio, a taj je glas vikao: – Kako velike bjehu naslade! Ne može, ne može ti se više vratiti ono što je minulo! Neka te more još veći jadi! – A kad je to čuo, mladić izgubi svaku nadu da će se sastati s caricom, i da će se vratiti ona sreća za koju bješe znao, a zatim uđe u onu kuću u kojoj su nekad živjeli starci, pa vidje da se i njemu dogodilo ono isto što se dogodilo njima i da su oni zato plakali i tugovali, te im to oprosti poslije toga. I mladića obuzeše tuga i briga, te on uđe u onu dvoranu, pa je svejednako plakao i ridao, ne hajući za jelo, piće i divne mirise, a prestao se i smijati, te je naposljetku i umro, i ljudi ga sahraniše pored onih staraca.

– Znaj, dakle, o, care, da žurba nije za pohvalu i da ona izaziva samo kajanje. Eto savjeta koji ti dajem. – A kad je čuo te riječi, car posluša vezira, te odustane od namjere da ubije sina . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade petsto devedeset prva noć, ona reče:

591. NOĆ – Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je car čuo vezirovu priču i da je onda odustao od namjere da ubije sina. A kad nastade šesti dan, caru dođe ona robinja, držeći u rukama isukani nož, pa mu reče: – O, gospodaru, ako ne prihvatiš moje žalbe i ako ne učiniš ono na što imam pravo i što ti nalaže

čast prema onima koji su mi učinili nažao, a to su tvoji veziri koji tvrde da se žene služe lukavstvom, zamkama i prijevarom, nastojeći da time unište ono na što imam pravo i da primoraju cara da ne haje za moju stvar, znaj... Ali ja ću ti sad dokazati da su muškarci podmukliji od žena, jer ću ti ispričati priču o sinu jednoga cara koji bješe ostao nasamo sa ženom jednoga trgovca. – A šta mu se s njom dogodilo? – zapita car. I robinja reče:

PETA ROBINJINA PRIČA

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je bio jedan veoma ljubomoran trgovac, pa je imao lijepu i dražesnu ženu. On je toliko strahovao za nju i bio toliko ljubomoran da s njom nije ni živio u gradu, već joj je izvan grada podigao dvor koji je bio daleko od drugih zgrada, a podigao ga je u visinu i učvrstio stupove na njemu i načinio nepristupačna ulazna vrata, na koja je metnuo jake katance. Kad bi htio nekud otići, trgovac bi zatvorio vrata, pa bi uzeo ključeve i objesio ih o vrat.

I jednoga dana on bijaše u gradu, a sin cara toga grada iziđe da se prošeta i prohoda, pa tako ugleda to usamljeno mjesto. Dugo ga je tako promatrao, pa mu pred očima bljesnu taj dvor, a u njemu ugleda jednu raskošno odjevenu ženu koja je virila kroz jedan prozor.

I mladić se zbuni kad vidje kako je ta žena lijepa i dražesna, te zaželi da dospije do nje, ali nije mogao to učiniti. Tada pozva jednoga od svojih slugu, a ovaj mu donese tintu i papir, pa carević napisa ženi pismo, govoreći joj u njemu o svome stanju i o svojoj ljubavi, a zatim pričvrsti pismo za zupce na strijeli, pa ga baci u dvor. I strijela pade pred ženu koja je hodala po vrtu, te ona reče jednoj od svojih robinja: – Otrči što brže po onaj papir, pa mi ga daj! – A žena je znala čitati ono što je napisano, te pročita pismo i vidje da joj carević u njemu govori o ljubavi koja ga je iznenada obuzela, o svojoj čežnji i o svojoj strasti. I ona odgovori mladiću na pismo i reče mu da je u njenom srcu još veća ljubav nego što je njegova. Zatim se žena nagne preko dvorskog prozora, pa ugleda carevića i baci mu odgovor, a obuze je još veća čežnja za njim. I carević je ugleda, pa dođe pod dvorski prozor i reče: – Dobaci mi konac, pa ću za nj privezati ključ, a ti ga uzmi. – I žena dobaci konacareviću, te on priveza za nj ključ, a potom ode svojim vezirima i požali im se da toliko voli tu ženu da ne može živjeti bez nje.

– Kakav je tvoj plan i što treba da učinim po tvome naređenju? – zapita jedan od vezira, a carević mu reče: – Hoću da me staviš u kovčeg, pa da odneseš taj kovčeg u dvor toga trgovca. Pretvaraj se da je kovčeg tvoj, pa ću postići ono što želim od te žene i proboravit ću nekoliko dana kod nje, a potom ćeš zatražiti da ti se kovčeg vrati. – I vezir odgovori: – S ljubavlju i zadovoljstvom – a carević ode u svoje boravište, pa legne u jedan kovčeg koji je imao, a vezir zatvori kovčeg i odnese ga u trgovčev dvor.

Zatim trgovac ode veziru, pa mu poljubi ruke i reče: – Možda je našem gospodaru veziru potrebna neka usluga ili ima neku potrebu koju ćemo sa zadovoljstvom ispuniti? – Hoću – reče mu vezir – da ovaj kovčeg staviš na mjesto koje ti je najdraže. – I trgovac reče nosačima: – Nosite ga! – te ga nosači ponijeŝe, a trgovac ga unese u svoj dvor i stavi u jednu od svojih ostava. Poslije toga trgovac iziđe da svrši neki posao, a ona žena priđe kovčegu, pa ga otvori ključem koji je imala uza se, te iz kovčega iziđe mladić sličan mjesecu. Žena ga vidje, pa obuče svoje najljepše haljine, a zatim ga odvede u gostinjsku sobu, gdje su ostali tjedan dana sjedeći pored jela i pića, a kad god bi došao ženin muž, ona bi stavila carevića u kovčeg, pa bi ga zatvorila. Ali jednoga dana car zapita šta je s njegovim sinom, te vezir brže-bolje ode u trgovčevu kuću i zatraži kovčeg od trgovca . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade petsto devedeset druga noć, ona reče:

592. NOĆ – Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je vezir otišao u trgovčevu kuću da zatraži kovčeg i da se onda trgovac vratio u svoj dvor, iako mu to nije bio običaj, pa je zalupao u vrata, a žena ga je čula, pa je uzela carevića i metnula ga u kovčeg, ali se toliko zbunila da ga je zaboravila zatvoriti. I kad je trgovac došao kući s nosačima, oni podigoše kovčeg uhvativši ga za poklopac, te se tako kovčeg otvori, a svi zaviriše u nj i odjednom vidješe da u njemu leži carev sin. I trgovac vidje i prepozna careva sina, pa ode veziru i reče mu: – Iziđi da odvedeš carevića, budući da ga nitko od nas ne može uhvatiti. – I vezir uđe u kuću, pa odvede carevića, a potom svi odoše. A kad se svi raziđoše, trgovac se razvede s tom ženom i zakle se da se više nikad neće oženiti.

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je jedan čovjek, koji je spadao u obrazovane ljude, došao na jedan trg i da je na njemu ugledao jednoga slugu koga su glasno nudili na prodaju. On kupi toga slugu, pa ga odvede u svoje boravište, a svojoj ženi reče: – Brini se o njemu – te tako sluga provede neko vrijeme kod njega. I jednoga dana taj čovjek reče svojoj ženi: – Otiđi sutra u vrt, pa se prohodaj, prošetaj i razonodi – a žena mu odgovori: – S ljubavlju i zadovoljstvom! – I sluga ču to, te uze jelo i pripremi ga u toku noći, a pripremi i pića, poslastice i voće, pa ode u vrt i metnu jelo pod drvo, piće pod drugo drvo, a poslastice i voće pod treće drvo.

A kad nastade jutro, taj čovjek naredi sluzi da ode sa svojom gospodaricom u vrt i zapovjedi mu da donese onoliko jela, pića i voća koliko će im biti potrebno, pa žena iziđe iz kuće i uzjaha konja, a sluga je išao s njom dok ne stigoše do toga vrta. Kad uđoše u vrt, zagrakta jedan gavran, a sluga uzviknu: – Pravo veliš! – te ga gospođa zapita: – Zar si razumio što je rekao gavran? – Jesam, o, gospođo – odgovori sluga, a gospođa ga zapita: – A šta kaže? – O, gospođo – odgovori joj sluga – on kaže: – Pod ovim drvetom je jelo, hodite da ga pojedete! – Vidim da znaš ptičji jezik – reče gospođa sluzi, a on joj odgovori: – Znam. – I njegova gospodarica priđe tom drvetu, pa vidje pod njim pripremu-

ljeno jelo, te ga pojede sa slugom, a bješe veoma začuđena i pomisli da sluga zna ptičji jezik.

I kad pojedoše to jelo, počeše se šetati po vrtu, pa gavran zagrakta, a sluga mu reče: – Pravo veliš! – Šta kaže? – zapita gospođa slugu, a on joj odgovori: – O, gospođo, gavran kaže: – Pod tim i tim drvetom je ibrik pun vode namirisane mošusom, a i staro vino. I žena pođe za slugom i nađe sve to, pa se još više začudi, a sluga poraste u njenim očima. I ona sjedne sa slugom, pa oboje počeše piti, a kad se napiše, počeše hodati po vrtu, ali gavran zagrakta, a sluga kaza: – Pravo veliš! – Šta kaže taj gavran? – zapita na to gospođa slugu, a on joj odgovori: – Kaže da se voće i poslastice nalaze pod tim i tim drvetom.

I žena pođe sa slugom k tom drvetu, pa nađoše sve to, te jedoše voća i poslastica, a zatim počeše hodati po vrtu, ali gavran opet zagrakta, a sluga uze jedan kamen, pa ga baci na gavrana. – Zašto ga udaraš i šta je to rekao? – zapita gospođa slugu, a on joj odgovori: – O, gospođo, kaže mi nešto što ti ne mogu reći: – Reci mi i nemoj se stidjeti, jer između mene i tebe nema ničega – odgovori gospođa. No sluga poče ponavljati da ne može reći, a žena ponavljaše: – Reci! Reci! – i zaklinjaše ga, te joj on naposljetku reče: – Gavran mi kaže: – Učini sa svojom gospodaricom ono što s njom čini njen muž. – I njegova se gospodarica tako nasmija na te riječi da je pala nauznak, a zatim je uzviknula: – To nije teško, a ja ti se ne mogu usprotiviti! – I ona priđe drvetu, pa prostre ćilim pod njim i pozva slugu da zadovolji s njom svoju potrebu, ali se odjednom iza sluge pojavi njegov gospodar, koji ga je gledao, pa ga on pozva i reče mu: – Hej, momče, šta je s tvojom gospodaricom, zašto tu leži i plače? – O, gospodaru – odgovori sluga – pala je s drveta, pa je umrla, te ti je nitko ne može povratiti, osim Alaha (neka je njegova slava i veličina!). A bješe prilegla ovdje da se malo odmori.

A kad žena vidje muža pored sebe, uze se pretvarati da je bolesna, žaleći se na bolove i uzvikujući: – Jaoj, moja leđa! Jaoj, moje slabine! Hodite amo, o, dragi, ja više neću živjeti! – I njen muž izgubi glavu, te pozva slugu, pa mu reče: – Dovedi konja svojoj gospodarici, pa joj pomozi da ga uzjaše! – A kad žena uzjaha konja, njen muž se uhvati za jedan stremen a sluga za drugi, i muž se obrati ženi i reče joj: – Alah te izliječio i iscijelio!

– Eto, o, care to je jedno od lukavstava kojima se služe muškarci i jedna od njihovih spletaka; neka te tvoji veziri ne odvraćaju od namjere da mi pomogneš i da se naplatiš za ono što mi je učinjeno!

I robinja zaplaka pošto je izgovorila ove riječi i car je vidje kako plače (a bila mu je draža od svih robinja), te naredi ljudima da ubiju njegova sina, ali mu dođe šesti vezir, pa poljubi zemlju između njegovih ruku i reče: – Neka veliki Alah uzvisi cara! Ja sam ti odan i savjetujem ti da odgodiš to što si htio učiniti sa svojim sinom . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade petsto devedeset treća noć, ona reče:

593. NOĆ – Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je šesti vezir rekao caru: – O, care, odgodi to što si htio učiniti sa svojim sinom. Laž zaista nalikuje na dim, a istina počiva na čvrstim stupovima. Svjetlost razgoni mrak laži, a znaj da su velike ženske spletke. Tȁ veliki je Alah rekao u svojoj slavnoj knjizi: – Zaista, velike su vaše spletke! – Meni je doprla do ušiju priča o jednoj ženi koja je lukavstvom nadmudrila velikaše carstva, što ranije uopće nitko nije mogao učiniti. – A kako je to bilo? – zapita car, a vezir mu reče:

PRIČA ŠESTOGA VEZIRA

– Doprlo mi je do ušiju, o, care, da je jedna žena, trgovčeva kći, imala muža koji je često putovao, pa joj je jednom muž otputovao u neku daleku zemlju, te je to njegovo putovanje dugo trajalo. I žena to nije mogla izdržati, već zavolje jednoga divnog mladića, trgovačkog sina, i voljela ga je, a i on je nju volio velikom ljubavlju.

A jednoga dana taj se mladić porječka s jednim čovjekom, koji ga tuži valiji toga grada, te valija baci mladića u tamnicu, i vijest o tome dopre do ušiju trgovčeve žene, njegove dragane. A ona izgubi razum, te ustade i obuče najraskošnije haljine, pa ode u valijinu kuću i pozdravi valiju, kome predade pismo ovog sadržaja: – Onaj koga si bacio u tamnicu i zatvorio moj je brat, taj i taj, i on se porječkao s nekim, a svjedoci su ga teretili, svjedočeći lažno. On je bačen u tamnicu ni kriv ni dužan, a ja nemam nikoga da mi dolazi i da se brine za mene, osim njega, pa molim našeg gospodara valiju da se smiluje i da ga pusti iz tamnice.

Kad je pročitao to pismo, valija pogleda u ženu i zavoli je, te joj reče: – Uđi u kuću, a ja ću narediti ljudima da mi ga dovedu, pa ću ti ga poslati, kako bi ga mogla odvesti. – O, gospodaru – odgovori mu žena – ja nemam nikoga, osim velikog Alaha, a tuđinka sam, te ne mogu ući ni u čiju kuću. – Neću te pustiti dok ne uđeš u moju kuću i dok ne zadovoljim s tobom svoju potrebu – reče valija, a žena mu odgovori: – Ako to hoćeš, onda svakako treba da ti dođeš u moju kuću, pa da malo posjediš, da odspavaš i da se odmaraš cijeli dan. – A gdje je tvoja kuća? – zapita je valija, a žena mu odgovori: – U tom i tom mjestu.

Zatim ona iziđe iz valijine kuće (a valijino srce bješe zaokupljeno njome), pa ode gradskom kadiji i reče mu: – O, gospodaru naš kadijo! – Tu sam – reče kadija, a žena mu kaza: – Razmotri moj slučaj, pa će te nagraditi veliki Alah! – Tko ti je učinio nažao? – zapita kadija, a žena mu odgovori: – O, gospodaru, imam jednoga brata, a osim njega nemam nikoga, pa sam ti morala doći, jer ga je valija bacio u tamnicu, a lažni svjedoci su ga teretili da je učinio nekome nažao. Molim te da se zauzmeš za nj kod valije. – I kadija pogleda u

ženu i zavolje je, te joj reče: – Uđi u kuću, u odaju mojih robinja, pa se odmori malo, a ja ću poslati čovjeka valiji i zamoliti ga da pusti tvoga brata, a da znam koliko treba za nj platiti, ja bih mu poslao toliko novaca, samo da zadovoljim svoju potrebu, jer su mi se svidjele tvoje lijepe riječi. – Ako ti tako činiš, o, gospodaru naš, onda nećemo moći da kudimo druge – kaza žena, a kadija uzviknu: – Ako nećeš ući u moju kuću, idi svojim putem! – Kad hoćeš to, o, gospodaru naš, u mojoj kući će to biti skrivenije i bolje nego u tvojoj, jer u tvojoj kući ima robinja i slugu, i ljudi koji dolaze i odlaze; ja sam žena, pa ništa ne znam o svemu tome, ali nužda zakon mijenja. – A gdje je tvoja kuća? – zapita je kadija, a žena mu reče: – U tom i tom mjestu – pa mu zakaza sastanak onoga istoga dana kad je valjalo da joj dođe i valija.

Zatim žena ode iz kadijine u vezirovu kuću, pa preda veziru molbu i potuži mu se na nevolju svoga brata, koga je valija zatvorio, a vezir je poče navoditi na grijeh, govoreći joj: – Zadovoljit ću s tobom svoju potrebu, pa ću ti pustiti brata. – Ako to hoćeš, onda je bolje da to bude u mojoj kući – odgovori mu žena. – U njoj ćemo se bolje zakloniti i ti i ja, a kuća nije daleko, i ti znaš da žene moraju biti čiste i dotjerane. – A gdje je tvoja kuća? – zapita vezir, a žena mu odgovori: – U tom i tom mjestu – i zakaza mu sastanak istoga dana kad i s valijom i kadijom.

A zatim ode caru toga grada, pa mu preda svoju žalbu i zamoli ga da joj pusti brata. – A tko ga je zatvorio? – zapita car, a žena mu odgovori: – Zatvorio ga je valija. – A kad je čuo te ženine riječi, car osjeti da ga je ona pogodila u srce strijelom ljubavi, te joj naredi da s njim uđe u njegov dvor i da ostane u njemu dok on ne pošalje nekoga valiji i dok ne oslobodi njena brata. – O, care – reče mu žena – tebi neće biti teško da to učiniš, pa bilo da ja to hoću, bilo da me silom natjeraš na to, a ako je car to zaželio od mene, onda je to moj sretni udes. Ali će mi car izkazati počast ako dođe u moju kuću i ako tamo prijeđe svojim plemenitim koracima, kao što je rekao pjesnik:

Prijatelji, jeste li vidjeli ili čuli
Da me je posjetio slavan po zasluzi čovjek?

– Neću se protiviti tvome naređenju – reče car, a žena se dogovori s njim da joj dođe onoga istoga dana kad bješe zakazala sastanak i s ostalima, rekavši mu gdje je njena kuća . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade petsto devedeset četvrta noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je žena pristala na carev prijedlog 594.
i da mu je kazala gdje je njena kuća, dogovorivši se s njim da joj dođe istoga NOĆ
dana kad bješe zakazala sastanak s valijom, kadijom i vezirom, a zatim iziđe iz careva dvora, pa ode jednome stolaru i reče mu: – Hoću da mi načiniš ormar s četiri pregrade, ali da svaka ima vrata koja se mogu zatvoriti. Reci mi koliko to stoji, pa ću ti toliko dati. – Četiri dinara – odgovori joj stolar – a ako izvoliš da se zbližiš sa mnom, o, poštovana gospođo, ja to i hoću od tebe, neću ti

uzeti ništa. – Kad se to već ne može izbjeći – reče mu žena – onda mi načini pet pregrada s katancima. – S ljubavlju i zadovoljstvom! – odgovori stolar, a žena se dogovori s njim da joj donese ormar toga istoga dana. – O, gospođo, reče joj stolar – posjedi malo, pa odmah uzmi svoju stvar, a ja ću doći poslije toga, ne žureći se.

I žena je sjedila kod stolara dok joj on nije načinio ormar s pet pregrada, pa ode kući i stavi ormar na ono mjesto gdje sjede gosti, a zatim uze pet odijela i odnese ih bojadisaru, koji svako odijelo oboji drugom bojom, drukčijom od boje ostalih odijela. I žena se lati gotovljenja jela i pripremanja pića i cvijeća, voća i mirisa, a kad dođe ugovoreni dan za sastanak, ona obuče najljepše svoje haljine, pa se udesi i namirisa, a zatim zastre sobu raznim raskošnim prostirkama, pa sjede da čeka goste.

I odjednom dođe kadija, prije ostalih, te ona skoči na noge kad ga vidje, pa poljubi zemlju pred njim, a zatim ga uvede i posadi na postelju i leže s njim i poče vragovati, te kadija zaželi da zadovolji svoju potrebu s njom, ali mu ona reče: – O, gospodaru, svuci odijelo i skini turban, pa obuci ovu žutu košulju i pokrij glavu ovim velom, a ja ću donijeti jela i pića, pa ćeš potom zadovoljiti svoju potrebu. – I žena uze od kadije odijelo i turban, a on obuče košulju i stavi veo, kad odjednom netko zalupa u vrata. – Tko to lupa na vrata? – zapita kadija, a žena mu reče: – To je moj muž! – A šta sad da radim i kud da se djenem? – uzviknu kadija, a žena mu kaza: – Ne boj se, stavit ću te u ovaj ormar. – Čini što si naumila – reče kadija, a žena ga uze za ruku, pa ga uvede u donju pregradu i zatvori ga.

Zatim žena iziđe da otvori vrata, a kad tamo – to bješe valija. I žena poljubi zemlju pred njim čim ga je ugledala, pa ga uze za ruku i posadi na onu istu postelju, a zatim mu reče: – O, gospodaru, ovo je mjesto – tvoje mjesto, ova je kuća – tvoja kuća, a ja sam tvoja robinja i jedna od tvojih sluškinja. Ostani kod mene cijeli dan, svuci to što imaš na sebi, pa obuci ovo crveno odijelo: to je odjeća za spavanje.

I žena sveza valijinu glavu jednom krpom koju je imala pri sebi, a zatim mu uze odijelo, pa dođe, legne u postelju i poče vragovati s njim, te i on poče vragovati s njom, a kad je on pružio ruku da je uhvati, ona mu reče: – O, gospodaru naš, ovaj dan je – tvoj dan, i nitko ga neće dijeliti s tobom, ali budi milostiv i dobar pa mi napiši pismo i naredi da mi puste brata, jer će mi se tek onda srce smiriti. – Slušam i pokoravam se! To mi je na pameti i pred očima! – odgovori valija, pa napisa pismo svome blagajniku, u kojem mu reče: – Čim primiš ovo pismo, bez odgađanja pusti toga i toga; ne budi nemarljiv i ništa ne prigovaraj donosiocu pisma.

Potom valija zapečati pismo, a žena ga uze, pa poče vragovati s valijom u postelji, kad odjednom netko zalupa na vrata. – Tko je to? – zapita valija, a žena mu odgovori: – Moj muž! – te valija uzviknu: – Šta da radim? – Uđi u ovaj ormar, a ja ću poslati nekud muža, pa ću ti se vratiti – odgovori mu žena. I ona povede valiju i uvede ga u drugu pregradu, pa ga zatvori, a kadija je slušao njihov razgovor.

Zatim žena iziđe i otvori vrata, a kad tamo – to bijaše vezir. I žena ga vidje, pa poljubi zemlju između njegovih ruku, dočeka ga i pokloni mu se, a zatim mu reče: – O, gospodaru, učinio si mi čast svojim dolaskom u moju kuću! Ne lišio nas Alah tvojih posjeta! – I žena ga posadi na postelju, pa mu reče: – Svuci odijelo i skini turban, pa obuci ovu laku košulju – te vezir svuče sve što je imao na sebi, a žena mu obuče plavu košulju i stavi na glavu crveni kalpak, pa mu reče: – O, gospodaru, ovo vezirsko odijelo ostavi, dakle, dok mu ne dođe vrijeme, a sad ostani u ovoj odjeći za razgovor, veselje i spavanje.

A kad je vezir obukao košulju, žena poče vragovati s njim u postelji, pa i on poče vragovati s njom i htjede zadovoljiti svoju potrebu, ali mu ona to ne dopusti, već mu reče: – O, gospodaru, to nam neće umaći!

I dok su oni tako razgovarali, netko odjednom zalupa na vrata te vezir zapita ženu: – Tko je to? – a ona mu odgovori: – Moj muž – Šta sad da smislimo? – zapita vezir, a žena mu reče: – Ustani, pa uđi u ovaj ormar, a ja ću poslati nekud svoga muža, pa ću ti se vratiti. Ne boj se! – I ona ga uvede u treću pregradu, pa ga zatvori, a kad iziđe da otvori vrata, vidje da je došao car. I žena poljubi zemlju pred njim čim ga je ugledala, pa ga uze za ruku i dovede na sredinu sobe, a zatim ga posadi na postelju, rekavši mu: – Počastio si nas, o, care, a kad bismo ti ponudili cijeli svijet i sve što je na njemu, to ne bi vrijedilo ni jednoga tvoga koraka na tvome putu k našoj kući...

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade petsto devedeset peta noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je car ušao u ženinu kuću i sjeo 595.
na postelju i da mu je žena rekla: – Odmori se, o, gospodaru, pa svuci odijelo NOĆ
i skini turban (a odijelo koje je car imao na sebi vrijedilo je hiljadu dinara). A kad je car svukao odijelo, žena mu obuče jednu poderanu košulju koja nije vrijedila više od deset dirhema, pa ga poče zabavljati i stade vragovati s njim, a oni ljudi koji su bili u ormaru slušali su šta se događa, ali nitko nije smio ni zucnuti. A kad je car pružio ruku, hoteći da uhvati ženu za vrat, ne bi li zadovoljio svoju potrebu, ona mu reče: – To nam neće umaći, jer sam ti još ranije obećala da ću ti učiniti tu uslugu u ovoj sobi i da ćeš dobiti ono što će te obradovati.

I dok su oni tako razgovarali, netko odjednom zalupa na vrata, te car uzviknu: – Otjeraj ga milom, ili ću ja izići pa ću ga otjerati silom! – To neće biti, o, gospodaru, bolje je da se strpiš dok ga ja ne sklonim da ode, kako znam i umijem – reče žena, a car kaza: – Pa šta da radim? – I žena ga uze za ruku, pa ga uvede u četvrtu pregradu, a zatim ga zatvori, pa ode da otvori vrata, a kad tamo – to bješe stolar. – On također uđe u sobu, pa pozdravi ženu, a ona mu reče: – Kakav si mi ovo ormar načinio? A šta je to s njim, o, gospođo? – zapita stolar, a žena mu reče: – Evo ova pregrada je uska. – O, gospođo, široka je – odgovori stolar, a žena mu reče: – Uđi, pa vidi možeš li se opružiti u njoj. – U njoj se mogu opružiti četvorica – reče stolar, pa uđe u ormar, a žena zatvori i petu pregradu, pa uze valijino pismo i odnese ga blagajniku. I blagaj-

nik uze pismo, pa ga pročita i poljubi, a zatim pusti iz tamnice onoga čovjeka, ženinog dragana. I žena ispriča mladiću šta je sve učinila, a on je zapita: – A šta sad da radimo: – Otići ćemo iz ovoga grada u neki drugi grad – reče žena – jer ovdje ne možemo ostati poslije svega što je bilo. I oni pokupiše ono što su imali, pa sve natovoriše na deve i odmah odoše u drugi grad.

Što se pak tiče onih ljudi, oni su proveli tri dana u pregradama, ne okusivši ništa, pa im se prohtjelo da se pomokre, jer ne bjehu mokrili puna tri dana, te tako stolar zali sultanovu glavu, a sultan zali vezirovu glavu, a vezir zali valijinu glavu, dok je valija zalio kadijinu glavu. I kadija dreknu i uzviknu: – Kakva je ovo prljavština! Zar nam je malo ono što je bilo s nama, već nas još i zapišavaju! – A valija podigne glas, pa reče: – Neka te Alah nagradi većom nagradom, o, kadijo! – te kadija ču to i prepozna valijin glas.

Potom valija opet podigne glas i reče: – Kakva je ovo prljavština! – a onda vezir podigne glas, pa reče: – Neka te Alah nagradi većom nagradom, o, valijo. – A valija ču to i prepozna vezirov glas. Zatim vezir podiže glas i reče: – Kakva je ovo prljavština! – a car prepozna vezira po glasu, ali prešuti i ne odade se, a vezir uzviknu: – Prokleo Alah onu ženu što je ovo učinila s nama! Pozvala je u svoju kuću sve velikaše carstva, osim cara! – I car ču to, pa ciknu na nj: – Šutite! Ja sam prvi upao u mrežu te raspusnice i razvratnice! – I stolar ču njihove riječi, pa kaza: – A ja? Što sam ja zgriješio? Načinio sam joj ormar za četiri dinara u zlatu, pa sam došao da mi ga plati, a ona se poslužila lukavstvom i uvela me u ovu pregradu, te me je tako zatvorila.

I oni počeše razgovarati i zabavljati cara razgovorom, te ga tako minu tuga. Zatim dođoše susjedi, pa vidješe da je kuća prazna, te rekoše jedni drugima: – Jučer je bila ovdje naša susjeda, žena toga i toga, a sad ne čujemo ničiji glas niti ima žive duše u kući. Razbijte vrata i vidite šta je to, samo da nas ne čuje valija ili car i da nas ne baci u tamnicu. Kajat ćemo se za ono što nismo učinili.

Zatim susjedi razbiše vrata, pa uđoše u sobu i vidješe drveni ormar, a u njemu nađoše ljude koji su stenjali od gladi i žeđi. I onda susjedi počeše govoriti jedan drugome: – Da nisu džinovi u tome ormaru? – A jedan od njih uzviknu: – Nakupit ćemo drva, pa ćemo podložiti vatru i spalit ćemo ih! – Nemojte to činiti! – dreknu na njih kadija . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade petsto devedeset šesta noć, ona reče:

596. NOĆ

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da su susjedi htjeli donijeti drva, pa zapaliti ormar, ali je onda kadija dreknuo na njih: – Nemojte to činiti! – te susjedi rekoše jedan drugome: – Ponekad se džinovi pretvaraju u ljude i govore kao oni. – I kadija ču šta oni rekoše, pa pročita nešto iz velikoga Kurana, a zatim im reče: – Približite se ormaru u kojem smo! – I ljudi se približiše ormaru, a on im reče: – Ja sam taj i taj, a vi ste ti i ti, i nas u ormaru ima poviše. – Susjedi na to zapitaše kadiju: – A tko te je doveo amo? Reci nam šta je bilo. – I kadija im reče šta je bilo od početka do kraja, a onda susjedi dovedoše

jednoga stolara, pa on otvori kadijinu, valijinu, vezirovu, carevu i stolarevu pregradu, a svi oni bjehu u onoj odjeći koju im žena bješe obukla. I tako iziđoše iz ormara i pogledaše jedan drugoga, pa se svaki od njih poče podsmijevati ostalima, a zatim pođoše da potraže onu ženu, ali je ne nađoše. A žena im bješe uzela sve što su imali na sebi, te svatko posla nekoga da mu donese odijelo, a kad im ljudi doniješe odijelo, oni se pokriše njime, pa iziđoše. Eto vidiš, o, gospodaru naš i care, kako je ta žena lukavstvom nadmudrila te ljudi.

– Doprlo mi je do ušiju i to da je jedan čovjek htio jednom u životu vidjeti Noć Alahove svemoći. I on pogleda jedne noći u nebo, pa vidje anđele čim se otvoriše nebeska vrata, a vidje da i sve stvari ničice popadaše na mjestu na kojem su se nalazile. Kad to vidje, čovjek reče svojoj ženi: – O, takva i takva, Alah mi je pokazao Noć svoje svemoći, a s neba mi je rečeno da će on uslišiti tri moje molitve, ako vidim tu Noć i ako ih onda očitam. Molim te da mi posavjetuješ šta da kažem. – Reci: – O, bože, daj mi veći ud! – reče žena, a čovjek reče to, pa mu ud postade velik kao bundeva, te nije mogao stajati, a kad je htio obljubiti ženu, ona je bježala od njega s jednog mjesta na drugo. I muž joj reče: – A šta sad da radim? Ti si ovo poželjela samo zbog svoje strastvenosti. – Neću da ti ostane tako dugačak – reče žena, te muž podignu glavu prema nebu, pa kaza: – O, bože, spasi me i skloni od ovoga! – i učas tijelo mu postade glatko i na njemu ne bješe uda. Kad vidje to, žena mu reče: – Kad nemaš uda, više mi nisi potreban! – A njen muž uzviknu: – Sve je to bilo zbog tvoga zlosretnog savjeta i tvoje ružne pomisli. Mogao sam se triput pomoliti Alahu i steći svako dobro u ovom i potonjem životu, pa mi dvije molitve propadoše, a ostade mi još samo jedna. – Pomoli se velikom Alahu da opet budeš onakav kakav si i bio! – reče mu žena. I čovjek se pomoli svome gospodaru, pa opet postade onakav kakav je bio.

– Sve se to dogodilo, o, care, zbog ružne ženine pomisli, a to sam ti ispričao samo zato što želim da se uvjeriš da su žene glupe i slaboumne i da pomišljaju na ono što je loše. Ne slušaj njihove riječi i nemoj ubiti svoga sina, krv svoga srca. Time ćeš uništiti svaki spomen na sebe poslije svoje smrti.

I car se obuzda, te ne ubi sina. A sedmoga dana caru opet dođe ona robinja, koja je vikala. Ona bješe podložila veliku vatru, te je dovedoše caru, držeći je za skute. I car je zapita: – Zašto si to učinila? – a ona mu odgovori: – Ako ne presudiš meni i svome sinu, skočit ću u ovu vatru. Život mi je dozlogrdio, a prije no što sam ti došla, napisala sam oporuku, razdala svoj novac i odlučila da umrem, pa ćeš se kajati velikim kajanjem, kao što se kajao onaj car koji je mučio čuvaricu kupatila. – A kako je to bilo? – zapita car, a robinja mu reče:

ŠESTA ROBINJINA PRIČA

– Doprlo mi je do ušiju, o, care, da je bila jedna pobožna, suzdržljiva i bogobojažljiva žena, koja je često navraćala u dvor jednoga cara, gdje se njen dolazak smatrao za blagoslov, te su je ljudi iz careve okoline obasipali svakim dobrom. I ona jednom po običaju dođe u dvor, pa sjedne pored careve žene, koja joj dade ogrlicu od hiljadu dinara, rekavši joj: – Uzmi ovu ogrlicu i čuvaj mi je dok se ne vratim iz kupatila, pa ću je onda uzeti od tebe.

I žena uze ogrlicu, pa sjedne na jedno mjesto u jednoj od caričinih odaja i pričeka dok carica ne siđe u kupatilo koje se nalazilo u njenoj kući i dok ne iziđe iz njega, a potom stavi ogrlicu pod molitveni ćilimčić i poče se moliti. I doletje jedna ptica, pa uze ogrlicu i tutnu je u jednu pukotinu na uglu careva dvora. A čuvarica bješe izišla da svrši nuždu, pa se potom vrati otuda, te nije znala za to. I careva žena iziđe iz kupatila, pa zatraži ogrlicu od čuvarice, ali je ona ne nađe, te je poče tražiti, no ne ču ništa o njoj, niti naiđe na kakav trag, te reče: – Alaha mi, o, kćerčice, nitko mi nije dolazio, a kad sam uzela ogrlicu, metnula sam je pod molitveni ćilim, pa ne znam da li ga nije vidio i uzeo neki sluga, koristeći se mojom rasijanošću za vrijeme molitve, što će znati samo veliki Alah. – I car ču to, pa naredi svojoj ženi da čuvaricu muči vatrom i da je žestoko izudara ...

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade petsto devedeset sedma noć, ona reče:

597. NOĆ – Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je careva žena svoju čuvaricu udarila na svakojake muke, ali žena ništa nije priznala niti je koga optužila. Poslije toga car naredi da je bace u tamnicu i da je okuju u lance, te je ljudi baciše u tamnicu. Potom, jednoga dana, car je sjedio u svome dvoru između vododrža, a i njegova žena je sjedila pored njega, pa carev pogled pade na jednu pticu koja je vadila onu istu ogrlicu iz jedne pukotine na uglu njegova dvora. Videći to, car pozva jednu robinju, te ona stiže pticu i oduze joj ogrlicu, a car onda vidje da je učinio nažao čuvarici i pokaja se za ono što joj bješe učinio. Zatim on naredi da mu je dovedu, te ona dođe, a on je poče ljubiti u glavu, pa se rasplaka i poče je moliti da mu oprosti ono što joj bješe učinio. I car naredi da se ženi dâ mnogo novaca, ali ona ne htjede uzeti novac, već se oprosti s carem, pa ode, a zakle se da više neće ulaziti ni u čiju kuću. I ta je žena putovala po planinama i dolinama i klanjala se velikom Alahu dok nije umrla.

– Doprlo mi je do ušiju, o, care, da u priče o muškim spletkama spada i priča o tome kako su dva goluba, mužjak i ženka, za vrijeme zime nakupili u svome gnijezdu pšenice i ječma, a kad je nastalo ljetnje doba, žito se osušilo, te ga je bilo manje. I mužjak reče ženki: – Ti si pojela žito! – A ona mu poče

govoriti: – Nisam, Alaha mi, ništa nisam pojela! – Ali joj mužjak nije povjerovao, već ju je počeo udarati krilima i kljucati kljunom, dok je tako nije ubio. A kad je nastalo hladno vrijeme, žito je opet postalo onakvo kakvo je bilo, te mužjak vidje da je ubio svoju ženu ni krivu ni dužnu i u zavadi, te se počeo kajati onda kad od kajanja nije više bilo koristi. I on je legao pored svoje žene, kukajući, oplakujući je i tugujući za njom, a nije htio ni jesti ni piti, te se razbolio, i tako je bolovao dok nije uginuo.

– Doprlo mi je do ušiju i to da u priče o spletkama kojima muškarci hoće nauditi ženama spada i priča koja je neobičnija od svih ovih priča. – Ispričaj mi i tu priču – uzviknu car, a robinja mu reče: – O, care, među robinjama jednoga cara bila je djevojka kojoj u njeno vrijeme nije bilo ravne po ljepoti, dražesti, vitkosti, skladnosti i umiljatosti, i ni zbog jedne ljudi nisu toliko gubili pamet kao zbog nje, te je i ona sama govorila: – Nitko mi nije ravan u moje vrijeme! – I svi su carski sinovi dolazili da je zaprose, ali ona nije htjela poći ni za jednoga od njih, a zvala se ad-Datma.

I ona je govorila: – Mnome će se oženiti samo onaj koji me bude pokorio u ljutoj bici, u boju i borbi, pa ako me netko svlada, ja ću se udati za nj radosna srca, a ako ja svladam njega, uzet ću mu konja, oružje i odijelo, pa ću mu napisati na čelo: – Ovoga je pustila na slobodu ta i ta. – I carski sinovi su joj dolazili iz svih zemalja, daljih i bližih, ali ih je ona svladavala i sramotila oduzimajući im oružje i udarajući im vatreni žig. Napokon je za nju čuo i sin jednoga perzijskog cara, po imenu Bahram, pa se i on uputio k njoj, prevalivši veliki put. Ponio je sa sobom novaca, a poveo je konje i ljude i uzeo blago iz carskih riznica, pa je putovao tako dok nije stigao do nje. A kad je stigao, mladić posla njenu ocu bogat poklon, te je car bio ljubazan prema njemu i iskazao mu najveće poštovanje. A zatim je carević poslao svoje vezire da jave caru da on hoće zaprositi njegovu kćerku, ali mu djevojčin otac posla glasnika s ovom porukom: – O, dijete moje, što se tiče moje kćeri ad-Datme, ja nad njom nemam vlasti, jer se ona zaklela da će se udati samo za onoga tko je bude pokorio na bojnom polju. – Ja sam došao iz svoga grada znajući za taj uvjet – odgovori carević, a car mu reče: – Sutra ćeš se sresti s njom.

A kad je došao sutrašnji dan, car posla slugu svojoj kćeri i zamoli je da mu dopusti da joj dođe, te je tako ona čula sve i spremila se za borbu, uzevši ratnu opremu, pa je izišla u polje, a carević joj je pošao u susret, jer bijaše odlučio da se bori s njom. I ljudi su čuli za to, pa su došli iz svih mjesta, a stigli su baš toga dana. I ad-Datma iziđe obučena, opasana i zaklonjena koprenom, pa joj carević iziđe na megdan, a on bješe ne može biti ljepše obučen i imao je najjače oružje i najbolju opremu.

Potom njih dvoje jurnuše jedno na drugo i dugo su viteški jahali i borili se, te careva kći vidje da je carević hrabriji i odvažniji od ostalih njenih prosilaca, pa se poplaši da je carević ne posrami pred prisutnima, jer joj bješe jasno da će je on nesumnjivo svladati, te zaželi da mu razapne zamku i da ga svlada

lukavstvom. I djevojka otkri lice, a ono zasja jasnije od mjeseca, te se carević zbuni kad ju je pogledao, a snaga ga izdade i njegova odlučnost iščeznu.

Careva kći vidje to, pa jurnu na nj i skine ga sa sedla, te se carević nađe u njenim rukama kao vrabac u orlovim pandžama, ali on bješe toliko zanesen njenim licem da nije ni znao šta se s njim zbiva. I djevojka mu uze oružje, konja i odijelo, pa mu udari žig usijanim željezom, a zatim ga pusti. I carević dođe k sebi poslije nesvjestice, pa provede nekoliko dana ne dotičući se ni jela ni pića i ne spavajući od tuge, jer mu ljubav prema djevojci bješe ovladala srcem. Zatim posla robove ocu i javi mu pismom da se ne može vratiti u zemlju dok nekako ne dobije ono što mu je potrebno, ili će umrijeti bez toga. A njegova oca obuze tuga kad je dobio to pismo, te mu htjede poslati ratnike i vojnike, ali ga veziri odvratiše od toga, nagovorivši ga da se strpi.

I carević naumi postići svoj cilj služeći se lukavstvom. Pretvarajući se da je oronuli starac, on se uputi u vrt careve kćeri, u koji je ona često navraćala, pa se sretne s vrtlarem i reče mu: – Ja sam stranac iz dalekih zemalja, a u mladosti sam naučio lijepo obrađivati zemlju i brinuti se o bilju i cvijeću, pa to i sada umijem bolje no itko. – I vrtlar se veoma obradova kad je čuo njegove riječi, te ga odvede u vrt i naredi ljudima da se brinu za njega. Tako carević poče raditi i gajiti drveće i briniti se o dobrome rodu. I dok se to tako zbivalo, jednoga dana u vrt odjednom dođoše robovi, vodeći mazge natovarene ćilimima i posuđem, a kad ih carević zapita zašto su došli, oni mu rekoše: – Careva kći želi da se prošeta po ovome vrtu. – Onda carević ode, pa uze ukrase i odijela koja bješe donio iz svoje zemlje i donese ih u vrt ...

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade petsto devedeset osma noć, ona reče:

598. NOĆ – Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je perzijski carević sjedio u vrtu kao oronuli starac, i da je metnuo ispred sebe ukrase i odijela, pretvarajući se daršće od starosti, oronulosti i slabosti. A kad prođe jedan sat, dođoše robinje i eunusi, među kojima je išla careva kći, slična mjesecu među zvijezdama, i oni se približiše pa počeše hodati po vrtu i kidati voće, šetajući se, i tako ugledaše čovjeka koji je sjedio pod jednim drvetom. I onda mu priđoše (a to bješe carević), pa ga pogledaše i odjednom vidješe da je to oronuli starac komeršću i ruke i noge, a pred njim stoje ukrasi i blago iz carskih riznica. I djevojke se začudiše kad ga vidješe takva, pa ga počeše zapitkivati što radi s tim ukrasima, a on im reče: – Hoću da se oženim nekom od vas, pa da joj dam ove ukrase. – I djevojke mu se počeše izrugivati, govoreći mu: – Šta ćeš raditi kad se budeš oženio? – a carević im odgovori: – Poljubit ću jedanput svoju ženu, pa ću se razvesti s njom. – Udala sam za tebe evo ovu djevojku – reče careva kćerka, a carević ustade, oslonivši se na štap, dršćući i spotičući se, pa poljubi djevojku, a zatim joj dade ukrase i haljine. I djevojke se obradovaše, i sve se počeše podsmijevati starcu, a zatim odoše u svoje boravište.

Kad nastade naredni dan, djevojke uđoše u vrt, pa odoše starcu i vidješe ga gdje sjedi na istome mjstu, samo što pred njim bješe više ukrasa i haljina nego prvi put. I one posjedaše pored njega, pa ga zapitaše: – O, starče, šta

ćeš raditi s tim ukrasima? – a carević im odgovori: – Oženit ću se jednom od vas, kao i jučer, pa ću joj ih dati. – Oženila sam te ovom djevojkom – reče careva kćerka, a carević ustade, pa poljubi djevojku i dade joj ukrase i haljine, a zatim sve djevojke odoše u svoje boravište.

A careva kći, kad vidje sve one ukrase i haljine koje carević bješe dao djevojkama, reče u sebi: – Ja imam više prava od njih na sve to, a od toga me neće ni glava zaboljeti – pa sutradan ujutro ode sama iz svoga boravišta, prerušivši se u robinju, i prikradajući se dođe do starca, pa mu reče: – O, starče, ja sam careva kćerka, hoćeš li se oženiti mnome? – S ljubavlju i zadovoljstvom! – odgovori joj carević. I onda on izvadi mnogo bolje i mnogo skuplje ukrase i haljine, pa ih preda carevoj kćeri, a zatim ustade da je poljubi (a ona se osjećala sigurnom, te je bila spokojna). A kad je došao do nje, carević je snažno ščepa, pa je tresnu o zemlju i oduze joj nevinost, a zatim je zapita: – Zar me ne poznaješ? – Tko si ti? – zapita careva kćerka, a carević joj odgovori: – Ja sam Bahram, sin cara Perzijanaca. Promijenio sam lik i napustio rodbinu i carstvo zbog tebe. – A djevojka se šuteći podiže ispod njega, ne odgovorivši mu i ne rekavši mu ni riječi poslije onoga što je bješe snašlo, ali je u sebi govorila: – Ako ga ubijem, od toga neću imati nikakve koristi. – Zatim porazmisli, pa reče u sebi: – Sad mogu samo pobjeći s njim u njegovu zemlju.

I ona pokupi novac i blago pa poruči i careviću da se opremi i da pokupi svoj novac, te se tako dogovoriše da otputuju noću, a zatim uzjahaše najbolje konje, pa odoše, zaklonjeni noćnom tamom, i jutro još ne bješe svanulo, a oni već bjehu prešli preko dalekih zemalja. I tako su putovali sve dotle dok nisu stigli u zemlju Perzijanaca i dok se nisu našli blizu grada mladićeva oca. A carevićev otac ču to, pa mu iziđe u susret s vojnicima i ratnicima, a bio je neizmjerno radostan. Zatim, poslije malo vremena, on posla bogate poklone ad-Datminu ocu i izvijesti ga pismom da je njegova kći kod njega, a zatraži i miraz uz nju. A kad ti pokloni stigoše, djevojčin ih otac primi, odavši najveće poštovanje onima koji su ih donijeli, jer je bio veoma radostan. A zatim djevojčin otac priredi gozbu, pa pozva suca i svjedoke i napisa bračni ugovor između svoje kćeri i carevića, a na kraju nagradi poslanike koji mu bjehu donijeli pismo od cara Perzijanaca i posla po njima miraz uz svoju kćerku. I tako je perzijski carević ostao s njom dok ih nije razdvojila smrt.

Eto vidiš, o, care, kakvim se sve spletkama služe muškarci kad hoće da naude ženama! Ja neću odustati od svoga prava dok ne umrem!

I car naredi ljudima da ubiju njegova sina, a u to mu dođe sedmi vezir, pa poljubi zemlju pred njim i reče mu: – O, care, pričekaj dok ti ne iskažem svoj savjet. Onome koji čeka i oklijeva ispunjavaju se nade i on dobiva ono što želi, a onome koji se žuri ostaje samo kajanje. Ja znam, o, care, o ženskim spletkama i ono što ne zna nitko osim mene, a među pričama o njima doprla mi je do ušiju i priča o jednoj starici i trgovčevu sinu. – A kako je to bilo? – zapita car, a vezir mu reče:

PRIČA SEDMOGA VEZIRA

– Doprlo mi je do ušiju, o, care, da je jedan trgovac imao mnogo novaca, a imao je i sina koji mu je bio veoma drag. I jednoga dana među danima sin reče ocu: – O, babo, želim da mi nešto učiniš i da me time obraduješ. – A šta je to, o, čedo moje? Dat ću ti sve, pa makar to bila i svjetlost oka, samo da postigneš ono što hoćeš – odgovori otac, a sin mu reče: – Hoću da mi daš nešto malo novaca, pa ću otići, pa bilo s tvojim pristankom ili bez tvoga pristanka. Dušu mi je obuzela čežnja koja će minuti tek onda kad budem stigao u Bagdad...

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade petsto devedeset deveta noć, ona reče:

599. NOĆ – Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je trgovčev sin rekao ocu: – Ja ću svakako otputovati i stići u Bagdad! – I otac bješe uvjeren da će mu sin to i učiniti, te mu nabavi robe za trideset hiljada dinara, a zatim ga posla na put s trgovcima u koje je imao povjerenja, poručivši im da se brinu za njega. A potom se otac oprosti od sina, pa se vrati kući, dok je sin otišao i putovao sa svojim drugovima trgovcima sve dotle dok nisu stigli u Bagdad, Obitavalište mira. A kad stigoše u Bagdad, mladić ode na trg, pa iznajmi jednu dobru i lijepu kuću, koja mu pomuti razum i zanese pogled: u njoj bjehu ptice koje su cvrkutale, a sobe bjehu jedna prema drugoj, i pod bješe popločen raznobojnim mramorom, dok su stropovi bili ukrašeni madinskim azurom.[29] I mladić zapita vratara koliko iznosi najamnina za tu kuću – koliko mjesečno – a vratar mu odgovori: – Deset dinara. – Tada ga mladić zapita: – Govoriš li istinu ili mi se rugaš? – Alaha mi – odgovori mu vratar – kažem ti samo ono što je istina. Od svih onih koji su se uselili u nju, nijedan nije živio duže od nedjelju-dvije dana. – A zašto? – zapita mladić, našto mu vratar kaza: – O, dijete moje, iz ove kuće izlazi bolestan ili mrtav svaki onaj koji se useli u nju, ona je postala čuvena po tome i za to znaju svi ljudi, te se nitko ne smije useliti u nju, pa je zato najamnina za nju tako mala.

Mladić se veoma začudi kad je to čuo, te uzviknu: – Mora biti da u toj kući ima nešto zbog čega ljude snalazi bolest ili smrt! – Potom porazmisli, pa se pomoli Alahu da ga zaštiti od sotone zasutog kamenjem, odagna iz pameti takvu pretpostavku i useli se u tu kuću.

Zatim poče prodavati i kupovati, pa tako prođe nekoliko dana, a on je i dalje živio u toj kući i ništa mu se nije dogodilo od onoga što mu bješe rekao vratar.

I jednoga dana sjedio je on pred ulaznim vratima, a pored njega prođe jedna sijeda starica, slična pjegavoj zmiji, koja je često slavila Alaha i spominjala njegovo sveto ime, uklanjajući s puta kamenje i ostalo što je moglo smetati. A ta je starica ugledala mladića, koji je sjedio pred vratima, pa ga je počela gledati i čuditi mu se, te joj on reče: – O, ženo, da li me poznaješ ili

sam ti sumnjiv? – Kad je čula mladićeve riječi, starica mu brzo priđe, pa ga pozdravi i zapita: – Otkad živiš u ovoj kući? – O, majčice, ima dva mjeseca – odgovori mladić, a starica mu kaza: – Tome se i čudim. Ne poznajem te, o, dijete moje, a ni ti mene ne poznaješ, niti si mi sumnjiv, već sam se začudila stoga što su iz ove kuće izlazili mrtvi i bolesni svi oni koji su živjeli u njoj, osim tebe. Ja ne sumnjam u to, o, dijete moje, da ti ovdje izlažeš opasnosti svoju mladost. Zar se nisi popeo na vrh dvora i zar nisi pogledao s balkona koji se tamo nalazi?

Zatim starica ode svojim putem, dok mladić poče razmišljati o njenim riječima poslije njena odlaska i reče u sebi: – Nisam se uspinjao na vrh dvora, pa i ne znam da se tamo nalazi balkon.

I on uđe u dvor istoga časa i trenutka, pa poče hodati po sobama iz jednog ugla u drugi, te tako ugleda u jednom uglu jedna mala vrata sa zasunom na kojem pauk bješe savio svoje gnijezdo. A kad je ugledao ta vrata, mladić reče u sebi: – Možda je pauk savio svoje gnijezdo na ovim vratima samo zato što se iza njih nalazi nešto zlokobno! I on se pouzda u riječi velikog Alaha: – Zadesit će nas samo ono što nam je Alah odredio[30] – pa otvori vrata i poče se uspinjati uz male stube, a kad je došao do vrha, ugleda balkon. I mladić sjedne da se odmori, pa se obazre i ugleda jednu lijepu, kićenu odaju, na čijem uzvišenijem dijelu bijaše visok balkon, koji se uzdizao nad cijelim Bagdadom, a na balkonu je bila jedna djevojka slična rajskoj huriji. I ona odmah ovlada cijelim mladićevim srcem i odnese mu razum i srce, ubacivši mu u njih Ajubove[31] patnje i Jakubovu tugu.

Kad je mladić vidio i dobro pogledao djevojku, on pomisli: – Možda su u ovoj kući svi umirali ili bolovali baš zbog ove žene. O, kad bih znao kako se mogu izbaviti od nje! Razum me je izdao! – I on siđe odozgo smišljajući što da radi, a zatim je sjedio u kući, ali nije imao mira. Onda iziđe, pa sjedne pored vrata, ne znajući što da radi, pa tako odjednom ugleda onu staricu koja je spominjala i slavila Alaha putem. A kad ju je ugledao, mladić skoči na noge, pa prvi poželi mira starici i pozdravi je i reče joj: – O, majčice, bijah zdrav i sretan dok mi ti nisi posavjetovala da otvorim vrata, a sad sam vidio balkon i otvorio vrata i pogledao odozgo, pa sam ugledao nešto što me je zaprepastilo. Mislim da ću poginuti, a znam da me nitko ne može izliječiti osim tebe.

Kad je čula te mladićeve riječi, starica se nasmija, pa mu kaza: – Neće te snaći nikakvo zlo, ako ushtije veliki Alah! – I mladić uđe u kuću poslije tih njenih riječi, a zatim iziđe iz nje, noseći u ruci sto dinara, pa reče: – Uzmi ovo, majčice, pa postupaj sa mnom onako kako postupaju gospodari s robovima. Priteci mi što prije u pomoć, jer kad budem umro, odgovarat ćeš za moju krv na dan uskrsnuća. – S ljubavlju i drage volje! – odgovori mu starica. – Ja samo hoću, dijete moje, da mi malo pomogneš, a time ćeš postići ono što želiš. – A šta to hoćeš, majčice? – zapita mladić, a starica mu odgovori: – Hoću da mi pomogneš time što ćeš otići na svilarski trg, a tamo zapitaj gdje je dućan Abu-l-Fatha-ibn-Kajdama, pa kad ti ga ljudi pokažu, sjedni pored njega, pozdravi se s vlasnikom i reci mu: – Daj mi onaj veo išaran zlatom koji imaš u dućanu.

(A on nema bolji veo u dućanu.) Kupi od njega taj veo po najskupljoj cijeni, o, dijete moje, pa ga metni negdje u kuću, a ja ću ti sutra doći, ako ushtije veliki Alah.

Zatim starica ode, a mladić provede noć prevrćući se kao da leži na žeravici od gadova drveta. A kad nastade jutro, mladić stavi u njedra hiljadu dinara, pa ode na svilarski trg i zapita gdje je dućan Abu-l-Fatha, a jedan trgovac mu reče gdje je, te tako ode Abu-l-Fathu i vidje pred njim sluge, poslugu i čeljad. To bješe čovjek dostojanstvena izgleda, veoma bogat i sretan, jer je imao ženu kakve nisu imali ni carski sinovi. I mladić ugleda Abu-l-Fatha i pozdravi ga, a trgovac odgovori na njegov pozdrav i naredi mu da sjedne, te on sjedne pored njega, pa reče: – O, trgovče, hoću od tebe takav i takav veo, kako bih ga mogao vidjeti. – I trgovac naredi jednom robu da mu s kraja donese jedan svežanj svile, te mu rob donese svežanj, a Abu-l-Fath ga razveže i izvadi iz njega nekoliko velova, koji bijahu tako lijepi da se mladić začudio kad ih je ugledao. I on vidje među njima baš onaj veo, pa ga kupi od trgovca za pedeset dinara, a zatim ga odnese kući, sav radostan . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade noć kojom se puni šesto noći, ona reče:

600. NOĆ

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je mladić kupio veo od trgovca i da ga je odnio kući. I odjednom mu priđe ona starica, pa mladić skoči na noge kad ju je ugledao te joj dade veo, a ona mu reče: – Donesi mi žeravicu iz vatre. – Mladić joj donese žeravicu, a starica prinese krajičak vela žeravici te ga tako pregori s kraja, a potom ga složi onako kako je bio složen ranije, pa ga ponese i ode kući Abu-l-Fatha. Kad je došla do njegove kuće, starica zalupa na vrata, a njegova žena ču njen glas, pa ustade i otvori joj. A starica je prijateljevala s majkom te žene, te ju je žena poznavala kao drugaricu svoje majke. – Šta ti je potrebno, o, majčice – zapita žena staricu. – Majka mi je otišla kući. – O, kćerčice – odgovori joj starica – ja znam da tvoja majka nije u tvojoj kući, jer sam bila u njenoj kući, pa sam došla tebi, samo se bojim da ne zakasnim na molitvu. Hoću da uzmem avdes ovdje, jer znam da si čistunica i da ti je sve čisto u kući. – I žena je pusti da uđe, te tako starica uđe i pozdravi ženu i pomoli se Alahu da je blagoslovi, a potom uze ibrik, pa ode u kuću osame, gdje uze avdes, a pomoli se Alahu u nekoj drugoj odaji, pa ode ženi i reče joj: – O, kćerčice, mislim da su sluge išle po onome mjestu gdje sam se molila, te je nečisto. Vidi da li imaš koje drugo mjesto, da se tamo pomolim Alahu. Propala mi je ona molitva koju sam očitala ranije. – I žena je uze za ruku, pa joj reče: – O, majčice, hajde da se pomoliš na postelji na kojoj sjedi moj muž.

Tako je žena dovede do postelje, pa se starica poče moliti i dozivati Alaha i klanjati mu se, a zatim stavi pod jastuk veo, iskoristivši nepažnju one žene, koja to nije vidjela. Kad je završila molitvu, starica se pomoli Alahu da blagoslovi ženu, pa ustade i iziđe iz njene kuće. A kad dan bješe na izmaku, dođe trgovac, muž te žene, pa sjedne na postelju, a žena mu donese jelo, te se trgovac dobro najede, a zatim opra ruke, pa se nalakti na jastuk, ali odjednom

ugleda ispod njega jedan krajičak vela. I on izvadi veo ispod jastuka, pa ga pogleda i prepozna, te odmah osumnjiči ženu da je učinila ono što je sramno, pa je pozva i zapita: – Otkud ti ovaj veo? – A žena mu se zakle mnogim kletvama i reče: – Nitko mi nije dolazio, osim tebe. – I trgovac zašuti, bojeći se bruke, jer pomisli: – Ako otvorim vrata, obrukat ću se u Bagdadu (a taj trgovac je odlazio kalifu na razgovor, te mu nije ostalo ništa drugo do da šuti, pa zato i ne reče ženi nijednu riječ).

Nakon kratkog vremena trgovac pozva ženu, koja se zvala Mahzija, pa joj reče: – Doprlo mi je do ušiju da ti je majka bolesna i da leži zbog bola u srcu, te su se sve žene okupile u njenoj kući, pa je tamo oplakuju. Ona ti je naredila da joj odeš.

I žena ode majci, ali kad uđe u njenu kuću, nađe je zdravu. I ona posjedi malo, kad odjednom dođoše nosači koji su prenosili njene stvari iz trgovčeve kuće, i oni preniješe sve njene stvari koje bjehu u njegovoj kući. Majka vidje to, pa zapita kćerku: – O, kćerčice, šta ti se to dogodilo? – ali žena zataji ono što je bilo, a majka zaplaka i rastuži se zbog rastanka svoje kćeri s tim čovjekom.

A poslije nekoliko dana starica dođe toj ženi dok još bješe u kući, pa je sa žalošću pozdravi i zapita: – Šta je to s tobom, o, kćerčice, o, draga moja? Ne znam šta da mislim o tebi. – A zatim ode ženinoj majci pa je zapita: – O, sestrice, šta se to dogodilo i šta je to bilo s djevojkom i njenim mužem? Doprlo mi je do ušiju da se on razveo od nje; šta li je to zgriješila i zbog čega je sve to bilo? – Možda će joj se muž vratiti, zahvaljujući tvome blagoslovu – reče ženina majka. – Pomoli se za nju, dakle, sestrice: ti si isposnica i po cijelu noć stojiš i moliš se.

Potom se djevojka, njena majka i starica sastaše u kući i počeše razgovarati, pa starica reče: – O, kćerčice, neka ti to ne zadaje brige! Ako ushtije veliki Alah, ja ću te sastaviti s mužem ovih dana. – Zatim starica ode onome mladiću, pa mu reče: – Pripremi jednu lijepu odaju, a ja ću ti večeras dovesti onu ženu. – I mladić ustade, pa donese sve što im bješe potrebno za jelo i piće, a zatim sjedne da ih sačeka, dok je starica otišla ženinoj majci, pa joj je rekla: – O, sestrice, kod nas je svadba; pusti djevojku da pođe sa mnom, pa neka se tamo razonodi i neka je minu tuga i briga, a ja ću ti je potom vratiti onakvu istu kakvu sam je i odvela. – I ženina majka ustade, pa obuče djevojci najraskošnije ruho i okiti je najljepšim ukrasima i odjećom, te tako ona iziđe iz kuće sa staricom, a majka pođe s njima do vrata, učeći staricu i govoreći joj: – Pazi da je ne ugleda koje stvorenje velikog Alaha – tà znaš na kakvom je položaju njen muž u kalifovu dvoru. Nemoj se zadržavati, dakle, već se vrati što prije. – I starica odvede ženu u kuću onoga mladića, a žena je mislila da je svadba u toj kući. A kad je ušla u kuću i došla u gostinjsku sobu . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade šesto prva noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je žena ušla u kuću i došla u gostinjsku sobu, a da je onda mladić skočio i pošao joj u susret, pa ju je zagrlio 601. NOĆ

i počeo joj ljubiti ruke i noge. I djevojku je toliko zanijela mladićeva ljepota, da joj se činilo da sanja i tu odaju i sve što bješe u noj – cvijeće, jelo i piće. A starica vidje da se djevojka zbunila, pa joj reče: – Neka je Alahovo ime nad tobom, o, kćerčice. Ne boj se! Ja ću sjediti i neću te ostaviti ni za trenutak. Ti si dobra prilika za nj, a i on je dobra prilika za tebe. – I žena sjedne, veoma zbunjena, a mladić je sve dotle vragovao s njom i nasmijavao je i zabavljao, izgovarajući stihove i pričajući joj priče, dok joj nije laknulo u grudima i dok se nije razveselila. Onda žena poče jesti i piti, a kad joj se učini da joj vino prija, uze lutnju pa zapjeva i pognu se, željna mladićeve ljepote. I mladić to vidje, pa se opi bez vina, i učini mu se da je duša ništavna, a starica iziđe iz odaje. A u zoru starica dođe pa im poželi dobro jutro i zapiza ženu: – Kako si provela noć, o, gospođo? – Lijepo, zahvaljujući tvojim dugim rukama i tvojoj vještini u podvođenju – odgovori žena, a starica joj reče: – Ustani, hajdemo tvojoj majci! – A mladić ču te riječi, pa joj tutnu u ruku sto dinara i reče joj: – Ostavi je kod mene i za ovu noć – te starica iziđe iz kuće, pa ode ženinoj majci i reče joj: – Tvoja kćerka ti želi mira. Nevjestina majka ju je zaklela da provede kod nje i ovu noć. – O, sestrice – odgovori joj ženina majka – poželi im mira objema. Ako je djevojka zadovoljna, onda neće biti nikakvo zlo ako prenoći tamo – neka se proveseli, pa neka dođe, ne žureći se, a ja se bojim samo bola koji joj može zadati njen muž.

I starica je obmanjivala ženinu majku, smišljajući jedno lukavstvo za drugim, dok tako ne prođe tjedan dana, a svakoga dana je uzimala od mladića po sto dinara. A kad prođoše ti dani, ženina majka reče starici: – Dovedi mi kćerku ovoga časa, jer mi je srce zaokupljeno njome! Već je dugo odsutna, pa mi je to sumnjivo. – I starica iziđe iz njene kuće, ljutita zbog njenih riječi, pa ode ženi, uze je za ruku i izvede iz kuće dok je mladić još spavao u postelji, pijan od vina. Tako njih dvije dođoše, a majka dočeka kćerku veselo i ljubazno, jer bješe veoma radosna, i reče joj: – O, kćerčice, srce mi je zaokupljeno tobom, pa sam napala svoju sestru i izgovorila riječi koje su je ožalostile. – Ustani, pa joj poljubi ruke i noge, jer me je ona slušala kao sluškinja i zadovoljavala sve moje potrebe – reče žena – a ako ne učiniš to što ti naređujem, ja više nisam tvoja kćerka, niti si ti moja majka. – I djevojčina majka odmah ustade, pa se pomiri sa staricom.

A mladić, kad se otrijeznio od vina, nije više našao žene, ali on bješe zadovoljan onim što bješe dobio, jer je postigao svoj cilj. Kad odjednom, dođe mu starica, pa ga pozdravi i zapita: – Šta veliš o onome što sam učinila? – Divno si to učinila i zamislila i smislila! – uzviknu mladić, a starica mu reče: – Hajde da ispravimo ono što smo pokvarili – da vratimo ženu njenu mužu, jer su se njih dvoje zbog nas i rastali. – A kako to da učinim? – zapita mladić. – Otići ćeš u dućan onoga trgovca – odgovori mu starica – pa ćeš sjesti pored njega, a ja ću proći pored njegova dućana i ti ćeš me vidjeti, a onda iziđi što prije iz dućana, pa me uhvati i vuci za haljinu, i grdi me, i plaši, i traži od mene veo, a trgovcu reci: – O, gospodaru, sjećaš li se onog vela koji sam kupio od tebe za

pedeset dinara? Dogodilo se, o, gospodaru, da ju je moja robinja metnula na glavu i pregorjela na jednom mjestu s kraja, pa ju je dala ovoj starici da je ona preda nekome da je zakrpi, a starica ju je uzela, pa je otišla, i ja je od toga dana nisam vidio. – S ljubavlju i zadovoljstvom! – odgovori joj mladić.

Istoga časa mladić ode u trgovčev dućan i malo posjedi u njemu, i odjednom ugleda staricu kako prolazi pored dućana, držeći u rukama brojanice i prebrojavajući ih. Kad ju je ugledao, mladić skoči na noge i iziđe iz dućana, pa je povuče za haljinu i poče je grditi i psovati, a ona mu je blago odgovarala: – O, dijete moje, tebi se može oprostiti! – I oko njih se okupiše ljudi koji bjehu na trgu, pa se počeše raspitivati: – Šta je to bilo? – a mladić im odgovori: – O, ljudi, od ovoga trgovca kupio sam jedan veo za pedeset dinara, pa ga je moja robinja nosila jedan sat, a zatim je sjela da ga okadi, ali je iz vatre izletjela jedna varnica, te je veo progorio na jednome kraju. Mi smo ga dali ovoj starici da ga ona preda nekome da ga zakrpi, pa da nam ga vrati, ali ga otada nismo više vidjeli. – I starica uzviknu: – Ovaj mladić govori istinu! Jest, ja sam uzela taj veo od njega, pa sam s njim navraćala u kuće u koje obično navraćam, te sam ga tako negdje zaboravila, ali ne znam gdje, a siromašna sam žena, pa sam se plašila vlasnika vela i zato se nisam sretala s njim. – A muž one žene je za to vrijeme slušao njihov razgovor . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade šesto druga noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je mladić uhvatio staricu i da joj 602.
je počeo govoriti o velu onako kako ga je ona naučila, a da je trgovac, muž one NOĆ
žene, čuo njihov razgovor od početka do kraja. I tako je trgovac saznao sve ono što bjehu smislili ta lukava starica i mladić, pa je skočio na noge i uzviknuo: – Alah je velik! Molim se velikom Alahu da mi oprosti grijehe i ono u što je posumnjao moj um! – I on odade hvalu Alahu što mu je otkrio istinu, a zatim priđe starici, pa je zapita: – Da li navraćaš u našu kuću? – O, dijete moje – odgovori mu starica – navraćam i u tvoju i u druge kuće i tražim milostinju, ali mi od onoga dana nitko ništa nije rekao o tom velu. – A jesi li pitala koga za veo u mojoj kući? – nastavi trgovac, a starica mu kaza: – O, gospodaru, išla sam i u tvoju kuću i raspitivala se, ali su mi tamo rekli: – Trgovac se razveo od domaćice – te sam se vratila, a poslije toga se nisam ni raspitivala o velu do današnjega dana. – I trgovac se obrati mladiću, rekavši mu: – Skloni se s puta toj starici – veo je kod mene! – I trgovac iznese veo iz dućana, pa ga dade nekome da ga zakrpi pred prisutnim ljudima, a zatim ode svojoj ženi, pa joj dade malo para i odvede je kući, pošto joj se svesrdno ispriča i pošto se pomoli Alahu da mu oprosti, a nije znao šta je sve učinila starica. Eto, to je jedna od mnogih ženskih spletaka, o, care.

A zatim vezir reče:

– Doprlo mi je do ušiju i to, o, care, da je jedan od carskih sinova izišao sám da se prošeta, pa je prolazio pored jednoga zelenog vrta u kojem je bilo

drveća, voća i ptica, a voda je tekla olucima po njemu. I mladiću se svidje to mjesto, te sjedne tamo, pa izvadi suhoga voća koje je imao i poče ga jesti, a dok je sjedio tako, odjednom ugleda veliki dim koji se dizao u nebo na tome mjestu. I carević se poplaši, pa ustade i pope se na jedno drvo, te se tako sakri. A kad se popeo na to drvo, on vidje jednoga ifrita kako izlazi iz rijeke, noseći na glavi mramorni kovčeg, a na kovčegu bješe katanac. I ifrit dođe u vrt, pa spusti kovčeg, a iz njega iziđe djevojka koja bješe slična nezaklonjenu suncu na vedrome nebu, samo što je pripadala ljudima. I ifrit metnu djevojku ispred sebe, pa je poče gledati, a zatim joj položi glavu na krilo i zaspa. I djevojka uze ifritovu glavu, pa je položi na kovčeg, a potom ustade i poče hodati, i tako joj pogled pade na ono drvo. I ugleda carevića, pa mu dade znak da siđe, ali carević ne htjede sići, te ga djevojka poče preklinjati i reče mu: – Ako ne siđeš i ne učiniš sa mnom ono što ću ti reći, ja ću probuditi ifrita i reći ću mu da si ovdje, a on će te ubiti istoga časa. – I mladić se poplaši da djevojka to ne učini, te siđe s drveta, a kad je sišao, djevojka mu poče ljubiti ruke i noge i stade ga navoditi da zadovolji njenu potrebu. I mladić pristade da učini to na njenu molbu, a kad je naposljetku zadovoljio njenu potrebu, ona mu reče: – Daj mi prsten što ti je na ruci. – I mladić joj dade prsten, te ga ona umota u svileni rubac koji je imala uza se, a u tom rupcu bješe mnogo prstenja – više od osamdeset – pa stavi tako i carevićev prsten. – Što radiš s tim prstenjem koje imaš? – zapita carević djevojku, a ona mu odgovori: – Ovaj ifrit me je oteo iz dvora moga oca, pa me je stavio u ovaj kovčeg i zatvorio me katancem. On stavlja na glavu taj kovčeg u kojem ležim, pa me tako nosi kad nekud pođe, jer me ne može ostaviti ni za trenutak zbog velike ljubomore, a meni ne dopušta da činim ono što hoću. A kad sam vidjela to, ja sam se zaklela da neću odbiti nikoga koji hoće da se zbliži sa mnom, a ovog prstenja koje nosim ima isto toliko koliko je bilo ljudi koji su me obljubili, jer uzimam prsten od svakoga koji me je obljubio, pa ga stavljam u ovaj rubac. – Idi sad svojim putem, a ja ću sačekati nekog drugog – ifrit neće odmah ustati. – I mladić ode, a bješe mu teško vjerovati u to, i tako je išao svojim putem dok nije došao do kuće svoga oca, a car nije znao da je njegov sin bio žrtva lukavstva one djevojke, koja se nije bojala ničega. Kad je car čuo da je nestao prsten njegova sina, on naredi ljudima da ubiju mladića, a potom ustade sa svoga mjesta i ode u svoj dvor, gdje su ga veziri odvraćali od namjere da ubije sina. A jedne noći car posla ljude da pozovu vezire, te svi oni dođoše, a car ustade i dočeka ih i zahvali im se što su ga odvratili od namjere da ubije sina, pa im se i mladić zahvali, rekavši im: – Divno je ono što ste smislili u želji da mi moj otac poštedi dušu, i ja ću vam to uzvratiti dobrom, ako ushtije veliki Alah. – Potom mladić ispriča vezirima kako mu je nestao prsten, pa mu veziri poželješe da dugo živi i da se visoko uzdigne u svome dostojanstvu, a zatim odoše iz dvorane za doček gostiju. Eto vidiš, o, care, kakve su ženske spletke i šta sve one rade s muškarcima.

I car odustane od namjere da ubije sina, a kad nastade jutro osmoga dana, carevićev otac sjedne na prijestolje, a onda mu dođe sin, čija ruka bješe u ruci

njegova učitelja as-Sindibada. I carević poljubi zemlju između carevih ruku, pa prozbori najljepšim jezikom i pohvali svoga oca, njegove vezire i velikaše iz njegove uprave, i zahvali im se veličajući ih. A u dvorani bjehu učenjaci, emiri, ratnici i ugledni ljudi, i svi se oni začudiše jasnosti carevićeva jezika, njegovoj rječitosti i njegovoj izvanrednoj vještini u govoru. I carevićev otac ču sve to, te ga obuze silna i velika radost. Zatim car pozva carevića, pa ga poljubi između očiju, a pozva i njegova učitelja as-Sindibada i zapita ga zašto mu je sin šutio cijele sedmice. – O, gospodaru – odgovori mu učitelj – dobro je što nije govorio. Bojao sam se da ne pogine za to vrijeme, a znao sam sve to, o, gospodaru, onoga dana kad je carević rođen, jer sam tada gledao njegov horoskop i vidio sve to. Sad ga je zlo mimoišlo, na carevu sreću. – I car bješe radostan zbog toga, te zapita vezire: – Da sam ubio carevića, bi li to bio moj ili robinjin grijeh ili grijeh njegova učitelja as-Sindibada? – A prisutni ljudi prešutješe i ne odgovoriše na to pitanje, te mladićev učitelj, as-Sindibad, reče careviću: – Odgovori na to, o, dijete moje . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade šesto treća noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je onda as-Sindibad rekao careviću: – Odgovori na to, o, dijete moje – i da je mladić na to rekao: 603. NOĆ

– Čuo sam da se u kući jednoga trgovca zadržao neki gost i da je domaćin poslao robinju na trg da za nj kupi mlijeka u ibriku, i da je robinja uzela mlijeka pa se vratila s trga i uputila kući svoga gospodara. A dok je išla putem iznad nje je proletio jedan jastreb koji je nosio zmiju u pandžama, zadavivši je njima, pa je iz te zmije pala jedna kap u ibrik, a robinja to nije znala. A kad je robinja došla kući, njen je gospodar uzeo od nje mlijeko, pa ga počeo piti zajedno sa svojim gostima, ali mlijeko nije stiglo i do njihovih želudaca, a oni svi pomriješe. Šta veliš, o, care, tko je zgriješio u toj prilici?

I jedan od prisutnih ljudi reče: – Zgriješili su oni koji su pili mlijeko. – A drugi reče: – Zgriješila je robinja koja je odnijela otvoren ibrik bez kapka. – A onda reče dječakov učitelj, as-Sindibad: – Šta ti veliš na to, o, dijete moje? – Ja velim – reče carević – da se ovi ljudi varaju. Nije zgriješila robinja, a nisu zgriješili ni okupljeni gosti, već je došao kraj i tim ljudima i onome što im je bilo dodijeljeno, a bilo im je suđeno da umru od onoga što se dogodilo.

Svi prisutni se čudom začudiše kad čuše to, te podigoše glasove i zaželješe svako dobro careviću, rekavši mu: – O, careviću, ti si odgovorio onako kako nitko ne može odgovoriti, ti si najučeniji čovjek našega vremena. – A carević ih sasluša, pa im kaza: – Ja nisam učen čovjek, već su od mene doista pametniji i slijepi starac, i trogodišnje dijete i petogodišnje dijete.

– Ispričaj nam povijest ta tri bića koja su pametnija od tebe, o, mladiću – rekoše prisutni ljudi, a carević kaza:

PRIČA O TRGOVCU I SLIJEPOME STARCU

– Doprlo mi je do ušiju da je jedan trgovac imao mnogo novca i da je mnogo putovao po svim zemljama. I njemu se prohtje da ode u neku zemlju, pa zapita ljude koji bjehu došli iz nje: – Na kakvoj se robi tamo može mnogo zaraditi? – Na sandalovini – ona je tamo skupa – odgovoriše mu ljudi, te trgovac kupi sandalovine za sav novac koji je imao, pa se uputi u taj grad. I tako stiže tamo (a bješe stigao kad dan bješe na izmaku), pa odjednom ugleda jednu staricu koja je tjerala ovnove, a vidje i ona njega, pa ga zapita: – Tko si ti, o, čovječe? – I trgovac odgovori starici: – Ja sam trgovac, stranac. – Čuvaj se stanovnika ovoga grada! To su lukavi ljudi i kradljivci koji obmanjuju stranca i nadmudruju ga dok mu ne pojedu sve što ima. Eto, dadoh ti savjet. – I starica ga ostavi, a kad nastade jutro, na trgovca naiđe jedan stanovnik toga grada, pa ga pozdravi i zapita: – O, gospodaru, odakle si došao? – Došao sam iz toga i toga grada – odgovori trgovac, a građanin ga zapita: – Jesi li donio kakvu robu? – Donio sam sandalovinu – odgovori mu trgovac. – Čuo sam da je dobro plaćate. – Prevario se onaj koji ti je to posavjetovao – reče mu građanin. – Mi samo sandalovinu stavljamo na vatru ispod lonaca, te ona kod nas nije skuplja od ostalih drva.

Trgovac se rastuži i pokaja kad je čuo riječi toga čovjeka, jer mu je i vjerovao i nije vjerovao. I taj trgovac se zadrža u jednome gradskom hanu, a onda poče raspaljivati vatru ispod lonca stavljajući na nju sandalovinu, a onaj građanin to vidje, pa ga zapita: – Hoćeš li prodati tu sandalovinu, pa ću ti platiti onoliko koliko ti zaželi duša za svaku mjericu? – Prodat ću ti je – odgovori trgovac, te čovjek prenese svu sandalovinu u svoju kuću, a prodavač je namjeravao da uzme onoliko zlata koliko mu kupac bješe uzeo sandalovine. A kad nastade jutro, trgovac pođe da prošeta po gradu, pa na nj naiđe jedan plavooki i ćoravi stanovnik toga grada, koji se uhvati za nj i reče mu: – Ti si mi upropastio oko, pa te zato neću pustiti ni pod koju cijenu! – I trgovac poče odricati i uzviknu: – To ti neće poći za rukom! – A oko njih se okupiše ljudi, pa ti ljudi počeše moliti ćoravka da pričeka do sutradan, a dotle će mu trgovac dati onoliko novaca koliko vrijedi njegovo oko. I trgovac nađe jamca, te ga pustiše da ode. A trgovcu se bješe poderala sandala dok ga je vukao ćoravko, te se on zaustavi pred jednom obućarnicom i dade sandalu obućaru, rekavši mu: – Popravi je, a od mene ćeš dobiti onoliko na koliko budeš pristao.

I trgovac ode, pa odjednom ugleda neke ljude kako sjede i kockaju se, te i sam sjede pored njih onako tužan i zabrinut, a ljudi ga zamoliše da se malo kocka s njima, te se i on poče kockati. I oni ga pobijediše i nadigraše, pa mu predložiše da izabere jedno od ovoga dvoga: ili da popije more ili da položi sav svoj novac. I trgovac ustade, pa im reče: – Pričekajte me do sutra – pa ode, zabrinut zbog onoga što bješe učinio i ne znajući šta će biti s njim. Tako dođe do jednoga mjesta, pa sjedne, zamišljen, zabrinut i tužan, kad odjednom pored

njega prođe ona starica. Ona pogleda u trgovca, pa mu reče: – Da te nisu madmudrili stanovnici ovog grada? Vidim da si zabrinut zbog onoga što te je snašlo. – A trgovac joj ispriča sve što se bješe dogodilo od početka do kraja. Onda starica zapita: – Tko ti je to uzeo sandalovinu na prijevaru? Kod nas jedan ritl sandalovine stoji deset dinara. Ali ja ću smisliti nešto, a nadam se da ćeš time moći spasiti svoju dušu. Otiđi na ta i ta vrata; na tome mjestu nalazi se jedan slijep nepomičan šeik, koji je pametan, učen, star i iskusan čovjek. Njemu svi odlaze da ga pitaju o onome što smjeraju učiniti, a on im savjetuje da učine ono od čega će imati koristi, jer se razumije u spletke, čarolije i varanje. Otiđi dakle njemu, pa se tako sakrij od svojih protivnika da možeš čuti njihov razgovor, a da te oni ne vide. Starac će im pričati priču o pobjednici i pobijeđenoj,[32] pa ćeš možda čuti od njih za neki dokaz pomoću kojeg ćeš se osloboditi od svojih protivnika . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade šesto četvrta noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je starica rekla trgovcu da ode 604.
uveče tom učenom čovjeku, pa će možda čuti kako bi se mogao osloboditi svojih NOĆ
protivnika. – I trgovac ode na ono mjesto o kojem mu je ona govorila, pa se sakri tamo, a zatim ugleda šeika, pa sjedne blizu njega. I ne prođe više od jednoga sata, a šeiku dođoše ljudi koji su htjeli da im on sudi. Ti ljudi pozdraviše šeika čim se pojaviše pred njim, a pozdraviše se i jedan s drugim, pa posjedaše oko njega. A među ljudima koji bjehu došli trgovac vidje i svoja četiri protivnika. I Šeik ponudi ljude nekim jelom, te se oni prihvatiše, a zatim svaki poče pričati šeiku šta mu se dogodilo toga dana. I tako kroči naprijed onaj čovjek koji bješe uzeo sandalovinu, pa ispriča šeiku šta mu se dogodilo toga dana: kako je u bescjenje kupio sandalovinu od nekoga čovjeka i kako se pogodio da mjericu napuni onim što prodavač bude zaželio. – Nadmudrio te je tvoj protivnik – reče mu šeik. – Kako me je to nadmudrio? – zapita okretni čovjek, a šeik mu odgovori: – Ako ti bude rekao: – Uzet ću punu mjericu zlata ili srebra, hoćeš li mu to dati? – Dat ću mu pa ću još i zaraditi – reče okretni čovjek. – Lijepo, a ako ti kaže: – Uzet ću punu mjericu buha, i to pola mužjaka i pola ženki, šta ćeš onda raditi? – zapita ga šeik, te okretni čovjek vidje da je pobijeđen.

Potom kroči naprijed ćoravko, pa reče: – O, šeiče, ja sam danas ugledao jednog plavookog čovjeka iz neke tuđe zemlje, pa sam zapodjenuo svađu s njim i uhvatio se za nj, rekavši mu: – Ti si mi upropastio oko! – i nisam ga pustio sve dotle dok mi mnogi ljudi nisu zajamčili da će se on vratiti i da će mi dati odštetu za oko. – Ako bude želio da te nadmudri, on će te zacijelo nadmudriti – reče šeik. – A kako će me nadmudriti? – zapita ćoravko, a šeik mu odgovori: – Reći će ti: – Iskopaj svoje oko, a ja ću iskopati svoje, pa ćemo zatim izmjeriti oba oka, i ako moje oko bude isto toliko koliko i tvoje, onda imaš pravo da tako tvrdiš. – I ti ćeš mu morati platiti oko, a ostat ćeš slijep, dok će on vidjeti na drugo oko. – I ćoravko vidje da će ga trgovac nadmudriti takvim razlogom.

Zatim kroči naprijed obućar, pa reče: – O, šeiče, danas sam vidio jednoga čovjeka koji mi je dao svoju sandalu, rekavši mi: – Popravi mi je. – I ja ga zapitah: – A zar mi nećeš platiti? – I taj mi čovjek reče: – Popravi mi sandalu, pa ćeš od mene dobiti ono na što budeš pristao. A ja neću pristati ni na što drugo osim na sav njegov novac. – Ako zaželi da uzme svoju sandalu i da ti ništa ne da, on će je uzeti – reče šeik. – A kako to? – zapita obućar, a šeik mu odgovori: – Reći će ti: – Sultanovi dušmani su potučeni, njegovi protivnici su nemoćni, a njegove djece i pomagača ima mnogo – pristaješ li na to ili ne pristaješ? – Pa ako kažeš: – Pristajem – on će uzeti sandalu, pa će otići, a ako kažeš: – Ne pristajem – on će uzeti sandalu, pa će te izudarati njome po licu i zatiljku. – I obućaru bješe jasno da će biti pobijeđen.

Zatim kroči naprijed onaj čovjek koji se kockao s trgovcem i olako ga nadigrao, pa reče: – O, šeiče, danas sam se sreo s jednim čovjekom, pa sam se kockao s njim i nadigrao sam ga, a zatim sam mu rekao: – Ako popiješ ovo more, dat ću ti sav svoj novac, a ako ga ne popiješ – daj mi svoj novac. – Ako bude zaželio da te pobijedi, on će te zacijelo pobijediti – reče šeik. – A kako to? – zapita kockar, a šeik mu odgovori: – Reći će ti: – Uzmi u ruku morski grlić, pa mi ga daj, a ja ću popiti more; ti to nećeš moći, te će te on pobijediti tim razlogom. – I trgovac ču sve to, te tako saznade kako se može obraniti od svojih protivnika.

Potom svi odoše od šeikove kuće, pa se i trgovac uputi u svoje boravište, a sutradan izjutra dođe mu onaj čovjek koji se bješe kockao s njim, tražeći od njega da popije more, te mu trgovac reče: – Daj mi morski grlić, pa ću popiti more, ali čovjek to nije mogao učiniti, te ga trgovac tako nadmudri, a čovjek mu dade sto dinara na ime otkupa, pa ode. Potom mu dođe obućar, pa zatraži od njega ono na što može pristati, a trgovac mu reče: – Sultan je pobijedio svoje dušmane i pobio svoje protivnike, a ima mnogo djece – pristaješ li na to ili ne pristaješ? – Jest, pristajem – odgovori obućar, te trgovac uze svoju sandalu, ne platívši mu za popravak, pa ode. Zatim mu dođe ćoravko, pa zatraži od njega odštetu za svoje oko, a trgovac mu reče: – Iskopaj svoje oko, i ja ću iskopati svoje, a zatim ćemo ih izmjeriti, pa ako budu jednaka, onda ti imaš pravo da uzmeš onoliko koliko košta tvoje oko. – Odgodi to – reče ćoravko, pa se pomiri s njim i dade mu sto dinara, a zatim ode. Poslije njega trgovcu dođe onaj čovjek koji bješe kupio od njega sandalovinu, pa mu reče: – Uzmi onoliko koliko košta tvoja sandalovina. – Šta ćeš mi dati? – zapita ga trgovac. – Dogovorili smo se da ti za mjericu sandalovine dadem mjericu nečega drugog – odgovori mu čovjek. – Ako hoćeš, uzmi punu mjericu zlata ili srebra. – Uzet ću samo punu mjericu buha, i to polovinu mužjaka, a polovinu ženki – reče trgovac, a kupac mu odgovori: – To ti nikako ne mogu dati! – I tako trgovac nadmudri kupca, te mu ovaj dade sto dinara na ime otkupa, nakon što mu je najprije vratio sandalovinu, pa je trgovac proda po svojoj volji, a kad je primio novac za nju, ode iz toga grada u svoju zemlju . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade šesto peta noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je trgovac prodao svoju sandalovinu i otišao u svoj grad. 605. NOĆ

– Što se pak tiče trogodišnjeg djeteta – reče carević – bio je jedan razvratnik i ženskar, pa je čuo da u nekom drugom gradu živi jedna lijepa i divna žena, te on ode u grad u kojem je ona živjela, a ponese i poklon za nju i napisa joj pismo u kojem joj opisa svoju veliku čežnju i svoju strast, i reče joj da ga je ljubav potakla da se preseli u njen grad i da joj dođe. I žena mu dopusti da joj dođe, a kad on dođe i uđe u njenu kuću, ona skoči na noge, pa ga dočeka s počašću i poštovanjem i poljubi mu ruke, a zatim ga ne može biti bolje počasti jelom i pićem.

A ta je žena imala trogodišnje dijete, te ga ostavi i lati se kuhanja jela. I muškarac joj reče: – Hajde da legnemo! – a ona mu odgovori: – Moje dijete sjedi i gleda nas. – To je malo dijete koje ništa ne razumije, a ne zna ni govoriti – reče muškarac, a žena mu kaza: – Kad bi znao kako je ono bistro, ne bi to rekao. – A dijete vidje da je pilav gotov, pa zaplaka groznim plačem, te ga majka zapita: – Zašto plačeš, o, čedo moje? – Daj mi pilava i prelij ga maslom – reče dijete, te mu majka dade pilava i preli ga maslom, a dijete ga pojede, pa opet zaplaka. – Zašto plačeš, o, čedo moje? – zapita ga majka, a dijete reče: – O, majčice, metni mi šećera u pilav! – I muškarac se naljuti, te uzviknu: – Ti si zaista zlosretno dijete! – a dijete mu odgovori: – Nitko nije zlosretan osim tebe, jer si se ti zamarao i prešao iz jednoga grada u drugi zbog bludničenja. Što se mene tiče, ja sam plakao zato što mi je nešto upalo u oko, pa sam to istjerao suzama, a zatim sam pojeo pilav s maslom i šećerom, pa sam sada sit. Tko je onda zlosretan među nama? – I muškarac se zastidi kad je čuo te riječi maloga djeteta, a potom mu dođe i opomena s neba, te istoga časa i trenutka postade pristojan i ode iz kuće, ne posegnuvši na ženu, a zatim ode u svoj grad, gdje je živio kajući se do svoje smrti.

PRIČA O DJETETU I ČUVARICI

I carević reče: – Što se tiče petogodišnjeg djeteta, doprlo mi je do ušiju, o, care, da su se četiri trgovca udružila i da su imala hiljadu dinara, pa su svi pomiješali svoj novac i metnuli ga u jednu kesu, a zatim su pošli da kupuju robu. Tako su išli putem, pa ugledaše jedan divan vrt, te uđoše u nj, a kesu ostaviše kod čuvarice vrta. Trgovci se prošetaše po vrtu, pa počeše jesti, piti i veseliti se. I jedan od njih reče: – Ja imam mirisa: hajdete da operemo glavu u ovoj vodi što teče, pa da se namirišemo! – Trebat će nam češalj – reče drugi trgovac, a netko opet reče: – Zapitaj čuvaricu, možda ona ima češalj. – I jedan trgovac ode čuvarici, pa joj reče: – Daj mi kesu! – a čuvarica mu odgovori: – Dat ću je kad svi dođete ili kad mi tvoji drugovi narede da ti je dam (a trgovčevi drugovi su sjedili na takvom mjestu da ih je čuvarica mogla i vidjeti i čuti). – Ona neće ništa da mi dâ! – reče trgovac drugovima, a oni povikaše: – Daj

mu! – I čuvarica ču šta joj oni rekoše, te predade kesu trgovcu, a on je uzme, pa iziđe iz vrta i pobjegne. A poslije duga čekanja trgovci odoše čuvarici, pa je zapitaše: – Zašto mu ne daš češalj? – A čuvarica im odgovori: – On mi je tražio samo kesu, a ja mu je nisam dala prije no što ste vi dopustili da mu je dam, i tako je vaš drug uzeo kesu, pa je izišao iz vrta i otišao svojim putem.

Kad čuše od čuvarice te riječi, trgovci je počeše udarati po licu, a zatim je uhvatiše, pa joj rekoše: – Mi smo ti dopustili da mu daš samo češalj! – On mi ništa nije rekao o češlju – odgovori čuvarica, a trgovci je uhvatiše pa je odniješe kadiji, kome ispričaše sve što se dogodilo. I kadija osudi čuvaricu da vrati kesu i objavi da je ona dužna vratiti novac svim svojim tužiocima . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade šesto šesta noć, ona reče:

606. NOĆ

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je kadija osudio čuvaricu da vrati kesu svojim tužiocima i da je čuvarica izišla iz kadijine kuće tako zbunjena da nije znala kojim putem da pođe. Tada naiđe na nju jedan petogodišnji dječak i vidje je tako zbunjenu, pa je zapita: – Šta ti je, o, majčice? – ali mu ona ne odgovori i ne obrati pažnju na nj zato što bješe mali. A dječak ponovi svoje riječi još jednom, pa i drugi i treći put, te mu žena reče: – Došlo mi je nekoliko ljudi u vrt, pa su stavili pored mene jednu kesu u kojoj je bilo hiljadu dinara, a kazali su mi da im kesu predam samo onda kad su sva četvorica na okupu. Zatim su otišli u vrt da se prošetaju, pa je došao jedan od njih i rekao mi: – Daj mi kesu! – a ja sam mu kazala: – Dat ću ti je kad dođu tvoji drugovi. – Oni su mi dopustili da je uzmem – reče mi on, ali ja ne htjedoh da mu dam kesu, te on doviknu drugovima: – Ona neće ništa da mi dâ. – I onda mi rekoše njegovi drugovi: – Daj mu! – te tako dadoh kesu tome čovjeku, a on je uze, pa ode svojim putem. I njegovi drugovi su ga dugo iščekivali, a potom su došli meni, pa su me zapitali: – Zašto mu ne daš češalj? – a ja sam im odgovorila: – On mi ništa nije rekao o češlju, već je samo rekao da mu dam kesu. – Onda su me oni uhvatili, pa su me odveli kadiji, a kadija me je osudio da im vratim kesu. – Daj mi jedan dirhem da kupim poslastica, pa ću ti reći kako ih se možeš osloboditi – reče dijete – a žena mu dade dirhem, pa ga zapita: – Šta to hoćeš da mi kažeš? – Vrati se kadiji – odgovori joj dijete – pa mu reci: – Ja sam se pogodila s njima da im dam kesu samo onda kad budu sva četvorica na okupu. – I žena se vrati kadiji – govoraše pripovjedač – pa mu kaza ono što joj bješe rekao dječak, a kadija zapita trgovce: – Jeste li se tako pogodili s njom? – Jesmo – odgovoriše trgovci, a kadija im reče: – Dovedite svoga druga, pa uzmite kesu. – I tako čuvarica sretno iziđe iz kadijine kuće, jer je nije snašlo nikakvo zlo, a potom ode svojim putem.

I car, veziri i svi oni koji bjehu na tome skupu čuše te mladićeve riječi, pa rekoše caru: – O, gospodaru care naš, tvoj sin je bolji od svih ljudi svoga vremena! – I svi oni poželješe svako dobro mladiću i caru, a car pritisnu sina na

grudi i poljubi ga između očiju, pa ga zapita šta mu se dogodilo s robinjom. – I carević se zakune u velikog Alaha i njegova plemenitog proroka da ga je ona htjela navesti na grijeh, a car mu povjerova i reče: – Predajem je tebi, pa joj ti sudi: ako hoćeš, ubij je, ili čini s njom šta hoćeš. – Prognat ću je iz grada – reče mladić ocu. I carević je živio sa svojim roditeljima najradosnijim i najugodnijim životom dok im nije došla Rušiteljica uživanja i Rastavljateljica skupova, i eto, to je kraj onoga što sam čuo iz priče o caru, njegovu sinu, robinji i sedmorici vezira.

BAJKA O DŽUDARU

DOPRLO MI JE DO UŠIJU da je jedan trgovac, koji se zvao Omar, imao tri sina, od kojih se jedan zvao Salim, dok se najmlađi zvao Džudar, a srednji Selim. On ih je čuvao i odgajao dok nisu postali zreli ljudi, ali je više volio Džudara nego njegovu braću. I braću obuze ljubomora kad vidješe da otac više voli Džudara nego njih, te omrznuše Džudara. I njihov otac vidje da oni mrze svoga brata, te se poboja da Džudara ne snađe nevolja zbog braće poslije njegove smrti, jer bješe već star čovjek. Zato pozva nekoliko rođaka, kadijine ljude koji su dijelili imovinu i nekoliko učenih ljudi, pa reče: – Dajte mi moj novac i moje tkanine! – A kad mu dadoše sav novac i sve tkanine, on reče: – Podijelite ovaj novac i ove tkanine na četiri dijela po zakonskim propisima! – I ljudi podijeliše imovinu, pa otac dade svakome sinu po jedan dio, a jedan dio zadrža za sebe, rekavši: – Eto, ja im podijelih svoju imovinu, pa sad nemaju što da traže od mene, a nemaju što da traže ni jedan od drugoga, te poslije moje smrti neće biti razmirica među njima, jer sam im podijelio svoju imovinu za života. A ovo što sam uzeo dat ću svojoj ženi, majci ove djece, kako bi imala od čega živjeti...

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade šesto sedma noć, ona reče:

607. NOĆ – Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je poslije kraćeg vremena trgovac umro, ali nijedan brat nije bio zadovoljan onim što bijaše učinio njihov otac Omar, već svi počeše tražiti od Džudara da im da još nešto, govoreći mu:

– Kod tebe je ostao očev novac! – I Džudar i njegova braća podniješe žalbu sucima, pa dođoše oni muslimani koji bjehu prisutni u vrijeme diobe i posvjedočiše ono što su znali, te sudac ne dopusti braći da kinje jedan drugoga. I tako Džudar izgubi nešto svoga novca, a i njegova braća izgubiše novac zbog parničenja, te ga ostaviše neko vrijeme na miru, pa mu opet počeše raditi o glavi, te on opet podnese žalbu sucima, pa braća opet izgubiše novac na suce. I braća su neprestano nastojala da Džudaru naudi ovaj ili onaj i trošila su novac na to, a trošio ga je i Džudar, dok naposljetku ne dadoše sav novac izvršiteljima i dok ne postadoše siromasi.

Zatim Džudarova braća odoše majci, pa joj se počeše izrugivati, a naposljetku joj oduzeše novac, pa je izudaraše i istjeraše, te ona ode Džudaru i reče mu: – Tvoja su braća učinila sa mnom to i to i oduzela mi novac! – pa ih poče proklinjati, a Džudar joj reče: – O, majčice, nemoj ih proklinjati! Alah će ih kazniti za ono što su učinili. Ali ja sam osiromašio, o, majčice, a i moja braća su siromasi: parnica stoji mnogo novaca, a mi smo se mnogo puta parničili pred sucima i od toga nismo imali nikakve koristi, već smo, naprotiv, izgubili sve ono što nam je ostavio otac, pa smo se i osramotili pred ljudima svojim iskazima. Zar da se i zbog tebe parničim s njima i da opet podnesem žalbu sucima? To se neće dogoditi! Ti ćeš odsad živjeti kod mene, pa ću ti ostavljati pogačicu koju sam jedem, a ti se moli Alahu za mene, kako bi on dao nešto i tebi i meni. Ostavi ih – njih će Alah kazniti za njihova djela – tješi se riječima onoga koji je rekao:

Ako te glupak vrijeđa, okani ga se
I čekaj zgodan čas za osvetu svoju.

Kloni se uvrede gnusne, a krvnik će,
Znaj, skrhan biti, ma i gora bio.

I Džudar poče umirivati majku, te ona pristade da ostane kod njega. A potom Džudar uze mrežu, pa poče odlaziti na rijeku, na jezerca i na sva ona mjesta gdje bješe vode, i tako je odlazio svakoga dana na neku stranu. I jednoga dana bi zaradio deset, drugoga dana dvadeset, a trećega dana trideset dirhema, pa je trošio taj novac na svoju majku, a i sam je dobro jeo i pio, dok njegova braća nisu znala nikakav zanat niti su znala kupovati i prodavati, te su zapala u najcrnju nevolju koja ih je mogla snaći. Već su bili potrošili sav novac koji su oduzeli od majke, pa su se našli među zlosretnim prosjacima i golaćima. Ponekad bi otišli majci, pa bi se mnogo ponižavali pred njom, žaleći joj se da su gladni. A materino srce je žalostivo, te ih je majka hranila tvrdim kruhom, a kad ne bi imala jučerašnjega variva, rekla bi im: – Jedite što brže, pa idite iz kuće prije no što dođe vaš brat: njemu to neće biti lako, te će mu otvrdnuti srce prema meni, a vi ćete me osramotiti pred njim. – I braća bi brzo jela, pa bi otišla.

Ali jednom oni dođoše majci, pa im ona postavi na stol variva i kruha te počeše jesti, kad odjednom naiđe njihov brat Džudar. Majka se zbuni i zastidi od njega, a i poplaši se da se ne naljuti, te obori glavu, stideći se od sina,

ali Džudar pogleda braću u oči i osmjehnu im se, pa reče: – Neka bi vam bilo ugodno ovdje, o, braćo. Da blagoslovljena dana! Kako se to dogodilo da mi dođete u pohode u ovaj blagoslovljeni dan? – I on ih zagrli i pokaza im da ih voli, rekavši im: – Nisam mislio da ćete me nagnati da tugujem za vama, da nećete doći da vidite i mene i svoju majku. – A braća mu odgovoriše: – Alaha nam, o, brate, mi smo tugovali za tobom, ali ti ranije nismo došli stoga što smo se stidjeli od tebe zbog onoga što nam se dogodilo s tobom, a mnogo smo se kajali za to. To je šejtanovo maslo, prokleo ga veliki Alah, a mi ne možemo vidjeti dobra ni od koga, osim od tebe i od naše majke...

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade šesto osma noć, ona reče:

608. NOĆ – Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je Džudar došao kući i ugledao svoju braću, pa im je rekao: – Dobro došli! – a zatim je uzviknuo: – Ja ni od koga ne mogu vidjeti dobra osim od vas! – A majka mu reče: – O, čedo moje, neka ti Alah osvjetla obraz i neka ti dâ još veće blagostanje! Ti si najvelikodušniji, o, čedo moje! – Dobro došli! – reče Džudar braći. – Ostanite kod mene, Alah je velikodušan, te imam mnogo svakoga dobra. – I tako se Džudar izmiri s braćom, koja provedoše tu noć kod njega i večeraše s njim, a sutradan doručkovaše, pa Džudar uze mrežu i iziđe na vrata koja donose pobjedu. A njegova braća odoše i izgubiše se do podne, pa dođoše, te im majka dade ručak, a uveče dođe njihov brat i donese i mesa i zeleni.

I tako braća provedoše mjesec dana, a Džudar je lovio ribu i prodavao je, pa novac trošio na majku i braću, koji su provodili vrijeme jedući i zabavljajući se.

A jednoga dana Džudar odnese mrežu na rijeku, pa je baci i povuče, ali mreža bješe prazna, te je baci i po drugi put, ali je opet izvuče praznu. I Džudar reče u sebi: – Na ovome mjestu nema riba! – te prijeđe na drugo mjesto i baci mrežu, ali je izvuče praznu, te opet ode dalje i tako je prelazio s jednog mjesta na drugo od jutra do večeri, ali ne ulovi ni najmanju ribicu. – Čudo jedno! – uzviknu Džudar. – Da li je riba izišla iz rijeke ili se to događa zbog nečeg drugog? – Onda zabaci mrežu na leđa, pa se vrati ožalošćen i zabrinut, jer je imao na vratu braću i majku, a nije znao šta da im odnese za večeru. I tako je prolazio pored pekarnice, pa vidje kako ljudi gomilice dolaze po kruh i drže novac u ruci, ali pekar nije obraćao pažnju na njih, te i on zastade i uzdahnu, a pekar mu reče: – Dobro došao, Džudare! Treba li ti kruha? – I Džudar ne reče ništa, a pekar mu reče: – Ako nemaš novaca pri sebi, uzmi kruha koliko hoćeš, a ja ću te pričekati. – Daj mi za deset para kruha – reče mu Džudar. – Uzmi i ovih deset para – kaza mu pekar – a sutra mi donesi ribe za dvadeset para. – To će mi biti na pameti i pred očima! – reče Džudar, pa uzme kruh i onih deset para, a zatim kupi za taj novac komad mesa i malo zeleni. – Sutra će gospod olakšati ovu moju nevolju – pomisli Džudar, pa uđe u kuću, a majka mu skuha jelo, te on povečera, pa legne da spava.

A sutradan on uze mrežu, ali mu majka reče: – Sjedni da doručkuješ! – No on joj odgovori: – Doručkuj ti s braćom – pa ode na rijeku. I baci mrežu prvi, drugi i treći put, prelazeći s jednoga mjesta na drugo i baveći se time do podnevnoga doba, ali ne ulovi ništa, te izvuče mrežu i žalostan pođe kući.

A kući je mogao otići samo putem koji je vodio pored pekarnice, te tako dođe do nje, a pekar ga ugleda, pa mu odbroji kruh i srebrni novac i reče: – Dođi pa uzmi kruh, a zatim idi; ako danas nije bilo ništa, bit će sutra. – I Džudar se htjede ispričati pekaru, ali mu on reče: – Idi, ne trebaš mi se ispričavati, da si što ulovio, ti bi mi donio. Kad sam vidio da dolaziš bez ičega, bilo mi je jasno da nisi ništa uhvatio, a ako i sutra ništa ne uhvatiš, dođi da uzmeš kruh i nemoj se stidjeti, jer ću te pričekati.

I trećega dana Džudar je obilazio jezera do popodnevnoga doba, ali ništa ne vidje u njima, te ode pekaru i uze od njega kruha i srebrni novac. Činio je to Džudar tjedan dana, a onda mu dozlogrdi, pa reče u sebi: – Hajde da odem danas na Karunovo jezero.[33] – I htjede baciti mrežu u nj, ali ne stiže ni da se pribere, kadli mu se približi jedan Magrebinac koji je jahao mazgu i imao na sebi divno odijelo, dok na mazginim leđima bješe jedna izvezena vreća, i sve što bješe na mazgi bješe izvezeno. I Magrebinac sjaha s mazge, pa reče: – Mir neka ti je, o, Džudare, Omarov sine! – a Džudar mu odgovori: – I tebi neka je mir, o, gospodaru hadžijo! – O, Džudare – reče mu Magrebinac – nešto si mi potreban, a dobit ćeš veliko blago ako me poslušaš i bit ćeš mi prijatelj zbog toga, jer ćeš učiniti ono što mi je potrebno. – O, gospodaru hadžijo – odgovori mu Džudar – reci mi šta ti je na pameti, pa ću te poslušati i neću ti se protiviti. – Očitaj fatihu! – reče Magrebinac – te Džudar očita s njim fatihu, a zatim Magrebinac izvadi svilenu vrpcu, pa reče Džudaru: – Sveži mi ruke i dobro zategni gajtan, pa me baci u jezero, a zatim malo pričekaj, pa ako vidiš da sam pružio ruku iz vode prije no što se cio pojavim, baci na mene mrežu i izvuci me što prije; a ako vidiš da se iz vode pomolila moja noga, znaj da sam mrtav, te me ostavi. Potom uzmi mazgu i vreću, pa otiđi na trg gdje se nalaze trgovci; tamo ćeš naći jednog Židova koji se zove Šami, pa njemu predaj mazgu, a on će ti dati sto dinara.

I Džudar dobro sveza Magrebinca, ali mu je on govorio: – Stegni jače! – A potom mu reče: – Guraj me dok me ne baciš u jezero. – I Džudar ga gurnu i baci u jezero, te Magrebinac potonu, a Džudar je stajao i čekao neko vrijeme, pa se odjednom iz vode pomoliše Magrebinčeve noge. I Džudaru bješe jasno da je Magrebinac umro, te ga ostavi, a uze njegovu mazgu, pa ode na trg gdje se nalaze trgovci. A kad je došao na trg, ugleda onog Židova gdje sjedi na klupici pored ulaza u skladište, a Židov ugleda mazgu, pa uzviknu: – Poginu čovjek! Došla mu je glave samo njegova pohlepa – reče zatim, pa uze mazgu, a Džudaru dade sto dinara i naredi mu da nikome ne oda tu tajnu. I tako Džudar uze sto dinara od Židova, pa ode i uze od pekara onoliko kruha koliko mu bješe potrebno, a pekaru reče: – Uzmi ovaj dinar! – te pekar uze

dinar, pa izračuna koliko mu pripada, a zatim reče Džudaru: – Kod mene ti ostaje kruha još za dva dana...

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade šesto deveta noć, ona reče:

609. NOĆ – Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je pekar izračunao i naplatio kruh od Džudara, i da mu je onda rekao da mu ostaje kruha još za dva dana. – I Džudar ode mesaru, pa mu dade drugi dinar, a od njega uze komad mesa, rekavši mu: – Neka ostatak od dinara ostane kod tebe na moj račun. – Zatim uze zeleni, pa ode kući, i tamo vidje da njegova braća traže od majke nešto da jedu, a ona im je govorila: – Strpite se dok vam ne dođe brat, jer ja nemam ništa. – Tada on uđe i reče: – Uzmite, jedite! – I braća nagrnuše na kruh kao bjesomučni, a Džudar dade majci zlato koje mu bješe preostalo i reče joj: – Uzmi ovo, majčice, pa kad dođu moja braća, daj im novaca da kupuju hranu za vrijeme moje odsutnosti.

I on prespava tu noć, a ujutro uze mrežu i ode na Karunovo jezero, pa zastade pored njega i htjede baciti mrežu, ali mu se odjednom približi drugi Magrebinac, koji je jahao mazgu, a on bješe još ljepše obučen nego onaj što je umro i nosio je o sedlu torbu sa dvije pregrade, a u svakoj bješe po jedna kutija. – Neka ti je mir, o, Džudare – reče Magrebinac, a Džudar mu odgovori: – I tebi neka je mir, o, gospodaru hadžijo! – A Magrebinac ga zapita: – Da li je jučer dolazio ovamo jedan Magrebinac koji je jahao ovakvu istu mazgu? – A Džudar se poplaši pa poče poricati i reče: – Nikoga nisam vidio (bojao se da ga Magrebinac ne zapita: – Kud je otišao? – pa ako mu kaže: – Utopio se u jezeru – Magrebinac će mu možda reći: – Ti si ga utopio!) – O, bijedniče, to je moj brat koji me je pretekao. – Ja ništa ne znam – reče Džudar, a Magrebinac ga zapita: – Zar ga nisi svezao i bacio u jezero i zar ti on nije rekao: – Ako mi se pomole ruke iz vode, baci na mene mrežu, pa me izvuci što prije, a ako se iz vode pomole moje noge, ja ću biti mrtav, te uzmi mazgu, pa je odvedi Židovu Šamiju, a on će ti dati sto dinara? I iz vode su se pomolile njegove noge, te si uzeo mazgu i odveo je Židovu, a on ti je dao sto dinara. – Ako to znaš, zašto me onda pitaš? – reče Džudar, a Magrebinac mu odgovori: – Hoću da sa mnom učiniš ono isto što si učinio s mojim bratom. – I Magrebinac izvadi vrpcu, pa reče Džudaru: – Sveži me, pa me baci u jezero, a ako mi se dogodi ono isto što se dogodilo mome bratu, uzmi mazgu, pa je odvedi Židovu i uzmi od njega sto dinara. – Priđi mi – reče Džudar, te Magrebinac priđe i Džudar ga sveza i gurnu, te Magrebinac pade u jezero i potonu. I Džudar pričeka dok se iz vode ne pomoliše noge, a onda uzviknu: – Snašla ga je nesreća, te je umro! Ako ushtije Alah, ovamo će svakoga dana dolaziti po jedan Magrebinac, pa ću ih ja vezivati, a oni će svi pomrijeti, te ću tako za svakog umrlog uzimati po sto dinara – pa uze mazgu i ode.

Kad je došao u grad, Židov ga vidje, pa mu reče: – I on je umro! – A Džudar mu odgovori: – Neka je živa tvoja glava! – Tako prolaze pohlepni ljudi! – reče Židov, pa uze mazgu, a Džudaru dade sto dinara. – I Džudar uze

novac, pa ode majci i preda joj ga, a majka ga zapita: – O, čedo moje, otkud ti to? – te joj Džudar ispriča sve, a ona mu kaza: – Nemoj više ići na Karunovo jezero! Bojim se da ti ne učine što ti Magrebinci. – O, majčice – reče joj Džudar – ja ih bacam u jezero samo na njihov nagovor, pa što mogu! Na tome poslu zarađujem svakoga dana po sto dinara, a brzo se vraćam. Alaha mi, ja se neću okaniti toga da odlazim na Karunovo jezero dok se ne zatre trag Magrebincima i dok od njih ne ostane nitko živ.

I trećega dana Džudar ponovo pođe, pa se zaustavi, kad odjednom do njega dođe jedan Magrebinac koji je jahao mazgu i nosio vreću, a bješe ljepše obučen nego prva dvojica. – Mir neka ti je, o, Džudare, Omarov sine! – reče on, te Džudar pomisli: – Otkud me svi oni poznaju? – A potom mu odgovori na pozdrav, pa ga konjanik zapita: – Jesu li ovuda prolazili Magrebinci? – Prošla su dvojica – odgovori mu Džudar. – Kud su otišli? – zapita konjanik, a Džudar mu odgovori: – Svezao sam ih, pa sam ih bacio u ovo jezero, te su potonuli, a i ti ćeš isto tako proći. – I Magrebinac se nasmija, pa reče: – O, bijedniče, svako živo biće ima svoju sudbinu! – Zatim sjaha s mazge, pa reče: – O, Džudare, učini sa mnom ono isto što si učinio s njima.

I Magrebinac izvadi svilenu vrpcu, a Džudar mu reče: – Izvrni ruke, kako bih te mogao svezati, žurim se, jer je prošlo moje vrijeme. – I Magrebinac izvrnu ruke, a Džudar ga sveza, pa ga gurnu, te on pade u jezero, dok Džudar ostade stojeći i čekajući. I gle, odjednom Magrebinac podigne ruke iznad vode, pa reče: – Bacaj mrežu, o, bijedniče! – te Džudar baci na nj mrežu i izvuče ga, pa odjedom vidje da Magrebinac drži u rukama dvije ribe, crvene kao koralj – u svakoj ruci po jednu ribu. – Otvori kutije! – reče Magrebinac Džudaru, te Džudar otvori kutije, a Magrebinac stavi po jednu ribu u svaku kutiju, pa zatvori obje kutije. Zatim Magrebinac zagrli Džudara i poljubi ga u obraze s desne i lijeve strane, pa uzviknu: – Neka te Alah izbavi od svake nevolje! Alaha mi, da nisi bacio mrežu na mene i da me nisi izvukao, ja bih neprestano držao ove ribe i potonuo bih u vodu, pa bih tako i umro, jer ne bih mogao izići iz nje. – O, gospodaru hadžijo – reče Džudar – ispričaj mi, Alaha ti, šta je bilo s onima koji su ranije potonuli, kakve su te ribe i šta je s onim Židovom...

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade šesto deseta noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je Džudar zapitao Magrebinca: 610. NOĆ
– Reci mi šta je bilo s onima koji su ranije potonuli – a da mu je Magrebinac odgovorio: – O, Džudare, znaj da su mi braća oni koji su potonuli i da se jedan od njih zvao Abd-as-Selam, a drugi Abd-al-Ahad. Ja se zovem Abd-as-Samad, a onaj Židov je naš brat i zove se Abd-ar-Rahim, samo što on nije Židov, već musliman malakitske vjeroispovijesti.[34] Otac nas je naučio da odgonetamo zagonetke, da pronalazimo blaga i vračamo, pa smo se time bavili sve dotle dok u našu službu nisu stupili maridi koji spadaju u džinove i ifrite. Nas četvorica smo braća, a otac nam se zvao Abd-al-Badud, ali je on umro in ostavio nam mnogo novoca. I mi smo počeli dijeliti blago, novac i amajlije, pa smo tako

došli i do knjiga, te smo i njih podijelili, ali je onda izbila razmirica među nama zbog jedne knjige koja se zove »Pričanje negdašnjih ljudi«, a njoj nema ravne, te joj se ne može odrediti vrijednost niti se može kupiti za drago kamenje koje bi bilo isto toliko teško, jer se u njoj spominju sva mjesta gdje se nalazi blago, a pri tom se u njoj nalaze i odgonetke svih zagonetki. Naš se otac pridržavao te knjige u svome radu, pa smo i mi zapamtili ponešto iz nje, te smo svi željeli da je imamo, ne bismo li saznali što se sve nalazi u njoj. A kad je izbila razmirica i kad smo bili na okupu svi, dođe nam šeik našega oca, koji ga je odgojio i naučio vračanju i čarolijama, a zvao se Tajanstveni Vrač, pa nam reče: – Dajte mi tu knjigu! – I mi mu dadosmo knjigu a on nam kaza: – Vi ste djeca moga sina, te nijednom ne mogu učiniti nažao. Neka ode od kuće onaj koji hoće ovu knjigu, pa neka potraži aš-Šamardalijevo blago i neka mi donese krug nebeskog svoda, kutiju za rastok, prsten i mač. A tome prstenu dan je na službu jedan marid koji se zove Grmljavina. Onome u čijoj je vlasti taj prsten ne mogu ništa ni car ni sultan, a on ima pravo da zavlada cijelom zemljom, koliko god je ona široka i dugačka. Što se pak tiče mača, onaj koji ga nosi može natjerati u bijeg čitavu vojsku, ako ga samo potrgne i zamahne njime, te ako mu kaže izmahujući njime: – Poubijaj sve te vojnike! – iz mača će izbiti vatrena munja, pa će ona pobiti sve vojnike. Što se pak tiče kruga nebeskoga svoda, ako ga se netko dokopa i zahtije da vidi sve zemlje od istoka do zapada on će ih vidjeti i moći će ih gledati stojeći na mjestu, a kad zaželi da vidi koju zemlju, neka samo okrene krug prema njoj i neka pogleda, pa će vidjeti i tu zemlju i njene stanovnike, kao da mu je sve to među rukama. A ako se naljuti na neki grad, pa okrene prema njemu sunčev disk i zaželi da ga spali, grad će izgorjeti. Što se pak tiče kutije za rastok, svaki onaj koji namaže oči rastokom iz nje moći će vidjeti sva blaga. Ali morate ispuniti ovaj uvjet. Na knjigu neće imati prava onaj koji ne bude kadar pronaći to blago, a imat će pravo da je uzme onaj koji pronađe blago i donese mi te četiri skrivene stvari.

I mi pristadosmo na taj uvjet, a čarobnjak nam reče: – O, djeco moja, znajte da je aš-Šamardalijevo blago pod vlašću djece Crvenoga Cara, a vaš otac mi je pričao da se trudio da pronađe to blago, ali ga nije mogao pronaći zato što su djeca Crvenoga Cara pobjegla od njega u jedno jezero u egipatskoj zemlji, koje se zove Karunovo jezero, i zagnjurila su se tamo. Vaš otac ih je stigao u Egiptu, ali ih nije mogao uhvatiti zato što su pobjegli u to jezero, a jezero je začarano . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade šesto jedanaesta noć, ona reče:

611. NOĆ – Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je Tajanstveni Vrač ispričao tu povijest mladićima i da im je rekao: – A potom se vratio bez ičega, jer nije mogao pronaći aš-Šamardalijevo blago, koje je pod vlašću djece Crvenoga Cara. Kad je vidio da im ne može ništa učiniti, vaš otac mi je došao, pa mi se požalio na to, a ja sam načinio za nj ploču za gatanje i vidio da će to blago pronaći samo onaj kome bude pomogao mladi Egipćanin koji se zove Džudar, Omarov

sin – zbog njega će biti pohvatana djeca Crvenoga Cara, a taj mladić bit će ribar i s njim će se sastati pored Karunova jezera onaj koji bude tražio to blago. I čarolije će nestati tek onda kad Džudar bude svezao i bacio u jezero onoga koji ima sreće, pa će se on boriti s djecom Crvenoga Cara i pohvatat će ih, ako mu bude suđeno da bude sretan, dok će propasti svaki onaj koji nema sreće, a iz vode će mu se pomoliti noge, dok će se iz vode pomoliti ruke onoga koji bude ostao čitav, kako bi Džudar mogao baciti na nj mrežu i izvući ga iz jezera. – I moja braća rekoše: – Otići ćemo, pa makar izginuli. – Te i ja rekoh: – Otići ću i ja! – A što se tiče moga brata koji nalikuje na Židova, on reče: – Ja to ne želim.

Onda se dogovorismo da on ode u Egipat kao Židov i trgovac, pa da tamo primi mazgu i vreću od Džudara, a da mu da sto dinara ako koji od nas umre u jezeru. Onda ti je došao moj prvi brat, ali su njega ubila djeca Crvenoga Cara, pa su ubila i moga drugoga brata, ali sa mnom nisu mogla izići na kraj, već sam ih pohvatao! – A gdje su ti ta djeca koju si uhvatio? – zapita Džudar, a Magrebinac mu reče: – Zar ih nisi vidio? Zatvorio sam ih u kutiju. – To su ribe – reče Džudar, a Magrebinac mu reče: – To nisu ribe, već ifriti. Samo znaj, o, Džudare, da se to blago može pronaći samo s tvojom pomoći. Hoćeš li me poslušati i poći sa mnom u grad Fas i Miknas?[35] Tamo ćemo pronaći blago, pa ću ti dati ono što budeš zatražio – tà ti si mi brat po Alahu! A zatim ćeš se vratiti svojoj obitelji vesela srca. – O, gospodaru hadžijo – kaza Džudar – ja izdržavam majku i dva brata . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade šesto dvanaesta noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je Džudar rekao Magrebincu: 612.
– Ja izdržavam majku i dva brata, pa ako pođem s tobom, tko će ih hraniti NOĆ
kruhom? – To nije nikakav razlog – odgovori mu Magrebinac. – Ako je riječ o troškovima, ja ću ti dati hiljadu dinara, pa ih daj majci da ih troši dok se ti ne vratiš u svoju zemlju. Tà ako se i rastaneš, vratit ćeš joj se prije no što prođu četiri mjeseca. – A kad je Magrebinac spomenuo hiljadu dinara, Džudar mu reče: – Daj mi hiljadu dinara, o, hadžijo, pa ću ih ja ostaviti majci, a zatim ću poći s tobom.

I hadžija mu dade hiljadu dinara, a on ode majci, pa joj ispriča šta mu se dogodilo s Magrebincem i reče joj: – Uzmi ovu hiljadu dinara, pa troši novac za sebe i moju braću: ja ću otputovati s Magrebincem na zapad i neću se vratiti četiri mjeseca, ali ću steći veliko blago. Pomoli se za mene Alahu, majčice. – O, čedo moje – reče mu majka – ti me primoravaš da tugujem, jer se bojim za tebe. – O, majčice – odgovori joj Džudar, – ne može se dogoditi nikakvo zlo onome koga čuva Alah, a Magrebinac je dobar čovjek. – I poče joj hvaliti njegovo stanje, a majka mu reče: – Neka dâ Alah da bude milostiv prema tebi. Otputuj s njim, o, čedo moje, možda će ti nešto dati.

I Džudar se oprosti s majkom, pa ode Magrebincu Abd-as-Samadu, koji ga zapita: – Jesi li se posavjetovao s majkom? – A Džudar mu odgovori: –

Jesam, i ona me je blagoslovila. – Uzjaši iza mene – reče na to Magrebinac, te Džudar uzjaha mazgu.

I Magrebinac je putovao od podneva do predvečernjega doba, te Džudar ogladnje, ali ne vidje da Magrebinac ima što za jelo. – O, gospodaru hadžijo – reče mu – možda si zaboravio ponijeti kakvo jelo za put. – Jesi li gladan? – zapita ga Magrebinac, a Džudar mu odgovori: – Jesam. – Onda Magrebinac i Džudar sjahaše s mazge, pa Magrebinac reče mladiću: – Skini vreću! – I Džudar skine vreću, a Magrebinac ga zapita: – Šta želiš, o, brate? – A šta imaš? – zapita Džudar Magrebinca, na što mu on kaza: – Tako ti Alaha, reci mi šta želiš! – Kruha i sira – reče mu Džudar. – O, bijedniče – uzviknu Magrebinac – kruh i sir nisu te dostojni. Zatraži nešto bolje! – Meni je sad sve dobro – reče Džudar, a Magrebinac ga zapita: – Voliš li dobro ispržene piliće? – Volim – odgovori mu Džudar. – A voliš li pilav s medom? – zapita Magrebinac, a Džudar mu odgovori: – Volim – ali je Magrebinac i dalje govorio: – A voliš li to i to jelo, to i to piće? – dok mu ne spomenu dvadeset vrsta jela, te Džudar reče u sebi: – On je bjesomučan. Kako mi može donijeti jela koja je spomenuo kad nema ni kuhinje ni kuhara? – Bolje će biti ako mu kažem: – Dosta! – I on mu reče: – Dosta! Ti mi nudiš ta jela, a ja ne vidim nijedno. – Neka ti sve bude po volji, Džudare – reče mu Magrebinac, pa uvuče ruku u vreću i izvuče iz nje zdjelu na kojoj bjehu dva dobro ispržena pileta, a potom po drugi put uvuče ruku u vreću, pa izvadi iz nje zlatnu zdjelu s ćevapom, i tako je vadio jela iz vreće dok nije izvadio dvadeset i četiri vrste jela koja bješe spomenuo, od početka do kraja, te se Džudar zbuni, a Magrebinac mu reče: – Jedi, bijedniče! – I Džudar uzviknu: – O, gospodaru, ti si metnuo u tu vreću i kuhinju i ljude koji kuhaju jela. – I Magrebinac se nasmije, pa mu reče: – U ovu vreću je čarolijama namamljen jedan sluga, pa će ti on odmah donijeti svako jelo, makar tražio od njega i po hiljadu jela svakoga sata. – Da divne vreće! – uzviknu Džudar, a zatim se obojica dobro najedoše, pa Magrebinac izli ono što bješe ostalo, a zdjele opet stavi u vreću. Zatim Magrebinac opet uvuče ruku u vreću, pa izvadi iz nje ibrik, te se obojica napiše vode i uzeše avdes i očitaše predvečernju molitvu, pa Magrebinac vrati ibrik u vreću, a stavi u nju i one dvije kutije, natovari vreću na mazgu, pa je uzjaha rekavši Džudaru: – Uzjaši, hajdemo! O, Džudare – zapita ga zatim – znaš li koliki smo put prevalili od Misra do ovdje? – Ne znam, Alaha mi – odgovori Džudar, a Magrebinac mu reče: – Prevalili smo put kojim bi valjalo putovati punih mjesec dana. – Kako to? – zapita ga Džudar. – O, Džudare – reče mu Magrebinac – znaj da je ova mazga pod nama jedan od marida džinova i da ona za jedan dan prevaljuje put koji se može prevaliti za godinu dana, ali se zbog tebe nije žurila.

Potom oni uzjahaše mazgu, pođoše i putovali su do sunčeva zalaska, a kad nastade veče, Magrebinac izvadi iz vreće večeru, pa sutradan ujutro izvadi i doručak. I tako su putovali četiri dana, jašući do ponoći, a potom su se odmarali i spavali, pa su sutradan ujutro opet polazili na put. A Magrebinac je vadio iz vreće sve ono što je Džudar htio i tražio od njega, pa ma što to bilo.

A petoga dana stigoše do Fasa i Miknasa, pa uđoše u grad, a kad uđoše u nj, s Magrebincem se pozdravi svaki čovjek koji se sreo s njim i svaki mu je poljubio ruku. To je trajalo sve dotle dok Magrebinac nije došao do jednih vrata, a onda zalupao na njih, te se vrata odjednom otvoriše, a iza njih se ukaza djevojka koja bijaše slična mjesecu. – O, Rahma, o, kćeri moja – otvori nam dvor – reče Magrebinac, a djevojka mu odgovori: – To mi je na pameti i pred očima, o, babo! – pa uđe, njišući se u slabinama, a Džudar izgubi pamet, te uzviknu: – To nije nitko drugi do careva kći!

I djevojka otvori dvor, a Magrebinac skine vreću s mazge, pa joj reče: – Odlazi, blagoslovio te Alah! – I zemlja se odjednom razdvoji, pa mazga siđe u nju, a zatim se zemlja opet sastavi, te bješe onakva kakva je i bila. – O, zaštitniče! – uzviknu Džudar. – Neka je hvala Alahu što nas je spasio dok smo bili na toj mazgi! – I Magrebinac mu reče: – Ne čudi se tome, Džudare, jer sam ti rekao da je ta mazga ifrit. Ali hajdmo u dvor.

I njih dvojica uđoše u taj dvor, a Džudara zanese obilje raskošnih ćilimova i mnoštvo rijetkosti i ukrasa od dragoga kamenja i metala koje vidje u njemu. A kad sjedoše, Magrebinac izdade djevojci zapovijed, rekavši joj: – O, Rahma, daj mi takav i takav zavežljaj! – I djevojka ustade, pa donese taj zavežljaj i stavi ga pred oca, a on ga razveza, pa izvadi iz njega odijelo koje je vrijedilo hiljadu dinara, a zatim reče Džudaru: – Obuci se, o, Džudare, i neka ti bude sve po volji! – te Džudar obuče odijelo u kojem bješe sličan nekome caru sa zapada. A Magrebinac stavi vreću pred sebe, pa uvuče ruku u nju i poče izvlačiti zdjele s raznim jelima, dok tako nije stavio na stol četrdeset zdjela...

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade šesto trinaesta noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je Magrebinac uveo Džudara u 613.
dvor i da je onda stavio na stol četrdeset raznih jela, rekavši mu: – Hodi da NOĆ
jedeš i ne zamjeri nam: mi ne znamo koje jelo želiš. Reci nam što ti se jede, pa ćemo ti to dati bez odgađanja. – Alaha mi, o, gospodaru hadžijo, ja volim svako jelo i nema ničega što bi mi bilo odvratno – odgovori mu Džudar. – Ne pitaj me ni o čemu, već daj ovamo sve što ti padne na pemet, a ja ću samo jesti. – I tako Džudar provede dvadeset dana kod Magrebinca, koji mu je svakoga dana davao novo odijelo, dok je jelo izlazilo iz vreće, te Magrebinac nije kupovao ni mesa ni kruha, niti je što kuhao, već je samo vadio iz vreće ono što bješe potrebno, pa je iz nje vadio čak i razno voće. A dvadeset prvoga dana Magrebinac reče: – O, Džudare, hajdemo – današnji dan je određen za pronalaženje aš-Šamardalijeva blaga.

I Džudar iziđe s njim iz dvora, pa obojica prođoše kroz cio grad, a zatim iziđoše iz njega, pa Džudar uzjaha mazgu, a i Magrebinac uzjaha mazgu, te tako obojica krenuše na put i putovali su do podne, a onda su došli do jednoga kanala kojim je tekla voda. I kad su došli do toga kanala, Abd-as-Samad sjaha, pa reče: – Sjaši, o, Džudare! – te i Džudar sjaha, a Abd-as-Samad viknu: – Brzo! – pa dade neki znak dvojici robova, koji uzeše mazge, pa svaki od

njih ode svojim putem. I oni se izgubiše za kratko vrijeme, a potom dođe jedan rob, pa donese šator i razape ga, dok drugi rob donese ćilimove, pa ih razastre u šatoru, a duž šatora stavi jastuke i podmetače za laktove. Potom jedan rob ode po one dvije kutije u kojima su se nalazile ribe, a drugi donese vreću, pa Magrebinac ustane i reče: – Hodi amo, o, Džudare! – I Džudar priđe, pa sjedne pored njega, a Magrebinac izvadi iz vreće zdjele s jelima, te su obojica ručali. A poslije toga Magrebinac uze kutije, pa poče vračati nad njima, te ribe progovoriše u kutijama i rekoše: – Ovdje smo, o, čarobnjače ovoga svijeta, smiluj se na nas! – i počeše dozivati u pomoć, a Magrebinac je svejednako vračao dok se kutije ne raspadoše na komade i dok se ti komadi ne razletješe, a onda se iz kutije pomoliše dva svezana bića koja su vikala: – Sažali se na nas, o, čarobnjače ovoga svijeta! Šta ćeš učiniti s nama? – Spalit ću vas, ako mi ne obećate da ćete pronaći aš-Šamardalijevo blago – odgovori Magrebinac, a svezana bića rekoše: – Obećavamo ti da ćemo pronaći to blago, ali pod uvjetom da nam dovedeš ribara Džudara. Blago se ne može pronaći ako nam ne pomogne Džudar, jer nitko ne može otići tamo osim Džudara, Omarova sina. – Ja sam doveo toga o kome mi govorite, te vas on i čuje i vidi – reče Magrebinac, a ona dva bića mu obećaše da će pronaći blago, te ih on pusti.

Zatim Magrebinac uze jednu trščicu i stavi pored nje nekoliko pločica od crvenoga kornalina, pa uze mangalu i metnu u nju uglja, te tako podloži vatru duhnuvši samo jedanput u ugljen, a naposljetku donese i kadiva, pa reče: – O, Džudare, ja ću čarati i bacat ću kadiva na vatru, a kad budem počeo čarati, neću moći govoriti, jer onda ne bi bilo ništa od čaranja. Hoću da te naučim što treba da činiš pa da postignemo ono što želimo. – Nauči me – reče Džudar, a Magrebinac mu kaza: – Kad budem počeo čarati i kad bacim kadiva, znaj da će presahnuti voda u potoku, pa ćeš ugledati jedna zlatna vrata, velika kao što su gradska vrata, a na njima će biti dvije metalne alke. Siđi do tih vrata, pa polako zalupaj u alke, a zatim malko pričekaj, pa i po drugi put zalupaj u njih, ali jače nego prvi put; potom malo pričekaj, pa triput uzastopce udari u vrata, a onda ćeš čuti kako ti netko kaže: – Tko to lupa na vrata iza kojih je skriveno blago, a ne zna odgonetnuti zagonetke? – A onda reci: – Ja, ribar Džudar, Omarov sin. – Na to će se vrata širom otvoriti, pa će izići jedan čovjek s mačem u rući, koji će ti reći: – Ako si ti taj čovjek, pruži vrat da ti odsiječem glavu. – Pruži vrat i ne boj se ničega: kad bude podigao ruku u kojoj drži mač i kad te bude udario, on će sam pasti pred tobom, a ti ćeš vidjeti poslije nekoga vremena da je to čovjek koji nema duše. Od njegova udarca neće te ništa boljeti niti će ti se što dogoditi, ali će te taj čovjek ubiti ako ga ne budeš poslušao. A kad budeš uništio njegove čarolije svojom poslušnošću, uđi na vrata, a onda ćeš ugledati još jedna vrata. Zalupaj na njih, pa će izići jedan jahač na konju, koji će nositi koplje na ramenu. I taj konjanik će te zapitati: – Šta te je dovelo na ovo mjesto, na koje ne može doći ni čovjek ni džin? – pa će zamahnuti kopljem, a ti rastvori grudi. I on će te udariti kopljem, ali će od-

mah sâm pasti, te ćeš vidjeti da je i on – tijelo bez duše. A ako ga ne budeš poslušao, ubit će te. Zatim uđi na treća vrata, pa ćeš naići na jednog Adamova potomka koji nosi u rukama luk i strijele. On će te gađati iz luka, a ti rastvori grudi, pa će te tako pogoditi, ali će sam pasti pred tobom kao tijelo bez duše. A ako ga ne poslušaš, ubit će te. Zatim uđi na četvrta vrata . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade šesto četrnaesta noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je Magrebinac rekao Džudaru: 614.
– Uđi na četvrta vrata, pa zalupaj, a ona će se širom otvoriti i onda ćeš naići NOĆ
na jednoga lava golemoga tijela, koji će jurnuti na tebe, razjapivši čeljusti, ne bi li ti pokazao da hoće da te pojede, ali se ti nemoj bojati i nemoj bježati, a kad lav dođe do tebe, daj mu ruku – on će odmah pasti, a tebi se neće ništa dogoditi. Potom uđi na peta vrata, pa ćeš naići na jednoga crnoga roba, koji će te zapitati: – Tko si ti? – a ti mu reci: – Ja sam Džudar – pa će ti rob reći: – Ako si ti taj čovjek, otvori šesta vrata. – Ti onda priđi tim vratima, pa reci: – O, Iso, kaži Musi da otvori vrata! – a vrata će se otvoriti i ti ćeš ući, pa ćeš ugledati dvije aždaje, jednu s desne, a drugu s lijeve strane, i one će razjapiti čeljusti, pa će jurnuti na tebe. Pruži ruku i jednoj i drugoj aždaji, pa će te one ujesti za ruku, a ako ih ne budeš poslušao, one će te ubiti. Potom priđi sedmim vratima i zalupaj na njih, pa će izići tvoja majka, koja će ti reći: – Dobro mi došao, o, sine! Priđi mi, da se pozdravim s tobom! – a ti joj reci: – Podalje od mene i svuci haljinu! – I ona će ti reći: – O, sine, ja sam ti majka i imam na tebe pravo zato što sam te othranila i odgojila, pa kako me onda možeš svući do gole kože? – A ti joj reci: – Ako se ne svučeš, ubit ću te. – I pogledaj na desnu stranu, pa ćeš ugledati jedan mač obješen o zid. Uzmi ga, pa ga potegni nad njom i reci joj: – Svuci i ostalo! – i neprestano joj prijeti dok ne svuče sve što ima na sebi i dok ne padne. Onda si odgonetnuo zagonetke i uništio čarolije, te ti neće prijetiti nikakva opasnost. Uđi, pa ćeš na mjestu gdje je skriveno blago ugledati gomile zlata, ali nemoj hajati za nj, a na sredini toga mjesta vidjet ćeš jednu sobu pred kojom je obješena zavjesa. Podigni tu zavjesu, pa ćeš ugledati čarobnjaka aš-Šamardalija kako leži u zlatnoj postelji, a iznad glave mu stoji nešto okruglo, što blista kao mjesec. To je krug nebeskog svoda, a aš-Šamardali ima o pojasu mač i na prstu ima prsten, dok oko vrata ima jedan lančić o koji je objesio kutiju za rastok. Uzmi te četiri stvari i gledaj da ne zaboraviš što od onoga što ti rekoh – kajat ćeš se i imat ćeš se čega bojati. – I Magrebinac ponovi sve to po drugi, i treći, i četvrti put, te mu Džudar naposljetku reče: – Zapamtio sam sve, ali tko se može oduprijeti čarolijama koje si spomenuo i tko može podnijeti tako velike strahote? – O, Džudare, ne boj se, jer su sve to tijela bez duše – reče Magrebinac, pa poče umirivati Džudara, koji uzviknu: – Uzdam se u Alaha!

Zatim Magrebinac baci na vatru neke praške, pa poče vračati i tako provede neko vrijeme, a vode odjednom nestade, pa se ukaza dno potoka na kome su se vidjela vrata iza kojih se nalazilo blago. I Džudar siđe i dođe do tih vrata,

pa zalupa na njih i ču da mu netko kaže: – Tko lupa na vrata iza kojih je blago, a ne zna odgonetati zagonetke? – I Džudar reče: – Ja, Džudar, Omarov sin – te se vrata širom otvoriše, pa iziđe onaj čovjek, i isuka mač rekavši: – Pruži vrat! – te Džudar pruži vrat, a čovjek ga udari, ali sam pade. To isto dogodi se pred drugim vratima, pa se i dalje događalo isto, dok Džudar tako nije uništio čarolije svih sedam vrata, a onda iziđe njegova majka, pa mu reče: – Zdrav mi bio, o, čedo moje! – I Džudar je zapita: – Tko si ti? – A žena mu reče: – Ja sam tvoja majka i imam pravo na tebe zato što sam te othranila i odgojila, a i zato što sam te nosila devet mjeseci, o, čedo moje. – Svuci haljinu! – reče Džudar, a žena mu kaza: – Ti si mi sin, pa kako me možeš svući do gole kože! – Ali Džudar uzviknu: – Svuci se, ili ću ti odsjeći glavu evo ovim mačem. – I on se maši rukom, pa potrže mač iznad žene, rekavši: – Ako ne svučeš haljine, ubit ću te. – I prepirka među njima dugo potraje, pa Džudar poče sve više prijetiti ženi, te ona naposljetku svuče još nešto od svoje odjeće, a Džudar uzviknu: – Svuci i ostalo! – Poslije duge prepirke ona svuče još nešto od svoje odjeće, ali je sve to dugo potrajalo, a žena je govorila: – O, čedo moje, uzalud sam te odgojila! – dok napokon nije svukla sve što je imala na sebi, osim košulje. I onda žena reče: – O, čedo moje, zar ti je srce od kamena, te mi otkrivaš sramotu i tako me brukaš? O, čedo moje, zar to nije zabranjeno? – A Džudar joj reče: – Pravo veliš, nemoj svući košulju! – ali ne stiže ni da izgovori te riječi, a žena povika: – Pogriješio je! Udrite ga! – I istog se trena na nj sručiše udarci kao kiša, jer se oko njega okupiše sluge koje su čuvale blago, pa ga tako istukoše da je to pamtio do kraja života, a potom ga izguraše i baciše pred vrata, pa zatvoriše vrata iza kojih bješe blago, te ona bjehu zatvorena kao i ranije. A kad Džudara baciše pred vrata, Magrebinac ga odmah prihvati, a voda opet poteče, pa je tekla kao i ranije . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade šesto petnaesta noć, ona reče:

615. NOĆ – Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da su sluge koje su čuvale blago premlatile Džudara, pa su ga bacile pred vrata, a potom su se vrata zatvorila. A onda je ustao Abd-as-Samad Magrebinac, pa je čitao nad Džudarom sve dotle dok se on nije osvijestio, a zatim ga je zapitao: – Što si to učinio, nesretniče? – A Džudar mu je odgovorio: – Uklonio sam sve prepreke i došao do svoje majke, pa je među nama izbila prepirka koja je dugo trajala, ali je ona, o, brate, počela svlačiti svoje haljine i svukla je sve što je imala na sebi, osim košulje, a onda mi je rekla: – Nemoj me brukati! Tä sramota se ne smije otkrivati. – I ja joj ostavih košulju iz sažaljenja, a ona odjednom povika: – Pogriješio je! Udrite ga! – te dođoše ljudi (a ne znam gdje su bili), pa me tako izmlatiše da zamalo ne umrijeh, a potom me izguraše, te ne znam šta je bilo sa mnom poslije toga. – Nisam li ti govorio da ne budeš neposlušan? – reče mu Magrebinac. – Učinio si zlo i meni i sebi samom, jer bismo postigli ono što želimo da je ona svukla košulju. Sad ćeš ostati kod mene do ovoga dana u narednoj godini.

I Magrebinac odmah pozva robove, te oni odvezaše šator i odniješe ga, a potom se izgubiše za kratko vrijeme pa se vratiše s mazgama. I Džudar i Magrebinac pojahaše mazge, pa se vratiše u grad Fas, te tako Džudar poče boraviti kod Magrebinca za dobrim stolom i kraj dobroga pića, a Magrebinac mu je davao svakoga dana po jedno raskošno odijelo, dok tako ne prođe godina i dok ne dođe onaj dan. – Evo zakazanoga dana – reče onda Magrebinac – hajdmo! – A Džudar mu odgovori: – Dobro! – I Magrebinac ga odvede izvan grada, gdje su ugledali ona dva roba i mazge, pa pojahaše mazge i tako dođoše na onaj potok. I robovi razapaše šator i zastriješe ga ćilimima, pa Magrebinac postavi stol te objedovaše, a potom Magrebinac izvadi trščicu i pločice, kao i prvi put, pa podloži vatru i donese kadiva, rekavši: – O, Džudare, hoću da te poučim. – O, gospodaru hadžijo – odgovori mu Džudar – ako sam zaboravio one batine, onda sam zaboravio i pouku. – Sjećaš li se pouke? – zapita Magrebinac, a on mu odgovori: – Sjećam se! – I Magrebinac mu kaza: – Čuvaj svoju dušu i nemoj misliti da je ona žena tvoja majka. To je čuvar blaga u obliku tvoje majke, a on hoće da te natjera da pogriješiš. Ako si prvi put iznio živu glavu, ovoga puta će te izbaciti ubijena, budeš li pogriješio. – Budem li pogriješio, onda me mogu spaliti, jer ću to i zaslužiti – reče Džudar, a onda Magrebinac nasu prašak, pa poče vračati. I potok presahnu, pa Džudar priđe vratima i zalupa na njih, a ona se širom otvoriše. I Džudar uništi sedam straža, pa dođe do svoje majke, koja mu reče: – Dobro došao, o, sine moj! – a Džudar joj odgovori: – Otkud sam ti ja sin, o, prokletnice? Svuci haljinu! – I žena ga poče zavaravati svlačeći jedan dio odjeće za drugim, dok tako ne svuče sve što je imala na sebi, osim košulje, ali Džudar uzviknu: – Svuci se, prokletnice! – te ona svuče i košulju, a onda postade tijelo bez duše. I Džudar uđe, pa vidje zlato na gomilama, ali ne obrati pažnju ni na što, već uđe u jedan sobičak, gdje ugleda čarobnjaka aš-Šamardalija kako leži s mačem o pojasu, s prstenom na prstu i s kutijicom za rastok na grudima, dok pored njegova uzglavlja ugleda krug nebeskog svoda.

I Džudar mu priđe, pa odveza mač i uze prsten, krug nebeskog svoda i kutijicu, a zatim iziđe, ali odjednom ču neku svirku, a sluge koje su čuvale blago povikaše: – Neka ti je na zdravlje ono što ti je poklonjeno, o, Džudare! – I glazba je svirala dok nije otišao Magrebincu, koji je prestao čarati i kaditi. I Magrebinac ustade, pa zagrli Džudara i pozdravi ga, a Džudar mu dade one četiri dragocjene stvari.

Onda Magrebinac uze te stvari, pa pozva robove, koji uzeše šator i odniješe ga, a zatim se vratiše s mazgama, te Magrebinac i Džudar pojahaše mazge i tako uđoše u grad Fas. I Magrebinac uze vreću, pa poče vaditi iz nje zdjele i jela, dok tako sasvim ne postavi stol, a onda reče: – O, brate, o, Džudare, jedi! – I Džudar je jeo dok se nije zasitio, a onda Magrebinac istrese ostatke jela u druge zdjele, pa prazne zdjele opet uvuče u vreću. A potom Magrebinac Abd-as-Samad reče: – O, Džudare, ti si zbog nas napustio svoju zemlju i svoj kraj i obavio si naš posao, te je ostalo da nam ispuniš još samo jednu želju. Zaželi nešto, a veliki Alah će ti dati ono što budeš zatražio, zahvaljujući našem

posredovanju. Zatraži ono što želiš, dakle, a nemoj se stidjeti, jer si to zaslužio. – O, gospodaru – reče Džudar – želim od velikog Alaha, a zatim od tebe, da mi daš tu vreću. – Dodaj mi vreću – reče Magrebinac, te mu Džudar dade vreću, a on mu reče: – Uzmi je, ona ti s pravom pripada, a da si poželio i što drugo, mi bismo ti to dali. Ali ćeš iz nje, o, jadniče, dobivati samo hranu, a ti si s nama podnio velike tegobe, te smo ti obećali da ćemo te vratiti u tvoju zemlju s radosnim srcem. Iz ove vreće uzimat ćeš jela, a dat ćemo ti i poslat ćemo u tvoju zemlju drugu jednu vreću, punu zlata i dragoga kamenja, pa ćeš tamo postati trgovac. Odjeni i sebe i svoju obitelj, a novac ti neće biti potreban, jer ćeš iz ove vreće vaditi hranu i za sebe i za svoju obitelj. Evo šta treba da radiš: uvuci ruku u nju, pa reci: – Tako ti velikih imena koja su nad tobom, o, slugo ove vreće, donesi mi to i to jelo! – a on će ti donijeti ono što budeš zatražio, pa makar svakoga dana zatražio i po hiljadu jela.

Zatim Magrebinac pozva jednoga roba i reče mu da dovede mazgu, pa napuni vreću za Džudara, metnuvši u jednu pregradu zlato a u drugu drago kamenje, i reče: – Uzjaši ovu mazgu, a rob će ići pred tobom: on će ti pokazivati put dok te ne dovede do vrata pred tvojom kućom, a kad budeš stigao, uzmi vreće, a mazgu predaj robu, kako bi je on mogao dovesti amo. Nemoj nikome odati svoju tajnu. Povjeravam te Alahu! – Neka ti Alah dâ svaku sreću! – reče Džudar, pa stavi vreću na mazgu i pođe. I tako je rob pošao i išao je naprijed, a mazga je išla za njim cijeloga toga dana i cijele te noći. A sutradan ujutro Džudar uđe na Vrata Pobjede, pa ugleda svoju majku kako sjedi i govori: – Udijelite mi što bilo, Alaha radi! – I razum mu odletje, te sjaha s mazge, pa poletje k majci, a ona zaplaka kad ga je ugledala. I Džudar stavi majku na mazgu, pa pođe, idući pored stremena, te tako dođe do kuće. Onda skine majku na zemlju, pa uze vreće, a mazgu ostavi onome robu, koji je odvede svome gospodaru, jer taj rob bješe šejtan, a i mazga bješe šejtan.

Što se pak tiče Džudara, njemu bijaše teško kad je vidio da mu majka prosi, te uđe u kuću, pa je zapita: – O, majčice, jesu li mi zdrava braća? – Zdrava su – odgovori mu majka, a Džudar je zapita: – A zašto prosjačiš na putu? – O, sine moj, zato što sam gladna – odgovori mu majka, a on joj kaza: – Prije no što sam otputovao, ja sam ti dao jednoga dana sto dinara, pa sam ti i drugoga dana dao sto dinara, a onoga dana kad sam pošao na put dao sam ti hiljadu dinara. – O, čedo moje – odgovori mu majka – tvoja su mi braća uzela sve to, poslužívši se lukavstvom, pa su mi rekla: – Za taj novac kupit ćemo hrane – te mi tako oduzeše novac i istjeraše me iz kuće, pa počeh prositi na putu zbog velike gladi. – O, majčice – reče joj Džudar – neće ti se dogoditi nikakvo zlo, jer sam ja došao; ne brini ni za što, dakle! Evo vreće pune zlata i dragocjenosti, te će biti svega i svačega. – A majka mu reče: – O, čedo moje, ti si sretan! Neka bi Alah bio zadovoljan tobom i neka bi bio još milostiviji prema tebi! Ustani, o, sine, pa mi donesi kruha – ja gladujem od jučer, jer nisam večerala.

I Džudar se nasmije, pa uzviknu: – Neka ti bude sve po volji, o, majčice! Zatraži ono što hoćeš da jedeš, a ja ću ti to odmah dati! Ja ne moram kupo-

vati hranu na trgu, niti mi je tko potreban da mi skuha jelo. – O, čedo moje, ja ne vidim da imaš išta – reče majka Džudaru, a on joj kaza: – U ovoj vreći imam svakojakih jela. – O, čedo moje, dušu će zadržati u tijelu sve ono što se može naći – reče majka Džudaru, a on joj kaza: – Pravo veliš. Kad nema ničega, čovjek se zadovoljava s najmanjim, a kad ima svega, on želi da pojede nešto dobro. Ja imam sve ono što se može naći. Zatraži šta hoćeš, dakle! – O, čedo moje, daj mi toploga kruha i komad sira! – reče majka Džudaru, a on joj kaza: – O, majčice, to ti ne priliči. – Ti znaš šta mi priliči, pa mi daj da jedem ono što mi priliči – reče majka Džudaru, a on joj kaza: – Evo šta tebi priliči: dobro isprženo meso, i dobro isprženi pilići, i pilav s paprom, i tikva s nadjevom i ovnujsko meso s nadjevom, i rebarca s nadjevom, i rezanci s bademom i pčelinjim medom i šećerom, i kolači sa sirupom, i baklava. – I Džudarova majka pomisli da joj se on izruguje i da tjera šegu s njom, te reče: – Hej, hej, šta ti se to dogodilo! Da li ti to sanjaš ili si šenuo pameću? – Zašto si pomislila da sam šenuo pameću? – zapita Džudar majku, a ona mu reče: – Zato što mi spominješ svakojaka izvrsna jela, a tko ih može platiti i tko ih zna skuhati? – Tako mi života, ja ću ti svakako dati da jedeš sva jela koja maločas spomenuh! – uzviknu Džudar, a majka mu reče: – Ja ništa ne vidim ovdje. – Daj mi vreću! – reče Džudar majci, te mu ona donese vreću i opipa je, ali vidje da je prazna.

I tako majka dade vreću Džudaru, a on poče zavlačiti ruku u nju i vaditi iz nje pune zdjele, pa tako izvadi iz nje sva ona jela koja bješe spomenuo, a onda mu majka reče: – O, čedo moje, to je mala vreća, a bila je prazna i u njoj nije bilo ničega, ali si ti ipak izvadio iz nje sve to. Pa gdje su bile te zdjele? – O, majčice – odgovori joj Džudar – znaj, da mi je ovu vreću dao Magrebinac. Ova je vreća čarobna, a ima svoga slugu, pa kad netko što zaželi i izgovori imena nad njom i kaže: – O, slugo ove vreće, daj mi to i to jelo! – on će mu ga donijeti. – Mogu li ja pružiti ruku i zatražiti što od njega? – zapita majka Džudara, a on joj reče: – Pruži ruku! – te njegova majka pruži ruku, pa reče: – Tako ti imena koja su nad tobom, o, slugo ove vreće, donesi mi rebarce s nadjevom! – I onda majka vidje da se u vreći pojavila zdjela, te uvuče ruku u vreću i uze je, a kad tamo, na zdjeli bješe odlično rebarce s nadjevom. Potom Džudar zatraži kruha i sva ona razna jela koja bješe poželjela njegova majka, pa joj reče: – O, majčice, kad budeš prestala jesti, istresi preostala jela u druge zdjele, a prazne zdjele vrati u praznu vreću, čarolija samo tako može imati djelovanje. A vreću čuvaj. – I Džudarova majka odnese vreću pa je sakri, a Džudar joj reče: – O, majčice, čuvaj tu tajnu! Ostavit ću ti vreću, pa kad ti što ustreba, uzimaj iz nje. Dijeli milostinju i hrani moju braću, pa bilo da sam ja prisutan ili odsutan.

I Džudar poče jesti s majkom, ali odjednom dođoše njegova braća. A oni bjehu čuli vijest o svemu tome od jednog čovjeka koji je stanovao u toj istoj ulici, jer im je on rekao: – Vaš brat je došao jašući mazgu, a pred njim je išao jedan sluga, i Džudar je imao na sebi odijelo kome nema ravna. – A onda braća rekoše jedan drugome: – O, samo da nismo ožalostili svoju majku! Ona

će mu svakako reći šta smo učinili s njom. O, kako smo se osramotili pred njim! – A jedan brat reče: – Naša majka je milostiva, pa ako mu je i ispričala, on će se još više sažaliti na nas, a kad mu se budemo ispričali, on će prihvatiti našu ispriku.

I tako braća odoše Džudaru, a on skoči na noge i pozdravi ih što je bolje mogao, rekavši im: – Sjedite, pa jedite! – te braća sjedoše, pa počeše jesti, a bjehu iznemogli od gladi. I braća jedoše dok se ne zasitiše, a zatim im Džudar reče: – O, braćo, uzmite to jelo što je ostalo, pa ga podijelite siromasima i prosjacima! – O, brate – rekoše mu braća – ostavi nam to za večeru. Kad bude došlo vrijeme večeri, dobit ćete još više – reče im Džudar, te braća iznijeşe ostatke jela i rekoše svakom siromahu koji bi prošao pored njih: – Uzmi, pa jedi! – dok tako ne ostade ništa od jela...

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade šesto šesnaesta noć, ona reče:

616. NOĆ

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da su braća ručala i da je onda Džudar rekao majci: – Stavi zdjelu u vreću! – A predveče Džudar ode u veliku sobu i izvadi iz vreće četrdeset jela, pa iziđe iz sobe i sjedne između braće, a majci reče: – Donesi nam večeru! I njegova majka uđe u onu sobu i vidje u njoj pune zdjele, te postavi stol i poče prenositi jedno jelo za drugim, dok tako ne prenese svih četrdeset jela. A onda večeraše, pa Džudar reče: – Uzmite to jelo, pa nahranite prosjake i siromahe – te braća uzeše ostatke jela, pa ih razdijeliše. A poslije večere Džudar izvadi iz vreće poslastice, te svi jedoše poslastica, a zatim Džudar reče braći da odnesu susjedima ono što bješe preostalo, pa to isto učiniše i sutradan, poslije doručka. I tako to potraja deset dana, a zatim Salim reče Selimu: – Šta li je uzrok svemu tome? Naš brat nam priređuje jednu gozbu ujutro, jednu u podne i jednu o sunčevu zalasku, a sve što preostane dijeli siromasima. Tako nešto čine sultani, a otkud njemu takva sreća? Zar se ne pitaš otkud mu ta različita jela i te poslastice? On daje prosjacima i siromasima sve što nam preostaje, a nikad ga nismo vidjeli da što kupuje ili da loži vatru, niti vidjesmo da ima kuhinju i kuhara. – Alaha mi, ja ne znam – odgovori mu brat. – A da li ti poznaješ nekoga čovjeka koji bi nam mogao reći istinu o svemu tome? – To nam ne može reći nitko drugi osim naše majke – reče Salim.

I njih dvojica smisliše lukavstvo, pa odoše majci u vrijeme kad Džudar bješe odsutan i rekoše joj: – O, majčice, gladni smo! – Radujte se! – reče im majka, pa ode u sobu i zatraži topla jela za braću od vrećinoga sluge. – O, majčice – rekoše joj braća – ova jela su topla, a ti ne kuhaš niti raspiruješ vatru. – Uzimam ih iz vreće – reče majka braći, a oni je zapitaše: – A kakva je to vreća? – I majka im kaza: – To je čarobna vreća, a jela treba zatražiti od njenoga čuvara. – I tako majka ispriča braći u čemu je stvar, pa im reče: – Čuvajte tu tajnu! – a braća joj kazaše: – Čuvat ćemo tajnu, o, majčice, samo nas nauči kako se to radi. – I majka ih nauči, pa oni počeše uvlačiti ruke u vreću i vaditi iz nje ono što bjehu zatražili, a njihov brat to nije znao.

Kad braća vidješe tako kakva je to vreća, Salim reče Selimu: – O, brate, dokle ćemo živjeti kod Džudara kao njegove sluge i dokle ćemo se hraniti onim što nam on daje kao milostinju? Kako bi bilo da se poslužimo nekim lukavstvom? Uzet ćemo vreću, pa će biti naša. – A kakvim lukavstvom da se poslužimo? – zapita Selim, a Salim mu reče: – Prodat ćemo svoga brata starješini Sueskog mora.[36] – A kako ga možemo prodati? – zapita Selim, a Salim mu reče: – Otići ću s tobom tome starješini i pozvat ćemo ga da dođe amo s dvojicom svojih ljudi, a ti potvrđuj ono što ja budem rekao o Džudaru, pa ću ti pred kraj večere pokazati šta ću učiniti.

I tako se njih dvojica dogovoriše da prodaju svoga brata, pa odoše u kuću starješine Sueskoga mora, a kad uđoše u nju, rekoše starješini: – O, starješino, mi smo ti došli radi nečega što će te obradovati. – Dobro – reče starješina, a braća nastaviše: – Nas dvojica smo braća, a imamo i trećega brata, pa je on mangup i nevaljalac. Otac nam je umro i ostavio nam lijepu svotu novaca, a kad smo podijelili novac, naš brat je uzeo ono što mu je pripalo od nasljedstva, pa je sav novac potrošio živeći razvratničkim i raspusničkim životom, a kad je osiromašio, počeo nas je tužakati vlastima, govoreći: – Vi ste uzeli i moj novac i novac moga oca. – I tako smo se počeli parničiti, te smo izgubili novac, a on je malo počekao, pa nas je i po drugi put tužio, te smo sasvim osiromašili, ali nas se on nije okanio i nikako nam ne da mira. Hoćemo da ga ti kupiš od nas. – Možete li ga nekako dovesti amo, pa da ga što prije pošaljem na more? – zapita starješina braću, a braća mu rekoše: – Ne možemo ti ga dovesti, ali nam ti možeš doći u goste i povesti dva čovjeka, a ne više njih, pa kad nam brat bude zaspao, nas petorica ćemo ga napasti, pa ćemo ga uhvatiti i zapušiti mu usta, te ćeš ga moći uzeti i izvesti iz kuće, a poslije toga čini s njim šta hoćeš. – Slušam i pokoravam se! – reče starješina. – Hoćete li mi ga prodati za četrdeset dinara? Hoćemo – odgovoriše braća. – Poslije večernje molitve dođi u tu i tu ulicu, a tamo će te čekati jedan od nas dvojice. – I starješina im reče: – Idite! – te oni odoše Džudaru, pa malo počekaše, a zatim Selim priđe Džudaru i poljubi mu ruku. – Šta ti je, brate? – zapita ga Džudar, a Salim mu reče: – Znaj da imam jednoga prijatelja koji me je mnogo puta pozivao u svoju kuću u vrijeme kad se ti nisi nalazio ovdje, a on mi je učinio mnogo dobra. I on mi je stalno odavao poštovanje, što zna i moj brat, a danas sam se upitao za zdravlje s njim, pa me je on opet pozvao, a ja sam mu rekao: – Ne mogu ostaviti brata. – I onda mi on reče: – Dovedi i njega – a ja mu odgovorih: – Neće pristati na to, ali ako nam ti dođeš u goste sa svojom braćom... A njegova braća su sjedila pored njega, te ih pozvah, misleći da oni neće htjeti doći, ali kad pozvah i njega i njegovu braću, on pristade da dođe, te mi reče: – Čekaj me pored ulaza u bogomolju, a ja ću doći s braćom. – I sad se bojim da ne dođe, jer me je stid od tebe. Hoćeš, li da mi zaliječiš srce i da ih počastiš večeras? Ti imaš svega i svačega, ali ako ne pristaješ na to, dopusti mi da ih odvedem u kuću kojeg od naših susjeda. – A zašto da ih vodiš u kuću naših susjeda? – zapita ga Džudar. – Zar je naša kuća tijesna ili nemamo šta da im damo za večeru? Sramota je da se savjetuješ sa mnom;

treba samo da zatražiš dobrih jela i poslastica, kojih će biti napretek. A ako dovedeš te ljude i ako ja odem od kuće, zamoli majku, pa će ona iznijeti na stol više jela no što je potrebno. Hajde, pozovi ih, ne bi li nas Alah blagoslovio!

I Salim poljubi Džudara u ruku, pa ode i sjedne pored ulaza u bogomolju, gdje je sjedio dok se ne završi večernja molitva, a onda mu priđoše oni ljudi, te ih on povede i uđe s njima u kuću. A kad je ugledao te ljude, Džudar reče: – Dobro došli! – pa ih posadi i sprijatelji se s njima, a nije znao šta ga od njih čeka u nepoznatome. I Džudar zatraži večeru od majke, te ona poče vaditi zdjele iz vreće, a on joj je govorio: – Daj to i to jelo! – dok na stolu ne bijaše četrdeset jela. Onda se dobro najedoše, pa ukloniše stol, a mornari su mislili da ih to časti Salim. A kad prođe trećina noći, Džudar izvadi za njih i poslastice, kojima ih posluži Salim, pa Džudar i Selim sjedoše, i sjedili su tako dok im se nije prispavalo. I Džudar ustane, pa legne da spava, te polijegaše i drugi, a kad je Džudar zaspao, svi poustajaše, pa ga napadoše, ali on dođe k sebi tek onda kad mu začepiše usta. I svezaše mu ruke, pa ga poniješe i izniješe iz kuće.

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad natade šesto sedamnaesta noć, ona reče:

617. NOĆ – Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da su ti ljudi uzeli Džudara i da su ga ponijeli iz kuće, zaklonjeni noćnom tamom, a zatim ga poslaše u Suez, gdje mu staviše lance na noge. I Džudar poče služiti, a svejednako je šutio i služio onako kako služe zarobljenici ili robovi, te mu tako prođe godina dana, i eto što je bilo s Džudarom.

Što se pak tiče dvojice njegove braće, oni se probudiše sutradan ujutro, pa odoše majci i rekoše joj: – O, majčice, naš brat Džudar se još nije probudio. – Probudite ga – reče im majka, a oni je zapitaše: – A gdje spava? – S gostima – odgovori majka, a braća joj rekoše: – Da nije otišao s gostima dok smo mi spavali, o, majčice? Čini se da našem bratu godi boravljenje u tuđini i kao da je zaželio pronaći neko blago. Čuli smo kako je razgovarao s Magrebincima i kako su mu oni kazali: – Povest ćemo te, pa ćemo ti pokazati gdje se nalazi blago. – A da li se sastao s Magrebincima? – zapita ih majka, a oni joj rekoše: – A zar oni nisu bili naši gosti? – Možda je otišao s njima – reče im majka – ali će ga Alah izvesti na pravi put. Tà on je sretan, te će svakako donijeti mnogo svega i svačega.

I majka zaplaka, jer joj bješe teško da se rastane s Džudarom, a braća joj rekoše: – O, prokletnice, zar takvom ljubavlju voliš Džudara! Kad mi odlazimo, ti se ne raduješ niti tuguješ. Zar nismo i mi tvoja djeca, kao što je Džudar tvoj sin? – Vi ste moja djeca – odgovori im majka – ali ste nesretni, a niste bili ni dobri prema meni. Od onoga dana kad vam je umro otac ja ne vidjeh dobra od vas, dok mi je Džudar učinio veliko dobro i zaliječio mi srce i odavao mi poštovanje, pa treba da plačem za njim, jer je zadužio svojom dobrotom i mene i vas.

Kad čuše te riječi, braća počeše grditi majku i udarati je, a potom uđoše u kuću i počeše tražiti vreću, te tako nabasaše na nju i uzeše iz jedne pregrade drago kamenje, a iz druge zlato i čarobnu vreću, pa rekoše majci: – To je imovina našega oca! – Nije, Alaha mi – odgovori im majka – to je imovina vašega brata Džudara, jer ju je on donio iz zemlje Magrebinaca. – Lažeš – rekoše joj braća – to je imovina našega oca, te ćemo mi raspolagati njome.

I braća podijeliše ono što bjehu našla, ali se porječkaše oko čarobne vreće, pa Salim reče: – Ja ću je uzeti! – A i Selim reče: – Ja ću je uzeti! – I tako se počeše prepirati. Onda im majka reče: – O, djeco moja, podijelili ste zlato i drago kamenje koje ste našli u vreći, ali tu vreću ne možete ni podijeliti ni platiti novcem, a ako je poderete na dva komada, to više neće biti čarobna vreća. Ostavite je kod mene, dakle, pa ću vam postavljati stol u svako doba, a sama ću se zadovoljiti korom kruha i onim što mi iz milosti budete dali da obučem. Svatko će od vas početi da trguje s ljudima, a vi ste moja djeca i ja sam vaša majka. Ostanimo ono što smo bili ranije, da ne bi bilo sramote: tà možda će vam doći brat.

Ali braća ne htjedoše ni da čuju majku, već tu noć provedoše prepirući se, te ih tako ču jedan stražar[37] iz careve okoline (a njega bjehu pozvali u kuću koja se nalazila pored Džudarove kuće, na kojoj bješe otvoren prozor). I taj stražar proviri kroz krov i ču cijelu prepirku i riječi koje su braća izgovarala dijeleći se, a kad nastade jutro, on ode caru, koji se zvao Šams-ad-Daula, jer je u to vrijeme on carevao Egiptom. I stražar ode caru, pa mu ispriča šta je čuo, a car zapovjedi ljudima da dovedu Džudarovu braću i da ih udare na muke, te braća sve priznaše, a car im oduze vreću i baci ih u tamnicu. Zatim car naredi da se Džudarovoj majci izdaje svakoga dana dovoljno blaga, i eto šta je bilo s njima.

Što se pak tiče Džudara, on je proveo cijelu godinu služeći u Suezu, a kad prođe ta godina, mornari zaploviše morem, ali ih zahvati vjetar i baci njihovu lađu na jednu planinu, te se lađa razbi, a potonu sve što bješe na njoj, i nitko ne iziđe na suhu zemlju osim Džudara, jer ostali putnici pomriješe. A kad stiže na suhu zemlju, Džudar pođe, pa je išao po njoj sve dotle dok nije došao do nekih Arabljana skitnica. I oni ga zapitaše šta je bilo s njim, a on im reče da je bio mornar na lađi i ispripovjedi im svoju povijest. A među tim beduinima bješe i jedan trgovac iz Džide, pa se on sažali na Džudara i reče mu: – Hoćeš li služiti kod mene, o, Egipćanine, a ja ću te odijevati i odvest ću te u Džidu? I Džudar ga je služio i putovao s njim dok tako obojica ne stigoše u Džidu, a onda mu trgovac iskaza veliko poštovanje.

Potom trgovac, Džudarov gospodar, zaželi da ode na hadžiluk, pa povede i Džudara u Meku. I tako uđoše u Meku, pa Džudar ode da obiđe hram, idući po zabranjenom prostoru, i dok je tako obilazio hram, odjednom ugleda svoga prijatelja Magrebinca Abd-as-Samada . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade šesto osamnaesta noć, ona reče:

618. NOĆ

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je Džudar išao, obilazeći hram, i da je tako odjednom ugledao svoga prijatelja Magrebinca Abd-as-Samada, koji je također obilazio hram. I Magrebinac ugleda Džudara, pa ga pozdravi i zapita za zdravlje, a Džudar zaplaka i ispriča mu sve što mu se dogodilo, te ga Magrebinac odvede u svoju kuću, gdje mu iskaže poštovanje i obuče mu odijelo kakvo nitko nije imao, a zatim mu reče: – Napustilo te je ono što je loše, o, Džudare! – I Magrebinac poče gatati, gledajući u pijesak, pa tako vidje šta se dogodilo s Džudarovom braćom, te reče Džudaru: – Znaj, o, Džudare, da se s tvojom braćom dogodilo to i to i da su bačena u tamnicu egipatskoga cara, a tebi neka je ugodno u mojoj kući dok ne obaviš vjerske obrede, pa će ti pripasti samo ono što je dobro. – O, gospodaru – odgovori mu Džudar – otići ću da se oprostim s trgovcem kod koga živim, pa ću doći. – Jesi li mu što dužan? – zapita Magrebinac Džudara, a on mu odgovori: – Nisam. – Onda mu Abd-as-Samad kaza: – Otiđi trgovcu, pa se oprosti s njim, jer kruh nameće obaveze sinovima koji se pridržavaju onoga što je dopušteno. – I Džudar ode, pa se oprosti s trgovcem, rekavši mu: – Našao sam se s bratom. – Idi, pa mi ga dovedi, a ja ću ga počastiti – reče trgovac Džudaru, a on mu kaza: – On ne oskudijeva ni u čemu: taj čovjek spada u sretne ljude i ima mnogo slugu. – I trgovac dade Džudaru dvadeset dinara, pa mu reče: – Oslobodi me svake odgovornosti!

I tako se Džudar oprosti s trgovcem, pa iziđe iz njegove kuće, a onda ugleda jednog siromašnog čovjeka i dade mu tih dvadeset dinara. I Džudar ode Abd-as-Samadu, Magrebincu, pa ostade kod njega dok ne obaviše pokloničke obrede, a onda Magrebinac dade Džudaru prsten koji ovaj bješe uzeo iz aš-Šamardalijeva blaga, pa mu reče: – Uzmi ovaj prsten! On će te odvesti do onoga što hoćeš, jer ima svoga slugu koji se zove Grom, pa ako ti što ustreba od svjetskih blaga, protari prsten, a taj sluga će se pojaviti pred tobom i učinit će sve što mu budeš zapovjedio. – I on protare prsten pred Džudarom, te sluga dođe i viknu: – Ovdje sam, o, gospodaru! Dobit ćeš ono što zatražiš! Hoćeš li podići porušeni grad ili porušiti podignuti grad, ili hoćeš ubiti nekoga cara ili razbiti neku vojsku? – O, Grome – reče mu Magrebinac – odsada će ti biti gospodar ovaj čovjek; brini se za njega, dakle.

Zatim Magrebinac pusti marida da ode, a Džudaru reče: – Protari prsten, pa će ti doći njegov sluga; naređuj mu sve što hoćeš, a on ti se neće protiviti. Idi u svoju zemlju, a prsten čuvaj – njime ćeš nadvladati svoje lukave dušmane: ne potcjenjuj vrijednost toga prstena, dakle! – O, gospodaru – odgovori mu Džudar – otići ću u svoju zemlju s tvojim dopuštenjem. – Protari prsten – reče mu Magrebinac. – Sluga će se pojaviti pred tobom, pa ćeš mu sjesti na leđa, a ako mu kažeš: – Odnesi me još danas u moju zemlju – on se neće oglušiti o tvoje naređenje.

Zatim se Džudar oprosti s Abd-as-Samadom, pa protare prsten, a Grom dođe, pa mu reče: – Ovdje sam! Traži, pa ćeš dobiti! – Odnesi me u Egipat još danas – reče Džudar sluzi, a on mu kaza: – Neka bude kako ti hoćeš! – pa se podiže i poletje s njim, i tako je letio od podnevnoga doba do ponoći, a

onda se spustio s njim u blizini kuće u kojoj je živjela njegova majka, i začas ga nestade.

A Džudar ode majci i ona ustade i zaplaka kad ga je ugledala, te mu ispriča šta ju je snašlo od njegove braće i od cara, i reče mu da ih je car isprebijao i da im je oduzeo čarobnu vreću i vreću u kojoj je bilo zlato i drago kamenje, a Džudaru nije bilo lako pri duši kad je čuo kako mu braća pate. I Džudar reče majci: – Ne tuguj zbog onoga što je prošlo; sad ćeš vidjeti šta ću učiniti i kako ću dovesti svoju braću.

Zatim on protare onaj prsten, te dođe sluga, koji mu reče: – Ovdje sam! – Naređujem ti da dovedeš moju braću iz careve tamnice. – I sluga siđe pod zemlju, a iz nje iziđe tek onda kad je došao do sredine tamnice. A Salim i Selim bjehu u najvećem škripcu i obojica bjehu tako tužni zbog tamničkih muka da su željeli umrijeti, te su govorili jedan drugome: – Alaha mi, o, brate, dugo je potrajala ova naša nevolja. Dokle li ćemo ostati u ovoj tamnici? Ako umremo u njoj, spasit ćemo se.

A dok se to zbivalo, zemlja se odjednom razdvoji, pa iz nje iziđe Grom, koji podiže oba brata i siđe s njima pod zemlju, te braća premriješe od velikoga straha, a kad dođoše k sebi, vidješe da se nalaze u svojoj kući, u kojoj ugledaše i svoga brata Džudara kako sjedi pored svoje majke. – Dobro mi došli, braćo! – reče im Džudar. – Obradovali ste me! – A braća ponikoše nikom i počeše plakati, te im Džudar reče: – Ne plačite! Do toga su vas doveli šejtan i vaša pohlepa. I kako ste me mogli prodati? – Ali ja ću se sjećati Jusufa i tješit ću se time; ono što su njegova braća učinila s njim, još je gore od onoga što ste vi učinili sa mnom; tà njega su braća bacila u bunar . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade šesto devetnaesta noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je Džudar rekao svojoj braći: 619.
– Kako ste mogli tako što učiniti sa mnom? Ali, pokajte se pred Alahom i pomolite mu se da vam oprosti, jer je on milostivi bog koji prašta. A ja sam vam oprostio, pa neka vas ništa ne tišti. Neće vam se dogoditi nikakvo zlo. – I Džudar poče uvjeravati braću u to, te im tako umiri srca, a potom im stade pričati o svemu onome što je podnio u Suezu dok se nije sastao sa šeikom Abd-as-Samadom, i ispriča im šta je bilo s prstenom, te mu braća rekoše: – O, brate, ne zamjeri nam ovoga puta, a ako opet budemo radili ono što smo radili, čini s nama što hoćeš. – Ne mari ništa – reče im Džudar – ali mi ispričajte šta je car učinio s vama. – Isprebijao nas je i prijetio nam je – rekoše braća – pa nam je oduzeo vreće. – I nije prezao od toga? – uzviknu Džudar, pa protare prsten, a dođe sluga, te ga braća vidješe i poplašiše se od njega, jer pomisliše da će Džudar narediti sluzi da ih pobije. I braća odoše majci, pa joj počeše govoriti: – O, majčice, obrani nas, o, majčice, zauzmi se za nas! – Ne bojte se, o, djeco moja! – odgovori im majka, a Džudar reče sluzi: – Naređujem ti da mi doneseš sve drago kamenje i ostalo što se nalazi u carevoj riznici. Nemoj ostaviti ništa u njoj, već donesi i čarobnu vreću i vreću s dragim kamenjem,

NOĆ

koje je car uzeo od moje braće. – Slušam i pokoravam se! – odgovori sluga, koga odmah nestade. I sluga pokupi sve što bješe u riznici, a donese i vreće i ono što bješe u njima, pa sve to stavi pred Džudara, rekavši mu: – O, gospodaru, nisam ostavio ništa u riznici. – I Džudar naredi majci da čuva vreću s dragocjenostima, a čarobnu vreću stavi pred sebe, pa reče sluzi: – Naređujem ti da mi noćas sagradiš visok dvor i da ga pokriješ mekim zlatom i zastreš raskošnim ćilimima, a da sve to završiš prije no što svane dan. – Neka bude onako kako ti hoćeš – reče sluga, pa siđe pod zemlju, a zatim Džudar izvadi jela, te svi sjedoše i proveseliše se, pa legoše da spavaju.

Što se pak tiče sluge, on okupi svoje pomoćnike, pa im naredi da sagrade dvor, te jedni počeše lomiti kamen, drugi stadoše zidati, treći krečiti, četvrti bojadisati, a peti zastirati dvor ćilimima, te tako dvor bješe potpuno uređen još prije svitanja. Onda sluga ode Džudaru, pa mu reče: – O, gospodaru, dvor je sasvim gotov i sve je u njemu u najvećem redu, a ako hoćeš da ga vidiš, iziđi.

I Džudar iziđe iz kuće s majkom i braćom, a onda svi ugledaše dvor kome ne bješe ravna i koji bješe tako lijepo uređen da im zanese umove. I Džudar se obradova tome dvoru koji se nalazio na raskrsnici putova, a nije ga stajao ni prebijene pare. – Hoćeš li živjeti u ovome dvoru? – zapita Džudar majku, a ona mu reče: – Hoću, o, čedo moje! – pa prizva Alaha da ga blagoslovi. I Džudar protare prsten, pa odjednom ču da mu sluga kaže: – Ovdje sam! – Naređujem ti – reče mu Džudar, – da mi dovedeš četrdeset bijelih i divnih robinja, i četrdeset crnih robinja, i po četrdeset bijelih i crnih robova. – Neka bude onako kako ti hoćeš! – odgovori mu sluga, pa s četrdesetak svojih pomoćnika ode u zemlju Hind, Sind i Perziju, gdje ugrabiše svaku lijepu djevojku koju vidješe, a ugrabiše i mladiće. I sluga posla još četrdesetoricu, pa oni dovedoše divne crne robinje, dok druga četrdesetorica dovedoše crnce, a potom svi dođoše u Džudarovu kuću i ispuniše je. Zatim sluga pokaza robove Džudaru, kome se oni svidješe. I Džudar reče sluzi: – Donesi za svakoga čovjeka po jedno od najraskošnijih odijela. – Gotovo! – reče sluga, a Džudar kaza: – Donesi haljinu za moju majku i odijelo za mene – te sluga donese sve to, a onda Džudar obuče robinje, pa im reče: – Evo vaše gospodarice. Poljubite joj ruku i nemojte joj se protiviti! Služite je sve, i bijele i crne! – I potom Džudar obuče robove, koji mu poljubiše ruku, a obuče i svoju braću. Tako je Džudar bio kao neki car, a braća mu bjehu veziri. A kuća mu bješe prostrana, te u jedan njen dio useli Selima i njegove robinje, a u drugi Salima i njegove robinje, dok se on sam i njegova majka nastaniše u novome dvoru, te su tako svi živjeli u svojim kućama, kao sultani.

Eto šta je bilo s njima. Što se pak tiče careva rizničara, on zaželi da uzme neke stvari iz riznice, te uđe u nju, ali u njoj ne vidje ništa; naprotiv, nađe je praznu, kao što bješe ono o čemu netko reče:

Evo košnica onih što nekad pune bjehu,
A sad prazne zvrje, jer pčele odoše iz njih.

I rizničar jauknu iz svega glasa, pa pade onesviješten, a kad dođe k sebi, iziđe iz riznice, ostavivši otvorena vrata, pa ode caru Šams-ad-Dauli i reče mu: – O, gospodaru pravovjernih, obavještavam te o ovome: Noćas je netko ispraznio riznicu. – Šta si učinio s mojim novcem koji je bio u mojoj riznici? – zapita car vezira, a on mu reče: – Alaha mi, ništa nisam učinio s njim, niti znam zašto je riznica prazna. Jučer sam ulazio u nju i vidio da je bila puna, a danas sam vidio da je prazna i da u njoj nema ničega, mada su vrata zatvorena, a nisu probušena, niti je brava polomljena, te kradljivac nije ulazio u nju. – A da nisu nestale i vreće? – zapita car, a vezir reče: – Jesu. – I onda caru odletje pamet iz glave . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade noć kojom se puni šesto dvadeset noći, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je rizničar otišao caru i da mu 620.
je javio da je iz riznice iščezlo sve što je bilo u njoj. I car skoči na noge, pa NOĆ
reče rizničaru: – Hajdmo tamo, ali ti idi ispred mene. – I rizničar pođe, a car je išao za njim, pa tako uđoše u riznicu, ali car ne nađe ništa u njoj, te se ražalosti i uzviknu: – Tko li je to napao moju riznicu, ne bojeći me se? – I car iziđe iz riznice, obuzet velikim gnjevom, pa okupi divan, na koji dođoše vojne starješine, a svaki starješina je mislio da se car ljuti na nj. I car reče: – O, ratnici, znajte da mi je netko noćas poharao riznicu, a ne znam tko je to učinio i tko me je napao, ne bojeći me se. – A kako to? – zapitaše ratnici cara, a on im reče: – Zapitajte rizničara. – I ratnici zapitaše rizničara, a on im reče: – Jučer je riznica bila puna, a danas sam ušao u nju i vidio da je prazna, mada vrata nisu ni probušena ni provaljena.

I ratnici se začudiše kad čuše te riječi, ali oni ne stigoše ni da odgovore, a caru dođe onaj stražar koji bješe potkazao Salima i Selima, pa reče: – O, care vremena, ja sam proveo cijelu noć gledajući kako građevinari nešto zidaju, a kad je svanuo dan, ugledao sam sagrađeni dvor kome nema ravna. Onda zapitah o tome neke ljude, a oni mi rekoše da je Džudar došao i da je on podigao taj dvor, a da ima bijelih i crnih robova, da je donio mnogo novaca i da je oslobodio svoju braću koja su bila u tamnici, pa sad živi u svojoj kući kao neki sultan. – Zavirite u tamnicu – reče car ljudima, a oni zaviriše u tamnicu – ali ne vidješe ni Salima ni Selima, te se vratiše i javiše caru što se dogodilo, a car reče: – Sad znam tko mi je učinio nažao! Moj novac je uzeo onaj koji je oslobodio Salima i Selima. – O, gospodaru, a tko je to? – zapita vezir, a car mu reče: – To je njihov brat Džudar, jer je on uzeo vreće. Ali pošalji u njegovu kuću emira i pedeset ljudi, o, vezire, pa neka uhvate i njega i njegovu braću i neka zapečate svu njegovu imovinu, a njih neka mi dovedu, kako bih ih mogao objesiti. – I cara obuze veliki gnjev, te uzviknu: – Brzo! Pošalji što prije emira da mi ih dovede, kako bih ih mogao pobiti. – Budi strpljiv – reče mu vezir. – Alah je strpljiv i ne kažnjava brzo svoga roba koji se oglušio o njega. Nitko ne može izaći na kraj s onim koji je, kako kažu, sagradio svoj dvor za jednu noć. Bojim se da emira ne snađe neka nevolja zbog Džudara. Strpi se

dok ne smislim neki plan, pa ćemo vidjeti šta nam valja činiti. A ti ćeš postići ono što želiš, o, care vremena. – Smisli neki plan, o, vezire – reče car, a vezir mu kaza: – Pošalji emira da ga pozove, a ja ću biti pažljiv prema njemu i dočekat ću ga s ljubavlju, pa ću se početi raspitivati o njegovu zdravlju, a onda ćemo vidjeti šta ćemo: ako je veoma odlučan, poslužit ćemo se nekim lukavstvom, a ako nije odlučan, uhvatit ćemo ga, pa čini s njim šta hoćeš. – Pošalji emira da ga pozove – reče car, te vezir naredi emiru, koji se zvao Osman, da ode u Džudarovu kuću, pa da pozove Džudara i da mu kaže da ga zove car da ga počasti. – A nemoj mi se vratiti bez njega! – reče mu car.

I taj emir, koji bješe budala i veoma uobražen čovjek, ode, pa pred vratima Džudarova dvora ugleda jednog eunuha koji je sjedio na klupici. No kad je emir Osman došao do dvora, taj eunuh nije ustao, već se držao kao da mu nitko i ne prilazi, mada emir Osman bješe poveo pedeset ljudi. I emir priđe eunuhu, pa mu reče: – O, robe, gdje ti je gospodar? – a eunuh mu odgovori: – U dvoru je – ali je i dalje sjedio, nalaktivši se, pa je tako razgovarao s emirom Osmanom. I emir Osman se naljuti, pa mu reče: – O, nevaljali robe, zar se ne stidiš od mene? Ja razgovaram s tobom, a ti ležiš kao hulja! – Idi i nemoj mnogo pričati! – reče mu eunuh. I emir uskipi od gnjeva kad je čuo te riječi, te podiže toljagu i htjede udariti eunuha, a nije znao da je to šejtan. I eunuh vidje da je emir zamahnuo toljagom, te ustade pa jurnu na nj i oduze mu toljagu, a zatim ga četiri puta udari njome. A pedesetorici emirovih ljudi bješe teško kad vidješe kako im eunuh udara gospodara, te potrgoše mačeve i htjedoše ubiti roba, ali on uzviknu: – Potrgli ste mačeve, o, psi! – pa jurnu na njih i poče ih udarati, te tako skrha i omasti krvlju sve one koje je udario toljagom. I ljudi potrčaše pred robom, a on ih je udarao sve dotle dok se nisu udaljili od dvorskih vrata. Zatim se rob vrati, pa sjedne na svoju klupicu ne obraćajući pažnju ni na koga . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade šesto dvadeset prva noć, ona reče:

621. NOĆ

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je eunuh otjerao emira Osmana, koji bješe blizak caru, a otjerao je i njegove ljude od Džudarovih kućnih vrata, pa se vratio i sjeo na klupicu ispred dvorskih vrata ne obraćajući pažnju ni na koga. Što se pak tiče emira Osmana i njegovih ljudi, oni se vratiše, trčeći, onako isprebijani, pa se zaustaviše pred carem Šams-ad-Daulom i ispričaše mu šta im se dogodilo. I emir Osman reče caru: – O, care vremena, kad sam prišao dvorskim vratima, ugledao sam jednog eunuha kako gordo sjedi na zlatnoj klupici pored vrata, a taj eunuh vidje da mu prilazim, pa prileže, iako je dotle sjedio uspravno, te me je tako omalovažio i nije hito ustati preda mnom. I počeh razgovarati s njim, a on mi je odgovarao upola ležeći, te se razjarih i potrgoh toljagu da ga udarim, ali mi on oduze toljagu, pa isprebija i mene i moje ljude, i poobara ih, te pobjegosmo od njega, jer ga ne mogasmo svladati.

Kad je to čuo, car se silno razgnjevi, te uzviknu: – Neka ode tamo stotinu ljudi!

I tako ode stotina ljudi, pa se približiše robu, a on skoči na njih s toljagom u ruci i udaraše ih sve dotle dok ne pobjegoše od njega, pa se vrati i sjedne na svoju klupicu. I ti se ljudi vratiše, pa odoše caru i ispričaše mu sve, rekavši mu: – O, care, pobjegli smo od njega, jer ga se bojimo. – Neka ode tamo dvjesta ljudi! – reče car, te ljudi odoše, a rob ih istuče. A kad se i ti ljudi vratiše, car reče veziru: – Pozivam te, o, vezire, da odeš s pet stotina ljudi, pa da mi što prije dovedeš toga eunuha, a da mi dovedeš i njegova gospodara Džudara i njegovu braću. – O, care vremena – reče vezir – meni nisu potrebni ljudi, već ću otići sam bez oružja. – Idi, pa učini ono što smatraš da valja učiniti – reče car, a vezir ostavi oružje, pa obuče bijelo odijelo i uze brojanice u ruke, a zatim ode sam, bez ikoga. I vezir dođe do Džudarova dvora, pa ugleda onoga roba kako sjedi, te mu priđe onako nenaoružan i učtivo sjedne pored njega, pa mu reče: – Mir nek vam je! – I rob mu odgovori: – I tebi neka je mir, o, čovječe! Šta hoćeš? – I vezir ču da mu rob reče: – O, čovječe – te mu bješe jasno da je to džin, pa zadrhta od straha i reče: – O, gospodaru, da li je tvoj gospodar Džudar ovdje? – Jest, u dvoru je – odgovori rob, a vezir mu reče: – O, gospodaru, otiđi u dvor, pa mu reci: – Zove te car Šams-ad-Daula. On priređuje gozbu za tebe, pa te pozdravlja i poručuje ti da ćeš učiniti čast njegovoj kući ako mu odeš na gozbu. – Pričekaj ovdje, a ja ću porazgovarati s njim – reče rob, te vezir ostade stojeći, kao pristojan čovjek, a marid uđe u dvor, pa reče Džudaru: – Znaj, o, gospodaru, da ti je car poslao emira, ali sam ga ja isprebijao, pa sam isprebijao i natjerao u bijeg i pedeset ljudi koji su došli s njim, a zatim je car poslao dvjesta ljudi, ali sam ja i njih natjerao u bijeg, te ti sad šalje ovoga nenaoružanog vezira i poziva te da mu odeš u dvor, kako bi te mogao počastiti. Šta veliš na to? – Otiđi veziru pa ga dovedi ovamo – reče Džudar, te rob iziđe iz dvora, pa reče veziru: – O, vezire, hajde da porazgovaraš s mojim gospodarem! – To mi je na pameti! – reče vezir, pa pođe i uđe u Džudarov dvor, a onda vidje da je Džudar veličanstveniji od cara i da sjedi na ćilimima kakve car ne može razastrti. I vezirove misli se pomutiše zbog ljepote toga dvora, šara i ćilima u njemu, a on je sam izgledao kao bijednik prema Džudaru. I vezir poljubi zemlju pred Džudarom i poželi mu svaku sreću, na što ga Džudar zapita: – Šta imaš da mi kažeš, o, vezire? – A vezir reče: – O, gospodaru, car Šams-ad-Daula te voli, pa ti šalje svoj pozdrav i poručuje ti da želi pogledati u tvoje lice. On je priredio gozbu za tebe – hoćeš li mu zaliječiti srce? – Ako me voli – reče Džudar veziru – isporuči mu moj pozdrav i reci mu da dođe u moj dvor. – To mi je na pameti! – odgovori vezir. – I Džudar izvadi prsten pa ga protare, te mu dođe prstenov sluga, a on mu reče: – Donesi mi jedno od najboljih odijela! – I sluga donese odijelo, a Džudar reče veziru: – Obuci ga, o, vezire! – te vezir obuče odijelo, a Džudar mu kaza: – Idi, pa obavijesti cara o onome što ti rekoh. – I vezir iziđe iz dvora u odijelu kakvo nikada ne bješe nosio, pa ode caru i ispriča mu kako živi Džudar, hvaleći njegov dvor i sve što bješe u njemu, a zatim reče: – Džudar te zove u svoj dvor. – Ustajte, o, ratnici! – reče car, te svi ratnici poustajaše, a car im onda

reče: – Pojašite konje, a dovedite i moga konja, pa ćemo otići Džudaru. – I car uzjaha konja, pa s ratnicima ode u Džudarovu kuću.

Što se pak tiče Džudara, on reče maridu: – Hoću da mi dovedeš ifrite, svoje pomoćnike, u ljudskom obliku, pa da me oni prate i da stoje u dvorištu ispred kuće, kako bi se car uplašio i prestrašio kad ih ugleda i kako bi mu zadrhtalo srce kad bude shvatio da je moja moć veća od njegove moći. – I sluga dovede dvjesta ifrita, koji su izgledali kao vojnici i imali raskošno oružje o pojasu, a bjehu to snažna i kršna stvorenja. I car dođe, pa ugleda te snažne i kršne ljude, te mu se srce prestraši od njih. Zatim se car pope u dvor i uđe u Džudarovu odaju, pa vidje da Džudar sjedi onako kako ne sjedi nijedan car ni sultan, te ga pozdravi i prinese ruke glavi, a Džudar ne ustade i ne odade mu poštovanje...

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade šesto dvadeset druga noć, ona reče:

622. NOĆ – Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je car ušao u Džudarovu odaju, a da Džudar onda nije ustao i da mu nije odao poštovanje, pa mu nije rekao ni: – Sjedni! – već ga je ostavio stajati. I cara obuze strah, jer nije mogao ni sjesti, ni izići, te je mislio: – Da me se boji, on me ne bi izbacio iz svoje glave, a možda će mi i nauditi zbog onoga što sam učinio s njegovom braćom. – A potom mu Džudar reče: – O, care vremena, ne valja da činiš nažao ljudima i da im oduzimaš novac. – A car uzviknu: – O, gospodaru, ne osuđuj me zbog toga: pohlepa me je nagnala da to učinim, te se tako ispunilo ono što mi je suđeno. Da nije grijeha, ne bi bilo ni praštanja. – I car se poče opravdavati Džudaru, moleći ga da mu oprosti ono što bješe učinio i da ga ispriča, pa, pored ostalog, izgovori i ove stihove:

O, zaslužnih djedova potomče blagi,
Ne kori nas za ono što učinismo!

Ako si nas uvrijedio, praštamo ti mi,
A ako vrijeđasmo mi, oprosti nam!

I car se sve dotle ponižavao dok mu Džudar ne reče: – Neka ti Alah oprosti! – i dok mu ne reče da sjedne. I car sjedne, a Džudar mu obuče odjeću pomilovanja, pa naredi braći da postave stol, a poslije jela odjenu careve ljude i odade poštovanje caru, koji naredi svojim ljudima da odu, pa i sam iziđe iz Džudarova dvora. I car je dolazio svakoga dana u Džudarovu kuću, pa se i divan održavao samo u njegovoj kući, te se tako njih dvojica još više sprijateljiše i zavolješe.

Tako provedoše neko vrijeme, a zatim car ostade nasamo s vezirom, pa mu reče: – O, vezire, bojim se da me Džudar ne ubije i da mi ne oduzme carstvo. – A vezir mu reče: – O, care vremena, što se tiče oduzimanja carstva, toga se nemoj bojati: Džudar zauzima veći položaj od carskoga položaja, te bi se ponizio u svome dostojanstvu kad bi zavladao carstvom, a ako se bojiš da

te može ubiti – tà ti imaš kćerku koju možeš udati za nj, pa ćete obojica biti na istom položaju. – O, vezire, ti ćeš biti posrednik između njega i mene – reče car, a vezir mu kaza: – Pozovi ga u svoj dvor, pa ćemo provesti veče u nekoj sobi, a svojoj kćeri naredi da se udesi što može bolje, pa da prođe pored vrata te sobe; on će je zavoljeti čim je ugleda, a kad budemo vidjeli da se to dogodilo, ja ću mu se obratiti, pa ću mu reći da je to tvoja kći i povest ću razgovor s njim o njoj, kao da ti ništa ne znaš o svemu tome. A kad budeš udao svoju kćerku za nj, vas dvojica ćete biti kao jedna duša, te ti neće prijetiti nikakva opasnost od njega, a može ti pripasti i veliko nasljedstvo, ako on umre. – U pravu si, o, vezire – reče car, pa priredi gozbu i pozva Džudara.

I tako Džudar dođe u sultanov dvor, pa do kraja dana ostade s carem sjedeći u toj sobi, a obojica bjehu veoma veseli. A car posla nekoga da kaže njegovoj ženi da što bolje udesi kćerku, pa da prođe s njom pored sobe. I careva žena učini sve onako kako joj bješe naredio car, pa prođe s kćerkom, te je tako Džudar ugleda. A bješe to tako lijepa i dražesna djevojka da joj nijedna nije bila ravna, te se Džudar dobro zagleda u nju, pa reče: – Ah! – i udovi mu malaksaše, a obuzeše ga velika ljubav i strast, i čežnja i uzbuđenje, te mu lice požutje. – Daleko od tebe svaka nevolja, o, gospodaru! – reče mu onda vezir. – Vidim da si se nešto oneraspoložio i da uzdišeš. – O, vezire, čija je ona djevojka što me ugrabi i što mi oduze razum? – zapita Džudar, a vezir mu reče: – To je kći tvoga prijatelja cara. Ako ti se sviđa, ja ću porazgovarati s njim, pa će je on udati za tebe. – O, vezire – reče mu Džudar – porazgovaraj s njim! Kunem ti se životom da ću ti dati sve što mi budeš zatražio, a dat ću i caru sve što mi bude zatražio na ime otkupa za svoju kćerku, pa ćemo biti rođaci koji se vole. – Svakako ćeš postići svoj cilj – reče vezir Džudaru, pa poče tiho razgovarati s carem, rekavši mu: – O, care vremena, tvoj ljubimac Džudar hoće da se zbliži s tobom, pa traži od mene da budem njegov posrednik za tvoju kćerku Sit Asiju. Nemoj dopustiti da se izjalove moje nade, već prihvati moje posredovanje! On će ti dati sve što budeš zatražio na ime otkupa za nju. – Otkup mi je već stigao – reče car – a moja kći će biti njegova sluškinja, jer ću je udati za nj, te će on meni učiniti ljubav ako pristane na to . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade šesto dvadeset treća noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je vezir rekao caru Šams-ad-Dauli da se Džudar želi zbližiti s njim oženivši njegovu kćer, i da je car to prihvatio sa zadovoljstvom. I tako prespavaše tu noć, a sutradan ujutru car sazva divan, na koji pozva odabrane i obične ljude, a dođe i šeik-al-islam,[38] pa Džudar zaprosi carevu kćerku. I car reče: – Otkup je već stigao – pa napisa bračni ugovor, a Džudar posla ljude po onu vreću u kojoj bjehu dragocjenosti, pa je dade caru na ime otkupa za njegovu kćerku, a zatim ljudi počeše udarati u bubnjeve, i svirati u flaute, i nizati đerdane svetkovine. I Džudar ode djevojci u ložnicu, pa tako i on i car bjehu kao jedna duša i zajedno provedoše nekoliko dana, a zatim car umre, pa ratnici počeše moliti Džudara da uzme sultansku vlast i

623. NOĆ

neprestano su ga nagovarali, a on ih je odbijao, ali potom pristade na to, te ga oni proglasiše za sultana. Zatim Džudar naredi da se podigne džamija na grobu cara Šams-ad-Daule i dade novaca za njeno izdržavanje, a ta džamija se nalazila u Stražarskoj mahali, dok se Džudarova kuća nalazila u Jemenitskoj mahali.[38a] Zato Džudar podigne jednu zgradu i džamiju u istoj mahali, te toj mahali dadoše njegovo ime i počeše je nazivati Džudarovom mahalom.

I Džudar provede neko vrijeme kao car, pa postavi svoja dva brata za vezire: Salima za vezira desne strane, a Selima za vezira lijeve strane, ali sva trojica ne provedoše tako ni punu godinu dana, a Salim reče Selimu: – O, brate, dokle li će trajati ovo naše stanje? Zar ćemo provesti cijeli svoj vijek kao Džudarove sluge i zar se nećemo obradovati vlasti i sreći dokle god Džudar bude živ? – A kako da ga ubijemo, pa da uzmemo njegov prsten i njegovu vreću? – zapita Selim. – Potom Selim reče Salimu: – Ti si pametniji od mene, pa smisli neko lukavstvo; možda ćemo ga i ubiti. – Ako smislim neko lukavstvo i ako ga ubijemo – reče Salim – pristaješ li da ja budem sultan, a ti da budeš vezir desne strane, pa da prsten bude moj, a vreća tvoja? – A Selim mu odgovori: – Pristajem! – I tako se braća dogovoriše da ubiju Džudara, ne bi li se tako dokopali blaga ovoga svijeta i vlasti.

I za malo vremena Selim i Salim doista smisliše lukavstvo, pa rekoše Džudaru: – O, brate, nas dvojica hoćemo da se pohvalimo pred tobom. Dođi nam u kuću, pa se prihvati onim čime ćemo te počastiti i zaliječi nam srce. – I braća su sve dotle obmanjivala Džudara i govorila mu: – Zaliječi nam srca i prihvati se onim čime ćemo te počastiti – dok on nije rekao: – To nije loše! A u čijoj kući ćete me počastiti? – zapita Džudar, a Salim mu odgovori: – U mojoj kući, a kad te ja budem častio, počastit će te i moj brat. – To neće biti loše! – reče Džudar, pa ode u Salimovu kuću, a Salim iznese poslastice u koje bješe metnuo otrova, te se Džudar malo prihvati, ali mu tijelo omlitavi. I Salim ustade da mu skine prsten s prsta, ali ga nije mogao skinuti, već odsiječe prst nožem, a potom protare prsten, te dođe marid, koji mu reče: – Ovdje sam! Traži što hoćeš! – Uzmi moga brata, pa ga ubij, a zatim obojicu baci pred ratnike – i otrovanog i ubijenog – reče Salim, te marid uhvati i ubi Selima, a zatim podigne oba ubijena brata, pa ih iznese i baci pred vojne starješine. A starješine su sjedile za stolom na balkonu i jele, ali digoše ruke od jela kad vidješe da su Džudar i Selim ubijeni, jer ih obuze strah. I oni zapitaše marida: – Tko je to učinio s carem i vezirom. – Vaš brat Salim – odgovori im marid, a uto dođe i Salim, pa im reče: – O, ratnici, jedite i veselite se! U mojim je rukama prsten moga brata Džudara, a marid, sluga toga prstena, evo stoji pred vama. Ja sam mu naredio da ubije moga brata Selima, kako mi ne bi osporavao vlast, jer je bio varalica, pa sam se bojao da me ne prevari. A evo i Džudara – i on je poginuo, te sam sad ja vaš sultan. Pristajete li na to? Ako ne pristajete, ja ću protrti prsten, a njegov sluga će vas sve poubijati, i velike i male...

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade šesto dvadeset četvrta noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da su ratnici odgovorili Salimu: – 624.
Pristajemo da ti budeš naš car i sultan. – I tada Salim naredi ljudima da sahrane NOĆ
njegovu braću, pa sazva divan, te tako neki ljudi odoše na pogreb, a neki su išli u povorci pred Salimom. I kad dođoše u divan, Salim sjedne na prijestolje, pa mu se svi zakleše na vjernost. Potom Salim reče: – Hoću da zaključim bračni ugovor sa ženom svoga brata. – Kad bude prošlo određeno vrijeme za čišćenje – rekoše mu, a on uzviknu: – Ne znam ni za čišćenje ni za što drugo! Tako mi glave na ramenima, ja ću joj svakako još noćas otići u ložnicu! – I onda mu napisaše bračni ugovor, pa poslaše nekoga da o tome obavijesti Džudarovu ženu, kćerku cara Šams-ad-Daule, a ona reče: – Pustite ga neka dođe! – A kad joj Salim dođe u ložnicu, ona se načini radosna i poželi mu dobrodošlicu, a u vodu mu uli otrova, te ga tako usmrti; potom uze prsten i slomi ga, kako ne bi dospio ni u čije ruke, a vreću probuši. Zatim posla ljude da to ispričaju šeik-al-islamu, a emiru poruči: – Izaberite cara koji će vam biti sultan! – I eto, to je kraj svega onog što nam je doprlo do ušiju iz priče o Džudaru.

PRIČA O ADŽIBU I GARIBU

Doprlo mi je do ušiju da je u drevno doba bio jedan veliki car koji se zvao car Kondemir, a bješe to odvažan car i vojskovođa kome nitko nije mogao odoljeti, samo što bješe oronuo, jer je bio u dubokoj starosti. I veliki Alah dade muško dijete tome već oronulom caru, a on mu nadjenu ime Adžib,[39] zbog njegove ljepote i krasote, pa ga dade babicama, dojkinjama, robinjama i svojim naložnicama, te je dijete tako raslo i postalo veliko i napunilo sedam ljeta i godina. Onda otac uze jednoga maga koji je pripadao ljudima njegove vjere, pa je taj mag pune tri godine učio dječaka njihovu zakonu, bezbožnosti i svemu onome što mu bješe potrebno da zna, dok naposljetku ne ojača dječakova odlučnost i dok ne postadoše zdrave njegove misli, te tako dječak postade učen, rječit i hvaljen filozof koji je zapodijevao prepirke s učenim ljudima i družio se s mudracima, a njegov je otac sa zadovoljstvom to gledao.

Potom otac nauči Adžiba da jaše konje, da baca koplje i udara mačem, te Adžib postade odvažan konjanik, a ne bješe mu ni deset godina kad je nadmašivao sve ljude svog vremena u svakoj stvari i kad je saznao za razne načine borenja, pa je tako postao uporni tlačilac i nepokorni šejtan. I dječak je odlazio u lov i hajku, predvodeći hiljadu konjanika, pa je napadao vitezove i prepre-čavao putove, a zarobljavao carske kćeri i starješine, te se ljudi sve češće počeše žaliti na nj njegovu ocu. I tada car pozva pet robova, te oni dođoše, a on im reče: – Uhvatite toga psa! – I sluge jurnuše na Adžiba, pa ga svezaše, a car im naredi da ga istuku, te su ga oni udarali dok se nije onesvijestio, a onda ga car zatvori u jednu sobu u kojoj čovjek nije mogao razlikovati nebo od zemlje

ni dužinu od širine. I Adžib provede u zatvoru dvije noći i dva dana, a onda emiri dođoše caru i poljubiše zemlju pred njim, pa se počeše zauzimati za Adžiba, te ga otac pusti.

Potom je Adžib vrebao oca punih deset dana, a jedne noći uđe u odaju svoga oca, koji bješe zaspao, pa ga udari i odsiječe mu glavu. I kad je svanuo dan, Adžib sjedne na carsko prijestolje svoga oca, pa naredi ljudima da ustanu i da se zaodjenu čelikom, i da potrgnu mačeve, a zatim ih poređa s desne i s lijeve strane. Onda dođoše emiri i vođe, pa vidješe da im je car ubijen, a da njegov sin sjedi na carskom prijestolju, te se zbuniše, ali im Adžib reče: – Vi ste vidjeli, o, ljudi, šta se dogodilo s vašim carem. Ja ću odati poštovanje svakome onome koji mi se pokorava, a sa svakim onim koji me ne bude slušao učinit ću ono isto što sam učinio sa svojim ocem.

Kad čuše te njegove riječi, emiri se poplašiše da ih on ne pohvata, te mu rekoše: – Ti si naš car i sin našega cara – pa poljubiše zemlju između Adžibovih ruku, a Adžib im se zahvali, jer ga je to obradovalo, i naredi slugama da donesu novaca i tkanine, pa pokloni emirima krasna odijela i zasu ih novcem, te ga svi zavolješe i izraziše mu svoju pokornost. I Adžib nagradi namjesnike i šeike Arabljana beduina, kako one neposlušne tako i poslušne, te mu se potčiniše zemlje i pokoriše robovi, pa je tako vladao pet mjeseci, naređujući i zabranjujući. A onda jedne noći usni jedan san, pa se probudi, poplašen i prestravljen, i nije mogao zaspati dok nije nastalo jutro, a onda je sjeo na prijestolje. I vojnici stadoše s desne i lijeve strane prijestolja, pa Adžib pozva tumače snova i astrologe i reče im: – Protumačite mi taj san! – A šta si to usnio, o, care? – zapitaše ga, a on reče: – Usnio sam svoga oca kako stoji preda mnom s golim spolnim udom, pa mu iz njega ispade nešto što bješe veliko kao pčela, a zatim poče rasti dok ne postade slično velikom lavu, čiji nokti bjehu kao jatagan. I poplaših se od toga bića, a dok sam mu se ja čudio, ono jurnu na mene, pa me udari i razdera mi trbuh noktima, te se probudih, uplašen i prestravljen.

I tumači snova pogledaše jedan u drugog, misleći šta da odgovore, a potom rekoše: – O, veliki care, taj san znači da je rođeno jedno dijete tvoga oca i da će se među vama zametnuti kavga, pa će te ono svladati. Budi oprezan od njega zbog toga sna. – A kad je čuo riječi tumača snova, Adžib reče: – Ja nemama brata koga bih se mogao bojati, te su vaše riječi – laž. – Rekli smo ti samo ono što znamo – odgovoriše tumači snova, a Adžib ih istuče, jer bješe ljutit na njih.

Potom se on pope i uđe u dvor svoga oca, pa pregleda njegove naložnice i nađe među njima jednu koja bješe već u sedmom mjesecu trudnoće, te naredi dvojici svojih robova da povedu tu robinju, pa da odu na more i da je tamo utope. I robovi uzeše robinju za ruku, pa pođoše k moru, hoteći da je utope, ali pogledaše u nju i vidješe da je veoma lijepa i dražesna, te rekoše: – Zašto da utopimo ovu robinju? Odvest ćemo je u šumu, pa ćemo tamo živjeti i divno je podvoditi jedan drugome!

I robovi povedoše robinju, pa su išli s njom danima i noćima, te se tako udaljiše od naseljenih mjesta i odvedoše je u jednu šumu u kojoj bješe mnogo

drveća, voća i potoka, a bjehu se složili u tome da s robinjom zadovolje svoju želju, te su obojica govorili: – Ja ću prvi! – I tako se počeše prepirati, kad odjednom naiđoše neki crnokošci, koji jurnuše na robove s isukanim mačevima, te među njima poče žestoka borba i bitka mačevima i kopljima. I crnokošci su se borili s robovima dok ih nisu pobili, a to učiniše za tren oka, dok robinja poče lutati sama po šumi, hraneći se voćem i pijući vodu iz rijeka.

I ona je tako živjela dok ne rodi crnomanjasto muško dijete, lijepo i krasno, kome nadjenu ime Garib,[40] jer bješe u tuđini. I robinja otkine djetinju pupčanu vrpcu, pa ga umota u jedan dio svoje odjeće, a zatim poče dojiti dijete, tugujući i srcem i dušom za svojom ranijom veličinom . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade šesto dvadeset peta noć, ona reče:

625. NOĆ – Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je robinja ostala u šumi i da je tugovala srcem i dušom, ali je počela dojiti svog sina, ne hajući za veliki bol i strah koji joj je ulijevala njena usamljenost. A dok je bila u takvu stanju, ona jednoga dana odjednom ugleda neke konjanike i ljude koji su išli pješice, noseći sokole i vodeći lovačke pse, jer im konji bjehu natovareni ždralovima, čapljama, iračkim guskama, gnjurcima, vodenim pticama, zvijerima, zečevima, gazelama, divljim kravama, nojevim mladuncima, risovima, vukovima i lavovima. I ti Arabljani uđoše u šumu, pa ugledaše robinju i njenoga sina, koga je ona dojila, držeći ga na krilu, te joj priđoše, pa je zapitaše: – Spadaš li ti u ljude ili u džinove? – U ljude, o, starješine Arabljana – odgovori robinja lovcima, a oni obavijestiše o tome svoga vođu, koji se zvao Mirdas, a bio je poglavica plemena Kahtana. A taj vođa bješe pošao u lov s pet stotina emira koji mu bjehu suplemenici i rođaci, pa su svi oni lovili sve dotle dok nisu došli do te robinje. A kad ugledaše robinju, ona im ispriča šta joj se dogodilo, od početka do kraja, te se car začudi svemu tome, a zatim pozva svoje suplemenike i rođake, pa svi nastaviše lov, pa su lovili sve dotle dok ne stigoše do logora plemena Kahtana. A Mirdas tada povede robinju i dade joj zasebnu odaju i pet robinja da je dvore, jer ju je zavolio velikom ljubavlju. Zatim joj Mirdas ode u ložnicu, pa je obljubi, te ona odmah zatrudnje od njega, a kad prođoše mjeseci njene trudnoće, rodi muško dijete, kome nadjenu ime Sahim-al-Lail. I to su dijete čuvale primalje, zajedno s njegovim bratom, dok nije poraslo i postalo razumno, a o njemu se brinuo emir Mirdas. I emir dade oba dječaka jednom fakihu,[41] koji ih nauči vjerskim stvarima, a potom ih dade arabljanskim vitezovima, te tako naučiše da bacaju koplje, da sijeku mačem i gađaju strijelama.

I dječaci ne bjehu još napunili ni petnaest godina, a već su bili naučili sve što im bješe potrebno, te nadmašiše sve junake u zemlji, jer je Garib napadao i hiljadu vitezova, a to je činio i njegov brat Sahim-al-Lail.

A emir je imao mnogo neprijatelja, ali njegovi Arabljani bjehu hrabriji od svih Arabljana, i svi oni bjehu junaci i vitezovi, te se nitko nije mogao grijati pored njihove vatre. A njegov susjed bješe jedan emir, koji mu bijaše prijatelj,

a zvao se Hasan-ibn-Sabit, pa on zaprosi jednu uglednu ženu iz svoga plemena i pozva sve svoje drugove, među kojima bješe i Mirdas, poglavica plemena Kahtana. I Mirdas prihvati poziv, pa odvoji trista konjanika iz svoga plemena, dok četiri stotine konjanika ostavi da mu čuvaju harem, a zatim pođe i ode Hasanu, koji ga dočeka i posadi na najbolje mjesto. I svi vitezovi dođoše na svadbu, te Hasan priredi gozbu i veselje na dan svoje svadbe, a potom Arabljani odoše svojim kućama. I Mirdas dođe do svoga logora, a onda ugleda dva poginula čovjeka koji su se valjali, dok su nad njima lebdjele ptice s desne i lijeve strane, te odmah osjeti da mu je srce uznemireno. A kad uđe u logor, sretne ga Garib, koji bješe u oklopu, pa mu čestita na sretnom povratku. – Šta znači sve ovo, o, Garibe? – zapita Mirdas Gariba, a on mu odgovori: – Napali su nas al-Hamal-ibn-Madžid i njegovi ljudi, koji su predvodili pet stotina konjanika.

A evo šta je bilo uzrok toga sukoba:

Emir Mirdas je imao kćerku po imenu Mahdiju, od koje nisu vidjeli ljepše oni koji vide, a za nju je dočuo al-Hamal, poglavica plemena Benu-Nabhana, pa je uzjahao konja i s pet stotina konjanika pošao da od Mirdasa zaprosi Mahdiju, ali Mirdas ne prihvati njegovu prosidbu, te se al-Hamal vrati bez ičega. I al-Hamal je uhodio Mirdasa dok on nije otišao od kuće na Hasanov poziv, a onda je uzjahao konja i poveo svoje junake, pa je s njima napao pleme Kahtan i pobio mnoge vitezove, dok su ostali junaci pobjegli u planine. A Garib i njegov brat bili su otišli u lov i hajku sa stotinu konjanika, pa se ne vratiše prije no što nastade podne, a onda vidješe da je al-Hamal sa svojim ljudima zavladao logorom i svim onim što je bilo u njemu, da su ljudi pohvatali žene koje su bile u logoru, a da je al-Hamal uhvatio Mahdiju i da ju je otjerao s ostalim zarobljenicima. I Garib se izbezumi kad vidje to, te uzviknu svome bratu Sahimu-al-Lailu: – O, sine prokletnice, opljačkaše nam logor i oteše nam harem! Na dušmane! Oslobodi zarobljenike i žene!

I Sahim i Garib jurnuše na neprijatelje, predvodeći stotinu konjanika, a Garib bješe sve gnjevniji, te poče kositi glave i primoravati junake da čašama ispijaju smrt. I tako Garib stiže al-Hamala i ugleda zarobljenu Mahdiju, pa jurnu na al-Hamala i obori ga s konja, udarivši ga kopljem, a zatim pobi većinu dušmana prije no što nastade podnevno doba, dok ostali pobjegoše. I Garib oslobodi zarobljenike, pa se vrati i pođe k šatorima, noseći na koplju al-Hamalovu glavu i izgovarajući ove stihove:

Mene svi poznaju na dan borbe ljute,
    A od sjene moje džinovi se boje.

Kad zamahnem mačem i desnicom svojom,
    Smrt iz lijeve ruke snalazi svakoga.

Ako tko na koplje moje pogled baci,
    Ugledat će zupce kao polumjesec.

Junak sam i skitač, po imenu Garib,
    A maloga broja ljudi se ne bojim.

I Garib ne stiže ni da izgovori te stihove, a dođe Mirdas, pa vidje poginule kako leže i ptice kako lebde s desne i lijeve strane, a onda mu razum odletje i srce mu zadrhta. Ali ga Garib utješi i čestita mu na sretnom povratku, a zatim mu ispriča što je snašlo logor poslije njihova odlaska, te mu se Mirdas zahvali za ono što bješe učinio, uzviknuvši: – Nisam te uzalud odgojio, o, Garibe! – I Mirdas se smjesti u svome šatoru, pa ljudi stadoše oko njega, a stanovnici logora počeše hvaliti Gariba, govoreći: – O, emire naš, da nije bilo Gariba, nitko se ne bi spasio u logoru! . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade šesto dvadeset šesta noć, ona reče:

626. NOĆ – Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da se Mirdas vratio u logor i zahvalio Garibu za ono što bješe učinio. A kad je Garib vidio da je al-Hamal odveo Mahdiju u ropstvo i kad ju je oslobodio, ubivši al-Hamala, ona je bacila na njega strijele svojih pogleda, te je Garib pao u mreže ljubavi prema njoj i njegovo srce je nije moglo zaboraviti. Tako Garib utonu u ljubav i strast i napusti ga slatki san, i nije više uživao ni u piću ni u jelu, već je puštao svoga konja da juri trkom, i penjao se na planine, i izgovarao stihove, pa se pred kraj dana vraćao u logor, a na njemu su se mogli vidjeti tragovi ljubavi i bezumne strasti. I Garib povjeri svoju tajnu jednome od svojih drugova, te tako za nju saznaše svi u logoru, pa i Mirdas, koji poče bacati munje i gromove, i ustajati i sjedati, i siktati i krkljati, i grditi sunce i mjesec, a zatim uzviknu: – Eto kako se uzvraća onome koji je odgojio čeda razvratnica! Ako ne ubijem Gariba, snaći će me bruka.

Potom Mirdas zapita jednoga pametnog čovjeka iz svoga plemena kako da ubije Gariba, te tako odade svoju tajnu, ali mu taj čovjek reče: – O, emire, on je jučer oslobodio tvoju zarobljenu kćerku, pa ako ga baš moraš ubiti, neka to učini netko drugi svojom rukom, kako nitko ne bi mogao posumnjati u tebe. – Smisli kako da ga ubijem; samo mi ti možeš reći kako da ga ubijem – reče Mirdas, a njegov savjetnik mu kaza: – Gledaj da saznaš kad će Garib otići u lov i hajku, pa povedi stotinu konjanika i uhvati busiju u nekoj spilji. Nemoj dopustiti da Garib to primijeti prije no što dođe do spilje, a onda ga napadnite i isijecite, pa ćeš tako sprati ljagu s obraza. – Pravo veliš! – uzviknu Mirdas, pa među svojim ljudima odabra sto pedeset konjanika, snažnih Amalekićana, i poče ih učiti i poticati da ubiju Gariba, a sam je svejednako uhodio mladića dok on nije pošao u lov i dok nije otišao u doline i planine.

I Mirdas pođe sa svojim strašnim konjanicima i uhvati busiju na Garibovu putu, kako bi mogao napasti i ubiti mladića po njegovu povratku iz lova. A kad se Mirdas i njegovi ljudi sakriše između drveća, njih odjednom napadoše pet stotina Amalekićana, koji pobiše šezdeset i zarobiše devedeset ljudi, a Mirdasa svezaše. A evo zašto je to bilo:

Kad ono poginuše al-Hamal i njegovi ljudi, oni koji ostaše živi dadoše se u bijeg i bježali su sve dotle dok nisu došli njegovu bratu, a onda ga obavijestiše o svemu što se dogodilo. I al-Hamalov brat se razgnjevi, te okupi Ama-

lekićane, pa među njima odabra pet stotina ljudi, od kojih svaki bješe visok pedeset lakata, a zatim pođe da se osveti za svoga brata, pa tako naiđe na Mirdasa i njegove ljude, te se među njima dogodi ono što se dogodilo.

A kad Mirdas i njegovi ljudi dopadoše ropstva, al-Hamalov brat sjaha, pa naredi i svojim ljudima da sjašu i da se odmore, rekavši im: – O, ljudi, idoli su nam pomogli da se osvetimo; čuvajte Mirdasa i njegove ljude, dakle, dok ih ne odvedem i ne usmrtim najgorom smrću. – I Mirdas vidje da je svezan, te se poče kajati za ono što bješe učinio i reče: – To mi je uzdarje za moje vjerolomstvo! – I ljudi zaspaše, radujući se pobjedi, a Mirdas i njegovi drugovi bjehu svezani, te izgubiše nadu da će ostati živi i povjerovaše da će umrijeti.

Eto šta je bilo s Mirdasom.

Što se pak tiče Sahima-al-Laila, on ode ranjen sestri, a ona ustade da ga dočeka i poljubi mu ruke, a zatim mu reče: – Ne dao bog da ti se osuše ruke i da se zaraduju tvoji dušmani! Da nije bilo tebe i Gariba, mi se ne bismo oslobodili dušmanskoga ropstva. Znaj, o, brate, da je tvoj otac otišao sa sto pedeset konjanika i da hoće da ubije Gariba. A ti znaš da će Garib poginuti ni kriv ni dužan, jer je on sačuvao vaš obraz i spasio vašu imovinu. – I Sahimu se smrknu pred očima kad je čuo te riječi, te on uze ratnu opremu, pa uzjaha konja i uputi se k onome mjestu gdje je lovio njegov brat. A tamo vidje da je Garib nalovio mnogo divljači, te mu priđe, pa se pozdravi s njim i reče mu: – O, brate, zašto si otišao a nisi me o tome obavijestio? – Alaha mi, odgovori mu Garib – to nisam učinio samo zato što sam vidio da si ranjen, pa sam htio da se odmoriš. – O, brate, čuvaj se moga oca – reče Sahim Garibu, a zatim mu ispriča sve što se bješe dogodilo, a reče mu i to da je njegov otac otišao sa sto pedeset konjanika, koji hoće da ga ubiju. – Neka Alah dâ da se njegova zamka stegne oko njegova vrata! – uzviknu Garib, a potom obojica krenuše natrag i uputiše se k svome logoru.

I nad njih se spustilo veče, a oni su jahali dok nisu dojahali do one doline u kojoj bjehu oni ljudi, i onda čuše rzanje konja u noćnome mraku, te Sahim reče: – O, brate, u ovoj dolini su se sakrili moj otac i njegovi ljudi. Skrenimo iz te doline na neku drugu stranu! – A Garib sjaha s konja pa baci uzdu bratu i reče mu: – Stoj na ovome mjestu dok se ne vratim. – A zatim ode, pa tako ugleda one ljude, ali vidje da oni nisu iz njegova logora. I Garib ih ču kako spominju Mirdasa i kako vele: – Ubit ćemo ga tek u svojoj zemlji. – Onda mu postade jasno da njegov stric Mirdas leži svezan kod njih, te uzviknu: – Tako mi Mahdijina života, ja neću otići odavde dok ne oslobodim njena oca, jer neću da je ožalostim!

I Garib je tražio Mirdasa sve dotle dok ga nije našao – a on je ležao svezan konopima – pa je onda sjeo pored njega i rekao mu: – Neka dâ bog da se spasiš sramote i okova, o, striko!

I Mirdas se izbezumi kad je ugledao Gariba, te uzviknu: – O, dijete moje, obrani me! Oslobodi me, jer mi to duguješ zato što sam te odgojio! – Hoćeš li mi dati Mahdiju kad te budem oslobodio? – zapita Garib, a Mirdas mu reče: – O, dijete moje, tako mi svega onog u što vjerujem, ona će biti tvoja dovijeka!

– Onda ga Garib razveza, pa mu reče: – Idi tamo gdje su konji, jer je tamo i tvoj sin Sahim – te Mirdas šmugnu i ode svome sinu Sahimu, koji mu se obradova i čestita mu na spasenju. A Garib je razvezivao jednoga čovjeka za drugim, dok tako nije razvezao dvadeset konjanika, pa svi oni odoše daleko od dušmana. I Garib im posla opremu i konje i reče im: – Uzjašite konje, pa se raziđite i opkolite dušmane, a svi vičite: – O, Kahtanova obitelji! – A kad dušmani dođu k sebi, udaljite se od njih i raziđite se oko njih.

I Garib sačeka posljednju trećinu noći, pa povika: – O, Kahtanova obitelji! – pa i njegovi ljudi povikaše: – O, Kahtanova obitelji! – a planine im odgovoriše, te se dušmanima učini da ti ljudi napadaju na njih. I svi oni ščepaše oružje, pa nasrnuše jedan na drugoga . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade šesto dvadeset sedma noć, ona reče:

627. NOĆ – Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da su se al-Hamalovi ljudi prenuli iza sna i da su onda čuli kako Garib i njegovi ljudi viču: – O, Kahtanova obitelji! – a onda im se učini da ih je napalo pleme Kahtana, te nasrnuše jedan na drugoga i počeše se ubijati. I Garib i njegovi ljudi uzmakoše, a njihovi su dušmani bez prestanka premlaćivali jedni druge dok ne svanu dan. Onda Garib, Mirdas i njegovih pedeset junaka jurnuše na dušmane koji ostadoše čitavi, pa mnoge pobiše, a ostali pobjegoše. I Kahtanovi sinovi pohvataše odbjegle konje i uzeše pripremljenu opremu, pa odoše u svoj logor, a Mirdasu bješe teško vjerovati da se spasio od dušmana.

Tako su svi oni putovali sve dotle dok nisu stigli u logor, a tamo ih dočekaše oni koji bjehu ostali, radujući se njihovu spasenju. A kad dođoše, smjestiše se u svoje šatore, pa se i Garib smjesti u svome šatoru, a onda se okupiše oko njega mladići iz logora, pa ga počeše pozdravljati i veliki i mali. I Mirdas vidje kako su Gariba okružili mladići, te ga još više omrznu, pa se obrati svojim trčilažama i reče im: – U mome srcu je porasla mržnja na Gariba i žao mi je što su se ti ljudi okupili oko njega. A sutra će on zatražiti od mene Mahdiju. – Onda Mirdasu reče njegov savjetnik: – O, emire, zatraži od njega ono što ne može učiniti.

A Mirdas se obradova kad je to čuo, pa prespava tu noć do jutra, a ujutro sjedne na svoje mjesto, gdje ga okružiše Arabljani, pa dođe i Garib sa svojim ljudima, okružen mladićima. I Garib priđe Mirdasu, pa poljubi zemlju između njegovih ruku, a Mirdas mu se obradova, te ustade i posadi ga pored sebe. – O, striko – reče Garib Mirdasu – ispuni sad obećanje koje si mi dao. – O, dijete moje – odgovori mu Mirdas – ona će biti tvoja dovijeka, ali ti imaš malo novaca. – O, striko – reče mu Garib – traži od mene što hoćeš. Ja ću pljačkati arabljanske emire i upadat ću u njihove zemlje i logore, a napadat ću i careve u njihovim gradovima, pa ću ti donijeti toliko novaca da njime možeš ispuniti zemlju od jednoga kraja do drugoga. – O, dijete moje – reče mu na to Mirdas – ja sam se zakleo svim idolima da ću Mahdiju dati samo onome koji me bude osvetio i koji bude oprao ljagu s moga obraza! – A Garib ga zapita: – Reci mi,

o, striko, kome caru treba da se osvetiš, pa ću mu ja otići i slomit ću mu prijestolje o glavu. – O, dijete moje – odgovori mu Mirdas – imao sam sina koji je bio junak među junacima, pa je on zaželio da lovi, te je otišao u lov sa stotinu junaka i prelazio iz jedne doline u drugu, dok tako nije otišao u planine. I stigao je do Cvjetne Doline i do dvora Hama, Šisova sina, koji je bio Šedadov sin, dok je ovaj bio Halidov sin, a u toj dolini, o, dijete moje, živi jedan crni čovjek, dug sedam lakata, koji udara drvećem – iščupa drvo iz zemlje, pa njime udara. A kad je moj sin stigao u tu dolinu, na nj naiđe taj div, pa ubi i njega i sto njegovih konjanika, a spasoše se samo tri junaka, koji dođoše i ispričaše mi šta se dogodilo. I ja okupih junake, pa odoh da se borim s tim divom, ali ga nismo mogli svladati, te sam potišten, jer hoću osvetiti svoga sina, pa sam se stoga zakleo da ću svoju kćerku udati samo za onoga koji bude osvetio moga sina.

Pošto je čuo te Mirdasove riječi, Garib reče: – O, striko, otići ću tom Amalekićanu, a veliki Alah će mi pomoći da mu se osvetim za tvoga sina! – Na to mu Mirdas kaza: – O, Garibe, ako ga svladaš, otmi mu skriveno blago i novac koji vatra ne može progutati. – Potvrdi pred svjedocima da ćeš mi dati svoju kćerku za ženu, kako bi mi srce ojačalo, pa ću otići da tražim ono što mi je dodijeljeno – reče Garib, te Mirdas priznade to, a za svjedoke uze starješine logora.

I Garib ode, radujući se ispunjenju svojih nada, pa se nađe s majkom i ispriča joj šta je sve uspio postići, a majka mu kaza: – O, čedo moje, znaj da te Mirdas mrzi i da te šalje u tu planinu samo stoga što hoće da me liši tvoga glasa. Otiđi nekud iz zemlje toga krvnika, a povedi i mene. – O, majčice – reče joj Garib – neću otići dok ne postignem ono što želim i dok ne pokorim svoga neprijatelja. – I Garib prespava tu noć, a kad nastade jutro i zasja svjetlošću i zablista, Garib pođe, ali još nije stigao ni da uzjaše konja, a dođoše njegovi prijatelji mladići, kojih bješe dvije stotine, i svi oni bjehu snažni vitezovi, naoružani do zuba, pa svi oni povikaše: – Povedi i nas, pa ćemo ti pomoći i zabavljat ćemo te na putu! – I Garib im se obradova, te im reče: – Neka vam Alah da svaku sreću! – te kaza: – Hajdete, o, prijatelji!

I Garib je putovao tako sa svojim drugovima prvoga dana, i drugoga dana, a zatim, predveče, svi sjahaše ispod jedne visoke planine, pa nahraniše konje. I Garib se sakri od ostalih, pa pođe planinom i tako je išao dok nije došao do jedne spilje iz koje je izbijala svjetlost, a onda je ušao u spilju, pa nasred spilje ugleda jednoga starca koji je imao trista četrdeset godina, te su mu obrve zaklanjale oči, a brkovi mu zaklanjali usta. A kad je ugledao toga starca, Garib osjeti da mu on ulijeva poštovanje i začudi se njegovu golemom tijelu. Videći ga, starac mu reče: – O, dijete moje, ti kao da spadaš u bezbožnike koji se klanjaju kamenju umjesto svemoćnom gospodu, tvorcu noći i dana i nebeskoga svoda koji se okreće. – Kad je čuo te starčeve riječi, Garib osjeti da mu klecaju koljena, te zapita: – O, starče, gdje se nalazi taj gospod, kako bih mu se mogao pokloniti i gledati ga s uživanjem? – O, dijete moje – odgovori mu starac – toga velikog gospoda ne može vidjeti nitko na svijetu, jer on vidi, ali je nevid-

ljiv, a boravi u višnjem boravištu. On je svuda i na svakom mjestu, u tragovima onoga što je učinio, jer je on tvorac stvorenja, udjelilac sudbe, a stvorio je ljude i džinove i poslao proroke da izvedu ljude na pravi put. On uvodi u raj one koji mu se pokoravaju, a šalje u oganj one koji mu se ne pokoravaju. – O, striko – reče Garib – a šta vele oni koji se klanjaju tome velikom gospodu u čijoj je ruci vlast nad svakom stvari? – O, sinko – odgovori mu starac – ja sam iz plemena Adita, a Aditi su činili zla na zemlji, te su postali bezbožnici. I Alah im posla proroka koji se zvao Hud, ali su ga oni proglasili za lažova, te ih Alah pobi besplodnim vjetrom. A ja i mnogi ljudi iz moga naroda povjerovasmo u nj, te smo se tako spasili kazne. A živio sam i u vrijeme Samuđana[42] – kad im se ono dogodi s njihovim prorokom Salihom, a poslije Saliha veliki Alah posla proroka koji se zvao Ibrahim, Alahov prijatelj, pa on ode Nimrudu, Kananovu sinu, te mu se s njim dogodilo ono što se dogodilo. I pomriješe moji rođaci koji povjerovaše u nj, te se ja počeh klanjati Alahu u ovoj spilji, a Alah mi – velik je on! – daje ono čemu se ne nadam. – O, striko – reče Garib – šta treba da kažem pa da se uvrstim u one koji vjeruju u toga velikoga gospoda? – Reci: Nema boga osim Alaha, a Ibrahim je Alahov prijatelj! – reče starac, te se Garib predade Alahu srcem i umom.[43] – Sad ti se ustalila u srcu slast islama i vjere – reče mu onda starac, pa ga nauči nekim propisima i ponečemu iz svitaka,[44] a zatim ga zapita: – Kako se zoveš? – Zovem se Garib – odgovori mladić, a starac kaza: – A kud si pošao, o, Garibe? – I Garib ispriča starcu sve što mu se bješe dogodilo, od početka do kraja, pa tako dođe do povijesti o planinskom divu, koga je tražio i radi koga je došao . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade šesto dvadeset osma noć, ona reče:

628. NOĆ – Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je Garib prešao na islam i da je potom ispričao starcu sve što mu se bješe dogodilo. A onda mu starac reče: – O, Garibe, da nisi ti bjesomučan kad si sam pošao da tražiš planinskoga diva? – O, gospodaru, poveo sam sa sobom dvjesta konjanika – reče Garib, a starac uzviknu: – S njim ne bi izišao na kraj i da si poveo deset hiljada konjanika! On se zove div Ljudožder (molim se Alahu da me spasi od njega!), a spada u Hamove potomke. Otac mu se zvao Hindi, a on je naselio Indiju, pa je po njemu ta zemlja tako i nazvana. Poslije njegove smrti ostao je taj div, kome je on nadjenuo ime Sadan-al-Gul, a on je, o, dijete moje, postao uporni tlačilac i nepokorni šejtan, pa jede samo Adamove sinove. Otac mu je pred svoju smrt zabranio da to čini, ali on nije htio ni čuti za tu zabranu, već je počeo činiti još veća zla, te ga je otac protjerao i istjerao iz indijskih zemalja poslije ratova i velikih teškoća. I on je došao u ovu zemlju, pa se utvrdio i nastanio, te tako prepričava put svakome koji dođe ili ode, a potom se vraća u svoje boravište u ovoj dolini. A taj div ima pet kršnih i snažnih sinova, od kojih svaki može napasti po hiljadu vitezova, i nakupio je toliko novaca i plijena, i konja, i deva, i krava, da je njima ispunio dolinu. I ja se bojim da te što ne snađe od toga diva, te se molim velikom Alahu da ti pomogne u borbi protiv

njega riječima jednoboštva. Kad budeš jurnuo na bezbožnike, reci: – Alah je velik! – jer te riječi lišavaju nevjernike svake zaštite.

Potom starac dade Garibu čelični buzdovan, koji bješe težak sto ritala, a imao je deset alki: kad čovjek zamahne njime, te alke tutnje kao grmljavina, a dade mu i mač, iskovan od munje, dug tri lakta, a širok tri pedlja: čovjek može rasjeći stijenu na dvije polovine ako je udari njime, pa mu dade još i oklop, štit i svitak, a zatim mu reče: – Otiđi svojim ljudima, pa im predloži da prijeđu na islam. – I Garib iziđe iz spilje, radujući se islamu, pa je išao sve dotle dok nije došao do svojih drugova, koji ga dočekaše s pozdravom i zapitaše: – Zašto si se toliko zadržao daleko od nas? – I Garib im ispriča sve što mu se dogodilo, od početka do kraja, pa im predloži da prijeđu u islam, te se svi oni predadoše Alahu, i tako prespavaše tu noć do jutra. Onda Garib uzjaha konja, pa ode da se oprosti sa starcem, a kad se oprostio s njim, krene na put, pa je putovao sve dotle dok nije stigao svoje drugove. I odjednom se pojavi jedan konjanik koji bješe tako pokriven željeznim oklopom da su mu se vidjeli samo krajevi očiju, pa on jurnu na Gariba i reče mu: – Skini to što je na tebi, o, arabljanska rito, inače ću te sad potjerati u smrt! – A Garib jurnu na nj, te tako zapodjenuše borbu od koje dijete može osijedjeti i od čije se strahote može rastopiti stijena, a zatim beduin odjednom podigne veo, pa svi vidješe da je to Sahim-al-Lail, Garibov brat po majci, a Mirdasov sin.

A evo šta je bilo uzrok njegova odlaska i dolaska na to mjesto:

Kad je Garib otišao da traži planinskog diva, Sahim je bio odsutan, a potom se Sahim vratio, ali nije našao Gariba. I on ode majci i vidje je zaplakanu, te je zapita zašto plače, a ona mu ispriča šta se dogodilo i reče mu da mu je brat otišao. I Sahim ne htjede ni da se odmori, već uze ratnu opremu, pa uzjaha konja i ode, i tako je putovao dok nije došao na ono mjesto gdje mu bijaše brat. I među njima se dogodi ono što se dogodilo, a kad Sahim otkri lice, Garib ga prepozna i poželje mu mira, a zatim ga zapita: – Šta te je potaklo na to? – A Sahim odgovori: – Želja da saznaš kakav sam na bojnome polju u usporedbi s tobom i da vidiš kako sam jak u borbi mačem i kopljem. – I braća pođoše, pa Garib predloži Sahimu da prijeđe na islam, te se i on predade Alahu, pa su tako putovali sve dotle dok se nisu približili dolini.

A planinski div ugleda prašinu koju bjehu podigli ljudi, te reče: – O, djeco, uzjašite konje, pa mi donesite onaj plijen! I njegovih pet sinova pojahaše istoga trena, pa pođoše k Garibovim ljudima. I Garib vidje da su tih pet Amalekićana jurnuli na nj, te udari konja petom i viknu: – Tko ste vi, od kojeg ste roda i šta hoćete? – I naprijed kroči Falhun, sin Sadana, planinskoga diva, a on bješe njegov najstariji sin, pa reče: – Sjašite s konja, pa svežite ruke jedan drugome, a ja ću vas otjerati svome ocu, koji će neke od vas ispeći, a ostale će skuhati: već odavno nije jeo meso Adamova sina.

I Garib jurnu na Falhuna kad je čuo te njegove riječi, pa tako zamahnu svojim buzdovanom da alke na njemu zagrmješe kao grom koji tutnji, te se Falhun zbuni, a Garib ga udari buzdovanom. A udari ga lakim udarcem i pogodi ga između lopatica, te Falhun pade na zemlju kao visoka palma. A tada

na Falhuna pojuriše Sahim i još nekoliko ljudi, pa ga svezaše, a zatim mu namakoše konopac oko vrata, pa ga povukoše kao kravu. I Falhunova braća vidješe da im je brat dopao ropstva, te jurnuše na Gariba, koji zarobi četvoricu, a peti odjuri, pa je trčao sve dotle dok nije došao svome ocu. – Šta je to bilo i gdje su ti braća? – zapita Sadan sina, a ovaj mu odgovori: – Zarobio ih je jedan dječak s još nenagarenom nausnicom, ali je visok četrdeset lakata.

Kad je čuo te riječi svoga sina, Sadan, planinski div, reče: – Ne dalo vam sunce blagoslova! – pa zatim iziđe iz tvrđave, te iščupa jedno drvo i pođe da traži Gariba i njegove ljude, a išao je pješice, jer je imao tako golemo tijelo da ga konji nisu mogli nositi. A za njim pođe njegov sin, pa su obojica išli tako dok se nisu približili Garibu, a onda Sadan bez ijedne riječi jurnu na njegove ljude, pa ih udari drvetom i smoždi pet ljudi. Zatim jurnu na Sahima, pa i njega udari drvetom, ali se Sahim izmakne, te ga drvo ne pogodi. Onda se Sadan naljuti, te baci drvo iz ruku i jurnu na Sahima, pa ga uhvati kao što jastreb hvata vrapca. I Garib vidje da mu je brat u Sadanovim rukama, te povika: – Alah je velik! O, gdje su dostojni Ibrahim, Alahov prijatelj, i Muhamed, blagoslovio ga i pozdravio Alah!...

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade šesto dvadeset deveta noć, ona reče:

629. NOĆ – Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je Garib vidio svoga zarobljenoga brata u Sadanovim rukama i da je onda povikao: – Alah je velik! – pa je okrenuo konja na onu stranu gdje bješe planinski div, a onda je tako zamahnuo buzdovanom da su zazvečale alke na njemu, pa je udario Sadana u rebra, te je ovaj pao onesviješten, a Sahim mu se izmigolji iz ruku. I Sadan dođe k sebi tek onda kad ga svezaše i okovaše, a njegov sin vidje da mu je otac dopao ropstva, te okrenu leđa i pobježe, ali Garib potjera svoga konja za njim i udari ga buzdovanom između lopatica, te tako i sin planinskoga diva pade s konja, a onda ga Garib sveza i metnu pored braće i oca, pa ih sve svezaše konopcima i povukoše kao deve.

Tada ratnici krenuše, pa tako jašući dođoše do tvrđave, koju nađoše punu svakojaka blaga, imovine i rijetkosti, a u njoj nađoše i hiljadu dvjesta Perzijanaca, koji bjehu svezani i okovani. I Garib sjedne na prijestolje planinskoga diva – a prije je to bilo prijestolje Sasa, Šisova sina, koji bješe sin Šedada, Adova sina – pa stavi svoga brata Sahima s desna od sebe, a ljudi koji mu bjehu bliski stadoše desno i lijevo. Potom Garib naredi ljudima da mu dovedu Sadana, planinskoga diva, pa ga zapita: – Kakav si sad u svojim očima, o, prokletniče? – A Sadan mu odgovori: – O, gospodaru, sad sam u najgorem stanju, jer sam ponižen i um mi se pomračio. I ja i moja djeca svezani smo konopima kao deve. – Hoću – reče Garib – da prijeđete na islamsku vjeru, i da izjavite da postoji samo jedan sveznajući gospod, tvorac svjetlosti i mraka i tvorac svake stvari (nema boga osim njega, gospoda koji sudi!) i da priznate proročko dostojanstvo Alahova prijatelja Ibrahima – mir neka mu je!

I tako Sadan, planinski div, i njegova djeca, prijeđoše na islam, a njihov islam bješe divan, te Garib naredi ljudima da ih razvežu i da im skinu okove, a onda div Sadan briznu u plač i pade pred Garibove noge, pa ih poče ljubiti, a to učiniše i njegova djeca, ali im Garib ne dade da to čine, te i oni stadoše pored onih koji su stajali. Tada Garib reče: – O, Sadane! – A Sadan mu odgovori: – Na službu, o, gospodaru! – I onda ga Garib zapita: – Šta je bilo s tim tuđincima? – O, gospodaru – odgovori mu Sadan – to je moj plijen iz perzijskih zemalja, a oni nisu sami. – A tko je to s njima? – zapita ga Garib. – O, gospodaru – kaza mu Sadan – s njima je kći cara Sabura, perzijskoga cara, koja se zove Fahr-Tadža, a s njom je sto robinja koje nalikuju na mjesece. – I Garib se začudi kad je čuo te Sadanove riječi, te zapita: – Kako si ih se dokopao? – A Sadan mu odgovori: – O, emire, otišao sam u lov sa svojim sinovima i petoricom svojih robova, ali ne nađosmo plijena na putu, te se raziđosmo po pustarama i pustinjama i tako se ne nađosmo nigdje drugdje već u perzijskim zemljama, pa smo kružili tražeći neki plijen, kako se ne bismo vratili praznih šaka. I odjednom ugledasmo prašinu pred sobom, pa poslasmo jednoga roba da vidi šta je, a rob se izgubi za neko vrijeme, pa se vrati i reče: – O, gospodaru, to je kneginja Fahr-Tadža, kći cara Sabura, cara Perzijanaca, Turaka i Dejlemićana, a s njom putuju i dvije hiljade konjanika. – I ja rekoh robu: – Donio si nam dobru vijest – nema većega plijena od takva plijena! – pa jurnuh na Perzijance sa svojim sinovima, te tako pobismo trista konjanika, a hiljadu i dvjesta zarobismo i otesmo Saburovu kćerku i rijetkosti i blago koje je ona imala kod sebe, pa smo ih sve donijeli u ovu tvrđavu.

A kad je čuo te riječi, Garib zapita Sadana: – Jesi li učinio grijeh sa caricom Fahr-Tadžom? – A Sadan mu odgovori: – Nisam, tako mi živa bila tvoja glava i tako mi vjere na koju sam prešao! – Dobro si učinio, o, Sadane – reče mu Garib, jer je njen otac car zemlje, pa će svakako poslati vojsku da je traži i porušit će zemlju onih koji su je oteli. A sudbina nije prijatelj onome koji ne misli na posljedice. Gdje je ta djevojka, o, Sadane? – Njoj i njenim robinjama dodijelio sam zaseban dvor – odgovori mu Sadan. – Pokaži mi to mjesto – reče na to Garib, a Sadan mu odgovori: – Slušam i pokoravam se!

I onda Garib i Sadan ustadoše, pa pođoše, te su išli tako dok nisu došli do dvora kneginje Fahr-Tadže, a tamo je nađoše tužnu, poniženu i zaplakanu, mada je ranije bila uzvišena i živjela u najvećem blagostanju. I Garib pogleda u nju, pa pomisli da je to mjesec blizu njega, te poče veličati Alaha koji sve čuje i koji je premudar, a Fahr-Tadža pogleda u Gariba i vidje da je to snažan vitez, jer mu je odvažnost blistala između očiju, zalažući se za nj, a ne protiv njega. I kneginja ustade pred Garibom, pa mu poljubi ruke, a zatim pade pred njegove noge i reče: – O, viteže našega vremena, uzmi me pod svoju zaštitu! Obrani me od ovoga diva! Bojim se da mi ne oduzme nevinost i da me ne pojede poslije toga. – Neće ti se ništa dogoditi dok ne stigneš u dvor svoga oca i u mjesto svoje veličine – reče Garib, a kneginja mu zaželi dug život i još veću slavu.

Potom Garib naredi svojim ljudima da razvežu Perzijance, te ih oni razvezaše, a zatim se obrati Fahr-Tadži i zapita je: – Šta te je navelo da odeš iz svoga dvora u te pustinje i pustare, pa da te tamo uhvate razbojnici? – O, gospodaru – odgovori mu kneginja – moj otac i stanovnici njegova carstva i zemalja Turaka, Dejlemićana i maga klanjaju se vatri, umjesto svemoćnom gospodu, a kod nas, u našem carstvu, ima jedan manastir koji se zove Ognjeni manastir, pa se o blagdanu u njemu okupljaju kćeri maga i poklonika vatre i ostaju tamo mjesec dana, koliko traje blagdan, a zatim se vraćaju u svoje zemlje. I ja sam pošla u manastir po svome običaju, pa sam povela i svoje robinje, a otac je poslao sa mnom dvije hiljade konjanika, kako bi me oni čuvali, ali nas napade ovaj div, pa pobi neke među nama, dok ostale zarobi, a zatim nas sve zatvori u ovu tvrđavu. Eto šta se dogodilo, o, odvažni junače, spasio te Alah prevrtljive sudbe! – Ne boj se, ja ću te poslati u tvoj dvor, u mjesto tvoje veličine – reče joj na to Garib – a djevojka ga blagoslovi i poljubi mu ruke i noge.

Potom Garib iziđe iz njena dvora, naredivši svima da joj iskazuju poštovanje, pa prespava tu noć, a kad nastade jutro, ustade, uze avdes i očita molitvu u dva rakata, kako nalaže vjera našega oca Ibrahima, Alahova prijatelja (mir neka mu je!), a to isto učiniše i div i njegovi sinovi, pa se i Garibovi ljudi pomoliše Alahu. A onda se Garib obrati Sadanu i reče mu: – O, Sadane, hoćeš li mi pokazati Cvjetnu dolinu? – Dobro, o, gospodaru – odgovori mu Sadan, pa potom ustadoše Sadan i njegovi sinovi, Garib i njegovi ljudi, kneginja Fahr-Tadža i njene robinje, te svi iziđoše, a Sadan naredi svojim robovima i robinjama da kolju stoku i kuhaju ručak, pa da postave stol između drveća. (A Sadan je imao sto pedeset robinja i hiljadu robova, koji su napasali deve, krave i ovnove.) I tako Garib i njegovi ljudi pođoše sa Sadanom u Cvjetnu dolinu, a tamo Garib vidje rijetko raslinje koje je raslo u bokorima i odvojeno jedno od drugog, i ptice koje bjehu u granju i pjevahu razne pjesme, i slavuja koji je ponavljao napjeve, i grlicu, stvorenje svemilostivog, koje ispunjavaše cijeli kraj svojim glasom . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade noć kojom se puni šesto trideset noći, ona reče:

630. NOĆ

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da su Garib sa svojim ljudima i div sa svojim ljudima otišli u Cvjetnu dolinu i da je Garib vidio u njoj razne ptice, a među njima i slavuja koji je cvrkutao divnim glasom, kao čovjek, i drozda, koga čovjek ne može opisati a da mu se ne zamori jezik, i grivaša koji uzbuđuje čovjeka svojim glasom, i goluba kome papagaj odgovara jasnim glasom, i rodno drveće s po jednim parom svakojakog voća, i narove na granama – kisele i slatke, i kajsije – bademaste i kamforne, i horasanski badem i šljive, čije su se grane prepletale s vrbinim granama, i naranče koje nalikuju na buktinje, i limune s debelom korom od kojih se savijaju grane, i slatke limune koji su lijek za onoga koji ih jede, i kisele kojima se liječi žutica, i datulje na drvetu,

crvene i žute, koje je stvorio veliki Alah. A o nečemu sličnom govori i bezumno zaljubljeni pjesnik:

Kad ptica tamo iz svega glasa pjesmu pjeva
To mjesto od zore zaljubljenog mami.

Tà ono na rajski vrt mirisni sliči,
Pun hlada, i voća, i vode što teče.

I Garibu se svidje ta dolina, te naredi ljudima da u njoj razapnu šator za Fahr-Tadžu, hćerku Hosroja, a oni ga razapeše između drveća, pa ga zastriješe ćilimima. I Garib sjedne, pa su im donijeli jela, te su jeli dok se nisu zasitili, a onda Garib reče: – O, Sadane! – I Sadan mu odgovori: – Ovdje sam, o, gospodaru! – A Garib ga zapita: – Imaš li kakvoga vina? – Imam pun podrum staroga vina – odgovori mu Sadan. – Donesi nam toga vina – reče Garib, te Sadan posla deset robova, a oni donijeće mnogo vina, pa svi počeše jesti i uživati i veseliti se. I Garib bijaše ushićen, ali se sjeti Mahdije, pa izgovori ove stihove:

Sjetih se dana blizine, kad bijah pored vas,
I srce zaneseno vatra mi uzburka sad.

Alaha mi, ja vas nerado ostavih onda. –
Tà prevrtljivost sudbe zaista čudna je.

Pozdrave bezbrojne šaljem i mir vam želim!
Doista, iznuren sam sada i odveć tužan.

I tako su jeli, pili i veselili se tri dana, a potom odoše u tvrđavu, pa Garib pozva Sahima, svoga brata, pa kad je on došao, reče mu: – Uzmi sto konjanika, pa otiđi svome ocu, majci i rođacima, Kahtanovim sinovima, i dovedi ih amo, kako bi ovdje proveli ostatak svoga života, a ja ću poći u perzijske zemlje da odvedem kneginju Tadžu njenu ocu. A ti, o, Sadane, ostani sa svojim sinovima u ovoj tvrđavi dok se mi ne vratimo. – A zašto i mene ne povedeš u perzijske zemlje? – zapita Sadan Gariba, a on mu reče: – Zato što si zarobio kćerku perzijskoga cara Sabura, pa će ti on pojesti meso i popit će ti krv, ako mu samo padne pogled na tebe.

A kad je čuo te riječi, planinski div Sadan prsnu u grohotan smijeh, koji bješe sličan grmljavini, i uzviknu: – O, gospodaru, kad bi se okupili svi Perzijanci i Dejlemićani, ja bih ih doista, tako mi tvoje žive glave, napojio pićem smrti! – Tako je kao što kažeš, ali ostani u svojoj tvrđavi, dok se ja ne vratim – reče Garib, a Sadan mu odgovori: – Slušam i pokoravam se!

I Sahim ode, pa i Garib pođe u perzijske zemlje sa svojim ljudima iz plemena Kahtana. I tako Garib pođe s kneginjom Fahr-Tadžom, pa krenuše i njegovi ljudi, uputivši se u grad perzijskoga cara Sabura, i eto šta je bilo s njima.

Što se pak tiče cara Sabura, on se nadao da će mu se kći vratiti, ali se ona ne vrati, a uobičajeni rok prođe, te u njegovu srcu planu vatra. A car je imao četrdeset vezira, među kojima najstariji i najiskusniji bješe vezir koji se zvao Didan, te car reče njemu: – O, vezire, kćerka mi se nešto zadržala, a o

njoj ništa nisam saznao, mada je prošao rok za njen povratak. Pošalji glasnika u Ognjeni manastir, dakle, da tamo tačno sazna šta je bilo s njom. – I vezir mu odgovori: – Slušam i pokoravam se! – a potom iziđe, pa pozva starješinu glasnika i reče mu: – Idi odmah u Ognjeni manastir! – I glasnik ode, pa je putovao dok nije stigao u Ognjeni manastir, a onda zapita monahe o carevoj kćeri, ali mu oni rekoše: – Nismo je vidjeli ove godine. – I onda se glasnik vrati po svome tragu, pa tako stiže u grad Izbanir,[45] a zatim ode veziru i obavijesti ga o onome što je bilo.

I vezir ode caru Saburu, pa ga obavijesti o tome, a caru se ukaza sudnji dan pred očima. On baci svoj vijenac na zemlju, iščupa bradu i pade onesviješten na zemlju, a onda ga poškropiše vodom, te dođe k sebi, ali mu oči bjehu uplakane, a srce tužno kad je izgovorio ove stihove:

Kad sam poslije tebe strpljenje pozvao i plač,
Plač mi se odazvao rado, a strpljenje ne.

A ako se rastati morasmo zbog sudbe zle,
Njen je običaj takav: izdaja odlika joj je.

Zatim car pozva deset vojvoda i naredi im da pojašu konje i da povedu deset hiljada konjanika, pa da svaki vojvoda ode u jedno od podneblja i da u njemu potraži kneginju Fahr-Tadžu, te oni pojahaše konje i odoše sa svojim ljudima u razna podneblja. Što se pak tiče Fahr-Tadžine majke, ona i njene robinje su nosile crninu, posipale glavu pepelom i sjedile su, plačući i naričući.

Eto šta je bilo s njima . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade šesto trideset prva noć, ona reče:

631. NOĆ

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je car Sabur poslao svoje ratnike da traže njegovu kćerku, a da su njena majka i njene robinje nosile crninu. Što se pak tiče Gariba i čudnih događaja na njegovu putu, on je putovao deset dana, a jedanaestoga dana pojavi se neka prašina koja se podiže do oblaka nebeskih. I Garib pozva emira koji je vladao Perzijancima, te emir dođe, a on mu reče: – Pribavi mi tačna obavještenja o onoj prašini što se pojavila. – I emir mu reče: – Slušam i pokoravam se! – pa potjera konja, i tjerao ga je sve dotle dok nije ušao u prašinu, a onda ugleda neke ljude, te ih zapita tko su, a jedan od njih mu reče: – Mi smo iz plemena Benu Hitala, a naš je emir as-Samsam-ibn-al-Džarah. Gledamo da nešto opljačkamo, a ima nas pet hiljada konjanika. – I Perzijanac se vrati, potičući konja da ide što brže, pa dođe i ispriča Garibu šta je bilo, a Garib doviknu Kahtanovim sinovima i Perzijancima: – Na oružje! – te oni uzeše oružje i krenuše. I beduini ih dočekaše, vičući: – Plijen, plijen! – a Garib povika: – Osramotio vas Alah, o, arabljanski psi! – pa jurnu na njih i sudari se s njima kao što se sudara silan junak, vičući: – Alah je velik! Hej, za vjeru Alahova prijatelja Ibrahima, mir neka mu je! – te se među njima zapodjenu borba i veliki boj prsa u prsa, a i mač je vitlao uokolo, i bješe sve više priča i razgovora, a borba je trajala i dalje dok se sunce ne poče kloniti

zapadu. A kad nastade mrak, te se borci odvojiše jedni od drugih, Garib pregleda svoje ljude i vidje da je poginulo pet Kahtanovih sinova i sedamdeset i tri Perzijanca, dok među as-Samsamovim ljudima bješe više od pet stotina poginulih.

I as-Samsam sjaha, mada mu ne bješe ni do jela ni do pića, pa reče svojim ljudima: – U životu nisam vidio čovjeka koji se bori kao što se bori taj mladić! Udara čas mačem a čas buzdovanom, ali ću mu sutra izići na megdan i pozvat ću ga na polje borbe i boja, a poklat ću te Arabljane.

Što se pak tiče Gariba, on se vrati svojim ljudima, a dočeka ga kneginja Fahr-Tadža, koja bješe uplakana i uplašena od strahote svega onoga što se bješe dogodilo, pa mu poljubi nogu u stremenu i reče: – Ne dao Alah da ti se osuše ruke i da se zaraduju tvoji dušmani, o, viteže našega vremena! Neka je hvala Alahu što te je sačuvao na današnji dan! Znaj da se bojim da ti se što ne dogodi zbog tih beduina.

I Garib joj se nasmija u oči kad je čuo njene riječi, pa je poče umirivati i sokoliti, rekavši joj: – Ne boj se, kneginjo! – I kneginja mu se zahvali i poželje mu da pobijedi svoje dušmane, pa ode svojim robinjama, a Garib sjaha, pa opra ruke i krv nevjernika sa svog odijela, dok ratnici prespavaše tu noć, čuvajući jedni druge.

Zatim obje vojske pojahaše konje, pa pođoše na bojno polje, k mjestu bitke i borbe, a ispred svih je jahao Garib. I on potjera konja, pa se tako približi nevjernicima, a onda viknu: – Hoće li mi izići na megdan neki protivnik koji nije ni lijen ni slab? – I na megdan iziđe jedan od najsilnijih Amalekićana, potomak plemena Adita, koji jurnu na Gariba i uzviknu: – Hej, arabljanska rito, evo ti onog što tražiš, pa se raduj smrti!

A Amalekićanin je imao željezni buzdovan koji bješe težak dvadeset ritala, te podiže i udari njime Gariba, ali se Garib izmače, a buzdovan se zari u zemlju lakat duboko. A Amalekićanin se bješe pognuo kad je htio udariti Gariba, te ga Garib udari buzdovanom i rasiječe mu čelo. I oboreni Garibov protivnik pade, a Alah pohita da mu pošalje dušu u oganj.

Potom Garib poče napadati i viteški jahati, tražeći nekoga da s njim podijeli megdan, te mu iziđe i treći, i deseti, a Garib poubija sve one koji mu bjehu izišli na megdan.

A nevjernici vidješe kako se Garib bori i kakvi su njegovi udarci, te se počeše uklanjati i uzmicati, ali njihov emir pogleda u njih, pa uzviknu: – Ne blagoslovio vas Alah! Ja ću mu izići na megdan! – I emir uze ratnu opremu, te potjera konja, pa ga je tjerao dok se nije poravnao s Garibom na bojnome polju, a onda mu reče: – Teško tebi, arabljanski psu, zar je tvoje dostojanstvo dospjelo dotle da se sa mnom boriš na bojnome polju i da ubijaš moje ljude? – A Garib mu ovako odgovori: – Pred tobom je borba! Osveti svoje izginule vitezove!

I as-Samsam jurnu na Gariba, koji ga dočeka mirne duše i zadovoljna srca, pa se počeše tako udarati buzdovanima da se prenerazíše obje vojske, a sve su oči bacale poglede na njih. Tako obiđoše bojno polje, pa zadadoše jedan

drugome po dva udarca, ali se Garib izmicao, te ga as-Samsam ne pogodi u boju i sukobu, dok njegov udarac pade na as-Samsama i presiječe mu dah u grudima, te on pade mrtav na zemlju. Onda svi njegovi ljudi napadoše Gariba kao jedan čovjek, te Garib jurnu na njih i povika: – Alah je velik! . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade šesto trideset druga noć, ona reče:

632. NOĆ – Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da su as-Samsamovi ljudi napali Gariba, a on je onda jurnuo na njih, i uzviknuo: – Alah je velik! – On daje pobjedu i potporu, a lišava svoje zaštite one koji ne vjeruju u nj! – I nevjernici čuše Gariba kako spominje svemoćnoga, jedinog gospoda pokorioca, da kojeg ne dospijevaju pogledi, a koji dospijeva do pogleda, te pogledaše jedni u druge, pa rekoše: – Kakve li su te riječi od kojih nam klecaju koljena, te smo malaksali u svojoj odlučnosti, a život nam se skratio? U životu nismo čuli ugodnijih riječi!

Potom nevjernici rekoše jedni drugima: – Hajde da odustanemo od boja, pa da ih zapitamo kakve su to riječi. – I tako oni odustaše od boja i sjahaše s konja, a njihove starješine se okupiše i posavjetovaše, pa zaželješe da odu Garibu, rekavši: – Neka mu ode deset ljudi koje ćemo izabrati među sobom – pa izabraše deset najboljih ljudi među sobom, a oni pođoše k Garibovim šatorima.

Što se pak tiče Gariba i njegovih ljudi, oni odoše u svoje šatore, čudeći se neprijatelju koji je odustao od borbe, a dok se to tako zbivalo, odjednom se približiše ona desetorica i zatražiše odobrenje da odu Garibu. I ti ljudi poljubiše ruke Garibu i poželješe mu da bude velik i da dugo poživi, a Garib ih zapita: – Zašto ste odustali od borbe? – i oni mu odgovoriše: – O, gospodaru, ti si nas prestravio onim riječima koje si nam uputio vičući. – Kakvoj se nesreći klanjate? – zapita Garib ljude koji mu bjehu došli, a oni mu odgovoriše: – Klanjamo se Vadu, Suvi i Jagusu,[46] gospodarima plemena Nuhe. – A mi – reče im Garib – mi se klanjamo samo velikom Alahu, tvorcu svake stvari, koji dodjeljuje sve svakome živome stvoru, koji je stvorio nebesa i zemlju, učvrstio planine, izmamio vodu iz kamenja, uzgojio drveće i zvijerima u pustinji dao njihov dio. To je jedini pokorilac. – I pridošlicama laknu na duši kad čuše od Gariba te riječi jednoboštva, te rekoše: – Doista je taj bog velik, milostiv i milosrdan gospod! – a zatim zapitaše Gariba: – Šta treba da kažemo pa da i mi postanemo muslimani? – I Garib im kaza: – Recite: nema boga do Alaha, a Ibrahim je Alahov prijatelj – te se ta desetorica predadoše Alahu pravom predanošću, a zatim im Garib reče: – Ako doista osjećate slast islama u svome srcu, otiđite svojim ljudima, pa im predložite da prijeđu na islam. Budu li prešli na islam, spasit će se, a ne htjednu li prijeći, sažeći ćemo ih ognjem!

I deset poslanika odoše svojim ljudima, a kad se sastaše s njima, predložiše im da prijeđu na islam i objasniše im kakav je put istine i prave vjere, te i oni prijeđoše na islam srcem i jezikom, a zatim potrčaše k Garibovim šatorima, pa poljubiše zemlju između Garibovih ruku i poželješe mu da bude velik

i da se visoko uzdigne u svome dostojanstvu. I pridošlice rekoše Garibu: – O, gospodaru, mi smo sad tvoji robovi. Naređuj nam šta hoćeš, dakle! Bit ćemo ti poslušni i pokorni i nećemo se više rastati s tobom, jer nas je Alah izveo na pravi put s tvojim rukama! – I Garib im poželi da im se to uzvrati srećom, a zatim im reče: – Idite svojim kućama, a otuda krenite sa svojom imovinom i djecom. Otiđite prije nas u Cvjetnu dolinu u tvrđavu Šisova sina Sasa, a ja ću otpratiti Fahr-Tadžu, kćerku cara Sabura, cara Perzijanaca, pa ću se vratiti! – I ljudi mu odgovoriše: – Slušamo i pokoravamo se! – pa odmah pođoše i uputiše se k svome logoru, radujući se islamu na koji bjehu prešli. I ti ljudi predložiše svojim ženama i svojoj djeci da prijeđu na islam, te i oni postadoše muslimani, a zatim sklopiše svoje šatore, pokupiše imovinu i stoku, pa odoše u Cvjetnu dolinu, gdje ih dočeka Sadan, planinski div, sa svojim sinovima. A Garib ih bješe poučio, rekavši im: – Kad vam bude došao planinski div i kad bude zaželio da vas pohvata, spomenite Alaha, tvorca svake stvari: Sadan će odustati od boja čim čuje da spominjete velikog Alaha, pa će vas dočekati s pozdravom.

A kad Sadan, planinski div, i njegova djeca pođoše u susret pridošlicama, hoteći da ih pohvataju, oni počeše glasno spominjati velikog Alaha, te ih Sadan dočeka najljepšim dočekom. I Sadan ih zapita kako su, a oni mu ispričaše šta im se dogodilo s Garibom, te im se Sadan obradova i smjesti ih obasipajući ih dobrotom, i eto šta je bilo s njima.

Što se pak tiče Gariba, on krene na put s kneginjom Fahr-Tadžom i ode u grad Izbanir. I tako je on putovao pet dana, a šestoga dana pred njim se pojavi neka prašina, te posla jednoga Perzijanca da mu donese pouzdane vijesti, a Perzijanac pođe k toj prašini, pa se vrati brže od ptice koja uzlijeće i reče: – O, gospodaru, to je prašina od hiljade konjanika, naših drugova, koje je car poslao da traže kneginju Fahr-Tadžu.

Kad saznade to, Garib naredi svojim ljudima da sjašu, pa da razapnu šatore, te oni sjahaše i razapeše šatore, a kad se pridošlice približiše, dočekaše ih ljudi kneginje Fahr-Tadže, koji ispričaše sve njihovom starješini Tumanu, obavijestivši ga o kneginji Fahr-Tadži. A kad je čuo za carevića Gariba, Tuman ode u njegov šator, pa poljubi zemlju između njegovih ruku i zapita ga kako je kneginja. I Garib posla Tumana u Fahr-Tadžin šator, a on poljubi kneginji ruke i noge, pa joj ispriča šta se dogodilo s njenim ocem i njenom majkom. I kneginja mu ispriča sve šta joj se dogodilo, a reče mu i to da ju je Garib oslobodio . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade šesto trideset treća noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je kneginja Fahr-Tadža ispričala 633.
Tumanu šta ju je sve snašlo zbog planinskoga diva i kako je dopala ropstva iz NOĆ
kojeg ju je oslobodio Garib, a da toga nije bilo, Sadan bi je pojeo. – I moj otac treba – reče ona – da preda Garibu polovinu svoga carstva. – Potom Tuman ustade, pa poljubi Garibu ruke i noge i zahvali mu se i zapita ga: –

Hoćeš li mi dopustiti, o, gospodaru, da se vratim u grad Izbanir, kako bih mogao obradovati cara dobrom viješću? – Idi, pa uzmi od njega poklon za dobru vijest – reče Garib, te tako Tuman ode, a Garib krene na put poslije njegova odlaska.

A što se tiče Tumana, on je išao sve brže dok se nije približio Izbanir-al-Madainu, a zatim ode u dvor, pa poljubi zemlju pred carem Saburom, a car ga zapita: – Šta je bilo, o, vjesniče sreće? – Neću ti ništa reći dok mi ne daš poklon – reče Tuman, a car uzviknu: – Obraduj me, pa ću ti učiniti po volji! – O, care vremena, raduj se kneginji Fahr-Tadži! – reče onda Tuman, a car Sabur pade onesviješten kad ga je čuo da spominje njegovu kćerku. I cara poškropiše ružinom vodicom, te on dođe k sebi, pa povika Tumanu: – Približi mi se i obraduj me! – a Tuman kroči naprijed, pa mu izloži šta se dogodilo s kneginjom. A kad je čuo njegove riječi, car udari rukom o ruku i uzviknu: – O, sirotica Fahr-Tadža! – pa naredi da se Tumanu da deset hiljada dinara, a pokloni mu i grad Isfahan s okruzima oko njega.

Zatim car pozva svoje emire, pa im reče: – Svi pojašite konje, pa ćemo poći u susret Fahr-Tadži! – I glavni eunuh obavijesti o tome njenu majku i sve žene, te se i one obradovaše, a Fahr-Tadžina majka pokloni eunuhu odijelo i dade mu hiljadu dinara, pa tako za tu novost čuše i gradski stanovnici, koji okitiše trgove i svoje kuće. I car i Tuman pojahaše konje, pa pođoše, te su jahali tako dok nisu ugledali Gariba, a onda car sjaha, pa koraknu nekoliko puta, idući u susret Garibu. I Garib vidje cara, pa i sam sjaha i pođe k njemu, te se tako zagrliše i poželješe mira jedan drugome, a zatim se car pognu, pa poče ljubiti ruke Garibu, zahvaljujući mu za dobra koja mu je učinio. I razapeše jedni šatore prema drugima, pa Sabur ode svojoj kćeri, koju je Garib oslobodio od planinskoga diva koji je bješe uhvatio. – Tako mi života, o, gospodarice ljepotica, ja ću ga darivati i obasut ću ga poklonima! – uzviknu kneginjin otac, a ona mu reče: – Uzmi ga za zeta, o, babo, pa da ti pomaže u borbi protiv dušmana: tà on je junak. (A ona reče to samo zato što joj Garib bješe prirastao za srce.) – O, kćeri moja – reče car – zar ne znaš da te je zaprosio car Hirad-Šah, koji mi je poslao zlatotkanicu i poklonio mi sto hiljada dinara, a on je car Širaza i okruga oko njega i ima ratnika i vojnika?

Kad je čula te riječi svoga oca, kneginja Fahr-Tadža uzviknu: – O, babo, ja neću to što si mi spomenuo, a ako me nagnaš da učinim ono što neću, ja ću se ubiti! – I car iziđe iz njena šatora, pa ode Garibu, koji ustade pred njim, a zatim car sjede i nije se mogao sit nagledati Gariba, govoreći u duši: – Alaha mi, mojoj se kćeri može oprostiti što je zavoljela ovoga beduina!

Potom im doniješe jela, pa svi jedoše i prespavaše noć, a ujutro pođoše, pa su putovali sve dotle dok nisu došli u grad. I car uđe u grad, jašući uporedo s Garibom, sa stremenom uza stremen, i dan njihova dolaska bješe veliki dan. A Fahr-Tadža ode u svoj dvor, u mjesto svoje veličine, gdje je dočekaše majka i robinje, koje zacikaše od radosti. I car Sabur sjedne na prijestolje svoga carstva, pa posadi Gariba desno od sebe, a velikaši, dvorjani, emiri, namjesnici i veziri stadoše desno i lijevo od njih. I svi oni čestitaše caru na sretnom po-

vratku njegove kćeri, a car reče velikašima svoga carstva: – Neka Garibu poklone po jedno odijelo svi oni koji me vole – te se odijela sručiše na nj kao kiša. I Garib provede deset dana kao carev gost, a potom zaželi da ode, ali mu car pokloni jedno odijelo i zakune se svojom vjerom da će ga pustiti da ode tek poslije mjesec dana. – O, care – reče onda Garib caru – ja sam zaprosio jednu od arabljanskih djevojaka, pa hoću da joj odem u ložnicu. – Koja je ljepša od njih dviju: tvoja zaručnica ili Fahr-Tadža? – zapita ga car. – O, care vremena – reče mu Garib – kako se rob može izjednačiti s gospodarem! – A car mu reče: – Fahr-Tadža je postala tvoja sluškinja, jer si je ti oslobodio iz pandža planinskoga diva, pa neće da zna za drugoga muža, osim za tebe! – I Garib ustane, pa poljubi zemlju i reče: – O, care, ja sam siromašan čovjek, a ti ćeš mi možda zatražiti veliki otkup za nju. – O, dijete moje – reče mu car Sabur – znaj da je car Hirad-Šah, gospodar Širaza i okruga oko njega, zaprosio Fahr-Tadžu i da joj je davao sto hiljada dinara, ali je ona izabrala tebe među svim ljudima i od tebe načinila mač moga carstva i štit za moju osvetu. – Potom se car obrati velikašima svoga carstva i reče im . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade šesto trideset četvrta noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je car Sabur, car Perzijanaca, 634.
rekao velikašima svoga carstva: – Posvjedočite da sam udao svoju kćerku Fahr- NOĆ
-Tadžu za svoga sina Gariba! – A potom car pruži ruku Garibu, te tako careva kći postade njegova žena. I Garib reče caru: – Kaži mi koliki otkup tražiš, pa da ti ga pošaljem; u Sasovoj tvrđavi imam toliko bogatstvo i toliko skrivenoga blaga da se ono ne može izbrojiti. – O, dijete moje – reče mu Sabur – ja ti ne tražim ni bogatstvo ni skriveno blago; na ime otkupa za nju tražim ti samo glavu al-Džamrakana, cara Dešta i grada al-Ahvaza.[47] – O, care vremena – reče Garib – ja ću otići da dovedem svoje ljude, a potom ću se uputiti s njima k svome dušmaninu i razorit ću njegove zemlje! – I car poželje Garibu da mu Alah uzvrati to srećom, a potom se raziđoše ljudi i velikaši.

A car je mislio da se Garib nikada neće ni vratiti bude li otišao al-Džamrakanu, caru Dešta. I kad nastade jutro, car uzjaha konja, pa i Garib uzjaha konja, te onda Sabur naredi ratnicima da pojašu konje, pa ih i oni pojahaše, te siđoše u polje, a car im reče: – Igrajte se malo kopljima i razveselite mi srce! – I perzijski se vitezovi počeše igrati jedan s drugim, a zatim Garib reče: – O, care vremena, i ja hoću da se malo igram s perzijskim vitezovima, ali za to stavljam jedan uvjet. – A kakav je taj tvoj uvjet? – zapita ga car. – Obući ću tanku odjeću i uzet ću koplje bez zubaca, a za nj ću zakačiti krpu umočenu u šafran, pa neka mi onda iziđu na megdan svi junaci i vitezovi koji imaju koplja sa zupcima; ako me tko od njih svlada, ja ću mu pokloniti svoju dušu, a ako ja njega svladam, udarit ću mu biljeg na grudi, pa neka ide s polja.

I car pozva vojnog starješinu, pa mu naredi da izvede perzijske vitezove, te starješina odabra hiljadu i dvjesta velikaša među najodvažnijima i najhrabrijima, a car im reče na perzijskom jeziku: – Onaj koji bude ubio ovoga beduina

može zatražiti od mene sve što hoće, a ja ću mu učiniti po volji! – I vitezovi pojuriše k Garibu, pretičući jedni druge, i napadoše na nj, te su se tako mogli razlikovati istina od laži i ozbiljnost od šale. A Garib uzviknu: – Uzdam se u Alaha, boga Alahova prijatelja Ibrahima, boga svake stvari, od koga ništa nije sakriveno, jer je on jedini bog i pokorilac koji se pogledom ne može sagledati! – A onda mu iziđe na megdan jedan Amalekićanin, koji je pripadao perzijskim vitezovima, ali mu Garib ne ostavi ni toliko vremena da čvrsto stane na zemlju, već mu udari biljeg, ispunivši mu grudi šafranom. A kad se on okrenuo, Garib ga udari kopljem po vratu, te on pade, a sluge ga odniješe s polja. Onda iziđe na megdan drugi vitez, i Garib mu udari biljeg, pa to učini s trećim, četvrtim i petim, i tako su vitezovi izlazili na megdan jedan za drugim dok im Garib svima ne udari biljeg i dok ih sve ne odniješe s polja, jer mu je u borbi protiv njih pomagao veliki Alah. Zatim im doniješe hrane, te svi jedoše, pa doniješe i vina, te se napiše i vina, a Garibu se pomuti um od njega. Tada Garib ustade, pa ode da svrši nuždu, a zatim se htjede vratiti, ali zaluta i tako uđe u Fahr-Tadžin dvor. I Fahr-Tadža ga ugleda, a pamet je izdade, te viknu svojim robinjama: – Idite u svoje sobe! – I robinje odoše u svoje sobe, a Fahr-Tadža ustade, pa poljubi ruku Garibu i reče mu: – Neka bi ovdje bilo ugodno mome gospodaru koji me je spasio od planinskoga diva! Ja sam zauvijek tvoja robinja!

I ona ga povuče na postelju i zagrli ga, a Garib joj oduze nevinost, obuzet sve većom strašću, i prespava s njom tu noć do jutra.

Eto šta se dogodilo, a car je mislio da je Garib otišao. A kad nastade jutro, Garib ode caru, koji ustade, pa ga posadi pored sebe, a zatim dođoše velikaši, koji poljubiše zemlju, pa stadoše s desne i lijeve strane. I svi oni počeše razgovarati o Garibovoj odvažnosti, govoreći: – Neka je slava onome koji je dao odvažnosti tako mladom čovjeku!

A dok su tako razgovarali, velikaši odjednom pogledaše kroz dvorski prozor i vidješe prašinu koju bjehu podigli konji što su se približavali. I car povika skorotečama: – Teško vama, pribavite mi obavještenja o toj prašini! – te jedan konjanik ode, pa je jahao sve dotle dok se prašina nije razišla, a onda se vrati, pa reče: – O, care, pod onom prašinom vidio sam pet stotina vitezova na konjima, a njihov se emir zove Sahim-al-Lail. – I Garib ču te riječi, pa reče: – O, gospodaru, to je moj brat koga sam ja poslao s jednim zadatkom. Otići ću mu ja u susret. – I Garib uzjaha konja, a pojaše konje i sto njegovih rođaka, Kahtanovih sinova, pa za njima pođe i odred od hiljadu Perzijanaca, te tako Garib krenu s velikom povorkom, pa je jahao sve dotle dok nije dojahao do Sahiba, a onda obojica sjahaše, pa se zagrliše.

Potom braća pojahaše konje, pa Garib upita Sahima: – O, brate, jesi li odveo svoje ljude u Sasovu tvrđavu i u Cvjetnu dolinu? – O, brate – odgovori mu Sahim – kad je onaj vjerolomni pas čuo da si zavladao tvrđavom planinskoga diva, njega je obuzeo još veći gnjev, te je rekao: – Ako ne odem iz ovih zemalja, doći će Garib, pa će bez otkupa uzeti moju kćerku Mahdiju! – A zatim je poveo svoju kćerku, svoju rodbinu i svoje žene, a pokupio je i svoje blago, pa se uputio u iračku zemlju. Otišao je u Kufu i zatražio zaštitu od cara Adžiba,

(STRANA 363 — 696. NOĆ)

I djevojka zglasi strune na lutnji, pa zapjeva, a meni se učini da je njena pjesma divna, ali slijepac uzviknu: — Ti nisi nimalo vješta! — te se ona naljuti i baci lutnju iz ruku, rekavši: — Kako sam umjela, tako sam i pjevala . . .

kome želi dati svoju kćerku Mahdiju. – I Garib zamalo što ne izdahnu od žalosti kad je čuo to od svoga brata Sahima-al-Laila, te uzviknu: – Tako mi islamske vjere, vjere Alahova prijatelja Ibrahima, otići ću u iračku zemlju i zaratiti ću se protiv njih! – I braća uđoše u grad, pa se Garib pope s bratom Sahimom u carev dvor, gdje poljubiše zemlju, a car se pridiže kad naiđe Garib i zaželje mira Sahimu.

Potom Garib ispriča caru šta se dogodilo, te car naredi desetorici vojvoda da pođu s njim i da svaki vojvoda povede po deset hiljada odvažnih Arabljana i Perzijanaca na konjima. I vojska se okupljala tri dana, a onda Garib iziđe iz grada, pa je putovao dok nije stigao u Sasovu tvrđavu, gdje ga dočeka Sadan, planinski div, sa svojim sinovima. Onda sjahaše Sadan i njegovi sinovi, pa poljubiše Garibu noge u stremenima, a zatim Garib ispriča planinskome divu sve što se dogodilo. I Sadan reče Garibu: – O, gospodaru, ostani ti u svojoj tvrđavi, a ja ću sa svojim sinovima i vojskom otići u Irak, pa ću porušiti grad ar-Rustak, a tebi ću dovesti cijelu njegovu vojsku svezanu najjačim konopima.

I Garib se zahvali Sadanu, pa mu reče: – O, Sadane, otići ćemo svi tamo! – te se Sadan obradova tome i učini onako kako mu je naredio Garib, pa svi pođoše, a ostaviše hiljadu vitezova da čuvaju tvrđavu. I tako svi krenuše uputivši se u Irak, i eto šta je bilo s Garibom.

Što se pak tiče Mirdasa, on je išao sa svojim ljudima dok nije stigao u iračku zemlju. A kad je pošao u Kufu, Mirdas je ponio lijep poklon, te ga je odnio Adžibu, a zatim mu poželio ono što se želi carevima i reče: – Došao sam da od tebe zatražim zaštitu . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade šesto trideset peta noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da se Mirdas našao između ruku 635.
cara Adžiba i da mu je onda rekao: – Došao sam da od tebe zatražim zaštitu. NOĆ
– Tko ti je učinio nažao? Obranit ću te od njega, pa makar to bio i Sabur, car Perzijanaca, Turaka i Dejlemićana – reče Adžib, a Mirdas mu kaza: – Taj koji mi je učinio nažao nije nitko drugi do jedan dječak koga sam odgojio na svome krilu. Našao sam ga na sisi njegove majke u jednoj dolini, pa sam se oženio njegovom majkom, koja je zatrudnjela od mene. I kad je rodila dijete, ja sam mu nadjenuo ime Sahim-al-Lail, dok se njen sin zove Garib, a ja sam i njega odgojio na svome krilu, te je odrastao i postao strah i trepet i velika nevolja, jer je ubio Hasana, poglavicu plemena Benu-Nahbana,[48] satro ljude i pokorio vitezove. A imam kćerku koja priliči samo tebi, pa ju je on zatražio od mene, a ja sam zatražio od njega da mi donese glavu planinskog diva Sadana, te je on otišao da se bori s njim, ali ga je zarobio, pa je tako i Sadan postao njegov čovjek. A čuo sam da je prešao na islam i da poziva ljude da prijeđu na njegovu vjeru, da je oslobodio kćerku cara Sabura, koju je bio zarobio planinski div, i da je zavlado tvrđavom Šisova sina Sasa, a Šis je bio Šedadov sin, koji je bio Adov sin. A u toj tvrđavi nalazi se skriveno blago prvih i potonjih i blago

ljudi koji su ranije živjeli. I Garib je otišao da otprati Saburovu kćerku, a otuda će se svakako vratiti s blagom koje će mu dati Perzijanci.

I Adžib se sav izbezumi kad je čuo te Mirdasove riječi, i lice mu požuti, jer bijaše uvjeren da će izgubiti dušu. – O, Mirdase – zapita on, da li je majka toga dječaka s tobom ili je s njim? – Sa mnom je, u mojim šatorima – odgovori mu Mirdas. – A kako se zove? – zapita Adžib, a Mirdas mu odgovori: – Zove se Nusra. – To je ona! – uzviknu Adžib. I Mirdas posla ljude da je dovedu, pa Adžib pogleda u nju, prepozna je i uzviknu: – O, prokletnice, gdje su oni robovi koje sam poslao s tobom? – Poubijali su jedni druge zbog mene – reče Nusra, a Adžib potrže mač, pa je udari i presiječe je na dvije polovine. I ženu izvukoše, pa je baciše, a u Adžibovo srce useli se nespokojstvo. – O, Mirdase, reče Adžib – daj mi svoju kćerku za ženu! – Ona je jedna od tvojih sluškinja – reče mu Mirdas – udajem je za tebe, a ja ću biti tvoj rob. – Hoću da vidim sina te bludnice, Gariba, kako bih ga mogao ubiti i udariti na svakojake muke – reče Adžib. A potom Adžib naredi da se Mirdasu da, na ime otkupa za njegovu kćerku, trideset hiljada dinara, sto komada izvezene svile, protkane zlatom, i sto odrezaka s rubom, i marame, i ogrlice od zlata, te Mirdas iziđe iz dvora s tim sjajnim otkupom, pa počne marljivo opremati svoju kćerku Mahdiju.

Eto šta je bilo s njima.

Što se pak tiče Gariba, on je putovao dok nije došao u al-Džeziru (a to je bio prvi grad u Iraku – utvrđen i nepristupačan grad), a onda je naredio svojim ljudima da se smjeste pored toga grada. I građani vidješe da su se ratnici ulogorili pored njihova grada, te zatvoriše vrata i počeše pojačavati zidove, a neki odoše da o tome obavijeste cara. I car pogleda kroz puškarnice na dvoru, pa vidje veliku vojsku, u kojoj bjehu sve sami Perzijanci. – O, ljudi, šta li hoće ti Perzijanci? – zapita car svoje ljude, a oni mu rekoše: – Ne znamo.

A taj se car zvao ad-Damig, stoga što je do nogu pobjeđivao vitezove u sukobima na bojnom polju, pa je među svojim pomoćnicima imao jednoga vještog čovjeka, sličnog zapaljenoj glavnji, koji se zvao Pustinjski Lav. I car ga pozva, pa mu reče: – Otiđi do tih ratnika, pa vidi tko su i šta su i šta hoće od nas, a vrati se što prije. – I Pustinjski Lav ode kao vjetar koji počinje puhati, pa tako stiže do Garibovih šatora, a onda ustaše neki Arabljani pa ga zapitaše: – Tko si ti i šta želiš? – A on im reče: – Ja sam poslanik i glasnik koga šalje gospodar ovoga grada vašem gospodaru. – I ljudi ga povedoše, pa su išli s njim između šatora i zastava dok nisu došli do Garibova šatora, a onda uđoše u njegov šator i obavijestiše ga o tome. I Garib reče: – Dovedite mi ga! – te oni dovedoše glasnika, koji poželi Garibu vječnu slavu i dug život, a Garib ga zapita: – Šta ti je potrebno? – Ja sam poslanik gospodara grada al-Džezire, ad-Damiga, brata cara Kondemira, gospodara grada Kufe i iračke zemlje – odgovori mu Pustnijski Lav, a Garibu potekoše grozne suze iz očiju kad je čuo te njegove riječi.

Potom Garib pogleda glasnika, pa ga zapita: – Kako se zoveš? – a Pustinjski Lav mu odgovori: – Zovem se Pustinjski Lav. – A Garib mu reče:

– Otiđi svome gospodaru, pa mu reci da je vlasnik ovih šatora Garib, sin Kondemira, vladara Kufe, koga je ubio njegov sin, i da je on došao da se osveti vjerolomnome psu Adžibu. – I glasnik ode radostan caru ad-Damigu, pa poljubi zemlju pred njim, a on mu reče: – Šta je bilo tamo, o, Pustinjski Lave? – O, gospodaru – odgovori mu glasnik – tu vojsku je doveo sin tvoga brata. – I glasnik ponovi cijeli razgovor s Garibom, a car je mislio da sve to sanja. – Hej, Pustinski Lave – reče car, a Pustnijski Lav mu odgovori: – Ovdje sam, o, care! – Onda ga car zapita: – Je li istina ono što si mi rekao? – Istina je, tako mi života tvoje glave – odgovori Pustinjski Lav, a car onda naredi velikašima svoga naroda da pojašu konje, te ih oni pojahaše, pa i car uzjaha svoga konja, a zatim pođoše i tako se približiše Garibovim šatorima. I Garib sazna da je došao ad-Damig, te mu pođe u susret, a potom se susretoše i zagrliše i pozdraviše, pa se Garib vrati s carem svojim šatorima, a tamo obojica sjedoše na mjesta veličine, a ad-Damig se obradova Garibu, sinu svoga brata. I car ad-Damig se obrati Garibu i reče mu: – Srce mi je obuzela tuga zbog toga što nisam osvetio tvoga oca, ali ja nemam snage da se borim s tim psom, tvojim bratom, jer on ima veliku vojsku, a moja je vojska mala. – O, striko – reče mu Garib – evo ja sam došao da mu se osvetim, da sperem tu ljagu i da oslobodim zemlje od njega. – O, sine moga brata – reče mu ad-Damig – na tebi je da se dvostruko osvetiš: za svoga oca i za svoju majku. – Šta je to bilo s mojom majkom? – zapita Garib, a ad-Damig mu odgovori: – Ubio ju je Adžib, tvoj brat...

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade šesto trideset šesta noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je Garib čuo riječi svoga strica 636.
ad-Damiga: – Tvoju majku ubio je Adžib, tvoj brat – i da ga je onda zapitao: NOĆ
– O, striko, a zašto ju je ubio? – I ad-Damig ispriča Garibu sve što se dogodilo, pa mu reče i to da je Mirdas udao svoju kćerku za Adžiba, koji hoće da joj ode u ložnicu.

I Garibu odletje um iz glave kad je čuo te riječi od svoga strica, i uhvati ga nesvjestica, te zamalo što ne umre, a potom se povrati od nesvjestice, pa kliknu svojoj vojsci, i reče joj: – Uzjašite konje! – O, sine moga brata – reče mu ad-Damig – pričekaj dok se i ja ne spremim i dok ne pojašemo konje i ja i moji ljudi, jer ću i ja poći, jašući uporedo s tobom, pored tvoga stremena. – O, striko, izdalo me je strpljenje – reče mu Garib. – Spremi se, dakle, pa mi se pridruži u Kufi.

Potom Garib ode i stiže do grada Babila,[49] te se stanovnici toga grada uplašiše od njega. A tim gradom vladao je car koji se zvao Džamak, i on je imao pod svojom vlašću dvadeset hiljada konjanika, a iz naselja mu bješe došlo još pedeset hiljada konjanika. I Garibovi ratnici razapeše šatore prema Babilu, pa Garib napisa pismo gospodaru Babila i dade ga glasniku da mu ga odnese. Taj glasnik se približi gradu, pa povika: – Ja sam glasnik! – te čuvar vrata ode caru Džamaku i reče mu da je stigao glasnik, a car uzviknu: – Dovedi mi ga! – I čuvar vrata iziđe, pa dovede glasnika, koji poljubi zemlju i preda pismo

Džamaku. I Džamak raspečati pismo, pa ga pročita i vidje da u njemu piše: – Neka je slava Alahu, gospodaru svjetova, gospodaru svake stvari, onome koji svemu što je živo daje ono što mu pripada! Od Gariba sina cara Kondemira, gospodara Iraka i zemlje Kufe – Džamaku. Čim dobiješ ovo pismo, nemoj mi odgovarati, već odmah razbij svoje idole i priznaj samo jednoga sveznajućeg cara, tvorca svjetlosti i mraka, tvorca svake stvari, u čijoj je ruci vlast nad svakom stvari. A ako ne učiniš to što ti naredih, od današnjega dana načinit ću najnesretniji dan za tebe. Neka je mir onima koji idu pravim putem, koji se boje posljedica loših djela, i koji se pokoravaju svevišnjem gospodaru, gospodaru potonjega i prvoga života, koji kaže stvari: »Budi« – a ona se pojavljuje!

I Džamaku pomodrješe oči kad je pročitao to pismo, a lice mu požutje, te on dreknu na glasnika i reče mu: – Idi svome gospodaru pa mu reci: – Bit će boja i bitke sutra ujutro, pa će se vidjeti tko je odvažan vitez! – I glasnik ode, pa obavijesti Gariba o onome što je bilo, a Garib naredi svojim ljudima da se pripremaju za boj, dok Džamak naredi svojim vojnicima da svoje šatore razapnu prema Garibovim šatorima. I ratnici pođoše naprijed, kao debelo more, pa provedoše tu noć s namjerom da se bore, a kad nastade jutro, obje vojske pojahaše konje, pa se svrstaše u redove, a ljudi počeše udarati u talambase, te tako vojnici potjeraše vatrene konje i ispuniše zemlje i pustinje.

I naprijed pođoše vitezovi, a na polje boja i sukoba prvi iziđe planinski div Sadan, koji je držao na ramenu jedno strašno drvo i vikao, stojeći između dvije vojske: – Ja sam Sadan, planinski div! – A zatim viknu: – Ima li koga protivnika? Ima li koga suparnika? Neka mi ne izlazi na megdan onaj koji je lijen i nemoćan! – Zatim doviknu svojim sinovima: – Teško vama, donesite mi drva i vatre, jer sam gladan! – I Sadanovi sinovi viknuše svojim robovima da donesu drva i vatre, te oni nakupiše drva, pa naložiše vatru nasred polja.

I Sadanu iziđe na megdan jedan bezbožnik, jedan od amalekićanskih zločinaca, koji je držao na ramenu buzdovan velik kao katarka na lađi, pa on jurnu na Sadana, vičući: – Teško tebi, o, Sadane! – A Sadan postade još gori kad je čuo te Amalekićaninove riječi, pa tako zamahnu onim drvetom da je ono zatutnjilo leteći kroz zrak. I drvo pogodi Amalekićanina, ali ga on dočeka buzdovanom, no i drvo i buzdovan padoše svom težinom na Amalekićaninovu lubanju i razbiše je, te Amalekićanin pade kao visoka palma. I Sadan viknu svojim robovima: – Odvucite ovo debelo tele, pa mi ga što prije ispecite! – te robovi brzo oderaše Amalekićaninovu kožu, a tijelo mu ispekoše, pa ga dadoše Sadanu, koji ga pojede, a kosti oglođa. A kad bezbožnici vidješe šta je Sadan učinio s njihovim drugom, koža im se naježi i kosa nakostriješi, te postaše drukčiji i promijeniše se u licu, pa počeše govoriti jedni drugima: – Ako tko ode tome divu, on će ga pojesti, pa će mu oglodati kosti i tako će ga lišiti zemaljskoga života. – I oni odustaše od borbe, jer se poplašiše od diva i njegovih sinova, pa okrenuše leđa i pobjegoše, uputivši se k svome gradu. Onda Garib viknu svojim ljudima: – Na bjegunce! – te Perzijanci i Arabljani jurnuše na cara grada Babila i njegove ljude, pa ih počeše nemilice udarati mačevima, te tako pobiše više od dvadeset hiljada ljudi, i bjegunci se zgomilaše pred vra-

tima, te i među njima pobiše mnoge ljude, a kako oni nisu mogli zatvoriti vrata, Arabljani i Perzijanci jurnuše na njih. I Sadan uze buzdovan jednog poginulog ratnika, pa zamahnu njim pred njima i odnese ga na polje, a potom jurnu na dvor cara Džamaka, pa se tako nađe s njim oči u oči i udari ga njime, te car pade onesviješten na zemlju.

Potom Sadan jurnu na one ljude koji bjehu u dvoru, pa ih sve smrvi, a onda čeljad iz dvora povika: – Milost, milost!...

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade šesto trideset sedma noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je planinski div Sadan upao u dvor cara Džamaka i da je počeo mrviti one koji bjehu u njemu, a da je onda čeljad iz dvora povikala: – Milost, milost! – Svežite svoga cara! – reče im Sadan, te ga oni svezaše i poniješe, a Sadan ih potjera ispred sebe kao ovnove i otjera ih Garibu, poslije pogibije većine gradskih stanovnika od mača Garibovih ratnika. A onesviješteni Džamak, car Babila, dođe k sebi, pa vidje da je svezan i da div govori: – O večeri ću pojesti ovoga cara Džamaka! – I Džamak ču to, pa se obrati Garibu i reče mu: – Obrani me od njega! – Prijeđi na islam, pa ćeš se spasiti diva i mučenja kome neće biti kraja – reče mu Garib, te Džamak primi islam srcem i jezikom. Tada Garib naredi ljudima da ga odvežu, a potom Džamak predloži svojim ljudima da prijeđu na islam, te svi oni postadoše muslimani i poustajaše da dvore Gariba. I Džamak uđe u svoj grad, pa iznese jela i pića, te tako svi provedoše tu noć pored Gariba, a kad nastade jutro, Garib naredi ratnicima da krenu na put, te oni krenuše na put, pa su putovali sve dotle dok nisu stigli do Majafarikana,[50] a onda vidješe da u tome gradu nema nijednog stanovnika. A stanovnici toga grada bjehu čuli šta se dogodilo s Babilom, te su listom napustili svoju zemlju i išli dok nisu došli do grada Kufe. I oni ispričaše Adžibu šta se dogodilo, te se pred njegovim očima ukaza sudnji dan.

637. NOĆ

Potom Adžib okupi svoje vitezove, pa im reče da je Garib došao i zapovjedi im da se pripremaju za borbu s njegovim bratom. I Adžib prebroji svoje ljude, pa vidje da ima trideset hiljada konjanika i deset hiljada pješaka, a zatim zatraži da mu dođu i drugi ratnici, te mu dođoše još pedeset hiljada ljudi, konjanika i pješaka. Onda Adžib uzjaha konja, pa pođe predvodeći tu veliku vojsku, i tako je putovao pet dana, pa vidje da se vojska njegova brata nalazi u Mosulu, te razape svoje šatore prema njenim šatorima. Potom Garib napisa pismo, pa se obrati svojim ljudima i zapita ih: – Tko će odnijeti ovo pismo Adžibu? – A Sahim skoči na noge, pa reče: – O, care vremena, ja ću odnijeti to pismo, a donijet ću ti i odgovor!

I Garib dade pismo Sahimu, koji ode, pa je išao tako dok nije došao do Adžibovih šatora, a onda javiše Adžibu da je on došao, te Adžib uzviknu: – Dovedite mi ga! – A kad dovedoše Sahima, Adžib ga zapita: – Odakle si došao? – A Sahim mu odgovori: – Tebi me šalje car Perzijanaca i Arabljana, Kisrin zet, car zemlje, a po meni ti šalje i pismo. Odgovori mi na njega. – Daj mi

pismo! – reče Adžib, te mu Sahim preda pismo, a Adžib ga raspečati, pa ga pročita i vidje da u njemu piše: – U ime milostivog, milosrdnog Alaha! Neka je mir Alahovu prijatelju Ibrahimu! Čim dobiješ ovo pismo, izjavi da postoji jedan jedini car darivalac, prauzrok svih uzroka, onaj koji pokreće oblake, a okani se klanjanja idolima. Ako pријеđeš na islam, bit ćeš mi brat i naš gospodar, a ja ću ti oprostiti grijeh koji si učinio mome ocu i mojoj majci i neće te pozvati na odgovornost zbog onoga što si učinio; ako pak ne učiniš onako kako ti zapovjedih, presjeći ću ti vrat, razorit ću tvoju zemlju, i ubrzat ću tvoju smrt. Dadoh ti savjet, pa neka je mir onome koji ide pravim putem i pokorava se svevišnjem caru!

Kad je Adžib pročitao Garibove riječi i vidio kako mu on prijeti, oči mu se otkotrljaše pod tjeme i zubi mu zaškrgutaše, a obuze ga još veći gnjev. On podera pismo, pa ga baci, a Sahimu bješe teško zbog toga, te viknu Adžibu: – Neka Alah dâ da ti se osuši ruka zbog onoga što si učinio! – A Adžib viknu svojim ljudima: – Uhvatite toga psa, pa ga isijecite mačevima! – te njegovi ljudi napadoše Sahima, ali on izvuče mač, pa jurnu na njih i pobi više od pedeset vitezova.

Zatim Sahim pođe, pa je išao tako dok nije došao bratu (a bješe ogrezao u krvi), i onda ga Garib zapita: – Zašto si takav, o, Sahime? – I Sahim ispriča šta se dogodilo, a Garib uzviknu: – Alah je velik! – pa udari u ratni bubanj, kipteći od gnjeva. I vitezovi pojahaše konje, i ljudi se svrstaše u redove, i okupiše se junaci, pa pustiše konje da poigravaju poljem, i ljudi obukoše željezne oklope, pripasaše mačeve i privezaše duga koplja, a zatim Garib uzjaha svoga konja...

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade šesto trideset osma noć, ona reče:

638. NOĆ

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da su i Garib i Adžib uzjahali svoje konje i pošli sa svojim ljudima, te su tako narodi jurnuli na narode. I sudio je ratni sudac, a svojim suđenjem nije činio nažao nikome, jer bješe metnuo pečat na svoja usta, te nije progovorio ni riječi. I proli se krv i poteče potokom, vješto stvarajući šare po zemlji, i osijedješe ljudi, jer borba bješe sve jača i sve žešća. Noge su se klizale, i čvrst bješe junak koji je srljao u borbu, dok je kukavica okretao leđa i naginjao u bijeg. I borci nastaviše bitku i borbu dok se sunce ne poče kloniti zapadu i dok ne dođe noć sa svojim mrakom, a onda ljudi udariše u talambase i objaviše da je borba završena, te ratnici ostaviše jedni druge, pa se vojske vratiše u svoje šatore i u njima provedoše noć. A kad nastade jutro, ljudi udariše u talambase objavljujući početak boja i bitke, pa uzeše ratnu opremu i pripasaše divne mačeve, privezaše mrka koplja i uprtiše glatke, besperne strijele, vičući: – Danas neće biti uzmicanja!

I poređaše se ratnici koji bjehu slični debelome moru, a vrata boja prvi otvori Sahim. On utjera svoga konja izmedu redova pa se poče titrati kopljima i mačevima, boreći se na sve načine, te se smuti razum onih koji su ga gledali. I on povika: – Ima li koga protivnika? Ima li koga suparnika? Neka mi ne

izlazi na megdan onaj koji je lijen i slab! – I na megdan mu iziđe jedan bezbožnički konjanik koji je bio sličan zapaljenoj glavnji, ali mu Sahim ne dade ni da čvrsto stane pred njim, već ga udari kopljem i zbaci. Onda mu iziđe na megdan drugi, a on ga ubi, pa iziđe i treći, a on ga rastrgne, pa tako ubi i četvrtoga.

I Sahim je neprestano ubijao sve one koji su mu izlazili na megdan, pa je tako do podne pobio dvjesta vitezova. Onda Adžib viknu svojim ljudima i zapovjedi im da prijeđu u napad, te vitezovi jurnuše na vitezove i tako se zapodjenu veliki sukob, a sve više bješe pričanja i ogovaranja. Zveketali su očišćeni mačevi, a ljudi napadali ljude, a svi bjehu u ne može biti gorem stanju, i proli se krv, a lubanje postadoše potkovice za konje. I ratnici su se žestoko borili dok se sunce ne poče kloniti zapadu i dok ne dođe noć sa svojim mrakom, a onda se raziđoše i odoše u svoje šatore, gdje prespavaše noć do jutra. Zatim obje vojske pojahaše konje, hoteći da se biju i bore, i muslimani su očekivali Gariba da iziđe iz šatora pod zastavama, kao što je uvijek činio, ali on ne iziđe. I Sahimov rob ode u šator njegova brata, ali ga ne nađe tamo, te zapita konačare gdje je, a oni mu rekoše: – Ništa ne znamo o njemu. – I Sahima obuze velika žalost, te iziđe i obavijesti vojnike o tome, a oni odustaše od ratovanja i rekoše: – Kad nema Gariba, njegov dušmanin će nas pobiti!

A uzrok Garibova nestanka bila je jedna čudna stvar koju ćemo redom ispričati.

Evo šta je bilo:

Kad se vratio poslije borbe sa svojim bratom Garibom, Adžib je pozvao jednoga svoga pomoćnika, koji se zvao Sajar, pa mu je rekao: – O, Sajare, ja te čuvam baš za ovakav dan. Naređujem ti da odeš u Garibov logor i da se probiješ do careva šatora, pa da mi dovedeš Gariba i time pokažeš koliko si vješt. – Slušam i pokoravam se! – odgovori mu Sajar, pa ode, te je išao sve dotle dok nije prodro u Garibov šator, a onda noć potamnje, te svi ratnici odoše u svoje postelje, dok je Sajar i dalje stajao i dvorio Gariba. I Garib ožednje, te zatraži vode od Sajara, a on mu dade ibrik s vodom u koju stavi bunike. I Garib poče piti vodu, ali mu glava preteče noge prije no što je prestao piti, a Sajar ga umota u svoj ogrtač, pa ga ponese i ode s njim u Adžibov šator. I Sajar se zaustavi pred Adžibom, pa baci Gariba preda nj, a Adžib ga zapita: – Šta je to, o, Sajare? – A Sajar mu odgovori: – To je tvoj brat Garib. – I Adžib se obradova, te uzviknu: – Blagoslovili te idoli! Odveži ga, pa ga osvijesti!

Onda Sajar dade Garibu da pomiriše ocat, te se on osvijesti i otvori oči, ali vidje da je svezan i da se ne nalazi u svome šatoru, te uzviknu: – Nema moći ni sile do u Alaha, visokoga, velikoga! – a njegov brat dreknu na nj i reče: – Potržeš mač na mene, o, psu, i hoćeš da me ubiješ, ne bi li mi se osvetio za svoga oca i svoju majku! Danas ću te pridružiti njima i spasit ću svijet od tebe! – O, bezbožnički psu, vidjet ćeš koga će snaći zla sudba i koga će pokoriti gospod pokorilac, koji zna šta se skriva u srcima, a on će te ostaviti u paklu, gdje ćeš biti na mukama i u zabuni. Sažali se na svoju dušu, dakle, pa reci sa mnom: – Nema boga do Alaha, a Ibrahim je Alahov prijatelj!

A kad je čuo te Garibove riječi, Adžib poče siktati i krkljati i psovati svoga boga od kamena, a zatim naredi ljudima da mu dovedu krvnika i da mu donesu krvavi ćilim. Onda ustade njegov vezir, pa poljubi zemlju (a taj vezir bješe u potaji musliman, mada se prikazivao kao bezbožnik), i reče: – O, care, pričekaj! Nemoj se žuriti dok ne saznamo tko će biti pobjednik a tko pobijeđeni. Ako mi budemo pobjednici, imat ćemo pravo da ga ubijemo, a ako budemo pobijeđeni, imat ćemo ga u svojim rukama, ako mu sačuvamo život, i to će nam biti od velike pomoći. – Pravo veliš, vezire – rekoše emiri...

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade šesto trideset deveta noć, ona reče:

639. NOĆ

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je Adžib zaželio da ubije Gariba, a da je onda ustao njegov vezir, pa mu je rekao: – Nemoj žuriti! Mi ga možemo ubiti u svako doba! – te je Adžib naredio ljudima da mu okuju brata i da mu stave negve, pa ga je smjestio u svoj šator, a postavio je hiljadu snažnih vitezova da ga čuvaju.

A Garibovi ljudi počeše tražiti svoga cara, ali ga ne nađoše, te tako nastade i jutro, a oni bjehu kao ovnovi bez pastira. I div povika: – O, ljudi, uzmite ratnu opremu, a oslonite se na našega gospoda, koji će odbiti od nas dušmane! – te Arabljani i Perzijanci pojahaše konje, obučeni u željezne oklope, a pojaviše se plemenske starješine, pa naprijed pođoše stjegonoše. Onda pođe i planinski div Sadan, koji je nosio na ramenu buzdovan težak dvjesta ritala, pa poče viteški jahati i nasrtati, uzvikujući: – O, robovi idola, iziđite mi na megdan na današnji dan, jer je to dan sukoba! Tko me poznaje, dosta mu je moga zla, a imat će prilike da me upozna i onaj koji me ne poznaje. Ja sam Sadan, sluga cara Gariba. Ima li koga protivnika? Ima li koga suparnika? Neka mi ne izlazi na megdan kukavica ili slabić!

I na megdan iziđe jedan bezbožnički vitez koji bješe sličan zapaljenoj glavnji, pa jurnu na Sadana, a Sadan ga dočeka i tako ga udari buzdovanom da mu je polomio rebra, te bezbožnik pade bez daha na zemlju. Tada Sadan povika svojim sinovima i robovima: – Naložite vatru, pa ispecite svakog bezbožnika koji padne! Pripremite ga za pečenje, pa ga ostavite da se dobro ispeče, a onda mi ga dajte da ga pojedem o ručku! – I robovi postupiše po njegovoj zapovijedi i naložiše vatru nasred bojnoga polja, pa baciše na nju poginulog, a kad ga dobro ispekoše, odniješe ga Sadanu, koji mu pokida meso zubima i oglođa mu kosti. I bezbožnike obuze veliki strah kad vidješe šta je učinio Sadan, planinski div, te Adžib viknu na svoje ljude i uzviknu: – Teško vama! Jurišajte na toga diva, pa ga udarajte i sijecite mačevima! – I na Sadana jurnu dvadeset hiljada ljudi, koji ga opkoliše, pa ga počeše gađati topuzima i strijelama, te tako Sadan zadobi dvadeset i četiri rane, iz kojih mu je tekla krv na zemlju, a on bješe sam. A onda na bezbožnike jurnuše muslimanski vitezovi, koji pozvaše u pomoć gospoda svjetova, pa nastaviše bitku i borbu dok se ne završi dan, a onda se borci raziđoše.

I tako Sadan dopade ropstva, a bješe kao pijan od izljeva krvi, te ga bezbožnici dobro svezaše, pa ga pridružiše Garibu. I Garib vidje da je Sadan dopao ropstva, te uzviknu: – Nema moći ni sile do u Alaha, visokoga, velikoga! – i zapita: – O, Sadane, što to bi s tobom? – a Sadan mu odgovori: – O, gospodaru, Alah je dosudio ljudima i teškoće i olakšanja, te je neizbježno i jedno i drugo! – A Garib mu kaza: – Pravo veliš, o, Sadane!

A Adžib provede tu noć radostan, govoreći svojim ljudima: – Sutra pojašite konje, pa jurnite na muslimansku vojsku i potamanite sve što je ostalo od nje! – I njegovi ljudi odgovoriše: – Slušamo i pokoravamo se!

Što se pak tiče muslimana, oni bjehu potučeni, te tu noć provedoše oplakujući svoga cara i Sadana, a Sahim im reče: – O, ljudi, ne tugujte, jer će nam veliki Alah uskoro pomoći! – I Sahim je nestrpljivo čekao do ponoći, a onda se uputi k Adžibovu logoru, pa je prolazio između velikih i malih šatora sve dotle dok nije ugledao Adžiba kako sjedi na postelji svoje veličine, te bješe sličan nekome konačaru. I tako on priđe upaljenim svijećama, pa ih ugasi i na nagorjelu stijenj metnu buniku koja se isparava, a zatim iziđe iz šatora, kako ga ne bi uhvatila bunika, pa malo počeka dok dim od bunike ne uhvati Adžiba i njegove velikaše i dok oni ne popadaše kao mrtvi na zemlju. I Sahim ih ostavi, pa ode u onaj šator gdje bjehu zatočenici i ugleda u njemu Gariba i Sadana, a pored njih nađe hiljadu vitezova koje bješe svladao drijem. I Sahim viknu na njih: – Teško vama, nemojte spavati! Čuvajte svoga krvnika i pripalite buktinje! – I Sahim uze jednu buktinju, pa je zapali jednim komadom drveta, a zatim je napuni bunikom i podigne, pa obiđe šator noseći je; i od bunike se podiže dim, koji uđe ljudima u nozdrve, te svi pozaspaše, i tako dim od bunike opi cijelu vojsku, te ona utonu u san.

A Sahim-al-Lail je imao pri sebi jednu spužvu koju bijaše umočio u ocat, pa je dade zarobljenicima da je pomirišu, te oni tako dođoše k sebi, a onda im Sahim skine lance i okove na nogama. I zarobljenici ga ugledaše, pa mu se obradovaše i blagosloviše ga, a zatim svi iziđoše, uzevši svoje oružje od stražara. I Sahim im reče: – Idite u svoj logor! – te oni odoše, a Sahim uđe u Adžibov šator, pa ga umota u svoj ogrtač i ponese, a zatim se uputi k muslimanskim šatorima. I milostivi gospod ga je zaklanjao dok nije stigao do Garibova šatora, a kad je ušao u nj, on odmota ogrtač, te Garib pogleda u ono što bješe u njemu i vidje da je to njegov brat Adžib, koji bješe svezan. I Garib povika: – Alah je velik! On daje pobjedu i potporu!

Potom Garib poželje svaku sreću Sahimu i reče mu: – O, Sahime, osvijesti ga! – I Sahim priđe Adžibu, pa mu dade da pomiriše ocat i tamjan, te se Adžib otrijezni od bunike i otvori oči . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade noć kojom se puni šesto četrdeset noći, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je Sahim uhvatio Adžiba, i da 640.
ga je opio bunikom, pa ga je donio svome bratu Garibu i osvijestio ga, a da NOĆ
je Adžib onda otvorio oči, ali je vidio da je svezan i okovan, te je poniknuo

nikom. I Garib mu reče: – O, prokletniče, podigni glavu! – te Adžib podigne glavu i vidje da se nalazi između Perzijanaca i Arabljana, a da njegov brat sjedi na prijestolju svoje vlasti, u mjestu svoje veličine. A Adžib je šutio i nije govorio ništa, te Garib povika: – Svucite toga psa do gole kože! – te ga ljudi svukoše do gole kože, a zatim ga počeše udarati bičevima, pa su ga udarali sve dotle dok mu tijelo nije malaksalo, a onda Garib postavi sto konjanika da ga čuvaju.

A kad je Garib prestao mučiti svoga brata, u logoru se začuše uzvici bezbožnika: – »Nema boga do Alaha!« i »Alah je velik!« – A evo zašto je to bilo: Kad je Garib napustio svoga strica ad-Damiga i otišao iz Džezire, car ad-Damig je ostao još deset dana u svome gradu, a potom je pošao s dvadeset hiljada konjanika, i tako je putovao s njima dok se nije našao u blizini onoga mjesta gdje se bjehu sukobile vojske. Onda car posla svoga glasnika i konjušara da sazna šta ima nova, te glasnik ode iz zadrža se negdje cijeli dan, a potom se vrati, pa ispriča caru ad-Damigu šta se dogodilo Garibu i njegovu bratu. I ad-Damig pričeka dok ne nastade noć, a onda doviknu nevjerničkoj vojsci: – Alah je velik! – pa poče udarati oštrim mačem. A Garib i njegovi ljudi čuše da netko odaje hvalu Alahu, te Garib reče svome bratu Sahimu-al-Lailu: – Vidi kakva je to vojska i zašto viče »Alah je velik!« – I Sahim ode, pa je išao dok se nije približio poprištu i dok nije zapitao sluge o tome, ali mu sluge rekoše da je došao car ad-Damig, Garibov stric, s dvadeset hiljada konjanika, i da je rekao: – Tako mi Alahova prijatelja Ibrahima, ja neću ostaviti sina svoga brata, već ću postupiti onako kako postupaju odvažni ljudi! Otjerat ću taj bezbožnički svijet i učinit ću ono što će biti ugodno svemoćnom gospodu. – I tako je car jurnuo sa svojim ljudima na bezbožne dušmane.

I Sahim se vrati, pa ispriča svome bratu Garibu šta je učinio njegov stric, te Garib povika svojim ljudima: – Na oružje! Pojašite konje, pa pritecite u pomoć mome stricu! – I ratnici pojahaše konje, pa jurnuše na bezbožnike i počeše ih udarati mačevima, i jutro još ne bješe nastalo, a oni pobiše oko pedeset hiljada i zarobiše ako trideset hiljada ljudi, dok ostali pobjegoše na sve strane. I muslimani se vratiše pobjedonosni, s Alahovom pomoću, pa Garib uzjaha konja i ode da dočeka svoga strica, a kad se sreo s njim, poželje mu mir i zahvali mu se za ono što bješe učinio. – Kako bi bilo da vidimo je li pao onaj pas u okršaju? – reče car ad-Damig, a Garib mu odgovori: – O, striko, umiri svoju dušu i rashladi oči! Znaj da je on kod mene i da je svezan. – I ad-Damig se obradova velikom radošću kad je to čuo, a zatim obojica uđoše u logor i sjahaše, pa odoše u šator, ali tamo ne nađoše Adžiba. – I Garib povika i uzviknu: – O, dostojanstvo Alahova prijatelja Ibrahima – mir neka mu je! – pa ciknu: – Evo velikoga dana! Kako je strašan! – A potom viknu konačarima: – Teško vama, a gdje je moj krvnik? – I oni mu odgovoriše: – Kad si otišao i kad smo i mi pošli, jašući oko tebe, ti nam nisi naredio da ga zatvorimo. – Nema moći ni sile do u visokog, velikog Alaha! – uzviknu Garib, a stric mu reče: – Nemoj se žuriti ni brinuti! Kud može otići kad ga mi gonimo?

A uzročnik Adžibova bijega bješe njegov sluga Sajar, koji se prikrivao u logoru. Njemu bješe teško vjerovati da je Garib mogao otići ne ostavivši nikoga u šatoru da čuva njegova krvnika, te malo počeka, a zatim uprti Adžipa na leđa, pa ga ponese i iznese u polje, ali Adžib bješe izvan sebe od bolova poslije mučenja. I Sajar pođe, pa je išao sve brže, i tako je išao od početka noći do narednoga dana, a onda dođe do jednoga potoka, pored jedne jabuke, i tu spusti Adžiba s leđa, pa mu izmi lice. I Adžib otvori oči te ugleda Sajara, pa mu reče: – O, Sajare, odnesi me u Kufu! Tamo ću doći k sebi, pa ću okupiti vitezove i ratnike, s kojima ću pokoriti svoga dušmanina. I znaj, o, Sajare, da sam gladan. – Na to Sajar ode u čestar, pa tamo uhvati jednog nojevog mladunca i donese ga svome gospodaru, zatim zakla pticu, izreza je na komade, nakupi suvaraka, udari kresivom o kremen i naloži vatru, te tako ispeče pticu. I Sajar nahrani Adžiba, a zatim ga napoji vodom s potoka, te se on povrati.

Onda Sajar ode u logor nekih beduina, pa ukrade jednoga konja i dovede ga, a zatim posadi Adžiba na nj i pođe s njim u Kufu. I tako su putovali pet dana, pa se približiše gradu, a namjesnik pođe u susret caru Adžibu i poželje mu mira, ali vidje da je on slab poslije muka na koje ga bješe udario njegov brat. I car uđe u grad, pa pozva liječnike, te oni dođoše, a on im reče: – Izliječite me za manje od deset dana! – A oni mu odgovoriše: – Slušamo i pokoravamo se!

I liječnici počeše njegovati Adžiba, te se on izliječi i oporavi od bolesti i muka, a potom naredi svome veziru da napiše pismo za sve namjesnike, te vezir napisa dvadeset i jedno pismo, pa ih posla namjesnicima, a oni okupiše vojsku i uputiše se u Kufu, idući sve brže . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade šesto četrdeset prva noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je Adžib poslao pismo i pozvao 641.
vojsku, a da je njegova vojska pošla i došla u Kufu. Što se pak tiče Gariba, on NOĆ
je bio žalostan zbog Adžibova bijega, te je poslao hiljadu vitezova da ga traže po svim putovima. I vitezovi su putovali jedan dan i jednu noć, ali ne saznaše ništa o Adžibu, te se vratiše i rekoše to Garibu. I Garib poče tražiti svoga brata Sahima, ali ga ne nađe, te se poboja da ga ne zadesi zla sudba i obuze ga velika žalost.

A dok se to sve zbivalo, odjednom dođe Sahim, pa poljubi zemlju pred Garibom, koji ustade čim ga je ugledao i uzviknu: – Gdje si bio, o, Sahime? – O, care – odgovori mu Sahim, – stigao sam do Kufe i vido da je pas Adžib došao do mjesta svoje veličine i da je tamo naredio liječnicima da ga liječe od bolesti, te su ga oni liječili dok se nije oporavio, a onda je napisao pisma i poslao ih svojim namjesnicima koji su mu doveli vojsku. – I Garib naredi svojim ratnicima da krenu, te oni sklopiše svoje šatore, pa se uputiše u Kufu, a kad dođoše do nje, vidješe oko grada vojsku koja bješe slična debelome moru, jer nije imala ni početka ni kraja. I Garib se smjesti sa svojom vojskom prema nevjerničkoj vojsci, pa njegovi vojnici razapeše šatore i istakoše zastave, a uto obje vojske

uhvati mrak. I vojnici naložiše vatre, pa su čuvali jedni druge dok ne svanu dan, a onda Garib ustade, pa uze avdes i očita molitvu u dva rakata, kao što nalaže vjera našega oca Ibrahima, Alahova prijatelja. I Garib naredi ljudima da udaraju u ratne bubnjeve, te oni počeše udarati u njih, a zastave zalepršaše, i ratnici obukoše oklope i pojahaše konje, pa dadoše glasa od sebe na bojnome polju i počeše pozivati dušmane na megdan. A prvi je išao na megdan car ad-Damig, stric cara Gariba, koji utjera svoga konja između redova vojnika, ističući se među njima. I on se titrao kopljima i mačevima dok se vitezovi ne zbuniše i ratnici ne začudiše, a onda on povika: – Ima li koga protivnika? Neka mi ne izlazi na megdan onaj koji je lijen i slab! Ja sam car ad-Damig, brat cara Kondemira.

I tada mu na megdan iziđe jedan bezbožnički vitez koji bješe sličan zapaljenoj glavnji, pa bez riječi jurnu na nj, ali ga ad-Damig dočeka i tako ga udari kopljem da mu zupci probiše leđa, a Alah pohita da mu dušu pošalje u oganj. Zatim ad-Damigu iziđe na megdan drugi, a on ga ubi, pa iziđe i treći, ali on i njega ubi, i tako ih je ubijao redom dok nije pobio sedamdeset i šest vitezova. A onda ljudi i vitezovi odustaše od megdana, ali bezbožni Adžib povika na svoje ljude i uzviknu: – Teško vama, o, ljudi! Ako mu izlazite na megdan jedan za drugim, on neće ostaviti nijenoga da stoji ili sjedi. Napadnite ga svi kao jedan, ne bismo li tako mogli osloboditi zemlju od dušmana i baciti njihove glave pod konjska kopita!

I onda oni zamahnuše zastavom koja zanosi, te ljudi nagrnuše na ljude, a krv se poče slijevati na zemlju i teći, i sudio je ratni sudac, koji nije učinio nažao nikome. I na poprištu bješe postojan odvažan čovjek i čvrsto se držao na nogama, a okrenuo je leđa i pobjegao nevjernik, jer nije vjerovao da će se završiti dan i da će doći noć s mrklom tamom. A boj i borba i udarci željeznim kopljima ne prestadoše dok se dan ne poče bližiti kraju i dok ne dođe tamna noć sa svojim mrakom, a onda nevjernici bubnjevima objaviše da je borba završena, ali Garib ne pristade na to, već, naprotiv, jurnu na mnogobošce, a za njim pođoše pravovjerni, jednobošci, te tako posjekoše tko zna koliko glava i vratova, rastrgaše tko zna koliko ruku i rebara, smrviše tko zna koliko koljena i žila i pobiše tko zna koliko zrelih ljudi i mladića!

I jutro još ne bješe nastalo, a nevjernici naumiše da pobjegnu i odu, te udariše u bijeg čim je pukla blistava zora, a muslimani su ih gonili do podnevnoga doba, te tako zarobiše više od dvadeset hiljada njihovih vojnika, koje dovedoše svezane. I Garib se smjesti pored kufskih gradskih vrata, pa naredi glasniku da vičući objavi da će biti pošteđeni i sigurni svi oni koji se prestanu klanjati idolima i koji priznaju jedinog sveznajućeg gospoda, tvorca ljudi i svjetlosti i mraka. I objavljivači objaviše na gradskim trgovima ono što Garib bješe rekao o pomilovanju, te prijeđoše na islam svi oni koji bjehu tamo, i veliki i mali. I svi oni iziđoše pa se ponovo predadoše Alahu pred carem Garibom, a on se veoma obradova tome, te mu se grudi raširiše i ispraviše. I Garib zapita te ljude gdje se nalaze Mirdas i njegova kći Mahdija, a oni mu rekoše da se on utaborio iza Crvene Planine. I Garib posla nekoga da pozove njegova brata

Sahima, a kad ovaj dođe, reče mu: – Vidi šta je s tvojim ocem! – I Sahim istog časa i trenutka uzjaha konja, pa priveza sivo koplje i ne propusti ništa, a zatim pođe k Crvenoj Planini.

I tako Sahim poče tražiti Mirdasa, ali ne ču ništa o njemu niti naiđe na trag njegovih ljudi, već umjesto njih ugleda jednoga šeika koji je pripadao Arabljanima beduinima, a bješe star i klonuo od mnogih godina. I Sahim ga zapita šta je bilo s tim ljudima, i kud su otišli, a šeik mu odgovori: – O, dijete moje, Mirdas se veoma uplašio kad je čuo da se Garib utaborio ispod Kufe, pa je poveo svoju kćerku, svoje ljude i svoje robinje i robove i otišao s njima u one pustare i pustinje u koje se uputio. – I Sahim se vrati bratu poslije tih šeikovih riječi, pa ga obavijesti o tome, a Gariba obuze velika žalost, te sjedne na carsko prijestolje svoga oca, pa otvori njegove riznice i razdade novac svim junacima. I tako Garib ostade u Kufi, ali posla uhode da izvide šta je s Adžibom, a potom naredi da mu dođu velikaši carstva, te oni dođoše pokorni, kao što mu bjehu pokorni i stanovnici grada, a on ih nagradi raskošnim odijelima i naredi im da se brinu za podanike...

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade šesto četrdeset druga noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je Garib jednoga dana otišao 642.
u lov i hajku sa stotinom konjanika, pa je tako putovao s njima dok nije došao NOĆ
do jedne doline u kojoj bješe drveća i voća, mnogo rijeka i ptica, i u njoj su se igrale gazele i košute, te je se duša zaželje, jer su mirisi u njoj vraćali u život one koji bjehu malaksali od prevrtljivosti sudbine. I lovci provedoše jedan dan u toj dolini punoj cvijeća, pa i prenoćiše u njoj, a ujutro Garib uze avdes, pa očita molitvu u dva rakata i zahvali se Alahu, slaveći ga. Kadli odjednom začu se i razliježe po livadi neka vika i buka, te Garib reče Sahimu: – Vidi šta je to! – a Sahim odmah pođe, pa je išao dok nije ugledao opljačkano blago, odvedene konje i zarobljene žene i djecu, ali nije čuo viku. I Sahim zapita neke pastire: – Šta je to? – a oni mu rekoše: – To je harem Mirdasa, poglavice Kahtanovih sinova, i njegovo blago, a i blago njegova plemena. Al-Džamrakan je jučer ubio Mirdasa i oteo mu blago, zarobio njegove žene i prigrabio imovinu cijeloga logora. Al-Džamrakan ima običaj da vrši prepade i presrečava putove: to je nepokorni tlačilac s kojim ne mogu izaći na kraj ni beduini ni carevi, jer je on zlo za ovaj kraj.

I tako je Sahim čuo da mu je otac poginuo, a da su njegove žene dopale ropstva i da mu je opljačkana imovina, i on se vrati da o svemu tome obavijesti svoga brata Gariba. A u Garibovoj duši planu još veća vatra i uzburka se u njemu jarost i želja da spere ljagu s obraza i da se osveti, te pođe sa svojim ljudima, tražeći zgodnu priliku, i putovao je tako dok nije došao do dušmana. – I onda Garib povika: – Veliki Alah je iznad onih koji čine zla, koji su vjerolomni i bezbožni! – pa u prvom naletu pobi dvadeset i jednog viteza, a zatim se zaustavi na onome mjestu gdje borba bješe najljuća, pa uzviknu bez imalo straha u srcu: – Gdje je al-Džamrakan? Neka mi iziđe na megdan, da mu po-

kažem kakvog je okusa čaša smrti i da oslobodim od njega rodna mjesta! – I Garib još nije stigao ni da izgovori to, a naprijed pođe al-Džamrakan, koji bješe sličan nesreći nad nesrećama, ili komadu odvaljenom od planine i obučenom u čelični oklop. A bješe to veoma visok Amalekićanin, koji nasrnu na Gariba onako kako nasrće nepokorni tlačilac, ne rekavši ni riječi, ne pozdravivši se, a Garib jurnu na nj i dočeka ga kao krvožedni lav.

A al-Džamrakan je imao težak, ubojni buzdovan od kitajskog željeza – kad bi udario njime planinu, srušio bi je – pa ga podigne rukom da njime udari Gariba po glavi, ali se Garib izmakne, a buzdovan udari u zemlju i zari se u nju za pola lakta. Potom Garib uze svoj buzdovan, pa tako udari al-Džamrakana po šaci da mu je smoždio prste, te mu buzdovan ispade iz ruke, a Garib se pognu na sedlu, pa ga uhvati munjevitom brzinom i udari njime al-Džamrakana po rebrima, te on pade na zemlju kao visoka palma. I Sahim ga uzme, pa mu sveza ruke, a zatim ga povuče za uže, dok Garibovi vitezovi jurnuše na al-Džamrakanove vitezove, te tako pobiše pedeset ljudi, a ostali okrenuše leđa i pobjegoše.

I oni su bježali tako sve dotle dok nisu stigli u svoj logor, a onda uzeše glasno vikati, te oni koji bjehu u tvrđavi pojahaše konje, pa iziđoše da ih dočekaju. I oni zapitaše bjegunce zašto viču, a bjegunci ih obavijestiše o onome što se dogodilo. I tako al-Džamrakanovi ljudi čuše da im je gospodar dopao ropstva, te brže-bolje iziđoše iz tvrđave i odoše u dolinu da ga oslobode.

A kad je al-Džamrakan dopao ropstva i kad su pobjegli njegovi junaci, Garib sjaha s konja, pa naredi svojim ljudima da mu dovedu al-Džamrakana, te tako al-Džamrakan dođe i ponizi se pred Garibom, uzviknuvši: – Pod tvojom sam zaštitom, o, viteže vremena! – O, arabljanski psu, zar preprečavaš put robovima velikoga Alaha, a ne bojiš se gospoda svjetova? – O, gospodaru, a tko je taj gospod svjetova? – zapita al-Džamrakan, a Garib uzviknu: – O, psu, a kakvoj se nevolji kljanjaš? – O, gospodaru – odgovori mu al-Džamrakan – ja se klanjam bogu od datulja s topljenim maslom i medom, a ponekad ga i pojedem, pa napravim drugoga. – I Garib se tako nasmija da pade nauznak, a zatim uzviknu: – O, nesretniče, klanjaj se samo velikom Alahu koji te je stvorio i koji je stvorio sve stvari i dao svoj dio svemu što je živo. Od njega se ne može ništa sakriti i u njegovoj je ruci vlast nad svakom stvari. – A gdje je taj veliki bog, pa da mu se i ja klanjam? – zapita al-Džamrakan, a Garib mu reče: – Hej ti, znaj da se taj bog zove Alah i da je on stvorio nebesa i zemlju, uzgojio drveće i nagnao rijeke da teku. On je stvorio zvijeri i ptice, i raj, i pakleni oganj, pa se sakrio od pogleda, te vidi, a sam je nevidljiv. On boravi u višnjem obitavalištu, a on nas je stvorio i dao nam ono što imamo, neka mu je slava, jer nema boga osim njega!

A kad je al-Džamrakan čuo te Garibove riječi, otvoriše mu se uši njegova srca, i on se sav naježi, te uzviknu: – O, gospodaru, a šta treba da kažem da postanem ono što ste i vi i da ugodim tome velikom gospodu? – Reci: – Nema boga osim Alaha, a Ibrahim je njegov prijatelj i poslanik – reče Garib, a al-Džamrakan izgovori molitvu i tako se uvrsti u sretne ljude. – Jesi li osjetio

kako je sladak islam? – zapita ga Garib, a al-Džamrakan mu odgovori: – Jesam! – I tada Garib naredi svojim ljudima da ga razvežu, te ga oni razvezaše, a al-Džamrakan poljubi zemlju pred Garibom i poljubi Garibovu nogu. A dok se to zbivalo, odjednom se podigne prašina, koja zastre jedan kraj neba...

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade šesto četrdeset treća noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je prašina zastrla jedan kraj neba i da je Garib, vidjevši to, rekao: – O, Sahime, vidi kakva je to prašina! – I Sahim ode kao ptica kad odlijeće, pa ga nestade za neko vrijeme, a potom se vrati i reče: – O, care vremena, tu prašinu su podigli Amirovi sinovi, al-Džamrakanovi drugovi. – Onda Garib reče al-Džamrakanu: – Uzjaši konja, pa ih dočekaj i predloži im da prijeđu na islam. Ako te poslušaju, spasit će se, a ako ne htjednu učiniti to, mi ćemo malo poslovati mačem među njima. – I al-Džamrakan uzjaha konja, pa ga potjera, i tjerao ga je dok se nije sreo sa svojim drugovima, a onda im doviknu, te ga oni prepoznaše po glasu, pa sjahaše s konja i dođoše do njega pješice, a zatim mu rekoše: – Radujemo se tvome sretnom dolasku, o, gospodaru naš! – O, ljudi – reče im al-Džamrakan – tko me posluša, spasit će se, a skrhat ću mačem svakog onog tko me ne posluša. – Zapovijedaj nam šta hoćeš – rekoše mu oni – mi se nećemo oglušiti o tvoju zapovijed. – Recite sa mnom: – Nema boga osim Alaha, a Ibrahim je Alahov prijatelj – reče im al-Džamrakan, a njegovi ljudi ga zapitaše: – O, gospodaru, otkud ti takve riječi? – te im al-Džamrakan ispriča šta mu se dogodilo s Garibom i reče im: – O, ljudi, zar ne znate da sam ja vaš vođa u ljutom okršaju, na poprištu boja i borbe, a da me je zarobio jedan čovjek koji mi je dao priliku da osjetim šta je sramota i poniženje?

643. NOĆ

Kad čuše te al-Džamrakanove riječi, njegovi ljudi izgovoriše riječi jednoboštva, pa al-Džamrakan ode s njima Garibu, te tako ponovo prijeđoše na islam između Garibovih ruku i poželješe Garibu da pobjeđuje i da bude velik, pošto najprije poljubiše zemlju pred njim. I Garib se obradova tome, te im reče: – Otiđite u svoj logor, pa predložite svojim rođacima da prijeđu na islam – ali al-Džamrakan i njegovi ljudi uzviknuše: – O, gospodaru, mi te više nećemo ostaviti, već ćemo otići po svoju djecu pa ćemo se vratiti. – O, ljudi, otiđite tamo, a zatim mi se pridružite u gradu Kufi – reče Garib, te al-Džamrakan i njegovi ljudi pojahaše konje, pa odoše u svoj logor. A kad stigoše tamo, oni predložiše svojim ženama i svojoj djeci da prijeđu na islam, te se i oni predadoše Alahu svi do jednoga, a zatim sklopiše velike i male šatore, pa potjeraše konje, deve i ovnove i uputiše se u Kufu.

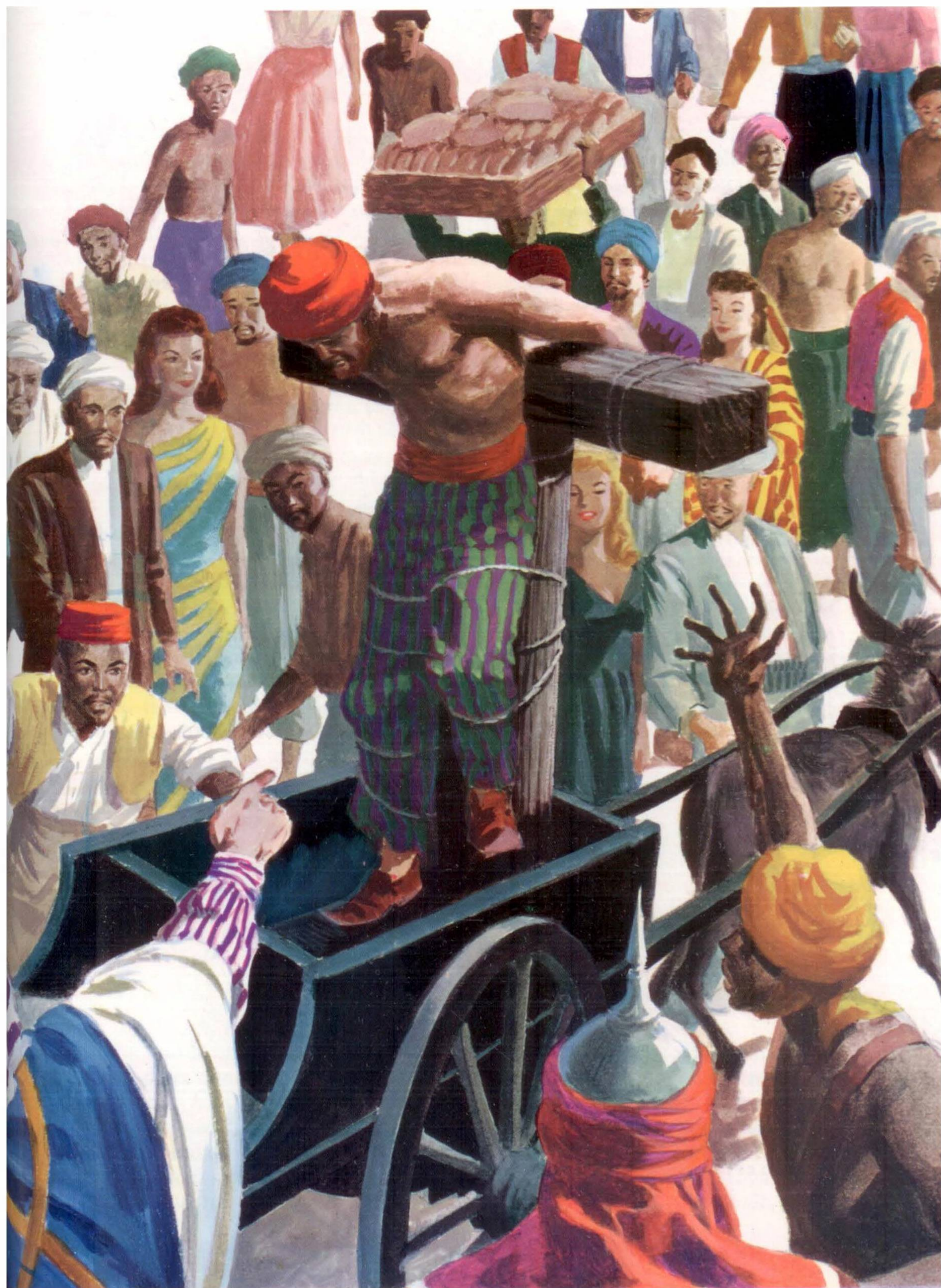
I Garib pođe na put, a kad stiže u Kufu, dočekaše ga vitezovi u svečanoj povorci, i tako on uđe u carski dvor i sjedne na prijestolje svoga oca, a vitezovi stadoše s desne i lijeve strane. I onda Garibu dođoše uhode, pa mu rekoše da je njegov brat otišao al-Džalandu-ibn-Karkaru, gospodaru grada Omana i jemenske zemlje, a kad ja čuo te vijesti o svome bratu, Garib pozva svoje ljude pa im reče: – O, ljudi, spremajte se kako bismo mogli krenuti za tri dana! –

I Garib predloži vojnicima koje bješe zarobio u prvom sukobu – a njih bješe trideset hiljada – da prijeđu na islam, pa da pođu s njim, te tako dvadeset hiljada zarobljenika prijeđoše na islam, a deset hiljada ne htjedoše to učiniti, te ih Garib pobi. A zatim dođoše al-Džamrakanu i njegovi ljudi, pa poljubiše zemlju pred Garibom, a on ih nagradi divnim odijelima i postavi al-Džamrakana za vojskovođu. – O, Džamrakane – reče mu Garib – uzjaši konja i povedi velikaše s kojima si u srodstvu i dvadeset hiljada konjanika, pa pođi ispred vojske i uputi se u zemlju Džalanda-ibn-Karkara, gospodara Omana! – A al-Džamrakan mu odgovori: – Slušam i pokoravam se! – I tako ratnici ostaviše svoje žene i svoju djecu, pa krenuše na put.

A Garib poče pažljivo razgledavati Mirdasov harem, pa mu pogled pade na Mahdiju, koja bješe među ženama, te se onesvijesti i pade čim ju je ugledao. I ljudi mu poprskaše lice, te on dođe k sebi, pa zagrli Mahdiju i ode s njom u sobu za sjedenje, gdje posjediše, a zatim legoše da spavaju, ne učinivši preljuba. A kad nastade jutro, Garib iziđe iz sobe i sjedne na prijestolje svoga carstva, po nagradi ad-Damiga i postavi ga za namjesnika cijelog Iraka. I Garib preporuči ad-Damigu da se brine o Mahdiji dok se on ne vrati s pohoda na svoga brata, a zatim krene na put s dvadeset hiljada konjanika i deset hiljada pješaka, uputivši se u omansku zemlju i jemenske krajeve.

A Adžib stiže do grada Omana sa svojim ljudima koji su bježali, te stanovnici Omana vidješe prašinu koju je podigla njegova vojska, a tu prašinu vidje i al-Džaland-ibn-Karkar, pa naredi glasnicima da izvide u čemu je stvar. I glasnici se izgubiše za neko vrijeme, a zatim se vratiše, pa mu rekoše da je tu prašinu podigao car koji se zove Adžib, gospodar Iraka. I al-Džaland se začudi kad je čuo da je Adžib došao u njegovu zemlju, ali se uvjeri u to, te reče svojim ljudima: – Iziđite iz grada, pa ga dočekajte! – I al-Džalandovi ljudi odoše i dočekaše Adžiba, a šatore za nj razapeše kraj gradskih vrata. A Adžib ode al-Džalandu, zaplakan i tužna srca (a njegova sestra bješe udata za al-Džalanda i bješe mu izrodila djecu). I tako al-Džaland vidje svoga šurjaka u takvom stanju, te mu reče: – Reci mi šta je to bilo s tobom – a Adžib mu ispriča sve što mu se dogodilo s bratom, od početka do kraja, i reče mu: – O, care, on naređuje ljudima da se klanjaju gospodu s nebesa, a zabranjuje im da se klanjaju idolima i drugim bogovima. – I al-Džaland opet postade sklon grijehu i zločinu kad je čuo te riječi, te uzviknu: – Tako mi sunca, gospodara sijanja, ja neću ostaviti živa nijednog čovjeka iz vojske tvoga brata! – Gdje si ostavio te ljude i koliko ih ima? – Ostavio sam ih u Kufi, a ima ih pedeset hiljada konjanika – odgovori mu Adžib. – I al-Džaland pozva svoje ljude i svoga vezira Dževamerda, pa reče veziru: – Otiđi u Kufu sa sedamdeset hiljada konjanika, pa pohvataj muslimane i dovedi mi ih žive kako bih ih mogao udariti na svakojake muke. – I Dževamerd pođe s vojskom, uputivši se u Kufu, pa je putovao prvog i drugog dana, jašući tako do sedmoga dana sa svojim konjanicima, a onda ugleda jednu dolinu . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade šesto četrdeset četvrta noć, ona reče:

(STRANA 383 — 706. NOĆ)

A uto dođe valija s mnoštvom ljudi i sa svima onima koje Dalila bješe prevarila. I valija reče starješinama: — Ustanite, pa odvežite Dalilu, — a beduin uzviknu sa križa na kolicima: — Što je ovo?

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je al-Džaland poslao Dževamerda i vojsku u Kufu, a da je Dževamerd prolazio pored jedne doline u kojoj je bilo drveća, rijeka i voća, pa je naredio svojim ljudima da se zaustave u njoj. I konjanici su se odmarali u toj dolini do ponoći, a zatim im Dževamerd naredi da krenu na put, pa i sam uzjaha konja i preteče vojnike, i tako su putovali do zore. Zatim konjanici siđoše u jednu dolinu u kojoj bješe mnogo drveća i mirisnoga cvijeća, a i ptica koje pjevahu i grana koje se povijahu, pa sotona duhnu Dževamerdu u slabine, te on izgovori ove stihove: 644. NOĆ

S vojskom ću ući ja u vrtlog boja svakog
I zarobljenike sve odvest ću silom caru.

I vitezovi iz zemalja svih saznat će tada
Da strah ulijevam njima, a branim ljude svoje.

I Gariba ću kao roba, u željezo okovana,
Odvesti kad se vratim, radostan i veseo.

Oklop ću obući svoj i s ratnom opremom poći,
Da kosim na sve strane u ljutom boju tom.

I Dževamerd nije stigao ni da izgovori te stihove, a iza drveća iziđe jedan vitez koji bješe visoko podigao nos, kao da je utonuo u željezo, pa dreknu na nj i reče: – Stoj, arabljanski kradljivče! Svuci odijelo i skini ratnu opremu, pa sjaši s konja i spasavaj svoju dušu! – I Dževamerdu se smrknu pred očima kad je čuo te riječi, te izvuče mač i jurnu na al-Džamrakana uzviknuvši: – O, kradljivče, ti si mi se isprriječio na putu, iako sam ja vođa vojske al-Džalanda-ibn-Karkara, kome moram odvesti i Gariba i njegove ljude, a odvest ću ih svezane!

A kad je čuo te riječi, al-Džamrakan uzviknu: – Kako mi to rashlađuje jetru! – pa jurnu na Dževamerda, izgovarajući ove stihove:

Vitez sam poznat svima u jeku borbe ljute –
Zubaca mojih čeličnih plaši se dušmanin moj.

Evo, ja sam Džamrakan i nada u nevolji,
A vitezovi znaju kako udaram kopljem.

Garib je emir moj, il' ne: imam i gosa moj,
Junak u borbi kad se sudare vojske dvije.

Imam, vjerom obdaren, isposnik moćan je on,
Koji na bojnom polju dušmane tamani redom.

A kad je otišao iz Kufe sa svojim ljudima, al-Džamrakan je i dalje putovao punih deset dana, a jedanaestoga dana je pao na počinak s njima i zadržao se do ponoći. A zatim je al-Džamrakan naredio svojim ratnicima da krenu na put, te oni krenuše na put, a al-Džamrakan pođe ispred njih i tako siđe u tu dolinu. I al-Džamrakan ču Dževamerda kako izgovara stihove koje upravo spomenusmo, pa jurnu na nj kao lav koji sve uništava i tako ga udari mačem da ga je presjekao na dvije polovine. Zatim al-Džamrakan sačeka vojskovođe, pa ih

obavijesti o onome što se dogodilo i reče im: – Podijelite se, pa neka petorica povedu po pet hiljada ljudi i neka tako idu oko ove doline, a ja ću se držati ovdje s ljudima iz plemena Benu-Amir dok do mene ne dođu prvi redovi dušmana, pa ću onda jurnuti na njih i uzviknuti: – Alah je velik! – A kad budete čuli taj moj uzvik, jurišajte i vi na njih, slaveći Alaha i udarajući ih mačevima. – I vojskovođe mu rekoše: – Slušamo i pokoravamo se! – pa obiđoše sve svoje junake i obavijestiše ih o tome, a oni se u cik zore raziđoše na sve strane po dolini. I dušmani se odjednom približiše kao stado ovnova, pa ispuniše ravnice i bregove, a al-Džamrakan jurnu na njih s ljudima iz plemena Benu-Amira, vičući: – Alah je velik! – I taj uzvik čuše i pravovjerni i bezbožnici, a zatim i muslimani povikaše: – Alah je velik! On daje pobjedu i potporu, a napušta one koji ne vjeruju u nj! – i odazvaše im se bregovi i brežuljci, i sve što bješe suho i zeleno, uzvikujući: – Alah je velik! – I nevjernici se zbuniše, pa počeše udarati sječivima jedni druge, a onda jurnuše na njih blagi muslimani, koji bjehu slični zapaljenim glavnjama, te je čovjek mogao vidjeti samo kako lete glave, kako vrca krv i kako su se zbunile kukavice. I još ne bješe moguće razaznati lica, a već bjehu izginule dvije trećine nevjernika, čije duše Alah brzo posla u oganj, dok se ostali razbježaše i raziđoše po pustari. I muslimani su ih gonili do polovine dana, zarobivši sedam hiljada ljudi, dok nevjernika ne ostade više od dvadeset i šest hiljada, većinom ranjenih. Zatim se vratiše pobjedonosni s Alahovom pomoću, pa pokupiše konje, ratnu opremu, tovare i šatore, a zatim poslaše hiljadu konjanika da ih odnesu u Kufu...

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade šesto četrdeset peta noć, ona reče:

645. NOĆ – Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da su al-Džamrakan i Dževamerd zapodjeli boj i da je onda al-Džamrakan ubio Dževamerda i pobio njegove ljude, a potom je zarobio mnoge ljude i prigrabio njihovu imovinu, konje i tovare, pa ih je poslao u Kufu zajedno s hiljadom svojih konjanika. Što se pak tiče al-Džamrakana i islamskih ratnika, oni sjahaše s konja, pa predložiše zarobljenicima da prijeđu na islam, te se tako i oni predadoše Alahu srcem i jezikom, a zatim ih ratnici odvezaše i zagrliše se s njima, jer bjehu radosni. I al-Džamrakan pođe, predvodeći veliku vojsku, a zatim pusti svoje ljude da se odmore, te su se oni odmarali jedan dan i jednu noć, pa pred jutro al-Džamrakan opet krenu na put s njima, uputivši se u zemlju al-Džalanda-ibn-Karkara. A onih hiljadu konjanika s plijenom išli su sve dotle dok nisu došli u Kufu i obavijestili Gariba o onome što se dogodilo. I Garib se obradova i razveseli kad je to čuo, te se obrati planinskom divu i reče mu: – Uzjaši konja, pa povedi dvadeset hiljada ljudi i idi s njima u stopu za al-Džamrakanom. I div Sadan i njegovi sinovi pojahaše konje, pa pođoše u grad Oman, predvodeći dvadeset hiljada konjanika. A bjegunci iz bezbožničke vojske bjehu stigli u taj grad, plačući i vičući da su ojađeni i unesrećeni, te zbuniše al-Džalanda-ibn-Karkara, koji ih zapita: – Kakva vas je nevolja zadesila? – I oni mu ispričaše šta im se dogodilo, a al-Džaland uzviknu: – Teško vama, a koliko ih je bilo? – O, care – odgo-

voriše mu ratnici – imali su dvadeset zastava, a pod svakom zastavom bilo je po hiljadu konjanika.

I al-Džaland je čuo te njihove riječi, pa je uzviknuo: – Ne ogrijalo vas i ne blagoslovilo vas sunce! O, teško vama! Zar da vas savlada dvadeset hiljada ljudi, iako vas ima sedamdeset hiljada konjanika, a sam Dževamerd vrijedi na bojnome polju koliko i tri hiljade ljudi! – I al-Džaland potrže mač od velike žalosti, pa povika na bjegunce i viknu onima koji su se tu našli: – Na njih! – te njegovi ljudi potamaniše sve bjegunce do jednoga, a zatim ih baciše psima.

Potom al-Džaland pozva svoga sina, pa mu reče: – Uzjaši konja, pa sa sto hiljada konjanika pođi u Irak i razori cijelu tu zemlju! – A al-Džalandov sin zvao se al-Kuradžan, a bio je odvažniji od svih ljudi u vojsci njegova oca, jer je sam nasrtao na tri hiljade konjanika. I al-Kuradžan naredi ljudima da mu iznesu šatore, te pohitaše njegovi vitezovi i dođoše njegovi ljudi, pa se počeše pripremati i uzimati ratnu opremu, a zatim pođoše, idući jedan za drugim. I al-Kuradžan je jahao ispred vojske, a bješe zadovoljan sobom i izgovarao je ove stihove:

Al-Kuradžan ja sam, čuven kô tutnjava –
U pustari, gradu ja pokorih ljude.

Koliki se borci, kada ih ja pobih,
Krkljajuć' kô krave, valjahu po prahu!

Koliko dušmanskih ja rastjerah vojski,
I koliko glava kao kugle bacih!

Sad ću zacijelo i Irak napasti,
Pa će krv dušmanska liti kao kiša.

Gariba ću s vojskom zarobiti cijelom,
Da za primjer služe ljudima pametnim.

I njegovi su ljudi išli dvadeset dana, pa odjednom ugledaše prašinu koja bješe zastrla krajeve neba i zemlje, a onda al-Kuradžan pozva glasnike, pa im reče: – Pribavite mi obavještenja o onoj prašini! – I glasnici pođoše, pa su išli dok nisu došli do zastava, a potom se vratiše i rekoše al-Kuradžanu: – O, care, tu su prašinu podigli muslimani! – I al-Kuradžan se obradova tome, te ih zapita: – Jeste li ih izbrojili? – A glasnici mu rekoše: – Izbrojili smo zastave, a njih ima dvadeset. – I al-Kuradžan uzviknu: – Vjere mi, ja neću pustiti nikoga da se bori s njima, već ću im sam izići na megdan, pa ću pobacati njihove glave pod konjska kopita.

A tu prašinu bješe podigao al-Džamrakan, koji je pogledao nevjerničku vojsku i vidio da ona nalikuje na debelo more. I onda al-Džamrakan naredi svojim ljudima da sjašu i razapnu šatore, te oni sjahaše i istakoše zastave, spominjući sveznajućega gospoda, tvorca svjetlosti i mraka – neka je njegova slava i veličina, jer nema boga osim njega!

A i nevjerenici sjahaše, pa razapeše šatore, a onda im al-Kuradžan reče: – Pripremajte se i uzmite ratnu opremu, a nemojte spavati bez oružja! – A kad nastane posljednja trećina noći, pojašite konje, pa zgazite tu šačicu ljudi. – A al-

-Džamrakanov uhoda ču šta su smislili nevjernici, te se vrati i reče to al-Džamrakanu, koji se obrati svojim junacima ovim riječima: – Uzmite oružje, a kad dođe noć, dovedite mi mazge i deve i donesite mi mjedenice, praporce i čegrtaljke, pa ih objesite o vrat devama i mazgama (a u vojsci bješe više od dvadeset hiljada deva i mazgi). – I muslimani pričekaše dok bezbožnici ne utonuše u san, a onda al-Džamrakan naredi svojim ljudima da pojašu konje, te ih oni pojahaše, uzdajući se u Alaha i tražeći potpore od gospodara svjetova. I al-Džamrakan reče svojim ratnicima: – Tjerajte deve i tegleću stoku k nevjernicima, a bodite je zupcima svojih kopalja. – I muslimani učiniše onako kako im je on naredio, te sve mazge i deve jurnuše na nevjerničke šatore, a mjedenice, praporci i čegrtaljke zazvečaše. Potom i muslimani jurnuše za stokom vičući: – Alah je velik! – te odjeknuše bregovi i brežuljci, spominjući višnjega gospoda kome su svojstveni veličina i slava. I konji pojuriše kad čuše tu vješto smišljenu buku, pa počeše gaziti po šatorima u kojima su nevjernici još spavali...

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade šesto četrdeset šesta noć, ona reče:

646. NOĆ

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je al-Džamrakan noću jurnuo na navjernike sa svojim ljudima, konjima i devama i da su onda ustali mnogobošci koji su dotle spavali, pa su onako mamurni dohvatili oružje i napali jedni druge, tukući se sve dotle dok mnogi ne izginuše. A onda muslimani pogledaše jedni u druge, pa ne nađoše nijednog muslimana među poginulima, već ih naprotiv vidješe kako su naoružani. Tada nevjernicima bješe jasno da su se muslimani poslužili lukavstvom u borbi protiv njih, te al-Kuradžan viknu na ratnike koji bjehu ostali čitavi i reče im: – O, sinovi razvratnica, oni učiniše s nama ono što smo mi htjeli učiniti s njima, te tako njihovo lukavstvo nadjača naše lukavstvo!

I on htjede jurnuti na muslimane, ali se odjednom uskovitla prašina koja zastre krajeve neba, pa u nju duhnuše vjetrovi, te se ona podigne i raširi kao šator, viseći tako u zraku. A ispod te prašine vidjelo se kako se presijavaju kacige i kako se blistaju oklopi, pod kojima bjehu sve sami slavni vitezovi s indijskim mačevima o pojasu i privezanim vitkim kopljima. I nevjernici odustaše od borbe kad ugledaše tu prašinu, a poslaše po jednoga glasnika iz svakoga svog odreda. I glasnici otrčaše da vide šta je to pod prašinom, pa se vratiše i rekoše da su to muslimani. A tu vojsku što se primicala bješe poslao Garib i s njom bješe poslao planinskoga diva Sadana, koji je jahao ispred vojske. I ta vojska dojaha do logora blagih muslimana, a onda al-Džamrakan i njegovi ljudi pojuriše i napodoše nevjernike kao zapaljene glavnje, pa počeše vitlati među njima oštrim mačevima i kopljima koja su podrhtavala, te pocrnje dan i oslijepješe pogledi od velike prašine. I nepokolebljiv bješe junak koji je napadao, a kukavica je trčao bježeći u pustare i pustinje, i zemljom je tekla krv kao potok, i ratnici nastaviše bitku i borbu dok se ne završi dan i dok ne dođe noć sa svojim mrakom.

Potom se muslimani odvojiše od nevjernika, pa odoše u svoje šatore, gdje se malo prihvatiše, a zatim legoše da spavaju, i tako su spavali dok noć ne izmače i ne ode i dok ne dođe dan sa svojim osmijehom, a onda očitaše jutarnju molitvu, pa odoše u boj. A kad al-Kuradžanovi ljudi prekinuše borbu i vidješe da su njihovi vojnici većinom ranjeni, a da su muslimani uništili dvije trećine njihove vojske svojim mačevima i zupcima svojih kopalja, al-Kuradžan im reče: – O, ljudi, sutra ćemo otići na sredinu polja, na mjesto boja i borbe, pa ću se ja uhvatiti ukoštac s odvažnim ratnicima i borit ću se s njima između dvije vojske.

A kad nastade jutro i zasja svjetlošću i zablista, obje vojske pojahaše konje, pa ratnici uglas povikaše, isukaše svoje mačeve, isturiše siva koplja i svrstaše se u redove za boj i bitku. A vratnice borbe prvi otvori al-Kuradžan, sin al-Džalanda-ibn-Karkara, koji uzviknu: – Neka mi danas ne iziđe na megdan onaj koji je lijen i slab! – (A za sve to vrijeme al-Džamrakan i div Sadan bjehu pod zastavama.) I na megdan mu iziđe vođa plemena Benu-Amira, koji dođe na sredinu polja da se bori s njim, pa jurnuše jedan na drugoga kao dva ovna, i tako su se borili neko vrijeme, bodući se, a zatim al-Kuradžan jurnu na vođu i skine ga sa sedla, povukavši ga za rukav. I al-Kuradžan tresnu vođu o zemlju, te se on pozabavi sam sobom, a sluge ga svezaše, pa ga odniješe u šator. A al-Kuradžan poče viteški jahati i nasrtati i zapodijevati zadjevice, te mu na megdan iziđe drugi vođa, ali on i njega zarobi. I tako je al-Kuradžan zarobljavao jednoga vođu za drugim, dok nije zarobio sedmoricu vođa, a onda al-Džamrakan tako glasno povika da je zatutnjilo cijelo polje i da su ga čule obje vojske, pa jurnu na al-Kuradžana sa srcem obuzetim uzbuđenjem izgovarajući ove stihove:

Džamrakan ja sam, evo, a dušom jak sam,
Te vitez svaki preza od borbe sa mnom.

Tvrđave rušio sam, a ostavljao
Ridanje i plač tamo za poginulim.

O, Kuradžane, drž' se pravoga puta,
A svih zabluda zanavijek okani se.

Priznaj boga jedinog što nebo ono
Podiže i stvori mora i planine.

Ako se Alahu preda, rob će naći
U raju utočišta, a ne muke i bol.

A kad je čuo te al-Džamrakanove riječi, al-Kuradžan poče siktati i krkljati i grditi sunce i mjesec, a zatim jurnu na al-Džamrakana, izgovarajući ove stihove.

Kuradžan ja sam, evo, junak vremena svih,
I lav se pustinjski plaši od sjene moje.

Tvrđave zauzimah, a i lavove lovljah,
Te svi sad vitezovi strepe od borbe sa mnom.

O, Džamrakane, ako u riječi sumnjaš te,
Evo me, pa na megdan iziđi meni sad!

A kad je čuo te njegove riječi, al-Džamrakan jurnu na nj, srcem jak, pa se počeše tako udarati mačevima da vojnici zažagoriše u redovima, a gađali su se i kopljima, vičući sve jače, i tako su se gađali i borili dok nije prošlo predvečernje vrijeme i dok dan nije došao zalazu. A onda al-Džamrakan jurnu na al-Kuradžana, pa ga udari buzdovanom u grudi i obori na zemlju kao palmino stablo, a muslimani ga svezaše i povukoše za uže, kao devu. A nevjernike obuze jarost neznalica[51] kad vidješe da im je gospodar dopao ropstva, te jurnuše na muslimane, želeći da oslobode svoga gospodara, ali ih dočekaše muslimanski vitezovi i ostaviše mnoge da se valjaju po zemlji, dok neki izniješe živu glavu i udariše u bijeg tražeći spasa, ali su im mačevi zveketali za zatiljkom. I muslimani su ih gonili dok se nisu razbježali po pustarama i bregovima, a zatim su se vratili da prikupe veliki plijen – konje, šatore i ostalo. I tako se muslimani dokopaše plijena, i to kakvog plijena!

Potom muslimani krenuše dalje, pa al-Džamrakan predloži al-Kuradžanu da prijeđe na islam, prijeteći mu i plašeći ga, ali on ne htjede prijeći na islam, te mu presjekoše vrat, a glavu mu poniješe, nabivši je na koplje, a onda pođoše i uputiše se u grad Oman.

Što se pak tiče nevjernika, oni rekoše svome caru da mu je ubijen sin i da mu je izginula vojska, te on baci carski vijenac na zemlju, pa se poče tako udarati po licu da mu je krv potekla iz nozdrva, a zatim se onesvijesti. I caru poškropiše lice ružinom vodicom, te on dođe k sebi i pozva svoga vezira, pa mu reče: – Napiši pisma svim namjesnicima i zapovjedi im da ne ostave nijednog čovjeka koji se može boriti s mačem u ruci, gađati kopljem ili nositi luk, već da ih sve dovedu! – I vezir napisa pisma i posla ih po glasnicima, te se namjesnici opremiše i povedoše veliku vojsku od sto i osamdeset hiljada ljudi. I oni pripremiše šatore, deve i čistokrvne konje, pa htjedoše krenuti, ali odjednom vidješe da im se približuju al-Džamrakan i div Sadan, koji su predvolili sedamdeset hiljada konjanika, sličnih mrgodnim lavovima, a svi oni bjehu utonuli u željezo. I al-Džaland vidje muslimane koji su se približavali, te se obradova i uzviknu: – Tako mi sunca, gospodara svjetlosti, neću ostaviti nijednoga dušmana niti ću ostaviti koga da javi šta je bilo s njima, a razorit ću Irak i osvetit ću se za svoga sina, viteza koji je upadao i harao, jer se u meni neće ohladiti vatra! – Zatim se obrati Adžibu i reče mu: – O, irački psu, eto kakvu si nam robu donio! Tako mi onoga kome se klanjam, umorit ću te najgorom smrću, ako ne vratim milo za drago svome dušmaninu!

Pošto je čuo te riječi, Adžib poče koriti sebe, obuzet velikom žalošću, a onda sačeka da muslimani sjašu i razapnu šatore i da padne mrkla noć (a stajao je podalje od šatora s preostalim ljudima iz svoje družine), pa reče: – O, sinovi moga strica, znajte da smo se i ja i al-Džaland veoma uplašili od muslimanske vojske koja je došla i da je meni sad jasno da me on ne može obraniti ni od moga brata ni od koga drugog, te mislim da treba da odemo čim oči budi zaspale, a otići ćemo caru Jarubu-ibn-Kahtanu,[52] jer on ima veliku vojsku i još veću moć.

I ljudi čuše te njegove riječi, pa rekoše: – E, baš misliš kako valja! – A onda naredi ljudima da nalože vatru kraj ulaza u šator, pa da krenu po noćnome mraku, i oni učiniše to i pođoše, te tako prijeđoše preko dalekih zemalja prije no što nastade jutro. A ujutro udariše u ratne bubnjeve i svrstaše se u redove dvjesta šezdeset hiljada al-Džalandovih vojnika, koji bjehu obukli pancire i zaronili u željezo i oklope, a al-Džamrakan i Sadan pojahaše konje, pa odoše, predvodeći četrdeset hiljada konjanika, snažnih vitezova, a pod svakom zastavom bješe po hiljadu silnih, izvrsnih vitezova koji prednjače u napadu.

Onda se obje vojske svrstaše u redove, tražeći da se bore i biju, pa isukaše mačeve i isturiše zupce vitkih kopalja, ne bi li tako ispile čašu smrti, a vratnice rata prvi otvori Sadan, koji bješe sličan brijegu od tvrdog kamena ili nekome maridu-džinu. I na megdan mu iziđe jedan nevjernički vitez, ali ga on ubi i baci na polje, pa viknu svojim sinovima i slugama: – Naložite vatru, pa ispecite poginuloga! – a oni učiniše to po njegovu naređenju, pa dadoše Sadanu nevjernika, te ga on pojede i oglođa mu kosti, dok su nevjernici stajali i gledali to izdaleka. I nevjernici uzviknuše: – O, sunce, vlasniče sjaja! – i poplašiše se od borbe sa Sadanom, ali al-Džaland viknu svojim ljudima: – Ubijte toga nevaljalca! – I Sadanu iziđe na megdan jedan nevjernički vođa, ali ga on ubi, i tako ubijaše jednoga viteza za drugim dok nije pobio trideset vitezova. Onda pakosni bezbožnici odustaše od borbe sa Sadanom, rekavši: – Tko se može boriti s džinovima i divovima! – ali al-Džaland povika: – Neka ga napadne sto vitezova, pa neka mi ga pošalju zarobljena ili mrtva.

I pojaviše se sto vitezova, koji jurnuše na Sadana, uperivši na nj mačeve i koplja, ali ih on dočeka sa srcem tvrđim od kremena, objavljujući da postoji jedan jedini gospod koji sudi i koga djelo ne odvaja od drugoga. I on povika: – Alah je velik! – pa ih poče udarati mačem, i tako ih je udarao dok im nije poskidao glave, i nije se okrenuo među njima više no jedanput, a pobio je osamdeset i četiri viteza, dok ostali pobjegoše. I al-Džaland ciknu na desetoricu vođa koji su vodili po deset hiljada vitezova, i reče im: – Zasipajte strijelama njegova konja dok ne padne pod njim, a onda ga uhvatite rukama! – te na Sadana jurnuše deset hiljada konjanika, ali ih on junački dočeka. I al-Džamrakan i muslimani vidješe da su nevjernici jurnuli na Sadana, te povikaše: – Alah je velik! – pa jurnuše na njih, ali ne stigoše do njega, jer nevjernici ubiše njegova konja, a njega zarobiše. I muslimani su napadali nevjernike dok se nije smrknulo i dok oči ne oslijepješe, i zvečao je oštri mač, i čvrsto stajao svaki vitez koji je napadao, a kukavica se nađe u zabuni. I muslimani bjehu među bezbožnicima kao bijeli biljeg na crnome biku...

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade šesto četrdeset sedma noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da su se muslimani sve žešće borili s bezbožnicima, i da boj i okršaj ne prestadoše među njima dok se ne približi mrak, a onda se odvojiše jedni od drugih, dok na bojnom polju ostade tako mnogo poginulih bezbožnika da im se ne zna ni broja. I onda se al-Džamrakan 647. NOĆ

vrati sa svojim ljudima, a svi oni bjehu veoma tužni zbog Sadana, te im nisu prijali ni hrana ni san. I al-Džamrakan prebroji svoje ljude i vidje da ih je izginulo manje od hiljade, pa izviknu: – O, ljudi, ja ću otići na sredinu polja, na mjesto boja i borbe, pa ću pobiti vitezove, a oteti i zarobiti njihove žene, kojima ću otkupiti Sadana, po volji gospoda koji sudi, koga djelo ne odvaja od drugoga. – I tako se smiriše srca muslimana i oni se obradovaše i raziđoše po šatorima.

Što se pak tiče al-Džalanda, on ustade pa uđe u svoj šator i sjedne na prijestolje svoga carstva, a njegovi ljudi ga okružiše. I al-Džaland pozva Sadana, te mu ga dovedoše, a on onda uzviknu: – O, bijesni psu, o, najništavniji među Arabljanima, o, nosaču drva,[53] tko je ubio moje dijete al-Kuradžana, junaka svoga vremena, koji je ubijao svoje suparnike i obarao vitezove? – Ubio ga je al-Džamrakan, vođa vojske cara Gariba, gospodara vitezova, a ja sam ga ispekao, pa sam ga pojeo, jer sam bio gladan – odgovori mu Sadan. A kad je al-Džaland čuo te Sadanove riječi, oči mu se otkotrljaše pod tjeme, te naredi svojim ljudima da Sadanu odsijeku glavu. I krvnik dođe s tom namjerom i priđe Sadanu, a onda se Sadan protegne u okovima, te ih pokida, pa jurnu na krvnika, istrgne mu mač iz ruke, udari ga njime i otkine mu glavu. I Sadan pođe k al-Džalandu, ali se ovaj spusti s prijestolja i pobjegne, te Sadan napadne one koji se zatekoše tu i pobi dvadeset ljudi iz careve okoline, dok ostali pobjegoše. I začu se vika u nevjerničkom logoru, te Sadan jurnu na nevjernike koji su se nalazili u njemu i poče ih udarati desno i lijevo, a oni pobjegoše od njega i skloniše mu se s puta.

I Sadan je išao, udarajući dušmane mačem, pa je tako izišao iz njihova logora, uputivši se u muslimanski logor. A muslimani čuše buku što su je podigli bezbožnici, te rekoše: – Možda im je stiglo pojačanje. – A dok su oni bili u nedoumici, odjednom im priđe Sadan, i vojnici se veoma obradovaše kad je on došao, a ponajviše se obradova al-Džamrakan, koji se pozdravi s njim, pa se i muslimani pozdraviše s njim i čestitaše mu na sretnom dolasku.

Eto šta je bilo s muslimanima.

Što se pak tiče bezbožnika, oni se vratiše sa svojim carem u njegov šator poslije Sadanova odlaska, pa car reče: – O, ljudi, tako mi sunca, vlasnika svjetlosti, tako mi noćnoga mraka, dnevne svjetlosti i zvijezda koje brzo promiču, ja nisam mislio da ću se ovoga dana spasiti i iznijeti živu glavu! Da sam mu pao šaka, on bi me zacijelo pojeo, a ja za nj ne bih vrijedio više od ječma ili pšenice ili kojeg drugog usjeva. – O, care – odgovoriše mu ljudi – mi nismo vidjeli čovjeka koji može činiti ono što je učinio taj div. – O, ljudi – uzviknu car – kad nastane sutrašnji dan, uzmite ratnu opremu i pojašite konje, pa ih pogazite konjskim kopitima!

Što se pak tiče muslimana, oni se okupiše, radujući se Alahovoj potpori i oslobođenju diva Sadana, a al-Džamrakan uzviknu: – Sutra ću im pokazati na bojnom polju što mogu učiniti i što mi dolikuje. Tako mi Alahova prijatelja Ibrahima, umorit ću ih najgorom smrću i udarat ću ih mačem sve dotle dok se

među njima ne zbune svi oni koji imaju pameti. Namjeravam da napadnem njihovo desno i lijevo krilo, a kad me budete vidjeli kako napadam na cara koji se nalazi pod zastavama, odlučno jurnite za mnom, kako bi Alah učinio ono što je odlučeno.

I vojnici i jedne i druge vojske provedoše noć čuvajući jedni druge, a kad svanu dan i kad se pojavi sunce za one koji gledaju, vojnici pojahaše konje za tren oka, a gavran rastanka zagrakta i ljudi vidješe očima jedni druge. I vojnici se urediše za boj i borbu, a vratnice boja prvi otvori al-Džamrakan, koji poče viteški jahati i napadati, zapodijevajući kavgu. I al-Džaland htjede pojuriti sa svojim ljudima, ali se odjednom podigne prašina koja je zastrla nebo, te se dan zamrači, ali duhnuše četiri vjetra, te se ona i razleti, a ispod nje se ukazaše vitezovi u oklopima, hrabri junaci, mačevi koji sijeku i koplja koja udaraju, i ljudi što bjehu kao lavovi koji ne strahuju ni od čega. A obje vojske odustaše od boja kad ugledaše tu prašinu, a poslaše ljude da izvide šta je to i kakvi su to ljudi što dolaze i podižu toliku prašinu. I glasnici pojuriše, pa uđoše u prašinu, te ih vojnici izgubiše iz vida, a zatim se oni vratiše poslije nekog vremena, pa bezbožnički glasnik reče bezbožnicima da je to jedno odjeljenje muslimanske vojske i da je car te vojske Garib, a vrati se i muslimanski glasnik, pa reče muslimanima da dolazi car Garib sa svojim ljudima. I muslimani se obradovaše carevu dolasku, te potjeraše konje i pođoše mu u susret, a zatim sjahaše, pa poljubiše zemlju između njegovih ruku i poželješe mu mira . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade šesto četrdeset osma noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da su se muslimanski ratnici obradovali velikom radošću kad im je došao car Garib i da su se počeli zdraviti s njim, okruživši ga, a da im je Garib rekao: – Dobro došli! – radujući se njihovu sretnom dolasku. I svi oni stigoše u logor, pa razapeše šatore i istakoše zastave, a car Garib sjedne na prijestolje svoje vlasti, okružen velikašima carstva. 648. NOĆ

Što se pak tiče bezbožnika, oni se okupiše, pa počeše tražiti Adžiba, ali ga ne nađoše ni među sobom ni u šatorima. I bezbožnici rekoše al-Džalandu-ibn-Karkaru da je on pobjegao, a car vidje da mu je došao sudnji dan, te se ujede za prst i uzviknu: – Tako mi sunca, vlasnika svjetlosti, to je vjerolomni pas! On je pobjegao u pustinje i pustare sa svojim odvratnim ljudima, a mi ove dušmane ne možemo odbiti ničim drugim do žestokim bojem. Budite što odlučniji, dakle, obodrite svoja srca i budite na oprezu od muslimana!

Što se pak tiče Gariba, on kaza svojim ljudima: – Budite što odlučniji, obodrite svoja srca i pozovite u pomoć gospoda, moleći mu se da vam pomogne u borbi protiv dušmana! – O, care – odgovoriše mu ratnici – vidjet ćeš šta ćemo učiniti na bojnom polju, na mjestu boja i borbe!

I obje su vojske spavale dok nije nastalo jutro, koje zasja svjetlošću i zablista, i dok sunce nije zasjalo nad vrhovima brežuljaka i nad dolinama, a onda Garib očita molitvu u dva rakata, kako nalaže vjera Alahova prijatelja Ibra-

hima – mir neka mu je! – pa napisa pismo bezbožnicima i posla im ga po svome bratu Sahimu. A kad je Sahim došao bezbožnicima, oni ga zapitaše: – Šta hoćeš? – a on im odgovori: – Hoću da odem vašem zapovjedniku. – Pričekaj dok ga ne zapitamo šta ćemo s tobom – rekoše bezbožnici Sahimu, te on ostade, a bezbožnici zapitaše al-Džalanda šta će s njim i rekoše mu da je on Garibov poslanik. – Dovedite mi ga! – uzviknu car, te mu dovedoše Sahima, a car ga onda zapita: – Tko te je poslao? – Car Garib – odgovori Sahim – a njemu je Alah dao vlast nad Arabljanima i nearabljanima. Uzmi njegovo pismo i odgovori mi na nj. – I al-Džaland uze pismo, pa ga otvori i pročita u njemu: – U ime milostivog, milosrdnog Alaha, vječnoga, jedinog i velikog gospoda, kome je poznata svaka stvar, Nuhinog, Salihovog, Hudovog i Ibrahimovog gospoda i gospoda svake stvari! Mir neka je onima koji idu pravim putem i boje se posljedica lošega djela, koji se pokoravaju višnjem caru i idu putem istine, pretpostavljajući potonji život prvome! – A poslije toga: – O, Džalande, ne treba se klanjati nikome drugom već samo jedinom Alahu, pokoriocu, tvorcu noći i dana i nebeskoga svoda koji se okreće. On je poslao bezgrešne proroke i nagnao rijeke da teku; on je uzdigao nebesa i razastro zemlju; on je uzgojio drveće i dao svoj dio pticama u gnijezdima i zvijerima u pustinjama; on je slavni Alah koji sve prašta, koji je blag i koji navija noć na dan i koji je poslao poslanike i svete knjige. I znaj, o, Džalande, da nema druge vjere osim vjere Alahova prijatelja Ibrahima. Prijeđi na islam – spasit ćeš se od oštroga mača, a u potonjem životu – od mučenja ognjem. Ako se pak budeš odrekao islama, raduj se svojoj smrti, razaranju tvojih zemalja i kraju tvojih tragova. I pošalji mi Adžiba, da mu se osvetim za svoga oca i svoju majku.

A kad je pročitao to pismo, al-Džaland reče Sahimu: – Reci svome gospodaru da je Adžib pobjegao sa svojim ljudima i da ne znamo kamo je otišao. A što se tiče Džalanda, on se neće odreći svoje vjere, već ćemo se sutra boriti, a sunce će dati da mi pobijedimo. – I Sahim se vrati svome bratu, pa ga obavijesti o onome što se dogodilo, dok su muslimani spavali te noći do jutra, a onda uzeše ratnu opremu i oružje, pa pojahaše konje i počeše glasno spominjati cara koji daje pobjedu, tvorca tijela i duša. I svi oni počeše glasno odavati hvalu gospodaru i tako udarati u ratne bubnjeve da je zadrhtala zemlja, a zatim krenuše naprijed svi vitezovi-starješine i odvažni junaci koji su tražili boja, te zemlja zadrhta. I vratnice boja prvi otvori al-Džamrakan, koji potjera konja i dođe na bojno polje, pa se tako poče titrati mačem i strijelama da se zbuniše oni koji su imali razuma, a zatim povika: – Ima li koga protivnika? Ima li koga suparnika? Ja sam ubojica al-Kuradžana, al-Džalandova sina! Tko će mi izići na megdan, da ga osveti? – I al-Džaland ga ču kako spominje njegova sina, te povika svojim ljudima: – O, čeda razvratnica, dovedite mi toga viteza što je ubio moga sina, kako bih mogao pojesti njegovo meso i popiti njegovu krv! – I na al-Džamrakana jurnuše sto junaka, ali on većinu pobi, a njihova emira natjera u bijeg. I al-Džaland vidje šta je učinio al-Džamrakan, te ciknu na svoje ljude, uzviknuvši: – Napadajte ga svi kao jedan! – I oni zamahnuše strašnim znamenjem, a narodi nagrnuše na narode, i Garib jurnu sa svojim ljudima,

a jurnu i al-Džamrakan, te se tako sudariše dvije vojske kao što se sudaraju mora. I poslovao je jemenski mač i koplje dok ne rastrže grudi i tijela, i obje vojske pogledaše anđelu smrti u oči, i prašina se podiže do oblaka, i oglušiše uši i zanijemje jezik, i smrt okruži ljude sa svih strana. I čvrsto je stajao junak, a okretao leđa kukavica, i ratnici se ne prestadoše biti i boriti dok se dan ne poče kloniti kraju, a onda vojnici zalupaše u bubnjeve, objavljujući da je borba završena, te ljudi ostaviše jedni druge, pa se sva odjeljenja vratiše u svoje šatore...

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade šesto četrdeset deveta noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je borba završena, a da je svako 649. NOĆ
odjeljenje otišlo u svoje šatore. I car Garib sjedne na prijestolje svoga carstva, u mjestu svoje vlasti, a njegovi se suradnici poređaše oko njega. I Garib reče svojim ljudima: – Ožalošćen sam i tužan zbog bijega onoga psa Adžiba, a ne znam kamo je otišao. Ako ga ne stignem i ako mu se ne osvetim, umrijet ću od žalosti! – I onda kroči naprijed Garibov brat, Sahim-al-Lail, pa poljubi zemlju i reče: – O, care, ja ću otići u bezbožnički logor, pa ću otkriti šta je bilo s vjerolomnim Adžibom. – Otiđi, pa tačno saznaj šta je bilo s tim divljim veprom! – reče mu Garib. I Sahim se preruši u bezbožnika, obukavši njihovo odijelo, te bješe kao i svaki drugi bezbožnik, a vidje da svi oni spavaju, pijani od boja i borbe, a ne bješe nijednoga budnoga čovjeka, osim stražara. I Sahim prijeđe u logor, pa pojuri k carevu šatoru i vidje da car spava, a da pored njega nema nikoga. I Sahim onda priđe caru, pa mu dade da pomiriše buniku koja se brzo isparava, te car postade sličan mrtvacu. Potom Sahim iziđe iz šatora, pa dovede mazgu, a zatim umota cara u pokrivač s postelje, natovari ga na mazgu i stavi odozgo rogoznice, pa pođe i stigne do Garibova šatora. I Sahim uđe u carev šator, ali ga ne prepoznaše oni koji bjehu u njemu, te ga zapitaše: – Tko si ti? – a Sahim se nasmija, pa otkri lice, te ga ljudi prepoznaše. – Šta te je potaklo da to učiniš, o, Sahime? – zapita Garib, a Sahim reče: – O, care, evo al-Džalanda-ibn-Karkara!

Zatim Sahim razveza al-Džalanda, a Garib ga prepozna i reče: – O, Sahime, razbudi ga! – I Sahim dade al-Džalandu da pomiriše ocat i tamjan, te on izbaci buniku iz nosa i otvori oči, ali vidje da se nalazi među muslimanima. – Kakav li je to loš san? – reče al-Džaland, pa ponovo zaklopi oči, ali ga Sahim gurnu pesnicom, uzviknuvši: – Otvori oči, o, prokletniče! – I al-Džaland otvori oči, pa ga zapita: – Gdje sam to? – a Sahim mu reče: – Pred carem Garibom, sinom cara Iraka, Kondemira. – A kad je čuo te riječi, al-Džaland uzviknu: – O, care, ja sam pod tvojom zaštitom! Znaj da ja nisam kriv za sve to, već onaj koji me je naveo na borbu, a to je tvoj brat. On nas je zavadio, pa je pobjegao. – A znaš li kojim je putem otišao? – zapita Garib, a al-Džaland mu odgovori: – Ne znam, tako mi sunca, vlasnika svjetlosti, ne znam kamo je otišao.

I Garib naredi ljudima da okuju al-Džalanda i da ga čuvaju, a vojskovođama naredi da odu u svoje šatore, te se i al-Džamrakan vrati sa svojim lju-

dima, pa im reče: – O, djeco moga strica, ja namjeravam noćas učiniti nešto čime ću osvjetlati obraz pred carem Garibom. – Čini što hoćeš, mi ćemo se pokoravati tvome naređenju i bit ćemo ti poslušni – rekoše ratnici, a al-Džamrakan kaza: – Uzmite oružje, pa pođite, a i ja ću poći s vama, ali koračajte tako tiho da vas ni mravi ne mogu čuti i raziđite se oko bezbožničkih šatora, a kad me čujete da odajem hvalu Alahu, odajte mu i vi hvalu i viknite: »Alah je velik!« Potom se povucite i uputite se gradskim vratima, a svi ćemo se moliti velikom Alahu da nam pomogne. – I ratnici se naoružaše do zuba, pa sačekaše da dođe ponoć, a onda se raziđoše oko bezbožničkih šatora i počekaše neko vrijeme, pa al-Džamrakan udari mačem o štit i uzviknu: »Alah je velik!«, a od tog uzvika zatutnji dolina. I njegovi ljudi učiniše to isto i povikaše: »Alah je velik!«, a od njihove vike zatutnjiše i doline i planine, i pijesak i brežuljci, i napušteni šatori, te se bezbožnici probudiše, ošamućeni tom vikom, pa jurnuše jedni na druge, a među njima zavitla mač. A muslimani se povukoše i uputiše k gradskim vratima, gdje pobiše čuvare vrata, pa uđoše u grad i zauzeše ga, a uzeše i blago i žene koje nađoše u njemu.

Eto šta se dogodilo s al-Džamrakanom. Što se pak tiče cara Gariba, on ču uzvike: »Alah je velik!« te uzjaha konja, a pojahaše konje i svi njegovi ratnici do posljednjega, pa Sahim ode naprijed i približi se mjestu sukoba. I Sahim vidje da su Benu-Amir i al-Džamrakan iznenada napali bezbožnike i napojili ih pićem iz čaše smrti, te se vrati i reče svome bratu, koji poželi svako dobro al-Džamrakanu. A nevjernici su napadali jedni druge, udarajući se oštrim mačevima, ne žaleći truda, dok ne svanu dan koji ozari zemlju svjetlošću, a onda Garib viknu svojim ljudima: – Napadajte, o, plemeniti ljudi, i učinite zadovoljstvo sveznajućem caru! – I udariše vjernici na nevjernike, i zavitla mač, i razigra se koplje po grudima licemjera među bezbožnicima, te oni zaželješe da uđu u grad, ali ih tamo dočeka al-Džamrakan sa svojim rođacima, i zametnu se borba prsa u prsa među planinama koje su ih okruživale, i poginu toliko ljudi da im se ni broja ne zna . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade noć kojom se puni šesto pedeset noći, ona reče:

650. NOĆ

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je muslimanska vojska napala nevjernike i da ih je rastrzala oštrim mačevima, a da su se nevjernici onda razbježali po pustarama i pustinjama, ali su ih muslimani sve dotle gonili s mačem u ruci dok se nisu razbježali po dolinama i strminama. Zatim su se muslimani vratili, pa car Garib uđe u al-Džalandov dvor i sjedne na prijestolje njegova carstva, a njegovi ga suradnici okružiše, stojeći desno i lijevo od njega. I car Garib pozva al-Džalanda, te ga ljudi brzo izvedoše pred njegovo lice, a onda mu Garib predloži da prijeđe na islam, ali al-Džaland ne htjede to učiniti, te Garib naredi svojim ljudima da ga razapnu na gradska vrata, što oni i učiniše, a zatim su ga dotle gađali strijelama dok nije postao sličan ježu. Potom Garib nagradi al-Džamrakana i reče mu: – Ti si upravitelj i zapovjednik ovoga grada i imaš pravo da u njemu vezuješ i drješiš, jer si ga ti osvojio svojim mačem

i svojim ljudima. – I al-Džamrakan poljubi Gariba u nogu i zahvali mu se i poželje mu vječnu slavu, veličinu i sreću, a potom Garib otvori riznicu, pa pogleda blago koje se nalazilo u njoj i uze novac da ga razdijeli vojskovođama i ljudima – zastavnicima i borcima, a dade nešto i ženama i djeci, i tako je razdavao novac deset dana.

A poslije toga Garib je spavao jedne noći, pa usni strašan san, te se probudi prestrašen i uplašen. I on probudi svoga brata Sahima, pa mu reče: – Usnio sam da smo u nekoj dolini i da je ta dolina prostrana, i na nas jurnuše dvije grabljivice, od kojih nisam vidio većih u životu, a noge im bjehu slične kopljima. One nasrnuše na nas, te ih se poplašismo. Eto što sam usnio.

Kad je čuo te njegove riječi, Sahim mu reče: – O, care, to je neki veliki dušmanin! Čuvaj se od njega, dakle! – I Garib nije spavao do kraja noći, a kad nastade jutro, on zatraži svoga konja, pa ga uzjaha, a Sahim ga zapita: – Kamo ćeš, o, brate? – i Garib mu odgovori: – Od jutros mi je nešto teško na duši, te hoću da provedem jašući deset dana, ne bi li mi laknulo. – Povedi hiljadu vitezova – reče Sahim, ali mu Garib odgovori: – Poći ćemo samo nas dvojica, i nitko više! – I onda Garib i Sahim pojahaše konje, pa pođoše, uputivši se u doline i livade, i tako su prelazili iz jedne doline u drugu i s jedne livade na drugu dok ne prođoše pored jedne doline u kojoj bješe mnogo drveća, voća i rijeka, i mirisnoga cvijeća i ptica koje su pjevale razne pjesme na granama, i slavuj je u njoj ugodnim glasom ponavljao dijelove svoje pjesme, dok je grlica ispunjavala pjesmom cijeli kraj, a slavuj je budio svojim glasom onoga koji je drijemao, i drozd je pjevao kao čovjek, a papagaj odgovarao jasnim glasom golubu grivašu.

I mladićima se svidje ta dolina, te jedoše voća i napiše se vode iz potoka koji je protjecao kroz nju, pa sjedoše ispod hladovitog drveća. Onda ih svlada drijem te zaspaše – neka je slava onome koji ne spava! – a dok su oni spavali, odjednom odozgo jurnuše na njih dva snažna marida, pa svaki od njih stavi po jednoga od njih na rame, a zatim se počeše dizati u visinu dok se ne nađoše iznad oblaka. A Sahim i Garib se probudiše, pa vidješe da se nalaze između neba i zemlje, te pogledaše one koji su ih nosili i odjednom vidješe da su to dva marida, od kojih je jedan imao glavu kao pas, a drugi – kao majmun, i taj drugi bješe sličan palmi. I kosa im bješe kao konjski rep, a nokti kao u lava. A kad vidješe šta je i kako je, Garib i Sahim uzviknuše: – Nema moći ni sile do u Alaha!

A uzrok svemu bješe to što je jedan car među džinskim carevima, po imenu Muriš, imao sina koji se zvao Saik, pa je on volio djevojku-džinku koja se zvala Nadžma. I Saik i Nadžma su se sastajali u toj dolini u obliku ptica, a Garib i Sahim ugledaše Saika i Nadžmu, pa pomisliše da su to ptice i baciše strijelu na njih. I strijela pogodi samo Saika, te mu poteče krv, a Nadžmi bješe žao Saika, te ga uhvati i poletje s njim, bojeći se da i nju ne snađe ono što je snašlo Saika, pa je letjela s njim dok ga nije spustila pored vrata pred dvorom njegova oca. I čuvari vrata podigoše Saika, pa ga odniješe pred njegova oca Muriša, koji ugleda strijelu u njegovu rebru, te uzviknu: – Avaj, sine moj! Tko

li je to učinio s tobom? Razorit ću mu zemlju i uskorit ću njegovu smrt, makar to bio najveći car među džinskim carevima! – Tada Saik otvori oči, pa kaza: – O, babo, nije me ubio nitko drugi do jedan čovjek od onih ljudi koji se nalaze u Dolini potoka. – I mladić ispusti dušu čim je izgovorio te riječi, a njegov otac se poče tako udarati po licu da mu je krv potekla iz usta, a zatim dozva maride i reče im: – Otiđite u Dolinu potoka, pa mi donesite sve one koji se nalaze u njoj! – I maridi poletješe i stigoše u Dolinu potoka, a tamo vidješe Gariba i Sahima koji su spavali, pa ih uhvatiše i poniješe, i tako ih doniješe Murišu. A Sahim i Garib, kad se prenuše iza sna, vidješe da se nalaze između neba i zemlje, te uzviknuše: – Nema moći ni sile do u visokog, velikog Alaha!...

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade šesto pedeset prva noć, ona reče:

651. NOĆ

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da su maridi uhvatili Gariba i Sahima i da su ih odnijeli Murišu, džinskome caru. A kad doniješe mladiće, maridi zatekoše Muriša kako sjedi na carskom prijestolju, a bješe sličan visokoj planini i na tijelu je imao četiri glave – lavlju, slonovu, panterinu i tigrovu. I maridi položiše Gariba i Sahima pred Muriša, pa rekoše: – O, care, evo onih koje smo našli u Dolini potoka. – A car ih pogleda gnjevnim očima, pa poče siktati i krkljati, a iz nosa mu počeše vrcati varnice, te se poplašiše svi oni koji su se našli pored njega. – O, psi među ljudima, vi ste ubili moje čedo i zažegli vatru u mojoj jetri! – uzviknu car, a Garib mu kaza: – A koje je to tvoje čedo koje smo mi ubili i tko je vidio tvoje čedo? – Zar niste vi bili u Dolini potoka i zar niste vidjeli moga sina u obliku ptice, na koju ste bacili drvenu strijelu, te je on umro od nje? – uzviknu car, a Garib mu reče: – Ja ne znam tko ga je ubio! Tako mi velikog, jedinog i vječnog gospoda, kome je poznata svaka stvar, tako mi Alahova prijatelja Ibrahima, mi nismo vidjeli tu pticu niti smo ubili koju zvijer ili koju pticu. – I Muriš ču Gariba kako se kune Alahom i njegovom veličinom i prorokom i njegovim prijateljem Ibrahimom, te mu bješe jasno da je Garib musliman. A Muriš se klanjao vatri, mjesto svemoćnom gospodu, te ciknu na svoje ljude i reče: – Donesite mi moga gospoda! – Na to mu ljudi doniješe jednu zlatnu peć, pa je metnuše preda nj, i naložiše u njoj vatru, a zatim baciše u nju neko bilje, te iz nje liznu zelen, plav i žut plamen. I pred njom se prostriješe i car i svi prisutni ljudi, a Garib i Sahim su sve to vrijeme govorili da je Alah jedini gospod, i veličali su ga i tvrdili da je u njegovoj ruci vlast nad svakom stvari. A car podigne glavu, pa vidje da Garib i Sahim stoje i da nisu pali ničice, te uzviknu: – O, psi, zašto niste pali ničice? – I Garib ciknu: – O, prokletniče, ljudi padaju ničice samo pred gospodom kome se klanjaju, koji je sve što postoji izveo iz nepostojanja i uveo postojanje, koji je izmamio vodu iz tvrde stijene, koji je roditelju ulio nježnost prema novorođenčetu, kome se ne pripisuju ni stajanja ni sjedenja, Nuhinu, Salihovu i Hudovu gospodu, gospodu Alahova prijatelja Ibrahima. On je taj koji je stvorio raj i oganj i koji je stvorio drveće i plodove, on je jedini Alah, pokorilac.

Kad je Muriš čuo te riječi, oči mu se otkotrljaše pod tjeme, te viknu svojim ljudima: – Svežite pse, pa ih prinesite na žrtvu mome gospodu! – I ljudi svezaše Sahima i Gariba, pa ih htjedoše baciti u vatru, kad odjednom na peć padne jedan kamen od puškarnica na dvoru i slomi je, te se vatra ugasi i pretvori u pepeo koji je letio po zraku. I Garib uzviknu: – Alah je velik! On nam je dao pobjedu i pružio nam potporu, a napustio je one koji ne vjeruju! Alah je iznad onih koji se klanjaju vatri, umjesto da se klanjaju svemoćnom gospodu! – I onda car ciknu: – Ti si čarobnjak, pa si začarao moga gospoda, te mu se zato ovo dogodilo. – O, bjesomučni čovječe – reče mu Garib – kad bi u vatri bila neka tajna i kad bi u njoj bio neki dokaz, ona bi sama sebe zaštitila od zla koje ju je moglo snaći. – I car zaurla i razbjesni se kad je čuo njegove riječi, pa poče grditi vatru, uzviknuvši: – Tako mi moje vjere, neću vas umoriti ničim drugim do vatrom! – I car naredi svojim ljudima da zatvore Gariba i Sahima, a zatim pozva sto marida i naredi im da donesu mnogo drva, pa da nalože vatru, te maridi učiniše to, i tako se rasplamti vatra koja je gorjela do jutra.

Zatim se Muriš pope na slona na kojem bješe zlatno prijestolje, ukrašeno dragim kamenjem, pa ga okružiše njegova džinska plemena (a njih ima mnogo i raznih vrsta). I onda dovedoše Gariba i Sahima, koji ugledaše vatru i počeše dozivati u pomoć jedinoga, pokorioca, tvorca noći i dana, gospoda čije je dostojanstvo veliko, do koga ne dospijevaju pogledi a koji dospijeva do pogleda, jer je on milostivi gospod koji unaprijed zna šta će biti, i za sve vrijeme su tražili njegovu zaštitu. I odjednom se nebo naoblači od zapada do istoka, pa iz njega poče padati velika kiša kao debelo more, koja ugasi vatru. I poplašiše se i car i njegovi ratnici, pa uđoše u dvor, a zatim se car obrati svome veziru i velikašima svoga carstva i zapita ih: – Šta velite na to? – a oni mu rekoše: – Da istina nije na njihovoj strani, s vatrom se ne bi to dogodilo. Mi velimo da je istina na njihovoj strani i da su oni pravedni. – Sad je i meni jasna ta istina i sad vidim put kojim valja ići, a klanjanje vatri bilo je pogrešno! – uzviknu car. – Da je to bio gospod, on bi se zacijelo obranio od kiše koja ga je ugasila, a i od kamenja koje je slomilo peć, te se on pretvorio u pepeo. Ja sam povjerovao u onoga koji je stvorio i vatru, i svjetlost, i sjenu, i žegu. A šta vi velite na to? – O, care, mi ćemo se ugledati na tebe, jer smo poslušni i pokorni – rekoše velikaši, a zatim car pozva Gariba. A kad ljudi dovedoše Gariba, car ustade, pa ga zagrli i poljubi između očiju, a poljubi i Sahima. I ratnici se u gomilama okupiše oko Gariba i Sahima, pa im počeše ljubiti ruke i glave . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekinu priču koju je započela po carevom odobrenju, a kad nastade šesto pedeset druga noć, ona reče:

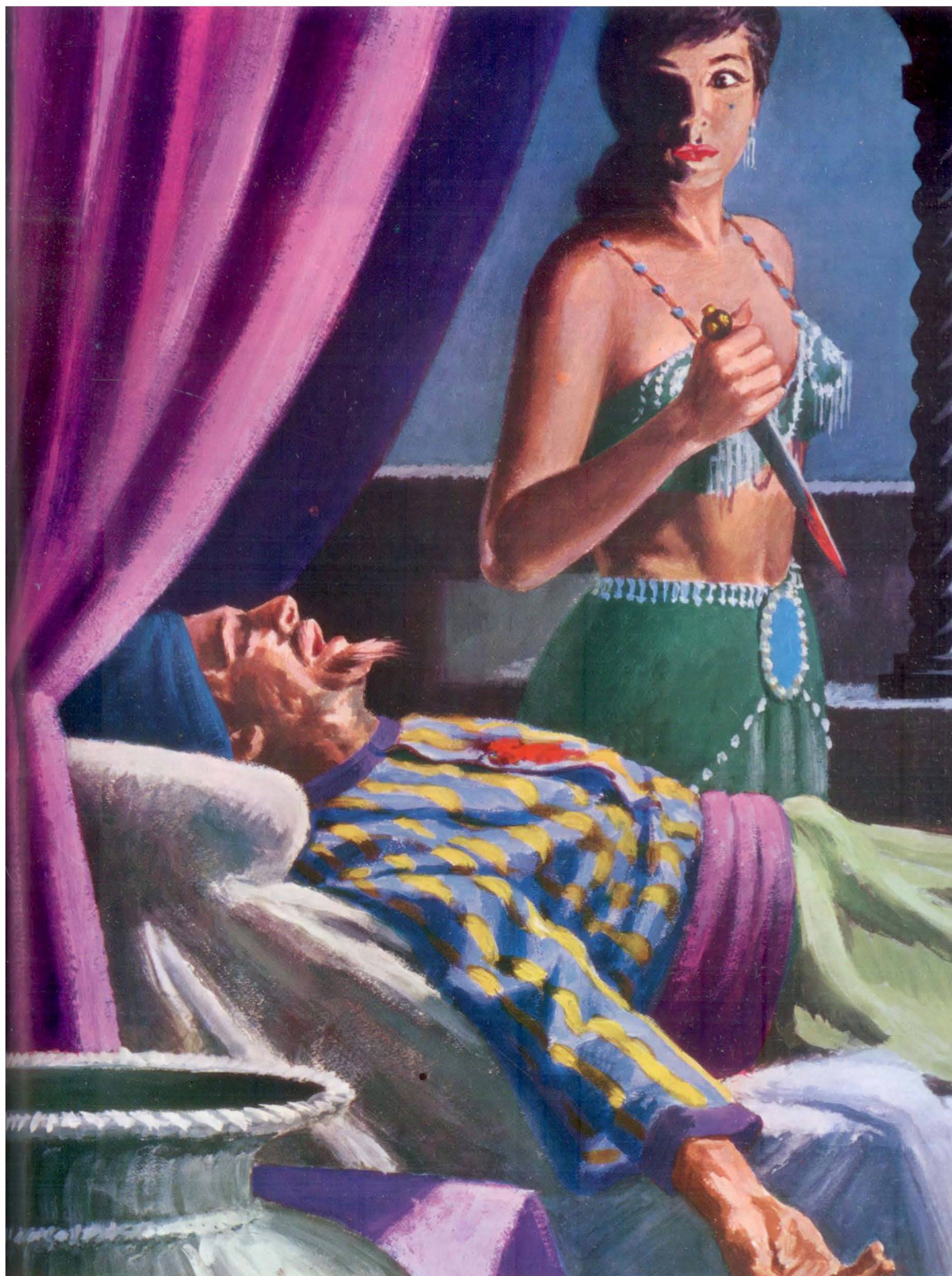
– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da su Muriš, džinski car, i njegovi 652.
ljudi našli put koji vodi u islam i da je onda car naredio da mu se dovedu NOĆ
Garib i njegov brat Sahim, pa je obojicu poljubio između očiju, a oko mladića su se počeli okupljati i velikaši njegova carstva, koji su im ljubili ruke i glave.

Potom car Muriš sjedne na prijestolje svoga carstva i posadi Gariba desno od sebe, a Sahima lijevo, pa reče: – O, čovječe, šta treba da kažemo pa da

postanemo muslimani? – Recite: Nema boga osim Alaha, a Ibrahim je Alahov prijatelj – reče Garib, a car i njegovi ljudi prihvatiše islam srcem i jezikom, pa ih Garib poče učiti molitvi. Zatim se Garib sjeti svojih ljudi, te uzdahnu, a džinski car mu reče: – Prošla je i nestala žalost, a došli su nam veselje i radost. – O, care – reče mu Garib – ja imam mnogo dušmana, pa se bojim da nešto ne učine mojim ljudima. – I Garib ispriča caru što mu se sve dogodilo s njegovim bratom Adžibom, od početka do kraja, a džinski car mu reče: – O, ljudski care, ja ću poslati nekoga da izvidi šta je s tvojim ljudima, a tebi ne dam da odeš dok se ne nagledam tvoga lica. – I car pozva dva snažna marida, od kojih se jedan zvao al-Kajladžan, a drugi al-Kuradžan, a kad oni dođoše i poljubiše zemlju, reče im: – Otiđite u Jemen, pa saznajte šta je s vojskom i odredima ovih ljudi. – I maridi odgovoriše caru: – Slušamo i pokoravamo se! – pa odoše i poletješe k Jemenu.

Eto šta se dogodilo s Garibom i Sahimom.

Što se pak tiče muslimanskih ratnika, oni su sutradan ujutro pojahali konje sa svojim vođama i uputili se u dvor cara Gariba da ga služe, ali im eunusi rekoše da su car i njegov brat u zoru pojahali konje i otišli. I vojskovođe pojahaše konje, pa se uputiše u doline i planine, i tako su išli sve dotle dok nisu stigli u Dolinu potoka. I onda vojskovođe vidješe razbacanu Garibovu i Sahimovu ratnu opremu, a vidješe i njihove konje kako pasu, te uzviknuše: – Car je iščeznuo na ovome mjestu! O, dostojni Ibrahime, Alahov prijatelju! – I vojskovođe se raziđoše na sve strane, pa ih počeše tražiti, i tako su ih tražili puna tri dana, ali ništa ne čuše o njima, te ih počeše oplakivati. Zatim vojskovođe pozvaše glasnike, pa im rekoše: – Raziđite se po gradovima, tvrđavama i utvrđenjima i saznajte šta je bilo s našim carem. – I glasnici rekoše: – Slušamo i pokoravamo se! – pa se raziđoše i svaki ode u drugo podneblje. A Adžib bješe saznao od uhoda da je Garib iščeznuo i da se o njemu ništa nije saznalo, te se obradova i razveseli kad je čuo da mu se brat izgubio. I on ode caru Jarub-ibn-Kahtanu (a od Jaruba bješe zatražio zaštitu i on ga je štitio), koji mu dade dvjesta hiljada Amalekićana, te tako Adžib ode sa svojom vojskom i utabori se pored Omana. I na njih udariše al-Džamrakan i Sadan, koji su se borili s njima, ali mnogi muslimani izginuše, te ostali uđoše u grad, pa zatvoriše gradska vrata i utvrdiše gradske zidove. I tada doletješe maridi – al-Kajladžan i al-Kuradžan – pa vidješe da su muslimani opsjednuti. I maridi pričekaše dok ne dođe noć, a onda počeše poslovati među nevjernicima oštrim džinskim mačevima – svaki mač bješe dugačak dvanaest lakata, te bi čovjek zdrobio i kamen kad bi ga udario njime – i jurnuše na njih kličući: – Alah je velik! On daje pobjedu i potporu, a napušta onoga koji odbacuje vjeru Alahova prijatelja Ibrahima! – Potom maridi pohvataše nevjernike i mnoge pobiše, a iz usta i nozdrva sukljaše im vatra. I nevjernici iziđoše iz svojih šatora, pa vidješe čudo i pokoru od kojih se koža ježi, te im se um pomuti, a razum ih napusti. I oni zgrabiše oružje, pa jurnuše jedni na druge, a maridi su kosili bezbožničke glave, vičući: – Alah je velik! Mi smo sluge Gariba, prijatelja cara Muriša, džinskoga cara! – I mač je vitlao među nevjernicima dok nije nastala ponoć, a nevjernicima se učini da

A kad se probudila, predložila je svome ocu da prijeđe na islam, ali on to nije htio učiniti, pa ga je ona opila bunikom, i onda uzela nož te mu ga zarila u grudi, i tako ga ubila.

(STRANA 408 — 718. NOĆ)

A kad se probudila, predložila je svome ocu da prijeđe na islam, ali on to nije htio učiniti, pa ga je ona opila bunikom, i onda uzela nož te mu ga zarila u grudi, i tako ga ubila.

su bregovi sve sami ifriti, te metnuše na deve šatore, tovare i novac, namjeravajući da odu, a Adžib prvi pobježe...

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade šesto pedeset treća noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da su nevjernici namjeravali da odu, a da je Adžib bio prvi nevjernik koji je pobjegao. A muslimani se okupiše, čudeći se onome što se dogodilo s nevjernicima i poplašiše se džinskih plemena, jer maridi bjehu nevjernicima za leđima sve dotle dok ih ne raspršiše po pustarama i pustinjama. I tako se od ifrita spasilo samo pedeset hiljada Amalekićana, mada ih u početku bješe dvjesta hiljada, a oni se uputiše u svoje zemlje, potučeni i ranjeni. A maridi rekoše muslimanima: – O, ratnici, car Garib, vaš gospodar, i njegov brat žele vam mira, a oni su sad u gostima kod cara Muriša, džinskoga cara, ali će uskoro biti s vama. – I ratnici se obradovaše velikom radošću kad čuše da je Garib živ i zdrav, te rekoše maridima: – Obradovao vas Alah dobrom viješću, o, plemeniti duhovi! 653. NOĆ

Potom se maridi vratiše i odoše caru Garibu i caru Murišu, koje nađoše gdje sjede, pa im ispričaše šta se dogodilo i šta su učinili, a carevi im zaželješe da im se to uzvrati svakim dobrom, i Garibovo srce se umiri. I car Muriš reče Garibu: – O, brate, hoću da te provedem kroz našu zemlju i da ti pokažem grad Nuhina sina Jafisa[54] – mir neka mu je! – O, care, čini onako kako si naumio – reče Garib, a car naredi svojim ljudima da mladićima dovedu dva konja, pa i sam uzjaha konja i pođe s Garibom i Sahimom, a s njima pođoše i hiljadu marida. I svi oni pođoše, slični uzduž odvaljenom brijegu, pa su šetali po dolinama i bregovima dok tako nisu došli u grad Nuhina sina Jafisa – mir neka mu je! – a onda Murišu iziđoše u susret svi građani, velikaši, i veliki i mali, te on uđe u grad u sjajnoj povorci, pa se popne u dvor Nuhina sina Jafisa i sjedne na prijestolje njegova carstva. A to bješe mramorno prijestolje, s rešetkama od zlatne trske, visoko deset stupnjeva i zastrto svilom svakojakih boja. A kad se građani pojaviše pred njim, car im reče: – O, sjeme Nuhina sina Jafisa, čemu su se klanjali vaši očevi i djedovi? – Mi smo vidjeli da su se naši očevi klanjali vatri, pa smo se ugledali na njih, a ti to bolje znaš – rekoše građani, a car im kaza: – O, ljudi, mi smo vidjeli da je vatra jedna od tvorevina velikog Alaha, koji je stvorio svaku stvar, te sam i ja saznao to, pa sam se predao jedinom Alahu pokoriocu, tvorcu noći i dana i nebeskog svoda koji se okreće, do koga ne mogu dospjeti pogledi a koji dospijeva do pogleda, jer je on milostiv i sveznajući. Prijeđite na islam, dakle, pa ćete se spasiti gnjeva svemoćnoga gospoda, a u potonjem životu – mučenja vatrom. – I građani se predadoše Alahu srcem i jezikom, a Muriš uze Gariba za ruku, pa mu pokaza kako je sagrađen Jafisov dvor i kakvih sve rijetkosti ima u njemu. I Muriš uđe u oružarnicu, pa pokaza Garibu Jafisovo oružje, a Garib ugleda mač koji bješe obješen o zlatan klin, pa zapita: – O, care, čiji je onaj mač? – A car mu odgovori: – To je mač Nuhina sina Jafisa kojim se on služio u borbi s ljudima džinovima. Iskovao ga je mudrac Džardum, koji je ispisao krupna imena na njegovoj po-

vršini. Taj se mač zove al-mahik,[55] a čovjek može oboriti planinu kad je udari njime; on ubija čovjeka čim se spusti na nj, a ako se spusti na džina – uništava ga.

Kad je čuo Murišove riječi o tim svojstvima toga mača, Garib reče: – Hoću da pogledam taj mač. – Pred tobom je to što hoćeš – odgovori Muriš, a Garib pruži ruku, pa uze mač i izvuče ga iz korica, a mač zasja i smrt poče puzati po njegovoj oštrici, blistajući se. A taj mač bješe dug dvanaest pedalja i širok tri pedalja. I Garib ga htjede uzeti, a car Muriš mu reče: – Uzmi ga, ako možeš udarati njime! – I Garib reče: – Dobro! – pa uze mač, a on mu bješe u ruci kao neka palica, te se svi prisutni – i ljudi i džinovi – začudiše tome i uzviknuše: – Pokazao si se ne može biti bolje, o, gospodaru vitezova! Stavi svoju ruku na to blago za kojim uzdišu zemaljski carevi, pa uzjaši konja, a ja ću ti pokazivati dvor – reče Muriš . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade šesto pedeset četvrta noć, ona reče:

654. NOĆ – Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da su car Garib i car Muriš pojahali konje u Jafisovu gradu, a da su ljudi i džinovi išli s njima i dvorili ih. I carevi su tako prolazili pored praznih dvorova i kuća, pored napuštenih trgova i vrata, a zatim iziđoše na gradska vrata, pa se počeše šetati po vrtovima u kojima bješe rodnoga drveća i rijeka koje su tekle, i ptica koje su govorile i slavile onoga kome pripada moć i vječnost. I tako su se šetali dok ne nastade veče, a onda su se vratili i proveli noć u dvoru Nuhina sina Jafisa. A kad su došli tamo, ljudi im postaviše stol, te se oni prihvatiše, a zatim se Garib obrati džinskome caru i reče mu: – O, care, ja namjeravam otići tamo gdje su moji ljudi i ratnici. Ne znam šta je bilo s njima poslije mog odlaska.

A kad je čuo te Garibove riječi, car Muriš uzviknu: – O, brate, ja se neću rastati s tobom, Alaha mi, niti ću ti dati da odeš prije no što prođe mjesec dana, kako bih te se mogao nagledati. – I Garib mu se nije mogao usprotiviti, te tako provede mjesec dana u Jafisovu gradu, a potom se prihvati jela i pića, pa mu Muriš dade na poklon neke rijetkosti, skupocjene metale i drago kamenje: smaragde, badahšanske rubine, alem-kamenove, i uz to komade zlata i srebra, a dade mi i mošusa i ambre i komade svile protkane zlatom, i načini Garibu i Sahimu odijela od svilene tkanine, protkane zlatom, a Garibu načini vijenac obrubljen biserjem i dragim kamenjem, koji se ničim ne može platiti. Zatim Muriš sve to stavi u vreće, pa pozva pedeset marida i reče im: – Spremite se da sutra krenete na put, kako bismo mogli otpratiti cara Gariba i Sahima do njihove zemlje. – A maridi mu odgovoriše: – Slušamo i pokoravamo se! – I tako svi provedoše tu noć s namjerom da sutradan otputuju, a kad dođe vrijeme da pođu, odjednom se pojaviše konji i bubnjevi i trube koje su treštale, a maridi ispuniše zemlju. A bješe sedamdeset hiljada marida koji su letjeli i ronili, a njihov se car zvao Barakan.

A uzrok dolasku te vojske bješe nešto krupno i čudno, i uzbudljivo i neobično, što ćemo redom ispričati.

Taj Barakan bješe gospodar Kornalinskoga grada i zlatnoga dvora, a imao je pet ibrika i u svakome bješe po pet stotina hiljada marida, ali su se i on i njegovo pleme klanjali vatri, umjesto da se klanjaju svemoćnom gospodu. I taj car bješe sin Murišova strica, a među Murišovim ljudima bješe jedan bezbožni marid koji je bio prešao na islam iz licemjerstva, pa se on zagnjurio u gomilu svojih rođaka i otišao, pa je išao sve dotle dok nije stigao u Kornalinsku dolinu. I marid uđe u dvor cara Barakana, pa poljubi zemlju između carevih ruku i poželje caru vječnu slavu i sreću, a zatim mu reče da je Muriš prešao na islam, te ga Barakan zapita kako se on odrekao svoje vjere. Na to mu marid ispriča sve što se dogodilo, a Barakan poče siktati i krkljati kad je čuo maridove riječi i poče grditi sunce, mjesec i vatru iz koje su vrcale varnice, uzviknuvši: – Vjere mi moje, ubit ću sina svoga strica, njegove ljude i tog čovjeka, a neću ostaviti nijednoga živog!

I Barakan pozva džinska plemena, pa među džinovima izabra osamdeset hiljada marida i pođe s njima, i tako su svi oni išli dok nisu došli do grada Džambarsa, a onda opkoliše grad, kao što spomenusmo. I car Barakan se smjesti sa svojom vojskom i razapne šatore prema gradskim vratima, a Muriš pozva jednoga marida, pa mu reče: – Otiđi onim ratnicima, pa vidi šta hoće, a vrati se što prije. – I marid ode i uđe u Barakanov logor, a maridi mu brzo priđoše, pa ga zapitaše: – Tko si ti? – Ja sam Murišov poslanik – odgovori im marid, a oni ga povedoše Barakanu. I marid ničice pade pred Barakanom, pa reče: – O, gospodaru, moj gospodar me je poslao vama da vidim tko ste i što ste. – Vrati se svome gospodaru – reče mu Barakan – pa mu reci: – Došao je sin tvoga strica Barakan da te pozdravi...

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade šesto pedeset peta noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da se marid, Murišov poslanik, vratio svome gospodaru, pa mu je ispričao što mu je Barakan poručio, a na to Muriš reče Garibu: – Sjedi na svome prijestolju, a ja ću otići da pozdravim sina svoga strica, pa ću se vratiti. – Zatim Muriš uzjaha konja i pođe k šatorima, ne znajući da je Barakan sve to učinio poslužǐvši se lukavstvom, ne bi li namamio Muriša da dođe, kako bi ga mogao uhvatiti. I Barakan razmjesti oko sebe maride, pa im reče: – Kad vidite da ga grlim, uhvatite ga, pa ga svežite. – A maridi mu rekoše: – Slušamo i pokoravamo se! 655. NOĆ

Potom car Muriš dođe i uđe u šator svoga brata od strica, koji ustade da ga zagrli, a maridi jurnuše na Muriša, pa ga svezaše i okovaše. I Muriš pogleda u Barakana i zapita ga: – Šta je ovo? – a Barakan uzviknu: – O, psu među džinovima, ti napuštaš svoju vjeru i vjeru svojih otaca i djedova, pa prelaziš na vjeru koju ne poznaješ! – O, sine moga strica – reče Muriš – ja sam vidio da je vjera Alahova prijatelja Ibrahima prava, a ne lažna vjera. – A tko vam je to rekao? – zapita ga Barakan. – Garib, car Iraka, koji je kod mene i nalazi se na najslavnijem mjestu – odgovori Muriš, a Barakan uzviknu: – Tako mi vatre, i svjetlosti, i mraka, i žege, ja ću ubiti i njega i sve vas! – A zatim Ba-

rakan naredi svojim ljudima da zatvore Muriša, ali jedan Murišov sluga vidje šta je zadesilo njegova gospodara, te pobježe u grad i obavijesti Murišove ljude o onome što bješe snašlo njihova gospodara, a oni povikaše i pojahaše konje. I Garib zapita ljude: – Šta je to? – a oni mu rekoše što se dogodilo, te on pozva Sahima i reče mu: – Osedlaj mi jednog od ona dva konja koje mi je dao car Muriš. – O, brate, da nećeš da se boriš sa džinovima? – zapita ga Sahim. – Hoću – odgovori mu Garib – borit ću se s njima držeći u ruci mač Nuhina sina Jafisa, a zatražit ću pomoć od našega gospodara Ibrahima, Alahova prijatelja – mir neka mu je! – jer je on gospod svake stvari i njen tvorac. – I Sahim osedla za Gariba jednoga džinskog riđana, pa Garib uze ratnu opremu, iziđe iz šatora i uzjaha konja, a iziđoše i odredi džinova u oklopima. A Barakan i njegovi ljudi pojahaše konje, pa se ratnici svrstaše u redove, a zatim se vojske počeše boriti, ali vratnice boja prvi otvori car Garib. On dotjera konja na bojno polje, pa isuka mač Nuhina sina Jafisa – mir neka mu je! – a iz mača poče izbijati jasna svjetlost koja je zasjenjivala oči svim džinovima, te se strah od njega useli u srca. I Garib se titrao mačem dok nije zanio razum džinova, a zatim povika: – Alah je velik! Ja sam car Garib, car Iraka! Nema druge vjere osim vjere Alahova prijatelja Ibrahima!

A kad je Barakan čuo te Garibove riječi, on uzviknu: – Evo onoga koji je izdao vjeru sina moga strica i koji ga je izveo iz njegove vjere! Tako mi moje vjere, ja neću sjesti na svoje prijestolje dok Garibu ne odsiječem glavu, dok mu ne ugasim dah i dok ne vratim sina svoga strica i njegove ljude u njihovu vjeru! A ako mi se tko usprotivi, ubit ću ga. – I on uzjaha jednoga slona bijelog kao papir, sličnog visokoj kuli, pa viknu na nj i udari ga čeličnim kopljem koje mu utone u meso, te on zarika. I tako se Barakan uputi k bojnome polju, k mjestu boja i borbe, a kad se približio Garibu, reče mu: – O, psu među ljudima, šta te je to dovelo u našu zemlju? Ti si pokvario sina moga strica i njegove ljude, jer si ih preveo iz jedne vjere u drugu! Znaj da je današnji dan posljednji dan tvoga života! – I Garib uzviknu poslije tih riječi: – Dalje od mene, najništavniji među džinovima! – A Barakan izvuče topuz, pa zamahnu njime i baci ga na Gariba, ali ga ne pogodi, te baci drugi topuz, a Garib ga prihvati, pa zamahne njime i udari Barakanova slona. I topuz uđe slonu na jednu a iziđe na drugu slabinu, te on pade mrtav na zemlju, a Barakan se svali kao visoka palma. I Garib mu ne dade ni da se makne, već ga udari mačem Nuhina sina Jafisa po deblu njegova vrata, te se Barakan onesvijesti. A maridi pojuriše k njemu, pa mu svezaše ruke, a i Barakanovi ljudi pogledaše u svoga cara, pa jurnuše želeći da ga oslobode, ali Garib jurnu na njih, a s njim jurnuše i pravovjerni džinovi. Alah je dao odvažnost Garibu – on je umilostivio cara koji odgovara i utolio žeđ za osvetom čarobnim mačem, te je bio smrvljen svaki onaj koga je udario njime, a duša mu se pretvorila u pepeo u vatri prije no što je stigla da se uznese! – I pravovjerni jurnuše na bezbožne džinove, pa jedni na druge počeše bacati ognjene strijele, te se dim raširi, a Garib je viteški jahao desno i lijevo među nevjernicima, koji se raspršiše pred njim. I car Garib stiže do šatora cara Barakana, pored kojeg su stajali al-Kajladžan i al-Kuradžan, pa

viknu maridima: – Razvežite svoga gospodara! – te ga oni razvezaše i skinuše mu okove...

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade šesto pedeset šesta noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da im je nakon toga car Muriš 656. NOĆ
rekao: – Donesite mi ratnu opremu i dovedite mi jednoga konja koji leti! – A car je imao dva konja koji su letjeli po zraku, pa je jednoga dao Garibu, dok je drugi ostao njemu, te mu dovedoše toga konja, pošto je uzeo ratnu opremu. I tada jurnuše car Muriš i Garib, a konji su letjeli noseći ih, dok su za njima letjeli njihovi ljudi. I carevi su vikali: – Alah je velik! a odgovarale su im zemlje i planine, doline i brežuljci. I tako oni pobiše mnogo stvorenja – više od trideset hiljada marida i šejtana – pa se vratiše i uđoše u Jafisov grad. I carevi sjedoše na mjesta veličine, pa počeše tražiti Barakana, ali ga ne nađoše, jer su ga morali ostaviti zarobljena zbog borbe, a jedan marid među njegovim slugama brzo dođe, pa ga razveza i odnese, leteći iznad ljudi. I Barakan tada vidje da su neki njegovi ljudi poginuli, a da ostali bježe. I tako ifrit poleti s njim prema nebu, a zatim se spusti na zlatni dvor u Kornalinskome gradu, pa car Barakan sjedne na prijestolje svoga carstva. A onda mu dođoše ljudi koji bjehu iznijeli živu glavu poslije pogibije, pa ga pozdraviše i čestitaše mu na sretnom dolasku – O, ljudi – reče im car – kakav mi je to sretan dolazak kad mi je vojska izginula, a mene su samog zarobili dušmani i ukaljali mi obraz među džinskim plemenima? – O, care – odgovoriše Barakanovi ljudi – carevi su oduvijek bili poražavani ili su poražavali druge! – Ali car uzviknu: – Ja ću se svakako osvetiti i tako sprati ljagu s obraza, jer ću inače biti ruglo za džinska plemena. – A zatim car napisa pisma, pa ih posla stanovnicima tvrđava, te oni dođoše, poslušni i pokorni, a Barakan izvrši smotru vojske i vidje da u njoj ima trista hiljada i dvadeset hiljada marida, divova i šejtana. – Šta ti je potrebno? – zapitaše oni cara, a on im reče: – Spremajte se za put na koji ćemo poći za tri dana – a džinovi mu odgovoriše: – Slušamo i pokoravamo se!

Eto šta je bilo s carem Barakanom.

Što se pak tiče cara Muriša, on se vrati, pa poče tražiti Barakana, ali ga ne nađe, te osjeti da mu je teško zbog toga i uzviknu: – Da smo postavili sto marida da ga čuvaju, on ne bi pobjegao! – Ali, kud može i kako može pobjeći od nas? – A potom Muriš reče Garibu: – Znaj, o, brate, da je Barakan vjeroloman čovjek i da će nam se osvetiti bez oklijevanja, a svakako će prikupiti i svoje odrede, pa će s njima doći amo. Hoću da ga stignem dok je još slab od poraza koji je pretrpio. – Baš misliš kako valja, te se tome ne može ništa prigovoriti! – uzviknu Garib. I Muriš reče Garibu: – O, brate, neka vas maridi odnesu u vašu zemlju, a mene ostavite da ratujem s nevjernicima, ne bi li mi tako bilo lakše breme koje nosim. – Ne, tako mi blagog, velikodušnog zaštitnika, ja neću otići iz ovih zemalja dok ne zatrem sve bezbožne džinove i dok im Alah brzo ne pošalje duše u oganj, te će se spasiti samo onaj koji se klanja jedinom Alahu pokoriocu! – uzviknu Garib. – Ali pošalji Sahima u grad Oman,

možda će se tamo oporaviti od svoje bolesti! (a Sahim bijaše bolestan). – I Muriš viknu maridima: – Odnesite Sahima i ovaj novac i poklone u grad Oman! – a oni mu odgovoriše: – Slušamo i pokoravamo se!

I maridi poniješe Sahima i poklone, pa se uputiše u zemlje u kojima žive ljudi. A Muriš napisa pisma, pa ih posla u svoje tvrđave i svojim namjesnicima, te oni dođoše, a bješe ih sto hiljada i šezdeset hiljada. – I svi se oni okupiše, pa pođoše, uputivši se zlatnom dvoru, koji se nalazio u Kornalinskoj zemlji. I, tako putujući, za jedan dan prevališe put koji se može prijeći za godinu dana, pa pođoše u jednu dolinu i razmjestiše se da se u njoj odmore. I svi su oni spavali u toj dolini dok ne nastade jutro, a onda htjedoše krenuti na put, ali se odjednom pojavi jedan džinski odred, pa džinovi povikaše, a obje se vojske sukobiše u toj dolini i jurnuše jedna na drugu, te tako mnogi izginuše. A okršaj bješe sve ljući, i potres sve jači, i sve se naglo okrene. I dođe ono što je važno, i ode ono što se zamišljalo, i prestadoše pričanja i razgovori, i prekinuše se dugi životi, i bezbožnici utonuše u poniženje i pomračenje uma. I Garib pojuri objavljujući da postoji jedan jedini višnji bog kome se ljudi klanjaju, pa poče sjeći vratove, ostavljajući glave da se kotrljaju po prašini, i veče još ne bješe nastalo, a pogibe oko sedamdeset hiljada bezbožnika. I onda ljudi počeše udarati u bubnjeve, objavljujući da je borba završena, te ratnici ostaviše jedni druge . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade šesto pedeset sedma noć, ona reče:

657. NOĆ – Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da su se vojnici razišli, a da su onda Muriš i Garib otišli u svoje šatore, pošto su najprije obrisali svoje oružje. Zatim im ljudi doniješe večeru, te se obojica prihvatiše i čestitaše jedan drugome na sreći (a bilo je poginulo više od deset hiljada marida iz njihove vojske).

Što se pak tiče Barakana, on ode u svoj šator, tugujući za svojim izginulim pomoćnicima, pa reče: – O, ljudi, da smo se borili s dušmanima tri dana, oni bi nas potamanili sve do jednoga. – Pa šta onda da radimo, o, care? – zapitaše ga oni, a on im reče: – Jurišat ćemo na njih po mrkloj noći, dok spavaju, pa nećemo ostaviti nijednog njihovog čovjeka da javi šta je bilo. Pripremite se, dakle, pa napadnite na svoje dušmane i jurnite na njih kao jedan čovjek.

I Barakanovi ljudi rekoše: – Slušamo i pokoravamo se! – pa se počeše pripremati za napad. A među njima bješe jedan marid koji se zvao Džaland, pa njemu islam priraste za srce, te ode od nevjernika kad vidje šta oni namjeravaju. I on ode Murišu i caru Garibu, pa im reče šta su smislili nevjernici. I Muriš se okrene licem Garibu, pa ga zapita: – O, brate, šta da radimo? – A Garib mu odgovori: – Noćas ćemo napasti nevjernike, pa ćemo ih raspršiti po pustinjama i pustarama po volji svemoćnoga cara. – A zatim Garib pozva džinske vojskovođe, pa im reče: – Uzmite ratnu opremu, a neka je uzmu i vaši ljudi, pa neka neprimjetno izlazi jedna stotina za drugom i neka se sakriju po planinama, a šatore ostavite prazne. A kad budete vidjeli da se dušmani nalaze

između šatora, napadnite ih sa svih strana. Budite što odlučniji i uzdajte se u svoga gospoda! Alah će vam pružiti potporu, a ja ću biti s vama.

I dođe noć, te nevjerici pojuriše k šatorima, pozivajući u pomoć vatru i svjetlost, a kad se oni nađoše među šatorima, pravovjerni nasrnuše na njih, pozivajući u pomoć gospoda svjetova i kličući: – O, ti, koji si milostiviji od svih koji su milostivi, o, tvorče svih stvorenja! – i ostaviše bezbožnike pokošene i ohlađene. I jutro još ne bješe nastalo, a navjernici postaše tijela bez duše, dok živi odjuriše u pustare i doline. I Muriš i Garib se vratiše pobjedonosno, s Alahovom pomoću, te opljačkaše nevjernike i uzeše im imovinu, a zatim prespavaše tu noć do jutra, pa pođoše uputivši se u Kornalinski grad i u zlatan dvor.

Što se pak tiče Barakana, on vidje da je rat nepovoljan za nj, jer je po mrkloj noći izginula većina njegovih ljudi, te okrene leđa, da pobjegne s onima koji izniješe živu glavu, i tako stigne u svoj grad. I Barakan uđe u svoj dvor, pa okupi svoje odrede i reče svojim ljudima: – O, ljudi, neka svaki ponese ono što ima, pa neka mi se pridruži na planini Kaf, a ja ću biti tamo kod Plavoga cara, gospodara Šarenoga dvora:[56] on će im se osvetiti za nas. – I ljudi povedoše svoje žene i svoju djecu, a poniješe i svoju imovinu, pa se uputiše k planini Kaf. A Muriš i Garib stigoše u Kornalinski grad i u zlatni dvor, ali vidješe da su gradska vrata otvorena, a da u gradu nema nikoga da im što kaže. I Muriš onda povede Gariba, pa mu poče pokazivati Kornalinski grad i zlatni dvor. A temelji gradskih zidina bjehu od smaragda, gradska vrata od crvenoga kornalina sa srebrnim čavlima, a krovovi na kućama i dvorovima od aloja i sandalova drveta.

I ljudi uđoše u taj grad, pa se raziđoše po njegovim ulicama i uličicama i tako stigoše do zlatnoga dvora, gdje su prelazili iz jednoga prolaza u drugi, dok tako ne ugledaše jednu zgradu od carskog badahšanskog rubina, u kojoj podovi bjehu od smaragda i korunda! I Muriš i Garib uđoše u dvor, zaneseni njegovom ljepotom, pa su išli s jednoga mjesta na drugo, dok tako nisu prošli kroz sedam prolaza, a kad su ušli u sam dvor, ugledaše četiri trijema, i svaki trijem bješe drukčiji od ostalih, a nasred dvora bješe bazen od dukatskoga zlata, nad kojim bjehu načinjena četiri zlatna lava, iz čjih je šapa tekla voda, te tako carevi vidješe nešto što je pomutilo njihove misli. A trijem koji bijaše u prednjem dijelu dvorane bješe zastrt ćilimima, protkanim svilom u boji, a ispod njega bjehu dva prijestolja od dukatskog zlata, ukrašena biserjem i dragim kamenjem. I Muriš i Garib sjedoše na Barakanovo prijestolje, pa prirediše veliku svetkovinu u njegovu dvoru . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade šesto pedeset osma noć, ona reče:

658. NOĆ

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je Garib nakon svetkovine zapitao Muriša: – Kakav si plan smislio? – O, ljudski care – odgovori mu Muriš – ja sam poslao sto konjanika da saznaju gdje je Barakan – u kojem je mjestu – kako bismo mogli poći u stopu za njim. – I oni proboraviše tri dana u zlatnome dvoru, dok ne doletješe maridi, a onda se maridi vratiše, pa im rekoše

da je Barakan otišao na planinu Kaf i da je zatražio zaštitu od Plavoga cara, koji ga je uzeo pod svoju zaštitu. – I Muriš zapita Gariba: – Šta veliš na to, o, brate? – a Garib mu odgovori: – Ako mi ne jurnemo na njih, oni će jurnuti na nas. – I Muriš i Garib narediše svojim vojnicima da se pripremaju, kako bi poslije tri dana mogli krenuti na put, te se vojnici pripremiše i urediše, a zatim htjedoše krenuti, ali odjednom ugledaše one maride koji bjehu odnijeli Sahima i poklone. I ti maridi odoše Garibu, pa poljubiše zemlju pred njim, a on ih zapita kako su njegovi ljudi, ali mu maridi odgovoriše: – Tvoj brat Adžib je pobjegao poslije okršaja i otišao caru Jarubu-ibn-Kahtanu, uputivši se u indijske zemlje, a kad je otišao tome caru, ispričao mu je što mu se dogodilo s njegovim bratom i zatražio od njega zaštitu. I car ga je uzeo pod svoju zaštitu, pa je razaslao pisma svim svojim namjesnicima, te je tako okupio veliku vojsku koja nalikuje na debelo more, jer nema ni početka ni kraja, a taj car namjerava razoriti Irak.

I Garib sasluša maride, pa uzviknu: – Ne bilo tih nevjernika! Veliki Alah će dati da pobijedi islam, a ja ću im pokazati kako se bije i bori! – O, ljudski care – reče mu Muriš – kunem ti se najvećim imenom da ću svakako otići s tobom u tvoje carstvo i pobiti dušmane, ne bih li te tako doveo do onoga što želiš. – I Garib mu se zahvali, pa obojica provedoše tu noć s namjerom da sutradan krenu, a kad nastade jutro, ratnici krenuše na put i pođoše k planini Kaf.

I tako su išli cijeli dan, pa se uputiše u Šareni dvor i u Mramorni grad, a taj grad bješe sagrađen od kamena i mramora i bješe ga podigao Barik-ibn--Faki, džinski otac, koji je podigao i Šareni dvor, pa je dvor tako nazvan stoga, što je sagrađen od srebrnih i zlatnih opeka, kako nije sagrađen nijedan dvor ni u jednoj zemlji. A kad se približiše Mramornome gradu i kad im do njega ostade još pola dana hoda, ratnici sjahaše i padoše na počinak, a Muriš posla ljude da saznaju novosti. I glasnik se izgubi, a zatim se vrati, pa reče: – O, care, u Mramornome gradu ima toliko džinskih odreda koliko ima lišća na drveću ili kapi kiše. – A šta sad da radimo, o, ljudski care? – zapita Muriš Gariba, a on mu reče: – O, care, podijeli svoje ljude na četiri dijela, pa neka opkole neprijateljsku vojsku i neka uzviknu: »Alah je velik!« a zatim neka se povuku. I neka to bude u pola noći, pa gledaj šta će se zbiti među džinskim plemenima.

I Muriš pozva svoje ljude, pa ih podijeli onako kako mu bješe rekao Garib, a zatim ljudi uzeše oružje, pa pričekaše dok ne nastade ponoć, a onda pođoše i opkoliše neprijateljsku vojsku, vičući: – Alah je velik! Za vjeru Alahova prijatelja Ibrahima – mir neka mu je! – I nevjernici se probudiše, prestrašeni od tih riječi, pa počeše napadati jedni druge, i tako su se napadali dok ne zablista zora, te većina izginuše, a malo koji izvuče živu glavu. I Garib povika pravovjernim džinovima: – Jurišajte na one bezbožnike koji su iznijeli živu glavu! Evo, ja sam s vama, a Alah će vam pomoći! – I Muriš pojuri, a pojuri i Garib, koji je držao u ruci isukani smrtonosni mač, jedan od džinskih mačeva, pa poče odsijecati nosove, te osijedješe glave, a redovi vojnika udariše u bijeg.

I Garib uhvati Barakana, pa ga udari i oduze mu život, a zatim sjaha, obojen njegovom krvlju, pa to isto učini i s Plavim carem, te tako do svitanja ne ostade živ nijedan nevjernik, niti bješe koga da javi što je bilo s njima! I Muriš i Garib uđoše u Šareni dvor, pa vidješe da je u njegovim zidovima jedna opeka od zlata, a druga od srebra, dok pragovi u dvoru bjehu od biljura, a dvor je počivao na temelju od zelenog smaragda.

A u dvoru bijaše jedan bazen s česmom, a pored njega bjehu svileni ćilimi izvezeni zlatnom srmom i ukrašeni dragim kamenjem. I carevi vidješe tamo toliko blago da se to ne može ni nabrojiti ni opisati. Zatim uđoše u haremske odaje, pa vidješe da je harem čist i divan, a među ženama koje bjehu u njemu Garib ugleda jednu djevojku od koje ne bješe vidio ljepše. I ta je djevojka imala na sebi haljinu koja je vrijedila hiljadu dinara, a oko nje je stajalo sto robinja, koje su joj pridržavale skutove zlatnim kukama, te ona bješe među njima kao mjesec među zvijezdama. I Garib se smete i zbuni kad vidje tu ženu, te zapita jednu robinju: – Koja je ta djevojka? – To je Kaukaba-as-Sabah, kći Plavoga cara – odgovoriše mu ...

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade šesto pedeset deveta noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da se Garib, pošto je saznao tko je ta djevojka, okrenuo caru Murišu i rekao: – O, džinski care, ja hoću da se oženim ovom djevojkom. – A Muriš mu odgovori: – I dvor i sve blago i svu čeljad u njemu zaradio si svojim rukama, jer bi nas Barakan i Plavi car pobili sve do jednoga da ih ti nisi ubio, posluživši se lukavstvom. Novac je – tvoj novac, a svi oni koji žive u dvoru tvoji su robovi. – I Garib se zahvali Murišu za njegove lijepe riječi, pa priđe djevojci, pogleda je kako valja i zagleda se u nju i zavolje je velikom ljubavlju, a zaboravi Fahr-Tadžu, kćerku cara Sabura, cara Perzijanaca, Turaka i Dejlemićana, pa zaboravi i Mahdiju. A majka te djevojke je kći kitajskoga cara, koju Plavi car bijaše oteo iz njena dvora i oduzeo joj nevinost, te je ona zatrudnjela od njega i rodila mu kćerčicu, kojoj je on nadjenuo ime Kaukaba-as-Sabah,[57] zato što je bila lijepa i dražesna i gospodarica ljepotica. A majka joj je umrla kad joj bješe četrdeset dana, te su je do sedamnaeste godine uzgajali eunusi i babice, a onda se zbilo sve to i otac joj je poginuo, a Garib ju je zavolio velikom ljubavlju. I Garib stavi njenu ruku u svoju, pa joj ode u ložnicu te iste večeri i nađe je nevinu.

659. NOĆ

A ta djevojka je mrzila svoga oca, te se obradovala kad je čula da je poginuo. I Garib naredi ljudima da poruše Šareni dvor, te ga oni porušiše, pa Garib podijeli džinovima ono blago koje je našao u njemu, a njemu pripade trideset i jedna hiljada zlatnih i srebrnih opeka, dok mu drugoga blaga i skupocjenih metala pripade toliko da se ne može ni izračunati ni izbrojiti.

Potom car Muriš povede Gariba i poče mu pokazivati planinu Kaf i neobične i rijetke stvari na njoj, pa tako pođoše k Barakanovoj tvrđavi, a kad stigoše u nju, porušiše je i podijeliše blago koje su našli u njoj. Zatim se carevi uputiše u Muriševu tvrđavu i ostaše u njoj pet dana. Onda Garib zaželje da

ode u svoju zemlju, a Muriš mu reče: – O, ljudski care, i ja ću poći s tobom i ići ću pored tvoga stremena, pa ću te tako odvesti u tvoju zemlju. – Ne, tako mi Alahova prijatelja Ibrahima – uzviknu Garib – neću dopustiti da se zamaraš, a od tvojih ljudi neću uzeti nikoga osim al-Kajladžana i al-Kuradžana. – O, care, reče mu Muriš – povedi deset hiljada džinova-konjanika, pa neka budu s tobom i neka te služe. – Povest ću samo one koje ti spomenuh – odgovori Garib, a onda Muriš pozva hiljadu marida i naredi im da odnesu plijen koji bješe pripao Garibu i da otprate Gariba do njegove zemlje, dok dvojici marida, al-Kajladžanu i al-Kuradžanu, naredi da ostanu s Garibom i da ga slušaju. I maridi odgovoriše: – Slušamo i pokoravamo se! – a Garib im reče: – Odnesite blago i Kaukabu-as-Sabah! – I već htjede da uzjaše svoga letećeg konja, kadli mu Muriš reče: – Taj konj, o, brate, može živjeti samo u našoj zemlji, te će uginuti čim stigne u ljudsku zemlju. Ali ja imam jednoga morskoga konja, kakvoga nema ni u iračkoj ni u drugoj zemlji. – I Muriš zapovjedi ljudima da mu dovedu toga konja, a kad ga oni dovedoše i kad ga Garib ugleda, on postade pregrada između Gariba i njegova razuma. I potom zauzdaše toga konja, pa ga al-Kajladžan ponese, dok al-Kuradžan natovari na sebe sve što je mogao ponijeti, pa Muriš zagrli Gariba i zaplaka zbog rastanka s njim, te reče: – O, brate, ako te snađe nešto čemu ne možeš odoljeti, pošalji nekog po mene, pa ću ja doći s vojskom koja će razoriti zemlju i sve ono što je na njoj. – I Garib mu se zahvali za njegovu dobrotu i njegovu divnu odanost.

Zatim maridi poletješe s Garibom i konjem, pa za dva dana prevališe put koji se može prevaliti za pedeset godina, i tako se približiše gradu Omanu. Onda se maridi smjestiše u blizini grada, kako bi se mogli odmoriti, a Garib se obrati al-Kajladžanu i reče mu: – Otiđi mojim ljudima, pa vidi što je s njima. – I marid ode, a potom se vrati, pa reče: – O, care, pored tvoga grada je velika nevjernička vojska, slična debelom moru, a tvoji se ljudi bore s njom; oni su udarili u ratni bubanj, a al-Džamrakan je izišao na megdan. – A kad je čuo te riječi, Garib uzviknu: – Alah je velik! – i reče: – O, Kajladžane, osedlaj mi konja i daj mi ratnu opremu i koplje! Danas će se vidjeti na bojnom polju tko je vitez, a tko kukavica. – I al-Kajladžan ustade, pa donese Garibu ono što je zatražio, a Garib uze ratnu opremu i pripasa mač Nuhina sina Jafisa, pa uzjaha morskoga konja i pođe k vojsci i odredima. I onda mu rekoše al-Kajladžan i al-Kuradžan: – Odmaraj se, a pusti nas da udarimo na nevjernike i da ih rastjeramo po pustarama i pustinjama, kako nitko od njih ne bi mogao raspirivati vatru, ako nam pomogne visoki i svemoćni Alah. – Tako mi Alahova prijatelja Ibrahima – uzviknu Garib – pustit ću vas tek onda kad i sam budem uzjahao konja!

A uzrok dolaska te vojske bješe jedna čudna stvar...

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade noć kojom se puni šesto šezdeset noći, ona reče:

660. NOĆ – Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da se pored Garibova grada pojavila velika vojska. A evo što bijaše uzrok dolasku te vojske: Kad je Adžib do-

šao s vojkom Jaruba-ibn-Kahtana i kad je opkolio muslimane, na megdan su mu izišli al-Džamrakan i Sadan, kojima su se pridružili al-Kajladžan i al-Kuradžan, pa su oni razbili nevjerničku vojsku, te je Adžib udario u bijeg, rekavši: – O, ljudi, ako se vratite Jarubu-ibn-Kahtanu poslije pogibije njegove vojske i njegova sina, on će vam reći: – O, ljudi, da nije bilo vas, moji ljudi i moj sin ne bi poginuli – pa će vas pobiti sve do jednoga. Mislim da treba da odemo u indijske zemlje, caru Tarkananu, koji će se osvetiti za nas. – I Adžibovi ljudi rekoše: – Idi s nama, blagoslavila te vatra! – I tako oni pođoše, pa su išli danima i noćima dok nisu došli do grada Hinda, a onda zamoliše cara Tarkanana da im odobri da mu odu. I Tarkanan dopusti Adžibu da mu ode, te Adžib uđe, pa poljubi zemlju pred njim i poželje mu ono što se želi carevima, a zatim mu reče: – O, care, zaštiti me, zaštitila te vatra iz koje vrcaju varnice i čuvao te noćni mrak mrklom tamom! – I indijski car pogleda u Adžiba, pa ga zapita: – Tko si ti i šta hoćeš? – A Adžib mu reče: – Ja sam Adžib, car Iraka. Učinio mi je nažao moj brat, koji je prešao na islamsku vjeru, te ga sad slušaju robovi. On je osvojio mnoge zemlje i svejednako me je gonio iz jedne zemlje u drugu, pa sam došao da zatražim zaštitu od tebe i od tvoje moći. – I indijski car poče sjedati i ustajati kad je čuo te Adžibove riječi, a zatim uzviknu: – Tako mi vatre, osvetit ću se za tebe, a nikome neću dopustiti da se klanja čemu drugom do vatri, koja je moj gospod.

Potom car pozva svoga sina, pa mu reče: – O, čedo moje, spremi se za odlazak u Irak. Potamani sve one koji se nalaze u njemu, a sveži one koji se ne klanjaju vatri, pa ih udari na muke i unakazi, ali ih nemoj pobiti, već ih dovedi meni, kako bih ih ja mogao udariti na svakojake muke i nagnati ih da osjete šta je poniženje, pa da budu pouka onima koji se uče u naše vrijeme. – Zatim car odabra osamdeset hiljada boraca na konjima i osamdeset hiljada boraca na žirafama, a sa sinom posla i deset hiljada slonova koji su nosili nosiljke od sandalova drveta s rešetkama od zlatne trske, na kojima pločice i klinci bjehu od zlata i srebra, a na svakoj bješe prijestolje od zlata i smaragda. I car posla još i kola s oružjem, a u svakim kolima bješe po osam ljudi koji su se borili svakojakim oružjem. A carev sin bijaše junak svoga vremena i nije imao takmaca, a zvao se Rad-Šah. I vojska se okupljala deset dana, pa ratnici pođoše na put kao gomila oblaka, i tako su putovali dva mjeseca, dok se naposljetku ne približiše gradu Omanu i dok ga ne opkoliše, na Adžibovu radost, jer je on mislio da će pobijediti. I al-Džamrakan, Sadan i svi vitezovi dođoše na sredinu polja, a onda ljudi udariše u bubnjeve i konji zarzaše, a al-Kajladžan je promatrao sve to. I on se vrati, pa ispriča sve to Garibu koji uzjaha svoga ata, pa ga potjera i uđe u nevjerničku vojsku, gdje je čekao da mu netko iziđe na megdan i da otvori vratnice borbe.

A na bojno polje iziđe Sadan, pa i on poče pozivati na megdan, te mu na megdan iziđe jedan od indijskih vitezova, ali mu Sadan ne dade ni toliko vremena da se zaustavi pred njim, već ga udari buzdovanom i smrvi mu kosti, te se on nađe opružen na zemlji. Onda mu iziđe na megdan drugi, a on i njega ubi, pa iziđe i treći, a on i njega obori, i tako ih je Sadan ubijao sve dotle dok

nije pobio trideset vitezova. I onda mu iziđe na megdan indijski vitez koji se zvao Bataš-al-Akran, a bio je to vitez svoga vremena, jer je na bojnome polju, u boju i borbi, vrijedio koliko i pet hiljada vitezova, i on bješe stric cara Tarkanana. A kad je udario na Sadana, Bataš mu reče: – O, arabljanski psu, zar si u svome dostojanstvu dotle dospio da ubijaš indijske careve i junake i da odvodiš u ropstvo indijske vitezove! Današnji dan je posljednji dan tvoga zemaljskog života. – A Sadanu pocrvenješe oči kad je čuo te njegove riječi, te on jurnu na Bataša i udari ga buzdovanom, ali mu taj udarac ne pođe za rukom, već ga buzdovan povuče, te on sam pade na zemlju. I Sadan ne stiže ni da se pribere, a nevjernici ga svezaše i okovaše, pa ga odvukoše u svoj logor. I al-Džamrakan vidje da mu je drug dopao ropstva, te uzviknu: – Hej, za vjeru Alahova prijatelja Ibrahima! – pa udari konja petom i jurnu na Bataša-al-Akrana. A al-Džamrakan je viteški jahao neko vrijeme, a zatim Bataš nasrnu na nj, pa ga skine sa sedla, povukavši ga za rukav, i baci ga na zemlju. I nevjernici svezaše i njega, pa ga odvukoše u svoj logor, a Batašu su neprestano izlazili na megdan jedan vojskovođa za drugim, dok nije zarobio dvadeset i četiri muslimanske vojskovođe. I muslimane obuze velika žalost kad vidješe to, a Garib vidje šta je snašlo njegove vitezove, pa izvuče ispod koljena zlatan buzdovan koji bješe težak sto dvadeset ritala, a bješe to buzdovan džinskoga cara Barakana . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade šesto šezdeset prva noć, ona reče:

661. NOĆ

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je Garib vidio, šta je snašlo njegove vitezove i da je izvukao zlatni buzdovan, pa potjerao svoga morskoga konja, te je on potrčao pod njim kao vjetar. I Garib pojuri naprijed, pa se tako nađe nasred bojnoga polja, a onda viknu: – Alah je velik! On nam je dao pobjedu i pružio nam svoju potporu, a napustio je one koji ne priznaju vjeru Alahova prijatelja Ibrahima! – I Garib jurnu na Bataša i udari ga buzdovanom, te Bataš pade na zemlju, a Garib se okrene muslimanima, pa ugleda svoga brata Sahima-al-Laila, te mu reče: – Sveži ovoga psa! – I Sahim pojuri k Batašu čim je čuo Garibove riječi, pa ga čvrsto sveza i uhvati, a muslimanski su junaci s divljenjem gledali toga viteza, dok nevjernici zapitaše jedni druge: – Tko li je taj vitez što je izišao iz muslimanske vojske i zarobio našega druga?

A Garib je i dalje svejednako pozivao na megdan, te mu na megdan iziđe jedan vitez, ali ga Garib udari buzdovanom, pa on pade i opruži se na zemlji, a al-Kajladžan i al-Kuradžan ga svezaše, pa ga predadoše Sahimu. I tako je Garib zarobljavao jednoga viteza za drugim, dok nije pohvatao pedeset i dva viteza – sve uglednih vojskovođa. A dan bješe na izmaku i ljudi udariše u bubnjeve, objavljujući da je borba završena, te Garib ode s bojnoga polja u muslimanski logor, a tamo naprije naiđe na Sahima. I Sahim poljubi Garibovu nogu koja bješe u stremenu, pa uzviknu: – Ne osušile ti se ruke, o, viteže vremena! Reci nam tko si, junače! – A onda Garib podigne vizir s lica, te ga Sahim prepozna i reče: – O, ljudi, to je naš car i naš gospodar Garib, koji je

došao iz džinske zemlje! – A kad čuše da se spominje njihov car, muslimani brže-bolje sjahaše sa svojih konja, pa mu priđoše i počeše mu ljubiti noge u stremenima, želeći mu mira i radujući se njegovu sretnom dolasku.

Zatim ratnici uđoše s Garibom u grad Oman, pa se Garib spusti i sjedne na prijestolje svoga carstva, a njegovi ljudi ga okružiše, obuzeti najvećom radošću. Onda im doniješe hrane, pa se prihvatiše, a zatim im Garib ispriča sve što mu se dogodilo zbog džinskih plemena na planini Kaf, te se njegovi ljudi začudiše i odadoše hvalu Alahu za njegovo spasenje, a al-Kajladžan i al-Kuradžan nisu ostavljali Gariba.

Zatim Garib naredi svojim ljudima da odu kućama, kako bi mogli spavati, te se oni raziđoše i odoše svojim kućama, a pored njega ne ostade nitko, osim dvojice marida. I Garib zapita maride: – Možete li me odnijeti u Kufu, kako bih mogao uživati u svome haremu, pa da me pred kraj noći vratite amo? – O, gospodaru – odgovoriše mu maridi – to je najlakša stvar koju si mogao zatražiti! – A konjanik koji se žurio mogao je prevaliti put od Omana do Kufe za šezdeset dana.

I al-Kajladžan reče al-Kuradžanu: – Odnesi ga ti tamo, a ja ću ga donijeti otuda – pa al-Kajladžan ponese Gariba, a al-Kuradžan poleti uporedo s njim, te tako stigoše u Kufu za manje od jednoga sata, a onda skrenuše k dvorskim vratima. I Garib uđe u dvor i ode svome stricu al-Damigu, koji ustade čim ga je ugledao, pa ga pozdravi, a Garib ga zapita: – Kako je moja žena Kaukaba-as-Sabah[58] i moja žena Mahdija? – A ad-Damig mu odgovori: – Zdrave su i sretne. – I eunuh ode u harem, pa reče ženama da je došao Garib, a one se obradovaše i zacikaše od radosti i dadoše eunuhu poklon za tu vijest. Potom car Garib uđe u harem, a žene poustajaše, pa ga pozdraviše. I Garib poče razgovarati sa ženama, a uto dođe i ad-Damig, kome Garib ispriča sve što mu se dogodilo s džinovima, te se začudiše i ad-Damig i žene.

I Garib prespava ostatak noći s Kaukabom-as-Sabah, a kad se približi zora, oprosti se s rođacima, ženama i svojim stricem ad-Damigom, pa ode maridima i sjedne na al-Kuradžanova leđa, te al-Kuradžan poleti, a s njim uporedo i al-Kajladžan, pa tako stigoše u Oman prije no što se razišao mrak. I Garib uze ratnu opremu, a uzeše je i njegovi ljudi, pa otvoriše gradska vrata po carevu naređenju, kadli odjednom dojaha jedan vitez iz bezbožničkog logora, koji dovede al-Džamrakana, diva Sadana i zarobljene vojskovođe koje on bješe oslobodio. I on ih preda Garibu, muslimanskom caru, a muslimani se obradovaše njihovu spasenju. Zatim ratnici navukoše oklope, pa pojahaše konje (a ljudi već bjehu udarili u ratne bubnjave) i spremiše se za boj i borbu. I nevjernici pojahaše konje, pa se svrstaše u redove . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade šesto šezdeset druga noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da su muslimanski ratnici otišli 662.
na polje boja i borbe, a da je vratnice rata prvi otvorio car Garib. I on izvuče NOĆ
iz korica svoj smrtonosni mač – mač Nuhina sina Jafisa (mir neka mu je!) –

pa utjera svoga konja među redove i povika: – Dosta je moga zla onome tko me zna, a ako me tko ne zna, ja ću mu pružiti priliku da me upozna! Ja sam car Garib, car Iraka i Jemena, ja sam Garib, Adžibov brat. – I Rad-Šah, sin indijskoga cara, ču te Garibove riječi, pa povika: – Dovedite mi Adžiba! – te mu ga dovedoše, a Rad-Šah mu reče: – Ti znaš da je sve ovo tvoje maslo i da si ti uzrok ovoga meteža. Eno ti brata na bojnome polju, na mjestu boja i borbe! Iziđi mu na megdan pa ga zarobi i dovedi mi ga, a ja ću ga naopako metnuti na devu i unakazit ću ga prije no što stignem u Indiju. – O, care, pošalji mu nekog drugog na megdan, jer sam se ja razbolio – reče mu Adžib. I Rad-Šah poče siktati i krkljati kad je čuo te njegove riječi, a zatim uzviknu: – Tako mi vatre iz koje vrcaju varnice, i svjetlosti, i hlada i žege, ako ne odeš na megdan svome bratu i ako mi ga brzo ne dovedeš, ja ću ti odsjeći glavu i ugasit ću ti dah! – I Adžib pođe i potjera svoga konja, okrijepivši srce, pa se približi bratu na bojnome polju i uzviknu: – O, arabljanski psu, o, čovječe odvratniji od svih ljudi koji su nabijali kolje za šatore, zar ti da se takmičiš s carevima! Primi ovo što ti dolazi, dakle, i raduj se svojoj smrti! – I Garib sasluša njegove riječi, pa ga zapita: – Koji si ti car? – A Adžib mu odgovori: – Ja sam tvoj brat, a današnji dan je posljednji dan tvoga života! – I Garib se uvjeri da je to njegov brat Adžib, te ciknu: – Osvetit ću ti se za svoga oca i svoju majku! – pa dade svoj mač al-Kajladžanu, a sam jurnu na Adžiba i udari ga buzdovanom, zadavši mu udarac nepokornog tlačioca, tako da mu zamalo ne polomi rebra. Zatim Garib uhvati Adžiba za vrat, pa ga povuče, te ga tako skine sa sedla i tresnu o zemlju, a oba marida dojuriše pa ga dobro svezaše i odvedoše ponižena i prezrena. A za sve to vrijeme Garib bijaše radostan, jer je zarobio svoga dušmanina, pa je izgovarao ove stihove:

Postigoh ja cilj svoj i posao završih, –
Neka ti je hvala i slava, gospode!

Izrastoh ništavan, ponižen i bijedan,
al' mi Alah dade sve što sam želio.

U zemljama car sam, robove pokorih,
A to ne bi bilo bez tebe, gospode!

I Rad-Šah vidje šta se dogodilo s Adžibom zbog njegova brata Gariba, te zatraži i uze ratnu opremu i oklop, pa dojaha na bojno polje. I on je tjerao svoga konja dok se nije približio caru Garibu, koji bijaše na mjestu boja i borbe, a onda povika: – O, najgnjusniji čovječe među Arabljanima i nosaču drva, zar si u svome dostojanstvu dospio dotle da zarobljavaš careve i vitezove! Sjaši s konja, pa sam sebi sveži ruke, a zatim me poljubi u nogu i oslobodi moje vitezove! Pođi sa mnom u moje carstvo u okovima i lancima, pa ću te postaviti za šeika[59] u našim zemljama, te ćeš imati koru kruha. – A Garib se tako nasmija na te njegove riječi da je pao nauznak, rekavši: – O, pobješnjeli psu i šugavi kurjače, vidjet ćeš tko će izvući deblji kraj!

Potom Garib viknu Sahimu: – Dovedi mi zarobljenike! – te mu ih Sahim dovede, a on im odsiječe glave. Onda Rad-Šah napadne Gariba iz sve snage i sudari se s njim onako kako se sudara nepokorni tlačilac, pa su se tako obojica vraćali, bježali jedan od drugoga i sudarali se dok ih ne uhvati mrak, a onda ljudi počeše udarati u bubnjeve, objavljujući da je borba završena . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade šesto šezdeset treća noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da su se onda borci razišli i svatko je otišao na svoju stranu. I ratnicima počeše čestitati na sretnom povratku, a muslimani rekoše caru Garibu: – Ti nemaš običaj da odugovlačiš borbu, o, care! – I Garib im odgovori: – O, ljudi, ja sam se borio s vitezovima i carevima, ali se nitko nije bolje borio od onoga viteza. Htio sam da potrgnem Jafisov mač, pa da ga udarim i da mu smrvim kosti i oduzmem život, ali odgodih to, misleći da ću ga zarobiti, pa da i on uzme udjela u islamu. 663. NOĆ

Eto šta je bilo s Garibom. Što se pak tiče Rad-Šaha, on je otišao u svoj šator, pa je sjeo na prijestolje, a zatim mu dođoše velikaši njegova naroda, pa ga zapitaše kakav mu je bio protivnik, a on im reče: – Tako mi vatre iz koje vrcaju varnice, ja u životu nisam vidio boljeg junaka od njega! Sutra ću ga zarobiti, pa ću ga povesti ponižena i prezrena! – I ratnici prespavaše tu noć do jutra, a onda ljudi počeše udarati u ratne bubnjeve, te se svi pripremiše za boj i borbu, pripasavši mačeve i podigavši buku. Zatim ratnici pojahaše snažne čistokrvne konje, pa izidoše iz logora i ispuniše brežuljke, doline i sve prostrane krajeve. A vratnice borbe prvi otvori odvažni vitez i hrabri lav – car Garib, koji poče viteški jahati i napadati dušmane, uzvikujući: – Ima li koga suparnika? – Ima li koga protivnika? Neka mi ne iziđe na megdan onaj koji je lijen ili slab! – Ali on još ne bješe izgovorio to, kadli mu na megdan iziđe Rad-Šah, koji je sjedio na jednome slonu velikom kao neka kupola. A na tome slonu bješe prijestolje, koje je bilo privezano za nj svilenim vrpcama, dok je gonič sjedio između slonovih ušiju, i držao u rukama jednu kuku kojom je udarao slona, te je on išao njišući se na desnu i lijevu stranu. A kad se slon približio, Garibov konj odskoči, jer vidje nešto što još nikada nije vidio, te Garib sjaha, pa dade konja al-Kajladžanu, a zatim isuka svoj ubojiti mač i pođe prema Rad-Šahu, idući pješice, te se tako nađe pred slonom. A kad je mislio da će biti pobijeđen u borbi s junakom nad junacima, Rad-Šah je nosio uza se jednu stvar i s njom je sjedao na prijestolje koje bješe na slonu, a ta stvar se zove al-havak (ona nalikuje na mrežu koja je pri dnu široka, a pri vrhu uska, dok na donjem dijelu ima alku kroz koju se može provući gajtan). I potom je Rad-Šah prilazio konjaniku i bacao na nj tu mrežu, vukući za gajtan, te je konjanik silazio s konja, a Rad-Šah ga odvodio u ropstvo. I tako je Rad-Šah pokoravao vitezove.

Kad mu se dakle približio Garib, Rad-Šah podigne onu ruku u kojoj je držao mrežu, pa tako baci mrežu da se ona raširila nad Garibom, a potom je povuče, te se Garib nađe na slonu, pored njega. I Rad-Šah povika na slona,

hoteći da se vrati u logor, ali al-Kajladžan i al-Kuradžan nisu ostavljali Gariba. Oni vidješe šta se dogodilo s njihovim gospodarom, te uhvatiše slona, a Garib se protegne u mreži i pokida je. Onda al-Kajladžan i al-Kuradžan jurnuše na Rad-Šaha, pa ga svezaše i povedoše vukući ga za uzicu od palmova lika. A ljudi jurnuše jedni na druge kao dva mora ili dvije planine koje se sudaraju, te se podigne prašina do oblaka na nebu. I ratnici pogledaše smrti u oči, i borba bješe sve ljuća, i krv se proli. Tako su se ratnici i dalje žestoko borili i bili, udarajući se iz sve snage, dok naposljetku dan ne poče izmicati i dok ne dođe noć sa svojim mrakom, a onda ljudi objaviše da je borba završena, udarajući u bubnjeve, te ratnici ostaviše jedni druge. I izginuše mnogi muslimani koji su toga dana sudjelovali u borbi, a većina bješe ranjena, i sve ih je to snašlo od boraca koji su jahali slonove i deve. I Garib osjeti da mu je teško na duši kad to vidje, te se obrati velikašima među svojim ljudima, pa ih zapita: – Šta mislite o tome? – O, care – rekoše mu oni – nama su naudili samo slonovi i žirafe, a da smo se mogli spasiti od njih, mi bismo pobijedili dušmane. – A al-Kajladžan i al-Kuradžan rekoše: – Nas dvojica ćemo isukati mačeve, pa ćemo jurnuti na njih i pobit ćemo velik broj njihovih vojnika. – Ali onda kroči naprijed jedan građanin iz Omana (a to bješe al-Džalandov savjetnik) – pa reče: – O, care, ja jamčim za tu vojsku, ako mi se budeš pokoravao i ako me budeš saslušao . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade šesto šezdeset četvrta noć, ona reče:

664. NOĆ

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je car Garib rekao vojskovođama: – Slušajte ovog majstora, pa ma šta vam on rekao! – a da su mu vojskovođe odgovorile: – Slušamo i pokoravamo se! – A taj čovjek odabra tada deset vojskovođa, pa ih zapita: – Koliko vitezova imate pod svojom komandom? – A oni mu rekoše: – Deset hiljada vitezova! – I taj čovjek ih onda povede i odvede u skladište oružja, pa dade vitezovima pet hiljada pušaka i nauči ih da pucaju iz njih. A kad zablista zora, nevjernici se opremiše, pa potjeraše ispred sebe slonove i žirafe, a ljudi bjehu naoružani do zuba. I tako izvedoše zvijeri, dok su njihovi vitezovi stajali ispred vojske, a Garib i njegovi ljudi pojahaše konje, pa se svrstaše u redove. I ljudi udariše u bubnjeve, a starješine pođoše naprijed i izvedoše zvijeri. I onaj čovjek viknu strijelcima, te se oni pozabaviše strijelama i puškama, pa strijele poletješe i tanad se poče zarivati zvijerima u rebra, te zvijeri zaurlaše, pa se okrenuše na vitezove i ratnike i počeše ih gaziti nogama. Potom muslimani jurnuše na bezbožnike i opkoliše ih s desne i s lijeve strane, a slonovi ih počeše gaziti, te se oni razbježaše po pustarama i pustinjama. I muslimani su ih gonili u stopu, držeći u rukama mačeve od indijskoga čelika, te se od slonova i žirafa spasi malo njih. A potom se Garib vrati sa svojim ljudima, radujući se pobjedi, pa sutradan ujutro podijeliše plijen.

Tako Garib i njegovi ljudi provedoše pet dana na tome mjestu, a potom car Garib sjedne na carsko prijestolje, pa pozva svoga brata Adžiba i reče mu: – O, psu, zašto okupljaš careve za borbu protiv nas, kad meni u borbi pomaže

onaj u čijoj je ruci vlast nad svakom stvari? Prijeđi na islam, pa ćeš se spasiti, a ja ti se neću osvetiti za oca i majku, već ću te opet postaviti za cara, što si i bio, a sam ću biti pod tvojom vlašću. – A Adžib sasluša te Garibove riječi, pa kaza: – Neću se rastati sa svojom vjerom! – te ga Garib zatvori i okova u željezne lance, a postavi sto snažnih robova da ga čuvaju.

Potom se Garib obrati Rad-Šahu, pa ga zapita: – Šta ti veliš o islamskoj vjeri? – A Rad-Šah mu odgovori: – O, gospodaru, ja ću prijeći na vašu vjeru: da ta vjera nije prava i divna, vi nas ne biste savladali. Pruži ruku, a ja ću posvjedočiti da nema drugoga boga osim Alaha, a da je Alahov prijatelj Ibrahim – Alahov poslanik. – I Garib se obradova kad vidje da je Rad-Šah prešao na islam, te ga zapita: – Je li ti se učvrstila u srcu slast vjere? – a on odgovori: – Jest, o, gospodaru! – Potom Garib reče Rad-Šahu: – Hoćeš li otići u svoju zemlju i u svoju carstvo? – O, care – odgovori mu Rad-Šah – otac će me ubiti, jer sam napustio njegovu vjeru. – Otići ću i ja s tobom – reče mu Garib – pa ću ti predati vlast nad tvojom zemljom, te će ti biti poslušni i kraljevi i robovi, a pomoću velikodušnog, darežljivog Alaha. – I Rad-Šah poljubi Garibovu ruku i nogu, a Garib bješe milostiv prema onome čovjeku koji je bio smislio plan za pobjedu nad dušmanima i poklonio mu mnogo novaca.

Zatim se Garib obrati al-Kajladžanu i al-Kuradžanu, pa im reče: – O, vođe džinova! – A oni mu odgovoriše: – Na službi! – I onda im Garib reče: – Hoću da me odnesete u indijske zemlje! – A maridi mu odgovoriše: – Slušamo i pokoravamo se! – I Garib povede al-Džamrakana i Sadana, koje ponese al-Kuradžan, a Gariba i Rad-Šaha ponese al-Kajladžan, pa tako svi odoše u indijske zemlje . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade šesto šezdeset peta noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da su maridi ponijeli Gariba, al- 665.
-Džamrakana, diva Sadana i Rad-Šaha u indijske zemlje. A bili su poletjeli o NOĆ
sunčevu zalasku i stigoše u Kašmir prije nego što je došao kraj noći, pa se tamo spustiše na jedan dvor, a zatim siđoše niz dvorske stepenice. A car Tarkanan bijaše čuo od bjegunaca što se dogodilo s njegovim sinom i njegovom vojskom, te je znao da su svi oni na velikoj muci i da mu sin ne spava niti uživa u čemu. I Tarkanan poče razmišljati o svom slučaju i onome što mu se dogodilo, a uto nahrupi gomila došljaka, među kojima ugleda i svoga sina, te se zbuni, a obuze ga i strah od marida. Onda mu se obrati njegov sin Rad-Šah, koji uzviknu: – Kamo ćeš, o, izdajniče, o, pokloniče vatre? Okani se klanjanja vatri, pa se klanjaj svemoćnome caru, tvorcu noći i dana, do koga ne dospijevaju pogledi! – A njegov otac dočepa željezni buzdovan čim je čuo te riječi, pa ga baci na Rad-Šaha, ali se on izmakne, te buzdovan pade u jedan kut sobe i tamo razbi tri kamena. – O, psu – reče Tarkanan Rad-Šahu – ti si upropastio vojsku i pogazio svoju vjeru, pa si došao da i mene izvedeš iz moje vjere! – I Tarkanan jurnu na Rad-Šaha, ali ga dočeka Garib, koji ga udari po vratu i obori, a al-Kajladžan i al-Kuradžan ga dobro svezaše, zategnuvši užad, dok sve žene po-

bjegoše iz harema. Zatim Garib sjede na carsko prijestolje, pa reče Rad-Šahu: – Sudi svome ocu! – Na to se Rad-Šah obrati Tarkananu i reče mu: – O, zabludjeli starče, prijeđi na islam, pa ćeš se spasiti ognja i gnjeva svemoćnoga gospoda! – ali mu Tarkanan odgovori: – Umrijet ću, a neću se odreći svoje vjere! – I onda Garib izvuče iz korica svoj smrtonosni mač, pa udari njime Tarkanana, koji pade na zemlju presječen na dvije polovine, a Alah pohita da mu pošalje dušu u oganj. I Garib naredi ljudima da ga objese o dvorska vrata, te oni objesiše jednu polovinu njegova tijela s desne strane, a drugu polovinu s lijeve. Potom svi oni provedoše vrijeme koje im bješe preostalo do kraja dana, pa Garib naredi Rad-Šahu da obuče carsko odijelo, te ga on obuče i sjedne na prijestolje svoga oca, a Garib sjedne s desne strane, dok al-Kajladžan, al-Kuradžan, al-Džamrakan i div Sadan stadoše desno i lijevo od njih. I car Garib im reče: – Svežite svakog velikaša koji naiđe, i ne dajte ni jednom da vam izmakne iz ruku! – A oni mu odgovoriše: – Slušamo i pokoravamo se!

Poslije toga u dvor poćeše dolaziti vojskovođe da služe cara, a prvi uđe najstariji vojskovođa. I on vidje da je car obješen i presječen na dvije polovine, te se zbuni, a al-Kajladžan onda jurnu na nj, pa ga povuče za vrat i obori, a zatim ga sveže i odvuče u dvor. I tako al-Kajladžan sveza trista pedeset vojskovođa prije no što je zašlo sunce, pa ih sve položi pred Gariba. – O, ljudi – reče im Garib – jeste li vidjeli da vam je car obješen o dvorska vrata? – Tko je to učinio s njim? – zapitaše vojskovođe, a Garib im reče: – Ja sam to učinio pomoću velikog Alaha, a učinit ću to i sa svakim onim koji mi se bude usprotivio. – Šta hoćeš od nas? – zapitaše vojskovođe, a Garib im reče: – Ja sam Garib, car Iraka, i ja sam pobio vaše vitezove. Rad-Šah je prešao na islamsku vjeru, te je postao veliki car i vaš vladar. Prijeđite i vi na islam, pa ćete se spasiti, a nemojte se protiviti – kajat ćete se. – I svi oni izgovoriše molitvu, pa se tako uvrstiše u sretne ljude, a Garib ih zapita: – Osjećate li doista slast vjere u svojim srcima? – Osjećamo – odgovoriše mu vojskovođe, te Garib naredi svojim ljudima da ih razvežu, a kad ih oni razvezaše, nagradi ih i reče im: – Idite svojim ljudima pa im predložite da prijeđu na islamsku vjeru; ostavite one koji budu prešli u islam, a pobijte sve one koji to ne htjednu učiniti . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade šesto šezdeset šesta noć, ona reče:

666. NOĆ

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da su ratnici tada otišli, pa su skupili ljude koji im bjehu potčinjeni i kojima su zapovijedali, te su ih obavijestili o onome što je bilo, a zatim im predložili da prijeđu na islam, te se ratnici predadoše Alahu, osim malo njih, koje pobiše. I Garibu ispričaše to, te on poče slaviti velikog Alaha i odade mu hvalu, rekavši: – Neka je hvala Alahu što nam je olakšao taj posao, te smo ga svršili bez boja!

I Garib ostade u indijskom Kašmiru četrdeset dana, koliko mu je trebalo da poruši kuće i mjesta gdje su se ljudi klanjali vatri i da mjesto njih podigne male i velike džamije, a Rad-Šah za to vrijeme spremi kovčege pune rijetkosti i poklona koji se ne mogu opisati, pa sve to posla na lađe.

Zatim Garib sjedne na al-Kajladžanova leđa, a Sadan i al-Džamrakan sjednu na al-Kuradžanova leđa, pošto su se oprostili jedni od drugih, pa maridi poletješe s njima i tako su letjeli do kraja noći. I zora još nije zablistala, a oni već bjehu u gradu Omanu, gdje ih dočekaše rođaci, koji se pozdraviše s njima, radujući im se. I Garib stiže do kufskih gradskih vrata, a onda naredi da mu dovedu brata Adžiba, te mu ga dovedoše, a on naredi ljudima da ga razapnu. I Sahim donese željezne kuke, pa ih zabi Adžibu ispod koljena, te ga tako objesiše o kufska gradska vrata, a potom Garib naredi ljudima da ga gađaju strijelama, te su ga oni gađali sve dotle dok ne postade sličan ježu. Zatim Garib uđe u Kufu i ode u svoj dvor, pa sjedne na carsko prijestolje i provede taj dan sudeći ljudima, i sudio im je do kraja dana. A potom ode u svoj harem i nađe tamo Kaukabu-as-Sabah, koja ustade pred njim i zagrli ga, a robinje mu čestitaše na sretnom povratku. I toga dana i te noći Garib ostade s Kaukabom-as-Sabah.

A kad nastade jutro, Garib ustade, uze avdes i očita jutarnju molitvu, pa se poče pripremati za vjenčanje s Mahdijom, a za svadbu zakla tri hiljade ovnova, dvije hiljade krava, hiljadu koza, pet stotina deva, četiri hiljade kokošiju, mnogo gusaka i pet stotina konja, te to bješe svadba kakvu nitko nije priredio u to doba. Zatim Garib ode s Mahdijom u ložnicu i oduze joj nevinost, i tako provede u Kufi deset dana, a onda preporuči svome stricu da bude pravedan prema podanicima, pa ode sa svojim haremom i svojim vitezovima, i putovao je sve dotle dok nije došao do one lađe na kojoj bjehu pokloni i rijetkosti, a onda razdijeli svojim vitezovima i lađe i sve ono što bijaše na njima, te se vitezovi obogatiše. A zatim pođoše dalje, pa su išli sve dotle dok nisu ušli u grad Babil, a onda Garib nagradi svoga brata Sahima . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade šesto šezdeset sedma noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je Garib nagradio svoga brata 667.
Sahima počasnim odijelom i da ga je postavio za sultana toga grada. I Garib NOĆ
ostade s bratom deset dana, a potom ode, pa je putovao sa svojim haremom i svojim vitezovima sve dotle dok nije stigao u tvrđavu diva Sadana, gdje su se odmarali pet dana, a onda reče al-Kajladžanu i al-Kuradžanu: – Idite u Izbanir-al-Madain, pa uđite u dvor Kisre i raspitajte se o Fahr-Tadži, a dovedite mi nekog čovjeka iz careve okoline, kako bi mi on mogao reći šta se dogodilo. – I maridi rekoše: – Slušamo i pokoravamo se! – pa obojica odoše u Izbanir-al-Madain, a dok su letjeli između neba i zemlje, ugledaše neku veliku vojsku koja bješe slična debelome moru, te al-Kajladžan reče al-Kuradžanu: – Hajde da siđemo, pa da vidimo kakva je to vojska. – I maridi siđoše, pa se umiješaše među ratnike i tako saznaše da su to Perzijanci. I oni zapitaše neke ljude čija je to vojska i kamo ide, a ljudi im rekoše: – Idemo na Gariba, pa ćemo ubiti njega i one koji su s njim. – A kad čuše te riječi, maridi se uputiše k šatoru u kome bijaše car, vođa tih ratnika (a on se zvao Rustum), pa pričekaše dok Perzijanci nisu zaspali u svojim posteljama i dok nije zaspao car u svome kre-

vetu, a onda podigoše i krevet i cara, pa izletješe iz tvrđave i odniješe ga u logor cara Gariba, kamo stigoše prije no što nastade ponoć. I maridi dođoše do ulaza u Garibov šator, pa rekoše: – Dopusti nam da uđemo! – a Garib ču to, te sjedne i reče: – Uđite! – I tada maridi uđoše s krevetom na kojem je spavao Rustum. – Tko je to? – zapita Garib maride, a oni mu odgovoriše: – To je jedan od perzijskih careva, a s njim je došla i velika vojska. Došao je zato što želi da ubije i tebe i tvoje ljude, te smo ti ga donijeli, kako bi ti on sam mogao reći ono što hoćeš. – Dovedite mi sto vitezova! – reče im Garib, te mu ih oni dovedoše, a Garib im reče: – Potrgnite mačeve iz korica, pa stanite iznad glave ovoga Perzijanca. – I vitezovi učiniše to po Garibovu naređenju, a zatim probudiše Rustuma, te on otvori oči i vidje iznad svoje glave kupolu od mačeva. I Rustum zatvori oči, pa reče: – Kakav li je to ružan san? – a al-Kajladžan ga gurnu vrhom mača, te on sjede, pa zapita: – Gdje sam to? – Nalaziš se pred carem Garibom, zetom cara Perzijanaca. Kako se zoveš i kamo ideš? – reče mu marid. – I Rustum ču Garibovo ime, te pomisli i reče u sebi: – Spavam li ili sam budan? – A Sahim ga udari, rekavši mu: – Zašto ne odgovaraš nijednom riječju? – Onda Rustum podigne glavu, pa zapita: – Tko me je donio iz moga šatora, gdje sam bio među svojim ljudima? – Donijela su te ova dva marida – reče mu Garib, a Rustum napuni gaće čim je ugledao al-Kajladžana i al-Kuradžana.

Zatim maridi jurnuše na nj, iskesivši očnjake i držeći isukane mačeve, pa mu rekoše: – Zar nećeš da priđeš caru Garibu i da poljubiš zemlju pred njim? – A Rustum se uplaši od marida i uvjeri se da ne spava, te skoči na noge, pa poljubi zemlju i reče: – Blagoslovila te vatra i neka bi dugo poživio, o, care! – O, perzijski psu – reče mu Garib – vatri se ne treba klanjati, jer je ona štetna, a može biti od koristi samo za kuhanje jela! – A kome se onda valja klanjati? – zapita Rustum, a Garib mu odgovori: – Valja se klanjati Alahu koji te je stvorio i dao ti lik, a on je stvorio i nebo i zemlju. – A šta treba da kažem, pa da i ja postanem privrženik toga boga i da prijeđem na vašu vjeru? – Reci: Nema boga osim Alaha, a Ibrahim je Alahov prijatelj! – I Rustum izgovori molitvu, te se tako uvrsti u sretne ljude, a zatim reče: – Znaj, o, gopodaru, da je tvoj tast, car Sabur, tražio od mene da te ubijem i da me je poslao amo sa sto hiljada ljudi, naredivši mi da nikoga ne ostavimo živog. – I Garib sasluša njegove riječi, pa uzviknu: – Eto kako mi uzvraća, a ja sam mu spasio kćerku od nevolje i propasti! Alah će mu platiti za ono što je naumio! No reci mi kako se ti zoveš. – Rustum, vođa Saburove vojske – odgovori Perzijanac, a Garib mu kaza: – A ja sam vođa svoje vojske. O, Rustume, kako je kneginja Fahr-Tadža? – zapita potom Garib, a Rustum mu odgovori: – Neka je živa tvoja glava, o, care vremena! – A šta je bio uzrok njene smrti? – zapita ga Garib. – O, gospodaru – odgovori mu Rustum – kad si ti otišao svome bratu, jedna robinja je otišla caru Saburu, tvome tastu, pa ga je zapitala: – O, care, zar si ti naredio Garibu da spava pored moje gospodarice Fahr-Tadže? – a car je uzviknuo: – Nisam, tako mi vatre! – pa je potrgao mač, a zatim je otišao Fahr-Tadži i rekao joj: – Kako si smjela pustiti toga beduina da spava pored tebe, kad ti

on nije dao otkup niti je priredio svadbu? – O, babo, ti si mu dopustio da spava sa mnom – rekla mu je Fahr-Tadža. – A da li ti se približio? – zapitao je Sabur Fahr-Tadžu, a ona mu nije rekla ništa, već je oborila glavu. I onda je Sabur viknuo na babice i robinje, rekavši im: – Svežite ruke ovoj razvratnici i pregledajte je. – I žene su svezale Fahr-Tadžu, pa su je pregledale, a zatim su rekle: – O, care, ona više nije nevina! – I car je jurnuo na Fahr-Tadžu, hoteći da je ubije, ali je uto ustala njena majka, koja ju je obranila, rekavši caru: – O, care, nemoj je ubiti, jer ćeš se osramotiti; zatvori je negdje, pa neka tamo umre. – I car je držao Fahr-Tadžu u zatvoru dok nije nastala noć, a onda ju je poslao s dvojicom ljudi iz svoje okoline, kojima je rekao: – Odvedite je iz dvora, pa je bacite u rijeku Džejhun,[60] a nikome nemojte ništa kazati. – I ljudi učiniše to po carevu naređenju, te tako nestade spomena na Fahr-Tadžu i prođe njeno vrijeme . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade šesto šezdeset osma noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je Rustum ispričao Garibu Fahr-Tadžinu povijest i rekao mu da ju je otac utopio u rijeci. I Garibu se smrknu pred očima kad je čuo njegove riječi, a njegova se svojstva pogoršaše, te on uzviknu: – Tako mi Alahova prijatelja, ja ću otići tome psu, pa ću ga ubiti, a njegovu ću zemlju razoriti! – Zatim Garib posla pisma al-Džamrakanu, upravitelju Majfarikina i upravitelju Mosula, pa se obrati Rustumu i zapita ga: – Koliko si vojnika doveo? – Doveo sam sto hiljada perzijskih vitezova – odgovori Rustum, a Garib mu reče: – Idi svome narodu sa deset hiljada vitezova, pa ga povedi u rat, a ja ću ići za tobom. – I Rustum uzjaha konja, pa povede deset hiljada konjanika iz svoje vojske i ode s njima svome narodu, govoreći u sebi: – Učinit ću nešto čime ću osvjetlati obraz pred carem Garibom. 668. NOĆ

I Rustum je putovao tako sedam dana, pa se napokon toliko približio perzijskom logoru da mu je do Perzijanaca ostalo pola dana hoda. Onda Rustum podijeli svoje ratnike na četiri odreda, pa im reče: – Opkolite njihovu vojsku, pa je napadnite s mačem u ruci! – a ratnici mu odgovoriše: – Slušamo i pokoravamo se! – Zatim ratnici krenuše, pa su putovali od večeri do ponoći, a onda opkoliše perzijsku vojsku, koja se nije bojala ničega otkako je Rustum iščezao. I muslimani jurnuše na perzijsku vojsku i povikaše: – Alah je velik! – te se Perzijanci prenuše iza sna, a među njima zavitla mač, i pokliznuše im noge, i razgnjevi se na njih sveznajući car. I Rustum je harao među njima kao što hara vatra po suhom drveću, te se tako prije svršetka noći cijela perzijska vojska pretvori u izginule, bjegunce i ranjenike. A muslimani prigrabiše tovare i šatore, i blagajnu s novcem, i konje i deve, a potom se razmjestiše po perzijskim šatorima, gdje su se odmarali do dolaska cara Gariba. I Garib vidje šta je učinio Rustum i saznade kakvo je lukavstvo smislio da pobije Perzijance i da razbije njihovu vojsku, te ga nagradi i reče mu: – O, Rustume, ti si razbio Perzijance, te i plijen pripada tebi – a Rustum poljubi cara u ruku i zahvali mu se.

I muslimani su se odmarali cijeloga dana, a zatim pođoše i uputiše se u perzijsko carstvo, a bjegunci odoše caru Saburu, pa mu se požališe na jad, nesreću i strašne stvari, te ih Sabur zapita: – Šta vas je to snašlo i od koga vas je zadesilo to zlo? – I bjegunci ispričaše caru što se dogodilo, rekavši mu da su dušmani napali na njih po noćnom mraku, a Sabur ih zapita: – A tko je to napao na vas? – Na nas nije napao nitko drugi do izdajnik tvoje vojske, jer je on prešao na islam – rekoše bjegunci – a Garib nije ni došao do nas. – I car baci svoj vijenac kad je čuo sve to, pa uzviknu: – Sad nemamo kud! – pa se obrati svome sinu Badr-Šahu i reče mu: – O, čedo moje, za taj posao nemam nikoga osim tebe. – A Badr-Šah mu odgovori: – Tako mi tvoga života, o, babo, ja ću svakako dovesti Gariba i velikaše iz njegova plemena, a dovest ću ih u okovima i pobit ću sve one koji su s njima! – I Badr-Šah prebroji svoje ratnike, pa vidje da ih ima dvjesta hiljada i dvadeset hiljada. Zatim svi oni provedoše noć, namjeravajući da sutradan krenu, pa ujutro htjedoše poći, ali se odjednom podigne prašina koja je zastrla krajeve neba i pokrila oči onih koji su gledali. A car Sabur bješe pošao da se oprosti sa sinom, pa ugleda tu prašinu, te pozva glasnika i reče mu: – Izvidi kakva je to prašina! – I glasnik ode, a zatim se vrati, pa reče: – O, gospodaru, došao je car Garib sa svojim vitezovima!

Onda ljudi istovariše svežnjeve, pa se svrstaše u redove za borbu, a Garib se približi Izbanir-al-Madainu, pa vidje da se Perzijanci namjeravaju boriti, te pozva svoje ljude u boj, rekavši im: – Napadajte ih, blagoslovio vas Alah! – I zastavnici zamahnuše zastavama, a Arabljani i Perzijanci nagrnuše jedni na druge, i ljudi nagrnuše na ljude, a krv poteče potokom, i duše vidješe da će poginuti, i naprijed je stupao i jurišao junak, a kukavica okrenuo leđa i pobjegao. I ratnici nastaviše boj i borbu do kraja dana koji je izmicao, a onda ljudi udariše u bubnjeve i objaviše kraj borbe, te ratnici ostaviše jedni druge. I car Sabur naredi svojim ljudima da razapnu šatore pored dvorskih vrata, a i Garib razape šatore prema Perzijancima, pa se svi smjestiše u svojim šatorima . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade šesto šezdeset deveta noć, ona reče:

669. NOĆ

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da su se razdvojile vojske cara Gariba i cara Sabura i da su njihovi vojnici otišli u svoje šatore. A kad nastade jutro, ratnici pojahaše snažne čistokrvne konje, pa podigoše buku uzevši koplja i ponijevši ratnu opremu. I naprijed stupi jedan vitez, vojni starješina i odvažni lav, a vratnice borbe prvi otvori Rustum. I on dotjera svoga konja do sredine polja, pa povika: – Alah je velik! Ja sam Rustum, vođa arabljanskih i perzijskih vitezova! Ima li koga protivnika? Ima li koga suparnika? Neka mi danas ne izlaze na megdan oni koji su lijeni ili slabi! – I iz perzijske vojske iziđe mu na megdan Tuman, koji jurnu na nj, te i Rustum jurnu na Tumana. I među njima dođe do strašnih čarki, pa Rustum priskoči svome protivniku i udari ga svojim buzdovanom od sto deset ritala i pribi mu glavu uz grudi, te Tuman pade mrtav na zemlju, sav obliven krvlju. I caru Saburu ne bješe lako kad to vidje, te naredi svojim ljudima da napadnu muslimane, a oni ih napadoše, po-

zivajući u pomoć sunce, vlasnika sjaja, dok su muslimani dozivali u pomoć sveznajućeg cara.

A bješe sve više Perzijanaca koji su napadali Arabljane, primoravajući ih da ispiju čašu smrti, te Garib odlučno pođe naprijed, pa isuka svoj smrtonosni mač – Jafisov mač – i jurnu na Perzijance, dok su al-Kajladžan i al-Kuradžan išli pored njegovih stremena. I Garib se svejednako vraćao s mačem u ruci, dok tako ne prodre do zastavnika, a onda ga udari po glavi pljoštimice, te zastavnik pade na zemlju onesviješten, a maridi ga odniješe u logor. I Perzijanci vidješe da im je pala zastava, te okrenuše leđa i pobjegoše, uputivši se k gradskim vratima, ali su ih muslimani gonili s mačem u ruci do samih vrata. A Perzijanci se nagomilaše na vratima, gdje mnogi pomriješe, jer nisu mogli zatvoriti vrata. I onda Rustum, al-Džamrakan, Sadan, Sahim, ad-Damig, al-Kajladžan, al-Kuradžan i svi muslimani i vitezovi jednobošci jurnuše na heretike Perzijance koji su se nalazili na vratima, pa uličicama poteče krv kao potok. I onda Perzijanci povikaše: – Milost, milost! – te im muslimani oduzeše mačeve, a oni sami pobacaše oružje i opremu, pa ih potjeraše k šatorima kao ovnove. A Garib se vrati u svoj šator, pa ostavi oružje, i obuče svečanu odjeću, pošto je najprije oprao sa sebe bezbožničku krv.

Zatim Garib sjedne na prijestolje svoga carstva, pa zatraži od svojih ljudi da mu dovedu cara Perzijanaca, te mu ga oni dovedoše i metnuše ga preda nj, a Garib mu reče: – O, perzijski psu, šta te je potaklo da učiniš ono što si učinio sa svojom kćerkom? Kako si mogao misliti da ja nisam dobra prilika za nju? – O, care – odgovori mu Sabur – ne osuđuj me za ono što sam učinio – ja sam se već pokajao. Dočekao sam te i borio sam se s tobom samo zato što sam strahovao od tebe. – I car Garib sasluša te njegove riječi, pa naredi ljudima da ga polože i da ga izudaraju, te oni učiniše to po Garibovu naređenju, pa su ga udarali sve dotle dok Sabur nije prestao stenjati, a onda ga odniješe i pridružiše ostalim zatvorenicima. A zatim Garib pozva Perzijance, pa im predloži da prijeđu na islam, te tako sto dvadeset hiljada Perzijanaca postadoše muslimani, a ostali izginuše od mača. A na islam prijeđoše svi oni Perzijanci koji bjehu u gradu, pa Garib uđe u Izbanir-al-Madain u veličanstvenoj povorci, a zatim sjedne na prijestolje cara Sabura, cara Perzijanaca, i poče nagrađivati i darivati i razdavati plijen i zlato, darivajući Perzijance, koji ga zavolješe i poželješe mu da pobjeđuje, da bude velik i da dugo poživi.

Potom se Fahr-Tadžina majka sjeti svoje kćeri, pa joj priredi zadušnice, te se dvor ispuni kuknjavom i vriskom. I Garib ču glasove narikača, te uđe u dvor i zapita ih: – Šta vam je? – O, gospodaru, kad si ti došao, ja sam se sjetila svoje kćeri, pa sam rekla: – Da je zdrava, ona bi se zacijelo obradovala tvome dolasku – kaza mu Fahr-Tadžina majka. I Garib zaplaka od tuge za kneginjom, pa sjedne na prijestolje i reče: – Dovedite mi Sabura! – te mu ljudi dovedoše Sabura, koji je hramao u okovima, a on mu reče: – O, perzijski psu, šta si učinio sa svojom kćerkom? – Predao sam je tim i tim ljudima i rekao da je utope u rijeci Džejhunu – reče Sabur, a Garib pozva ta dva čovjeka, pa ih zapita: – Je li istina to što on kaže? – Jest – odgovoriše mu ti ljudi, samo što

je mi nismo utopili, o, care, jer smo se sažalili nad njom, te smo je pustili kad smo bili na obali Džejhuna, rekavši joj: – Gledaj da spasiš svoju dušu, a nemoj se vratiti u grad – on će ubiti i tebe i nas. – Eto šta znamo o tome . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade noć kojom se puni šesto sedamdeset noći, ona reče:

670. NOĆ – Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da su ta dva čovjeka ispričala caru Garibu Fahr-Tadžinu povijest i da je Garib saslušao ta dva čovjeka, pa je onda pozvao astrologe, a kad ovi dođoše, on im je rekao: – Gatajte u ploču s pijeskom, pa mi recite u kakvom je stanju Fahr-Tadža – da li je u okovima života ili je umrla. – I astrolozi uzeše ploču s pijeskom za gatanje, a potom rekoše Garibu: – O, care vremena, vidjeli smo da je kneginja u okovima života i da je rodila muško dijete, a da se oboje nalaze u jednom džinskom plemenu, ali će ona ostati daleko od tebe punih dvadeset godina. Izračunaj, dakle, koliko si vremena proveo na putu. – I Garib izračuna koliko je bio odsutan, pa vidje da je već proteklo osam godina, te uzviknu: – Nema moći ni sile do u visokog, velikog Alaha! – A potom posla izaslanike u tvrđave i utvrđenja koji bjehu pod vlašću cara Sabura, te mu iz njih dođoše pokorni stanovnici.

I tako je Garib sjedio u svome dvoru, kad odjednom ugleda prašinu koja prekri krajeve neba i od koje se zamrači sa svih strana, te pozva al-Kajladžana i al-Kuradžana, pa im reče: – Izvidite kakva je to prašina! – I oba marida odoše i uđoše u prašinu, a tamo uhvatiše jednoga konjanika, pa ga dovedoše i izvedoše pred Gariba. – Zapitaj njega, jer je on iz njihove vojske – rekoše maridi, a Garib zapita konjanika: – Čija je ta vojska? – O, care – odgovori mu zarobljenik – tu vojsku je doveo car Hirad-Šah, gospodar Širaza, koji hoće da se bori s tobom.

A evo šta je bilo uzrok tome:

Kad su se sukobili Sabur, car Perzijanaca, i Garib, i kad se dogodilo ono što se dogodilo, sin cara Sabura je pobjegao sa šačicom ljudi svoga oca, pa je išao sve dotle dok nije stigao u Širaz. Onda je otišao caru Hirad-Šahu, pa je poljubio zemlju (a suze su mu tekle niz obraze) i Hirad-Šah mu je rekao: – Podigni glavu, dječače, i reci mi zašto plačeš! – O, care – odgovorio mu je mladić – došao nam je jedan arabljanski car, koji se zove Garib, pa je osvojio carstvo moga oca i poubijao Perzijance, nagnavši ih da ispiju čašu smrti.

I mladić ispriča Hirad-Šahu sve što se dogodilo, od početka do kraja, a Hirad-Šah sasluša Saburova sina, pa ga zapita: – Je li zdrava moja žena? – Nju je uzeo Garib – odgovori carević, a Hirad-Šah uzviknu: – Tako mi glave na ramenu, ja neću ostaviti na zemljinu licu ni beduine ni muslimane!

Zatim car napisa pisma, pa ih posla svojim namjesnicima, te oni dođoše, a car Hirad-Šah prebroji vojnike i vidje da ih ima osamdeset pet hiljada. A potom car otvori skladišta, pa dade ljudima oklope, oružje i ratnu opremu i pođe s njima, idući tako sve dotle dok nije stigao do Izbanira-al-Madaina, a onda se smjesti s vojskom prema gradskim vratima. – I al-Kajladžan i al-Kuradžan priđoše Garibu, pa mu poljubiše koljeno i rekoše: – O, care, zaliječi nam srca i

prepusti tu vojsku nama. – Ona je pred vama! – reče im Garib, te maridi doletješe, pa se spustiše pored Hirad-Šahova šatora i vidješe da car sjedi na prijestolju svoje vlasti i da s njegove desne strane sjedi Saburov sin, dok vojskovođe stoje oko njega, svrstane u dva reda, i dogovaraju se kako da pobiju muslimane. I al-Karadžan priđe Saburovu sinu i ščepa ga, a al-Kajladžan ščepa Hirad-Šaha, pa obojica poletješe i odniješe ih Garibu, koji naredi da ih tuku sve dotle dok se ne onesvijeste. Zatim se maridi vratiše s isukanim mačevima koje nitko ne može podnijeti, pa se spustiše među nevjernike, a Alah pohita da im pošalje duše u oganj.

I nevjernici primijetiše samo da sijevaju mačevi, koji su kosili ljude kao što se kosi trava, a ne vidješe nikoga. I svi oni iziđoše iz šatora, pa pojahaše neosedlane konje i pođoše, ali su ih maridi gonili dva dana, i za to vrijeme pobiše mnoge ljude, a potom se vratiše, pa poljubiše Garibu ruku, a on im se zahvali za ono što bjehu učinili i nagradi ih.

Eto šta je bilo s Garibom i njegovim ljudima . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade šesto sedamdeset prva noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je Garib natjerao u bijeg Hirad- 671.
-Šahove ratnike i da je onda naredio al-Kajladžanu i al-Kuradžanu da uzme NOĆ
njihovu imovinu, kao svoj plijen, rekavši im da taj plijen nitko neće dijeliti s njima. I maridi pokupiše novac, pa odoše u svoj zavičaj, gdje počeše spokojno živjeti. Što se pak tiče bezbožnika, oni su neprestano bježali dok nisu stigli u Širaz, a onda počeše oplakivati poginule.

A car Hirad-Šah je imao brata koji se zvao Sajran Čarobnjak, od koga nitko nije znao bolje vračati u njegovo vrijeme, pa je on živio daleko od svoga brata, u jednoj tvrđavi u kojoj bješe mnogo drveća, rijeka, ptica i cvijeća, a od te tvrđave do Širaza valjalo je putovati pola dana. I ratnici bjegunci se uputiše u tu tvrđavu, pa odoše Sajranu Čarobnjaku, plačući i kukajući, a on ih zapita: – Zašto plačete, o, ljudi? – Onda ga bjegunci obavijestiše o onome što se zbilo i ispričaše mu kako su maridi ugrabili njegova brata Hirad-Šaha i Saburova sina. – I Sajranu se smrknu pred očima kad je čuo te riječi, te uzviknu: – Tako mi moje vjere, ja ću ubiti i Gariba i njegove ljude, a neću ostaviti ni jednoga da javi što je bilo s njima! – Zatim poče izgovarati neke riječi i dozivati Crvenoga cara, te ovaj dođe, a on mu reče: – Idi u Izbanir-al-Madain, pa nasrni na Gariba dok još sjedi na prijestolju! – I Crveni car odgovori: – Slušam i pokoravam se! – pa ode, te je išao dok nije prodro do cara Gariba. A Garib isuka svoj smrtonosni mač čim je ugledao Crvenoga cara, pa jurnu na nj s al-Kajladžanom i al-Kuradžanom, te se tako njih trojica uputiše k vojsci Crvenoga cara i pobiše pet stotina trideset njegovih ljudi, a samom Crvenom caru zadadoše duboku ranu. I Crveni car okrenu leđa pa pobjegne, a pobjegoše i njegovi ljudi, onako ranjeni, i svi su oni išli sve dotle dok nisu stigli u Tvrđavu plodova, a onda odoše Sajranu Čarobnjaku, plačući od tuge i nevolje. – O, mudrače – rekoše mu – u Gariba je čarobni mač Nuhina sina Jafisa, te može smrviti

svakog onog koga udari njime, a s njim su i dva marida s planine Kaf, koje mu je dao car Muriš. On je taj koji je ubio Barakana po njegovu dolasku na planinu Kaf, a on je ubio i Plavoga cara i pobio mnoge džinove. – I čarobnjak sasluša te riječi Crvenoga cara, pa mu reče: – Odlazi! – te Crveni car ode svojim putem. Zatim čarobnjak poče gatati i pozva marida koji se zvao Zazi, pa mu dade jedan komad bunike koja se brzo isparava, rekavši mu: – Idi u Izbanir-al-Madain, pa se pretvori u vrapca, i tako uđi u Garibov dvor. Motri na Gariba dok ne zaspi, pa kad nikoga ne bude pored njega, uzmi ovu buniku i metni mu je u nos, a zatim mi ga donesi. – I marid reče: – Slušam i pokoravam se! – pa pođe, te je išao dok nije stigao u Izbanir-al-Madain, a onda se uputi u Garibov dvor, pretvorivši se u vrapca, i stade na jedan dvorski prozor. I marid pričeka dok ne dođe noć i dok velikaši ne odoše na spavanje, a onda zaspa i Garib, te marid siđe, pa izvadi buniku i stavi je Garibu u nos. I Garibovo disanje se ugasi, a marid ga umota u pokrivač, pa ga podigne i pojuri s njim kao jak vjetar, i stigne u Tvrđavu plodova prije no što je došla ponoć. I kad je stigao, on odnese Gariba Sajranu Čarobnjaku, koji mu se zahvali za ono što je učinio, a zatim htjede ubiti Gariba dok je još bio opijen bunikom, ali mu jedan od njegovih ljudi ne dade da ga ubije, rekavši mu: – O, mudrače, ako ga ubiješ, džinovi će razoriti naše zemlje, jer je car Muriš njegov prijatelj, te će nas on napasti sa svim svojim ifritima. – A šta da radimo s njim? – zapita Sajran, a taj čovjek mu reče: – Baci ga u Džejhun tako opijena bunikom, a Muriš neće znati da si ga ti bacio, te će on tako potonuti, a nitko neće znati šta je bilo s njim.

I Sajran naredi maridu da odnese Gariba, pa da ga baci u Džejhun . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade šesto sedamdeset druga noć, ona reče:

672. NOĆ – Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je marid ponio Gariba i da je otišao s njim na rijeku Džejhun, i da ga je tamo htio baciti u rijeku, ali mu to nije bilo lako. I marid načini drvenu splav, pa je sveza konopcima, a zatim stavi Gariba na nju i gurnu ga u maticu, te struja zahvati splav, i ona iščezne.

Eto šta je bilo s Garibom.

Što se pak tiče njegovih ljudi, oni ujutro odoše da ga dvore, ali ga ne nađoše, već nađoše njegove brojanice na njegovoj postelji. I oni počeše čekati cara, misleći da će on izići, ali on ne iziđe, te potražiše vratara, pa mu rekoše: – Otiđi u harem, pa vidi gdje je car – on nema običaj da se izgubi do ovoga vremena. – I vratar ode u harem, pa zapita ljude koji bjehu u njemu jesu li vidjeli cara, ali mu oni rekoše: – Nismo ga vidjeli od jučerašnjeg dana – a onda se vratar vrati, pa reče to onima koji su ga čekali. I ljudi se zbuniše, pa počeše govoriti jedan drugome: – Da vidimo da nije otišao da se prošeta po vrtovima! – Zatim oni odoše u vrt, pa zapitaše vrtlare: – Je li car prolazio pored vas? – ali im oni odgovoriše: – Nismo ga vidjeli. – I to ožalosti ljude iz Garibove okoline, te oni pretražiše sve vrtove, a krajem dana vratiše se zaplakani. I al-Kajladžan i al-Kuradžan počeše kružiti nad gradom, tražeći Gariba, ali ne čuše

ništa o njemu, te se vratiše poslije tri dana. I ljudi obukoše crninu, pa se pošeše jadati gospodaru robova, koji čini ono što hoće. I eto šta je bilo s njima.

Što se pak tiče Gariba, on je ležao na splavi na koju bijaše bačen, a splav je brzo plovila punih pet dana, pa ga matica baci u slano more, te se valovi počeše titrati njime, a onda se nešto potrese u Garibovoj utrobi, te bunika iziđe iz nje. I Garib otvori oči, pa vidje da se nalazi nasred mora i da se valovi titraju njime, te uzviknu: – Nema moći ni sile do u visokog, velikog Alaha! Da mi je znati tko je to učinio sa mnom! – A dok on nije znao šta da radi, na moru se odjednom pojavi jedna lađa koja je plovila, te Garib mahnu rukom putnicima, a oni doploviše, pa ga podigoše na lađu i zapitaše: – Tko si ti i iz koje si zemlje? – Nahranite me i napojite, ne bi li mi se povratila duša, a onda ću vam reći tko sam – odgovori im Garib. Ljudi mu doniješe vode i hrane, te se on prihvati i napi vode, a Alah mu vrati razum. – O, ljudi, kojega ste roda i koje vjere? – zapita on potom putnike, a oni mu odgovoriše: – Mi smo Kurdži, a klanjamo se idolu koji se zove Minkaš. – Ne bilo ni vas ni toga kome se klanjate, o, psi! Ne treba se klanjati nikome drugom do Alahu, koji je stvorio svaku stvar i koji kaže stvari: »Budi!« a ona se pojavljuje! – uzviknu Garib, a putnici ga onda napadoše iz sve snage i pomamno, hoteći da ga uhvate. A Garib nije imao oružja, ali je obarao i lišavao života sve one koje je udarao, i tako je poobarao četrdeset ljudi, a onda ga napadoše mnogi putnici, pa ga svezaše i rekoše mu: – Ubit ćemo ga tek u svojoj zemlji i pokazat ćemo ga svome caru. I putnici su putovali dok nisu stigli u grad Kurdža . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade šesto sedamdeset treća noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da su ljudi i svezani Garib putovali 673.
lađom dok nisu stigli u grad Kurdža. Taj grad bio je podigao jedan surovi NOĆ
Amalekićanin, koji je postavio pored svakih gradskih vrata po jednog vješto načinjenog čovjeka od bakra, pa je taj čovjek zasvirao u trubu čim bi neki stranac ušao u grad, a to bi čuli svi ljudi u gradu, pa bi uhvatili stranca i ubili bi ga ako ne bi pristao da prijeđe na njihovu vjeru. I kad je Garib ušao u grad, taj čovjek povika iz svega glasa i tako zaurlika da se carevo srce ispunilo strahom, te car ode svome idolu i vidje da mu iz usta, nosa i očiju kuljaju vatra i dim. A u trbuh toga idola bješe ušao šejtan, koji je govorio carevim jezikom, pa on reče caru: – O, care, pao ti je šaka jedan čovjek koji se zove Garib, a on je car Iraka. On naređuje ljudima da napuste svoju vjeru i da se klanjaju gospodu, te ga nemoj štedjeti kad ti bude došao. – I car iziđe, pa sjedne na prijestolje, a uto mu ljudi dovedoše Gariba i staviše ga preda nj, rekavši mu: – O, care, mi smo vidjeli da ovaj mladić ne vjeruje u naše bogove, a našli smo ga na moru, gdje se utapao. – I oni ispričaše caru Garibovu povijest, a car im reče: – Idite s njim u dom velikog idola, pa ga zakoljite pred njim, možda ćemo mu time ugoditi. – O, care – reče vezir caru – neće biti dobro da ga zakoljemo: umrijet će za trenutak. – Onda ćemo ga zatvoriti u tamnicu, pa ćemo nakupiti drva i naložiti vatru – reče car, te ljudi nakupiše drva, pa naložiše vatru, na

koju su stavljali drva do jutra, a onda car iziđe s građanima, naredivši da mu dovedu Gariba, te ljudi odoše da ga dovedu, ali ga ne nađoše. I poslanici se vratiše, pa obavijestiše cara o njegovu bijegu, a car ih zapita: – A kako je pobjegao? – i oni mu odgovoriše: – Vidjeli smo da je bacio lance i okove, a da su vrata zatvorena. – I car se začudi tome, te uzviknu: – Je li odletio na nebo ili je propao u zemlju? – A oni mu odgovoriše: – Ne znamo! – Otići ću svome bogu, pa ću ga zapitati šta je bilo s tim čovjekom, a on će mi reći kud je otišao – reče car. I potom on ode svome idolu i htjede pasti ničice pred njim, ali ga ne nađe, te poče trljati oči i govoriti: – Da li spavam ili sam budan? – I car se obrati svome veziru, pa ga zapita: – O, vezire, gdje je moj bog i gdje je zarobljenik? Tako mi moje vjere, o, psu među vezirima, da mi ti nisi posavjetovao da ga spalim, ja bih ga zaklao. On je ukrao moga boga, pa je pobjegao, ali ću mu se svakako osvetiti. – Zatim car isuka mač, pa udari njime vezira i odsiječe mu glavu.

A čudan bijaše uzrok Garibova i idolova nestanka. Evo šta je bilo:

Kad je car zatvorio Gariba, ovaj je tamnovao pored sjenice u kojoj se nalazio idol. I Garib poče spominjati velikog Alaha i moliti se velikom, slavnom Alahu da mu pomogne, a to je čuo marid koji bijaše postavljen da čuva idola i koji je znao Garibov jezik, te mu se srce smiri i on uzviknu: – O, kako me je stid od onoga koji me vidi a koga ja ne vidim! – I marid priđe Garibu, pa pade pred njegove noge i zapita ga: – O, gospodaru, šta treba da kažem pa da i ja postanem tvoj pristalica i da prijeđem na tvoju vjeru? – Reci: Nema boga osim Alaha, i Ibrahim je Alahov prijatelj – reče Garib, a marid izgovori molitvu i uvrsti se u red sretnika. A taj marid se zvao Zalzal-ibn-al-Muzalzil i otac mu bješe jedan od velikih džinskih careva. I marid skine Garibu okove, pa ponese i njega i idola, uputivši se u visine...

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade šesto sedamdeset četvrta noć, ona reče:

674. NOĆ

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je marid odnio i Gariba i idola i da se s njima vinuo u visine, i eto šta je bilo s njima. Što se pak tiče cara, on je otišao da zapita idola šta je bilo s Garibom, ali ga nije našao, te se dogodilo ono što se dogodilo s vezirom, koga je car ubio. A carevi ratnici vidješe šta se dogodilo, te se odrekoše klanjanja idolu, a zatim izvukoše mačeve, pa ubiše svoga cara i napadoše jedni druge. I mač je vitlao među njima puna tri dana, te tako potamaniše jedni druge, a ostadoše samo dva čovjeka. I jedan od te dvojice svlada drugoga, pa ga ubi, ali djeca skočiše na nj i ubiše ga, i tako su udarali jedni druge dok ne izginuše svi do jednoga. I žene i djevojke pobjegoše, uputivši se u naselja i tvrđave, te grad tako opustje da su u njemu živjele samo sove.

Eto što se dogodilo sa stanovnicima toga grada.

Što se pak tiče Gariba, njega je podigao Zalzal-ibn-al-Muzalzil i uputio se s njim u svoju zemlju, gdje su se nalazili biljurni dvor i začarano tele. A car al-Muzalzil je imao jedno šareno tele, koje je odijevao i kitio, dajući mu odijelo

protkano dukatskim zlatom, jer je od njega bio načinio svoga boga. I jednom al-Muzalzil ode teletu sa svojim ljudima, ali vidje da se ono poplašilo. – O, bože moj, šta te je to uplašilo? – zapita ga car, a šejtan koji bješe u teletovu trbuhu povika i reče: – O, Muzalzile, tvoj sin se priklonio vjeri Alahova prijatelja Ibrahima, a u tome mu je pomogao Garib, gospodar Iraka. – Zatim šejtan ispriča caru što se dogodilo, od početka do kraja, a car se nađe u nedoumici poslije njegovih riječi, te iziđe i sjedne na prijestolje svoga carstva, pa zatraži da mu dođu velikaši njegove uprave, te oni dođoše. I car im reče šta je čuo od teleta, a oni se začudiše tome i zapitaše: – Pa šta sad da radimo, o, care? – A car im kaza: – Kad bude došao moj sin i kad budete vidjeli da ga grlim, uhvatite ga. – A velikaši mu odgovoriše: – Slušamo i pokoravamo se!

I nakon dva dana Zalzal doista dođe ocu i donese Gariba i idola cara Kurdža, ali ljudi napadoše i njega i Gariba na dvorskim vratima, pa ih svezaše i odvedoše caru al-Muzalzilu. I car pogleda u svoga sina gnjevnim pogledom, pa mu reče: – O, psu među džinovima, zar si napustio svoju vjeru i vjeru svojih otaca i djedova? – Ja sam prešao na pravu vjeru, a teško tebi ako ti ne prijeđeš na islam, jer se samo tako možeš spasiti gnjeva svemoćnoga gospoda, tvorca noći i dana – odgovori mu Zalzal. I car se razgnjevi na sina, te uzviknu: – O, čedo preljube, kako mi smiješ reći tako što u oči! – I car naredi ljudima da zatvore njegova sina, a potom se obrati Garibu, pa mu reče: – O, ljudski otpadu, kako si se mogao titrati razumom moga sina i izvesti ga iz njegove vjere? – Izveo sam ga iz zabluda na pravi put, a odveo sam ga iz vatre u raj i iz bezboštva u vjeru – odgovori mu Garib. I car ciknu na marida koji se zvao Sajar i reče mu: – Povedi toga psa, pa ga odnesi u Ognjenu dolinu, ne bi li tamo poginuo. A svi oni koji su išli u tu dolinu nisu živjeli duže od jednoga trenutka od velike topline i plamsanja žeravice, jer je tu dolinu okružavala jedna visoka i glatka planina na kojoj ne bijaše prolaza.

I prokleti Sajar priđe Garibu, pa ga podigne i poletje s njim, uputivši se u pustinjsku četvrt svijeta. A kad mu ostade još jedan sat putovanja, marid se zamori, te spusti Gariba u jednu dolinu u kojoj bješe drveća, rijeka i voća. I kad se umorni marid spustio, Garib siđe s njegovih leđa, a bio je sputan, pa pričeka da marid zaspi od umora i počne hrkati, i tada poče razvezivati užad kojom bijaše svezan, i mučio se oko toga sve dotle dok nije razvezao, a onda uze jedan težak kamen, pa ga baci na maridovu glavu i smrvi mu kosti, te marid odmah umre . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade šesto sedamdeset peta noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je Garib ubio marida i da je 675.
onda pošao tom dolinom, pa je tako vidio da se nalazi na jednom otoku usred NOĆ
mora, a da je taj otok prostran i da na njemu ima svakojakog voća, koje samo mogu poželjeti usta i jezik. I Garib poče jesti voće koje je nalazio u toj dolini i piti vodu iz potoka koji su protjecali kroz nju, pa tako prođoše nad njim ljeta i godine, a on je hvatao ribu i hranio se njome. I tako je Garib proveo

sam samcat sedam godina, i dok je jednom sjedio, iz zraka odjednom siđoše dva marida i svaki od njih je nosio po jednoga čovjeka. A kad ti maridi ugledaše Gariba, oni mu rekoše: – Hej, tko si ti i iz kojeg si plemena? – A Garibu bješe izrasla duga kosa, te su maridi mislili da je džin, pa ga zapitaše tko je i šta je, a Garib im reče: – Ja nisam džin. – I potom im on ispriča sve što mu se dogodilo, od početka do kraja, te se maridi rastužiše zbog njega, a jedan ifrit mu reče: – Ostani na ovome mjestu dok ne odnesemo ove ovnove svome caru – jedan će mu biti za ručak, a drugi za večeru – pa ćemo se vratiti i odnijet ćemo te u tvoju zemlju. – I Garib im se zahvali, a zatim ih zapita: – A gdje su ti ovnovi koje nosite: – I maridi mu odgovoriše: – Evo ih, to su ova dva čovjeka. – Onda Garib uzviknu: – Neka me zaštiti bog Ibrahim, Alahov prijatelj, gospodar svake stvari, u čijoj je ruci vlast nad svakom stvari!

Zatim ifriti odletješe, a Garib sjedne i tako je sjedio dva dana čekajući marida, a onda marid dođe i donese mu odijelo, pa ga pokri i ponese, leteći s njim prema visinama sve dotle dok se svijet ne izgubi ispod njih. I Garib ču anđele kako pjevaju slavopojke po zraku, a jedna njihova ognjena strijela pogodi marida, te on poče bježati od nje, uputivši se k zemlji, a kad mu do zemlje ostade još samo jedan strelomet, ta strijela se približi i stigne ga. I Garib se podigne pa siđe s leđa toga ifrita koga bješe sustigla strijela, a ifrit se pretvori u pepeo, dok se Garib spusti ravno u more, te se zagnjuri u morsku dubinu za dva ljudska rasta. Potom se podiže, pa je plivao toga dana i te noći, a plivao je i drugoga dana, dok mu duša nije malaksala i dok se nije uvjerio da će umrijeti. I treći dan još ne bješe došao, a on izgubi svaku nadu da će ostati živ, ali se tada pred njim ukaza jedna velika planina, te se on uputi k njoj i pope se na nju, pa poče hodati po toj planini, hraneći se biljem sa zemlje i odmarajući se jedan dan i jednu noć, a potom siđe s te planine i ode iza nje. A poslije dva dana Garib stiže do jednoga grada u kojem bješe drveća, rijeka, zidova i kula, a kad stiže do gradskih vrata, priđoše mu čuvari vrata, pa ga uhvatiše i odvedoše svojoj carici.

A ta se carica zvala Džanšaha, i imala je pet stotina godina, a njoj su odvodili i pokazivali svakoga čovjeka koji bi ušao u grad, pa bi ga ona uzela i legla s njim, a kad bi čovjek završio posao, ona bi ga ubila, i tako je pobila mnoge ljude. A kad joj ljudi dovedoše Gariba, on joj se svidje, te ga zapita: – Kako se zoveš, koje si vjere i iz koje si zemlje? – A Garib joj odgovori: – Zovem se Garib, car Iraka, a moja je vjera islam. – Napusti svoju vjeru, pa prijeđi u moju vjeru, a ja ću se udati za tebe i proglasit ću te za cara – reče carica, ali je Garib pogleda gnjevnim okom, pa uzviknu: – Ne bilo ni tebe ni tvoje vjere! – I onda carica ciknu na nj i reče mu: – Ti grdiš moga idola, a on je od crvenoga kornalina i urešen je biserjem i dragim kamenjem! – A zatim se obrati stražarima: – Hej, ljudi, zatvorite ga u onu sjenicu gdje je idol – možda će mu on umekšati srce! – I tako ljudi zatvoriše Gariba u sjenicu u kojoj bijaše idol i zatvoriše vrata za njim . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade šesto sedamdeset šesta noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da su tamničari zatvorili Gariba i da su otišli svojim putem, a da je onda Garib pogledao u idola i vidio da je on načinjen od kornalina i da oko vrata ima đerdan od biserja i dragog kamenja. I Garib priđe idolu, pa ga odigne i tresne o zemlju, te se on razbi u hiljadu komadića, a potom Garib zaspa, pa je spavao dok nije svanuo dan. 676. NOĆ

A kad nastade jutro, carica sjedne na svoje prijestolje, pa reče: – Hej, ljudi, dovedite mi zarobljenika! – I ljudi odoše po Gariba i otvoriše sjenicu, ali čim uđoše u nju vidješe da je idol razbijen, te se počeše tako udarati po licu da im je iz krajeva očiju potekla krv. Potom oni priđoše Garibu i htjedoše ga uhvatiti, ali on udari šakom jednoga, te ovaj umre, a zatim udari drugoga, pa i njega ubi, i tako pobi dvadeset i pet ljudi, a ostali pobjegoše. I bjegunci odoše carici Džanšahi vičući, te ih ona zapita: – Šta je to bilo? – a oni joj odgovoriše: – Zarobljenik je razbio tvoga idola i pobio tvoje ljude! – Zatim joj ispričaše šta je bilo, i carica na to tresnu svoj vijenac o zemlju, pa uzviknu: – Idoli više nemaju vrijednosti! – pa uzjaha konja i ode u idolov dom sa hiljadu konjanika. I onda carica vidje da je Garib izišao iz sjenice i da je potegao mač, kojim je počeo ubijati vitezove i obarati ljude. I Džanšaha vidje kako je Garib hrabar, te je obuze ljubav prema njemu i ona uzviknu: – Idol mi nije ni potreban, već hoću samo da mi ovaj stranac leži na grudima do kraja moga života! – Potom priđe i poče nešto mrmljati, i Garib odjednom osjeti da ne može saviti ruku u laktu, i ruke mu malaksaše, te mu mač ispadne. Tada ga ljudi uhvatiše, pa ga svezaše, te je bio ponižen, prezren i zbunjen.

Potom se Džanšaha vrati, pa sjedne na svoje prijestolje, a svojim ljudima naredi da odu, te tako ostade sama s Garibom u svojoj odaji, a onda mu reče: – O, arabljanski psu, ti razbijaš moga idola i ubijaš moje ljude! – O, prokletnice – odgovori joj Garib – da je to bio bog, on bi se sam obranio! – Lezi sa mnom, pa ću ti oprostiti ono što si učinio! – reče carica, a Garib uzviknu: – To neću nipošto učiniti! – Tako mi moje vjere, ja ću te udariti na teške muke! – reče onda carica, pa uze malo vode i poče bajati nad njom, a zatim poškropi njome Gariba, te se on pretvori u majmuna. I carica ga poče hraniti i pojiti, a zatovri ga u jednu sobu i odredi jednoga čovjeka da ga timari, te ga je taj čovjek timario dvije godine. A jednoga dana carica naredi tome čovjeku da joj dovede Gariba, a kad je on došao, ona ga zapita: – Hoćeš li me poslušati? – I Garib joj dade znak glavom da hoće, te se carica obradova i oslobodi ga čarolije. Onda carica dade hrane Garibu, te se on prihvati s njom, pa poče vragovati i ljubiti je, a carica mu je vjerovala. A kad dođe noć, carica legne, pa reče Garibu: – Ustani, pa vrši svoj posao! – a Garib joj odgovori: – Dobro! – ali joj sjede na grudi i uhvati je za vrat, te joj tako slomi vrat i nije se dizao s nje sve dotle dok carica nije ispustila dušu. I Garib vidje da je otvorena odaja za zalihu, te uđe u nju i nađe jedan uglačan mač i štit od kitajskoga željeza, a onda se naoruža do zuba i sačeka jutro, pa ujutro stade pored dvorskih vrata. I onda dođoše emiri, koji htjedoše ući u dvor, kako bi mogli vršiti svoju službu, ali ugledaše Gariba na kome bješe ratna oprema. I Garib im reče: – O, ljudi, okanite se klanjanja idolima, pa se klanjajte sveznajućem caru, tvorcu noći i

dana, gospodu ljudi koji oživljava kosti, tvorcu svake stvari, u čijoj je ruci vlast nad svakom stvari! – I bezbožnici jurnuše na Gariba kad čuše te njegove riječi, ali i on jurnu na njih kao lav koji sve lomi, pa poče krstariti među njima, te tako pobi mnoge ljude...

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade šesto sedamdeset sedma noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je Garib jurnuo na bezbožnike i da je pobio mnoge među njima. I dođe noć, a onda na Gariba udariše mnogi nevjernici, koji jurnuše na nj i htjedoše da ga uhvate. I odjednom dođoše hiljadu marida koji napadoše bezbožnike s hiljadu mačeva, a na čelu im bješe Zalzal-ibn-al-Muzalzil, koji je stajao u prvim redovima. I maridi počeše poslovati oštrim mačevima među bezbožnicima, te ih tako napojiše pićem iz čaše pogibije, a veliki Alah pohita da im pošalje duše u oganj, i nikoga ne bješe među al-Džanšahinim ljudima da javi šta je bilo s njima. Onda povikaše njeni pomoćnici: – Milost, milost! – i povjerovaše u gospoda koji sudi, koga jedna stvar ne odvaja od druge, utamanitelja Hosroja, upropastitelja divova, gospoda zemaljskoga i potonjeg života. A potom se Zalzal upita za zdravlje s Garibom i čestita mu na spasenju, a Garib ga zapita: – Tko te je obavijestio o mome stanju? – O, gospodaru – odgovori mu Zalzal – kad me je otac zatvorio i kad je tebe poslao u Ognjenu dolinu, ja sam proveo dvije godine u tamnici, pa me je otac pustio, te sam proveo još godinu dana, a zatim sam se vratio na ono što je bilo prije, te sam ubio oca, a vojska mi se potčinila, i evo već ima godina dana kako gospodarim njome. I nekako zaspah (a ti si mi bio u mislima), pa usnih da se boriš s Džanšahinim ljudima, te povedoh hiljadu marida i dođoh s njima. – I Gariba veoma začudi to poklapanje sna s javom.

Potom Garib uze Džanšahin novac i novac njenih ljudi, a u gradu postavi upravitelja. I maridi poniješe novac i Gariba, pa svi provedoše noć u Zalzalovu gradu, a ne drugdje. I Garib provede šest mjeseci u gostima kod Zalzala, a potom zaželje da ode, te mu Zalzal donese poklone, a posla tri hiljade marida da donesu onaj novac iz grada Kurdža, pa i taj novac stavi pored Džanšahina novca. Zatim Zalzal naredi maridima da odnesu poklone i novac, a on sam ponese Gariba, te se tako svi uputiše u grad Izbanir-al-Madain, gdje stigoše prije no što pade noć. I Garib pogleda, pa vidje da je grad opsjednut i da ga je opkolila velika vojska koja je nalikovala na debelo more, te zapita Zalzala: – O, brate, šta je uzrok toj opsadi i otkud ova vojska? – Potom se Garib spusti na dvorski krov, pa viknu: – Hej, Kaukaba-as-Sabah! Hej, Mahdija! – A one se probudiše iza sna, pa onako sanjive zapitaše: – Tko nas to zove u ovo doba? – Ja sam, vaš gospodar Garib, a divno je čudo ono što sam učinio! – I obje žene čuše te riječi svoga gospodara, te se obradovaše, a obradovaše se i robinje i eunusi. I Garib siđe u dvor, a žene pojuriše k njemu i tako zažagoriše da je njihova vika zatutnjila u dvoru, te vojskovođe pođoše iz svojih spavaonica, pa zapitaše: – Šta je to? – a kad uđoše u dvor, rekoše eunusima: – Da se nije porodila neka robinja? – I eunusi im odgovoriše: – Nije, ali treba da se i vi

(STRANA 446 — 735. NOĆ)

I onda ustade veliki vezir, pa iziđe k toj prašini od koje se zamračilo nebo, ne bi li saznao kakva je uistinu, ali vidje ljude koji bijahu nagrnuli kao skakavci, silnu vojsku svu pod šljemovima i sa kopljima, pod vodstvom samoga cara.

radujete: Došao nam je car Garib! – I emiri se obradovaše, a Garib se pozdravi sa ženama, pa ode svojim drugovima, koji pojuriše k njemu i počeše mu ljubiti ruke i noge, odajući hvalu velikom Alahu i slaveći ga. Potom Garib sjedne na prijestolje, pa pozva svoje drugove, te oni dođoše i posjedaše oko njega. I Garib ih zapita kakvi su to ratnici koji su opsjeli grad, a oni mu rekoše: – O, care, ima već tri dana otkako nas opsijedaju, a u njihovoj vojsci ima i džinova i ljudi, ali mi ne znamo šta hoće od nas, jer se nismo s njima ni borili ni razgovarali. – Sutra ću im poslati pismo, pa ćemo vidjeti šta hoće – kaza Garib, a ljudi koji mu bjehu bliski rekoše: – Njihov se car zove Murad-Šah, a njemu se potčinjava sto hiljada konjanika, tri hiljade pješaka i dvjesta džinova.

A ta vojska bješe došla zbog jedne krupne stvari . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade šesto sedamdeset osma noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je ta vojska došla i boravila pod 678.
gradom Izbanirom zbog jedne krupne stvari, a evo kakva je bila ta stvar: Kad NOĆ
je ono car Sabur poslao svoju kćerku po dvojici ljudi i kad im je rakao: – Utopite je u Džejhunu – oni su otišli s njom, pa su joj kazali: – Idi svojim putem, ali se nemoj pojavljivati pred svojim ocem, jer će on ubiti i nas i tebe! – I tako je Fahr-Tadža pošla ne znajući kamo će i govoreći: – Gdje li su tvoje oči, o, Garibe, da vidiš u kakvom sam stanju i šta je sa mnom! – I ona je prelazila iz jedne zemlje u drugu, pa je tako došla u jednu dolinu u kojoj bješe mnogo drveća i kanala, a usred te doline bješe jedna visoka tvrđava sa stupovima koji su se dizali u visinu, i ona bješe kao neki rajski vrt. I Fahr-Tadža se uputi k toj tvrđavi i uđe u nju, pa vidje da je zastrta svilenim ćilimima i da u njoj ima mnogo zlatnih i srebrnih posuda, a tamo nađe i sto divnih robinja, koje poustajaše čim je ugledaše, jer su mislile da je to neka džinska kći. I te robinje zapitaše Fahr-Tadžu tko je i šta je, a ona im reče: – Ja sam kći perzijskoga cara – i ispripovjedi im šta joj se dogodilo. A robinje se rastužiše kad čuše njene riječi, te joj počeše umirivati srce, govoreći joj: – Umiri svoju dušu i rashladi oči, jer ćemo ovdje imati šta da pojedeš i popiješ, a ima i haljina, i mi ćemo ti sve biti na usluzi – na što im Fahr-Tadža poželje svako dobro. Potom joj robinje doniješe hrane, te se ona prihvati i dobro se najede, i onda zapita robinje: – Tko je vlasnik ovoga dvora i vaš gospodar? – a one joj odgovoriše: – Naš gospodar je car Salsal-ibn-Dal, a on dolazi ovamo svakoga mjeseca na jednu noć, pa ujutro odlazi da upravlja svojim džinskim plemenima.

I Fahr-Tadža provede kod njih pet dana, a za to vrijeme rodi muško dijete koje bješe slično mjesecu. I djetetu odsjekoše pupčanu vrpcu i namazaše mu oči rastokom, a poslije kraćeg vremena dođe car Salsal na slonu bijelom kao papir i velikom kao neka visoka kula, i oko njega bjehu džinski odredi. I car uđe u dvor, gdje ga dočeka sto njegovih robinja, koje poljubiše zemlju, a s njima bješe i Fahr-Tadža. I car pogleda u nju, pa zapita robinje: – Koja je ova djevojka? – a robinje mu odgovoriše: – To je kći cara Sabura, cara Perzijanaca, Turaka i Dejlemićana. – Tko ju je doveo ovamo? – zapita car, a robinje mu

ispričaše šta joj se dogodilo, te se car rastuži i reče: – Ne tuguj, već se strpi dok ti sin ne poodraste i ne postane velik, a onda ću ja otići u perzijsku zemlju, pa ću tvome ocu odsjeći glavu s ramena, a tvog sina ću posaditi na prijestolje Perzijanaca, Turaka i Dejlemićana. – I Fahr-Tadža ustane, pa poljubi ruke caru i poželje mu svaku sreću.

Tako je Fahr-Tadža živjela odgajajući svoga sina s ostalom carevom djecom. I dječaci počeše odlaziti na put, jašući konje, a odlazili su i u lov i hajku, te se tako Fahr-Tadžin sin nauči da lovi zvijeri, pa je lovio i grabežljive lavove i jeo njihovo meso, te mu srce tako otvrdnu da bješe tvrđe od kamena. A kad je navršio petnaest godina, dječak postade svjestan sebe, te zapita majku: – O, majčice, a tko mi je otac? – O, čedo moje – odgovori mu ona – tvoj otac je car Garib, car Iraka, a ja sam kći perzijskog cara. – Zatim Fahr-Tadža ispriča dječaku šta joj se sve dogodilo i on je sasluša, pa je zapita: – A zar je moj djed naredio da ubiju i tebe i moga oca? – Jest – odgovori mu Fahr-Tadža, a Murad-Šah uzviknu: – Tako mi onoga što ti dugujem za svoj odgoj, ja ću otići u grad tvoga oca, pa ću mu odsjeći glavu i donijet ću ti je! – I Fahr-Tadža se obradova kad je čula te njegove riječi . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade šesto sedamdeset deveta noć, ona reče:

679. NOĆ

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je Murad-Šah, Fahr-Tadžin sin, otišao sa dvadeset marida s kojima bješe odgojen i da su svi oni počeli napadati i pljačkati ljude i preprečavati im putove. I oni su išli sve dotle dok nisu došli u širadsku zemlju, a onda napadoše grad, pa Murad-Šah upade u carev dvor i odsiječe glavu caru koji je sjedio na prijestolju, a pobi i mnoge njegove vojnike, te oni koji ostadoše živi povikaše jezikom: – Milost, milost! – i počeše ljubiti Murad-Šahu koljena. A Murad-Šah prebroji te vojnike i vidje da bješe preostalo deset hiljada konjanika, pa oni pojahaše konje, prešavši u njegovu službu, a zatim pođoše u Balh,[61] gdje ubiše tamošnjega cara i pobiše njegove vojnike, a potčiniše njegove stanovnike. Potom se svi uputiše u Nurejin, a pod Murad-Šahovim vodstvom bješe već trideset hiljada vojnika, te im upravitelj toga grada dragovoljno priđe s trideset hiljada vojnika i preda im novac i dragocjenosti. A odatle pođoše i uputiše se k perzijskom Samarkandu, koji zauzeše, pa odoše u Ahlat, te i njega zauzeše. Zatim pođoše dalje, pa zauzeše sve gradove na koje naiđoše, a Murad-Šah se nađe na čelu goleme vojske, a imao je novaca i rijetkosti koje bješe prigrabio po gradovima i koje je davao ratnicima, te ga oni zavolješe zbog njegove odvažnosti i darežljivosti.

I tako Murad-Šah stiže do Izbanira-al-Madaina, pa reče: – Pričekajte me dok ne dovedem ostalu svoju vojsku i dok ne uhvatim svoga djeda, koga ću odvesti svojoj majci. Zaliječit ću joj srce kad mu budem odsjekao glavu. – A zatim Murad-Šah posla ljude da dovedu njegovu majku, te se zato za tri dana ne zapodjenu borba. Uto dođe Garib, pa s njim dođe i Zalzal, predvodeći četrdeset hiljada marida koji su nosili novac i poklone, i onda Garib zapita ljude kakvi su to ratnici što su se smjestili tamo, a oni mu rekoše: – Ne znamo, ali

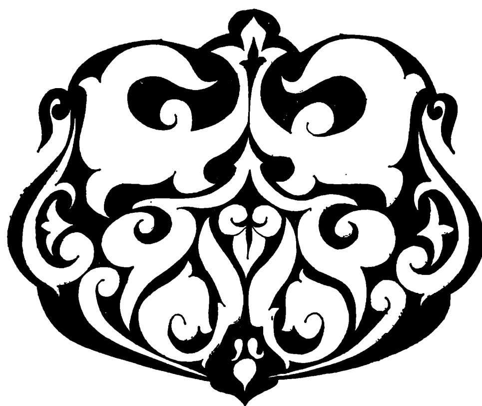
ima tri dana otkako su tu i ne bore se s nama, a ni mi s njima. – Zatim dođe Fahr-Tadža, pa je njen sin Murad-Šah poljubi i reče joj: – Sjedi u svome šatoru dok ne dovedem tvoga oca – a Fahr-Tadža mu poželje mira i potporu gospoda svjetova, gospoda nebesa i gospoda zemlje. A kad nastade jutro, Murad-Šah uzjaha konja, a njegovih dvjesta marida bjehu desno od njega, dok carevi ljudi bjehu lijevo, pa ljudi zalupaše u ratne bubnjeve. I Garib ču to, te uzjaha konja i pođe, a pozva i svoje ljude u boj, te džinovi stadoše desno od njega, a ljudi lijevo. I naprijed pođe Murad-Šah, koji bješe sav utonuo u ratnu opremu, pa poče tjerati svoga konja desno i lijevo, a zatim povika: – O, ljudi, neka mi na megdan iziđe samo vaš car, i nitko drugi! – Ako me svlada, on će biti zapovjednik i jedne i druge vojske, a ako ja svladam njega, ubit ću ga kao i svakog drugog. – I Garib ču te Murad-Šahove riječi, pa uzviknu: – Dalje, o, arabljanski psu! – A zatim obojica jurnuše jedan na drugoga, pa se uzeše udarati kopljima dok im se koplja ne polomiše, i udarali su se mačevima tako dugo dok im se mačevi ne okrnjiše, i tako su se vraćali jedan drugome i bježali jedan od drugog, i približavali se i udaljavali dok ne nastade podne. I konji popadaše pod njima, a oni siđoše na zemlju, pa se dohvatiše, i onda Murad-Šah jurne na Gariba i podigne ga, držeći ga u ravnoteži i hoteći da ga tresne o zemlju, ali Garib uhvati Murad-Šaha za uši i tako ga je jako povukao da je Murad-Šah osjetio da je nebo pokrilo zemlju, te je povikao iz svega grla i uzviknuo: – Pod tvojom sam zaštitom, o, viteže vremena! – A na to ga Garib sveza . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade noć kojom se puni šesto osamdeset noći, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je Garib svezao Murad-Šaha, 680.
a njegovi suradnici maridi htjedoše da napadnu, ne bi li ga oslobodili, ali Garib NOĆ
jurnu s hiljadu marida koji htjedoše da pohvataju Murad-Šahove maride, a ovi povikaše: – Milost! Milost! – i pobacaše oružje. I Garib ode u svoj šator, pa sjedne (a njegov je šator bio od zelene svile i sav izvezen dukatskim zlatom i obrubljen biserjem i dragim kamenjem), a zatim pozva Murad-Šaha. I ljudi mu dovedoše Murad-Šaha, koji bješe svezan i okovan u lance, te podskakivaše. A kad ugleda Gariba, Murad-Šah obori glavu od stida, a Garib ga zapita: – O, arabljanski psu, tko si i šta si ti kad udaraš na careve i takmičiš se s njima? – O, care vremena, ne osuđuj me za to, jer se ja mogu opravdati – reče mu Murad-Šah. – A kako se možeš opravdati? – zapita Garib Murad-Šaha, a on mu odgovori: – O, gospodaru, znaj da sam pošao da se osvetim caru Saburu, caru Perzijanca, za svoga oca i svoju majku; on ih je htio ubiti, pa mi se majka spasila, a ne znam je li ubio moga oca ili nije? – Alaha mi, opravdao si se! A tko su tvoj otac i tvoja majka i kako se zovu? – Moj otac se zove Garib, car Iraka, a majka mi se zove Fahr-Tadža, i ona je kći cara Sabura, cara Perzijanaca – odgovori Murad-Šah, a Garib ciknu iz sveg glasa kad je čuo te njegove riječi, pa pade onesviješten. I Gariba poškropiše ružinom vodicom, te on dođe k sebi, pa zapita Murad-Šaha: – Jesi li ti Garibov i Fahr-Tadžin sin? – A kad mu Murad-Šah odgovori da jest, on uzviknu: – Ti si vitez, vitezov

sin! Skinite lance s moga sina! – I Sahim i al-Kajladžan priđoše Murad-Šahu, pa ga oslobodiše, a Garib ga pritisnu na grudi i posadi pored sebe i zapita ga: – Gdje ti je majka? – Kod mene je, u mome šatoru – odgovori Murad-Šah, a Garib mu reče: – Dovedi mi je! – I Murad-Šah uzjaha konja, pa pođe k svojim šatorima, a tamo ga dočekaše njegovi ljudi, koji se obradovaše kad vidješe da se spasio, te se počeše raspitivati o njegovu stanju, ali on uzviknu: – Sad nemamo vremena za pitanja! – I Murad-Šah ode svojoj majci, pa joj ispriča što mu se dogodilo, a ona se obradova velikom radošću. I Murad-Šah odvede svoju majku svome ocu, te se njih dvoje zagrliše i obradovaše jedno drugome, a potom Fahr-Tadža prijeđe na islam, pa i Murad-Šah prijeđe na islam. I njih dvoje predložiše svojim ratnicima da prijeđu na islam, te se i oni predadoše Alahu srcem i jezikom, a Garib se obradova kad vidje da su i oni postali muslimani. Zatim Garib pozva cara Sabura, pa poče grditi i njega i njegova sina zbog njihovih postupaka, predloživši im da prijeđu na islam, ali oni ne htjedoše to učiniti, te ih on razape na gradska vrata. I građani se obradovaše tome, pa počeše kititi grad, a Murad-Šahu metnuše na glavu vijenac Hosroja i proglasiše ga za cara Perzijanaca, Turaka i Dejlemićana. I car Garib postavi svoga strica, cara ad-Damiga, za vladara Iraka, te mu se tako potčiniše sve zemlje i robovi. I Garib je živio u svome carstvu, a bio je pravedan prema svojim podanicima, te ga ljudi zavolješe. I svi su oni živjeli najugodnijim životom dok im ne dođe Rušiteljica uživanja i Rastavljateljica skupova, pa neka je slava onome koji je uvijek velik u svome stalnom postojanju i koji je veoma milostiv prema svojim stvorenjima!

Eto, to je sve što nam je doprlo do ušiju iz priče o Garibu i Adžibu.

PRIČA O UTBI I REJI

PRIČA SE DA JE ABD-ALAH-IBN-MAMAR-AL-KAISI GOVORIO: – Jedne godine odoh na hadžiluk i klanjah se u svetom Alahovu domu, a kad završih hadž, vratih se da posjetim grob našega proroka[62] (blagoslovio ga i pozdravio Alah!). I gle, jedne noći, dok sam sjedio u vrtu između groba i mimbara, ja odjednom čuh kako netko jeca nježnim glasom. I osluhnuh, pa čuh da taj glas izgovara ove stihove:

Jesi li tužan zato što golub u žbunju plače?
    Je l' on u grudma tvojim pobudio nemir i jad?

Ili ti tugu uli sjećanje na djevojku
    Što misli k duši tvojoj sada pokaza put?

O, noći moja, odveć duga si nad bolesnikom
    Što sad strpljenja nema, a na ljubav se tuži.

San mu oduze ti, a vatra ljubavna sad
    Gori i sažiže ga, kô da je na žeravici.

Mjesec je svjedok moj da strasno zavoljeh onu
    Što me zanese onda i što je njemu slična.

Ranije sâm nisam znao da sam zaljubljen u nju,
    Al' me nesreća snađe, te toga svjestan postah.

I glas se onda prekine, a ja nisam znao otkud je dopirao. I tako sam sjedio u nedoumici, kad taj čovjek odjednom opet poče jecati i izgovarati ove stihove:

Il' te uzbudi Reja, kô priviđenje neko
U noći ovoj tamnoj što crne kovrče ima?

Ljubav i nesanica u zjenama su ti opet,
A duša uzbuđena ti je poslije viđenja tog.

I viknuh noći tada, a mrak kô more bješe
Na kome jedan val o drugi udara bijesno:

– O, noći moja, odveć duga si nad zaljubljenim,
A samo jutarnji zrak njemu pomoći može!

I noć mi odgovori: – Duga sam, al' se ne tuži,
Jer ljubav svaka, znaj, k poniženju vodi.

I ja ustadoh čim je on počeo izgovarati stihove, pa pođoh na onu stranu otkud je dopirao glas, te se tako nađoh pored njega prije no što je on došao do posljednjega stiha. I onda ugledah jednog neobično lijepog mladića kome još ne bjehu izbile malje na licu, a suze mu bjehu načinile dvije brazde na obrazima...

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade šesto osamdeset prva noć, ona reče:

681. NOĆ

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je Abd-Alah-ibn-Mamar-al-Kaisi ugledao mladića koji je izgovarao stihove. I ja mu rekoh: – Baš si lijep mladić – pričao je al-Kaisi – a mladić me zapita: – Je li ti što potrebno? – Sjedio sam u vrtu i nije me ništa uznemirilo osim tvoga glasa – rekoh mu na to. – Otkupit ću te svojom dušom! Što je to što preživljuješ? – Sjedni – reče mi mladić, a kad sjedoh, on mi kaza: – Ja sam Utba-ibn-al-Džaban-ibn-al-Munzir-ibn-al-Džamuh-al-Ansari. Došao sam u Plemensku džamiju, pa sam počeo čitati rakate i padati ničice, a zatim sam otišao u jedan kraj da se predam pobožnim mislima, kad odjednom naiđoše neke žene koje bjehu slične mjesecima, a među njima bješe jedna djevojka rijetke ljepote, savršena po svojoj krasoti. I ona se zaustavi pored mene, pa mi reče: – O, Utba, šta veliš o zbliženju s onom koja želi da se zbliži s tobom? – pa me ostavi i ode, a ja ne čuh ništa o njoj niti naiđoh na njen trag. I eto, zato sam sad zbunjen, pa prelazim s jednoga mjesta na drugo! – I mladić povika, pa pade na zemlju onesviješten, a kad dođe k sebi, mladić izgovori ove stihove:

Srcem vas vidim svojim iz kraja dalekog ovog:
O, da li vi i mene vidite iz daljine?

I srcem i očima za vama tugujem ja,
Pored vas duša mi je, a sjećam vas se uvijek.

Dok vas ne vidim, život sladak mi neće biti.
Pa ma u rajskom vrtu i raju bio uvijek.

– O, Utba, o, sine moga brata, vrati se svome gospodu i pomoli mu se da ti oprosti grijehe. Tà strašno je ono što ti predstoji! – rekoh mu, a on uzviknu: – Daleko je to! Ja se neću utješiti dok se ne vrate one koje beru mimozu.

– I ja ostadoh s njim dok ne zarudje zora, a potom mu rekoh: – Hajdemo u džamiju! – te odosmo tamo i sjedismo dok ne očitasmo podnevnu molitvu, kad odjednom naiđoše one žene, ali one djevojke nije bilo među njima. – O, Utba – rekoše žene mladiću – šta misliš o onoj koja želi da se zbliži s tobom? – a on ih zapita: – Šta je s njom? – i one mu rekoše: – Otac ju je odveo u as-Samavu. – I onda ja zapitah žene kako se zove ta djevojka, a one mi rekoše: – Reja, kći al-Gitrifa as-Sulejme. – I Utba podigne glavu, pa izgovori ova dva stiha:

O, druzi, odjuri mi Reja jutros, a znam ja:
U Samavu se sad uputila karavana njena.
O, druzi, od ridanja za njom onesvijestih se –
Ima li koga da mi na zajam suze dâ?

– O, Utba – rekoh mu – ja sam ponio mnogo novaca, pa hoću da njime zaštitim plemenite ljude. Alaha mi, ja ću sav taj novac potrošiti pred tobom, samo da postigneš ono što te može zadovoljiti, pa i nešto više od toga. Hajdemo u skup Ansarâ![63] – I tako pođosmo i dođosmo do vijeća Ansarâ, a onda ih ja pozdravih. I Ansari mi lijepo odgovoriše na pozdrav, a ja im onda rekoh: – O, okupljeni ljudi, šta velite o Utbi i njegovu ocu? – On je jedan od arabljanskih poglavica – odgovoriše Ansari, a ja im rekoh: – Znajte da je Utbu snašla ljubavna nevolja, pa hoću da mi pomognete i da pođete sa mnom u as-Samavu. – I Ansari mi odgovoriše: – Slušamo i pokoravamo se! – pa tako ja pođoh s Utbom, a pođoše i ti ljudi.

I mi smo išli dok se ne približismo logoru plemena Benu-Sulejme, a al-Gitrif saznade gdje se nalazimo, te nam dođe u susret, rekavši nam: – Živi bili, o, plemeniti ljudi! – A mi mu odgovorismo: – Živ i ti bio! Mi smo tvoji gosti! – Neka biste se našli u najplemenitijem mjestu i neka vam je ugodno kod nas! – reče al-Gitrif, pa sjaha i viknu: – Hej, robovi, sjašite! – I robovi sjahaše, pa prostriješe ćilime i rogoznice, a zatim počeše klati ovce i ovnove, ali mi rekosmo: – Nećemo ni okusiti tvoje jelo dok nam ne učiniš ono što nam je potrebno. – A šta vam je to potrebno? – zapita nas on, a mi mu rekosmo: – Došli smo da zaprosimo od tebe tvoju plemenitu kćerku za Utbu-ibn-al-Džabana-ibn-al-Munzira, koji se uzdigao u svojoj slavi, a dobroga je roda. – O, braćo – odgovori nam al-Gitrif – ona koju prosite sama je svoj gospodar, a ja ću otići pa ću joj reći to. – I on ustade, pa ljutit ode Reji, te mu djevojka reče: – O, babo, zašto si se tako razgnjevio? – A al-Gitrif joj kaza: – Došli su mi neki Ansari da te zaprose od mene. – To su plemeniti ljudi – reče Reja. – A za koga me prose? – Za mladića koji se zove Utba-ibn-al-Džaban – odgovori al-Gitrif Reji, a ona mu reče: – Čula sam da taj Utba ispunjava ono što obećava i da postiže ono za čim teži. – Bogme, ja te neću udati za nj! – uzviknu al-Gitrif. – Dočuo sam da si o nečemu razgovarala s njim. – Toga nije bilo – reče Reja – ali se kunem da Ansari neće biti odbijeni na ružan način! Odbij ih na lijep način. – A kako? – zapita al-Gitrif Reju, a ona mu kaza: – Zatraži veliki otkup, pa će odustati od prosidbe. – Baš je divno to što mi reče! – uz-

viknu al-Gitrif, pa iziđe i reče nam: – Djevojka iz našega logora pristaje da se uda, ali traži otkup koji joj priliči. Tko će se pobrinuti za njega? – I ja rekoh: – Ja! – govorio je Abd-Alah, a al-Gitrif kaza: – Hoću da mi date za nju hiljadu dirhema iskovanih u Hadžari i hiljadu haljina – ogrtača i prugastih haljina, i pet mijehova punih ambre. – I ja rekoh: – Neka bude kako ti kažeš! Pristaješ li? – govorio je Abd-Alah, – a al-Gitrif mi odgovori: – Pristajem! – I onda Abd-Alah posla nekoliko Ansara u Ozarenu Meku, a oni doniješe sve ono što je bio dužan dati.

I sluge zaklaše ovnove i ovce, pa se ljudi okupiše da jedu zgotovljeno jelo – i tako provedosmo četrdeset dana – govorio je Abd-Alah. Potom al-Gitrif reče: – Uzmite svoju djevojku! – te je ponijesmo na nosilima, a al-Gitrif joj dade trideset deva natovarenih poklonima. A zatim se on oprosti s nama, pa ode, a mi smo išli sve dotle dok nam do Ozarene Meke ne ostade jedan dan hoda. Onda udariše na nas i napadoše nas neki konjanici (mislim da su bili iz plemena Sulejma), te Utba jurnu na njih i ubi nekoliko ljudi, a onda se pognu porebarke, pogođen kopljem, i pade na zemlju. I pritekoše nam u pomoć stanovnici toga kraja, koji otjeraše konjanike, ali Utba završi svoj vijek. I mi povikasmo: – Avaj! Utba! – a djevojka ču to, pa skoči s deve i pade na Utbu, gorko plačući i izgovarajući ove stihove:

Trudim se da čvrsta budem, al' čvrsta bit' ne mogu,
Te tješim dušu time što ću za tobom poći.

Da je pravedan bio, on bi zacijelo umro
Prije tebe i sve bi tako u smrti pretekao.

Poslije nas nitko nikom prijatelj neće biti,
Niti će duša s dušom u slozi živjeti ikad.

I djevojka samo jednom kriknu, pa ispusti dušu. I mi im iskopasmo jedan grob, pa ih ukopasmo u prah, a ja se vratih u zemlju svojih rođaka i proživjeh u njoj sedam godina, pa opet odoh u Hedžaz i uđoh u Ozarenu Meku, da posjetim prorokov grob, a u sebi rekoh: – Alaha mi, otići ću svakako na Utbin grob. – I dođoh na njegov grob, kad imam šta vidjeti: na njemu je jedno visoko drvo s crvenim, žutim i zelenim trakama. – Kako se zove ovo drvo? – zapitah domaćine iz te stanice, a oni mi rekoše: – Zaručnikovo i zaručničino drvo. – I tako provedoh na Utbinu grobu jedan dan i jednu noć, pa odoh, i to je posljednja stvar koju sam saznao o njemu, neka mu se smiluje veliki Alah!

PRIČA O HINDI, AN-NUMANOVOJ KĆERI

PRIČA SE DA JE HINDA, an-Numanova kći, bila ljepša od svih žena svoga vremena i da su neki ljudi opisali al-Hadžadžu njenu ljepotu i dražest. I al-Hadžadž je zaprosi i bez žaljenja dade mnogo novaca za nju, te se tako oženi njome, obvezavši se da će joj dati, pored otkupa, još dvjesta hiljada dirhema. Zatim joj al-Hadžadž ode u ložnicu i dugo ostade s njom, pa joj jednoga dana opet ode i zateče je kako se ogleda u ogledalu, izgovarajući ove stihove:

Zbilja, Hinda oduvijek rasna kobila bješe
Arapska, ali je, eto, mazgov opasa sad.
Ako kobilu rodi, od boga dar će biti,
A ako mazgu rodi – čedo mazgova bit će.

I al-Hadžadž ču to, te se vrati i više ne ode Hindi, a ona nije znala da ju je on čuo. Zatim al-Hadžadž zaželje da se razvede od nje, pa posla Abd-Alaha-ibn-Tahira da razvede njihov brak, te tako Abd-Alah-ibn-Tahir ode Hindi i reče joj: – Poručuje ti al-Hadžadž Abu-Muhamed da je kod njega ostalo još dvjesta hiljada dirhema, koliko ti je obećao na ime otkupa. Ja sam, evo, donio taj novac, a on me je ovlastio da vas razvedem. – Znaj, o, ibn-Tahire – reče mu Hinda – da smo nas dvoje živjeli zajedno i da mu se ja, Alaha mi, nisam obradovala ni jednoga jedinog dana, a ako se rastanemo, ja nikad neću tugovati za njim, Alaha mi. A ovih dvjesta hiljada dirhema poklanjam tebi zato što si me oslobodio sakifskoga psa.[64]

Kasnije ta povijest dođe do ušiju gospodara pravovjernih Abd-al-Melika-ibn-Mervana, kome ljudi opisaše ženinu dražest i ljepotu, i vitkost njena stasa, i njen nježan govor, i njene ljubavne poglede, te joj on posla ljude da je zaprose za nj...

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade šesto osamdeset druga noć, ona reče:

682. NOĆ – Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je gospodar pravovjernih Abd-al-Melik-ibn-Mervan poslao ljude da zaprose tu ženu za nj. I ona mu napisa pismo i reče mu u njemu, poslije odavanja hvale Alahu i molitve za njegova proroka Muhameda (blagoslovio ga i pozdravio Alah!): – Znaj, o, gospodaru pravovjernih, da je pas lokao iz suda. – Kad je pročitao njeno pismo, gospodar pravovjernih se nasmija njenim riječima, pa joj napisa ove riječi našega proroka: – Kad pas loče iz suda koje od vas, taj sud valja oprati sedam puta pijeskom. – A zatim doda: – Operi prljavštinu s onoga mjesta koje se upotrebljava. – I Hinda vidje šta joj je napisao gospodar pravovjernih, te mu se nije mogla usprotiviti, već mu napisa, poslije odavanja hvale velikom Alahu: – Znaj, o, gospodaru pravovjernih, da ću pristati na bračni ugovor samo pod jednim uvjetom, a ako me zapitaš kakav je taj uvjet, ja ću ti reći: – Neka al-Hadžadž vodi devu na kojoj će biti moja nosiljka i neka je odvede u grad u kojem se nalaziš, a neka bude bos i u onom odijelu koje nosi. – I Abd-al-Melik prasnu u grohotan smijeh kad je pročitao njeno pismo, pa napisa pismo al-Hadžadžu i naredi mu da učini to, a al-Hadžadž pročita poslanicu gospodara pravovjernih i bez pogovora pristade da učini ono što mu je on naredio.

Potom al-Hadžadž posla pismo Hindi i naredi joj da se spremi, te se ona spremi i sjedne u nosiljku, a al-Hadžadž pođe sa svojom pratnjom, pa je išao s njom dok nije došao do Hindinih vrata, a kad je Hinda pošla, sjedeći u nosiljci, i kad su pošle robinje i eunusi koji bjehu oko nje, al-Hadžadž sjaha, bosonog, pa uze devu za uzdu i povede je. I tako je al-Hadžadž išao s Hindom, a ona je tjerala šegu s njim i izrugivala mu se i smijala se sa svojom sluškinjom i svojim robinjama, a potom reče svojoj sluškinji: – Ukloni zavjesu na nosiljci! – te sluškinja ukloni zavjesu, a Hinda i al-Hadžadž se pogledaše u oči. I Hinda se poče rugati al-Hadžadžu, a on izgovori ove stihove:

A ako mi se smiješ, Hinda, tà ne jednom sam
Ostavio tebe noću budnu i uplakanu.

A Hinda mu odgovori ovim dvostihom:

Kad spasimo dušu i život, mi ne mislimo
Na utrošeno blago i bogatstvo svoje.

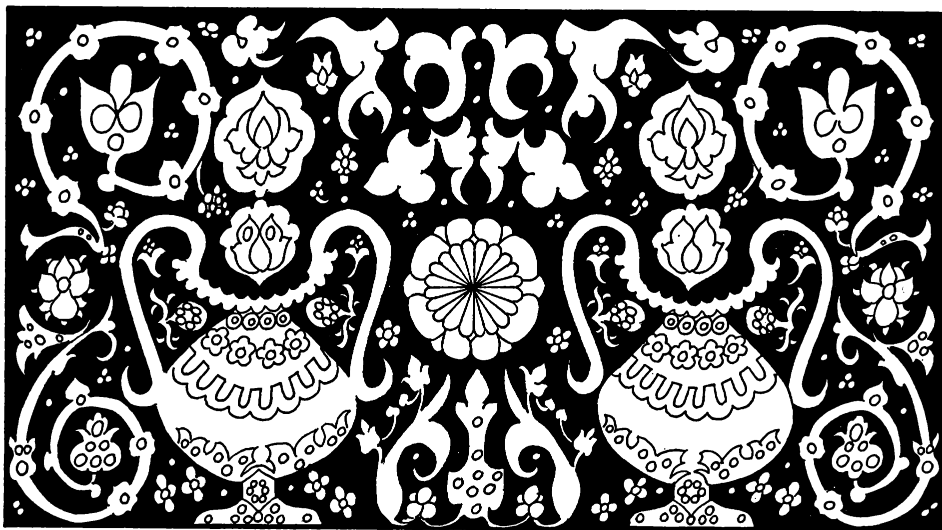
Bogatstvo lako je steći, slava se opet vraća
Kad se lijek boljci nađe, a propast se izbjegne.

I ona se tako smijala i vragovala dok se ne približiše kalifovu gradu, a kad uđoše u taj grad, ona baci jedan dinar na zemlju, pa reče al-Hadžadžu: –

O, goniču deva, pao nam je dirhem; vidi gdje je, pa nam ga daj! – I al-Hadžadž pogleda u zemlju, pa vidje na njoj samo dinar, te reče Hindi: – To je dinar. – Ne, to je dirhem – reče mu Hinda. – Ne, to je dinar – reče al-Hadžadž, a Hinda uzvikne: – Neka je hvala Alahu što nam je dao dinar mjesto dirhema koji nam je pao! Daj nam ga! – a al-Hadžadž se zastidje. Potom al-Hadžadž odvede Hindu u dvor gospodara pravovjernih Abd-al-Melika-ibn-Mervana, te je tako ona došla kalifu i postala njegova ljubimica . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade šesto osamdeset treća noć, ona reče:

PRIČA O IKRIMI I HUZEJMI

683. NOĆ DOPRLO MI JE DO UŠIJU, o sretni care, da je u doba gospodara pravovjernih Sulejmana-ibn-Abd-al-Melika bio jedan čovjek koji se zvao Huzejma-ibn-Bišr i da je on bio iz plemena Benu-Asada. A taj čovjek bijaše poznat po svojoj plemenitosti i imao je mnogo blaga, a bio je milostiv i činio je dobra svojim prijateljima, pa je tako živio dok ga vremenom ne izdade snaga, te se poče oslanjati na pomoć onih svojih prijatelja kojima bješe činio dobra i koje bješe pomagao svojim novcem, a oni su ga pomagali neko vrijeme, pa im to dodija. I Huzejma vidje da su njegovi prijatelji postali drukčiji prema njemu, te ode svojoj ženi (a to bješe kći njegova strica), pa joj reče: – O, kćeri moga strica, ja vidim da su moja braća postala drukčija prema meni, te sam stoga odlučio da ne izlazim iz kuće dok mi ne dođe smrt.

I Huzejma zatvori vrata svoje kuće, pa se poče hraniti onim što je imao, ali i tome dođe kraj, te se nađe u nedoumici. A njega je poznavao Ikrima-al-Fajad-ar-Rabi, upravitelj al-Džezire, koji je jednom sjedio u svojoj dvorani za prijem gostiju, pa mu netko odjednom spomenu Huzejmu-ibn-Bišra, te on zapita: – Kakvo je njegovo stanje? – Dospio je do stanja koje se ne može opisati – odgovoriše mu – te je zatvorio vrata i ne izlazi iz kuće. – I Ikrima-al-Fajad reče: – To mu se dogodilo zbog njegove velike darežljivosti! I kako se moglo dogoditi da Huzejma-ibn-Bišr ne nađe nigdje ni pomoći ni potpore! – Nije našao ništa od svega toga – rekoše mu prisutni. A kad nastade noć, Ikrima pođe i ponese četiri hiljade dinara, koje stavi u kesu, pa naredi svojim ljudima da mu

osedlaju konja, a potom se iskrade od svojih rođaka i ode sa svojim slugom, koji je nosio novac. I Ikrima je išao tako dok nije došao do Huzejminih vrata, a onda se zaustavi, uze kesu i naredi sluzi da ode, pa sam zalupa na vrata. I Huzejma iziđe iz kuće, a Ikrima mu dade kesu i reče mu: – Poboljšaj ovim svoje stanje! – I Huzejma uze kesu i vidje da je teška, te je ispusti iz ruku, a uhvati konja za uzdu i zapita Ikrimu: – Tko si ti, neka bi moja duša bila otkup za tebe? – Hej ti – reče mu Ikrima – ja ti nisam došao u ovo doba zato što hoću da saznaš tko sam. – Neću te pustiti dok mi ne kažeš tko si – reče Huzejma, i Ikrima mu kaza: – Ja sam Džabir-Asarat-al-Kiram.[65] – Reci mi još što! – reče Huzejma, a Ikrima mu odgovori: – Neću! – i ode. A Huzejma ode kćeri svoga strica, pa joj reče: – Raduj se, Alah nam je brzo pritekao u pomoć i donio nam blago. Ako su ovo dirhemi, ima ih mnogo. Ustani, pa upali svjetiljku. – Ne mogu je naći – reče mu žena, te Huzejma provede noć gladeći kesu rukom i osjećajući pod njom tvrde dinare, ali ne vjerovaše da su to dinari.

Što se pak tiče Ikrima, on se vrati kući, pa vidje da je njegova žena primijetila da ga nema i da se raspitivala o njemu, a kad su joj ljudi rekli da je nekud otišao, ona je posumnjala u nj. – Kad prođe jedan dio noći, upravitelj al-Džezire odlazi iz kuće sam, bez slugu i kradom od svoje rodbine samo onda kad hoće da ode nekoj drugoj ženi ili naložnici – reče ona Ikrimi, a on joj odgovori: – Alah zna da nisam odlazio nijednoj ženi. – Reci mi zašto si otišao – reče žena Ikrimi, a on joj kaza: – Otišao sam u to doba samo zato što nisam htio da me netko prepozna. – To mi moraš ispričati! – reče Ikrimina žena, a on joj kaza: – Hoćeš li čuvati tajnu, ako ti sve ispričam? – Hoću – odgovori žena Ikrimi, a on joj ispriča cijelu povijest i reče joj šta je sve bilo, pa je zapita hoće li da se zakune. – Neću, neću – reče mu žena – srce mi se umirilo, jer vjerujem da je istina to što mi kažeš.

Što se pak tiče Huzejme, on se sutradan ujutro namiri sa svojim vjerovnicima i poboljša svoje stanje, a zatim se poče spremati za put, jer je želio da ode Sulejman-ibn-Abd-al-Meliku (a on se u to doba nalazio u Palestini). A kad se Huzejma zaustavio pred kalifovim vratima i kad je zamolio njegove dvorjane da ga puste k njemu, jedan od njih ode Sulejmanu, pa mu reče da je stigao Huzejma – a on bješe čuven po svojoj plemenitosti i Sulejman ga je poznavao. I kalif dopusti Huzejmi da uđe, te on uđe, pa ga pozdravi onako kako se pozdravljaju kalifi, a Sulejman-ibn-al-Melik mu reče: – O, Huzejma, zašto nam dosad nisi došao? – Zbog lošega stanja – odgovori mu Huzejma. – Šta te je spriječilo da nam dođeš? – zapita ga kalif. – Slabost, o, gospodaru pravovjernih – odgovori mu Huzejma. – A zašto si sada došao? – zapita Sulejman Huzejmu, a on mu odgovori: – Znaj, o, gospodaru pravovjernih, da sam se nalazio u svojoj kući kad bješe već prošao jedan dio noći, pa odjednom na vrata zalupa neki čovjek, s kojim mi se dogodilo to i to. – I Huzejma ispriča kalifu cijelu povijest, od početka do kraja, a Sulejman ga zapita: – A poznaješ li toga čovjeka? – Ne poznajem ga, o, gospodaru pravovjernih – odgovori mu Huzejma – a nisam ga prepoznao stoga što je bio prerušen i što sam od njega čuo samo

ove riječi: – Ja sam Džabir-Asarat-al-Kiram. – I Sulejman-ibn-al-Melik poče gorjeti od želje da sazna ime toga čovjeka, te reče: – Da znamo tko je, mi bismo ga nagradili za tu njegovu plemenitost!

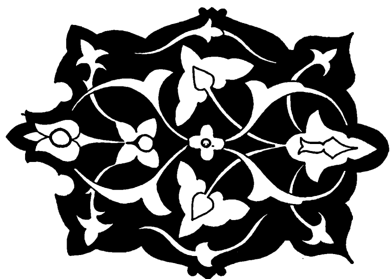
Potom kalif priveza zastavu Huzejmi-ibn-Bišru[66] i postavi ga za namjesnika al-Džezire, namjesto Ikrima-al-Fajada, te tako Huzejma ode iz dvora i uputi se u al-Džeziru. A kad bješe blizu toga grada, Ikrima mu pođe u susret, pa mu pođoše u susret i al-džezirski građani, a onda namjesnici pozdraviše jedan drugoga, pa pođoše, i tako su putovali zajedno dok nisu ušli u grad. I Huzejma se zadrža u Emirskoj kući, pa naredi ljudima da od Ikrime uzmu jamstvo i zatraži od njega da mu položi račun. I ljudi svedoše račun s Ikrimom, pa vidješe da mu nedostaje mnogo novaca, te Huzejma zatraži od Ikrime da preda taj novac, ali Ikrima reče: – Ja nemam novaca, pa čini sa mnom što hoćeš – a Huzejma naredi ljudima da ga odvedu u tamnicu...

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade šesto osamdeset četvrta noć, ona reče:

684. NOĆ – Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je Huzejma naredio ljudima da zatvore Ikrimu-al-Fajada i da ih je poslao da od njega zatraže novac koji je nedostajao, a Ikrima mu je onda poručio po njima: – Ja ne spadam među ljude koji čuvaju novac po cijenu svoje časti: čini šta hoćeš. – I Huzejma naredi da mu okuju noge u željezo, pa da ga bace u tamnicu, i tako on ostade tamo mjesec ili nešto više dana, te ga to iznuri i tamnovanje mu naudi. I vijest o njemu dopre do ušiju kćeri njegova strica, koju obuze najveća žalost, te ona pozva jednu svoju oslobođenu robinju, koja bješe veoma pametna i učena, pa joj reče: – Otiđi do vrata emira Huzejme, pa mu reci: – Ja imam jedan savjet. – A ako te netko zapita kakav je to savjet, reci mu: – Kazat ću ga samo emiru – pa kad odeš njemu, zatraži od njega da ostanete nasamo. A kad budete ostali nasamo, reci mu: – Šta si to učinio? Ti si nagradio Džabira-Asarat-al Kirama samo strogim zatvorom i teškim okovima. – I ta žena učini ono što joj bješe zapovjeđeno, a Huzejma ču njene riječi, pa uzviknu iz svega glasa: – Teško meni! Da li je to doista on? – Jest – odgovori mu žena. I Huzejma naredi ljudima da mu odmah dovedu konja, a kad mu ga oni osedlaše, pozva sve velikaše iz grada i okupi ih u svojoj kući, pa s njima priđe tamničkim vratima. I ljudi otvoriše tamnička vrata, pa Huzejma i ljudi koji bjehu s njim uđoše u tamnicu i vidješe Ikrimu kako sjedi, a veoma se promijenio u licu, jer bijaše iznuren od batina i bola. I Ikrima ugleda Huzejmu, pa se zastidi i obori glavu, a Huzejma mu priđe, pa se pognu i poljubi ga u glavu, te Ikrima podigne glavu i zapita Huzejmu: – Šta te je navelo na to? – A on mu odgovori: – Tvoji plemeniti postupci i moje ružno uzvraćanje. – Nek Alah oprosti i meni i tebi! – reče mu Ikrima.

Onda Huzejma naredi tamničaru da skine okove s Ikrime, pa da ih metne njemu samom na noge. – Šta to hoćeš! – zapita Ikrima Huzejmu, a on mu reče: – Hoću da i mene snađe ono isto što je snašlo tebe. – Zaklinjem te Alahom – uzviknu Ikrima – nemoj to činiti!

Zatim obojica iziđoše, pa dođoše do Huzejmine kuće, a onda se Ikrima oprosti s Huzejmom i htjede otići, ali ga Huzejma zadrža. – Šta hoćeš? – zapita ga Ikrima. – Hoću da izmijenim tvoj izgled: više me je stid od tvoje žene nego od tebe – reče mu Huzejma. I Huzejma naredi svojim slugama da isprazne kupatilo, a kad ga oni ispraznište, uđe u nj s Ikrimom i poče ga dvoriti. Zatim iziđoše, pa Huzejma pokloni Ikrimi raskošno odijelo i posadi ga na konja, a slugama naredi da na konja metnu i mnogo novaca. I tako obojica pođoše k Ikriminoj kući, a onda Huzejma zamoli Ikrimu da mu dopusti da se ispriča njegovoj ženi. I Huzejma se ispriča Ikriminoj ženi, a zatim zamoli Ikrimu da ode s njim Sulejmanu-ibn-Abd-al-Meliku, koji se u to doba nalazio u ar-Ramli.[67] I Ikrima pristade na to, te obojica pođoše, a kad dođoše u dvor Sulejmana-ibn-Abd-al-Melika, jedan dvorjanin ode kalifu i izvijesti ga da je došao Huzejma-ibn-Bišr. I kalif se uplaši kad je to čuo, te uzviknu: – Zar al-džezirski namjesnik može doći bez moga naređenja! To može biti samo onda kad se dogodi nešto krupno. – I kalif dopusti Huzejmi da uđe, a kad je ovaj ušao, reče mu, prije no što se pozdravio s njim: – Šta mi to donosiš, o, Huzejma? – Sreću, gospodaru pravovjernih – odgovori mu Huzejma. – Zašto si došao? – zapita kalif Huzejmu, a on mu odgovori: – Našao sam Džabira-Asarat-al-Kirama, pa sam htio da te obradujem njime, jer sam vidio da goriš od želje da se upoznaš s njim i da želiš da ga vidiš. – A tko je to? – zapita kalif Huzejmu, a on mu odgovori: – Ikrima-al-Fajar. – I Sulejman dopusti Ikrimi da mu priđe, te on priđe i pozdravi ga kao kalifa, a onda mu Sulejman reče: – O, Ikrima, tebe je snašla nevolja samo zbog tvoga dobročinstva. Napiši mi šta ti je sve potrebno i u čemu oskudijevaš – reče potom Sulejman, a kad je Ikrima učinio to, kalif naredi da mu se sve to odmah učini i da mu se dâ deset hiljada dinara, povrh onoga što mu bješe potrebno i što bješe napisao, i deset kovčega odijela povrh onoga što bješe napisao. Potom kalif naredi da mu se dâ koplje, pa priveza Ikrimi zastavu i postavi ga za namjesnika al-Džezire, Jermenije i Azerbejdžana. – Sad ćeš ti obavljati Huzejmin posao – reče kalif Ikrimi; – ako hoćeš, možeš ostaviti i njega, a ako nećeš, možeš ga ukloniti. – Ne, ja ću ga vratiti na njegovo mjesto, o, gospodaru pravovjernih – reče Ikrima. A zatim Ikrima i Huzejma odoše zajedno iz kalifova dvora i bjehu namjesnici Sulejmana-ibn-Abd-al-Melika za vrijeme njegova kalifata.

PRIČE O KALIFIMA I DJEVOJKAMA

PRIČA O JUNUSU, DJEVOJCI I KALIFOVU SINU

PRIČA SE DA JE U VRIJEME KALIFA Hišama-ibn-Abd-al-Melika bio jedan veoma poznat čovjek koji se zvao Junus Pisar. I taj čovjek pođe na put za Siriju, a sa sobom povede i jednu ne može biti divniju i ljepšu robinju, koja je imala na sebi sve što joj je bilo potrebno, a vrijedila je sto hiljada dirhema. A kad se Junus približio Damasku, njegova karavana se zaustavi pored jednog jezerceta punog vode, pa Junus sjaha blizu tog jezerceta i prihvati se jela koje bješe ponio, a zatim izvadi mješinicu u kojoj bješe vino od datulja.

A dok se to zbivalo, odjednom mu se približi jedan mladić divnoga lica i pun vrlina, koji je jahao konja riđana i vodio dva eunuha. I taj mladić pozdravi Junusa, pa ga zapita: – Primaš li gosta? – A kad mu Junus odgovori: – Primam – on sjaha pored njega, pa mu reče: – Daj mi da se napijem tvoga pića! – I Junus napoji svoga gosta, a on mu reče: – Kad bi htio da nam nešto otpjevaš! – te Junus zapjeva i izgovori ovaj stih:

Ona je toliko lijepa koliko nije nitko,
Te je ja volim, a noći bez sna slatke su s njom.

I gosta obuze veliko ushićenje, a Junus mu u nekoliko navrata dade da pije vina, te se on opi i pognu, a onda reče: – Reci svojoj robinji da nešto otpjeva. – I robinja zapjeva i izgovori ovaj stih:

Gle, hurija potrese srce ljepotom svojom,
A grana vitka nije, ni sunce, nit' je mjesec.

I gosta obuze velika ushićenost, a Junus mu u nekoliko navrata dade da pije vina, te on ostade pored njega dok nije očitao večernju molitvu, a zatim ga zapita: – Zašto ideš u taj grad? – Zato što hoću da isplatim dug i poboljšam svoje stanje – odgovori mu Junus. – Hoćeš li mi prodati ovu robinju za trideset hiljada dirhema? – zapita gost Junusa, a on mu odgovori: – Kako mi je potrebna Alahova milost i malo više novca od njega![68] – Da li će ti biti dosta ako ti za nju dam četrdeset hiljada dirhema? – zapita ga gost. – Time ću moći isplatiti dug, ali ću sam ostati praznih šaka – odgovori Junus, a gost mu reče: – Uzet ću je za pedeset hiljada dirhema, a dat ću ti povrh toga odijelo i novac za putni trošak i dijelit ću s tobom sve što imam dok budeš ostao ovdje. – Prodao sam ti djevojku – reče Junus gostu, a on ga zapita: – Hoćeš li mi vjerovati da ću ti sutra donijeti novac za nju, pa da je odvedem ili da je ostavim kod tebe dok ti sutra ne donesem novac? – A Junus bješe pijan, i obuze ga stid i strah od mladića, te mu reče: – Vjerovat ću ti, uzmi je, pa nek ti je s Alahovim blagoslovom! – I mladić reče jednome od svojih slugu: – Posadi je na konja, pa uzjaši iza nje, a zatim pođi s njom – pa i sam uzjaha svoga konja, oprosti se s Junusom i ode.

A kad se mladić izgubio i kad je prošlo neko vrijeme od toga, prodavač poče misliti u sebi i bi mu jasno da je pogriješio što je prodao robinju. – Šta mi bi – reče u sebi – te dadoh svoju robinju nepoznatu čovjeku, o kome ništa ne znam? Ali uzmimo da sam ga poznavao – kako da dospijem do njega? – I on je sjedio zamišljen do jutarnje molitve, kad njegovi drugovi uđoše u Damask, a on je i dalje sjedio obuzet sumnjom, ne znajući šta da čini. A dok je tako sjedio, sunce pripeče i njemu bješe neugodno da ostane na tome mjestu, te odluči da uđe u Damask, ali onda reče u sebi: – Ako uđem u grad, mogu se bojati da će poslanik doći i da me neće naći, pa ću tako zapasti u još goru nevolju.

I Junus sjedne u hlad pored jednoga zida koji se nalazio tamo, a kad dan poče izmicati, odjednom mu priđe jedan od ona dva eunuha koji bjehu s mladićem. I Junusa obuze velika radost kad je ugledao eunuha, te reče u sebi: – – Ne pamtim da sam se ičemu toliko radovao kao što se sad radujem ovome eunuhu. – A eunuh mu priđe, pa mu reče: – O, gospodaru, morao si nas dugo čekati. – Ali mu Junus ništa ne odgovori od uzbuđenja koje ga bješe obuzelo. – Poznaješ li onoga čovjeka koji je uzeo od tebe robinju? – zapita ga zatim eunuh. – Ne poznajem ga – odgovori Junus eunuhu, a on mu reče: – To je al-Valid-ibn-Sahl, prijestolonasljednik. – I ja onda zašutjeh – govorio je Junus – a eunuh mi reče: – Ustani pa uzjaši konja! – I eunuh posadi Junusa na konja koga bješe doveo za nj, pa tako obojica pođoše, pa su putovali dok nisu došli do jedne kuće. Onda uđoše u tu kuću, a robinja ugleda Junusa, pa mu pritrča i pozdravi ga, a on je zapita: – Kako ti je bilo s onim koji te je kupio? – Uselio me je u ovu sobu i naredio da mi se daje sve što mi je potrebno – reče mu

djevojka. I Junus posjedi malo s djevojkom, a uto dođe domaćinov eunuh, pa mu reče: – Ustani! – I Junus ustane, a rob ga odvede svome gospodaru, u kome Junus prepozna svoga jučerašnjega gosta. – I ja vidjeh da je to on i da sjedi na svojoj postelji – govorio je Junus, a on me zapita: – Tko si ti? – Junus Pisar – odgovorih mu. – Dobro mi došao! – uzviknu mladić. – Alaha mi, veoma sam želio da se vidim s tobom! Slušao sam priče o tebi. A kako si proveo ovu noć? – Dobro, uzvisio te veliki Alah! – odgovori Junus, a al-Valid mu reče: – Možda ti je bilo žao što si jučer učinio ono, pa si rekao u svojoj duši: Predao sam svoju robinju nepoznatu čovjeku, jer ne znam ni kako se zove ni iz koje je zemlje. – Neka me sačuva Alah od žaljenja za robinjom, o, emire! – uzviknu Junus. – Da sam je i poklonio emiru, to bi bio manji od svih poklona koje sam mu mogao dati...

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade šesto osamdeset peta noć, ona reče:

685. NOĆ – Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je Junus rekao al-Validu-ibn-Sahlu da ta djevojka nije prilika za nj. – Alaha mi – odgovori mu al-Valid – ja sam se kajao što sam ti je uzeo, pa sam rekao: – To je stranac koji me ne poznaje, a ja sam se navrzao na nj i uzeo mu djevojku, ošamutivši ga svojom žurbom. Sjećaš li se kako smo se pogodili? – I ja rekoh: – Sjećam se – govorio je Junus – a al-Valid me zapita: – Hoćeš li mi prodati ovu robinju za pedeset hiljada dirhema? – Hoću – odgovori Junus, a al-Valid viknu: – Hej, slugo, donesi mi novac!

A kad je sluga donio novac, ibn-Sahl reče: – Hej, slugo, donesi hiljadu i pet stotina dinara! – I sluga donese novac, a al-Valid kaza: – Evo ti novca za robinju, koju možeš uzeti, a ovih hiljadu dinara dajem ti za tvoje lijepo mišljenje o nama, dok ti pet stotina dinara dajem za putni trošak i kupovinu poklona za rođake. Jesi li zadovoljan? – Zadovoljan sam – odgovorih mu – govorio je Junus – pa mu poljubih ruke i rekoh: – Alaha mi, ti si mi ispunio i oko i ruku i srce. – Alaha mi – reče potom al-Valid – ja nisam ostajao nasamo s djevojkom niti sam se zasitio njenog pjevanja. Neka dođe amo! – I robinja dođe, a al-Valid joj naredi da sjedne, te ona sjedne. I al-Valid joj reče: – Pjevaj! – a ona izgovori ove stihove:

O, ti što si mi i sladak i mio,
O, ti što ljepotu uze za se svu.

Arapi i Truci ljepotu su, znaj,
Uzeli, al' nisu kao ti, gazelo!

Zaljubih se, eto, smiluj mi se sad,
Pa ma u snu dođi, ljepotane moj!

Sram i poniženje podnositi smijem,
Ali mi očima san ne godi više.

Ja te nisam prvi zavolio ludo –
Koliko si ljudi već ubio ti!

U životu hoću da moj udes budeš,
Jer si mi ti draži od duše i srca.

I al-Valid bješe veoma ushićen, te mi se zahvali što sam lijepo obrazovao i naučio djevojku, a potom reče: – Hej, slugo, dovedi mi konja sa sedlom i priborom, kako bi Junus mogao otići jašući, a dovedi mi jednu mazgu, da nosi njegove stvari. – O, Junuse – reče mi on potom – kad budeš saznao da je kalifska vlada prešla na mene, dođi mi, pa ću ti, Alaha mi, dati pune ruke blaga, i veći čin, a obogatit ću te za cio život. – I ja uzeh novac, pa odoh – govorio je Junus – a on, Alaha mi, ispuni sve ono što mi bješe obećao i iskaza mi veliko poštovanje. I tako sam ja boravio kod njega, a bijah ne može biti radosniji i zauzimah najviši položaj, i imao sam mnogo novaca, i postadoh vlasnik tolikih spahiluka i novaca da će mi to biti dosta do smrti, a bit će dosta i mojim nasljednicima poslije moje smrti. A kod al-Valida sam živio dok ga ne ubiše – neka mu se smiluje veliki Alah!

PRIČA O KALIFU AR-RAŠIDU I DJEVOJCI

Priča se i to da je gospodar pravovjernih Harun ar-Rašid išao jednom s Džafarom Barmakidom, pa je odjednom ugledao nekoliko djevojaka koje su zahvaćale vodu. I kalif skrene s puta, pa im priđe, jer je želio da se napije vode, a onda mu se odjednom okrene jedna od tih djevojaka, pa izgovori ove stihove:

Reci svom liku neka ode
Od postelje kad svi spavaju,

Da se odmorim i ugasim
Vatru na kojoj kosti gore.

Bolnik u ruci ljubavi je,
A na postelji tuge leži.

A meni – znaš već kako je sad.
Da l' ćeš mi ti vijek produžiti?

I gospodaru pravovjernih svidješe se ljepota i rječitost te djevojke . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade šesto osamdeset šesta noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je gospodar pravovjernih čuo 686.
te stihove od djevojke i da su mu se svidjele njena ljepota i njena rječitost, NOĆ
te ju je zapitao: – O, kćeri plemenitih, jesi li te stihove sama sastavila ili si ih čula od koga? – Sama sam ih sastavila – odgovori djevojka – a kalif joj kaza: – Ako je istina to što mi kažeš, zadrži isti smisao, a promijeni slik. – I djevojka izgovori:

Reci svom liku neka ode
Od postelje mi u času sna.

Da se odmorim i ugasim
Vatru što mi ispuni grudi.

Bolnika muče ruke ljubavi,
A postelja mu je tuga sama.

A meni – znaš već kako je sad.
Da li je tvoja ljubav skupa?

– I taj odlomak je ukraden – reče kalif djevojci, a ona mu kaza: – Nije, to su moje riječi: – Onda kalif reče djevojci: – Ako su i to tvoje riječi, zadrži isti smisao, a promijeni slik. – I djevojka izgovori:

Reci svom liku neka ode
Od postelje mi kad sve sanja,

Da se odmorim i ugasim
Vatru koja me sažiže sveg.

Bolnika muče ruke ljubavi
U postelji bdjenja i u vatri.

A meni – znaš već kako je sad.
Da li me vjerno voliš još?

– I to je ukradeno – reče kalif, ali mu djevojka odgovori: – Nije, to su moje riječi! – te joj kalif kaza: – Ako su to tvoje riječi, zadrži isti smisao, a promijeni slik. – I djevojka izgovori:

Reci svom liku neka ode
Od postelje mi kad sve zaspi.

Da se odmorim i ugasim
Vatru koja mi rebra peče.

Bolnik u ruci ljubavi je,
Na postelji suze mira čeka.

A meni – znaš već kako je sad.
Da l' će se vratiti ljubav tvoja?

– Tko ti je otac u ovom logoru? – zapita djevojku gospodar pravovjernih, a ona mu odgovori: – Onaj čiji se šator nalazi baš na sredini i čije je kolje najviše – te gospodaru pravovjernih bješe jasno da je ona kći starješine toga logora. – A u koje čuvare konja ti spadaš? – zapita djevojka kalifa, a on joj odgovori: – U one čije je drveće najviše i čije je voće najzrelije. – I djevojka poljubi zemlju, pa reče: – Neka te Alah okrijepi, o, gospodaru pravovjernih! – pa mu poželje svako dobro, a zatim ode s arabljanskim kćerima. – Svakako ću se oženiti njome – reče kalif Džafaru, te Džafar ode djevojčinu ocu, pa mu reče: – Gospodar pravovjernih hoće tvoju kćerku. – A njen otac odgovori: – S lju-

bavlju i poštovanjem! Odvest ću je njegovu veličanstvu našem gospodaru pravovjernih kao njegovu sluškinju.

Potom on opremi svoju kćerku, pa je posla kalifu, koji se oženi njome i ode joj u ložnicu, te mu tako ona postade jedna od najdražih žena. I kalif posla dovoljno blaga njenu ocu, ne bi li ga tako osigurao među Arabljanima. A potom djevojčin otac ode na istinu velikom Alahu, te kalifa obavijestiše o njegovoj smrti, a on ode tužan u odaju svoje žene. Kad ga ugleda tako tužna, žena ustade, pa ode u svoju sobu, gdje svuče raskošne haljine koje je imala na sebi, a obuče haljine tuge, glasno kukajući. I ljudi je zapitaše: – Zašto kukaš? – a ona im reče: – Umro mi je otac – te oni odoše kalifu i rekoše mu. I kalif ustade, pa ode svojoj ženi i zapita je tko joj je to rekao, a ona mu odgovori: – Tvoje lice, o, gospodaru pravovjernih. – A kako to? – zapita je kalif, a ona mu reče: – Otkako sam se uselila u taj dvor, ja sam te vidjela samo jednom tako tužnog, a nisam se bojala ni za koga drugog osim za svoga oca, jer je bio star. Neka je živa tvoja glava, o, gospodaru pravovjernih! – I kalifu se zavrtješe suze u očima, ali on poče tješiti svoju ženu koja bješe izgubila svoga roditelja, a ona provede neko vrijeme tugujući za ocem, pa mu se i sama pridruži, neka im se svima smiluje Alah!

PRIČA O AL-ASMANU I DJEVOJKAMA

Priča se i to da je gospodara pravovjernih, Haruna ar-Rašida, jedne noći mnogo morila nesanica. I on se diže iz postelje, pa poče hodati i prelaziti iz jedne sobe u drugu, ali mu duša neprestano bješe veoma uznemirena, te sutradan ujutro reče: – Dovedite mi al-Asmana! – I eunuh ode vratarima, pa im reče: – Gospodar pravovjernih vam poručuje da pošaljete nekoga po al-Asmana! – A kad je al-Asman došao i kad gospodara pravovjernih obavijestiše o tome, on naredi da mu ga dovedu, pa ga posadi i reče mu: – Dobro došao! – a zatim mu kaza: – Hoću da mi ispričaš najljepšu priču koju si čuo o ženama i njihovim stihovima. – Slušam i pokoravam se! – odgovori mu al-Asman. – Čuo sam mnogošta, ali su mi se najviše svidjela tri stiha . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade šesto osamdeset sedma noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je al-Asman rekao gospodaru 687.
pravovjernih: – Slušao sam mnogošta, ali su mi se najviše svidjela tri stiha koje NOĆ
su izgovorile tri djevojke. – Ispričaj mi njihovu povijest – kaza kalif, a al-Asman reče: – Znaj, o, gospodaru pravovjernih, da sam jedne godine živio u Basri i da je jednom tako pripekla žega da sam počeo tražiti neko mjesto gdje bih se mogao odmoriti, ali ga ne nađoh. I tako se osvrtah na desnu i lijevu stranu, pa odjednom primijetih jedan pokriven prolaz između dvije kuće, a on bješe počišćen i poliven i u njemu bješe jedna drvena klupa, a iznad nje otvoren prozor. I ja sjedoh na tu klupu, pa htjedoh prileći, ali čuh nježne riječi jedne dje-

vojke koja je govorila: – O, sestrice, danas smo se okupile radi zabave; hajdete da uložimo trista dinara, pa neka svaka od nas izgovori poneki stih, a trista dinara neka pripadnu onoj koja bude izgovorila najljepši stih. – I djevojke odgovoriše: – S ljubavlju i zadovoljstvom! – pa najstarija izgovori ovaj stih:

Začudih se kad me on u snu posjeti,
Al' bih još i više da na javi dođe.

A srednja izgovori ovaj stih:

Samo lik me njegov posjeti te noći,
Te rekoh: – Ugodno neka ti je ovdje!

A najmlađa izgovori ovaj stih:

Dušu i rodbinu dala bih za onog
Što noću kraj mene mošus miriše.

– Ako je to lice obdareno ljepotom, onda je sve na svome mjestu – rekoh u sebi, pa siđoh s klupe i htjedoh otići, ali se otvoriše vrata, i iz kuće iziđe jedna djevojka, koja mi reče: – Posjedi još malo, o, šeiče! – I ja opet sjedoh na klupu, a djevojka mi dade listić papira ispisan neobično lijepim rukopisom, a sadržaj tog pisamceta bješe ovakav: – Obavještavamo šeika da smo nas tri sestre i da smo se okupile radi zabave, pa smo uložile trista dinara i pogodile se da tih trista dinara pripadnu onoj koja bude izgovorila najljepši stih. Uzele smo tebe za suca, presudi nam kako znaš, i to je sve. – Dajte mi tintu i papir – rekoh, a djevojka se izgubi za kratko vrijeme, pa mi donese posrebrenu tintarnicu i pozlaćeno pero, te napisah ove stihove:

Evo razgovora djevojaka triju
Što priliči samo iskusnim ljudima.

Lica su njihova kô jutarnja svjetlost,
Te se muče srca onih što ih vole.

Ostale su same (već spavahu oči),
Navlaš, da ih nitko ne bi mog'o čuti.

I rekoše sve što skrivahu u duši,
O, jest, a stihovi zabava im bjehu.

I reče tad smjela, ohola i gorda,
Pokazujuć' nizu svojih divnih zuba:

– Začudih se kad me on u snu posjeti,
Al' bih još i više da na javi dođe.

A kad to što reče osmijehom ukrasi,
Progovori srednja, uzdišući strasno:

– Samo lik me njegov posjeti te noći,
Te rekoh – ugodno neka ti je ovdje!

A najbolje bješe što najmlađa reče:
Riječma što se žele i najslađe što su:

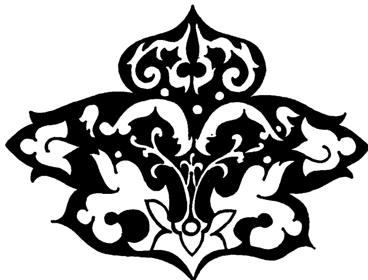
– Dušu i rodbinu dala bih za onog
Što noću kraj mene na mošus miriše.

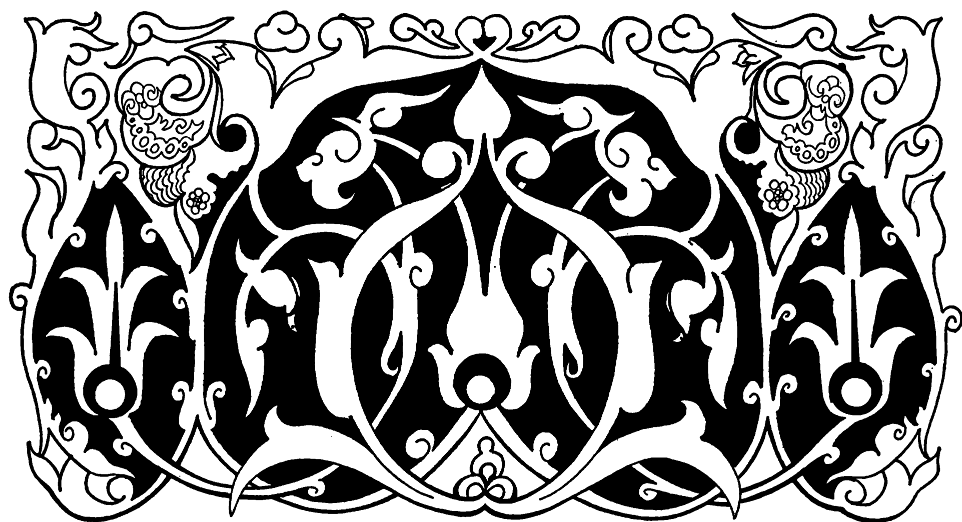
I razmislih o tom, kao sudac njihov,
Pa ne htjedoh biti igračka razumnog.

Već prvenstvo dadoh najmlađoj djevojci,
Misleć' da je ona najbliža istini.

– A potom dadoh pisamce djevojci – govorio je al-Asman – te ona ustade i vrati se u dvor, a ja onda čuh da je tamo počeo ples i zabava i da je nastalo uskrsnuće iz mrtvih, te rekoh u sebi: – Nemam zašto da se dalje zadržavam ovdje! – I tako siđoh s klupe i htjedoh otići, ali djevojka odjednom viknu: – Posjedi još malo, o, Asmane! – I ja je zapitah: – Tko ti je kazao da sam ja al-Asman? – a ona mi odgovori: – O, starče, ako je tvoje ime tajna za nas, tvoji stihovi nisu nikakva tajna. – I ja sjedoh, a onda se vrata otvoriše, pa iziđe prva djevojka i donese jednu zdjelu u kojoj bješe voće i jednu zdjelu u kojoj bjehu poslastice. I ja pojedoh malo tih poslastica i voća, pa se zahvalih na dobroti i htjedoh otići, kad odjednom neka djevojka povika: – Posjedi još malo, o, Asmane! – te podigoh oči i ugledah jednu ružičastu ruku u žutom rukavu, pa pomislih da to mjesec sija ispod oblaka. I djevojka mi baci kesu u kojoj bješe trista dinara, rekavši mi: – Ovo ti poklanjam za presudu.

– A zašto si izrekao presudu u korist najmlađe? – zapita gospodar pravovjernih al-Asmana, a on mu reče: – O, gospodaru pravovjernih, neka Alah dâ da dugo poživiš! Najstarija je kazala: – Začudit ću se ako mi on dođe noću u postelju – a to je nešto skriveno i vezano za neki uvjet, te se može i dogoditi i ne dogoditi. Što se tiče srednje, pored nje je u snu prošao njegov zamišljeni lik, a ona ga je pozdravila; što se pak tiče stiha najmlađe djevojke, ona je kazala da je ležala pored svoga dragana, kao što se u stvari i leži, i da je udisala njegov dah, koji je bio ugodniji od mošusa, te bi dala za nj i svoju dušu i svoju rodbinu. A dušom se iskupljuje samo ono što je draže od nje. – Odlično si se pokazao, o, Asmane! – uzviknu kalif, pa mu i on dade trista dinara za tu priču.

PRIČA O IBRAHIMU MOSULSKOM I ĐAVOLU

Priča se da je Abu-Isak-Ibrahim Mosulski govorio: – Zamolih ar-Rašida da mi pokloni jedan dan, kako bih mogao ostati nasamo sa svojim rođacima i prijateljima, a on mi dopusti da izostanem u subotu. I ja odoh kući, pa počeh pripremati jela, pića i sve ono što mi bješe potrebno, a vratarima naredih da zatvore ulazna vrata i da nikog ne puštaju u moju kuću. A dok sam se ja nalazio u dvorani, okružen ženama, odjednom mi dođe jedan lijep i dostojan poštovanja starac, koji bješe u bijelom odijelu i mekoj košulji, a imao je turban na glavi, dok mu u rukama bješe palica sa srebrnom drškom, i sav je odisao mirisom koji ispuni odaje i prolaz. I mene obuze veliki gnjev kad vidjeh da je taj starac ušao u moju kuću, te odlučih da otjeram vratare, ali me starac pozdravi najljepšim pozdravom, a ja mu odgovorih i ponudih ga da sjedne. I on sjedne, pa počne razgovarati sa mnom, govoreći mi o pustinjskim Arabljanima, i o njihovim stihovima, te me tako minu gnjev koji me bješe obuzeo, a pade mi na pamet da su vratari pustili toga čovjeka zato što su mi htjeli pričiniti radost, jer on bješe obrazovan i duhovit. – Da li bi htio što pojesti? – zapitah starca a on mi reče: – Ne, to mi nije potrebno. – Zatim ga zapitah: – A da što popiješ? – I starac mi kaza: – Neka to bude kako ti hoćeš. – I ja popih jedan rital, pa dadoh i njemu isto toliko, a zatim mi starac reče: – O, Abu-Isače, hoćeš li mi nešto otpjevati? Slušao bih malo tvoje vješto pjevanje, u kojem si nadmašio i obične i odabrane ljude. – I ja se naljutih zbog tih starčevih riječi, ali se potom svladah, pa uzeh lutnju, udarih u nju i zapjevah. Na to mi starac reče: – Divno, o, Abu-Isače! – i ja se još više naljutih – govorio je Ibrahim –

te pomislih: – Njemu nije dosta što je ušao u moju kuću bez odobrenja i što mi dosađuje svojim molbama, već me oslovljava po imenu, ne znajući kako da mi se obrati. – Hoćeš li mi otpjevati još nešto, pa da vidimo tko zna bolje? – reče potom starac, a ja pretrpjeh i to, pa uzeh lutnju i zapjevah, a pjevah tako pažljivo i tako marljivo da mi je starac rekao: – Takmičit ću se s tobom...

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade šesto osamdeset osma noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je taj starac rekao Abu-Isaku: 688. NOĆ
– Hoćeš li mi otpjevati još nešto, pa ćemo vidjeti tko zna bolje? – a ja otrpjeh i to – govorio je Abu-Isak – pa uzeh lutnju i zapjevah, a bijah pažljiv i tako marljiv pri pjevanju da mi starac reče: – Ja ću se takmičiti s tobom. – I starac bješe ushićen, te mi reče: – Divno, o, gospodaru! – a zatim me zapita: – Hoćeš li mi dopustiti da pjevam? – I ja mu odgovorih: – To je tvoja stvar! – jer sam mislio da je slabouman ako bude pjevao preda mnom poslije onoga što bješe čuo od mene. I starac uze lutnju, pa je poče zglašavati, a meni se učini, Alaha mi, da lutnja govori razgovijetnim arapskim jezikom, divnim i umiljatim glasom! I starac poče pjevati ove stihove:

Sva mi jetra rana puna – da li tko hoće
Da mi je kupi sad, a za nju zdravu da mi dâ?

Ali ne htješe ljudi jetru da kupe moju,
Jer se za zdravo nikad bolesno ne kupuje.

U dušu mi se tuga uselila, te jecam,
Kao što jeca bolnik kad se zagrcne vinom.

– I ja pomislih, Alaha mi – govorio je Abu-Isak – da mu odgovaraju i da pjevaju s njim i vrata, i zidovi, i sve što bješe u kući, pa mi se čak činilo da čujem kako mu odgovaraju i moji udovi i moje odijelo. I sjedio sam tako zbunjen, a ne bijah u stanju da što kažem ili da se maknem zbog onoga što mi bješe ušlo u srce, kadli starac zapjeva ove stihove:

Golubovi iz al-Live, dođite bar još jednom –
Tá duša moja čezne za vama neizmjerno!

Granju se vratiše, al' me zamalo ne ubiše,
I tajnu zamalo svoju što im ne odah tad.

I onog što ode zovu, kričući glasno kao
Od vina pijani da su i bijesom obuzeti.

Ja glubova takvih ne vidjeh u vijeku svom:
Iako plaču gorko, oči im suzne nisu.

A zatim starac otpjeva ove stihove:

O, vjetre iz Nedža, kad ti otud poduhneš,
Od daha tvoga tuga još veća biva moja.

I golubica jutros zaguka u čas svijetli
    U granju prepletenu vrbovu i lovorovu,

I plače od tuge ona, kao djetešce neko,
    Odajuć' tugu i strast za koje ne znadoh ja.

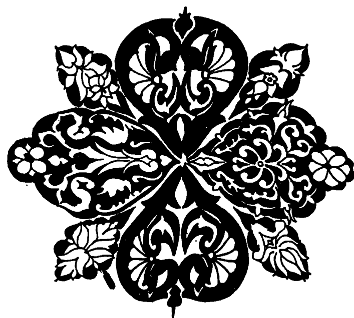
Vele da nam i dragi, kada je blizu samo
    Dodijat' može, a da daljina strasti liječi.

Mi se liječismo svačim i ne izliječismo se,
    Al' bliskost ipak je bolja od udaljenosti.

Mada ni od blizine koristi nikakve nema
    Kada ti dragi ljubav ljubavlju ne uzvraća.

A potom starac reče: – O, Ibrahime, otpjevaj tu melodiju onako kako si je čuo i pridržavaj se tog načina u svome pjevanju, a nauči i svoje robinje da tako pjevaju. – Ponovi melodiju – rekoh starcu, ali mi on kaza: – Tebi nije potrebno da ti ja ponavljam, jer si je potpuno shvatio. – A potom starca nestade, a ja se začudih tome, te uzeh mač i izvukoh ga iz korica, pa potrčah k haremskim vratima, ali vidjeh da su ona zatvorena. I onda zapitah robinje: – Jeste li što čule? – a one mi odgovoriše: – Čule smo najljepše i najdivnije pjevanje. – I ja u nedoumici pođoh kućnim vratima, ali i ona bjehu zatvorena, te zapitah vratare znaju li što o starcu, a oni mi rekoše: – Kakav starac? Alaha nam, danas u tvoju kuću nitko nije ušao. – Ja se onda vratih, razmišljajući o tome, kad netko odjednom progovori iz jednog kuta u sobi i reče mi: – Nije to ništa, o, Abu-Isače; ja sam Abu-Mura,[69] a danas sam ti pravio društvo kraj boce. Ne plaši se, dakle!

I ja odoh ar-Rašidu, pa mu ispričah tu povijest, a ar-Rašid mi reče: – Ponovi melodije koje si naučio od njega – te ja uzeh lutnju i počeh svirati, pa odjednom vidjeh da su mi se te melodije dobro uvriježile u grudima. I ar-Rašid bješe ushićen njima, te poče piti slušajući ih, mada nije mario za vino, a meni reče: – O, kad bih mogao provesti jedan dan uživajući u njegovu pjevanju, kao što sam mogao uživatu u tvome! – A zatim kalif naredi da mi se da nagrada, pa je ja uzeh i odoh.

PRIČA O DŽAMILU I SINU NJEGOVA STRICA

Priča se da je eunuh Masrur govorio: – Jedne noći je gospodara pravovjernih, Haruna ar-Rašida, mnogo morila nesanica. I on me zapita: – O, Masrure, koji je pjesnik pred ulaznim vratima? – te ja odoh u prolaz i tamo ugledah Džamila-ibn-Mamara-al-Uzrija, pa mu rekoh: – Odgovaraj gospodaru pravovjernih! – I ja uđoh u dvor, pa i on uđe sa mnom i tako se nađe između ruku Haruna ar-Rašida. I on ga pozdravi onako kako se pozdravljaju kalifi, a ar-Rašid mu uzvrati pozdrav i ponudi ga da sjedne, a zatim mu reče: – O, Džamile, znaš li neku neobičnu priču? – Znam, o, gospodaru pravovjernih – odgovori mu Džamil. – Šta više voliš: da ti ispričam ono što sam vidio i gledao svojim očima, ili ono što sam čuo i slušao? – Pričaj mi o onome što si vidio i gledao svojim očima – reče kalif, a Džamil mu kaza: – Dobro, o, gospodaru pravovjernih! Obrati mi se svim bićem i slušaj me ušima. – I car ar-Rašid uze jedan jastuk od crvene zlatotkanice, koji bješe izvezen zlatom i napunjen nojevim perjem, pa ga metnu ispod bedara, a zatim se nalakti na nj, pa reče: – De, ispričaj mi tu priču, Džamile!

– Znaj, o, gospodaru pravovjernih, da me bješe očarala jedna djevojka i da sam je volio i često joj odlazio u pohode...

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade šesto osamdeset deveta noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je gospodar pravovjernih Harun ar-Rašid rekao Džamilu: – De, ispričaj mi tu priču, Džamile! – i da mu je Džamil ispričao ovo: 689. NOĆ

– Znaj, o, gospodaru pravovjernih, da me je očarala jedna djevojka i da sam je volio i često joj odlazio u pohode, jer je ona bila ono što sam mogao poželjeti i zatražiti od života. A potom je njeni roditelji odvedoše nekud, jer u tom kraju ne bješe dovoljno pašnjaka, te je tako nisam viđao neko vrijeme. I onda me poče moriti čežnja za tom djevojkom, te me duša navede da joj odem. I kad nastade jedna noć među noćima, ja počeh drhtati od čežnje za djevojkom, te ustadoh, pa zategoh sedlo na devi, svezah turban, obukoh svoje tralje, pripasah mač i privezah koplje, a zatim uzjahah devu i pođoh, uputivši se k djevojci, a deva je išla brzo. I tako odoh jedne noći, a noć bješe tamna, neprozirna, te sam morao svladati nizbrdice pri silaženju u doline i strmine pri penjanju na planine. A sa svih strana čuo sam riku lavova, zavijanje kurjaka i glasove zvijeri, te mi se razum smutio i srce uzbudilo, a jezik mi je svejednako spominjao velikog Alaha.

I dok sam tako putovao, odjednom mi se prispava, te deva pođe drugim putem, a ne onim kojim je valjalo da idem, i mene svlada san. I odjednom me nešto udari po glavi, te se probudih poplašen i prestrašen, a onda ugledah drveće i rijeke, i ptice koje su cvrkutale u granju i pjevale pjesme različitim glasovima, a drveće na livadi bješe se preplelo jedno s drugim. I ja sjahah s deve, pa uzeh povodac za ruku i povedoh je, oprezno se probijajući sve dotle dok je ne izvedoh iz drveća na čistinu, gdje namjestih sedlo, pa uzjahah, sjedeći ravno, mada nisam znao kuda da pođem i u koje će me mjesto otjerati sudbina. Zaronih pogledom u tu pustinju, pa mi pred očima bljesnu vatra koja bješe naložena nasred nje, te udarih devu petom i pođoh k toj vatri, i išao sam tako dok nisam došao do nje. A kad se približih vatri i obazreh, odjednom vidjeh razapet šator, nabijeno kolje, visoko podignutu zastavu, konje koji su stajali i deve koje su slobodno pasle! I rekoh u sebi: – Najprije će biti da taj šator ima veze s nečim krupnim, jer u ovoj pustinji ne vidim drugoga šatora. – I pođoh na onu stranu gdje bješe šator, pa rekoh: – Mir neka vam je, obitavaoci šatora, i Alahova milost i njegov blagoslov! – A iz šatora iziđe jedan mladić od svojih devetnaest godina, koji bješe sličan sjajnome mjesecu i kome se odvažnost ogledala između očiju. – I tebi neka je mir i Alahova milost i njegov blagoslov, o, brate Arabljana! – reče mi on. – Mislim da si skrenuo s puta. – Tako je – odgovorih mu – izvedi me na put, Alah ti se smilovao! – O, brate Arabljana, naš kraj je pun lavova, a ova noć je mračna, divljačna, veoma tamna i hladna, pa se bojim da te ne rastrgne neka zvijer. Ostani kod mene, dakle, jer ćeš ovdje naći skloništa i mjesta, a kad sutra svane dan, ja ću te izvesti na put.

I ja sjahah s deve, pa je sapeh dugim povocem, a zatim svukoh odijelo koje sam imao na sebi i malo posjedih. A mladić uze jednu ovcu i zakla je, pa priđe vatri i potače je, te se ona razgori, a zatim uđe u šator i iznese iz njega sitnih začina i dobre soli, pa poče odsijecati i peći na vatri komade mesa. I mladić me je tako hranio, a sâm čas uzdisao a čas plakao, a zatim je glasno kriknuo i gorko zaplakao i izgovorio ove stihove:

Ostaše samo uzdasi nečujni
I u očima zjene nepomične.

Nijednog članka sad na tijelu nema
U kom uporna boljka ne boravi.

Suze mu teku i utroba mu sva
Gori i plamti, a on pati šutke.

Dušmani ga žale i suze liju,
Al' teško onom kog dušmani žale.

– I onda mi bješe jasno, o, gospodaru pravovjernih – govorio je Džamil – da je taj mladić zaljubljen, jer ljubav poznaje samo onaj koji ju je i sam okusio, te pomislih: – Kako bi bilo da ga zapitam o tome? – ali odvratih od toga svoju dušu i rekoh u sebi: – Kako ga mogu zaokupiti pitanjima, kad sam u njegovu šatoru? – I tako suzdržah svoju dušu, pa pojedoh onoliko mesa koliko mi bješe dovoljno, a kad završih objed, mladić uđe u šator, pa iznese iz njega čist umivaonik, lijep ibrik, svilen ubrus izvezen s kraja dukatskim zlatom, i bocu punu ružine vodice i mošusa, te se ja začudih njegovoj otmjenosti i uljudnosti i rekoh u sebi: – Nikad nisam vidio toliku otmjenost u pustinji! – I onda obojica oprasmo ruke, pa malo porazgovarasmo, a zatim mladić uđe u šator i zakloni se od mene zavjesom od crvene zlatotkanice, pa mi reče: – Uđi, o, arabljanski liku, pa legni u postelju. Noćas si se umorio, jer si podnio neobično velike tegobe na tome putu. – I ja uđoh u šator i odjednom vidjeh u njemu postelju od zelene zlatotkanice, te svukoh odijelo koje sam imao na sebi, pa provedoh noć kakvu nikad nisam proveo u svome životu . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade noć kojom se puni šesto devedeset noći, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je Džamil rekao: – I provedoh 690.
noć kakvu nikad nisam proveo, a neprekidno sam mislio o onome što bješe NOĆ
snašlo toga mladića. A kad je noć obavila zemlju i kad oči zaspaše, ja odjednom čuh neki slab glas, od kojeg blaži ni nježniji nikada nisam čuo, te podigoh zavjesu koja bješe spuštena između nas, a onda ugledah jednu djevojku koja je imala ljepše lice od svih lica koja sam ikad vidio. Ona je sjedila pored mladića, a oboje su plakali i jadali se jedno drugome, jer bjehu na mukama ljubavi, strasti i uzbuđenja i oboje su umirali od čežnje za zbliženjem. – O, čudo Alahovo! – pomislih – koje li je to drugo biće? – A kad sam ušao u šator, u njemu sam vidio samo mladića i nikoga više. Potom rekoh sebi: – Nema sumnje da je to neka džinska kći koja voli ovoga mladića, pa se on usamio s njom na ovome mjestu, a i ona se usamila s njim. – Ali se ja dobro zagledah u djevojku i vidjeh da je ona ljudsko biće, Arabljanka, a kad bi ona otkrila lice, sunce bi se zbunilo, a šator bi zasjao od njegova sjaja. A kad se uvjerih da je ta djevojka mladićeva dragana, ja se obukoh, uzeh avdes prije molitve i očitah molitve koje su za mene bile obavezne, pa rekoh mladiću: – O, brate Arabljana, hoćeš li me izvesti na put – već si mi učinio jednu ljubav. – I mladić me pogleda, pa mi reče: – Nemoj žuriti, o, arabljanski liku! Gosto-

vanje traje tri dana, a ja ne spadam u ljude koji puštaju svoga gosta prije no što prođu tri dana. – I tako provedoh kod njega tri dana – govorio je Džamil – a kad nastade četvrti dan, sjedosmo obojica da porazgovaramo, pa ja zapitah mladića kako se zove i kojeg je roda. – Što se tiče moga roda – reče mi mladić – ja sam iz plemena Benu-Uzre, a zovem se tako i tako, sin sam toga i toga, a stric mi je taj i taj – te tako ispade, o, gospodaru pravovjernih, da to bješe sin moga strica, i da bješe iz najuglednije kuće plemena Benu-Uzre. – O, sine moga strica – zapitah ga – šta te je navelo da se ovako usamiš u pustinji? Kako si mogao zanemariti svoju imovinu i imovinu svojih očeva i kako si mogao ostaviti svoje robove i robinje i ostati sam samcat u ovoj pustinji?

Kad je mladić čuo te moje riječi, o, gospodaru pravovjernih, oči mu se napuniše suzama i zaplakaše, a on mi reče: – O, sine moga strica, ja sam volio svoju sestru od strica, koja me bješe očarala, a toliko sam je ludo i strasno volio da se nisam mogao rastati s njom. A kad me je još više počela moriti ljubav prema njoj, ja je zaprosih, ali mi je moj stric ne dade, već je udade za jednog Uzrita, koji joj ode u ložnicu, a zatim je dovede u ovaj kraj, gdje se nalazi od prošle godine. I kad je odvedoše i sakriše od mojih pogleda, ljubav, čežnja i strast počeše me toliko moriti da napustih svoje rođake i rastah se sa svojim prijateljima i sa svom svojom imovinom, pa dođoh u ovu pustinju i usamih se u ovom šatoru, te se tako sprijateljih s usamljenošću. – A gdje su njihovi šatori? – zapitah mladića, a on mi reče: – Blizu moga, na vrhu one planine, a svake noći, čim zatvore oči i čim se noć utiša, djevojka se iskrada iz logora, pa dolazi amo, te tako oboje utažujemo svoju želju za razgovorom, a to nitko ne zna. I tako živim tješeći se njome noću, a Alah neka čini ono što je odlučio: ili ću uspjeti u tome, ili će biti onako kako bude presudio Alah, a on je najbolji sudac.

A kad mi je mladić ispričao sve to, o, gospodaru pravovjernih, ja se zabrinuh zbog onoga što mu se dogodilo, a ne znadoh šta da mislim, jer me zbog njega obuze ljubomora. – O, sine moga strica – rekoh mu – hoćeš li da ti pokažem jedno lukavstvo, a savjetujem ti da se poslužiš njime, pa ćeš, ako zaželi Alah, udesiti sve to i naći put k pravom uspjehu, a Alah će te spasiti od onoga čega se bojiš. – Govori, o, sine moga strica – kaza mi mladić, a ja mu rekoh: – Kad nastane noć i kad ti dođe djevojka, metni je na moju devu – ona brzo trči, pa uzjaši svoga konja, a ja ću uzjahati jednu od ovih deva i poći ću s vama, pa ćemo tako prijeći preko pustara i pustinja prije no što nastane jutro, a ti ćeš postići ono što želiš, jer će dragana tvoga srca biti tvoja. Široka je Alahova zemlja, a ja ću ti, Alaha mi, priticati u pomoć dokle god budem živ, i dušom i imovinom, i mačem . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade šesto devedeset prva noć, ona reče:

691. NOĆ – Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je Džamil rekao sinu svoga strica da uzme djevojku, pa da je obojica odvedu noću, a da će mu on pritjecati u

pomoć do kraja svog života. I mladić sasluša to, pa reče: – O, sine moga strica, ja ću se najprije posavjetovati s njom; ona je pametna, razumna i pronicava.

– I noć obavi zemlju – govorio je Džamil – i nastade ono vrijeme kad je djevojka dolazila, te je mladić čekao da dođe u zakazani čas, ali ona zakasni, iako joj to ne bješe običaj. I ja vidjeh mladića kako je izišao iz šatora zatvorenih usta i kako udiše dah vjetra koji je puhao s one strane gdje bješe ona, ne bi li tako udahnuo njen miris, a pri tom je izgovarao ove stihove:

O, vjetre istočni, ti mi dah donosiš
One zemlje gdje mi draga obitava.

O, vjetre, ti nosiš lik dragane moje,
A da li znaš kad će mi ona doći?

I onda mladić uđe u šator i ostade u njemu neko vrijeme sjedeći i plačući, a zatim mi reče: – O, sine moga strica, s mojom se sestrom zacijelo dogodilo nešto novo i nešto joj se zbilo ili ju je nešto spriječilo da mi dođe. Ostani ovdje dok ti ne donesem vijesti o njoj – reče mi zatim, pa uze mač i štit i iščezne. I prođe jedan dio noći, a njega ne bješe, ali se potom vrati, noseći nešto u rukama. I mladić me pozva, te mu brzo odoh, a on me zapita: – O, sine moga strica, znaš li šta je bilo? – Ne znam, Alaha mi – odgovorih mu, a on mi reče: – Noćas me je snašla nesreća, jer sam izgubio svoju sestru od strica. Ona je pošla amo, ali je na putu naišla na jednoga lava koji ju je rastrgao, te je od nje ostalo ovo što vidiš. – I on baci ono što je imao u rukama, a ja vidjeh da su od djevojke ostali samo hrskavica i kosti. I mladić zaplaka groznim plačem, pa baci luk i uze u ruku vreću, a meni reče: – Ostani ovdje dok ja ne dođem, ako ushtije veliki Alah. – I tako on ode, a zatim se vrati poslije nekog vremena noseći lavlju glavu. I mladić baci lavlju glavu, pa zatraži vode od mene, a kad mu donesoh vode, on opra lavlja usta, pa ih poče ljubiti plačući, tugujući sve više za djevojkom i izgovarajući ove stihove:

O, lave, u nesreću sam si sebe bacio –
Poginuo si, a meni bol za dragom ostavio.

Usamljen ostadoh sad, a prijatelj joj bjeh,
Jer od zemljine utrobe grob za nju načini ti.

Sudbi koja me odvoji od nje kažem ja sad:
– Ne dao Alah da drugog prijatelja nađem!

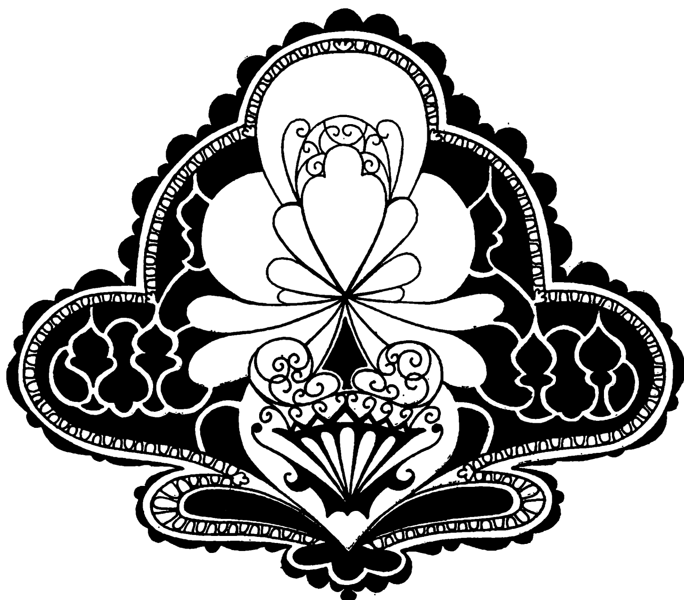
– O, sine moga strica – reče mi on potom – molim te u Alahovo ime i u ime dužnosti koju ti nalažu bliskost i srodstvo sa mnom da izvršiš moju oporuku. Sad ćeš me vidjeti mrtva pred sobom, a kad se to dogodi, okupaj me, pa me umotaj u ovu košulju zajedno s ostacima kostiju kćeri moga strica, a zatim nas ukopaj u isti grob. A iznad našega groba ispiši ove stihove:

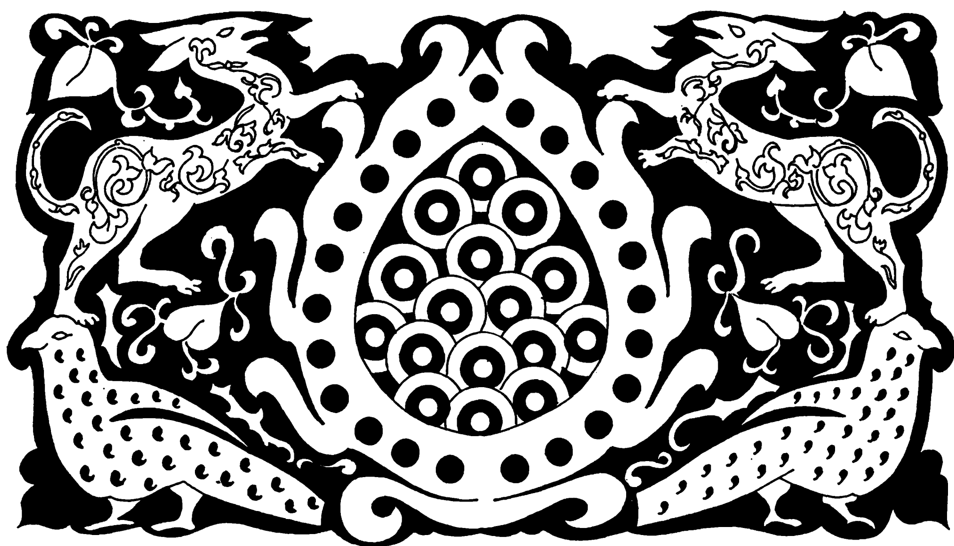
Na grbi zemljinoj življasmo životom slatkim,
I bliska bješe mi ona, i kuća, i rodbina,

Al' prevrtljiva i zla sudbina rastavi nas,
Te će nas pokrov samo u grobu zbližiti sad.

I mladić zaplaka groznim plačem, pa uđe u šator i nestade ga, a poslije nekog vremena iziđe iz njega, pa poče uzdisati i kukati, a zatim samo jednom kriknu i rastade se sa životom. I kad vidjeh to, ja osjetih da mi se teret svalio na dušu i učini mi se da sve to bješe tako krupno da zamalo i sam ne pođoh za njim od velikog bola. I priđoh mladiću, pa ga položih i učinih sve ono što mi bješe kazao, a zatim oboje umotah u pokrov, pa ih ukopah u isti grob. I provedoh tri dana pored njihova groba, a potom odoh, ali sam im i dalje odlazio i posjećivao ih. Eto takva je bila njihova povijest, o, gospodaru pravovjernih.

I ar-Rašid sasluša Džamilove riječi, misleći da su one divne, te bješe milostiv prema pripovjedaču i dade mu nagradu.

PRIČA O MUAVIJI I BEDUINU

Priča se, o sretni care, da je gospodar pravovjernih, Muavija, sjedio jednom u jednoj od svojih dvorana u Damasku, a da su prozori na toj odaji bili otvoreni sa svih strana, te je zrak u nju ulazio odasvud. I kalif je sjedio i gledao na jednu stranu, a toga dana bješe velika žega i ne bješe ni najmanjeg vjetrića, te u podne osvoji još veća vrućina. I Muavija odjednom ugleda jednoga čovjeka kako poskakuje idući po vreloj zemlji, jer je išao bos, pa se zagleda u nj, a svoje sugovornike zapita: – Da li je Alah (velik je on i slavan!) stvorio koje nesretnije biće od ovoga čovjeka koji mora ići po ovakvom vremenu i u ovakav čas? – Možda je pošao u dvor gospodara pravovjernih – reče netko, a kalif uzviknu: – Alaha mi, ako je pošao amo, ja ću ga obdariti, a ako mu je netko učinio nažao, ja ću mu pomoći! Hej momče, stani pored vrata, pa ako onaj Arabljanin hoće da uđe u dvor, pusti ga nek uđe! – I sluga iziđe, a kad mu priđe Arabljanin, on ga zapita: – Šta hoćeš? – a Arabljanin mu odgovori: – Hoću gospodara pravovjernih. – Uđi! – reče mu sluga, te beduin uđe, pa pozdravi kalifa ...

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade šesto devedeset druga noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je eunuh pustio beduina, i da 692.
je on ušao i pozdravio gospodara pravovjernih. I Muavija zapita beduina: – NOĆ
Iz kojeg si plemena, o, čovječe? – Iz plemena Benu-Tamima – odgovori beduin, a kalif ga zapita: – Zašto si došao po ovakvom vremenu? – Došao sam tebi,

da ti se požalim i da od tebe zatražim zaštitu – odgovori beduin. – Od koga da te zaštitim? – zapita ga Muavija. – Od Mervana-ibn-al-Hakana, tvoga namjesnika – odgovori beduin, pa izgovori ove stihove:

Muavija, štedri vođo, pametni i blagi,
    Velik si dušom ti, uman si, pravedan i blag.

Tebi sam došao sad, jer me nevolja skoli.
    Pomozi! Ne ubij nadu u pravednost tvoju!

U pravičnosti darežljiv budi, kazni krvnika
    Što mi zla više nanese no što bi i smrt sama.

Suadu ote mi on, te moj suparnik posta,
    Lišivši me žene moje, okrutni nasilnik taj!

I mene ubiti htjede, ali moj sudnji čas
    Ne bješe došao još, jer ne doživjeh ja sve.

A kad je čuo te stihove od čovjeka iz čijih usta izbija vatra, Muavija mu reče: – Neka bi ti ovdje bilo ugodno, o, brate Arabljana! – Ispričaj mi svoju povijest i ispripovjedi mi svoj slučaj.

– O, gospodaru pravovjernih – reče onda beduin – imao sam ženu koju sam volio i kojom sam se oduševljavao, te su se osvježavale moje oči, a duša mi je bila spokojna. I imao sam nekoliko deva, kojima sam se ispomagao, te sam nekako životario, ali naiđe nerodica, pa mi propade i stopalo i kopito, a ja ostadoh bez igdje ičega. A kad se smanjilo ono što sam imao u ruci, kad je nestalo moje imovine i kad se pogoršalo moje stanje, prezreše me oni koji su prije željeli da me posjete i ja postadoh teret za njih. I Suadin otac saznade da sam u lošem stanju i da sam loše prošao, pa je oduze od mene, a mene se odreče i otjera me, ponašajući se grubo prema meni. I ja odoh tvome namjesniku Mervanu-ibn-al-Hakanu, nadajući se da će mi on pomoći, pa on pozva Suadina oca i zapita ga tko sam ja i šta sam, a on mu reče: – On mi je sasvim nepoznat. – I onda ja rekoh: – Nek Alah uputi emira! Ako emir odluči da pozove tu ženu i ako je zapita o onome što je rekao njen otac, vidjet će se šta je istina – te Mervan posla ljude, naredivši im da dovedu Suadu. A kad se našla među njegovim rukama, ona izazva njegovo oduševljenje, te mi tako on postade suparnik i ne htjede mi vjerovati, već iskali svoj gnjev na meni i posla me u tamnicu. Zatim Mervan reče njenu ocu: – Hoćeš li mi je dati za ženu za hiljadu dinara i deset hiljada dirhema, a ja ti jamčim da ću te osloboditi onoga Arabljanina? – I Suadin otac se polakomi na tu razmjenu, te pristade, a emir naredi ljudima da me dovedu, pa me pogleda kao razjareni lav i reče mi: – O, beduine, razvedi se od Suade! – Neću da se razvedem od nje – odgovorih emiru, a on nahucka na me mnoštvo svojih slugu, te su me oni udarali na svakojake muke, pa ja nisam imao kud, već se razvedoh od nje. I emir me vrati u tamnicu, te ostadoh u njoj dok ne prođe rok za čišćenje, a onda se emir oženi Suadom, i mene pusti iz tamnice, pa ja dođoh tebi s nadom da ćeš me zaštititi i da ćeš mi pomoći. – I Arabljanin izgovori ove stihove:

Vatra gori u mom srcu i plamenom jasnim plamti
Tijelo mi je oboljelo – liječnik ne zna boljku moju.

U duši je žeravica, a varnice lete jarke.
Prolijevaju oči suze, koje teku kao pljusak.

Samo gospod i moj emir
Pomoći mi sada mogu.

I čovjek zadrhta i zaškrguta zubima, pa pade onesviješten i poče se previjati kao ubijena zmija. A Muavija, pošto je čuo njegove riječi i stihove koje on bješe izgovorio, uzviknu: – Ibn-al-Hakan je pogazio vjerske zakone, jer je činio ljudima nažao i posegnuo na harem muslimana...

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade šesto devedeset treća noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je gospodar pravovjernih Mua- 693.
vija čuo beduinove riječi i da je onda uzviknuo: – Ibn-al-Hakan je pogazio NOĆ
vjerske zakone, jer je posegao za ženom iz harema jednog muslimana. – O, beduine – reče zatim Muavija – ti si došao i ispričao mi priču kakvu nikad dosad nisam čuo! – I kalif zatraži tintu i papir – pa napisa Mervanu-ibn-al-Hakanu: – Doprlo mi je do ušiju da si pogazio vjerske zakone i naudio svojim podanicima, a onaj koji upravlja treba da odvraća svoje poglede od strasti i da ne daje duši da se preda nasladama. – A poslije toga nadugačko izloži svoja razmatranja, koja sam ja skratio, a između ostalog u pismu bjehu i ovi stihovi:

Postavljen si za ono što postigao nisi,
Pa moli gospoda svog da ti sad blud oprosti!

Došao mi je mladić, nesretan i ucviljen,
I na jad zbog rastanka požalio mi se svoj.

Bogu zakletvu dadoh, a pogazit' je neću,
Jer neću nikad da se odreknem vjere prave.

Ne učiniš li ovo što ti u pismu kažem,
U meso za orlove pretvorit ću te smjesta.

Sa Suadom razvedi se, pa je, opremljenu,
Pošalji po Kumejitu i Nasr-ibn-Zibanu.

Potom kalif presavi pismo i zapečati ga svojim pečatom, pa pozva al-Kumejita i Nasra-ibn-Zibana (a njima je povjeravao važne poslove, jer mu bjehu odani), koji uzeše pismo, pa odoše. I oni su putovali dok nisu ušli u al-Medinu, a onda odoše Mervanu-ibn-Hakanu, pa ga pozdraviše i predadoše mu pismo, pošto ga najprije obavijestiše o stanju stvari. I Mervan poče čitati pismo i plakati, a zatim ode Suadi i ispriča joj sve, jer se nije mogao protiviti Muaviji. I tako se Mervan razvede sa Suadom pred al-Kumejitom i Nasrom-ibn-Zibanom, pa ih opremi i posla Suadu s njima, a zatim napisa pismo Muaviji i reče mu u njemu:

Emire pravovjernih, nemoj hitati tako,
Jer ja rado i smjerno činim što zapovijedaš.

Zabrane ne prekrših, mada sam želio to,
Pa zašto kažeš onda da varam i bludničim?

Uskoro doći će ti lik sunčev, kakvog nema
Ni među ljudima svima, ni među džinovima.

I Mervan zapečati pismo, te ga preda poslanicima, i oni krenuše na put, pa su putovali tako dok nisu došli Muaviji. I poslanici predadoše kalifu pismo, a on ga pročita, pa reče: – Dobro je učinio što mi se pokorio, ali suviše pohvalno govori o toj ženi. – I kalif naredi ljudima da mu dovedu Suadu, te mu je oni dovedoše, a onda vidje da joj je lice ljepše i dražesnije od svih lica koja je ikad vidio i da joj je stas vitak, pa porazgovara s njom i vidje da je rječita i da se lijepo izražava. – Dovedite mi onoga beduina! – reče onda kalif ljudima, te mu ga oni dovedoše, a beduin bješe u ne može biti gorem stanju, jer ga sudba bješe izmijenila. – O beduine – reče mu Muavija – hoćeš li se utješiti ako ti mjesto nje dam tri robinje – djevojke bujnih grudi koje nalikuju na mjesece, i ako ti uz svaku robinju dam po hiljadu dinara? A pored toga dat ću ti iz svoje riznice toliko novaca godišnje da će ti to biti dovoljno, te ćeš biti bogat čovjek.

Kad je čuo te Muavijine riječi, beduin jauknu, te kalif pomisli da je umro, ali on dođe k sebi, a kalif ga zapita: – Kako ti je sada? – Kad sam bio u najgorem stanju i najgorem položaju, ja sam zatražio od tebe da me zaštitiš od nepravde koju mi čini Ibn-al-Hakan, vjerujući da si ti pravičan, a sad od koga da tražim zaštitu, kad si i ti nepravedan? – odgovori mu beduin, a zatim izgovori ove stihove:

Ne čini od mene, care – Alah nek ti iskupi! –
Čovjeka što od žege u vatri traži spasa.

Suadu vrati onom koji je tužan, zbunjen,
Te plače i sjeća je se ujutro i uveče.

Okove skini s mene, daj mi je, ne tvrdiči,
A učiniš li tako, pamtit ću dobro tvoje.

Potom beduin reče: – Alaha mi, o, gospodaru pravovjernih, kad bi mi dao sve ono čime upravljaš u svom kalifatu, ja to ne bih uzeo ako mi ne bi dao i Suadu! – A zatim izgovori ove stihove:

Osim Suade lijepe, nikog ne voli duša,
A ljubav prema njoj hrana je i zrak za me.

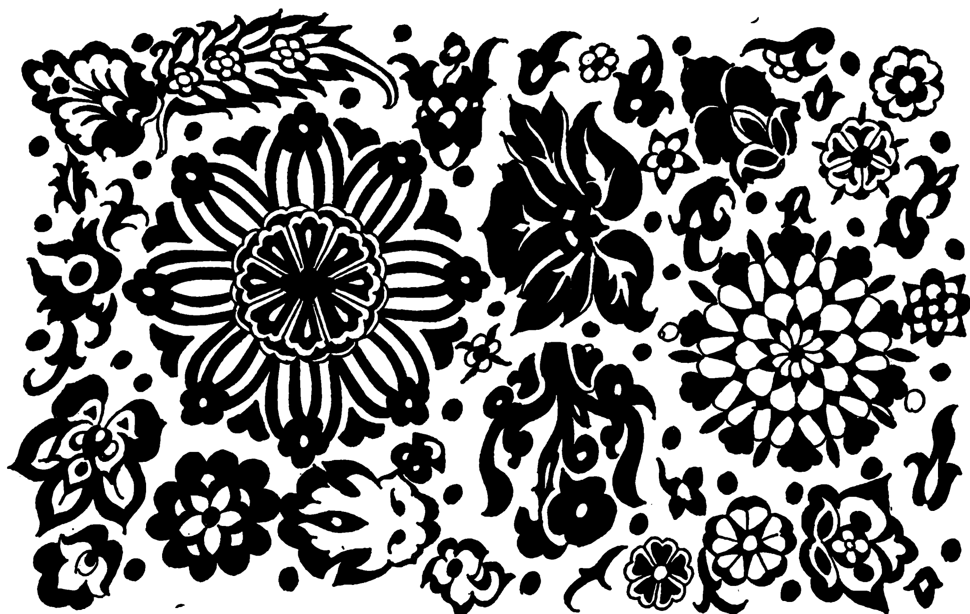
I Mauvija mu reče: – Ti priznaješ da si se razveo od nje, a i Mervan priznaje da se razveo od nje. Pustit ćemo je da sama izabere, pa ako izabere nekog drugog, udat ćemo je za nj, a ako izabere tebe, predat ćemo je tebi. – Učini tako – reče beduin, a Muavija zapita: – Šta ti veliš, Suada: Tko ti je draži: gospodar pravovjernih, koji je plemenit, a ima dvorova, vlast, bogatstvo i sve ono

što si vidjela kod njega, ili Mervan-ibn-al-Hakan, koji je nepravedan i okrutan, ili opet ovaj gladni i siromašni beduin? – A Suada izgovori ove stihove:

Draži je ovaj meni, gladan i nesretan tako,
No rođaci i susjedi i prijatelji moji,
No car ovjenčan i Mervan, štićenik njegov,
No svi koji skupiše dirheme i dinare!

A potom žena reče: – Alaha mi, o, gospodaru pravovjernih, ja nisam žena koja ga može napustiti zbog prevrtljivosti sudbe i obmane dana. Njemu pripada staro prijateljstvo, koje se ne zaboravlja, i ljubav koja ne zastarijeva, a ja ponajviše zaslužujem da s njim podnosim bijedu, jer sam s njim uživala i radosti. – I Muavija se začudi njenoj pameti, ljubavi i vjernosti, te naredi da joj se dâ hiljadu dirhema, koje on sam preda beduinu, a ovaj uze svoju ženu, pa ode.

PRIČA O DAMRI I NJEGOVOJ DRAGANI

PRIČA SE, O SRETNI CARE, da je Haruna ar-Rašida jedne noći morila nesanica. I on posla ljude da pozovu al-Asmana i Husejina-al-Halija, a kad ovi dođoše, reče im: – Pričajte mi nešto, a počni ti, o, Husejine! – Dobro, o, gospodaru pravovjernih – odgovori mu Husejin. – Jedne godine pođoh i siđoh u Basru, da tamo predam pohvalnu kasidu Muhamedu-ibn-Sulejmanu ar-Rabiji, i on je primi, pa mi naredi da ostanem u Basri. A jednom pođoh na Mirbad[70] i izabrah put koji je vodio ulicom al-Mahalija, pa me na putu uhvati velika vrućina. I onda dođoh do jednih velikih vrata, da zatražim vode, pa odjednom ugledah jednu djevojku koja je nalikovala na zanjihanu granu, a oči joj bjehu čežnjive, obrve duge i obrazi ovalni, dok je na sebi imala košulju narove boje i ogrtač iz Sana. I bjelina njena tijela bješe tako velika da je prevladavala nad crvenilom njene košulje, pod kojom su odbljeskivale dvije dojke kao dva nara, i pupak koji joj bješe kao svitak koptske tkanine, s naborima koji su nalikovali na svitke bijelog papira pune mošusa. I o vratu te djevojke bješe kutija od dukatskog zlata s mirisom, o, gospodaru pravovjernih, a ona joj bješe pala između dojki, dok joj na čelu bješe jedna kovrča kao crna školjka, a obrve joj bjehu sastavljene, oči goleme i obrazi ovalni. A nos joj bješe povijen i pod njim bjehu usta kao koral, i biserni zubi, a ona sva kao da je odisala mirisom. I ta djevojka bješe zbunjena i smetena, te je išla tamo-amo po prolazu ispred kuće, čas odlazeći a čas dolazeći, i stupala po jetri onih koji bjehu zaljubljeni u nju, a noge joj prigušivaše zveckanje grivni. I bila je baš onakva kao što reče pjesnik o njoj:

Svaki djelić draži njenih
Ljepote je uzor pravi.

Videći je, ja osjetih najveće poštovanje prema njoj, o, gospodaru pravovjernih, te joj priđoh da je pozdravim, pa odjednom osjetih da su i prolaz i kuća i ulica prožeti mirisom mošusa. I ja joj poželjeh mira, a ona mi odgovori nečujnim glasom, jer joj srce bješe sažegao plamen ljubavi. I ja joj rekoh: – O, gospođo, ja sam starac, tuđinac, i umirem od žeđi. Hoćeš li narediti kome da mi da gutljaj vode, pa ćeš dobiti nebesku nagradu? – Dalje od mene, o, starče – odgovori mi djevojka – ja nemam vremena da mislim na vodu i hranu...

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade šesto devedeset četvrta noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je djevojka odgovorila starcu 694. NOĆ
da nema vremena da misli na vodu i hranu, i da ju je on onda zapitao: – Zašto, o, gospođo? – Zato što volim onoga koji je nepravedan prema meni i što hoću onoga koji neće mene – odgovori djevojka – a pri tom na mene motre uhode. – Zar na širokoj zemlji ima koga, o, gospođo koga ti hoćeš, a koji tebe neće? – zapitah djevojku, a ona mi reče: – Ima, i to zato što je suviše lijep, savršen i ohol. – A zašto stojiš u ovom prolazu? – zapitah je, a ona mi reče: – On prolazi ovim putem, a sad je vrijeme da prođe. – O, gospođo – zapitah je – jesi li se kadgod srela s njim i jesi li razgovarala s njim o nečemu što je izazvalo tvoju čežnju? – I djevojka duboko uzdahnu, pa proli suze koje joj padoše na obraze, kao što rosa pada na ružu, a zatim izgovori ove stihove:

Kao dvije vrbove grane u istom vrtu bjesmo,
A sreću udisasmo kô miris života svog.

Al' oštri nož odvoji jednu od druge grane –
Može li usamljenik to zaželjeti ikad?

– O, djevojko – zapitah je – dokle je dospjela tvoja ljubav prema tome mladiću? – a ona mi odgovori: – Dotle da vidim sunce na zidovima njegovih rođaka, pa mislim da je to on sam, a ponekad ga iznenada ugledam, pa gubim glavu, a krv i duša bježe iz moga tijela, te po nedjelju-dvije dana provodim bez pameti. – Oprosti mi – rekoh joj. – I ja sam zaljubljen kao i ti, um mi je zaokupljen ljubavlju, te mi je tijelo omršavjelo, a snaga me je izdala. Vidim da se promijenila boja tvoga lica i nježnost tvoje kože, a to je dokaz da si na ljubavnim mukama. Kako i da te ne ubije ljubav, kad se nalaziš u basorskoj zemlji? – Alaha mi – odgovori mi djevojka – ja sam bila ne može biti oholija i divnija po svojoj ljepoti i svome dostojanstvu dok ne zavoljeh toga mladića, te sam očarala sve basorske velikaše, ali taj mladić očara mene. – O, djevojko – zapitah je – a zašto ste se rastali? – Rastavila nas je prevrtljiva sudba – odgovori mi djevojka, a čudno je ono što mi se dogodilo s njim. Na dan Najruza[71] sjedila sam u svojoj kući, a bijah pozvala nekoliko basorskih djevojaka, među kojima bješe i robinja Sirana, koja ga je u Omanu stajala osamdeset hiljada

dirhema. A ta djevojka me je voljela i bila je zaljubljena u mene, te je pojurila k meni čim je došla i zamalo me nije rastrgla štipajući me i ujedajući. Potom nas dvije ostadosmo same, pijući vino s uživanjem i čekajući da se zgotovi jelo, ne bi li naša radost bila potpuna. I ta je djevojka vragovala sa mnom, a i ja sam vragovala s njom, pa čas ona bješe na meni, a čas ja na njoj. Onda me ona, onako pijana, uhvati za gajtan, te mi se gajtan razveza, mada među nama ne bješe ničega sumnjivoga. I šalvare mi se smakoše u tom vragovanju, a uto odjednom uđe taj mladić, pa vidje to, te se razgnjevi i pobježe kao što bježi arapska kobila kad čuje da netko zvecka đemom. – I on iziđe ...

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade šesto devedeset peta noć, ona reče:

695. NOĆ

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je djevojka rekla Husejinu-al-Haliju: – Kad me vidje s robinjom Siranom, kao što ti ispričah, moj dragan ode od mene gnjevan, a otada ima već tri godine kako ga jednako molim da mi oprosti, i ugađam mu, i trudim se da ga umilostivim, ali on neće ni da baci pogled na mene, ni da mi napiše jedno slovce, ni da mi pošalje što po nekome, pa čak neće ni da me čuje. – O, djevojko – zapitah je – da li je on Arabljanin ili Perzijanac? – Teško tebi – uzviknu djevojka – to je jedan basorski velikaš. – A je li star ili mlad? – zapitah djevojku, a ona me pogleda poprijeko, pa mi reče: – Ti si doista budala! On je kao mjesec o uštapu, a gladak je i golobrad, te mu se ništa ne može zamjeriti, osim njegova neraspoloženja prema meni. – Kako se zove? – zapitah je. – A šta ćeš da radiš s njim? – kaza mi na to djevojka, i ja joj rekoh: – Potrudit ću se da se sastanem s tvojim draganom, ne bih li vas nekako zbližio. – Reći ću ti njegovo ime pod uvjetom da mu odneseš ovo pisamce – reče mi djevojka. – Ne protivim se tome – odgovorih joj, a ona mi reče: – On se zove Damra-ibn-al-Mugira, a zovu ga Abu-s-Saha, i dvor mu je na Mirbadu. – I ona viknu onima koji bjehu u kući: – Dajte mi tintu i papir – a zatim zasuka rukave i obnaži ruke koje su nalikovale na srebrne ogrlice, pa napisa, poslije Alahova imena: – O, gospodaru moj, na početku ovoga pisma nema moje molitve, a to odaje moju nemoć, i znaj da se ti ne bi rastao sa mnom da je moja molitva bila uslišena – tà ja sam se često molila Alahu da se ne rastanemo, a mi smo se rastali. I da moja usrdnost nije prešla granice moje nemoći, to bi bilo od pomoći tvojoj sluškinji pri pisanju ovoga pisma, mada je ona izgubila nadu u tebe, jer zna da joj nećeš odgovoriti. Njena je najveća želja, o, gospodaru, da te jednom pogleda kad prolaziš ulicom, odlazeći kući, jer će to oživjeti umrlu dušu. A još draže bi joj bilo kad bi joj svojom rukom (neka te Alah obdari svim vrlinama!) napisao jedno pisamce i kad bi njime zamijenio onu našu osamu iz minulih noći, kojih se sjećam. O, gospodaru, zar te ne volim i zar nisam iznurena? Ako pristaneš na ono za što te molim, ja ću ti biti zahvalna i odat ću hvalu Alahu, i to je sve.

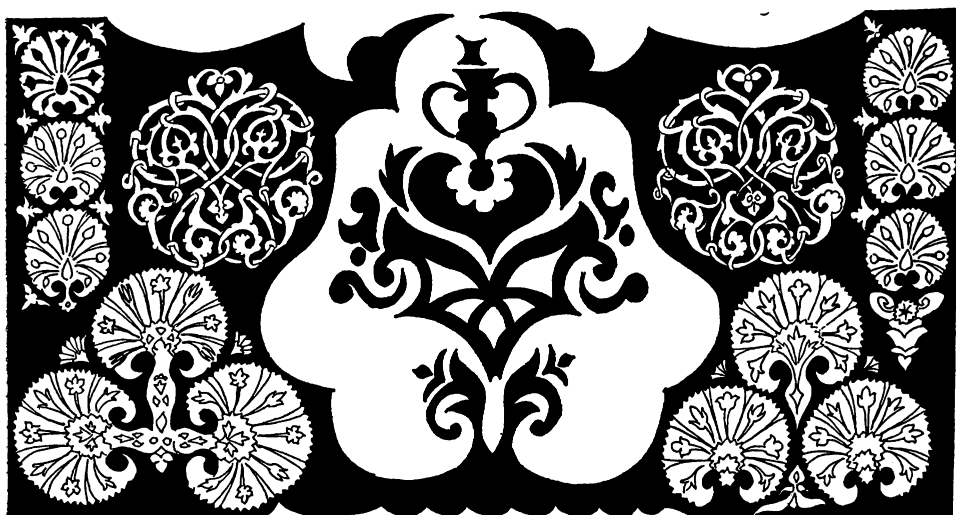
I ja uzeh njeno pismo, pa odoh, a sutradan ujutro odoh na vrata Muhameda-ibn-Sulejmana, ali vdjeh da je njegova gastinjska dvorana puna velikaša, među kojima ugledah jednoga mladića koji je ukrašavao skup i nadmašivao

sve svojom ljepotom i sjajem, a emir ga bješe uzdigao iznad svih okupljenih. Onda zapitah tko je to, a ljudi mi rekoše da je to Damra-ibn-al-Mugira, te rekoh u sebi: – I pravo je što je onu jadnicu snašlo ono što ju je snašlo! – Zatim iziđoh iz dvorane, pa odoh na Mirbad i stadoh pored Damrinih kućnih vrata, kad odjednom on dojaha s pratnjom, te mu priskočih, pa mu svesrdno poželjeh svako dobro i predadoh mu pismo. A Damra pročita pismo i vidje šta u njemu piše, pa mi reče: – O, starče, ja sam je već zamijenio. Hoćeš li vidjeti onu koja ju je zamijenila? – Hoću – rekoh, a Damra pozva jednu djevojku, i ja vidjeh da je to ljepotica od koje se mogu zbuniti sunce i mjesec, da ima bujne grudi i da ide žurnim korakom, ne plašeći se. I Damra joj dade pisamce, pa joj reče: – Odgovori joj! – I djevojka pročita pismo, a lice joj požutje, jer vidje šta u njemu bješe napisano, te uzviknu: – O, starče, moli se Alahu da ti oprosti ono radi čega si došao! – I ja iziđoh, o, gospodaru pravovjernih, vukući noge, pa odoh onoj djevojci i zamolih je da me pusti u kuću, a kad uđoh, ona me zapita: – Šta mi donosiš? – i ja joj odgovorih: – Nevolju i očajanje! – Tebi se neće dogoditi nikakvo zlo – reče mi djevojka – ali gdje je Alah i gdje je njegova moć? – A potom ona naredi da mi se da pet stotina dinara, te tako odoh.

Poslije nekoliko dana prođoh opet pored toga mjesta, pa ugledah sluge i vrtlare, te uđoh u kuću, a tamo vidjeh Damrine ljude koji su molili djevojku da mu se vrati, a ona im je govorila: – Neću ni da pogledam u njegovo lice, Alaha mi! – I ja padoh ničice, o, gospodaru pravovjernih, i zahvalih Alahu za ono što bješe snašlo Damru, jer bijah zlurad, a zatim priđoh djevojci, te mi ona pruži pisamce u kojem bješe napisano, poslije Alahova imena: – Gospođo, da mi nije bilo žao tebe – neka ti Alah dâ da dugo poživiš! – ja bih ti opisao jedan dio onoga što se dogodilo zbog tebe i opravdao bih ti se onim čim si me uvrijedila, jer si ti unesrećila i sebe i mene time što si se pokazala kao loša prijateljica i nedovoljno vjerna, jer si meni pretpostavila drugu. Učinila si ono što nije u skladu s mojom ljubavlju, pa neka nam Alah pomogne u onome što se dogodilo po tvojoj volji. Mir neka ti je!

I djevojka mi pokaza poklone i rijetkosti koje joj bješe poslao Damra, a ja vidjeh da oni vrijede trideset hiljada dinara. A kasnije opet vidjeh tu djevojku, ali se onda Damra bješe oženio njome.

I ar-Rašid uzviknu: – Da me Damra nije pretekao, ja bih znao šta bih učinio s njom!

PRIČA O ISAKU MOSULCU I SLIJEPCU

PRIČA SE, O, CARE, DA JE ISAK-IBN-IBRAHIM MOSULAC GOVORIO: – Jedne večeri bijah kod kuće, a bješe to u zimsko doba, kad se oblaci bjehu raširili i nagomilali jedni iznad drugih i kad je iz njih pljuštala kiša kao iz otvorene mješine. I oni koji su išli i dolazili ne htjedoše ići putem zbog kiše i blata, te mi bješe teško na duši, jer mi ne dođe nijedan prijatelj, a ni ja im ne mogoh otići zbog velikoga blata i bljuzgavice. I rekoh svome sluzi: – Donesi mi nešto da se zabavljam – a on mi donese jela i pića, ali meni sve bješe gorko, jer pored mene ne bješe nikoga da me razonodi, te neprestano pogledah kroz prozore i gledah na put dok nije došla noć. A onda se sjetih robinje jednog od al-Mahdijevih sinova koju sam volio (a ona je znala pjevati i udarati u strune muzičkih instrumenata), te rekoh u sebi: – Da je ona večeras kraj mene, moja bi radost bila potpuna, a noć bi bila kraća i prekratile bi se misli i nespokojstvo. – I odjednom netko zalupa na vrata i zapita: – Hoće li da uđe dragi koji je pred vratima? – a ja u sebi rekoh: – Možda je urodilo plodom drvo mojih želja. – I priđoh vratima, pa odjednom vidjeh da je to moja drugarica, koja se bješe umotala u zeleni ogrtač, a na glavi je imala povezaču od zlatotkanice, koja ju je štitila od kiše. A ona je upadala u blato do koljena i sve na njoj bješe mokro od kišnice iz oluka, te bješe kao salivena u nekom divnom kalupu. – O, gospođo – zapitah je – zašto si došla po ovakvoj mećavi? – A djevojka mi odgovori: – Došao mi je tvoj poslanik, pa mi je opisao tvoju ljubav i čežnju, a meni nije ostalo ništa drugo do da pristanem i da ti što prije dođem. – I ja se začudih tome . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, kad nastade šesto devedeset šesta noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je djevojka odgovorila do joj nije preostalo ništa drugo do da dođe. – I ja se začudih tome – rekao je Mosulac – ali ne htjedoh da joj kažem: Ja ti nikoga nisam slao – već uzviknuh: – Neka je hvala Alahu što nas je sastavio poslije muka koje sam podnio očekujući te, a da ti nisi došla još za jedan trenutak, ja bih morao otrčati tebi: čeznem za tobom i mnogo te volim. – A zatim rekoh svome sluzi: – Donesi vode! – te on donese pun lonac tople vode, pa se djevojka poče dovoditi u red. I ja naredih sluzi da joj lijeva vodu na noge, pa ih počeh sam prati, a njemu naredih da donese najraskošnije haljine, koje obukoh djevojci, pošto ona bješe svukla ono što je imala na sebi. Onda sjedosmo, pa ja naredih sluzi da donese jela, ali ih djevojka ne htjede ni okusiti, te je zapitah: – Da li ti se što pije? – a ona odgovori: – Da! – pa ispi nekoliko pehara, a zatim me zapita: – Tko će pjevati? – Ja, o, gospođo – odgovorih djevojci, ali mi ona reče: – Neću! – Neka pjeva koja od mojih robinja – rekoh djevojci, ali ona mi kaza: – Ni to neću! – Pa tko će ti onda pjevati? – zapitah djevojku, a ona mi kaza: – Iziđi iz kuće, pa potraži nekoga da mi pjeva. – I ja iziđoh iz kuće, jer sam joj se pokoravao, ali bez ikakve nade, duboko uvjeren da u to doba neću naći nikoga.

696. NOĆ

Tako sam išao sve dotle dok nisam došao do trga, a onda odjednom ugledah jednoga slijepca koji se poštapao i govorio: – Ne dao Alah nikakvo dobro onima kod kojih sam bio! Kad sam pjevao, oni me nisu slušali, a kad sam šutio, izrugivali su mi se. – Jesi li ti pjevač? – zapitah ga, a on mi odgovori: – Jesam – te mu rekoh: – Da li želiš da do kraja ove večeri ostaneš kod nas i da nas zabavljaš? – Ako hoćeš, uzmi me za ruku – reče mi on, te ga ja uzeh za ruku, pa pođoh kući. – O, gospođo – rekoh djevojci – doveo sam slijepoga pjevača, te nas neće vidjeti. – Dovedi mi ga! – uzviknu djevojka, te ja uvedoh slijepca i ponudih ga jelom. I slijepac se prihvati, pa opra ruke, a zatim mu dadoh vina, te on popi tri pehara vina. – Tko si ti? – zapita me on zatim, a ja mu odgovorih: – Isak, sin Ibrahima Mosulca. – I starac mi onda reče: – Čuo sam za tebe, te se radujem što sam bio s tobom za istim stolom. – O, gospodaru – rekoh mu – i ja se radujem tvojoj radosti. – I slijepac mi kaza: – O, Isače, otpjevaj mi nešto! – a ja uzeh lutnju, tjerajući šegu, pa mu reokh: – Slušam i pokoravam se. – A kad otpjevah i završih pjesmu, slijepac mi reče: – O, Isače, još malo pa ćeš biti dobar pjevač! – a meni se učini da mi duša ne vrijedi ni prebijene pare – te bacih lutnju iz ruku. – Zar nemaš nijedno čeljade koje dobro pjeva? – zapita me slijepac. – Imam jednu robinju – odgovorih mu – a on mi reče: – Naredi joj da pjeva! – A hoćeš li ti otpjevati nešto kad se budeš uvjerio kako ona pjeva? – zapitah slijepca, a on mi reče: – Hoću! – I djevojka zglasi strune na lutnji, pa zapjeva, a meni se učini da je njena pjesma divna, ali slijepac uzviknu: – Ti nisi nimalo vješta! – te se ona naljuti i baci lutnju iz ruku, rekavši: – Kako sam umjela, tako sam i pjevala, a ako ti znaš bolje, učini nam tu ljubav! – Dajte mi jednu lutnju koju nitko nije dotakao

rukom – reče slijepac, te ja naredih sluzi da donese novu lutnju, a slijepac je zglasi, pa zasvira neku nepoznatu melodiju i poče pjevati, izgovarajući ovaj dvostih:

Kroz noć je letio dragi – a noć ta duga bješe.
Al' dobro je znao on kad treba da mi dođe.

I gle, uzbudio nas je pozdravom i riječima svojim:
Da li da uđe dragi što pred vratima stoji?

I djevojka me pogleda poprijeko, pa mi reče: – Nisi mogao sačuvati našu tajnu u svojim grudima ni za jedan sat – povjerio si je ovome čovjeku. – A ja joj se počeh kleti i zaklinjati, a počeh joj i ljubiti ruke, i škakljati je po grudima i gristi je u obraze, te se ona nasmija, a potom se obratih slijepcu, pa mu rekoh: – Pjevaj, o, gospodaru! – I slijepac uze lutnju, pa otpjeva ova dva stiha:

Ljepojkama odlažah često, i ne jednom im
Doticah rukom prste obojene jarko.

I rukom ih po dojkama ja škakljah bujnim,
I obraza im jabuke divne zagrizah tad.

– O, gospođo, tko mu je kazao šta smo činili? – zapitah djevojku, a ona mi reče: – Pravo veliš! – A potom se sklonismo od slijepca, i odosmo u jedan kraj, a on nam reče: – Hoću da se pomokrim! – te ja viknuh: – Hej, slugo, uzmi svijeću, pa idi ispred njega! – I slijepac iziđe, pa se zadrža, te ga počesmo tražiti, ali vidjesmo da su vrata zatvorena i da su ključevi u izbi, pa nismo znali da li se uspeo na nebo ili je propao u zemlju, a meni onda bješe jasno da je to Iblis i da je on bio moj podvodač. Zatim djevojka ode, i ja se sjetih Abu-Novasovih riječi, a on bješe izgovorio ova dva stiha:

Čudim se Iblisu koji je gord koji odvratne stvari čini.
Iz gordosti pred Adamom pao nije, već podvodač posta za porod njegov.

PRIČA O IBRAHIMU I MLADIĆU I PRIPOVIJEST O ABU-AMIRU-IBN-MERVANU I DJEČAKU

PRIČA O IBRAHIMU I MLADIĆU

PRIČA SE DA JE ISAKOV SIN IBRAHIM GOVORIO: – Bio sam uvijek odan Barmakidima. I jednom sam sjedio u svojoj kući, kad odjednom netko zalupa na vrata, te moj sluga iziđe, a zatim se vrati, pa mi reče: – Pred vratima je jedan lijep mladić koji te moli da ga pustiš u kuću. – I ja mu dopustih, te on uđe, a ja onda vidjeh na njemu tragove bolesti. I mladić mi reče: – Već odavna se trudim da se sretnem s tobom, jer si mi potreban. – A šta ti je potrebno? – zapitah mladića, a on izvadi trista dinara, pa ih stavi pred mene i reče: – Molim te da mi za ovaj novac sastaviš melodiju za jedan dvostih koji sam sâm smislio. – Izgovori mi ga – rekoh mladiću, a on ga izgovori . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade šesto devedeset sedma noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je Isakovu sinu Ibrahimu došao 697.
jedan mladić i da ga je zamolio da mu sastavi melodiju za ovaj dvostih koji je NOĆ
sâm smislio:

Alaha vam, oči, što srce kidate moje,
Suzom ugasite sad moj jad i uzbuđenje.

Sudba je s onima koji me zbog drage kore,
Te je vidjet' ne mogu, pa ma i u grob legao.

– I ja mu sastavih melodiju koja je nalikovala na naricaljku – govorio je Ibrahim – pa mu je otpjevah, a on se onesvijesti, te pomislih da je umro. Potom mladić dođe k sebi, pa mi reče: – Ponovi mi je! – I ja ga počeh zaklinjati Alahom da to ne traži i rekoh mu: – Bojim se da ne umreš! – O, da mi je da umrem! – uzviknu mladić, pa se neprestano ponižavao moleći me, te se sažalih na nj i ponovih mu melodiju. I mladić još jače kriknu nego prvi put, te i ne posumnjah u njegovu smrt. Onda ga počeh škropiti ružinom vodicom, a to sam činio sve dotle dok nije došao svijesti i dok nije sjeo. I odadoh hvalu Alahu što mu je dao sreće, pa stavih preda nj njegove dinare i rekoh mu: – Uzmi svoj novac, pa idi iz moje kuće! – Meni novac nije potreban – odgovori mi mladić – a ti ćeš dobiti još toliko ako mi ponoviš melodiju. – I mene obuze pohlepa za novcem, te rekoh mladiću: – Ponovit ću je, ali ti stavljam ova tri uvjeta: prvo – da ostaneš kod mene i da pojedeš nešto, kako bi ojačao svoju dušu; drugo – da popiješ malo vina, kako bi obuzdao svoje srce, i treće – da mi ispričaš svoju povijest.

– I mladić učini to, rekavši mi: – Ja sam iz Medine. Izišao sam iz kuće i pošao u šetnju sa svojom braćom, pa smo tako išli putem koji vodi al-Akiku,[72] a onda sam, između drugih djevojaka, ugledao jednu djevojku koja je nalikovala na rosnu granu, pa me ona pogleda, a pogled joj bješe takav da ga je mogao samo dušom uzvratiti onaj koji ju je gledao. I djevojke se zadržaše u hladu dok dan ne izmače, a zatim odoše, te osjetih kako mi polako zarašćuju rane u srcu. I ja se vratih, pa se počeh raspitivati o toj djevojci, ali nitko nije znao ništa, te pođoh za njom, pa sam išao po trgovima, ali ne čuh ništa o njoj, te se razboljeh od tuge. Onda ispričah svoju povijest jednom svom rođaku, a on mi reče: – Još nisu prošli proljetni dani, te će uskoro početi kiše, a onda će ona izići, pa ćemo izići i mi, te ćeš moći raditi šta hoćeš. – I duša mi se umiri od toga, a kad al-Akik poteče i kad ljudi iziđoše iz svojih kuća, iziđoh i ja sa svojom braćom i svojim rođacima, pa svi sjedosmo na ono isto mjesto i ostadosmo tamo za trenutak, a onda dotrčaše one djevojke kao konji koji trče za okladu. Tada ja rekoh jednoj djevojci koja se nalazila među mojim rođakama: – Reci onoj djevojci: – Evo onaj čovjek kaže da je bio izvrstan pjesnik koji je izgovorio ovaj stih:

Srce mi strijelom pogodi i krv proli moju,
Pa ode, a u njemu ostavi rane, ožiljke.

I ta djevojka ode, pa joj reče to, a ona joj kaza: – Izvrstan je i onaj koji je na to odgovorio ovim stihom:

To je i mene snašlo. Strpi se, možda ćemo
I duši lijeka naći i pomoć u jadu svom.

– Ja ne rekoh više ništa, bojeći se sramote, već ustadoh da pođem, ali tada ustade i djevojka, te pođoh za njom, a ona me vidje. Tako saznadoh gdje joj je kuća, te mi ona poče dolaziti, a i ja sam njoj odlazio i ti naši sastanci

bjehu česti i javni, te svi saznaše za njih, pa saznade i njen otac. A ja sam neprestano mislio kako da se sastanem s njom, pa se potužih na to i svome ocu, a on okupi naše rođake, pa ode s njima njenu ocu, da je zaprosi za mene. – Da ste došli ranije, prije no što ju je on osramotio – reče djevojčin otac – ja bih zacijelo pristao – ali je ta stvar sada postala poznata, a ja nisam čovjek koji hoće da potvrdi ono što pričaju ljudi.

– I ja ponovih pjesmu mladiću – govorio je Ibrahim – a on mi reče gdje stanuje, te se tako sprijateljismo. Potom Džafar-ibn-Jahja priredi svečano primanje, te mu i ja odoh, po svom običaju, pa mu otpjevah mladićevu pjesmu. I Džafar bješe ushićen, te ispi nekoliko pehara, a zatim mi reče: – Teško tebi, čija je to pjesma? – I ja mu ispričah mladićevu povijest, a on mi naredi da odem mladiću i da ga uvjerim da je postigao ono što je želio. I ja odoh mladiću, pa ga dovedoh, a Džafar ga primora da mu ispriča tu povijest, te mu je mladić ispriča, a onda Džafar uzviknu: – Bit ćeš pod mojom zaštitom dok te ne oženim njome! – I mladić osjeti da mu se duša smirila te ostade s nama, a kad nastade jutro, Džafar ode ar-Rašidu, pa mu ispriča tu povijest. I kalif nađe da je to divna povijest, te nas pozva sve i naredi da mu ponovimo tu pjesmu. Mi smo je ponovili, a on je sasluša pijući, i zatim naredi da se napiše pismo namjesniku al-Hedžaza, kako bi mu ovaj s počašću poslao ženina oca i njegovu obitelj, ne žaleći troška. I oni dođoše poslije kraćeg vremena, pa ar-Rašid naredi ljudima da mu dovedu djevojčina oca, te ovaj dođe, a kalif mu naredi da svoju kćerku uda za mladića i dade mu sto hiljada dinara i pusti ga da se vrati svojoj obitelji. A taj mladić bio je jedan od Džafarovih drugova za stolom dok se nije dogodilo ono što se dogodilo,[73] a potom se vratio svojoj obitelji, koja je živjela u Medini, neka se Alah smiluje njegovoj duši!

PRIČA O ABU-AMIRU-IBN-MERVANU I DJEČAKU

– Priča se i to, o sretni care, da su veziru Abu-Amiru-ibn-Mervanu poklonili jednoga dječaka kršćanina (ne padali pogledi na koga ljepšeg od njega!) i da je toga dječaka zapazio al-Malik an-Nasir, koji je zapitao njegova gospodara: – Otkud ti ovaj dječak? – Od Alaha – odgovori Abu-Amir, a an-Nasir mu reče: – Zar nas plašiš zvijezdama i hoćeš nas zarobiti pomoću mjeseca? – a vezir mu se ispriča.

Zatim se vezir pobrinu da pripremi poklon, pa ga posla an-Nasiru s onim dečkom, rekavši mu: – Neka i on bude dio ovoga poklona. Da to nije iziskivala prijeka potreba, moja duša ne bi pristala da ti ga dam. – I vezir napisa i posla po dječaku ova dva stiha:

Mjesec je k nebu pošao, gospodaru moj,
Jer je dostojniji njega no zemlje, vjeruj.

Dušom ugodih tebi, mada je duša draga,
A nema čovjeka koji dušom ugađa kom.

To se svidje an-Nasiru, koji pokloni mnogo novaca veziru, te se tako učvrsti Abu-Amirova vlast. Potom veziru pokloniše jednu djevojku koja je spadala u najuglednije žene u zemlji, te se on poboja da to ne dočuje an-Nasir i da ne zatraži od njega djevojku, pa da se i s njom dogodi ono isto što se dogodilo s dječakom. I vezir spremi još veći poklon nego prvi put, pa posla i poklon i djevojku...

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade šesto devedeset osma noć, ona reče:

698. NOĆ – Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da su veziru Abu-Amiru poklonili tu djevojku i da se on pobojao da se i s djevojkom ne dogodi ono isto što se dogodilo s dječakom, te vezir spremi još veći poklon nego prvi put, pa posla i poklon i djevojku, a napisa ova dva stiha i posla ih po djevojci:

Gospodaru, evo sunca (a mjesec ti poslah već) –
I ono je na sastanak s mjesecom pošlo sad.

Života mi, za tebe će njihov susret sreća biti.
Pa uživaj odsad s njima u raju i Kausaru[74]

Alaha mi, trećeg nema tko bi tako krasan bio,
Kô što ni ti sada nemaš suparnika nijednog.

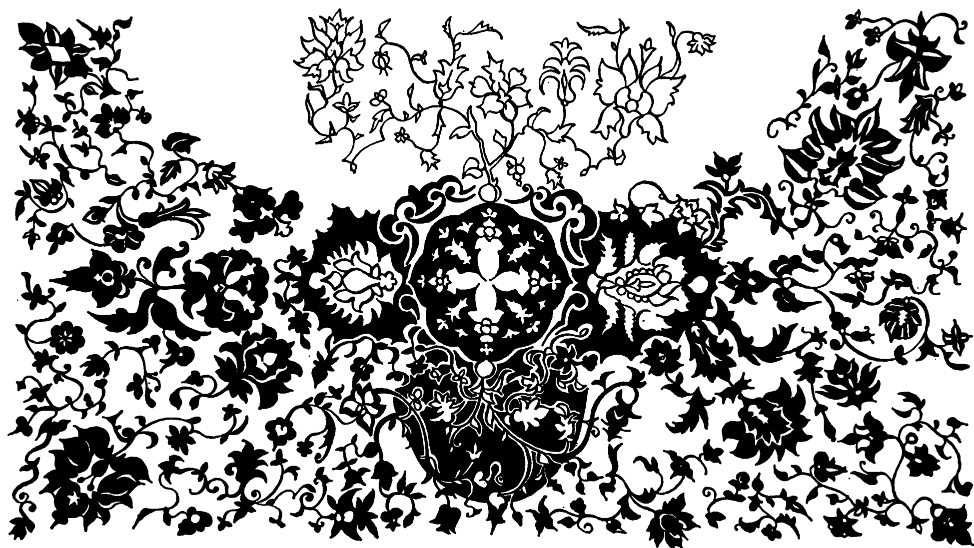
I an-Nasir dade veziru dvaput veću vlast, a potom ga neki njegov dušmanin optuži, rekavši an-Nasiru da se njegova strast za dječakom još nije ugasila i da ga se on uvijek sjeća kad se malo opije vinom, pa škrguće zubima od muke što je predao dječaka. I an-Nasir reče dostavljaču: – Ne brbljaj koješta o njemu, inače će ti odletjeti glava! – pa u dječakovo ime napisa veziru ovakvo pismo: – O, gospodaru, ti znaš da si ti bio jedini moj gospodar i da sam uvijek bio sretan s tobom, pa da i sad želim da budem nasamo s tobom, iako sam kod sultana. Ali ja se bojim da se car ne razjari na mene, pa valja da smisliš neko lukavstvo, ne bi li me izvukao odavde. – I Nasir posla to pisamce po jednom malome dječaku, kome naredi da kaže veziru: – Ovo pisamce napisao je taj i taj, a car nije nikad sa mnom razgovarao. – I Abu-Amir osjeti otrov u napitku i u onome što mu bješe nalagao eunuh, te na poleđini pisamca napisa ove stihove:

Zar i poslije iskušenja svih razumni ljudi
U guštaru lavova pun opet trčati mogu?

Ne, moju pamet ni ljubav savladat' ne može,
A znano mi je dobro šta zavidljivci kažu.

Da sam i dušu svoju poslušno dao tebi,
Kako da je sad vratim, kad tijelo napusti ona?

I an-Nasir pročita taj odgovor, pa se začudi vezirovoj dosjetljivosti, te više nije htio slušati one koji su ga napadali. A potom an-Nasir zapita vezira: – Kako si se izvukao iz mreže? – a on mu odgovori: – Moj um nije sputan mrežom ljubavi. – A Alah bolje zna.

PRIČA O DALILI LUKAVICI I ALIJI ZEJBAKU

PRIČA SE, O SRETNI CARE, da je u doba kalifa Hurana ar-Rašida bio jedan čovjek koji se zvao Ahmed ad-Danaf, a da je bio i jedan drugi čovjek, koji se zvao Hasan Šuman, pa su njih dvojica činili čuda služeći se spletkama i lukavstvom. I kalif nagradi Ahmeda ad-Danafa počasnim odijelom i postavi ga za starješinu desne strane, a nagradi počasnim odijelom i Hasana Šumana, koga postavi za starješinu lijeve strane. I kalif im je davao po hiljadu dinara mjesečno na ime plaće, a obojica su imala po četrdeset ljudi pod svojim zapovjedništvom, ali Ahmedu ad-Danafu bješe naređeno da vrši nadzor na kopnu. I Ahmed ad-Danaf, Hasan Šuman i ljudi koji bjehu pod njihovim zapovjedništvom pojahaše konje i pođoše, a s njima bješe i valija, emir Halid, i glasnik, koji je vikao: – Prema kalifovu naređenju, u Bagdadu nema drugoga starješine desne strane osim Ahmeda ad-Danafa, niti ima drugoga starješine lijeve strane osim Hasana Šumana, te su svi dužni da slušaju njihove riječi i da ih poštuju!

A u gradu bješe jedna starica koja se zvala Dalila Lukavica, pa je ona imala kćerku koja se zvala Zejnaba Varalica. I njih dvije čuše glasnika, pa Zejnaba reče svojoj majci: – Pogledaj, majčice, došao je iz Kaira onaj Ahmed ad-Danaf, koji je bio protjeran, pa je počeo izvoditi svakojake majstorije po Bagdadu, te se tako dodvorio kalifu, koji ga je postavio za starješinu desne strane. A onaj krastavi momak, Hasan Šuman, postao je starješina lijeve strane, pa piruje i ujutro i uveče. I njih dvojica primaju po hiljadu dinara mjesečne plaće, a mi sjedimo besposlene u ovoj kući, te nas nitko ne uvažava niti poštuje, a nemamo nikoga da se zauzme za nas.

A Dalilin muž bješe ranije starješina u Bagdadu, i primao je od kalifa hiljadu dinara mjesečno, ali je umro i ostavio dvije kćeri: jednu udatu, koja je imala sina Ahmeda-al-Lakita, i drugu neudatu, koja se zvala Zejnaba Varalica. I Dalila je znala razna lukavstva, prijevare i podvale, uspijevala je izmamiti veliku zmiju iz njene rupe, a Iblis je učio od nje ta lukavstva. Njen otac bješe starješina kule i primao je mjesečno hiljadu dinara. On je priučavao poštanske golubove koji lete s pismima i porukama, a svaka ptica bješe kalifu draža od ma kojeg njegovog sina. I Zejnaba reče svojoj majci: – Idi, pa se posluži lukavstvom i prijevarom . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade šesto devedeset deveta noć, ona reče:

699. NOĆ – Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je Zejnaba Varalica rekla svojoj majci: – Hajde, smisli neko lukavstvo i prijevaru: možda ćemo se tako proslaviti u Bagdadu, pa ćemo dobiti plaću našega oca. – Tako mi tvoga života, o, kćerčice, ja ću u Bagdadu izvesti bolje majstorije od majstorija Ahmeda ad-Danafa i Hasana Šumana!

I starica ustane, pa pokri lice maramom i obuče fakirsko odijelo, koje joj je dosizalo do peta, a pripasa širok pojas. Zatim uze jedan ibrik i napuni ga vodom do grla, pa na otvor stavi tri dinara i pokri otvor komadom palmova lika, a oko vrata objesi brojanice koje bjehu velike kao naramak drva, i u ruke uze štap na kojem bjehu crvene i žute krpe, pa iziđe iz kuće, govoreći: – Alah, Alah! – te je jezikom odavala hvalu Alahu, a srce joj je skakalo po trkalištu svega što je odvratno. I Dalila poče vrebati priliku za neku majstoriju koju bi mogla izvesti u gradu, pa je tako išla iz jedne uličice u drugu, dok naposljetku nije došla u jednu počišćenu, polivenu i mramorom popločanu uličicu. I starica ugleda jedna zasvođena vrata s mramornim pragom, pred kojima je stajao jedan Magrebinac, a bješe to kuća starješine kalifovih čauša,[75] koji je imao njive, seoska imanja i veliku plaću. On se zvao emir Hasan Šar-at-Tarik, a tako je nazvan samo stoga što mu je lakše bilo udariti nekoga negoli mu što reći. I on se bješe oženio jednom lijepom ženom, koju je volio, a one noći kad joj je otišao u ložnicu ona ga je zaklela da se ne oženi nijednom drugom i da ne spava izvan kuće. No jednoga dana Hasan Šar-at-Tarik ode u divan, pa vidje da je svaki emir doveo po jednoga ili dva sina. A on nekako ode u kupatilo, pa pogleda svoje lice u ogledalu i vidje da su mu bijele dlake u bradi zaklonile crne, te reče u sebi: – Zar ti neće dati sina onaj koji ti je uzeo oca? – Potom ode ljutit svojoj ženi, koja mu reče: – Dobro veče! – ali emir uzviknu: – Odlazi od mene! Od onoga dana kad sam tebe vidio, ja nisam vidio nikakva dobra. – A zašto? – zapita ga žena, a on joj reče: – Kad sam ti one noći došao u ložnicu, ti si me zaklela da se ne oženim nijednom drugom, osim tobom, a danas sam vidio da je svaki emir doveo po jednoga sina, dok su neki imali i po dva sina, te mi je palo na pamet da ću umrijeti i da neću dobiti ni sina ni kćeri, a kad čovjek nema sina, njega i ne spominju. Eto zašto sam gnjevan. Ti si nerotkinja, pa ne možeš zatrudnjeti od mene. – Neka je Alahovo ime nad tobom!

– uzviknu njegova žena. – Probila sam sve stupe tucajući vunu i trave, te ja ne mogu biti kriva za to. Kod tebe je nešto zapelo: ti si mazga s plosnatom njuškom, a od tebe nijedna žena ne može zatrudnjeti niti roditi dijete. – Kad se budem vratio s puta, oženit ću se drugom – reče emir ženi, a ona mu odgovori: – Moj udes je u Alahovoj ruci.

I emir ode od svoje žene, ali se oboje pokajaše što su vrijeđali jedno drugo. A dok je emirova žena gledala kroz prozor kao nevjesta iz mjesta gdje je skriveno blago – toliko bješe nakita na njoj – Dalila se odjednom zaustavi i primijeti nakite i skupocjene haljine koje je ona imala na sebi, te reče u sebi: – O, Dalila, sva je vještina u tome da ovu ženu izvučeš iz kuće njena muža, a zatim da je svučeš do gole kože i da joj uzmeš nakit i haljine. – I ona se zaustavi, pa poče spominjati Alaha pod dvorskim prozorom, govoreći: – Alah, Alah! – I emirova žena ugleda tu staricu koja je izgledala kao neki sufijanac,[76] a ču je i kako govori: – Dođite, o, Alahovi prijatelji! – I onda se žene iz te ulice nadniješe nad prozore, pa počeše govoriti? – Gle, Alah nam šalje neku pomoć! Iz lica te starice izbija svjetlost! – A Hatuna, emirova žena, udari u plač, pa reče svojoj robinji: – Siđi pa poljubi ruku šeiku Abu-Aliji, vrataru i reci mu: – Pusti ovu staricu da uđe u kuću, ne bi li nam ona donijela blagodat. – I robinja siđe, pa poljubi vrataru ruku, a zatim mu reče: – Moja gospođa ti poručuje da pustiš ovu staricu k nama . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade noć kojom se puni sedamsto noći, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je robinja sišla i da je rekla vrataru: – Moja gospođa ti poručuje da pustiš ovu staricu, možda će donijeti blagodat svima nama. – I vratar pođe k starici, pa joj poče ljubiti ruku, ali mu ona ne dade da joj priđe, već mu reče: – Odmakni se od mene, da mi ne pokvariš avdes! I tebe privlači Alah, a na tebe motre Alahovi prijatelji. Alah te je oslobodio te službe, o, Abu-Alija! – A vratar ne bješe primio od emira plaću već tri mjeseca, te bješe u neprilici, jer nije znao kako da izvuče novac od njega. – O, majčice, daj mi taj ibrik da se napijem vode, kako bi, tvojim posredstvom, i na mene sišla blagodat – reče vratar Dalili, a ona skine ibrik s ramena, pa zamahnu njime i tako ga zatrese rukom da je liko odletio i da ona tri dinara padoše na zemlju, a vratar ih vidje, pa ih pokupi. – Eto, Alah mi je nešto poslao! – uzviknu vratar. – Ova starica spada u svece koji imaju skriveno blago. Raspitala se o meni i saznala da nemam novaca za trošak, pa mi pribavila tri dinara iz zraka. – Vratar uze dinare u ruku, pa reče Dalili: – Uzmi, tetice, ova tri dinara što su ti pala na zemlju iz ibrika – a starica uzviknu: – Makni ih od mene, jer ja ne spadam u ljude koji se bave svjetovnim stvarima! Uzmi ih, pa ih troši mjesto onog novca koji treba da dobiješ od emira. – Eto, Alah mi je poslao neku pomoć! – uzviknu vratar, a robinja poljubi starici ruku, pa je odvede u gornje odaje, gdje bješe njena gospođa.

700. NOĆ

I Dalila uđe, pa vidje da robinjina gospodarica nalikuje na neko skriveno blago s kojeg su skinute amajlije, a Hatuna je pozdravi i poljubi joj ruku. –

O, kćeri moja – reče joj starica – ja sam ti došla samo zato što hoću da ti dam jedan savjet. – I Hatuna je ponudi jelom, ali ona reče: – O, kćerčice, ja jedem samo rajska jela i stalno postim. Ne postim samo pet dana u godini. Ali ja vidim, o, kćerčice, da si žalosna, pa hoću da mi ispričaš zašto si žalosna. – O, majčice – odgovori joj Hatuna – kad mi je muž došao u ložnicu, ja sam ga zaklela da se ne oženi drugom ženom, a on je vidio djecu, pa je zaželio da i sam ima djece, te mi je rekao: – Ti si nerotkinja! – a ja sam mu kazala: – Ti si mazga od koje žena ne može zatrudnjeti. – I moj muž ode ljutit, rekavši mi: – Kad se vratim s puta, oženit ću se drugom! – pa se bojim, o, majčice da se ne rastane od mene i da ne uzme neku drugu. A on ima poljskih imanja i njiva i veliku plaću, pa ako dobije djecu od neke druge žene, taj novac i ta poljska imanja neće pripasti meni, već njima. – O, kćerčice – reče joj Dalila – zar ti ništa nije poznato o mome šeiku Abu-l-Hamalatu? Alah oprašta dugove svakom onome koji ga posjećuje, a nerotkinja može zatrudnjeti ako ga posjeti. – O, majčice – od onoga dana kad mi je muž došao u ložnicu, ja nisam izlazila iz nje ni s utjehom ni sa čestitkom. – O, kćerčice – reče joj starica – ja ću te povesti i odvesti Abu-l-Hamalatu. Prebaci na nj svoje breme i daj mu zavjet, pa će te možda obljubiti muž po svom povratku s puta, te ćeš zatrudnjeti i roditi mu kćerku ili sina. A dijete koje budeš rodila, pa bio to dječak ili djevojčica, postat će derviš šeika Abu-l-Hamalata.

I žena ustade, pa metnu na se sav svoj nakit i obuče svoje najraskošnije haljine, a zatim reče robinji: – Čuvaj kuću! – Slušam i pokoravam se, o, gospođo! – odgovori joj sluškinja. – Potom Hatuna siđe iz gornjih odaja, pa naiđe na šeika Abu-Aliju, vratara, koji je zapita: – Kuda ćeš, o, gospođo? – A Hatuna mu odgovori: – Idem u pohode šeiku Abu-l-Hamalatu. – Morat ću postiti godinu dana! – uzviknu vratar. – Ova starica doista spada u svetice i puna je svetosti. Ona spada u svetice koje imaju skriveno blago, o, gospođo, jer mi je dala tri dinara u zlatu, a pri tom je otkrila sve i znala da sam u oskudici, mada joj ja ništa nisam tražio!

I Dalila Lukavica iziđe iz kuće sa ženom emira Šar-at-Tarika, govoreći joj: – Ako ushtije Alah, o, kćerčice, srce će ti biti zaliječeno kad budeš posjetila šeika Abu-l-Hamalata, jer ćeš zatrudnjeti po volji velikoga Alaha, a zavoljet će te tvoj muž emir Hasan po blagoslovu toga šeika, te više nećeš morati slušati riječi koje ti vrijeđaju srce. – Otići ću mu u pohode, o majčice – reče žena, a starica pomisli: – Gdje da je opelješim, kad ljudi idu i tamo i amo? – O, kćerčice – reče starica ženi – kad ideš, idi za mnom na takvom odstojanju da me možeš vidjeti, jer tvoja majčica nosi mnoga bremena, pošto svatko prebacuje na mene svoje breme, a svi mi daju poneki poklon, ako ga imaju, i ljube mi ruku.

I žena pođe sa Dalilom i išla je podalje od nje, a Dalila je išla ispred nje, pa tako dođoše do jednoga trga gdje su zveckale grivne i zvečao novac. I Dalila prođe pored dućana koji je držao sin jednoga trgovca, po imenu Sidi-Hasan (a on bješe lijep i golobrad), pa on ugleda ženu koja je dolazila i poče je pò-

gledati ispod oka. Starica primijeti to, pa namignu ženi i reče joj: – Posjedi malo pored ovog dućana dok ja ne dođem. I žena posluša staricu, pa sjedne ispred dućana trgovčeva sina, a on pogleda u nju pogledom koji ostavi u njemu hiljadu uzdaha. A starica priđe tome mladiću, pa ga pozdravi i zapita: – Da li se ti zoveš Sidi-Hasan, sin trgovca Muhsina? – a on joj odgovori: – Jest, a tko ti je kazao moje ime? – Tebe su pokazali blaženi ljudi – odgovori mu starica. – Znaj da je ova djevojka moja kći. Otac joj je bio trgovac, pa je umro i ostavio joj mnogo novaca; ona je sad stasala za udaju, a razumni ljudi su rekli: – Posreduj za svoju kćerku, ali nemoj posredovati za svoga sina. – Ona nije izlazila iz kuće do današnjega dana, a meni je nešto kazalo i u srcu mi je odjeknuo poziv da je udam za tebe, pa ako si siromašan, ja ću ti dati novac i otvorit ću ti dva dućana mjesto ovoga. – I trgovčev sin pomisli: – Molio sam Alaha da mi dâ nevjestu, a on mi je poslao tri stvari: – Kesu, stojka i odijelo! – O, majčice – reče mladić – divno je to što si mi posavjetovala. Majka mi već odavna govori: – Hoću da te oženim – a ja ne pristajem na ženidbu, već joj kažem: – Oženit ću se samo onom koju mogu vidjeti očima! – Ustani, pa hajde za mnom, da ti je pokažem golu – reče Dalila, te mladić pođe za njom, a ponese i hiljadu dinara, govoreći u duši: – Možda će mi ustrebati da nešto kupim . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade sedamsto prva noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je starica rekla Hasanu, sinu 701.
trgovca Muhsina: – Ustani, pa hajde za mnom, da ti je pokažem golu. – I mla- NOĆ
dić ustade, pa pođe za njom, a ponese i hiljadu dinara, govoreći u duši: – Možda će mi nešto ustrebati, pa ću kupiti to, a položit ću i ugovorenu svotu prilikom sklapanja ugovora. – Idi za njom na takvom odstojanju da je možeš vidjeti očima – reče starica mladiću, a sama pomisli: – Kuda sad da odem s trgovčevim sinom, kad je on zatvorio svoj dućan, i gdje da ih svučem do gole kože? – I ona pođe (a žena je išla za njom, dok je trgovčev sin išao za ženom), pa tako dođe do jedne bojadisaonice u kojoj je radio majstor koji se zvao Hadž-Muhamed, a on je nalikovao na nož kojim se služi prodavač kozlaca – sjekao je muško i žensko – i volio je da jede datulje i narove. I on ču kako zveckaju grivne na nogama, te podigne oči i vidje mladića i djevojku, a uto starica odjednom sjedne pored njega, pa ga pozdravi i zapita: – Jesi li ti Hadž-Muhamed, bojadisar? – Jest, ja sam Hadž-Muhamed, a šta tražiš? – odgovori bojadisar, a Dalila mu reče: – Tebe su mi pokazali blaženi ljudi. Pogledaj onu lijepu djevojku – to mi je kći, a onaj golobradi i lijepi mladić moj je sin; ja sam ih odgojila i potrošila sam mnogo novaca na njih. Znaj da imam veliku kuću, ali je ona sklona padu. Poduprla sam je balvanima, ali mi je građevinar rekao: – Ova kuća može pasti na tebe, pa je bolje da živiš na nekom drugom mjestu dok je ne pregradiš, a zatim se vrati i živi u njoj. – I tako sam izišla iz kuće da potražim neko drugo mjesto, a blaženi ljudi su mi pokazali tebe, te hoću da uselim u tvoju kuću svoju kćerku i svoga sina. – Ala ću omastiti brke! – pomisli bojadisar, pa reče starici: – Tako je: ja imam kuću i gostinjsku sobu, i drugu jednu

sobu, ali su mi sve one potrebne za goste i felahe koji mi donose indigo. – O, sinko – reče Dalila – mi ćemo ostati najviše mjesec-dva dana, dok ne sagradimo kuću. Mi smo stranci. Pusti nas da stanujemo s tobom u odaji za goste. Tako mi tvoga života, ako zatražiš od nas da tvoji gosti budu i naši gosti, mi ćemo ih dočekati s dobrodošlicom, pa ćemo i jesti i spavati s njima.

I bojadisar predade Dalili ključeve: jedan veliki, drugi mali, a dade joj i jedan krivi ključ, pa joj reče: – Veliki ključ je od kuće, krivi je od gostinjske sobe, a mali ključ je od druge sobe. – I Dalila uze ključeve, pa pođe sa ženom, koja je išla za njom, a za ženom je išao trgovčev sin. I Dalila dođe do uličice, pa ugleda ulazna vrata, te ih otvori i uđe, a s njom uđe i žena. I Dalila reče ženi. – O, kćerčice, ovo je kuća šeika Abu-l-Hamalata (i pokaza joj gostinjsku sobu), ali se ti popni u sobu, pa razveži zar, a ja ću ti doći. – I žena se popne u sobu, pa sjedne, a uto dođe i trgovčev sin. I starica ga dočeka, pa mu reče: – Posjedi malo u gostinjskoj sobi, a ja ću ti dovesti svoju kćeku, kako bi je mogao vidjeti. – I mladić uđe u gostinjsku sobu, pa sjedne, a starica ode ženi, koja joj reče: – Hoću da posjetim Abu-l-Hamalata prije no što dođu ljudi. – O, kćerčice, bojim se za tebe – reče joj starica. – Čega se bojiš? – zapita žena staricu, a ona joj reče: – Ovdje je moj sin, a on je budala, te ne zna razlikovati ljeto od zime i stalno je gol. On je šeikov pomoćnik, a kad uđe neka djevojka, kao što si ti, da posjeti šeika, on je hvata za naušnice, pa joj kida uho i dere joj svilenu haljinu. Skini svoj nakit, dakle, i svuci haljinu, a ja ću ih pričuvati dok ne posjetiš šeika. – I žena skine nakit i svuče haljinu, pa ih dade starici, koja joj reče: – Dat ću ih na čuvanje šeiku, a tebi će pripasti blagodat.

Potom starica uze stvari i ode, ostavivši ženu u košulji i gaćama, pa sakri stvari negdje na stubištu, a zatim ode trgovčevu sinu, koji je očekivao ženu. – Gdje ti je kći, da je vidim? – zapita mladić staricu, a ona se poče busati u grudi. – Šta ti je? – zapita je mladić, a ona uzviknu: – Ne bio živ opaki susjed i ne bilo susjeda koji zavide! – Vidjeli su te kad si ušao sa mnom, pa su me zapitali tko si, a ja sam im rekla: – To je mladoženja koga sam našla za svoju kćerku – a oni su mi onda pozavidjeli, pa su rekli mojoj kćeri: – Zar je tvojoj majci dodijalo da te izdržava, te hoće da te uda za gubavca? – I ja sam joj se zaklela da joj neću dopustiti da te vidi drukčijeg do golog. – Neka me sačuva Alah od zavidljivaca! – uzviknu mladić, pa pokaza gole ruke, a Dalila vidje da su one kao srebro, te mu reče: – Ne boj se ničega! Pokazat ću ti je golu, a i ona će tebe vidjeti golog. – Neka dođe da me vidi – reče mladić, pa svuče bundu od sumurovine, skine pojas i nož i sve što je imao na sebi, te tako ostade samo u košulji i gaćama, a onu hiljadu stavi u stvari. I starica reče onda mladiću: – Daj mi svoje stvari, da ti ih pričuvam – pa ih uze i metnu na ženine stvari, a zatim ponese sve to i ode svojim putem, zatvorivši mladića i ženu ...

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade sedamsto druga noć, ona reče:

702. NOĆ – Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je starica uzela stvari trgovčeva sina i te žene i da je otišla svojim putem zatvorivši mladića i ženu. I ona ostavi

kod jednoga prodavača ljekarija sve te stvari, pa ode bojadisaru i vidje da on sjedi i čeka je. – Ako je zahtjeo Alah da vam se kuća svidi, ona vam se svidjela – reče on, a Dalila mu odgovori: – U njoj je blagodat za nas, te ću otići po nosače, kako bi nam oni prenijeli stvari i ćilime. Ali su se moja djeca zaželjela kruha i mesa. Uzmi ovaj dinar, dakle, pa im nabavi kruha i mesa, a zatim i sam ručaj s njima. – A tko će mi čuvati bojadisaonicu i tuđe stvari koje su u njoj? – zapita bojadisar. – Tvoj momak – odgovori Dalila, a bojadisar reče: – Neka bude tako! – pa uze zdjelu i ode da zgotovi ručak.

Eto šta je bilo s bojadisarom, a o njemu ćemo reći još koju.

Što se pak tiče starice, ona ode prodavaču ljekarija, pa uze od njega stvari one žene i trgovčeva sina, a zatim uđe u bojadisaonicu, pa reče bojadisarovom momku: – Dotjeraj svoga gospodara, jer se ja neću maknuti odavde dok obojica ne dođete! – Slušam i pokoravam se! – odgovori joj bojadisarov momak, a Dalila pokupi sve što je našla u bojadisaonici.

I baš u taj tren naiđe jedan čovjek s magarcem, jedan hašišojed koji je bio besposlen već nedjelju dana, a starica mu reče: – Hodi ovamo, nosaču! – a kad on dođe, zapita ga: – Poznaješ li moga sina bojadisara? – Jest, poznajem ga – odgovori nosač, a starica mu reče: – Taj nesretnik je propao i prezadužio se, a kad god ga bace u tamnicu, ja ga oslobađam. Želim da utvrdimo da je siromašan, te hoću da predam ove stvari onima čije su, a da mi ti daš magarca. Odnijet ću ljudima njihove stvari na tvom magarcu, a ti uzmi ovaj dinar na ime najamnine. Kad budem otišla, a ti uzmi sjekiru, pa povadi sve što je u loncima i porazbijaj lonce i ibrike, kako kadijin izvršilac ne bi ništa našao u bojadisaonici kad bude došao u nju. – Gospodar je bio dobar prema meni, te ću učiniti nešto, Alaha radi – odgovori nosač. I tako starica natovari stvari na magarca, pa ode kući, a zakloni je onaj koji zaklanja.

A kad je došla svojoj kćeri Zejnabi, ova joj reče: – Srce mi je s tobom, majčice! Koga si prevarila? – Prevarila sam njih četvoro; trgovčeva sina, čauševu ženu, bojadisara i nosača, a sve njihove stvari donijela sam ti na nosačevu magarcu. – O, majčice – reče joj Zejnaba – sad više nećeš moći proći kroz grad od čauša, jer si od njegove žene uzela stvari, pa ni od trgovčeva sina, koga si opelješila, ni od bojadisara, iz čije si bojadisaonice uzela sve stvari, a ni od nosača, kome si uzela magarca. – Ah, kćerčice – odgovori joj Dalila – ja mislim samo na nosača: on će me prepoznati.

Što se pak tiče majstora bojadisara, on je spremio kruha i mesa, pa je sve to metnuo na glavu svoga sluge, a sam prošao pored bojadisaonice i vidio nosača kako razbija lonce po njoj i kako u njoj nema ni tkanina ni stvari, i vidje da je i sama bojadisaonica porušena. – Prestani, nosaču! – reče bojadisar nosaču – a nosač podiže ruku i uzviknu: – Neka je slava Alahu što ti je dao sreće da se vratiš, gospodaru! Srce me boli za tebe. – Zašto, i šta se to sa mnom dogodilo? – zapita bojadisar, a nosač mu reče: – Propao si, pa ti je napisano i uvjerenje o tome. – Tko ti je to rekao? – zapita bojadisar, a nosač mu kaza: – Kazala mi je tvoja majka, a ona mi je naredila da porazbijam lonce i ispraznim

ibrike, jer se bojala da izvršilac ne nađe što u bojadisaonici, kad bude došao u nju. – Neka Alah obmane onoga koji je daleko! – uzviknu bojadisar. – Moja majka je odavno umrla! – I bojadisar se poče busati u grudi, uzvikujući: – Propala je moja imovina i imovina drugih ljudi! – a onda zaplaka i nosač i uzviknu: – Propade mi magarac! – A potom reče bojadisaru: – Uzmi moga magarca od svoje majke, pa mi ga daj, bojadisaru! – a bojadisar ga ščepa, pa ga poče udarati pernicama govoreći: – Daj mi staricu! – dok je nosač govorio: – Daj mi magarca! – I ljudi se okupiše oko njih...

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade sedamsto treća noć, ona reče:

703. NOĆ – Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je bojadisar ščepao nosača, a da je i nosač ščepao bojadisara, pa su se tako tukli, okrivljujući jedan drugoga. I oko njih se okupiše ljudi, pa jedan od njih zapita: – Šta je to bilo s vama, o, majstore Muhamede? – a nosač uzviknu: – Ispričat ću vam šta je bilo! – I nosač ispriča ljudima šta mu se dogodilo i reče im: – Mislio sam da sam zaslužio majstorovu zahvalnost, a on se počeo busati u grudi čim me je vidio, rekavši mi: – Moja je majka umrla! I ja tražim od njega svoga magarca, jer je sve to on udesio, ne bi li mi upropastio magarca. – O, majstore Muhamede, ti poznaš tu staricu, dakle, kad si joj povjerio svoju bojadisaonicu i sve što je bilo u njoj. – Ne poznajem je – odgovori bojadisar – ona se tek danas uselila u moju kuću sa svojim sinom i svojom kćerkom. – Može se reći mirne savjesti – reče netko – da je bojadisar odgovoran za magarca. – A na osnovi čega? – zapitaše ga, a on reče: – Zato što je nosač bio spokojan i što je dao svoga magarca tek onda kad je vidio da je bojadisar povjerio starici i svoju bojadisaonicu i sve što je bilo u njoj. – O, majstore – reče onda netko – ako si je uselio u svoju kuću, ti si onda dužan da dovedeš nosaču njegova magarca.

Potom ljudi pođoše i uputiše se k bojadisarevoj kući, ali ćemo o njima reći još koju kasnije.

Što se pak tiče trgovčeva sina, on je čekao staricu, ali ona ne dođe niti mu dovede svoju kćerku, a žena je opet čekala da joj starica javi da može otići njenu sinu, koji se oduševljavao Alahom i pomagao šeiku Abu-l-Hamalatu, ali se starica na vrati. I Hatuna ustade, pa pođe da posjeti šeika, a kad iziđe iz sobe, trgovčev sin joj odjednom reče: – Hod amo! Gdje je tvoja majka, koja me je dovela da me oženi tobom? – Moja majka je umrla – odgovori mu žena. – A jesi li ti taj staričin sin što se oduševljava Alahom i pomaže šeiku Abu-l-Hamalatu? – To nije moja majka – reče trgovčev sin – već je to neka stara varalica. Ona mi je na prijevaru uzela odijelo i hiljadu dinara. – I mene je prevarila, jer me je dovela amo da posjetim Abu-l-Hamalata, pa me je svukla do gole kože – reče žena, a trgovčev sin joj poče govoriti: – Ja samo od tebe mogu saznati gdje se nalazi moje odijelo i mojih hiljadu dinara! – a žena je govorila: – Ja samo od tebe mogu saznati gdje se nalaze moje stvari i moj nakit! Dovedi mi svoju majku! – I onda u sobu odjednom uđe bojadisar, pa vidje da je trgovčev sin gol, a da je gola i žena, te reče: – Kažite mi gdje vam je majka! – I žena mu

ispriča sve što je bješe snašlo, a i trgovčev sin mu ispriča što mu se dogodilo, te bojadisar uzviknu: – Propade i moja imovina i imovina drugih ljudi! – a nosač uzviknu: – Propade mi magarac! – Ta starica je varalica – reče bojadisar. – Iziđite iz kuće, kako bih mogao zatvoriti vrata. – Za tebe će biti sramota što smo ušli u tvoju kuću obučeni, a iz nje izlazimo goli – reče trgovčev sin, te bojadisar obuče i njega i ženu, a zatim posla ženu kući, ali ćemo o njoj reći još koju kasnije, kad joj se muž bude vratio s puta.

Što se pak tiče bojadisara, on zatvori bojadisaonicu, pa reče trgovčevu sinu: – Hajde da potražimo staricu, pa da je odvedemo valiji – te trgovčev sin pođe s njim, a pođe i nosač. I oni uđoše u valijinu kuću, pa se požališe valiji, a on ih zapita: – O, ljudi, šta je to bilo s vama? – I oni ispričaše valiji šta im se dogodilo, a valija im reče: – Koliko ima starica u gradu! Idite, pa je potražite i uhvatite, a ja ću je natjerati da prizna. – I tako oni počeše tražiti Dalilu, ali ćemo o tome govoriti kasnije.

Što se pak tiče starice Dalile Lukavice, ona reče svojoj kćeri Zejnabi: – O, kćerčice, hoću da izvedem jednu majstoriju. – O, majčice, bojim se za tebe – reče Zejnaba, a starica joj kaza: – Ja sam ti kao ljuska od boba: ne može mi ništa ni vatra ni voda!

I starica ustade, pa obuče haljine koje nose velikaške sluškinje, a zatim pođe, gledajući koga će i kako prevariti. I tako starica prođe pored jedne uličice koja bješe zastrta tkaninom i u kojoj su gorjela obješena kandila, pa ču pjesmu pjevačica i udaranje u daire, a ugleda i jednu robinju koja je nosila jednog dječaka u košulji izvezenoj srebrom i u lijepom odijelu, s kapom na glavi. I taj dječak je imao đerdan od dragoga kamenja oko vrata, a baršunasti ogrtač na ramenima. A bijaše to kuća starješine trgovačkog ceha, i to dijete bijaše njegov sin, ali trgovac je imao i nevinu kćerku, koja bješe zaručena, a toga je dana baš bila svadba. A pored nevjestine majke bješe mnogo žena i pjevačica, i kad bi ona išla u kuću ili izišla iz nje, dijete bi se uhvatilo za nju, te bi ona pozvala robinju, pa bi joj rekla: – Uzmi svoga gospodara, pa se poigraj s njim dok se ne raziđu ljudi koji su se okupili.

I starica Dalila uđe, pa vidje robinju s djetetom na ramenu, te je zapita: – Kakva je to svetkovina u kući tvoje gospođe? – A robinja joj odgovori: – Danas je svadba njene kćeri, te su pjevačice pored nje. – A onda starica reče u duši: – O, Dalila, ako uzmeš ovo dijete . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade sedamsto četvrta noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je starica rekla: – Ako uzmeš ovo 704.
dijete od ove robinje, to će biti najbolja prijevara! – A poslije toga starica uzviknu: – O, da grdne sramote! – pa iz njedara izvadi jednu malu bakrenu pločicu koja je nalikovala na dinar. A robinja bješe priglupa, te joj starica reče: – Uzmi ovaj dinar, pa idi svojoj gospođi i reci joj: – Um-al-Haira se raduje tvome veselju, jer si je obavezala svojom dobrotom, a na dan okupljanja gostiju doći će i ona sa svojim kćerima, koje će dati poklone sobaricama. – O, majčice – NOĆ

reče joj robinja – a šta da radim sa svojim gospodarom: kad god ugleda svoju majku, on se hvata za nju. – Daj ga meni, pa ću ga ja pričuvati dok ti ne odeš i dok se ne vratiš – reče starica, a robinja uze bakrenu pločicu, pa uđe u kuću. I starica uze dijete, a zatim uđe u uličicu, pa mu skine nakit i svuče odijelo koje bješe na njemu, a u duši reče: – O, Dalila, svu svoju vještinu ćeš pokazati tek onda kad još nekoga prevariš isto onako kao što si prevarila robinju svojom majstorijom i kad založiš dječaka za nešto što vrijedi hiljadu dinara.

I onda ode na trg gdje su trgovci prodavali drago kamenje, pa ugleda jednog Židova zlatara pred kojim bješe puna košara dragocjenosti, te reče u sebi: – Umijeće će biti samo u tome da nadmudrim ovoga Židova i da od njega uzmem dragocjenosti za hiljadu dinara, a da mu ostavim ovo dijete u zalog. I Židov pogleda, pa vidje dijete koje je držala starica i prepozna u njemu sina starješine trgovačkog ceha. A taj Židov je imao mnogo novaca, ali je zavidio svome susjedu kad bi ovaj prodao nešto, a on sam ne bi prodao ništa. – Šta ti treba, o, gospođo? – zapita on Dalilu, a ona mu reče: – Jesi li ti majstor Azra Židov (a bješe se raspitala kako se zove)? – Jesam – odgovori Židov, a Dalila mu reče: – Zaručena je sestra ovoga dječaka, kći starješine ceha, a danas joj je svadba, pa joj je potreban skupocjen nakit. Daj mi dva para zlatnih grivni za noge, jedan par zlatnih grivni za ruke, naušnice od bisera, pojas, jatagan i prsten. – I starica uze od Židova stvari koje su vrijedile hiljadu dinara, pa reče: – Uzet ću te skupocjene stvari, pa ću se posavjetovati s njima; oni će uzeti ono što im se bude svidjelo, pa ću ti ja donijeti novac, a ti pričuvaj ovo dijete. – Bit će onako kako ti hoćeš – odgovori zlatar – a Dalila uze skupocjene stvari, pa ode kući. I staricu zapita njena kći: – Koga si sad prevarila? – a ona joj odgovori: – Izvela sam jednu majstoriju: uzela sam sina starješine trgovačkog ceha, pa sam ga svukla, a zatim sam ga dala u zalog jednom Židovu za stvari koje vrijede hiljadu dinara. – Više nećeš moći ići po gradu – reče joj kćerka.

A što se tiče robinje, ona ode svojoj gospođi, pa joj reče: – O, gospođo, Um-al-Haira ti želi mira i raduje se tvome veselju, a na dan okupljanja gostiju doći će i ona sa svojim kćerima, koje će donijeti poklon. – A gdje ti je gospodar? – zapita gospođa robinju, a ona joj reče: – Ostavila sam ga kod nje, jer se bojim da se ne uhvati za tebe, a ona mi je dala poklon za pjevačice. – I robinjina gospođa reče najstarijoj pjevačici: – Uzmi ovaj poklon – a ona ga uze i vidje da je to bakrena pločica. – Siđi, o, raspusnice, pa vidi gdje ti je gospodar – reče gospođa robinji, te djevojka siđe, ali ne nađe ni dijete ni staricu. Onda robinja ciknu i pade ničice te se radost pretvori u tugu, a uto dođe starješina trgovačkog ceha. I žena mu ispriča sve što se dogodilo, te on iziđe iz kuće da traži sina, a i svi trgovci ga počeše tražiti po putevima. I starješina trgovačkog ceha je tražio svoga sina sve dotle dok ga nije ugledao kako stoji gol pored radnje onoga Židova, a onda zapita Židova: – Je li to moj sin? – Jest – odgovori Židov, a otac uze dječaka, pa od velike radosti i ne zapita gdje mu je odijelo. Što se pak tiče Židova, on vidje da je trgovac uzeo svoga sina, pa se uhvati za nj i uzviknu: – Nek Alah pomogne kalifu da ti se naplati za to! – Šta ti je, o,

Židove? – zapita trgovac Židova, a ovaj reče: – Starica je uzela od mene skupocjenih stvari koje vrijede hiljadu dinara i odnijela ih tvojoj kćeri, a meni je ostavila u zalog ovo dijete. Ja sam joj dao te stvari samo zato što mi je ostavila u zalog to dijete, a ne bih joj vjerovao da nisam znao da je to dijete tvoj sin. – Mojoj kćeri nisu potrebne nikakve skupocjene stvari. Donesi mi djetinje odijelo! – reče trgovac, a Židov povika: – Ovamo-te, o, muslimani! – te odjednom priđoše nosač, bojadisar i trgovčev sin, koji su prolazili tuda, tražeći staricu. I oni zapitaše trgovca i Židova zašto grde jedan drugoga, a trgovac i Židov ispričaše došljacima što im se dogodilo, te ovi rekoše: – Ta starica je varalica, a ona je prevarila nas prije no što je prevarila vas. – I došljaci ispričaše što im se sve dogodilo s njom, a starješina trgovačkog ceha reče: – Kad sam našao sina, neka njegovo odijelo bude otkup za nj, a ako starica padne kome šaka, ja ću joj zatražiti odijelo.

I starješina trgovačkog ceha odnese sina majci, koja se obradova kad ga vidje čitava, a što se tiče Židova, on zapita onu trojicu: – A kuda idete? – I oni mu odgovoriše: – Hoćemo da potražimo staricu. – Povedite i mene – reče im Židov, a potom ih zapita: – Da li je poznaje tko među vama? – Ja je poznajem! – uzviknu nosač, a Židov reče: – Ako idemo svi zajedno, nećemo je moći naći, jer će ona pobjeći od nas. Neka svatko od nas pođe drugim putem, pa da se nađemo kod dućana hadž-Musuda, brijača, Magrebinca.

I svi oni pođoše raznim putevima, a Dalila odjednom iziđe iz kuće da nekoga prevari, ali je nosač prepozna, pa se uhvati za nju i viknu: – Teško tebi! Zar se odavno baviš takvim poslom? – Šta ti je? – zapita starica nosača, a on uzviknu: – Gdje je moj magarac? Daj mi ga! – Sakrivaj ono što je sakrio Alah, o, sine moj! – reče mu starica. – Da li tražiš magarca ili stvari onih ljudi? – Tražim samo svoga magarca – odgovori nosač, a starica mu reče: – Vidjela sam da si siromašan čovjek, pa sam ostavila tvoga magarca kod brijača Magrebinca. Stani malo podalje, a ja ću otići do njega, pa ću mu ljubazno reći da ti ga preda. – I starica priđe Magrebincu, pa mu poljubi ruku i zaplaka, te je on zapita: – Šta ti je? – a ona mu reče: – Dijete moje, pogledaj moga sina koji stoji tamo. Bio je bolestan i prozebao je, pa mu je zrak poremetio pamet. A kupovao je magarce, pa kad ustaje, veli: – Moj magarac! – i kad sjedi, veli: – Moj magarac! – i kad ide, veli: – Moj magarac! – a jedan vidar mi je rekao da mu se pomračio um i da ga ti možeš izliječiti, ako mu iščupaš dva zuba i ako mu dvaput zapečeš sljepoočnice. Uzmi ovaj dinar, dakle, pa ga pozovi i reci mu: – Tvoj magarac je kod mene. – Moram postiti godinu dana! – uzviknu brijač. – Ja ću mu doista dati magarca ravno u ruke! – A brijač je imao dva majstora, pa reče jednome od njih: – Dobro zagrij dva čavla! – A zatim pozva nosača, dok je starica otišla svojim putem. I nosač priđe, a brijač mu reče: – Tvoj magarac je kod mene, o, bijedniče! Hodi amo, pa ga uzmi; dat ću ti ga ravno u ruke, života mi.

Zatim brijač povede nosača i uđe s njim u jednu mračnu sobu, pa ga odjednom udari pesnicom, te on pade, a onda ga povukoše i svezaše mu ruke i

noge. I Magrebinac iščupa dva zuba nosaču i dvaput mu zapeče sljepoočnice, a zatim ga ostavi. I nosač se podigne, pa zapita brijača: – O, Magrebinče, zašto si to učinio sa mnom? – A brijač mu odgovori: – Zato što mi je tvoja majka rekla da ti se pomračio um i da si prozebao dok si bolovao, pa da kažeš, čim ustaneš: – Moj magarac! – i kad sjediš, veliš: – Moj magarac! – i kad ideš, veliš: – Moj magarac! – Evo ti sad tvoga magarca, u ruci ti je! – Alah će ti platiti za očnjake koje si mi iščupao! uzviknu nosač, a Magrebinac mu reče: – Tako mi je kazala tvoja majka – pa ispriča nosaču sve što mu je ona rekla. – Neka joj Alah oteža život! – uzviknu nosač, pa ode s Magrebincem, prepirući se s njim.

I tako Magrebinac ostavi svoj dućan, a kad se vrati u nj, ne nađe ništa u njemu: kad je on otišao s nosačem, starica je pokupila sve što je imao u dućanu, pa je otišla svojoj kćeri i ispričala joj šta ju je snašlo i što je sve učinila. Što se pak tiče brijača, on vidje da mu je dućan prazan, te se uhvati za nosača i reče mu: – Dovedi mi tvoju majku! – a nosač uzviknu: – To nije moja majka, već je to varalica koja je prevarila mnoge ljude, pa je i meni uzela magarca! – I odjednom dođoše bojadisar, Židov i trgovčev sin, pa vidješe da se Magrebinac uhvatio za nosača, a da su nosaču zapečene sljepoočice, te ga zapitaše: – Šta ti se to dogodilo, o, nosaču? – I nosač im ispriča sve što mu se dogodilo, a i Magrebinac im ispriča svoju povijest, te oni uzviknuše: – To je ona varalica koja je i nas prevarila! – pa ispričaše što im se dogodilo.

I Magrebinac zatvori svoj dućan, pa ode s njima valijinoj kući. I ti ljudi rekoše valiji: – Mi samo od tebe možemo saznati šta je s nama i s našom imovinom! – Ima mnogo starica u gradu! – reče valija. – Da li je poznaje tko među vama? – Ja je poznajem – reče nosač – samo nam daj deset svojih ljudi. – I nosač iziđe iz valijine kuće s valijinim ljudima, a ostali su išli za njima. I nosač je išao tamo-amo sa svima njima, pa najednom naiđe starica Dalila Lukavica, a nosač i valijini ljudi je uhvatiše i povedoše k valijinoj kući, pa se zaustaviše ispod prozora valijina dvora, da tamo sačekaju valiju. A potom valijini ljudi zaspaše, jer ne bjehu dugo spavali u valijinoj kući, pa se i starica načini da spava, te zaspaše i nosač i njegovi drugovi. Onda se starica izvuče, pa uđe u harem i poljubi ruku gospođi, a zatim je zapita: – Gdje je valija? – Spava. Šta hoćeš? – zapita gospođa Dalilu, a ona joj reče: – Moj muž prodaje robove, pa mi je dao pet robova da ih prodam, a sam je otišao nekuda. I valija me je sreo, pa se pogodio sa mnom da mu ih dam za hiljadu dinara, a dao je i meni dvjesta dinara i rekao mi da ih dovedem njegovoj kući . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade sedamsto peta noć, ona reče:

705. NOĆ – Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je starica rekla valijinoj ženi: – Valija se pogodio sa mnom da mu dam robove za hiljadu dinara, a dao je i meni dvjesta dinara i rekao mi: – Dovedi ih do moje kuće. – A valija je imao hiljadu dinara, pa je rekao svojoj ženi: – Pričuvaj taj novac, pa ćemo kupiti robove! – I kad je valijina žena čula staričine riječi, ona povjerova da je njen muž to zaista

učinio, te zapita staricu: – A gdje su robovi? – I starica joj odgovori: – Spavaju pod prozorom dvora u kojem se nalaziš. – Tada gospođa pogleda kroz prozor, pa vidje Magrebinca u ropskoj odjeći, i trgovčeva sina koji je izgledao kao rob, i bojadisara i Židova, koji su izgledali kao obrijani robovi, te reče: – Svaki od tih robova vrijedi više od hiljadu dinara. – I valijina žena otvori kovčeg, pa dade starici hiljadu dinara, rekavši joj: – Idi, a kad valija ustane poslije spavanja, ja ću uzeti od njega još dvjesta dinara za tebe. – O, gospođo – reče joj starica – zadrži sto dinara za sebe pod ibrikom iz kojeg si pila ono piće, a drugu stotinu čuvaj dok ja ne dođem. O, gospođo, izvedi me na tajna vrata! – reče zatim starica, te je valijina žena izvede.

I starica tako ode svojoj kćeri, a zakloni je onaj koji zaklanja. – O, majčice, šta si učinila? – zapita je Zejnaba, a ona joj odgovori: – O, kćerčice, izvela sam jednu majstoriju i uzela od valijine žene hiljadu dinara, za koliko sam joj prodala onu petoricu: nosača, Židova, bojadisara, brijača i trgovčeva sina, koji su sad postali robovi. Samo je za mene, o, kćerčice, najopasniji nosač: on će me poznati. – O, majčice – reče joj Zejnaba – posjedi malo! Dosta je to što si učinila. Krčag se jednom mora razbiti!

A što se tiče valije, on ustade poslije spavanja, a žena mu reče: – Obradovala sam se mjesto tebe onoj petorici robova koje si kupio od starice. – Kakvih robova? – zapita valija svoju ženu, a ona mu reče: – Zašto to kriješ od mene? Ako ushtije Alah, i oni će, kao i ti, dospjeti do nekog položaja. – Tako mi moje žive glave, ja nisam kupio nikakve robove! Tko ti je to kazao? – uzviknu valija, a njegova žena kaza: – Ona stara posrednica s kojom si se pogodio i kojoj si obećao hiljadu dinara za robove i dvjesta dinara za nju. – A jesi li joj dala novac? – Jesam, jer sam vidjela robove svojim rođenim očima, a svaki od njih ima na sebi odijelo koje vrijedi hiljadu dinara. I ja sam im poslala starješine, kojima sam ih povjerila. – I valija siđe iz gornjih odaja, pa ugleda Židova, nosača, Magrebinca, bojadisara i trgovčeva sina, te zapita: – O, starješine, gdje su tih pet robova koje smo kupili od starice za hiljadu dinara? – Ovdje nema nikakvih robova – odgovoriše mu oni – a vidjeli smo kako su ova petorica uhvatila staricu i dovela je amo. I mi smo svi zaspali, te se starica izvukla i otišla u harem, a potom je došla jedna robinja, pa nas je zapitala: – Jesu li s vama onih pet ljudi koje je dovela starica? – a mi smo joj rekli: – Jesu! – I valija uzviknu: – Alaha mi, to je veća od svih prijevara! – A ona petorica mu rekoše: – Samo od tebe možemo saznati gdje su naše stvari! – Starica, vaša suputnica, prodala mi je sve vas za hiljadu dinara – reče valija, a petorica uzviknuše: – Alah to ne dopušta! Mi smo slobodni ljudi, te nas nitko ne može prodati, a s tobom ćemo otići kalifu. – Starici ste samo vi mogli pokazati put koji vodi k mojoj kući – reče valija. – A kad je tako, ja ću vas prodati na lađi i za svakog ću uzeti po dvjesta dinara.

A dok se sve to zbivalo, emir Hasan se odjednom vrati s puta, pa vidje da mu je netko svukao ženu, a ona mu ispriča šta se dogodilo. I emir uzviknu: – Osim valije, ja nemam drugoga protivnika! – I emir ode valiji, pa mu reče:

Zar dopuštaš staricama da idu po gradu i da na prijevaru oduzimaju ljudima njihovu imovinu? Za to si ti odgovoran, jer ja samo od tebe mogu saznati gdje su stvari moje žene! – A potom emir zapita onu petoricu: – Šta je bilo s vama? – A oni mu ispričaše sve što im se dogodilo, te on uzviknu: – Vama je učinjeno nažao! – I emir se obrati valiji, pa ga zapita: – Zašto ih držiš u zatvoru? – A valija mu odgovori: – Osim ove petorice, nitko nije mogao pokazati starici put koji vodi do moje kuće, a ona mi je uzela novac, hiljadu dinara, za koliko mi ih je prodala za harem. – I petorica rekoše: – O, emire Hasane, ti ćeš biti naš zastupnik u toj stvari! – a potom valija reče emiru Hasanu: – Kod mene su stvari tvoje žene, a ja odgovaram i za staricu, ali tko će je prepoznati? – I svi rekoše: – Prepoznat ćemo je! Pošalji s nama deset starješina, pa ćemo je uhvatiti! – I valija im dade deset starješina, a nosač im reče: – Hajdete za mnom, ja ću je prepoznati po plavim očima![77]

I starica Dalila odjednom iziđe iz jedne uličice, te je uhvatiše, pa pođoše s njom k valijinoj kući. I valija ugleda staricu, pa je zapita: – Gdje su stvari ovih ljudi? – Ja ih nisam uzela, niti sam ih vidjela – odgovori starica, te valija naredi tamničaru: – Zatvori je do sutra! – Ali tamničar uzviknu: – Niti ću je uzeti, niti zatvoriti, jer se bojim da i mene ne prevari, pa da i ja odgovaram za nju! – I valija uzjaha konja, pozva zubljonošu da dovede kolica s križem, a povede i staricu i sve te ljude i ode s njima na obalu Tigra, te tamo naredi zubljonoši da staricu razapne na križ i da je sveže rukama i nogama za nj. I zubljonoša podigne staricu i sveže je na križ, pa postavi deset ljudi da je čuvaju, a valija ode kući, ali uto nastade mrak, te stražare savlada san.

A jedan beduin bješe čuo da je netko rekao svome drugu: – Neka je hvala Alahu za tvoj sretni povratak! A kud si išao? – A drug mu je odgovorio: – U Bagdad, a tamo sam jeo kolače s medom. – I beduin uzviknu: – I ja ću svakako otići u Bagdad, pa ću tamo jesti kolače s medom (a u životu nije vidio takvih kolača, niti je ikad išao u Bagdad)! – I beduin uzjaha konja, pa pođe, govoreći u sebi: – Divno je to kad čovjek može jesti kolače! Tako mi arabljanske časti, ja ću jesti samo kolače s medom.

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela pa carevu odobrenju, a kad nastade sedamsto šesta noć, ona reče:

706. NOĆ – Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je beduin uzjahao konja, želeći da ode u Bagdad, i da je pošao na put, i idući približio se križu, te Dalila ču riječi koje je on izgovorio za se. I beduin se obrati starici, pa je zapita: – Tko si ti? – a Dalila uzviknu: – Pod tvojom sam zaštitom, o, šeiče Arabljana! – Alah te je već zaštitio – odgovori joj beduin. – Zašto su te razapeli? – Imam jednog dušmanina, prodavača masla koji peče kolače – odgovori mu Dalila. – Jednom zastadoh, jer htjedoh kupiti nešto od njega, pa pljunuh, a pljuvačka pade na kolače, te me je on tužio sucu. I sudac naredi da me razapnu, rekavši: – Odlučujem da uzmete deset ritala kolača s medom, pa da je primorate da ih pojede na križu. Ako ih pojede, razvežite je, a ako ih na pojede, ostavite je razapetu. – A moja duša neće ništa slatko. – Tako mi arabljanske časti – uzviknu beduin

– ja sam došao iz beduinskog logora samo zato što hoću da jedem kolače s medom, te ću ih ja pojesti mjesto tebe! – Te kolače može pojesti samo onaj koji se sam objesi o križ na kojem sam ja – reče mu Dalila. I njoj pođe za rukom to lukavstvo, jer je beduin odveza, a ona priveza njega na svoje mjesto, pošto mu je najprije svukla odijelo. Potom Dalila obuče beduinsko odijelo, pa uzjaha konja i ode svojoj kćeri. – Kako to izgledaš? – zapita Zejnaba Dalilu, a ova joj odgovori: – Bila sam razapeta – i ispriča joj sve što joj se dogodilo s beduinom.

Eto šta je bilo s njom.

Što se pak tiče stražara, jedan od njih se prenu iza sna, pa razbudi i ostale, a onda svi vidješe da je već svanulo. I jedan stražar podigne oči, pa reče: – Hej, Dalila! – a beduin mu odgovori: – Alaha mi, nećemo valjda jesti balile! Jeste li mi donijeli kolače s medom? – To je neki beduin – reče drugi stražar, a prvi zapita beduina: – O, beduine, gdje je Dalila i tko ju je odvezao? – Ja sam je odvezao – odgovori beduin. Ona neće da jede silom kolače jer ih njena duša neće. – I stražarima bješe jasno da beduin nije znao šta je bilo s njom i da ga je ona prevarila, te se počeše pitati: – Da li da pobjegnemo ili da ostanemo, pa da nas snađe sve ono što nam je sudio Alah?

A uto dođe valija s mnoštvom ljudi i sa svima onima koje Dalila bješe prevarila. I valija reče starješinama: – Ustanite, pa odvežite Dalilu! – a beduin uzviknu sa križa na kolicima: – Šta je ovo? Nećemo valjda jesti balile! Jeste li mi donijeli kolače s medom? – I valija podigne oči, pa vidje na križu razapeta beduina mjesto starice, pa se silno začudi i zapita starješine: – Šta je ovo? – Smiluj nam se, o, gospodaru – povikaše oni, a valija uzviknu: – Recite mi šta se to dogodilo! – I starješine rekoše valiji: – Nismo spavali dok smo bili s tobom, a dok smo nju čuvali, rekli smo u sebi: – Dalila je razapeta! – pa smo zadrijemali, a kad smo se probudili, vidjeli smo da je razapet ovaj beduin, i sad smo između tvojih ruku. – O, ljudi, to je varalica, pa nek vam se smiluje Alah! – reče valija.

I onda ljudi razvezaše beduina, a on se uhvati za valiju, pa mu reče: – Nek Alah pomogne kalifu da ti presudi! Ja samo od tebe mogu saznati gdje su mi konj i odijelo! – I valija zapita beduina o svemu, a on mu ispriča svoju povijest. Onda valija u čudu zapita beduina: – Zašto si je odvezao? – Ja nisam znao da je ona varalica – odgovori beduin, a okupljeni ljudi rekoše: – Samo od tebe možemo saznati gdje su naše stvari, o, valijo! Mi smo je predali tebi i ti si je uzeo na svoju dušu, te ćemo otići s tobom u kalifov divan.

A Hasan Šar-at-Tarik bješe došao u divan, pa odjednom vidje kako idu valija, beduin i ona petorica, koji su govorili: – Učinjeno nam je nažao! – Tko vam je učinio nažao? – zapita ih kalif, a onda svi oni kročiše naprijed, pa mu ispričaše što im se dogodilo, te tako dođe red i na valiju, koji reče: – O, gospodaru pravovjernih, ona me je prevarila i prodala mi ovu petoricu za hiljadu dinara, iako su oni slobodni ljudi. – Kod mene je sve što vam je nestalo – kaza im kalif, a zatim reče valiji: – Stavljam ti u dužnost da uhvatiš tu staricu! – I va-

lija zatrese ovratnikom, pa uzviknu: – Neću da primim na sebe tu obavezu, jer sam je ja objesio, a ona je poslije toga prevarila ovoga beduina, koji ju je oslobodio i koga je ona metnula na svoje mjesto, pa mu je uzela konja i odijelo. – Mogu li to staviti kome drugome u dužnost, osim tebi? – zapita kalif valiju, a on mu reče: – Stavi to u dužnost Ahmedu-ad-Danafu, jer on prima svakoga mjeseca po hiljadu dinara, a ima četrdeset i jednog čovjeka pod svojom komandom i svaki od njih prima po sto dinara mjesečno. – O, starješino Ahmede! – reče kalif, a Ahmed mu odgovori: – Pred tobom sam, o, gospodaru pravovjernih! – I onda mu kalif kaza: – Stavljam ti u dužnost da mi dovedeš staricu. – A Ahmed mu odgovori: – Jamčim ti da ću je dovesti! – I zatim kalif zadrži onu petoricu beduina u svome dvoru . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade sedamsto sedma noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je kalif stavio u dužnost Ahmedu-ad-Danafu da mu dovede staricu i da je Ahmed otišao sa svojim ljudima u kasarnu, pa njegovi ljudi počeše tamo govoriti jedan drugome: – Kako da je uhvatimo, kad u gradu ima toliko starica? – A jedan od njih, koji se zvao Alija-Katf-al-Džamal, reče Ahmedu-ad-Danafu: – O čemu se to savjetuješ s Hasanom? – A Hasan uzviknu: – O, Alija, kako me ponižavaš! Tako mi najvećeg imena, ja ovoga puta neću biti vaš drug! – I Hasan ode ljutit, a Ahmed-ad-Danaf reče: – O, djetići, neka svaki starješina povede po deset ljudi, pa neka ide s njima u neku mahalu i neka traži Dalilu.

I Alija-Katf-al-Džamal pođe s desetoricom ljudi, a to učiniše i ostale starješine, te tako svaki odred ode u po jednu mahalu, a prije no što se raziđoše, starješine rekoše: – Sastat ćemo se u toj i toj ulici, i u toj i toj uličici. – I gradom se pronese vijest da se Ahmed-ad-Danaf obavezao kalifu da će uhvatiti Dalilu Lukavicu, te Zejnaba reče svojoj majci: – O, majčice, ako si vješta, prevari sad Ahmeda-ad-Danafa i njegove ljude. – O, kćerčice, ja se ne bojim nikoga, osim Hasana Šumana – reče Dalila, a njena kći uzviknu: – Tako mi mojih kovrča, ja ću uzeti na sebe odijela svih ljudi, iako ih ima četrdeset i jedan! – I Zejnaba ustade, pa obuče haljinu i stavi veo, a zatim ode jednome prodavaču ljekarija koji je imao sobu s dvoja vrata. I Zejnaba se pozdravi s njim, pa mu dade jedan dinar i reče: – Uzmi ovaj dinar na poklon, a predaj mi svoju sobu do kraja dana. – I prodavač ljekarija dade ključeve Zejnabi, a ona ode, pa donese ćilime na nosačevu magarcu, zastre sobu i ispod svakoga trijema postavi stol s jelom i pićem, a zatim stade pored vrata, otkrivši lice. I odjednom naiđe Alija-Katf-al-Džamal sa svojim ljudima, a Zejnaba mu poljubi ruku. I Alija vidje da je to lijepa žena, te je zavolje, pa je zapita: – Šta hoćeš? – Jesi li ti starješina Ahmed-ad-Danaf? – zapita Zejnaba Aliju, a on joj reče: – Nisam: ja sam jedan od njegovih ljudi, a zovem se Alija-Katf-al-Džamal. – Kamo idete? – zapita Zejnaba Aliju, a Alija joj reče: – Idemo i tražimo jednu staru varalicu koja je uzela tuđe stvari, jer želimo da je uhvatimo. A tko si ti i čime se baviš? – Otac mi je bio vidar u Mosulu – odgovori mu Zejnaba – pa je umro i ostavio mi mnogo no-

(STRANA 454 — 739. NOĆ)

A potom car pogleda u robinju i vidje da je lijepa i dražesna, stasita i skladna kao rijetko koja, a da joj lice nalikuje na mjesečev krug na dan uštapa ili na nezaklonjeno sunce na vedrome nebu, te se divio njenoj ljepoti i dražesti, stasitosti i skladnosti, slaveći Alaha tvorca . . .

vaca, a ja sam došla u ovaj grad zato što se bojim sudaca. Ovdje sam zapitala ljude tko me može zaštititi, a oni su mi kazali: – Ne može te zaštititi nitko osim Ahmeda-ad-Danafa. – Danas će te on uzeti pod svoju zaštitu – rekoše joj Katf-al-Džamalovi ljudi, a Zejnaba im reče: – Zaželite da mi zaliječite srce, pa se prihvatite malo i popijte po jedan gutljaj pića. – A kad ljudi pristadoše na to, Zejnaba ih uvede u kuću, gdje malo jedoše i piše, a Zejnaba im bješe stavila bunike u piće, te se opiše. I Zejnaba im svuče odijelo, pa to isto učini i s ostalim ljudima.

A Ahmed-ad-Danaf je išao i tražio Dalilu, ali je nije našao, niti je vidio koga od svojih ljudi. I on priđe Zejnabi, koja mu poljubi ruku, te je on tako vidje i zavolje je, a ona ga zapita: – Jesi li ti starješina Ahmed-ad-Danaf? – Jesam, a tko si ti – zapita on Zejnabu, a ona mu odgovori: – Ja sam strankinja iz Mosula, a otac mi je bio vidar, ali je umro i ostavio mi mnogo novaca, te sam došla ovamo zato što se bojim sudaca. Otvorila sam ovu vidarnicu, a valija me je opteretio porezom, te hoću da me ti zaštitiš. A ti si dostojniji onoga što mi uzima valija. – Ne daj mu ništa, a neka si nam dobro došla! – kaza Ahmed-ad-Danaf, a Zejnaba mu reče: – Zaželi da mi zaliječiš srce, pa pojedi malo moga jela. – I Ahmed-ad-Danaf uđe u kuću, pa se prihvati jela i vina, ali se opi i pade nauznak, jer ga je Zejnaba opila bunikom. I Zejnaba uze i njegovo odijelo, pa sve to natovari na beduinova konja i nosačeva magarca, a zatim probudi Aliju-al-Džamala, pa ode. I Alija dođe k sebi, pa vidje da je gol, a vidje da su goli i Ahmed-ad-Danaf i njegovi ljudi. I Alija im dade neko sredstvo protiv bunike, te oni dođoše k sebi i vidješe da su goli. Onda Ahmed-ad-Danaf reče: – Šta bi ovo, o, djetići! Mi idemo i tražimo staricu, ne bismo li je ulovili, a ta raspusnica ulovi nas! Ala će se radovati Hasan Šuman kad čuje šta je bilo s nama! Ali počekajte dok se ne smrkne, a onda ćemo otići.

I Hasan Šuman zapita nadzornika kasarne: – Gdje su ljudi? – A dok se on tako raspitivao o njima, oni odjednom naiđoše goli, te Hasan Šuman izgovori ova dva stiha:

> Svi su ljudi slični kad odlaze nekud.
> Al' se razlikuju po povratku svome.
>
> Ima i znalaca, a i neznalica,
> Kô što ima zvijezda i tamnih i jasnih.

A kad je ugledao pridošlice, Hasan Šuman ih zapita: – Tko vas je tako udesio i svukao do gole kože? – I oni mu odgovoriše: – Uzeli smo na sebe da uhvatimo jednu staricu, te smo je tražili, a do gole kože nas nitko nije svukao do jedna lijepa žena. – Baš vas je lijepo udesila! – reče joj Hasan, a oni ga zapitaše: – Zar je ti poznaješ, o, Hasane? – Poznajem je, a poznajem i staricu – odgovori Hasan, te ga oni zapitaše: – Šta ćeš reći kalifu, kad mu budeš otišao? – O, Danafe – reče Šuman – zatresi ovratnikom pred kalifom, a on će te zapitati: – Tko će uzeti na sebe da je uhvati? – pa ako te zapita: – Zašto je ti nisi uhvatio? – reci mu: – Ja je ne poznajem, već stavi u dužnost Hasanu Šumanu da je uhvati – a ako mi on to stavi u dužnost, ja ću je uhvatiti.

I oni prespavaše tu noć, a sutradan ujutro odoše u kalifov dvor i poljubiše zemlju, a kalif zapita: – Gdje je starica, o, starješino Ahmede? – ali Ahmed-ad-Danaf zatrese ovratnikom. – Zašto? – zapita kalif Ahmeda, a on mu odgovori: – Ja je ne poznajem, ali stavi u dužnost Šumanu da je uhvati; on poznaje i nju i njenu kćerku, a rekao je da starica nije izvela sve te majstorije iz pohlepe za tuđim stvarima, već zato što je htjela da se vidi kako su vješte i ona i njena kćerka, ne bi li ti dao starici plaću njena muža, a njenoj kćeri onakvu plaću kakvu je imao njen otac. – I Šuman zamoli kalifa da je ne ubije kad mu je bude doveo, a kalif uzviknu: – Tako mi života mojih djedova, ako vrati ljudima njihove stvari, ja ću je pomilovati, a Šuman će biti njen zaštitnik! – Daj mi pomilovanje, o, gospodaru pravovjernih – reče Šuman, a kalif mu kaza: – Ona je pod tvojom zaštitom – i dade mu maramu pomilovanja.

Na to Šuman iziđe iz kalifova dvora, pa ode Dalilinoj kući i zovnu Dalilu, ali mu odgovori njena kći Zejnaba, te je on zapita: – Gdje ti je majka? – Gore je – odgovori Zejnaba, a Šuman joj reče: – Reci joj da donese stvari onih ljudi, pa da ode sa mnom kalifu. Donio sam joj maramu pomilovanja, pa ako ne pođe milom, neka za to kori sebe samu. – I Dalila siđe, objesivši maramu o vrat, pa preda Šumanu tuđe stvari koje bjehu na nosačevu magarcu i beduinovu konju, a Šuman joj reče: – Ostaju još odijela moga starješine i njegovih ljudi. – Tako mi najvećeg imena, ja ih nisam svukla! – odgovori Dalila, a Šuman joj reče: – U pravu si, ali je tu majstoriju izvela tvoja kći Zejnaba, koja ti je učinila tu uslugu.

I Hasa ode sa staricom u kalifov divan, pa kroči naprijed i pokaza stvari kalifu, a privede mu i staricu, ali kalif naredi da bace staricu na krvavi ćilim čim ju je ugledao. – Ja sam pod tvojom zaštitom, o, Šumane! – uzviknu Dalila, te Šuman ustane, pa poljubi ruku kalifu i reče: – Oprosti joj, jer si joj dao pomilovanje! – Poklanjam je tvojoj velikodušnosti! – reče kalif. – Hodi amo, starice! Kako se zoveš? – Zovem se Dalila – odgovori ona, a kalif joj reče: – Ti si doista prepredena i lukava žena! – te tako Dalilu nazvaše Lukavicom. – Zašto si nam zamarala srca tim svojim prijevarama? – zapita je potom kalif, a ona mu odgovori: – Ja nisam varala ljude iz pohlepe za tuđim stvarima, već sam čula za prijevare koje je Ahmed-ad-Danaf izvršio u Bagdadu, a čula sam i za prijevare Hasana Šumana, pa sam rekla u sebi: – Ja ću činiti ono isto što su činili oni! – a već sam vratila ljudima njihove stvari. – I onda ustade nosač, pa reče: – Između mene i nje je Alahov zakon! Njoj nije bilo dosta što mi je uzela magarca, već je nahuckala na mene brijača Magrebinca, koji mi je iščupao zube i dvaput mi zapekao sljepoočnice . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade sedamsto osma noć, ona reče:

708. NOĆ – Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je onda ustao nosač i ispričao što mu je učinio brijač, i da je potom kalif naredio da se nosaču i bojadisaru dâ po sto dinara, i da je rekao bojadisaru: – Idi, pa otvori svoju bojadisaonicu!

– I nosač i bojadisar zaželješe dobro kalifu, pa odoše, a zatim i beduin uze svoje stvari i svoga konja, rekavši: – Zabranjeno mi je da uđem u Bagdad i da jedem kolače s medom! – I tako svi uzeše ono što bješe nijhovo, pa se raziđoše, a onda kalif kaza: – Zaželi nešto od mene, o, Dalilo! – A Dalila mu reče: – Moj muž se brinuo o odašiljanju tvojih pisama, a ja sam uzgajala poštanske golubove, pa kako je moj muž bio starješina u Bagdadu, ja hoću da mi daš plaću moga muža, dok moja kći hoće da joj daš plaću njena oca. – I kalif im dade ono što zaželješe, a potom Dalila reče: – Hoću da me postaviš za vrataricu hana.

I kalif otvori han od tri kuće, kako bi u njima mogli živjeti trgovci, a u nj uputi četrdeset robova i četrdeset pasa, koje bješe dovezao poslije otpuštanja namjesnika Sulejmana, i za pse načini ogrlice. A u hanu bješe jedan rob koji je kuhao jela za robove i hranio pse mesom. – O, Dalila – reče joj kalif – ja ću te postaviti za nadzornicu toga hana, ali ćeš ti biti pozvana na odgovornost ako što nestane iz njega. – Dobro – reče Dalila – samo useli moju kćerku u onu odaju koja se nalazi iznad ulaznih vrata. Nad tom odajom je ravan krov, a golubove valja uzgajati samo na širini. – I kalif naredi da se tako i učini, te Dalilina kći prenese sve svoje stvari u odaju koja se nalazila iznad vrata hana, a Dalila uze četrdeset golubova pismonoša. Što se pak tiče Zejnabe, ona objesi onih četrdeset odijela u svojoj odaji, a tamo objesi i odijelo Ahmeda-ad-Danafa. I kalif postavi Dalilu za starješinu četrdesetorice robova, kojima naredi da je slušaju. Tako Dalila udesi za sebe jedno mjesto iza ulaznih vrata, pa je tamo živjela, a svakoga je dana odlazila u divan (možda će kalifu ustrebati da pošalje pismo u neku zemlju), a iz divana je odlazila tek pred kraj dana, dok su onih četrdeset robova i četrdeset pasa čuvali han. A kad bi nastala noć, Dalila bi pustila pse da čuvaju han noću.

Eto što je bilo s Dalilom Lukavicom u gradu Bagdadu.

PRIČA O ALIJI ZEJBAKU

Što se pak tiče Alije-az-Zejbaka Kairskog, to je bio jedan prepredenjak, koji je živio u Kairu u vrijeme kad je drugi jedan čovjek, koji se zvao Salah Egipatski, bio starješina divana i imao četrdeset ljudi pod svojim zapovjedništvom. Ljudi Salaha Egipatskog su postavljali zamku za prepredenjaka Aliju, misleći da će on upasti u nju, ali je on uvijek uspijevao pobjeći, kao što bježi živa, te ga stoga nazvaše Kairskom Živom.

Tako jednom, jednoga dana, prepredenjak Alija je sjedio u kasarni sa svojim ljudima, a srce mu se bješe steglo i na dušu mu se bješe svalio neki teret. I starješina kasarne vidje Aliju kako sjedi, te mu reče: – Šta ti je, o, starješino? – Ako ti je teško na duši, prošetaj se malo po Kairu; kad se budeš prošetao po kairskim trgovima, nestat će tvoje brige. – I Alija ustade, pa ode da se prošeta po Kairu, ali ga skolišе još veća tuga i briga. Tako je on prolazio pored jedne vinarnice, pa reče u sebi: – Ući ću u nju, pa ću se napiti! – A kad je ušao, vidje

u njoj sedam redova ljudi. – O, vinaru – reče onda Alija, ja hoću da sjedim sam samcat. – I vinar ga posadi u jednu sobu gdje bijaše sam, pa mu donese vina, te Alija poče piti, a pio je sve dotle dok se nije onesvijestio. A kad se osvijestio, on iziđe iz vinarnice, pa pođe da se prošeta po Kairu, i tako je išao po kairskim trgovima dok nije došao do Crvene ulice, a ljudi su mu se sklanjali s puta, jer su ga se bojali. I Alija se okrene, pa ugleda jednoga vodonošu koji je davao ljudima da piju vode iz ibrika, vičući na putu: – O, ti što zamjenjuješ jedno drugim! Nema boljega pića od pića koje se dobiva od suhoga grožđa, nema boljega zbliženja od zbliženja s dragim, a na počasnom mjestu ne sjedi nitko drugi do razuman čovjek! – Hodi, daj mi vode! – reče Alija, a vodonoša pogleda u nj, pa mu dade ibrik, ali Alija zaviri u ibrik, pa ga zatrese i proli vodu na zemlju. – Nećeš piti? – zapita vodonoša Aliju, a on mu odgovori: – Daj mi vode! – te vodonoša opet napuni ibrik, a Alija ga uze i zatrese, pa opet proli vodu na zemlju. Kad je Alija učinio to i po treći put, vodonoša ga zapita: – Ako nećeš piti vodu, ja ću otići. – Daj mi vode! – reče Alija, te vodonoša napuni ibrik i dade mu ga, a Alija ga uze i napi se vode iz njega. Potom Alija dade vodonoši dinar . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade sedamsto deveta noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je prepredenjak Alija dao vodonoši dinar, a da je onda vodonoša pogledao u nj i da mu se učinilo da je pravi nikogović, te je rekao: – Neka te nagradi Alah, neka te nagradi Alah! Za neke su i mali ljudi veliki ljudi! – I prepredenjak Alija priđe vodonoši, pa ga ščepa za odijelo i izvuče svoj skupocjeni jatagan, kao onaj o kojem se govori u ova dva stiha:

Udari jataganom tvrdim, a nikog živog
Ne boj se, jer samo gnjevni je tvorac strašan.

I kloni se razornog svega, a cijelog vijeka
Bez odlika plemenitih nemoj nikad biti.

– O, starče – reče Alija vodonoši – hajde da malo pametno porazgovaramo! Tvoj mijeh s vodom, čak i kad poskupi, ne može vrijediti više od tri dirhema, a u dva ibrika koje sam izlio nije bilo više od ritla vode. – Jest – odgovori vodonoša, a Alija reče: – Dao sam ti dinar u zlatu, pa zašto me onda ponižavaš? Zar si vidio nekog čovjeka odvažnijeg i plemenitijeg od mene? – Vidio sam jednoga čovjeka koji je i odvažniji i plemenitiji od tebe: dokle god žene budu rađale, na svijetu neće biti ni odvažnijeg ni plemenitijeg čovjeka od njega – odgovori mu vodonoša. – Koga si to vidio odvažnijeg i plemenitijeg od mene? – zapita Alija, a vodonoša mu reče: – Znaj da se sa mnom dogodilo nešto čudnovato. Moj otac je bio starješina ceha prodavača vode za piće u Kairu, pa je umro, a ostavio mi je pet deva i mazgu, i dućan, i kuću, ali siromašnom čovjeku nikad nije dosta, a kad ima svega dovoljno, on umire. A ja rekoh u sebi: – Otići ću u Hedžaz! – pa prikupih karavanu deva i dotle pozajmljivah novac dok ne nakupih pet stotina dinara, a sve mi to propade u vrijeme hadža. Onda

rekoh u sebi: – Ako se vratim u Kairo, ljudi će me baciti u tamnicu zbog toga što im nisam vratio novac – te pođoh s jednom sirijskom karavanom i tako dođoh do Haleba, a iz Haleba odoh u Bagdad. Tamo zapitah ljude gdje se nalazi starješina bagdadskih vodonoša, te mi ga oni pokazaše, a ja mu odoh i pročitah mu fatihu. I starješina ceha me zapita o mome stanju, a ja mu ispričah sve što mi se dogodilo. Zatim mi on otvori dućan i dade mi pribor za vodu, te tako pođoh na Alahova vrata i počeh hodati po gradu. I dadoh ibrik jednome čovjeku, da se napije vode, a on mi reče: – Ništa nisam jeo, pa mi se ne pije voda. Pozvao me je jedan škrtac, pa je donio dva ibrika i stavio ih pred mene, a ja sam mu rekao: – O, sine gnjusnoga čovjeka, zašto mi daješ vode kad mi nisi dao ništa da jedem? – Idi, dakle, vodonošo, dok nešto ne pojedem, a potom mi daj vode. – Onda priđoh drugome čovjeku, a on mi reče: – Neka ti Alah plati! – i tako to potraja do podne, a nitko mi ništa ne dade. I ja rekoh u sebi: – O, bolje bi bilo da nisam ni došao u Bagdad! – kad odjednom ugledah neke ljude koji su brzo trčali – te pođoh za njima i vidjeh jednu divnu povorku, u kojoj su u svakom redu bila po dva čovjeka, i svi su oni imali na sebi kape i čalme, burnuse i kratke kapute od uvaljane vune, a imali su i čelične pancire. Onda zapitah nekoga: – Čija je to pratnja? – a onaj koga sam upitao reče mi: – To je pratnja starješine Ahmeda-ad-Danafa. – Na kakvom je on položaju? – zapitah ljude, a oni mi rekoše: – On je starješina u divanu i starješina u Bagdadu, a vrši nadzor na kopnu. On svakoga mjeseca prima od kalifa po hiljadu dinara, a svi njegovi ljudi primaju po sto dinara mjesečno; i Hasan Šuman prima po hiljadu dinara svakog mjeseca, a sad svi oni odlaze iz divana u svoju vojarnu. – I odjednom me ugleda Ahmed-ad-Danaf, pa mi reče: – Priđi, pa mi daj vode! – te napunih ibrik i dadoh mu ga, ali ga on zatrese i izli, pa to učini i drugi put, a treći put otpi jedan gutljaj, kao i ti, pa me zapita: – O, vodonošo, odakle si? – a ja mu odgovorih: – iz Kaira. – Neka Alah pozdravi Kairo i one koji žive u njemu! – reče Ahmed-ad-Danaf. – A zašto si došao u ovaj grad? – I ja mu ispričah svoju povijest i dadoh mu na znanje da sam se zadužio i da bježim od dugova i nevolje, a on uzviknu: – Dobro nam došao! – pa mi dade pet dinara i reče svojim ljudima: – Težite za Alahovim likom i učinite mu ljubav! I svi mi oni dadoše po dinar, a Ahmed-ad-Danaf mi reče: – O, starče, dok budeš ostao u Bagdadu, od nas ćeš dobivati toliko kad god nam budeš dao vode. – I ja im počeh odlaziti, te počeh lijepo zarađivati od tih ljudi, a poslije nekoliko dana prebrojih novac, pa vidjeh da sam od njih zaradio hiljadu dinara, te rekoh u sebi: – Za tebe bi bilo bolje da odeš u svoj rodni kraj. – Onda odoh u vojarnu, pa poljubih ruku Ahmedu-ad-Danafu, a on me zapita: – Šta hoćeš? – Namjeravam otputovati – rekoh mu, pa izgovorih ova dva stiha:

Za došljake je boravak u tuđini
    Isto što i dvorci od vjetra građeni.

Vjetar raznosi zgrade koje podiže,
    Te je došljak odlučio da se kući vrati.

– Karavana polazi za Kairo, pa i ja hoću da odem svojoj obitelji – rekoh mu, a on mi dade mazgu i sto dinara, pa mi reče: – Hoću da pošaljem jednu poruku po tebi, o, šeiče. Poznaješ li stanovnike Kaira? – Poznajem ih – rekoh mu...

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade noć kojom se puni sedamsto deseta noć, ona reče:

710. NOĆ – Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je Ahmed-ad-Danaf upitao vodonošu poznaje li stanovnike Kaira i da mu je onda rekao: – Uzmi ovo pismo, pa ga predaj Aliji Zejbaku Kairskom i reci mu: – Tvoj starješina ti želi mira, a on je sada kod kalifa. – I ja uzeh to pismo od njega, pa pođoh i putovah dok ne uđoh u Kairo, ali me onda ugledaše zajmodavci, te im dadoh ono što sam imao pri sebi, pa postah vodonoša, a ono pismo ne predadoh, jer nisam znao gdje su vojarne Alije Zejbaka Kairskog. – I onda Alija reče vodonoši: – O, starče, umiri svoju dušu i rashladi oči! – Ja sam taj Alija Zejbak Kairski, prvi među djetićima starješine Ahmeda-ad-Danafa. Daj mi pismo! – I vodonoša mu preda pismo, a on ga otvori i pročita, pa u njemu vidje i ova dva stiha:

Pišem ti sada, ljepotane krasni,
Na listiću ovom što ga vjetar nosi.

Da letjeti znam, i ja bih od strasti
Poletio, al' mi odsjekoše krila.

A poslije toga: – Starješina Ahmed-ad-Danaf pozdravlja svoje najstarije dijete – Aliju Zejbaka Kairskog. Javljam ti da sam udesio Salaha-ad-dina Egipatskog i da sam dotle izvodio majstorije s njim dok ga nisam sahranio živa, te mi se sada pokoravaju svi njegovi djetići, a među njima je i Alija-Katf-al-Džamal. Ja sam postao starješina u kalifovu divanu, a naređeno mi je da motrim na kopno, pa ako držiš zavjet koji smo dali jedan drugome, dođi mi. Možda ćeš izvesti neku majstoriju u Bagdadu zbog koje će te kalif uzeti u službu, a on će ti onda odrediti plaću i primanja i podići će ti vojarnu. Eto, to mi je cilj, a mir neka ti je! – I Alija pročita to pismo, pa ga poljubi i prinese glavi, a vodonoši dade deset dinara za dobru vijest. Zatim Alija ode u vojarnu i uđe u odaje gdje bjehu njegovi djetići, pa ih obavijesti o tome i reče im: – Povjeravam vas jedne drugima! – I Alija svuče ono što je imao na sebi, pa obuče ogrtač i tarbuš, a uze navlaku u kojoj bješe džilit od drveta za koplja, dug dvadeset i četiri lakta, čiji su se dijelovi mogli uvući jedan u drugi. Onda mu reče starješina vojarne: – Zar odlaziš, a blagajna nam je prazna? – Kad budem otišao u Siriju, ja ću vam poslati toliko novaca da ćete ga imati dovoljno – reče mu Alija, pa ode svojim putem.

Zatim Alija stigne karavanu koja bješe pošla na put, pa u njoj vidje starješinu trgovačkog ceha i četrdeset trgovaca, a ti trgovci bjehu natovarili svoje svežnjeve, dok svežnjevi starješine trgovačkog ceha bjehu na zemlji. I Alija vidje da je vođa karavane iz Sirije i da on govori ljudima koji su tjerali mazge: – Neka mi pomogne netko od vas! – ali su ga oni grdili i psovali. I Alija reče

u sebi: – Dobro će biti ako putujem samo s ovim vođom! – A Alija bješe golobrad i lijep mladić. I on priđe vođi, pa se pozdravi s njim, a vođa ga zapita: – Šta hoćeš? – I Alija mu odgovori: – O, čiko, ja sam vidio da si sam, a da imaš četrdeset mazgi koje valja natovariti. Zašto nisi pozvao ljude da ti pomognu? – O, dijete moje – odgovori mu vođa – ja sam najmio dva djetića, pa sam ih odjenuo i stavio svakome po dvadeset dinara u njedra, a oni su mi pomagali do manastira, pa su pobjegli. – A kamo idete? – zapita Alija vođu, i vođa mu odgovori: – U Haleb. – Onda mu Alija reče: – Ja ću ti pomoći! – I tako natovariše mazge, pa pođoše, a s njima pođe i starješina trgovačkog ceha, koji uzjaha mazgu. I vođa karavane se obradova Aliji i zavolje ga, a kad dođe noć, ljudi padoše na počinak i prihvatiše se jela i pića, pa legoše da spavaju, te Alija legne porebarke na zemlju, pretvarajući se da spava. I vođa karavane legne blizu njega, ali Alija ustade sa svoga mjesta, pa sjedne pored ulaza u trgovčev šator. I vođa se okrene, pa htjede zagrliti Aliju, ali ga ne nađe, te reče u sebi: – Možda je obećao nekome drugome, pa je njemu otišao, ali ja sam bolja prilika za nj, te ću ga zatvoriti naredne noći.

Što se pak tiče Alije, on je sjedio pored ulaza u trgovčev šator dok ne zarudje zora, a onda ode i legne pored vođe. I vođa se probudi, pa ugleda Aliju i reče u sebi: – Ako ga upitam gdje je bio, on će me ostaviti, pa će otići. – I tako ga je Alija varao dok nisu došli do jedne spilje, a u toj spilji bješe jazbina u kojoj je živio jedan lav koji je sve uništavao. I kad bi neka karavana prošla pored te spilje, putnici bi vukli kocku, pa bi bacili lavu onoga na koga bi pala kocka. I trgovci baciše kocku, a ona pade baš na starješinu trgovačkog ceha, pa se odjednom i lav isprijeći na putu, očekujući nekog čovjeka iz karavane. I starješina trgovačkog ceha bješe na velikoj muci, te reče vođi karavane: – Ne dao ti Alah sreće na putu! Ali ja ti ostavljam u amanet da moje svežnjeve predaš mojoj djeci. – Šta je uzrok svemu tome? – zapita prepredenjak Alija, a ljudi mu rekoše u čemu je stvar, te on uzviknu: – Pa zašto bježite od pustinjske mačke? Ja uzimam na sebe da je ubijem. – I vođa karavane ode trgovcu, pa mu reče to, a trgovac kaza: – Ako ga ubije, dat ću mu hiljadu dinara. – Zatim i ostali trgovci rekoše: – I mi ćemo mu dati novaca. – Onda Alija svuče ogrtač, pod kojim se ukaza ratna oprema, pa izvuče čelični mač i okrene zavrtanj, a zatim ode sam lavu i dreknu na nj. I lav jurnu na Aliju Kairskog, ali ga on udari mačem između očiju i presiječe ga na dvije polovine, a trgovci su ga gledali. Tada Alija reče vođi karavane: – Ne boj se, o, čiko! – A vođa karavane uzviknu: – O, dijete moje, ja ću biti tvoj sluga! – Zatim ustade trgovac, pa zagrli Aliju i poljubi ga između očiju i dade mu hiljadu dinara, pa mu i svi trgovci dadoše po dvadeset dinara, a on sav taj novac dade na čuvanje trgovcu. I putnici prespavaše tu noć, a već sutradan ujutro pođoše za Bagdad, pa tako dođoše do Lavlje jazbine i Pseće doline, gdje naiđoše na jednog nepokornog tlačioca i drumskog razbojnika koji je vodio družinu razbojnika iz svoga plemena. I taj razbojnik napadne putnike, te se oni razbježaše, a trgovac uzviknu: – Propade mi novac! – kad im se odjednom približi Alija, koji bješe obukao neku kožu o koju bjehu obješena zvonca. I on izvadi svoj džilit i sastavi ko-

ljenca na njemu, a zatim ukrade jednoga beduinskoga konja i uzjaha ga, pa reče beduinu: – Iziđi mi na megdan s kopljem! – I Alija zatrese zvonca, te beduinov konj odskoči, a Alija udari u beduinov džilit i slomi ga, pa udari beduina i skine mu glavu. I beduinovi ljudi vidješe to, pa gomilice navališe na Aliju, a on uzviknu: – Alah je velik! – pa ih napadne, razbi i natjera u bijeg. Potom Alija podigne beduinovu glavu, pa je natakne na koplje i pođe, a trgovci ga nagradiše.

I tako su svi oni putovali dok nisu stigli do Bagdada, a onda Alija zatraži svoj novac od trgovca, te mu ga ovaj dade, a Alija ga preda starješini karavane, rekavši mu: – Kad budeš otišao u Kairo, raspitaj se gdje je moja vojarna, pa predaj starješini ovaj novac. I Alija prespava tu noć, a sutradan ujutro uđe u grad i prošeta se po njemu, raspitujući se o vojarni Ahmeda-ad-Danafa, ali mu je nitko ne pokaza. I Alija je išao tako dok nije došao do Trga potresa, gdje ugleda djecu koja su se igrala, a među njima ugleda i jednoga dječaka koji se zvao Ahmed-al-Lakit, te reče u sebi – O njima mogu nešto saznati samo od djece! – I Alija se obazre, pa ugleda jednoga prodavača poslastica, te kupi od njega slatkiša, a zatim pozva djecu. I Ahmed-al-Lakit odjednom razjuri ostalu djecu, pa priđe Aliji i zapita ga: – Šta hoćeš? – a Alija mu odgovori: – Imao sam dijete, pa je ono umrlo, a ja sam usnio da mi traži slatkiša, te sam kupio slatkiše i hoću da dam svakom dječaku po jedan komad. – I Alija dade komadić slatkiša Ahmedu-al-Lakitu, a Ahmed pogleda u taj komadić i vidje dinar koji bješe prilijepljen za nj, te reče Aliji: – Odlazi, u meni nema ničeg odvratnog – raspitaj se o meni. – I Alija reče dječaku: – O, dijete moje, samo prepredenjak daje nagradu i samo prepredenjak uzima nagradu. Ja sam išao po cijelom gradu i tražio vojarnu Ahmeda-ad-Danafa, nitko mi je nije pokazao. Dat ću ti taj dinar ako mi pokažeš vojarnu Ahmeda-ad-Danafa. – Ja ću potrčati ispred tebe – reče mu onda Ahmed, – a ti potrči za mnom, pa kad dođem do vojarne, ja ću uzeti jedan kamičak i bacit ću ga na ulazna vrata, te ćeš tako saznati gdje je. – I dječak potrča, a Alija je potrčao za njim, i tako su obojica trčala, dok dječak ne dohvati nogom jedan kamen i ne baci ga na vrata, a onda Alija prepozna vojarnu . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade sedamsto jedanaesta noć, ona reče:

711. NOĆ

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je Ahmed-al-Lakit potrčao ispred prepredenjaka Alije i da mu je pokazao vojarnu, a da je Alija onda uhvatio dječaka, hoteći da mu istrgne dinar, koji mu bješe dao, ali ga nije mogao istrgnuti, te mu reče: – Idi, zaslužio si nagradu, jer si žustar, veoma pametan i hrabar dječak. Ako ushtije Alah, ti ćeš biti jedan od mojih djetića kad me kalif bude postavio za starješinu. – I dječak ode, a što se tiče Alije Zejbaka Kairskog, on priđe vojarni, pa zalupa na vrata, te Ahmed-ad-Danaf reče: – O, nadzorniče, otvori vrata! Tako lupa na vrata Alija Zejbak Kairski. – I nadzornik otvori vrata, te Alija uđe i ode Ahmedu-ad-Danafu, koji ga pozdravi i dočeka raširenih ruku, a s njim se pozdraviše i četrdeset njegovih ljudi. Potom Ahmed-ad-

-Danaf obuče Aliji odijelo, pa mu reče: – Kad me je postavio za starješinu, kalif je odjenuo moje djetiće, a ja sam ostavio za tebe ovo odijelo.

Zatim Ahmed-ad-Danaf i njegovi ljudi posadiše Aliju na počasno mjesto, pa doniješe jela, te se prihvatiše, a doniješe i pića, te počeše piti, i tako su pili do jutra. Onda Ahmed-ad-Danaf reče Aliji Kairskom: – Čuvaj se šetnji po Bagdadu, bolje je da ostaneš ovdje i sjediš u ovoj vojarni. – Zašto? – zapita ga Alija. – Zar sam došao amo da se zatvorim? Ja sam došao u Bagdad samo zato što hoću da se šetam. – O, dijete moje – reče mu Ahmed-ad-Danaf – nemoj misliti da Bagdad nalikuje na Kairo. To je Bagdad, kalifova prijestolnica, i u njemu ima mnogo prepredenjaka, jer okretnost raste u njemu kao što raste povrće na zemlji. – I Alija ostade u vojarni tri dana, a onda mu reče Ahmed-ad-Danaf: – Hoću da te zbližim s kalifom, ne bi li ti on odredio plaću. – Kad tome bude došlo vrijeme – odgovori Alija, te ga Ahmed ostavi.

I jednoga dana među danima Alija je sjedio u vojarni, a srce mu se bješe steglo i na dušu mu se bješe svalio neki teret, te reče u sebi: – Hajde, prošetaj se po Bagdadu, ne bi li ti bilo lakše na duši. – I tako Alija iziđe iz vojarne, pa poče prelaziti iz jedne uličice u drugu, a nasred trga ugleda jedan dućan, te uđe u nj da ruča, a zatim iziđe da opere ruke, kad odjednom ugleda četrdeset robova koji su držali čelične mačeve, a na sebi su imali bluze od uvaljane vune. Jahali su po dvojica u svakom redu, a iza svih njih bješe Dalila Lukavica, koja je jahala mazgu, a na glavi je imala zlatnu kacigu s čeličnom kuglom, a imala je i oklop i ostalo što ide uz to. A Dalila je odlazila iz divana i vraćala se u han, pa je tamo zapazila Aliju Kairskog, te se zagledala u nj i vidjela da on nalikuje na Ahmeda-ad-Danafa i po dužini i po širini, a da ima ogrtač i burnus, i čelični mač i ostale stvari te vrste dok je hrabrost blistala na njemu, zalažući se za nj, a ne protiv njega. I Dalila ode u han, pa se sastade sa svojom kćerkom Zejnabom i donese ploču s pijeskom za gatanje, pa poče gatati prosipajući pijesak, te tako vidje da se taj čovjek zove Alija Kairski i da njegova sreća nadilazi njenu sreću i sreću njene kćeri Zejnabe. – O, majčice, šta si vidjela dok si gatala u tu ploču? – zapita Zejnaba Dalilu, a ona joj reče: – Vidjela sam danas jednoga mladića koji nalikuje na Ahmeda-ad-Danafa, pa se bojim da on ne čuje da si svukla Ahmeda-ad-Danafa i da nas ne nasamari, ne bi li nam se tako osvetio za svoga starješinu i četrdesetoricu njegovih ljudi, a mislim da on živi u vojarni Ahmeda-ad-Danafa. – Pa šta onda? – reče njena kći Zejnaba. – Čini mi se da si sve za njega predvidjela.

Zatim Zejnaba obuče jednu od svojih najraskošnijih haljina, pa iziđe da se prošeta po gradu, te je ljudi vidješe i počeše se zaljubljivati u nju, a ona im je obećavala, i zaklinjala se, i slušala ih, i odbacivala. Onda je prelazila s jednoga trga na drugi, pa tako ugleda Aliju Kairskog koji joj je prilazio, te ga gurnu ramenom, a zatim se okrene i uzviknu: – Neka Alah dâ dug život razumnim ljudima! Kako ti je divno lice! – Čija si? – zapita Alija Zejnabu, a ona mu odgovori: – Takvog istog gizdavca kao što si ti. – Jesi li udata ili neudata? – zapita je Alija. – Udata sam – odgovori Zejnaba, a Alija je zapita: – Hoćeš li u moju ili tvoju kuću? – Ja sam trgovačka kći, a i muž mi je trgovac, te nisam

izlazila iz kuće do današnjeg dana. Stvar je u tome što sam skuhala jelo, pa sam htjela jesti, ali mi se ništa nije jelo. A kad sam ugledala tebe, ljubav prema tebi upala mi je u srce, pa ćeš možda zaželjeti da mi zaliječiš srce, i da pojedeš malo jela u mojoj kući. – Kad netko poziva, treba ga slušati – odgovori joj Alija.

I Zejnaba pođe, a Alija je išao za njom, prelazeći iz jedne uličice u drugu, a zatim reče u sebi, idući za njom: – Šta to radiš? Ti si stranac, a predaja veli: – Kad netko bludniči u tuđini, Alah ga vraća prevarena u njegov kraj. Ipak je odbij na lijep način. – Uzmi ovaj dinar, pa neka to bude u neko drugo vrijeme – reče on Zejnabi, a ona uzviknu: – Tako mi najvećeg imena, nikako nije moguće da odmah ne odeš sa mnom u moju kuću, a ja ću ti pomoći. – I Alija je išao za njom dok ona ne dođe do jednih vrata s visokim svodovima, a zasun na vratima bješe spušten. – Otvori ova vrata – reče Zejnaba Aliji, a on je zapita: – A gdje je ključ? – Nestao je – odgovori Zejnaba, a Alija joj reče: – Zločinac je svaki onaj koji otvara vrata bez ključa, te sudac treba da ga nauči pameti, i ja ne znam kako da otvorim vrata bez ključa. – I Zejnaba podigne zar s lica, a Alija je pogleda pogledom koji ostavi hiljadu uzdaha u njemu. Zatim Zejnaba prebaci zar preko zasuna, pa izgovori imena Musine majke, a vrata se otvoriše bez ključa, te ona uđe, a Alija pođe za njom i vidje u kući mačeve i čelično oružje. I Zejnaba skine zar, pa sjedne s Alijom, a on reče u sebi: – Uzmi sve ono što ti je namijenio Alah! – Zatim se pognu da je poljubi u obraz, ali ona zakloni obraz rukom i reče: – Pravo zadovoljstvo može se osjetiti samo noću! – I Zejnaba donese stol s jelom i pićem, te jedoše i piše, a zatim ona iziđe, pa napuni ibrik vodom iz bunara i poli Aliji ruke, te ih on opra.

A dok se to zbivalo, Zejnaba se odjednom udari u grudi i uzviknu: – Moj muž je imao jedan prsten s korundom, koji mu je netko ostavio u zalog za pet stotina dinara, a ja sam ga stavila na prst, ali mi je bio širok, te sam ga suzila voskom, pa mi je pao u bunar dok sam spuštala vedro. No, okreni se vratima, a ja ću se svući, pa ću sići u bunar da ga izvadim. – Stid me je da ti silaziš u bunar kad sam ja tu! – reče joj Alija. – U bunar neće sići nitko osim mene. – I on se svuče, pa se sveza za uže, a Zejnaba ga spusti u bunar. A u bunaru bješe mnogo vode, te mu Zejnaba reče: – Uže nije dovoljno dugačko, ali se ti odveži, pa siđi u vodu, te se Alija odveza, pa siđe u vodu i zaroni u nju za nekoliko hvati, ali ne napipa dno. A što se tiče Zejnabe, ona metnu zar, pa uze Alijino odijelo i ode svojoj majci . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade sedamsto dvanaesta noć, ona reče:

712. NOĆ

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je Alija Kairski sišao u bunar, a da je onda Zejnaba metnula zar, uzela Alijino odijelo i otišla svojoj majci. I Zejnaba reče majci: – Svukla sam Aliju Kairskog i bacila ga u bunar emira Hasana, vlasnika kuće, te sad ne može izići iz njega.

Što se pak tiče emira Hasana, vlasnika kuće, on je u to vrijeme bio odsutan, jer je bio u kalifovu divanu, a kad je došao, vidje da mu je kuća otvorena, te reče konjušaru: – Zašto nisi spustio zasun? – O, gospodaru, spustio sam ga svojom rukom – odgovori konjušar, a onda emir uzviknu: – Tako mi moje žive glave, u moju kuću je ulazio neki kradljivac! – I emir Hasan uđe u kuću i zagleda svaki kut, ali ne vidje nikoga, te reče konjušaru: – Napuni mi ibrik vodom, da uzmem avdes! – I konjušar uze vedro, pa ga spusti u bunar, a zatim ga povuče, ali osjeti nešto teško, te zaviri u bunar i vidje da netko sjedi u njemu. I konjušar ponovo spusti vedro u bunar, govoreći: – O, gospodaru, iz bunara sam povukao ifrita! – A emir Hasan mu reče: – Dovedi četiri fakiha, pa neka čitaju Kuran nad njim, ne bi li tako otišao. – A kad je konjušar doveo fakihe, emir Hasan im reče: – Stanite oko ovoga bunara, pa čitajte malo nad ifritom! – Potom dođe jedan rob s konjušarom, pa obojica spustiše vedro u bunar, a Alija se uhvati za nj, ali se sakri, pa pričeka da ona dvojica izvuku vedro što bliže sebi, a onda iskoči iz vedra i sjedne među fakihe. I fakihi počeše udarati jedan drugoga po obrazima, vičući: – Ifrit, ifrit! – ali emir Hasan vidje da je to mladić koji spada u ljude, te ga zapita: – Da nisi kradljivac? – Nisam – odgovori Alija, a emir ga zapita: – Zašto si sišao u bunar? – Spavao sam, pa sam se isprljao – odgovorio mu Alija – te sam otišao na rijeku Tigar da se okupam, ali sam zaronio u vodu, a ona me je odvukla pod zemlju, te sam tako izišao iz ovoga bunara. – Reci mi istinu! – reče emir Hasan Aliji, a on mu ispriča sve što mu se dogodilo, te ga emir izvede iz kuće u starom odijelu.

I Alija ode u vojarnu Ahmeda-ad-Danafa, pa tamo ispriča sve što ga je snašlo, a Ahmed mu reče: – Zar ti nisam rekao da u Bagdadu ima žena koje mogu nasamariti muškarce? – Tako ti najvećeg imena – reče onda Alija Katf-al-Džamal – ispričaj mi kako je tebe, starješinu kairskih djetića, mogla svući jedna žena! – I Alija osjeti da mu je teško pri duši, te se poče kajati, a Ahmed-ad-Danaf mu obuče drugo odijelo. Potom Hasan Šuman zapita Aliju: – Poznaješ li tu ženu? – Ne poznajem je – odgovori Alija, a Hasan mu reče: – To je Zejnaba, kći Dalile Lukavice, vratarice u kalifovu hanu. Zar si i ti ušao u njenu mrežu, o, Alija? – Jesam – odgovori Alija, a Hasan mu reče: – O, Alija, ona je uzela odijelo tvoga starješine i odijela svih njegovih djetića. – To je sramota za nas – reče Alija, A Hasan ga zapita: – A šta ti hoćeš? – Hoću da se oženim njome – reče mu Alija. – To ne može biti! Moći ćeš ti i bez nje! – uzviknu Hasan, a Alija ga zapita: – Kakvim lukavstvom da se poslužim pa da se oženim njome? – Takvog te hoću! Ako budeš pio iz moje ruke i ako budeš išao pod mojom zastavom, ja ću te dovesti do onoga što hoćeš od nje – reče mu Šuman. – Dobro – odgovori Alija – a Hasan mu reče: – O, Alija, svuci se! – I Alija se svuče, a Hasan uze jedan lonac, pa u njemu prokuha nešto što je nalikovalo na smolu, a zatim ga namaza time, te Alija postade crn kao neki crni rob. I Hasan mu namaza usne i obraze, a oči mu namaza crvenim rastokom i obuče mu onakvo odijelo kakvo nose sluge, a zatim mu pripremi stol s ćevapom i vinom, pa mu reče: – U hanu je jedan crni rob, kuhar, na koga sad nalikuješ, a njemu treba netko da mu s trga donosi samo mesa i ze-

leni. Otiđi mu oprezno, pa porazgovaraj s njim onako kako razgovaraju robovi i pozdravi se s njim, a zatim mu reci: – Odavno se nismo sastali da zajedno pijemo bozu! – I on će ti reći: – Imam posla, jer imam na vratu četrdeset robova za koje kuham ručak i večeru, a hranim i pse i postavljam stol za Dalilu i njenu kćerku Zejnabu. – A ti mu onda reci: – Hajdemo da jedemo ćevapa i pijemo boze! – pa ga dovedi u kasarnu i opij ga. Zatim ga zapitaj koliko vrsta jela kuha, kakvu hranu daje psima i gdje su mu ključevi od kuhinje i podruma, a on će ti to reći: – Pijan čovjek kazuje sve ono što krije kad je trijezan. – Potom opij roba bunikom, pa obuci njegovo odijelo, zadjeni noževe za pojas i uzmi košaru za zelen, pa hodi na trg da kupiš mesa i zeleni. Zatim idi u kuhinju i podrum i skuhaj varivo, a onda ga razlij; uzmi jelo, pa ga odnesi Dalili u han, a u jelo metni bunike, ne bi li se tako opili robovi, psi, Dalila i njena kćerka Zejnaba. A poslije uđi u kuću, pa donesi sva odijela, a ako hoćeš da se oženiš Zejnabom, ponesi četrdeset golubova, kako bi vam oni mogli nositi pisma.

I Alija iziđe, pa ugleda roba kuhara, te se pozdravi s njim i reče mu: – Odavno se nismo sastali da zajedno pijemo bozu. – A kuhar mu odgovori: – Zauzet sam poslom oko kuhanja hrane za robove i pse. – I Alija povede kuhara, pa ga opi, a zatim ga zapita koliko vrsta jela kuha. I kuhar mu odgovori: – Svakoga dana kuham po pet vrsta jela za ručak i po pet vrsta za večeru, a jučer su tražili da im skuham i šesto jelo – pilav s medom, a i sedmo – varivo od narova zrnja.

– A kome postavljaš stol – zapita Alija kuhara, a on mu reče: – Najprije ga postavljam Zejnabi, a potom Dalili, i onda dajem večeru robovima i večernji obrok psima, a svakome dajem dovoljno mesa, mada njima treba najmanje po jedan rital mesa. – I sudbina natjera Aliju da zaboravi ključeve, te ne zapita kuhara gdje su, već ga svuče, pa obuče njegovo odijelo, uze košaru i ode na trg . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade sedamsto trinaesta noć, ona reče:

713. NOĆ – Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je Alija Zejbak Kairski opio bunikom kuhara i da je uzeo noževe i zadjenuo ih za pojas, a potom uzeo košaru, pa otišao na trg, gdje je kupio mesa i zeleni. Zatim se Alija vrati, pa uđe na vrata hana i ugleda Dalilu kako sjedi i motri na one koji su ulazili u han ili izlazili iz njega, i vidje i četrdeset naoružanih robova, te okrijepi svoje srce. I Dalila ga ugleda, pa ga prepozna i uzviknu: – Natrag, o, starješino kradljivaca! Da nećeš i mene nasamariti u hanu? – Onda se Alija Kairski s crnačkim licem okrene Dalili, pa joj reče: – Šta to govoriš, o, vratarice? – A Dalila uzviknu: – Šta je bilo s našim robom kuharom i šta si učinio s njim? – Jesi li ga ubio ili si ga opio bunikom? – Kakav rob kuhar? Zar ovdje ima i nekoga drugoga roba kuhara, osim mene? – zapita je Alija. – Lažeš, ti si Alija Zejbak Kairski! – uzviknu starica, a Alija joj reče na jeziku robova: – O, vratarice, jesu li Kairci bijeli ili crni? Više neću služiti u hanu. – Šta ti je, o, sine našega strica? – zapitaše robovi Aliju, a Dalila reče: – To nije sin vašega strica,

već je to Alija Zejbak Kairski, koji je opio vašega strica i ubio ga. – To je sin našega strica, Sad-Alah, kuhar – rekoše robovi, a Dalila uzviknu: – To nije sin vašega strica, već je to Alija Kairski, koji je obojio svoju kožu. – Tko je Alija? Ja sam Sad-Alah – reče Alija. – Ja imam jednu mast kojom se to može provjeriti – uzviknu Dalila, pa donese neku mast i namaza njome Alijinu ruku, a zatim je poče trljati, ali se crnilo nije skidalo. I robovi rekoše: – Pusti ga da uđe, kako bi nam mogao skuhati jelo! – Ako je to sin vašega strica, on će znati šta ste tražili jučer i koliko vrsta jela kuha svakoga dana – reče Dalila. I robovi zapitaše Aliju o vrstama jela i o onome što bjehu zatražili od njega prethodnoga dana uveče, a on im reče: – Sočivo, rižu, juhu, meso kuhano u pari, a za piće ružinu vodicu, dok je šesto jelo bilo pilav s medom, a sedmo narovo zrnje; za večeru sam kuhao to isto. – Kazao je istinu! – uzviknuše robovi, a Dalila kaza: – Uđite s njim, pa ako zna gdje su kuhinja i podrum, onda je doista sin vašega strica, a ako ne zna, ubijte ga. – A kuhar je čuvao jednu mačku, koja je stajala kraj vrata kad bi on odnekud dolazio, i čim bi on ušao u kuhinju, ona bi mu skočila na rame. I kad je Alija ušao, mačka ga ugleda, pa mu skoči na rame, a on je baci, te ona potrča pred njim ka kuhinji, i tako Alija primijeti da se ona zaustavila pred kuhinjskim vratima. I Alija uze ključeve, pa vidje da na jednom ključu bješe ostatak perja, te tako sazna da je to ključ od kuhinje, pa otvori kuhinju i unese zelen, a zatim iziđe. I mačka potrči pred njim i uputi se k podrumskim vratima, a Alija uzme ključeve, pa na jednom vidje ostatke masti, te po tome vidje da je to ključ od podruma, i tako otvori i podrum. – O, Dalila – rekoše robovi – da je to neki tuđinac, on ne bi znao gdje su kuhinja i podrum, niti bi znao koji su ključevi od tih odaja među ostalim ključevima. To je sin našega strica, Sad-Alah. – Njemu je mačka pokazala gdje je šta, a ključeve je razlikovao jedne od drugih po vanjskom izgledu, ali mu to neće upaliti! – uzviknu Dalila, a Alija uđe u kuhinju i skuha jela, pa odnese stol Zejnabi i vidje sva odijela u njenoj sobi. Potom Alija postavi stol za Dalilu, dade ručak robovima i nahrani pse, a kad dođe vrijeme večeri, on učini to isto. A izlazna vrata su se otvarala i zatvarala samo po suncu: ujutro i uveče, te Alija iziđe, pa povika: – O, ukućani, robovi ne spavaju, već čuvaju han, a psi su pušteni, pa ako netko iziđe, neka za to grdi sebe sama! – A Alija dade večernji obrok psima tek pošto je u nj nasuo otrova, a potom opi bunikom sve robove, Dalilu i njenu kćerku Zejnabu, pa se pope u han i uze odijela i poštanske golubove, a zatim otvori han, pa iziđe iz njega i ode u vojarnu.

A kad je došao u vojarnu, Hasan Šuman ugleda Aliju, pa ga zapita: – Šta si učinio? – A Alija mu ispriča sve što je bilo, te ga Šuman pohvali. Potom se Alija svuče, pa Šuman prokuha neku travu i opra ga njome, te on opet postade bijel kao što je i bio. I Alija ode robu, pa mu obuče njegovo odijelo i povrati ga od bunike, a rob ustade, pa ode u dućan da kupi zeleni, a zatim se vrati u han.

Eto što je bilo s Alijom Zejbakom Kairskim.

Što se pak tiče Dalile Lukavice, u njen han se useli jedan trgovac, te je i on stanovao u njemu, pa taj trgovac ustade i iziđe iz svoje sobe kad zablista zora, a on vidje da su vrata hana otvorena, da su robovi opijeni i da su psi uginuli. I trgovac ode Dalili, ali vidje da je i ona opijena i da na vratu ima neko pisamce, a kraj njenog uzglavlja nađe spužvu sa sredstvom protiv bunike. I trgovac prinese tu spužvu Dalilinim nozdrvama, te ona dođe k sebi, pa reče: – Gdje sam? – a trgovac joj kaza: – Izišao sam iz sobe, pa sam vidio da su vrata hana otvorena i vidio sam da si ti opijena, a opijeni su i robovi; što se pak tiče pasa, vidio sam da su oni uginuli. – I Dalila uze pisamce, pa vidje da u njemu piše: – Ovo nije učinio nitko drugi do Alija Kairski. – Zatim Dalila dade robovima i svojoj kćeri Zejnabi da pomirišu sredstvo protiv bunike, uzviknuši: – Zar vam nisam govorila da je to Alija Kairski! – A potom reče robovima: – Nemojte nikom govoriti o tome! – Svojoj pak kćeri kaza: – Koliko sam ti puta rekla da Alija neće odustati od osvete, a on je to učinio zbog onoga što si ti izvela s njim. Mogao je učiniti s tobom i nešto više od toga, ali se zadovoljio time, ne bi li sačuvao našu naklonost, jer želi da živimo u ljubavi.

Potom Dalila svuče muško odijelo, pa obuče žensku haljinu i sveza maramu oko vrata i tako ode u vojarnu Ahmeda-ad-Danafa. A kad je Alija došao u vojarnu, noseći odijela i poštanske golubove, Šuman je ustao, pa je dao nadzorniku onoliko koliko stoji četrdeset golubova, te je ovaj kupio četrdeset golubova, a zatim ih skuhao, i podijelio ljudima. I odjednom Dalila zalupa na vrata, a Ahmed-ad-Danaf reče: – Tako lupa Dalila; otvori joj, o, nadzorniče! – te nadzornik otvori vrata, a Dalila uđe . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade sedamsto četrnaesta noć, ona reče:

714. NOĆ – Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je nadzornik otvorio vrata i da je Dalila ušla, a da ju je onda Šuman zapitao: – Zašto si došla amo, o, zlosretna starice? Ti si u dosluhu sa svojim bratom Zurejkom Ribarem! – O, starješino, pravo nije na mojoj strani, pa evo ti moga vrata. Ali tko je onaj djetić koji me je tako nasamario? – To je najbolji moj djetić – reče Ahmed-ad-Danaf, a Dalila kaza: – Zauzmi se u Alahovo ime da mi vrati moje golubove pismonoše i sve ostalo, a smatraj da mi time činiš ljubav. – Neka ti Alah to uzvrati, o, Alija! Zašto si skuhao one golubove? – uzviknu Šuman, a Alija mu odgovori: – Nisam znao da su to golubovi koji nose pisma. – O, nadzorniče – reče Ahmed – daj nam ih! – I nadzornik im donese golubove, a Dalila uzme komadić golubinjeg mesa i počne ga žvakati, pa reče: – To nije meso golubova pismonoša. Ja ih hranim zrnjem mošusa, te im je meso kao mošus. – Ako hoćeš uzeti poštanske golubove, učini Aliji Kairskom ono što mu je potrebno – reče Šuman. – A šta mu je to potrebno? – zapita Dalila Šumana, a on joj reče: – Da udaš za njega svoju kćerku Zejnabu. – Moje pravo nad njom sastoji se samo u dobru koje joj činim. – A Hasan reče Aliji Kairskom: – Daj joj golubove! – te ih ovaj dade Dalili.

I Dalila uze golubove i obradova im se, a Šuman joj reče: – Ti nam moraš na svaki način donijeti povoljan odgovor. – Ako hoće da se oženi njome – reče Dalila – onda ona njegova majstorija nije bila nikakva vještina. Vještina se sastoji u tome da je zaprosi od njena strica, starješine Zurejka. On je njen skrbnik, a viče: – Hej, evo ritla riba za dva džedida! A objesio je jednu kesu u svojoj radnji i u nju stavio dvije hiljade u zlatu. – I ljudi poskočiše kad čuše te njene riječi, pa joj rekoše: – Šta to govoriš, o, raspusnice! Ti naprosto hoćeš da nas lišiš našega brata Alije Kairskog. – A Dalila ode u han, pa reče svojoj kćeri Zejnabi: – Zaprosio te od mene Alija Kairski – te se Zejnaba obradova, jer bješe zavoljela Aliju zbog njegove suzdržljivosti. I Zejnaba zapita majku šta je bilo, a ona joj reče: – Stavila sam mu uvjet da te zaprosi od tvoga strica, te sam ga tako bacila u pogibiju.

Što se pak tiče Alije Kairskog, on se obrati svojim drugovima i zapita ih: – Tko je i kakav je taj Zurejk? – a oni mu rekoše: – To je starješina djetića u iračkoj zemlji, a moglo bi se reći da je kadar da probuši planinu, da dohvati zvijezdu i da skine rastok s očiju, u čemu mu nitko nije ravan. Ali se on okanio toga, pa je otvorio ribarski dućan i nakupio dvije hiljade dinara trgujući ribom. A za tu kesu vezao je svilenu vrpcu, o koju je objesio zvonca i praporce, pa je vrpcu svezao za jedan klin iza dućanskih vrata, te ga je tako spojio s kesom. A kad otvara svoj dućan, Zurejk uvijek vješa tu kesu vičući: – Hej, gdje ste, kairski prepredenjaci, irački djetići i vještaci iz perzijskih zemalja! Zurejk Ribar je objesio kesu u svome dućanu, a ako se netko uzda u svoje lukavstvo, neka je uzme, pa neka bude njegova! – I u njegov dućan dolaze pohlepni djetići i hoće da mu uzmu tu kesu, ali ne mogu, jer on drži pod nogama oblutke od olova dok loži vatru, pa ako dođe neki pohlepan čovjek, koji hoće skrenuti njegovu pažnju i uzeti kesu, on ga gađa tim oblucima od olova, te ga tako upropašćuje ili ubija. A ako budeš pošao da udariš na nj, o, Alija, ti ćeš biti kao onaj koji udara sebe po obrazima na nečijem pogrebu, a ne zna tko je umro. Ti nemaš snage za borbu s njim, jer je on opasan čovjek. Ne moraš se ni oženiti Zejnabom – čovjek može živjeti bez onoga čega nema. – To je sramota, o, ljudi! – reče Alija. – Ja mu svakako moram uzeti tu kesu. Ali dajte mi jednu žensku haljinu! – I ljudi mu doniješe žensku haljinu, a on je obuče, pa namaza ruke kanom i spusti veo, a zatim zakla jednoga ovna, pa skupi njegovu krv, izvadi mu crijeva, očisti ih i sveza odozdo. I Alija napuni ta crijeva krvlju, pa ih priveza za bedra, a preko njih obuče gaće i dimije. Potom Alija načini dojke od ptičjih voljki, koje napuni mlijekom, a za trbuh priveza malo tkanine, dok između trbuha i tkanine metnu pamuka, pa preko svega toga sveza jedan naškrobljen ubrus. Onda rekoše svi oni koji ga vidješe: – Kako je divna ta zadnjica!

A uto jedan nosač dovede svoga magarca, pa Alija dade jedan dinar nosaču, te ga on posadi na svoga magarca i pođe s njim na onu stranu gdje bješe dućan Zurejka Ribara. I Alija tako vidje da je kesa obješena i da iz nje viri zlato. A Zurejk je pržio ribu, te Alija reče: – O, nosaču, kakav je to miris? – Miris Zurejkove ribe – odgovori nosač, a Alija reče: – Ja sam trudna žena,

te mi škodi taj miris. Zatraži od njega komad ribe, pa mi ga donesi! – I nosač reče Zurejku: – Već si počeo zapahivati svojim mirisom trudne žene! Doveo sam ženu emira Hasana Šar-at-Tarika, pa je ona osjetila taj miris, a trudna je; daj joj komad ribe; pomakao joj se plod u utrobi. O, zaštitniče i bože moj, izbavi nas od zla danas! – I Zurejk uze komad ribe, pa ga htjede ispržiti, ali mu se ugasi vatra, te uđe da je naloži. A Alija je sjedio na magarcu, pa se naslonio na crijeva, te ih pokida, a iz njih poteče krv između njegovih nogu. I Alija povika: – Jaoj, slabine, jaoj leđa! – I nosač se okrene, pa vidje da mu teče krv, te ga zapita: – Šta ti je, o, gospođo? – A Alija, prerušen u ženu, odgovori: – Pobacila sam. – I Zurejk proviri, pa vidje krv, te pobježe u dućan, jer se uplašio, a nosač mu reče: – Ne dao ti Alah mira u životu, o, Zurejku! Ova žena je pobacila, a ti ništa ne možeš njenu mužu. Zašto si je zapahnuo svojim mirisom? Kažem ti: – Daj joj komad ribe! – a ti nećeš. – A potom nosač povede magarca i ode svojim putem. I Zurejk pobježe u dućan, a onda Alija pruži ruku da dohvati kesu, ali zazvecka zlato u njoj i zazvoniše zvonca, zvečke i alke čim je se dotače, te Zurejk uzviknu: – Objelodanila se tvoja prijevara, o, nevaljalče! Gledaš da me nasamariš, pa si se prerušio u ženu! – I Zurejk baci na Aliju jedan oblutak od olova, ali ne pogodi njega, već nekog drugog, te ga ljudi napadoše i počeše mu govoriti: – Jesi li ti trgovac ili siledžija? Ako si trgovac, skini tu kesu i spasi ljude svoga zla. – U Alahovo ime! To mi je na pameti! – reče Zurejk. A što se tiče Alije, on ode u vojarnu, a Šuman ga zapita: – Šta si učinio? – te mu Alija ispriča sve što mu se dogodilo, a zatim svuče žensku haljinu, pa reče: – O, Šumane, donesi mi konjušarsko odijelo. – I Šuman mu donese odijelo, te ga on uzme i obuče, a potom uzme jednu zdjelu i pet dirhema, pa ode Zurejku Ribaru. – Šta tražiš, o, gospodaru? – zapita Zurejk Aliju, a on mu pokaza dirheme koje je držao u ruci. I Zurejk htjede dati Aliji ribu koja već bješe spržena, ali mu Alija reče: – Uzet ću samo toplu ribu. – I Zurejk baci ribu na tavu, pa je htjede ispržiti, ali mu se ugasi vatra, te pođe da je naloži, a onda Alija pruži ruku, želeći da uzme kesu, te tako dodirnu kraj kese, a zvečke, alke i zvonca zazveckaše i zazvoniše, te Zurejk uzviknu: – Nije ti pošlo za rukom da me nasamariš, iako si došao kao konjušar! Prepoznao sam te po tome kako si držao u ruci novac i zdjelu . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade sedamsto petnaesta noć, ona reče:

715. NOĆ

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je Zurejk tada bacio na Aliju Kairca jedan oblutak od olova, ali se Alija izmakao, te oblutak pade ravno u tavu punu vreloga mesa. I tava se razbi, a uto pored dućana prođe kadija, pa mu se sok proli po ramenu i pade mu u njedra, te se tako kadija obruka. I kadija povika: – O, kako se obrukah! Tko to učini sa mnom? – A ljudi mu rekoše: – O, gospodaru naš, to je neki mali dječak bacio kamen, pa je kamen pao u tiganj, ali je bilo još strašnije ono što je otklonio Alah. – A zatim se ljudi osvrnuše, pa vidješe da je to oblutak od olova, a da ga ne bješe bacio nitko drugi do Zurejk Ribar, te ga napadoše i rekoše: – To Alah ne dopušta,

(STRANA 460 — 742. NOĆ)

A potom dječaka pokazaše njegovu ujaku Salihu, koji ga uze u naručje, pa ustade i poče hodati po dvoru i desno i lijevo dok tako ne iziđe iz dvora i ne siđe na slano more, idući i dalje dok ga car ne izgubi iz vida. I car vidje da mu je Salih uzeo dijete i da je iščezao u morskoj pučini . . .

o, Zurejku! Skini tu kesu! To će biti bolje za tebe! – Ako ushtije Alah, ja ću je skinuti – reče Zurejk.

Što se pak tiče Alije Kairskog, on ode u vojarnu i nađe se s ljudima, a oni ga zapitaše: – Gdje je kesa! – I Alija im ispriča sve što mu se dogodilo, a oni mu rekoše: – Već si upropastio dvije trećine njegove okretnosti. – I Alija svuče ono što je imao na sebi, pa obuče trgovačko odijelo, a zatim iziđe i ugleda jednoga zmijolovca, koji je nosio kesu punu zmija i torbu u kojoj bješe njegov pribor. – O, zmijolovče – reče mu Alija – hoću da malo zabaviš moju djecu, a ja ću te za to nagraditi – pa ga odvede u vojarnu i nahrani, ali ga opi bunikom, a zatim obuče njegovo odijelo, pa ode Zurejku Ribaru. – I Alija priđe Zurejku, pa poče svirati u sviralu, te mu Zurejk reče: – Alah ti udijelio! – I Alija odjednom izvadi zmije, pa ih baci pred Zurejka, a Zurejk se bojao zmija, te pobježe u dućan. Onda Alija uze zmije, pa ih stavi u kesu, a zatim pruži ruku da dohvati kesu s novcem, ali zazveckaše alke, zvonca i zvečke čim se dotakao jednoga njenoga kraja, te Zurejk uzviknu: – Svejednako gledaš da me nasamariš, pa si čak postao i zmijolovac! – I Zurejk baci na Aliju jedan oblutak od olova, a uto pored dućana prođe jedan oficir, za kojim je išao njegov konjušar, pa oblutak pade konjušaru na glavu, te on pade. I oficir zapita: – Tko ga je oborio? – a ljudi mu rekoše: – Kamen s krova – te oficir ode, a ljudi se obazreše pa ugledaše oblutak od olova, te napadoše Zurejka, govoreći mu: – Skini kesu! – A Zurejk im reče: – Ako ushtije Alah, skinut ću je večeras.

I Alija je svejednako pokušavao prevariti Zurejka, dok nije tako okušao sedam prijevara, pa ipak ne dođe do kese. I onda Alija vrati odijelo i pribor zmijolovcu, a dade mu i nagradu, pa se vrati u Zurejkov dućan i ču kako Zurejk govori: – Ako noćas ostavim kesu u dućanu, doći će neki prepredenjak, pa će probušiti zid i uzet će mi je. Bolje je da je odnesem kući. – Potom Zurejk ustade, pa iziđe iz dućana, pošto je najprije skinuo kesu i metnuo je u njedra, a Alija je išao za njim, pa tako obojica dođoše do Zurejkove kuće. I Zurejk vidje da je u kući njegova susjeda svadba, te reče u sebi: – Otići ću kući, pa ću predati ženi kesu, a zatim ću se obući i otići na svadbu. – I Zurejk pođe, a Alija pođe za njim.

A Zurejk se bješe oženio jednom crnom robinjom koju je bio oslobodio vezir Džafar i od nje bješe dobio sina, kome je nadjenuo ime Abd-Alah, pa je obećao ženi da će novac iz te kese utrošiti na dan svečanog obrezivanja dječaka i na dan njegove svadbe, kad ga bude oženio. I on ode svojoj ženi natmurena lica, te ga žena zapita: – Zašto si tako natmuren? – A Zurejk odgovori ženi: – Iskušao me je naš gospod, jer mi je poslao jednoga prepredenjaka koji je sedam puta pokušao da mi na prijevaru uzme kesu, ali mi je nije mogao uzeti. – Daj mi je, pa ću je ja sakriti i sačuvati za dječakovu svadbu – reče žena Zurejku, te joj je on dade.

Što se pak tiče Alije Kairskog, on se bješe sakrio na jednom mjestu odakle je mogao čuti i vidjeti sve to. I Zurejk ustade, pa svuče odijelo koje je imao na sebi, i obuče drugo, a zatim reče ženi: – Čuvaj kesu, o, Umo Abd-Alah, a

ja ću otići na svadbu! – Odspavaj malo – reče žena Zurejku, te on legne, a Alija onda ustane, pa dođe na prstima i uzme kesu.

I Alija ode u onu kuću gdje bješe svadba, pa se tamo zadrža i poče gledati svadbu. A Zurejk usni da mu je kesu ščepala neka ptica, te se uplaši i probudi, pa reče Umi Abd-Alah: – Ustani, pa vidi gdje je kesa! – I žena ustade da vidi gdje je, ali je ne nađe, pa se poče udarati po licu, uzvikujući: – O, kako ti je crna sreća, Umo Abd-Alah! Prepredenjak je uzeo kesu! – A Zurejk ciknu: – Alaha mi, kesu je uzeo samo prepredenjak Alija, i nitko drugi! Ja ću svakako donijeti kesu! – Ako ne doneseš kesu – reče mu žena – ja ću ti zatvoriti vrata pred nosom i ostavit ću te da noćivaš na ulici!

I Zurejk ode, pa dođe do one kuće u kojoj bješe svadba, te vidje prepredenjaka Aliju kako gleda, i reče u sebi: – Evo onoga koji mi je uzeo kesu, ali on stanuje u vojarni Ahmeda-ad-Danafa. – I Zurejk dođe u vojarnu prije Alije, pa se popne na krov, a zatim siđe u vojarnu i vidje da ljudi spavaju, ali uto dođe i Alija, pa zalupa na vrata. I Zurejk ga zapita: – Jesi li donio kesu? – I Alija pomisli da je to Šuman, te reče: – Donio sam je, otvori vrata! – ali mu Zurejk odgovori: – Ne mogu ih otvoriti dok ne vidim kesu, zato što sam se tako okladio s tvojim starješinom. – Pruži ruku – reče Alija, te Zurejk provuče ruku kroz pobočni otvor na vratima, a Alija mu dade kesu. I Zurejk uze kesu, pa iziđe iz vojarne onako kako je i ušao u nju, a zatim ode na svadbu.

Što se pak tiče Alije, on je i dalje stajao pred vratima, a nitko mu ih ne otvori. Onda Alija strahovito zalupa na vrata, te se ljudi probudiše i rekoše: – Tako lupa Alija Kairski. – I nadzornik otvori vrata, pa zapita Aliju: – Jesi li donio kesu? – A Alija uzviknu: – Dosta je bilo šale, Šumane! Zar ti nisam dao kesu kroz pobočni otvor na vratima, pa si mi ti još kazao: – Bogme, ja ti neću otvoriti vrata dok mi ne pokažeš kesu! – Alaha mi, ja je nisam uzeo, već ju je Zurejk uzeo od tebe! – reče Šuman, a Alija uzviknu: – Ja ću je svakako donijeti!

Potom Alija Kairski iziđe iz vojarne, pa ode na svadbu, a tamo ču kako neki šaljivčina govori: – Daj poklon, o, Abu-Abd-Alaše! Sin će ti imati sreće! – Onda Alija uzviknu: – Ja sam vlasnik te sreće! – pa ode Zurejkovoj kući i popne se na krov, a zatim siđe unutra i vidje da robinja spava. I Alija je opi bunikom, pa obuče njenu haljinu i stavi dijete na krilo, a zatim poče hodati po kući, pa tako ugleda punu košaru kolača koji bjehu preostali poslije svetkovine, zbog Zurejkove škrtosti. I Zurejk dođe kući, pa zalupa na vrata, ali mu se odazva prepredenjak Alija, podražavajući robinjin glas, i zapita ga: – Tko je to pred vratima? – Abu-Abd-Alah – odgovori Zurejk, a Alija mu reče: – Zaklela sam se da ti ne otvorim vrata dok mi ne doneseš kesu. – Donio sam je – reče Zurejk, a Alija viknu: – Daj mi je, pa ću ti otvoriti vrata. – Spusti košaru, a ja ću metnuti u nju kesu – reče Zurejk, te Alija spusti košaru, a Zurejk metnu kesu u nju. Potom prepredenjak Alija uze kesu, pa opi dijete bunikom, a robinju probudi. I on iziđe iz kuće onako kako je i ušao u nju, pa ode u vojarnu, a kad se sastade s ljudima, pokaza im kesu i dijete koje bješe

donio, te ga ljudi pohvališe, a on im dade kolača i oni ih pojedoše. – O, Šumane – reče Alija – ovo dijete je Zurejkin sin; sakrij ga negdje kod sebe. – I Šuman uze dijete, pa ga sakrije, a zatim donese jednoga ovna, pa ga zakolje i preda nadzorniku, koji ga ispeče cijeloga i tako ga umota u pokrov da je izgledao kao mrtvac.

Što se pak tiče Zurejka, on je neprestano stajao pred vratima, a potom je stao strahovito lupati na njih, te ga robinja zapita: – Jesi li donio kesu? – A zar je nisi uzela iz košare koju si spustila? – zapita Zurejk robinju, a ona mu reče: – Ja nisam spustila košaru, a kesu nisam ni vidjela ni uzela! – Alaha mi, prepredenjak Alija me je pretekao, pa ju je uzeo! – uzviknu Zurejk, a zatim pogleda po kući, pa vidje da su mu nestali kolači, a da nema ni djeteta. I Zurejk povika: – Avaj, dijete moje! – a robinja se poče busati u grudi i uzviknu: – Otići ću s tobom veziru! Moje dijete nije ubio nitko drugi do onaj prepredenjak koji izvodi majstorije s tobom, te se i to dogodilo zbog tebe! – Jamčim ti da ću ga donijeti! – uzviknu Zurejk.

Potom Zurejk iziđe, svezavši maramu oko vrata, pa ode u vojarnu Ahmeda-ad-Danafa i zalupa na vrata, a nadzornik mu otvori vrata i pusti ga da ode ljudima. – Zašto si došao? – zapita Šuman Zurejka, a on mu reče: – Zauzmite se kod Alije Kairskog da mi preda moje dijete, a ja mu ustupam kesu punu zlata. – Neka ti Alah to uzvrati, o, Alija! – uzviknu Šuman. – Zašto nisi kazao da je to njegov sin? – Šta je bilo s njim? – zapita Zurejk. – Hranili smo ga suhim grožđem, a ono se zagrcnulo, pa je umrlo. – Evo ga – reče Šuman, a Zurejk uzviknu: – Avaj, dijete moje! Šta da kažem njegovoj majci? – I Zurejk ustade, pa razmakne pokrov i vidje da je u njemu zaklani ovan, te uzviknu: – Kako si me uzbudio, o, Alija! – Potom mu predadoše sina, pa mu Ahmed-ad-Danaf reče: – Objesio si kesu i rekao da će ona pripasti onome prepredenjaku koji je bude uzeo, te je ona postala vlasništvo Alije Kairskog. – Poklanjam mu kesu – reče Zurejk, ali mu Alija Zejbak Kairski reče: – Uzmi je za svoju sestričnu Zejnabu. – Uzeo sam je! – odgovori Zurejk, a ljudi mu rekoše: – Prosimo je za Aliju Kairskog. – Ja imam prava samo da joj činim dobro – reče Zurejk, pa uze sina i kesu, a Šuman ga zapita: – Pristaješ li da nam je daš? – Pristajem da je dam onome koji može da joj nabavi otkup. – A kakav otkup valja dati za nju? – zapita Šuman Zurejka, a on mu reče: – Ona se zaklela da će joj sjesti na grudi samo onaj koji joj bude donio haljinu Kamare, kćeri Azre Židova, i ostale njene stvari . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade sedamsto šesnaesta noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je Zurejk Ribar rekao: – Zejnaba se zaklela da će poći samo za onoga koji joj bude donio haljinu Kamare, njen vijenac, i njen pojas, i njene zlatne dimije. – Onda Alija Kairski uzviknu: – Ako joj večeras ne donesem haljinu, ja neću imati prava da je zaprosim! – O, Alija, umrijet ćeš ako pokušaš da ga nasamariš – reče Šuman, a Alija ga

716. NOĆ

zapita: – A zašto? – I ljudi mu rekoše: – Zato što je Azra Židov čarobnjak i podmukli obmanjivač koji je nagnao džinove da ga služe, a ima dvor izvan grada i u zidovima toga dvora jedna opeka je zlatna, a druga srebrna. Taj dvor ljudi mogu vidjeti dok Azra sjedi u njemu, a čim on iziđe, njega nestaje. Azra je dobio kćerku koja se zove Kamara, pa joj je donio haljinu iz jednoga skrivenoga blaga, a tu haljinu meće u jednu zlatnu zdjelu, pa otvara prozore na dvoru i viče: – Gdje su egipatski prepredenjaci, djetići iz Iraka i perzijski vještaci? Ako tko uzme ovu haljinu, ona će biti njegova! – I svi djetići su pokušavali da ga nasamare, ali nitko nije mogao uzeti haljine, jer je on čarolijom pretvarao djetiće u majmune i magarce. – Ja ću je svakako uzeti, a Zejnaba, kći Dalile Lukavice, pojavljivat će se u njoj! – uzviknu Alija, pa se uputi k Židovljevu dućanu i vidje da je Židov nešto ljut i surov, a da pred njim stoje kantar i vaga, i zlato i srebro, i sandučići, dok pored njega ugleda jednu mazgu. I Židov ustade, pa zatvori dućan, te zlato i srebro stavi u dvije kese, a kese stavi u vreću, pa vreću metne na mazgu, koju uzjaha. I Židov pođe, pa je tako jahao dok nije izišao iz grada, a Alija Kairski je išao za njim, ali on to nije znao. Potom Židov izvadi malo zemlje iz vrećice koju je držao u njedrima, pa nešto probaja nad njom i rasu je po zraku, a prepredenjak Alija vidje pred sobom jedan dvor kome ne bješe ravna. I mazga se poče penjati uza stube sa Židovom, pa Alija odjednom vidje da to i nije mazga, već džin koga je Židov nagnao da ga služi. I Židov skine vreću s mazge, pa mazga ode i nestade je, dok Židov ostade u dvoru, a Alija je gledao što on radi. I Židov donese jedan zlatan štap, pa o njega objesi zlatnu zdjelu koja se držala na zlatnim lančićima, a zatim stavi haljinu u zdjelu, i Alija sve to vidje, jer bješe iza vrata.

Tada Židov povika: – Gdje su egipatski prepredenjaci, djetići iz Iraka i perzijski vještaci? Ako tko uzme ovu haljinu, ona će biti njegova! – A potom začara nešto, pa se pred njim pojavi stol s jelima. I Židov se najede, a potom stol iščezne sam od sebe, pa Azra opet nešto začara, a pred njim se pojavi stol s vinom, te on poče piti. I Alija reče u sebi: – Ovu haljinu ćeš moći uzeti tek onda kad se on napije! – pa priđe Židovu otraga i izvuče svoj čelični mač, pa ga je tako držao u ruci, a Židov se okrene, pa začara nešto i reče Alijinoj ruci: – Zaustavi se s mačem! – te se Aliji u zraku zaustavi ruka u kojoj je držao mač. I Alija pruži lijevu ruku, ali se i ona zaustavi u zraku, pa mu se u zraku zaustavi i desna noga, te je stajao na jednoj nozi. Potom Židov skine čaroliju koju bješe bacio na Aliju Kairskog, te on postade onakav kakav je bio prije.

I Židov poče gatati u ploču s pijeskom, pa vidje da se taj čovjek zove Alija Zejbak Kairski, te mu se obrati i reče mu: – Hodi amo! Tko si ti i čime se baviš? – Ja sam Alija Kairski, a djetić sam Ahmeda-ad-Danafa – odgovori mu Alija. – Zaprosio sam Zejnabu, kćerku Dalile Lukavice, pa su mi na ime otkupa zatražili haljinu tvoje kćeri. Daj mi je, ako hoćeš da se spasiš, a sam postani musliman. – Poslije tvoje smrti! – reče Židov. – Mnogi su ljudi gledali da me nasamare i da mi uzmu tu haljinu, ali mi je nisu mogli uzeti. Ako hoćeš primiti dobar savjet, spasavaj se sam, jer su od tebe zatražili tu haljinu samo

zato što hoće da te upropaste, a da nisam vidio da ćeš ti biti sretniji od mene, ja bih ti skinuo glavu.

I Alija se obradova kad je čuo da je Židov vidio da će on biti sretniji od njega, te reče: – Ja svakako moram uzeti tu haljinu, a ti ćeš postati musliman. – Je li to tvoja želja i zar se to ne može izbjeći? – zapita Židov, a Alija mu odgovori: – Jest! – I onda Židov uzme jednu šalicu, pa je napuni vodom i začara nešto nad njom, a zatim reče: – Iziđi iz ljudskog oblika i uzmi oblik magarca! – I Židov poškropi Aliju tom vodom, te on postade magarac s kopitima i dugim ušima, pa poče njakati kao i drugi magarci. Potom Židov opisa krug oko Alije, pa se taj krug pretvori u zid, a on sam sjedne da pije i tako ostade do jutra, pa sutradan izjutra reče Aliji: – Uzjahat ću tebe, a mazgu ću ostaviti da se odmori. – I Židov stavi haljinu u zdjelu, štap i lančić u dolap, pa začara nešto nad magarcem, te Alija pođe za njim. I Židov stavi vreću na Alijina leđa, pa ga uzjaha, a dvora nestade.

I Alija je išao, a Židov ga je jahao, pa tako dođoše do dućana, a onda Židov isprazni one vreće u kojima bješe zlato i srebro i izruči novac u kovčežiće koji bjehu pred njim, dok je Alija stajao kao magarac. A Alija je mogao sve čuti i razumjeti, ali nije mogao govoriti. I odjednom dođe sin jednoga trgovca koga bješe zadesila zla sudba i koji nije znao lakšega zanata od zanata vodonoše, pa donese Židovu grivne koje bješe uzeo od svoje žene i reče mu: – Daj mi onoliko koliko vrijede ove grivne, kako bih mogao kupiti magarca. – Šta ćeš nositi na njemu? – zapita Židov trgovčeva sina, a on mu reče: – O, majstore, napunit ću mijeh vodom iz rijeke, pa ću se hraniti onim što budem dobio za nju. – Uzmi od mene ovoga magarca – reče Židov, te trgovčev sin proda grivne, pa za jedan dio njihove vrijednosti uze magarca, a ostatak dobi u novcu.

I tako trgovčev sin pođe kući s Alijom Kairskim, koji čarolijom bješe pretvoren u magarca. I Alija reče u sebi: – Kad ti gospodar metne na leđa samar i mijeh i kad jedno desetak puta ode s tobom na put, ti ćeš izgubiti zdravlje, pa ćeš lipsati. – I vodonošina žena priđe Aliji da mu dâ hrane, a on je odjednom tako udari po glavi da se ona prevrnula i pala na leđa, a onda on skoči na nju i udari je njuškom po glavi a opusti ono što mu je ostavio otac. I žena povika, te dotrčaše njeni susjedi, pa izudaraše Aliju i svukoše ga sa ženinih grudi, a uto dođe kući i njen muž koji bješe zaželio da postane vodonoša, te mu ona reče: – Ili se razvedi od mene, ili vrati toga magarca njegovu gospodaru: – Šta se to dogodilo? – zapita vodonoša ženu, a ona mu reče: – To je sotona u magarećoj koži. Skočio je na mene, a da nisu došli susjedi i da ga nisu svukli s mojih grudi, on bi mi zacijelo učinio nešto loše. – I njen muž povede magarca i ode Židovu, a kad ga ovaj zapita: – Zašto mi vraćaš magarca? – on mu reče: – Učinio je nešto loše s mojom ženom. – I Židov dade novac vodonoši, te on ode, a potom se obrati Aliji i reče mu: – Mora biti da podvaljuješ, o, zlosretniče, pa te je on zato vratio . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade sedamsto sedamnaesta noć, ona reče:

717. NOĆ – Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da se Židov tada obratio Aliji, rekavši mu: – Kad ti ne godi da budeš magarac, ja ću od tebe načiniti zabavu za velike i male! – I Židov uze magarca, pa ga uzjaha i iziđe iz grada, a onda uze malo pepela, pa začara nešto nad njim i rasu ga po zraku, te se dvor odjednom pojavi pred njim. I Židov uđe u dvor, pa skine vreću s magarčevih leđa, izvadi obje kese s novcem i štap, a zatim objesi o štap zdjelu s haljinom, pa povika, kao što je vikao svakoga dana: – Gdje su djetići iz svih zemalja? Tko može uzeti ovu haljinu? – Zatim Židov začara nešto kao i ranije, a pred njim se pojavi stol s jelima, te on poče jesti, pa opet začara nešto, a pred njim se pojavi vino, te poče piti.

Potom Židov izvadi šalicu s vodom, pa začara nešto nad njom i poškropi vodom magarca, rekavši mu: – Napusti taj oblik, pa opet uzmi raniji oblik! – te Alija opet postade čovjek, kao što je bio prije. – O, Alija – reče mu Židov – primi moj dobar savjet i spasi se od zla koje ti mogu učiniti! Ne moraš se oženiti Zejnabom, ni uzeti haljinu moje kćeri. Do nje nećeš lako doći, a bit će bolje za tebe ako se okaniš pohlepe. A ako to nećeš, ja ću te čarolijom pretvoriti u medvjeda ili majmuna, ili ću te dati nekom duhu, pa će te on baciti iza planine Kaf. – O, Azra – reče Alija Židovu – ja sam dao riječ da ću uzeti tu haljinu, pa ću je na svaki način uzeti, a ti ćeš prijeći na islam, ako nećeš da te ubijem. – O, Alija – reče Židov – ti si kao orah: Čovjek ga ne može pojesti dok ga ne razbije. – I onda Židov uze šalicu u kojoj bješe voda, pa začara nešto nad njom, a zatim poškropi Aliju i reče: – Pretvori se u medvjeda! – te se Alija odmah pretvori u medvjeda. I Židov namakne ogrlicu medvjedu, pa mu zaveza usta i zabi jedan željezni kolac za nj, a zatim poče jesti i bacati mu po koji komadić hrane ili mu nalijevati piće koje mu bješe preostalo u čaši. A kad nastade jutro, Židov uze zdjelu i haljinu, pa začara nešto nad medvjedom, te on pođe za njim u dućan. I Židov sjedne u dućanu pa izruči zlato i srebro u kovčežić, a medvjeda priveza za dućan lancem koji je on nosio oko vrata. I Alija je čuo i razumio sve to, ali nije mogao govoriti.

I ne prođe mnogo vremena, kad odjednom u dućan dođe jedan trgovac, pa zapita Židova: – O, majstore, hoćeš li mi prodati ovoga medvjeda? Imam ženu, kćerku svoga strica, pa su joj prepisali da jede medvjeđe meso i da se maže medvjeđim salom. – Kad je to čuo, Židov se obradova i reče u sebi: – Prodat ću ga, pa će ga trgovac zaklati, te ću se tako izbaviti od njega! – a Alija uzviknu u sebi: – Alaha mi, ovaj čovjek hoće da me zakolje, a samo me Alah može osloboditi! – Poklonit ću ti ga – reče Židov trgovcu, te ovaj povede medvjeda i prođe s njim pored mesnice, a onda reče mesaru: – Uzmi pribor, pa hajde sa mnom! – te mesar uze nož, pa pođe s njim. Potom mesar priđe Aliji, pa ga priveza i poče oštriti noževe, jer ga je htio zaklati, ali Alija pobježe od mesara čim vidje da se on uputio k njemu, pa poletje, i letio je između neba i zemlje sve dotle dok se nije spustio u Židovljev dvor. A evo zbog čega je to bilo:

Kad je Židov predao trgovcu medvjeda i kad je poslije toga otišao u dvor, njegova kći ga je počela zapitkivati, te joj je on ispričao sve što se dogodilo,

a onda mu je ona rekla: – Pozovi duha, pa ga zapitaj da li te majstorije izvodi Alija ili netko drugi. – I Židov začara nešto, pa pozva duha i zapita ga: – Da li te majstorije izvodi Alija Kairski ili neki drugi čovjek: – A duh ote Aliju, pa ga donese i reče: – Evo Alije Kairskog glavom! Mesar ga je bio zavezao, i već je naoštrio noževe i htio ga zaklati, ali ga ja ščepah, a zatim sam ga donio amo.

Židov tada uze šalicu u kojoj bješe voda, pa začara nešto, a zatim poškropi Aliju vodom iz šalice i reče: – Neka ti se opet vrati tvoj ljudski lik! – te Alija opet postade onakav kakav je bio prije. Onda Kamara, Židovljeva kći, vidje da je to lijep mladić, te joj se u srcu probudi ljubav prema njemu, a i njemu prema njoj. I Kamara zapita Aliju: – O, nesretniče, zašto tražiš moju haljinu i zašto moj otac čini sve to s tobom? – Dao sam riječ da ću uzeti tvoju haljinu za Zejnabu Varalicu, kako bih se mogao oženiti njome – odgovori Alija, a Kamara mu reče: – I drugi su izvodili majstorije, gledajući da uzmu moju haljinu od moga oca, ali nisu mogli doći do nje. Okani se pohlepe! – reče ona zatim Aliji, a on joj kaza: – Ja svakako moram uzeti tvoju haljinu, a tvoj će otac prijeći na islam, ili ću ga ubiti. – Pogledaj, kćerčice, kako taj nesretnik srlja u svoju propast! – uzviknu Kamarin otac, a potom reče: – Pretvorit ću te u psa! – I Židov uze šalicu sa zapisima, u kojoj bješe voda, pa začara nešto nad njom, a zatim poškropi Aliju vodom, rekavši: – Pretvori se u psa! – te Alija postade pas, a Židov i njegova kćerka sjedoše da piju i tako sačekaše jutro.

A ujutro Židov ustade, uze haljinu i zdjelu i uzjaha mazgu, pa začara nešto nad psom, te on pođe za njim, a drugi psi počeše lajati na nj. I Židov prođe pored jedne staretinarnice, pa staretinar iziđe iz svoga dućana i otjera psa od Alije, a Židov se osvrne, ali ne nađe psa. I staretinar ustade, pa iziđe iz dućana i pođe kući, a pas pođe za njim. A kad staretinar uđe u kuću, njegova kćerka pogleda i vidje psa, pa zakloni lice i reče: – O, babo, ti dovodiš tuđega muškarca i uvodiš ga u našu kuću! – O, kćerčice, to je pas – reče staretinar, a njegova kći kaza: – To je Alija Kairski, koga je začarao Židov. – I staretinar se okrene Aliji, pa ga zapita: – Jesi li ti Alija Kairski? – a Alija mu dade znak glavom: – Jesam! – I onda staretinar zapita svoju kćerku: – Zašto ga je Židov začarao? – A ona mu reče: – Zbog haljine njegove kćeri Kamare, ali ga ja mogu osloboditi čarolije. – Ako u tome ima kakvoga dobra, onda mu je sad vrijeme! – uzviknu staretinar, a njegova kći reče: – Ako se oženi mnome, ja ću ga osloboditi čarolije. – I Alija joj reče: – Hoću! – te ona uze jednu šalicu sa zapisima, pa začara nad njom, a uto se začu glasan uzvik i šalica ispade iz djevojčinih ruku. I djevojka se okrene, pa vidje da je to ciknula jedna robinja njena oca, koja joj reče: – O, gospođo, zar tako čuvaš zavjet koji smo dale jedna drugoj? Ja sam te naučila toj vještini, i nitko drugi, a ti si se dogovorila sa mnom da nećeš ništa učiniti prije no što se posavjetuješ sa mnom i da će se onaj koji se bude oženio tobom oženiti i mnome, pa će jednu noć provoditi s tobom, a drugu sa mnom? – Jeste – reče djevojka, a staretinar ču te

robinjine riječi, pa zapita kćerku: – A tko je tome naučio ovu robinju? – O, babo, ona je naučila mene; zapitaj je tko je nju naučio. – I staretinar zapita robinju, a ona mu reče: – Znaj, o, gospodaru, da sam bila u kući Židova Azre, i da sam prisluškivala kad je on izgovarao, a kad bi on otišao u dućan, ja bih otvorila knjige i čitala ih, te sam tako izučila nauk o duhovima... I jednoga dana među danima Židov se opi, pa me pozva u postelju, ali ja mu ne htjedoh otići, već mu rekoh: – Ne dam da to učiniš dok ne prijeđeš na islam. – A on to ne htjede, te mu ja rekoh: – Na sultanov trg! – I tako me on prodao tebi, a kad sam došla u tvoju kuću, naučila sam tome svoju gospođu, ali sam se pogodila s njom da ništa ne čini prije no što se posavjetuje sa mnom, a da onaj koji se bude oženio njome bude i moj muž, pa da jednu noć provodi sa mnom, a drugu s njom. – I robinja uze šalicu u kojoj bješe voda, pa začara nešto nad njom, a zatim poškropi vodom psa i reče mu: – Neka ti se vrati tvoj ljudski lik! – te Alija opet postade čovjek, kao što je i bio. I staretinar poželje mir Aliji, pa ga zapita zašto je bio začaran, a Alija mu ispriča sve što ga je snašlo...

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade sedamsto osamnaesta noć, ona reče:

718. NOĆ – Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je staretinar zapitao Aliju zašto je bio začaran, a da mu je onda Alija ispričao sve što mu se dogodilo. – Da li će ti biti dosta ako ti dam svoju kćerku i svoju robinju? – zapita staretinar Aliju, ali on mu odgovori: – Svakako ću uzeti i Zejnabu. – A uto netko zalupa na vrata. – Tko je pred vratima? – zapita robinja, a Kamara, Židovljeva kći, zapita: – Da li je kod vas Alija Kairski? – I staretinareva kćerka zapita Kamaru: – O, Židovljeva kćeri, ako je Alija Kairski kod nas, šta ćeš uraditi s njim? Siđi, o, robinjo, pa joj otvori vrata! – I robinja otvori vrata, a Kamara uđe, i vidje Aliju, a i on vidje nju, pa uzviknu: – Zašto si došla amo, o, pseća kćeri? – A Kamara mu reče: – Tvrdim da nema boga osim Alaha i tvrdim da je Muhamed Alahov poslanik – te tako i ona prijeđe na islam. Zatim Kamara zapita Aliju: – Da li po islamskoj vjeri muškarci daju otkup ženama, ili žene daju otkup muškarcima? – A Alija joj odgovori: – Muškarci daju otkup ženama. – Onda Kamara reče: – Ja sam došla da ti dam na ime otkupa svoju haljinu, lančiće, i glavu svoga oca – tvoga i Alahova dušmanina. – I Kamara baci glavu svoga oca pred Aliju, uzviknuvši: – Evo glave moga oca, tvoga i Alahova dušmanina!

A evo zašto je ona ubila svoga oca:

Kad je ono Židov pretvorio Aliju u psa, ona je usnila nekoga koji je govorio i koji joj je rekao: – Prijeđi na islam! – te je prešla na islam, a kad se probudila, predložila je i svome ocu da prijeđe na islam, ali on to nije htio učiniti, te ga je ona opila bunikom i ubila.

I Alija uze stvari, pa reče staretinaru: – Sutra ćemo se sastati u kalifovu dvoru, pa ću se oženiti tvojom kćerkom i robinjom – a zatim iziđe iz njegove kuće, radujući se. Zatim Alija ode u vojarnu, noseći one stvari, pa odjednom

ugleda jednoga prodavača poslastica koji je tapšao rukama i uzvikivao: – Nema moći ni sile do u visokog, velikog Alaha! Ljudski trud je postao bezakonje, jer se svodi samo na podražavanje! Molim te, Alaha radi, da probaš sve poslastice! – I Alija uze od njega jedan komad slatkiša i pojede ga, kad odjednom ispade da je u tome slatkišu bilo bunike. I tako slastičar opi Aliju, pa mu oduze haljinu, štap i lančiće i metnu ih u kovčeg u kojem bjehu poslastice, a zatim ponese kovčeg i zdjelu sa slatkišima i pođe. I odjednom jedan kadija viknu slastičara i reče mu: – Hodi amo, hej, slastičaru! – te se slastičar zaustavi i postavi nogare na kojima mu je stajao poslužavnik, pa reče: – Šta tražiš? – Alve i bombona – reče kadija, pa uze malo tih slatkiša u ruku i reče: – U ovoj alvi i ovim bombonima ima nekog dodatka. – I kadija izvuče jedan komad alve koji je držao u njedrima, pa reče slastičaru – Vidi kako je ova alva divno zgotovljena! Pojedi je, pa napravi takvu istu! – I slastičar uze alvu, pa je pojede, kad odjednom ispade da je u toj alvi bilo bunike. I tako kadija omami slastičara, pa mu uze stolić, kovčeg, haljinu i ostale stvari, a zatim metnu slastičara na nogare, pa ponese sve to i pođe k vojarni u kojoj je živio Ahmed-ad-Danaf.

A taj kadija ne bješe nitko drugi do Hasan Šuman, i sve se to dogodilo zbog ovoga: Alija je dao riječ da će donijeti haljinu, a potom je otišao, a otada nitko nije ništa čuo o njemu, te Ahmed-ad-Danaf reče: – O, djetići, iziđite iz vojarne, pa potražite svoga brata Aliju Kairskog! – I ljudi iziđoše, pa ga počeše tražiti po gradu, a Hasan Šuman iziđe kao kadija, pa na putu naiđe na slastičara i vidje da je to Ahmed-al-Lakit. I Hasan ga opi bunikom, pa ponese i njega i haljinu i tako ode u vojarnu, dok su ona četrdesetorica išla po gradskim ulicama i tražila Aliju. I Alija-Katf-al-Džamal se odvoji od svojih drugova, pa vidje mnoge ljude koji se bjehu okupili, te pođe k njima, a onda ugleda među njima Aliju Kairskog, koji bješe opijen bunikom. I Katf-al-Džamal osvijesti Aliju koji bješe opijen bunikom, a Alija onda pogleda i vidje skupljene ljude oko sebe. – Osvijesti se! – reče Alija Katf-al-Džamal, a Alija ga zapita: – Gdje sam to? – I onda mu odgovoriše Katf-al-Džamal i njegovi ljudi: – Vidjeli smo da si opijen, a ne znamo tko te je omamio. – Omamio me jedan prodavač slastica, a on mi je uzeo i stvari. Ali kud je otišao? – zapita Alija, a ljudi mu odgovoriše: – Nismo vidjeli nikoga, a ti hajde s nama u vojarnu.

I tako svi odoše u vojarnu, a tamo ugledaše Ahmeda-ad-Danafa, koji ih pozdravi, a zatim zapita Aliju: – O, Alija, jesi li donio haljinu? – Nosio sam i haljinu i druge stvari, a nosio sam i Židovljevu glavu – odgovori mu Alija, ali je naišao jedan prodavač slastica, pa me je opio i uzeo sve to. – I Alija ispriča Ahmedu sve što mu se dogodilo, a zatim reče: – Kad bih vidio toga prodavača, ja bih mu vratio milo za drago.

Uto Hasan Šuman iziđe iz svoje sobe, pa zapita Aliju: – Jesi li donio stvari, o, Alija? – Nosio sam ih, a nosio sam i Židovljevu glavu, ali je na mene naišao jedan prodavač slastica, pa me je omamio i uzeo mi haljinu i ostalo, a ne znam kud je otišao. Kad bih znao gdje je, lijepo bih ga udesio. A znaš li ti kud je otišao taj prodavač? – Ja znam gdje je – odgovori mu Hasan, pa ustade i otvori jednu sobu, a Alija ugleda u njoj prodavača slastica, koji bješe

omamljen bunikom. I Alija povrati od bunike prodavača slastica, te on otvori oči i vidje pred sobom Aliju Kairskog, Ahmeda-ad-Danafa i četrdeset njegovih ljudi, a onda se prestraši i zapita: – Gdje sam to i tko me je uhvatio? – Ja sam te uhvatio – reče mu Hasan Šuman, a Alija uzviknu: – O, podmukli čovječe, zar se i takvim poslom baviš! – i htjede ga zaklati. I Hasan Šuman reče Aliji: – Gore ruku, on ti je sad rođak! – A Alija ga zapita: – Otkud je on moj rođak? – I onda mu Hasan reče: – Ahmed-al-Lakit je sin Zejnabine sestre. – Zašto si činio sve to, o, Lakite? – zapita Alija dječaka, a on mu reče: – Tako mi je naredila moja baka Dalila Lukavica, a sve je to bilo samo zato što se Zurejk Ribar sreo s mojom bakom Dalilom Lukavicom i rekao joj: – Alija Kairski je veoma okretan prepredenjak, te će svakako ubiti Židova, pa će donijeti haljinu. – A onda me je baka pozvala i rekla mi: – Poznaješ li Aliju Kairskog? – A ja sam joj odgovorio: – Poznajem ga, jer sam ga ja odveo u vojarnu Ahmeda-ad-Danafa. – I onda mi je ona rekla: – Idi sad, pa baci svoje mreže, a ako donese stvari, nasamari ga i oduzmi mu ih. – I tako sam ja počeo hodati po gradskim ulicama, pa sam ugledao jednoga prodavača slastica, te sam mu dao deset dinara za njegovo odijelo, slastice i pribor, a potom se dogodilo ono što se dogodilo. – Onda Alija Kairski reče Ahmedu-al-Lakitu: – Otiđi svojoj baki i Zurejku Ribaru, pa im javi da sam donio stvari i Židovljevu glavu, i reci im: – Sutra ćete se naći s njim u kalifovu divanu, pa ćete uzeti od njega otkup za Zejnabu! – I Ahmed-ad-Lakit se obradova tome, te uzviknu: – Nisu te uzalud odgojili, o, Alija!

A kad nastade jutro, Alija Kairski uze haljinu, zdjelu, štap, zlatne lančiće i glavu Židova Azre, koju nabode na koplje, pa ode u divan sa svojim stricem i njegovim djetićima, a kad odoše tamo, oni poljubiše zemlju između kalifovih ruku . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te na prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade sedamsto devetnaesta noć, ona reče:

719. NOĆ – Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je Alija Kairski otišao u divan sa svojim stricem Ahmedom-ad-Danafom i njegovim djetićima i da ih je kalif pogledao, pa je vidio da je Alija lijep mladić i da od njega nitko nije odvažniji među ljudima. I on zapita tko je to, a Ahmed-ad-Danaf mu reče: – O, gospodaru pravovjernih, to je Alija Zejbak Kairski, glavar egipatskih djetića i moj najbolji djetić. – A kad vidje Aliju, kalif ga zavolje, jer vidje da mu odvažnost blista između očiju, zalažući se za nj, a ne protiv njega. I Alija ustade, pa baci Židovljevu glavu pred kalifa i reče: – Eto kakav je tvoj dušmanin, o, gospodaru pravovjernih! – Čija je to glava? – zapita kalif, a Alija mu odgovori: – To je glava Židova Azre. – I kalif zapita: – Tko ga je ubio? – a Alija Kairski mu ispriča sve što mu se dogodilo, od početka do kraja, te kalif reče: – Ne mislim da si ga ti ubio, jer je on bio čarobnjak. – O, gospodaru pravovjernih, mene je ovlastio moj gospod da ga ubijem – reče Alija, a kalif posla kadiju u Židovljev dvor, te kadija vidje da Židov nema glave. I ljudi staviše Židova u kovčeg, pa ga odniješe u kalifov dvor, a kalif im naredi da ga spale, kad odjednom

dođe Kamara, Židovljeva kćerka, koja poljubi kalifu ruke i reče mu da je ona kći Azre Židova i da je postala muslimanka. Zatim djevojka ponovo prijeđe na islam pred kalifom, pa reče: – Zauzmi se kod prepredenjaka Alije Kairskog da se oženi mnome. – I ona ovlasti kalifa da je uda za Aliju, a kalif pokloni Aliji Kairskom Židovljev dvor sa svim onim što bješe u njemu i reče mu: – Zaželi nešto od mene! – Želim – reče mu Alija – da mogu stajati na tvome ćilimu i jesti za tvojim stolom. – I kalif zapita Aliju: – O, Alija, imaš li svojih djetića? – Imam četrdeset djetića, ali su oni u Kairu – odgovori Alija, a kalif mu reče: – Pošalji nekoga da ih dovede iz Kaira. O, Alija – zapita potom kalif – a imaš li vojarnu? – Nemam – odgovori Alija, a onda Hasan Šuman reče: – Ja ću mu pokloniti svoju vojarnu i sve ono što se nalazi u njoj. – Tvoja vojarna će ostati tebi – reče kalif, pa naredi svome blagajniku da dâ građevinaru deset hiljada dinara, kako bi ovaj mogao sagraditi Aliji vojarnu s četiri trijema i četrdeset soba za njegove djetiće. – O, Alija – zapita ga zatim kalif – je li ti još što potrebno, pa da i to učinim? – A Alija mu odgovori: – O, care vremena, zauzmi se kod Dalile Lukavice da mi dâ svoju kćerku Zejnabu, a da uzme haljinu i druge stvari Židovljeve kćeri na ime otkupa za nju. – I Dalila učini po volji kalifu, pa uze zdjelu, haljinu, štap i zlatne lančiće, a potom zaključiše bračni ugovor između Zejnabe i Alije, a zaključiše i bračne ugovore između Alije i staretinarove kćeri, robinje i Židovljeve kćeri. I kalif dodijeli plaću Aliji i naredi da mu se postavlja stol za ručak i večeru, a da mu se izdaje hrana i novčana nagrada. I Alija Kairski poče se spremati za svadbu, a u tim pripremama prođe mjesec dana. Potom Alija Kairski napisa pismo svojim djetićima koji bjehu u Kairu, i u njemu im spomenu poštovanje koje mu iskazuje kalif, a napisa im i ovo: – Treba da svakako dođete, kako biste stigli na svadbu, jer se ženim, a nevjeste će mi biti četiri djevojke.

A poslije kraćeg vremena dođoše i stigoše na svadbu Alijinih četrdeset djetića, te ih on smjesti u vojarnu i iskaza im najveće poštovanje, a potom ih predstavi kalifu, koji ih nagradi. I sobarice počeše prikazivati Aliji Kairskom nevjestu Zejnabu u onoj haljini, a zatim joj on ode u ložnicu i vidje da je ona neprobušeni biser i kobila koju nitko drugi nije jahao, pa ode u ložnicu i drugim trima djevojkama i vidje da su i one savršene po svojoj ljepoti i svojim dražima.

Potom se dogodi da je Alija Kairski proveo jednu noć sjedeći s kalifom, koji mu reče: – O, Alija, da mi ispričaš sve što ti se dogodilo, od početka do kraja. – I Alija ispriča kalifu sve što mu se dogodilo s Dalilom Lukavicom, Zejnabom Varalicom i Zurejkom Ribarem, a kalif naredi pisarima da sve to zapišu i da rukopis metnu u carsku blagajnu, te oni zapisaše sve to što se dogodilo Aliji i uvrstiše taj rukopis u priče o narodu onoga koji je najbolji među ljudima, a zatim su svi oni živjeli najugodnijim i najslađim životom dok im ne dođe Rušiteljica uživanja i Rastavljateljica skupova, a Alah bolje zna šta je istina.

POVIJEST O ARDEŠIRU I HAJATI-AN-NUFUS

PRIČA SE, O, SRETNI CARE, da je u gradu Širazu bio jedan veliki car koji se zvao as-Sejf-al-Azam-Šah, pa je on imao mnogo godina, a nije imao sina. I on okupi vezire i liječnike, pa im reče: – Ja imam mnogo godina, a vi znate kakvo je moje stanje i uređenje carstva! Bojim se onoga što može snaći moje podanike poslije moje smrti, a dosad ne dobih sina. – Pripremit ćemo ti jedno sredstvo od bilja, pa će ti ono pomoći, ako ushtije veliki Alah – rekoše liječnici, pa pripremiše nešto za cara, a on upotrijebi to i pade na svoju ženu, te ona zatrudnje po volji velikog Alaha, koji kaže stvari: – Budi! – a ona se pojavljuje.

I protekoše mjeseci ženine trudnoće, pa ona rodi muško dijete koje bijaše slično mjesecu, a car mu nadjenu ime Ardešir. I dječak je rastao i razvijao se, pa je tako do svoje petnaeste godine izučio i crkvene i svjetovne nauke.

A u Iraku bijaše jedan car koji se zvao Abd-al-Kadir, i imao je kćerku sličnu mjesecu koji se pojavljuje, po imenu Hajatu-an-Nufus. I toj djevojci bijahu mrski muškarci, te se nitko nije usuđivao da ih spomene pred njom, a bijahu je prosili od oca gospodari Hosroji, te je njen otac razgovarao s njom o tome, ali mu je ona odgovarala: – Nikad neću to učiniti, a ako me natjeraš da to učinim, ubit ću se.

I carević Ardešir je čuo šta se govori o njoj, pa je obavijestio o tome svoga oca, a caru bijaše žao sina, te mu poče svakodnevno obećavati da će ga oženiti njome. A zatim posla svoga vezira da zaprosi djevojku od njena oca, ali ovaj odbi vezira, te se on vrati iz grada cara Abd-al-Kadira, pa ispriča caru grada Širaza što mu se dogodilo s njim i obavijesti ga da mu Abd-al-Kadir nije htio

dati ono što mu je on zatražio. I caru bijaše teško pri duši zbog toga, te se razgnjevi velikim gnjevom i uzviknu: – Zar car kao što sam ja može zatražiti nešto od nekoga cara a da mu on to ne učini!

I car naredi glasniku da vičući pozove vojnike da razapnu šatore i da se late mnogih priprema, ma da je morao uzajmiti novac za troškove, a zatim uzviknu: – Neću se vratiti dok ne razorim Abd-al-Kadirove zemlje, dok ne pobijem njegove ljude, dok ne zatrem njegove trgove i dok ne prigrabim njegovu imovinu!

I ta vijest dopre do ušiju njegova sina Ardešira, te on ustade iz postelje i ode caru, svome ocu, pa poljubi zemlju pred njim i reče: – O, najveći care, neka ti to ne zadaje nimalo brige . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade noć kojom se puni sedamsto dvadeset noći, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je carević otišao caru, svome 720.
ocu, pa je poljubio zemlju pred njim i rekao mu: – O, najveći care, neka ti NOĆ
to ne zadaje nimalo brige! Nemoj okupljati te vitezove i ratnike i trošiti svoj novac! Ti si jači od njega, i kad budeš okupio vojsku i udario na nj, ti ćeš razoriti njegovu zemlju i njegov kraj, pobit ćeš njegove ljude i vitezove i prigrabit ćeš njegovu imovinu, pa će i on sam poginuti, a vijest o onome što je bilo s njim i ostalima doprijet će do ušiju careve kćeri, te će se ona ubiti, a i ja ću umrijeti, jer nipošto ne želim živjeti poslije njene smrti.

– A što ti namjeravaš, o, čedo moje? – zapita onda car Ardešira, i on mu reče: – Otići ću sâm po ono što mi je potrebno, a obući ću trgovačko odijelo i dovinut ću se nekako da doprem do djevojke, pa ću vidjeti kako mogu zadovoljiti svoju potrebu za njom. – Je li takva tvoja namjera? – zapita otac carevića, a on mu odgovori: – Jest, o, babo!

I onda car pozva vezira, pa mu reče: – Pođi na put s mojim sinom, plodom moga srca, i pomaži mu da učini ono što namjerava, a čuvaj ga i upućuj svojom dobrom pameću. Ti ćeš mu zamjenjivati mene. – I vezir odgovori: – Slušam i pokoravam se!

Potom car dade svome sinu trista hiljada dinara u zlatu, dragog kamenja, predmeta od zlata, robe, blaga i svega onog što pristaje uz to, a poslije toga mladić ode majci, pa joj poljubi ruke, i zamoli je da se pomoli Alahu za nj, i ona se pomoli, pa odmah ustade, otvori riznicu pa izvadi iz nje za svoga sina blago, đerdane, predmete od zlata, odijela, rijetkosti i sve što je u njoj čuvano još od vremena negdašnjih careva i što se ne može platiti nikakvim novcem. I carević povede sa sobom robove, sluge, stoku, a ponese i ono što mu je moglo ustrebati na putu i sve ostalo, pa se preruši u trgovca, a prerušiše se i vezir i svi oni koji bijahu s njima. I mladić se oprosti s roditeljima, rođacima i onima koji mu bijahu dragi, pa pođe na put sa svojim ljudima, prelazeći preko pustinja i pustara u noćne i dnevne sate. A kad mu dodija dugo putovanje, mladić izgovori ove stihove:

Zaljubljen sam i tužan, i jad je sve veći moj,
A nikog nema da me od sudbe zle obrani.

Plejadu i as-Simaka[78] gledam ja čim se jave,
Kô da od strasti te sad bogomoljac postah.

I za jutarnjom zvijezdom idem, čim se pojavi,
I lutam tužan tada, a strast sve jača biva.

Kunem se vama ljubav da mržnjom ne zamijenih,
Da oči ne spavaju i strašću obuzet da sam.

Iznuren, teško da ću postići to što želim,
Jer strpljiv bit' ne mogu bez vas i bez pomoći.

Al' strpljiv bit ću – Alah sastavit će me s tobom,
Na žalost zavidljivih i svih dušmana mojih.

A kad je izgovorio te stihove, mladić se onesvijesti, te ga vezir poškropi ružinom vodicom. I Ardešir dođe k sebi, a vezir mu reče: – O, careviću, okrijepi svoju dušu – ne može biti olakšanja bez istrajnosti, a ti, evo, ideš k onome što hoćeš! – I vezir je dotle savjetovao i tetošio mladića dok se nije stišalo njegovo uzbuđenje, a zatim pođoše brzim korakom. A kad se careviću učini da već dugo putuje, on se sjeti svoje drage i izgovori ove stihove:

Udaljenost je duga, jad i ljubav me more,
I srce sad mi gori na vatri koja plamti.

Ljubavno iskušenje sijedu mi kosu dade,
A suze iz očiju bujicom teku mi sad.

Kunem se tobom, snu moj, najveća željo moja,
Tvorcem svega na svijetu, lista i grane vitke.

Da me obrva strast i ljubav prema tebi,
Kô odveć težak teret za svakog koji voli.

O meni noć pitajte, a ona će vam reći
Da l' mi se očni kapci sklopiše ikada noću.

A kad je izgovorio te stihove, mladić zaplaka groznim plačem i poče se tužiti na veliku strast koju osjeća, a vezir ga poče savjetovati i tješiti, obećavajući mu da će postići ono što želi. I tako putovahu, a poslije malo dana približiše se Bijelome gradu, poslije sunčeva zalaska, te vezir reče careviću: – Raduj se, o, careviću, potpunoj sreći i pogledaj Bijeli grad u koji si se uputio! – I carević se obradova velikom radošću, te izgovori ove stihove:

Zaljubljen, bezuman sam, o, prijatelji moji,
A ljubav i strast moja trajat će vječno, znajte.

Kô čovjek koji ni sna ni prijatelja nema,
Ja ridam kad noć dođe, a ljubav za milost ne zna.

A kad ponekad vjetar puhne iz zemlje vaše,
Ja tad osjetim kako svježina duši mi godi.

I suze tad poteku, kô kiša iz oblaka,
A duša moja onda po moru suza pliva.

A kad stigoše do Bijeloga grada, oni uđoše u nj, pa zapitaše gdje se nalazi trgovački han i mahala u kojoj žive ljudi što se bave novčanim poslovima. I ljudi ih odvedoše u han, te se oni useliše u nj, a uzeše i tri ambara, pa ih otvoriše ključevima koje dobiše i uniješe u njih svoju robu i svoje stvari. I u hanu ostadoše dok se ne odmoriše a vezir poče smišljati kako da pomogneageviću...

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade sedamsto dvadeset prva noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da su se vezir i carević uselili u han 721.
i da su svoju robu unijeli u ambare, gdje su smjestili i svoje sluge, a da su oni NOĆ
sami ostali u hanu dok se nisu odmorili. I vezir poče smišljati kako da pomogne careviću, a zatim mu reče: – Palo mi je nešto na pamet, a mislim da će ti to donijeti sreće, ako ushtije veliki Alah. – O, vezire sretne pameti, učini to što ti je palo na pamet, a Alah neka te uputi kako da misliš! – odgovori carević, a vezir mu reče: – Unajmit ću za tebe jedan dućan na trgu gdje trgovci prodaju tkanine, pa ćeš sjediti u njemu. Trg je potreban svakome, i uglednom i običnom čovjeku, pa mislim da će te ljudi pogledati očima dok sjediš tamo i da ćeš im prirasti za srce, a onda ćeš lakše postići ono što želiš, jer ti je lice lijepo, te će ti umovi biti naklonjeni i oči će ti se radovati. – Čini ono što budem izabrao i htio – reče carević, a vezir ustade, pa obuče svoje najljepše odijelo, te se i carević obuče što je ljepše mogao, a zatim vezir metne u njedra kesu u kojoj bijaše hiljadu dinara, pa obojica iziđoše napolje i počeše hodati po gradu, i ljudi gledahu u njih i bijahu omamljeni carevićevom ljepotom, te govorahu: – Neka je slava onome koji je stvorio toga mladića od ništavne kapi! Neka je blagoslovljen Alah, bolji od svih tvoraca!

I razgovori o mladiću bijahu sve češći, a ljudi govorahu: – To nije čovjek, to nije nitko drugi do anđeo s neba! A neki rekoše: – Da nije Ridvan, čuvar raja, izgubio iz vida rajska vrata, te je ovaj mladić izišao na njih?

I ljudi su išli za njima dok nisu došli na trg gdje su trgovci prodavali tkanine i dok se nisu zaustavili, a onda im priđe jedan dostojanstveni starac koji je ulijevao poštovanje, pa ih pozdravi. I oni mu odgovoriše na pozdrav, a on ih zapita: – O, gospodo, da li vam je što potrebno? Mi ćemo smatrati za čast ako uzmognemo učiniti ono što vam je potrebno. – A tko si ti, o, starče? – zapita vezir starca, našto mu ovaj odgovori: – Ja sam nadzornik trga. – I onda vezir reče: – Znaj, o, starče, da je ovaj mladić moj sin i da ja želim uzeti za nj jedan dućan na ovome trgu, kako bi naučio prodavati i kupovati, uzimati i davati, ne bi li tako stekao trgovačke osobine. – I nadzornik odgovori: – Slušam i pokoravam se! – pa istoga časa i trenutka donese ključeve od dućana i naredi posrednicima da pometu dućan, te ga oni pometoše i počistiše.

Potom vezir naredi ljudima da donesu jedan veliki naslonjač napunjen nojevim perjem, na kojem bijaše mali molitveni ćilim, izvezen uokolo dukatskim

zlatom, dok on sam donese jastuk i toliko tkanina da su njima mogli ispuniti dućan. A kad nastade naredni dan, mladić dođe i otvori dućan, a zatim sjedne u naslonjač i naredi dvojici robova u najljepšem odijelu da stoje pred njim, dok na kraju dućana posadi druga dva roba, koji spadahu u najljepše Abesince. A vezir naredi mladiću da krije od ljudi svoju tajnu, ne bi li mu to pomoglo da dođe do onoga što mu bijaše potrebno, pa ga ostavi i ode u ambare, naredivši mu da ga svakog dana obavještava o svemu što mu se bude dogodilo u dućanu.

I tako mladić poče provoditi vrijeme sjedeći u dućanu, a bijaše sličan mjesecu o uštapu. I ljudi dočuše za njegovu ljepotu, pa stadoše bez potrebe navraćati u dućan i dolaziti na trg da vide njegovu ljepotu i krasotu i njegov vitki stas, slaveći velikog Alaha koji ga je stvorio i sazdao tako skladna, te trgom nije mogao nitko proći od mnoštva ljudi okupljenih pred mladićem. A carević je pogledavao desno i lijevo, ne znajući šta da čini s tim ljudima koje bijaše zanio, a nadao se da će se sprijateljiti s nekim čovjekom iz vladareve okoline i da će tako, možda, spomenuti carevu kćerku, ali to nikako nije mogao učiniti, te mu bijaše teško na duši, mada mu je vezir svakoga dana ulijevao nadu da će postići ono što želi.

I carević provede tako veoma dugo vrijeme, a dok je jednoga dana sjedio u dućanu, odjednom mu priđe jedna pristojna, poštovanja dostojna i dostojanstvena starica u odjeći pravednika, a za njom su išle dvije robinje koje bijahu slične mjesecima. I ona se zaustavi kraj dućana, pa je stajala neko vrijeme gledajući u mladića, a zatim uzviknu: – Neka je slava onome, tko je stvorio ovu priliku i usavršio ovo stvorenje! – I starica poželi mir mladiću, a on joj uzvrati pozdrav i posadi je pored sebe. I starica zapita mladića: – Iz koje si zemlje, o, mladiću divnoga lica? – A on joj odgovori: – Iz indijskih krajeva, o, majčice, a došao sam ovamo da se razonodim. – Neka ti je svaka čast među onima koji nam dolaze! – uzviknu starica, a zatim zapita carevića: – Kakve robe, stvari i tkanina imaš? Pokaži mi nešto lijepo što priliči carevima.

A kad je čuo te njene riječi, mladić je zapita: – Hoćeš nešto lijepo? Pokazat ću ti i to. Ja imam sve stvari koje priliče onima čije su. – O, dijete moje – reče starica – hoću nešto što je skupo i što lijepo izgleda – najbolje što imaš! – a mladić uzviknu: – Svakako mi moraš reći za koga tražiš robu, kako bih ti mogao pokazati ono što priliči kupčevu položaju! – Pravo veliš, o, dijete moje – reče starica. – Hoću nešto za svoju gospođu, Hajatu-an-Nufus, kćerku cara Abd-al-Kadira, gospodara ove zemlje i cara ovoga kraja. – I careviću se pomuti pamet na te staričine riječi, a srce mu zadrhta. I on pruži ruku da uzme nešto iza sebe, ne naredivši ništa ni crnim ni bijelim robovima, pa dohvati kesu u koju bijaše metnuo sto dinara i dade je starici, rekavši joj: – Dajem ti ovu kesu za pranje haljina. – A zatim pruži ruku i izvuče iz jednog zavežljaja odjeću koja je vrijedila deset hiljada ili više dinara, pa reče: – Ovo je samo jedan dio onoga što sam donio u vašu zemlju.

Kad starica vidje odjeću, ona joj se silno svidje, te ona zapita mladića: – Pošto je ova odjeća, o, mladiću savršenih svojstava? – a carević joj odgovori: – Dajem ti je besplatno. – I starica mu se zahvali, a zatim ponovi isto pitanje,

(STRANA 474 — 751. NOĆ)

— Dobro — odgovori na to careva žena, pa ustade, stavi pticu na jedan mramorni stol, uze jednu posudu i uli u nju vode pomiješane s nekim prahom, te se zagleda u plamen koji se digao iz posude i izgovori nad njom neke nerazumljive riječi.

te on uzviknu: – Alaha mi, neću da mi platiš za nju! Ako je ne primi careva kći, ja je poklanjam tebi u znak gostoprimstva. Neka je slava Alahu koji me je sastavio s tobom! Ako mi što ustreba, ti ćeš mi pomoći da dođem do onoga što mi je potrebno.

A staricu začudiše te carevićeve riječi, njegova velika darežljivost i njegova učtivost, te ga zapita: – Kako se zoveš, o, gospodaru? – a on joj odgovori: – Ardešir. – I starica uzviknu: – Alaha mi, to čudno ime daje se carskim sinovima, a ti si slika i prilika trgovačkih sinova! – Moj mi je roditelj nadjenuo to ime iz ljubavi, a samo ime ništa ne kazuje – odgovori mladić, a starica se začudi, te mu reče: – O, sinko, uzmi novac za svoju robu! – ali on se zakle da neće ništa uzeti, te mu ona onda reče: – O, dragi moj, znaj da je istina krupna stvar i da ta ljubav koju mi činiš ima nekog razloga. Povjeri mi svoju stvar i svoje skrivene misli – možda ti je što potrebno, pa ću ti pomoći da dođeš do toga.

I onda carević metnu svoju u staričinu ruku, pa uze od nje zavjet da će čuvati njegovu tajnu, a zatim joj ispripovjedi cijelu svoju povijest i reče joj da voli carevu kćerku, i ispriča joj što mu se sve događa zbog nje. I starica zaklima glavom, pa reče: – Eto, to je istina! Samo, o, dijete moje, razumni ljudi su izrekli poznatu poslovicu: – Ako hoćeš da te netko posluša, ne traži od njega ono što je nemoguće. Ti si trgovac, a da imaš i ključeve od čarobnoga blaga, ljudi te ne bi drukčije nazivali do trgovcem. Ako se hoćeš uzdići na viši stupanj, traži kadijinu ili emirovu kćerku. Zašto, o, dijete moje, tražiš samo kćerku cara vijeka i vremena? To je neporočna, nevina djevojka, koja ništa ne zna o svjetovnim stvarima, jer u svom životu nije vidjela ništa osim dvora u kojem se nalazi, ali je, iako je još mlada po godinama, pametna, razborita, žustra i bistra, a ima izvanredan razum, blage postupke i pronicavu pamet. Njen otac ima samo nju, te mu je ona draža od duše. On joj odlazi svakoga dana da joj poželi dobro jutro, a nje se boje svi oni koji žive na dvoru. Ne misli, o, dijete moje, da mogu s njom povesti razgovor o tome i reći joj nešto, jer ja to nikako ne mogu učiniti. Alaha mi, o, dijete moje, ja te volim i srcem i udovima, pa bih htjela da se sastaneš s njom. Naučit ću te nečemu, a Alah će možda dati da time izliječiš svoje srce, pa ću s tobom i sama izložiti opasnosti svoju dušu i svoju imovinu, samo da ti učinim ono što ti je potrebno.

– A što je to, o, majčice? – zapita carević, a starica mu odgovori: – Zatraži od mene vezirovu ili emirovu kćerku. Ako mi to zatražiš, ja ću pristati na tu tvoju molbu – tà nitko se ne može jednim skokom popeti sa zemlje na nebo. – I mladić odgovori starici razumno i učtivo: – O, majčice, ti si pametna žena, pa znaš kako što biva. Zar čovjek previja ruku kad ga boli glava? – Ne, Alaha mi, o, dijete moje – odgovori starica, a Ardešir joj reče: – Tako ni moje srce ne traži nijednu drugu osim nje, jer ginem od ljubavi za njom. Alaha mi, i ja ću biti jedan od onih koji ginu, ako me tko čemu ne pouči i ako mi tko ne pomogne! Alaha radi, o, majčice, sažali se na mene, tuđinca, i na suze koje prolijevam . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade sedamsto dvadeset druga noć, ona reče:

722. NOĆ – Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je carev sin Ardešir rekao starici: – Alaha radi, o, majčice, sažali se na mene, tuđinca, i na suze koje prolijevam – a da mu je starica odgovorila: – Alaha mi, meni se srce kida zbog tvojih riječi, a ne znam kakvim lukavstvom da se poslužim. – Hoću da mi učiniš jedno dobro: da odneseš ovaj listić i da ga predaš carevoj kćeri, a da joj tom prilikom poljubiš ruku umjesto mene – reče Ardešir, a starica se sažali na nj, te kaza: – Napiši što hoćeš, a ja ću odnijeti tvoj listić carevoj kćeri. – I mladić se toliko obradova, te zatraži papir i pero, pa napisa djevojci ove stihove:

Darežljiva budi, dušo,[79] pa se zbliži
Sa zaljubljenim što zbog rastanka kopni.

Nekad uživah i življah tako lijepo,
A danas uzbuđen sam i zbunjen, eto.

U nesanici provedoh cijelu noć ovu,
A zabava bješe tuga i jad samo.

Sažali se na onog što te zavolje,
Jer tuga mu razjeda očne kapke sad.

I svitanje će ga zateći doista, znaj,
Opijena napitkom ljubavi strasne.

A kad je završio pismo, Ardešir ga presavije i poljubi, pa ga preda starici, a zatim pruži ruku i izvadi iz kovčega drugu jednu kesu, u koju bijaše stavio sto dinara, pa je dade ženi i reče joj: – Razdaj ovo robinjama! – Ali starica ne htjede uzeti kesu, već uzviknu: – Alaha mi, o, dijete moje, ja nisam s tobom zbog takvog nečeg! – I mladić joj se zahvali, rekavši joj: – Moraš je uzeti! – te starica uze kesu i poljubi mladiću ruke, pa ode.

I ona ode carevoj kćeri, pa joj reče: – O, gospođo, donijela sam ti nešto što nemaju stanovnici našega grada, a to ti šalje jedan lijep mladić, od koga nema ljepšeg na zemljinu licu. – O, dado, a odakle je taj mladić? – zapita je careva kćerka, a ona joj reče: – Iz indijskih krajeva, a dao mi je ovu haljinu izvezenu zlatom i ukrašenu biserjem i dragocjenostima, koja vrijedi pola Hosrojeva carstva.

Potom starica razvi haljinu, a kad ju je razvila, dvor se zasvijetli od nje, jer bijaše lijepo sašivena i na njoj bijaše toliko dragog kamenja da joj se zadiviše svi koji bijahu u dvoru, pa i careva kći pogleda u nju i vidje da se takva haljina ne može platiti nikakvim novcem, osim porezom na svu zemlju u carevini njena oca. – O, dado – zapita ona staricu – da li mi tu haljinu šalje baš on? – On ti je šalje – odgovori starica, a djevojka reče: – O, dado, da li je taj trgovac iz našega grada ili je stranac? – Stranac je, o, gospođo, a u naš grad se doselio tek nedavno – odgovori joj starica. – Alaha mi, on ima slugu i posluge, i lice mu je divno, a stas vitak, a ima osobine plemenitih ljudi i široke grudi, i ja nisam vidjela ljepšeg stvorenja od njega, osim tebe. – To je doista čudno! – reče careva kći. – Kako jedan trgovac može imati haljinu koja se ne može platiti nikakvim novcem? A da li ti je rekao koliko ona stoji, o, dado? – O,

gospođo – odgovori joj starica – nije mi rekao koliko stoji, već mi je samo rekao: – Neću da mi je platiš, jer tu haljinu poklanjam carevoj kćeri: ona samo njoj priliči, i nikom drugom. – I on mi je vratio ono zlato koje si poslala po meni, rekavši mi: – Zlato je tvoje, ako ga careva kći ne htjedne primiti. – Alaha mi, on je velikodušan i darežljiv, te se bojim da se sve to ne završi nekom nevoljom – reče careva kći. – Zašto ga nisi zapitala, o, dado, je li mu štogod potrebno, pa da mu to učinimo? – O, gospođo – odgovori joj starica – ja sam ga zapitala o tome i rekla sam mu: – Je li ti štogod potrebno? – a on mi je rekao: – Potrebno mi je nešto – ali mi nije rekao što mu je potrebno, već mi je samo dao ovaj listić, rekavši mi: – Predaj ga carevoj kćeri.

I djevojka uze listić od starice, pa ga otvori i pročita do kraja, a onda joj s lica nestade rumenila i ono joj požutje. I djevojka reče starici: – Teško tebi, o, dado, kako se zove taj pas koji upućuje takve riječi carevoj kćeri, i kako mi on može pisati kad ja nemam nikakve veze s njim. Tako mi velikog Alaha, gospodara Zemzema i Al-Hatima,[80] da se ne bojim Alaha – velik je on! – ja bih poslala ljude da svežu ruke tom psu, da mu pokidaju nozdrve i da mu odsijeku nos i uši, te bih ga tako unakazila, a zatim bih ga razapela na vrata onog trga na kojem se nalazi njegov dućan. – Kad je starica čula te riječi, i njeno lice požutje, a koljena joj zaklecaše i jezik joj se ukoči, ali ona ohrabri svoje srce, pa reče: – Dobro, o, gospođo! A što je u tome pismu što te je toliko uzbudilo? Zar to nije molba koju ti trgovac šalje, žaleći ti se na svoje stanje zbog siromaštva i nepravičnosti, nadajući se da ćeš ti biti dobra prema njemu ili da ćeš otkloniti uvrede koje mu se nanose? – Nije, Alaha mi, o, dado – odgovori careva kći – već su to, naprotiv, stihovi i sramne riječi. Ali taj je pas, o, dado, po svoj prilici u jednom od ova tri stanja: ili je bjesomučnik koji nema razuma, ili srlja u svoju propast, ili mu u onome što hoće od mene pomaže neki čovjek koji ima veliku snagu i vlast, ili je opet čuo da spadam u bludnice iz ovoga grada, koje provode po jednu ili dvije noći kod onoga tko ih pozove – tà on mi šalje tako sramne stihove da mi pamet zastaje. – Alaha mi, o, gospođo, ti si u pravu – reče joj starica – ali nemoj više misliti na toga glupoga psa. Ti živiš u svome visokom, uzvišenom i nepristupačnom dvoru, do kojeg ne mogu dospjeti ptice i nad kojim ne prolijeće zrak stoga što ga zbunjuje njegova visina – nego mu napiši pismo i izgrdi ga, ne propuštajući nijedan način grdnje, pripriјeti mu najtežim prijetnjama i predoči mu smrt. Reci mu: – Otkud me poznaješ, pa da mi možeš pisati, o, psu među trgovcima, o, ti koji se cijelog vijeka motaš po pustarama i pustinjama, ne bi li zaradio koji dirhem ili dinar? Alaha mi, ako se ne preneš iza sna i ne otrijezniš od pijanstva, raspet ću te nasred trga na kome se nalazi tvoj dućan. – Ako mu što napišem, bojim se da me ne poželi – reče careva kći, a starica uzviknu: – Kakav je njegov čin i kakav položaj zauzima da nas može poželjeti? Napisat ćemo mu ono što mu može ubiti svaku nadu i uliti što veći strah. – I starica je sve dotle lukavo navaljivala na carevu kćerku dok ova nije zatražila papir i pero i dok mu nije napisala ove stihove:

O, ti što misliš da te tuga i strasti more
I da noću ne spavaš od uzbuđenja i snova,

Varaš se kad tražiš da se i s mjesecom zbližiš,
Zar se od njega dobiti može što se želi?

Riječju ti pouku dadoh tu, pa poslušaj me:
Okan' se toga! Zbilja, u smrt i bijedu srljaš!

A ako mi se opet s molbom obratiš, znaj
Da ću te na teške muke udariti za to.

Razuman, učtiv budi, dosjetljiv i svjestan toga!
Savjet ti dadoh riječju i stihovima ovim.

Kunem se onim što je iz ničeg stvorio sve
I što je nebo zvijezdama ukrasio sjajnim.

Ako ponoviš riječi koje si izreko sad,
Na stablo drveta jakog tebe ću razapeti ja!

I ona presavije pismo, pa ga preda starici, a starica ga uzme i ode u mladićev dućan da ga preda . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade sedamsto dvadeset treća noć, ona reče:

723. NOĆ

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je starica uzela pismo od Hajate-an-Nufus i da je pošla i išla sve dotle dok nije predala pismo mladiću u njegovu dućanu. – Pročitaj odgovor – rekla mu je – i znaj da je careva kći pročitala pismo i da se onda razgnjevila velikim gnjevom, ali ja sam je umirila razgovarajući s njom i navela je da ti odgovori. – I mladić s radošću uze pismo, pa ga pročita i vidje šta u njemu piše, a kad ga je pročitao do kraja, zaplače groznim plačem. I starica osjeti da ju je zaboljelo srce zbog toga, te uzviknu: – O, dijete moje, ne dao Alah da ti plaču oči i da ti tuguje srce! Zar si mogao očekivati što blaže od odgovora na tvoje pismo, poslije svega što si učinio? – O, majčice, a kakvim se većim lukavstvom mogu poslužiti kad mi ona prijeti da će me ubiti i razapeti, a zabranjuje mi da joj pišem? – reče mladić. – Alaha mi, ja mislim da je smrt bolja od života. Ali ja hoću da budeš dobra prema meni i da uzmeš od mene ovaj listić papira, pa da ga predaš carevoj kćeri. – Napiši joj pismo, a ja ću se postarati da ti ona odgovori – reče starica. – Alaha mi, i ja ću s tobom izložiti opasnosti svoju dušu, samo da postigneš ono što želiš, pa ću čak i poginuti samo da tebi učinim po volji.

I mladić se zahvali starici i poljubi joj ruke, a zatim napisa ove stihove carevoj kćeri:

Zbog strasti moje sada ubojstvom prijetite mi
Odmor će to biti za me, a mrijeti suđeno je.

Zaljubljenom i smrt godi, jer ako dugo živi,
Svi ga od sebe gone i svi ga uvijek grde.

Zaljubljenom dođite sad, jer ga ne štiti nitko:
Oduvijek slave se ljudi koji za dobrom teže.

A odlučite li se na što, to i činite,
Zarobljenik vaš ja sam, a ropstvo za robove je.

Bez tebe kako da živim, kada strpljenja nemam?
Kako da cijelo bude srce što tebe voli?

Ljubavna boljka me mori. Milost, o, gospodari!
Roba opravdat' valja kada slobodno voli.

A zatim mladić presavi pismo, pa ga preda starici, a dade joj i dvije kese u koje bijaše metnuo dvjesta dinara, ali ih ona ne htjede uzeti. I mladić poče preklinjati staricu da uzme kese, te ih ona uze, pa reče: – Na svaki način ću te dovesti do onoga što želiš, za inat tvojim dušmanima!

I starica ode Hajati-an-Nufus i preda joj pismo, a careva kći je zapita: – Što je to, o, dado? Mi se počesmo dopisivati, a ti nosiš poslanice tamo i amo! Bojim se da se to ne dozna i da se ne obrukamo. – A kako to može biti, o, gospođo, i tko može tako što reći? – na to će starica, te djevojka uzme pismo od nje, pa ga otvori i pročita i vidje što u njemu piše, a onda udari rukom o ruku i uzviknu: – Eto kakva nas je nevolja snašla! Ne znamo otkud nam je došao taj mladić. – O, gospođo – reče joj starica – napiši mu pismo Alaha radi, ali mu se obrati oštrim riječima i reci mu: – Ako mi i poslije ovoga budeš poslao pismo, odsjeći ću ti glavu. – O, dado – odgovori careva kći – ja znam da se to neće time završiti, te bi najbolje bilo da mu i ne pišem. A ako me se taj pas ne okani zbog ranijih prijetnji, ja ću mu odsjeći glavu. – Napiši mu pismo i javi mu sve to – reče starica – te careva kći zatraži papir i pero, pa napisa ove stihove pune prijetnji:

O, ti što zaboravljaš da te zla sudba čeka
I srcem zaljubljenim za zbliženjem čezneš,

Pogledaj da l' do neba dospjeti ikad možeš
I da li mjesec sjajni dohvatit' možeš rukom.

Na vatri što uvijek plamti spalit ću tebe ja
I mačevima oštrim prekratit ću ti vijek.

Odveć je daleko mjesec od tebe, brajane moj,
A kosa osijedjet će ti od onog što te čeka.

Primi sad savjet ovaj, pa strast neka te mine,
I nemoj činiti ono što ne priliči nama.

I ona presavije pismo, pa ga preda starici, a sama bijaše u neobičnom stanju zbog tih riječi. I starica uze pismo, te iziđe iz dvora, pa je išla sve dotle dok ga nije odnijela i predala mladiću. I Ardešir uze pismo, pa ga pročita, a zatim obori glavu i poče šarati prstom po podu, ne rekavši ništa, te ga starica zapita: – O, dijete moje, zašto mi ne kažeš koju riječ i zašto mi ne odgovaraš? – O, majčice – odgovori joj Ardešir – što da joj kažem kad mi ona prijeti i kad će biti još okrutnija i neraspoloženija prema meni? – Napiši joj što hoćeš u pismu, a ja ću te braniti i tvome će srcu biti sasvim dobro, jer

ću vas svakako sastaviti – reče starica, a Ardešir joj se zahvali na dobroti i poljubi joj ruke, pa napisa ove stihove carevoj kćeri:

Zaštiti, Alaše, srca za zaljubljene tvrda
I onog što voli i što za zbliženjem čezne!

I očne kapke koji su uvijek rana puni
Kad mrkla padne noć i kad ih zakloni tamom!

Milostivi i podašni budite prema onom
Koji je iznuren strašću, a s dragom nije svojom!

Cijelu noć provodi on bez sna i bez odmora,
Goreći, mada odavno po moru suza roni.

Želju mog srca ne ubij, jer doista je
Rob ljubavi ono, pa dršće i tuguje sad.

A zatim mladić presavije pismo, pa ga preda starici, a dade joj i trista dinara, rekavši joj: – Ovo ti je za pranje ruku. – I starica se zahvali mladiću i poljubi mu ruke, pa ode da preda pismo carevoj kćeri. I djevojka uze pismo, i pročita ga do kraja, a zatim ga baci iz ruku, pa ustade i pođe u zlatnim šalvarama, ukrašenim biserjem i dragim kamenjem, uputivši se dvoru svoga oca (a žila gnjeva bješe joj nabrekla između očiju, te se nitko nije usudio zapitati joj što joj je). A kad je došla u dvor, djevojka zapita robinje i naložnice gdje je car, njen roditelj, a one joj rekoše: – Otišao je u lov i hajku.

I careva kći se vrati kao krvoločni lav, pa puna tri sata ni s kim nije progovorila, a potom joj se razvedri lice i stiša se njen gnjev. I starica vidje da su je minuli tuga i gnjev koji je bijahu obuzeli, te joj priđe, pa poljubi zemlju između njenih ruku i zapita je: – O, gospođo, kud su te vodili tvoji plemeniti koraci? – U dvor moga oca – odgovori careva kći, a starica joj reče: – O, gospođo, a zar nitko nije mogao učiniti ono što ti je potrebno? – Otišla sam tamo samo stoga što sam htjela obavijestiti cara o svemu što mi se dogodilo s onim psom među trgovcima i predati ga njemu u ruke, pa da on uhvati i njega i sve trgovce koji se nalaze na trgu, a zatim da ih razapne na njihove dućane i da ne dopusti nijednom trgovcu i strancu da ostane u našem gradu – odgovori djevojka. – Jesi li samo zato išla svome ocu, o, gospođo? – zapita starica, a djevojka joj odgovori: – Samo zato, ali ga nisam našla, već sam vidjela da je odsutan, jer je otišao u lov i hajku, pa sad čekam da se vrati otuda. – Neka mi pomogne Alah koji sve čuje i sve zna! – uzviknu starica. – O, gospođo, ti si pametnija od svih ljudi, hvala budi Alahu, pa kako možeš obavještavati cara o tako besmislenim riječima koje nitko ne treba da razglašuje? – A zašto da ih ne razglašuje? – zapita careva kći, a starica joj reče: – Uzmimo da si našla cara u njegovu dvoru i da si ga obavijestila o tim riječima; on bi onda poslao ljude po trgovce i naredio bi im da ih objese o njihove dućane, a ljudi bi vidjeli to, pa bi se raspitivali o tome i počeli bi govoriti: – Zašto su ih objesili? – A drugi ljudi bi im odgovorili: – Htjeli su oskvrnuti carevu kćerku . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade sedamsto dvadeset četvrta noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju o sretni care, da je starica rekla carevoj kćeri: – Uzmimo da si obavijestila cara o tome i da je on naredio da se objese ti trgovci. Zar ih ljudi neće vidjeti i zar neće zapitati: – Zašto su obješeni? – I onda će im drugi ljudi odgovoriti: – Htjeli su oskvrnuti carevu kćerku – pa će se tako o tebi pričati razne priče, a neki će reći: – Izgubila se iz dvora, pa je ostala kod njih deset dana, dok je se nisu zasitili. – Drugi će pak reći nešto drugo, a čast je, o, gospođo, kao mlijeko; njega može zaprljati i nešto malo prašine, i kao staklo: kad se razbije, nitko ga ne može sastaviti. Pazi da ne kažeš što svome ocu ili nekom drugom o svemu tome, dakle, kako ne bi upropastila svoju čast, jer od tog obavještavanja ne možeš imati nikakve koristi. Snađi se sama i procijeni te riječi svojim savršenim razumom, pa ako ne nalaziš da su umjesne, čini ono što budeš zaželjela. 724. NOĆ

I careva kći ču te staričine riječi i porazmisli o njima, pa vidje da su one ne može biti umjesnije, te kaza: – Umjesno je to što si kazala, o, dado, ali mi je gnjev bio zaslijepio srce. – Za velikog Alaha je divna tvoja namjera da nikome ništa ne kažeš – reče starica – ali ostaje još jedna stvar. Mi nećemo prijeći preko bestidnosti toga psa, najnižeg među trgovcima. Napiši mu pismo i reci mu u njemu: – O, najniži među trgovcima, da car slučajno nije odsutan, ja bih ovoga časa naredila ljudima da razapnu i tebe i sve tvoje susjede. Ali te ništa od toga neće mimoići, a ja ti se kunem velikim Alahom da ću utrti tvoj trag sa zemljina lica budeš li mi opet uputio ovakve riječi. – I budi surova prema njemu, pišući mu, ne bi li ga odvratila od toga i otrgla od njegove bezbrižnosti. – A zar će on zbog tih riječi odustati od toga? – reče careva kći, a starica joj odgovori: – A kako može da ne odustane kad ću ja porazgovarati s njim o tome i kad ću ga obavijestiti o onome što se dogodilo? – I careva kći zatraži papir i pero, pa napisa mladiću ove stihove:

Sklon si nadanju da ćeš se zbližiti s nama
  I hoćeš da sad dobiješ sve što želiš.

Sljepilo samo može čovjeka stajati glave,
  A unesrećit ga može žudnja njegova.

Ta sultan bio nisi, niti namjesnik njegov,
  Te snage nemaš sâm, a ni pristalica moćnih.

A da je učinio to i čovjek nama ravan,
  Od batina i strahota osijedio bi, znaj.

Al' ja ti ipak praštam sve što si učinio,
  Možda ćeš odsada i sâm kajati se za to.

I djevojka dade pismo starici, rekavši joj: – O, dado, reci mu da to više ne čini, kako ga ne bih ubila i ogriješila se zbog njega. – A starica uzviknu: – O, gospođo, tako ću ga udesiti da se neće moći okrenuti ni na jednu stranu.

I starica uze pismo, pa pođe u Ardeširov dućan, a kad je stigla tamo, pozdravi mladića i preda mu pismo, a on joj uzvrati pozdrav. I mladić uze pismo i pročita ga, pa zaklima glavom i uzviknu: – Doista, mi smo Alahovi i njemu se vraćamo! – A potom reče: – O, majčice, kako da se strpim sada kad me je izdalo strpljenje i kad je popustila moja ustrajnost! – O, dijete moje – reče mu starica – ulij sebi u glavu da treba da budeš strpljiv: možda će Alah učiniti nešto poslije toga. Napiši joj ono što ti je na duši, a ja ću ti donijeti odgovor. Umiri svoju dušu i rashladi oči – ako ushtije veliki Alah, ja ću te svakako odvesti k njoj. – I Ardešir poželi svako dobro starici, pa napisa djevojci pismo u kojem bijahu ovi stihovi:

Kad liječnika nema da od ljubavne strasti liječi,
A strast mi samo ubojstvo i smrt donosi,

Ja trpjet' u grudima moram vatru koja plamti
Dokle dan traje, a noću ne mogu leći nikad.

Zašto se bojim tebe, najveća željo moja,
I onog što iz ljubavi trpim, pristajući na to?

Za oproštaj sam višnjega gospoda molio,
Tȁ strast za ljepojkama umorila me je. –

Da me zbliženjem s tobom obraduje brzo,
Jer u ljubavnoj muci strašnoj umirem sada.

A zatim mladić presavije pismo, pa ga preda starici, a dade joj i kesu u koju bijaše stavio četiri stotine dinara. I starica uze sve to, pa ode, a kad dođe carevoj kćeri, preda joj pismo, ali ga djevojka ne uze od nje, već je zapita: – Kakav je to listić? – A starica joj odgovori: – To je odgovor na pismo koje si poslala onome psu trgovcu. – Jesi li mu zaprijetila onako kako sam te učila? – zapita careva kći, a starica joj kaza: – Jesam, a evo ti odgovora. – I careva kći uze pismo, pa ga pročita do kraja, a zatim se okrene starici i reče: – Gdje je ta korist od tvojih riječi? – O, gospođo – korist je u tome što ti on kaže u svome odgovoru da odustaje od toga, da se kaje i da se ispričava za ono što je bilo ranije – odgovori starica, a careva kći uzviknu: – Nije tako, Alaha mi! On mi je, naprotiv, ponešto još i dodao! – O, gospođo – reče joj starica – napiši mu pismo, pa ćeš uskoro saznati što ću s njim učiniti. – Nije potrebno da mu pišem, a ni da mu odgovaram – kaza djevojka, a starica uzviknu: – Prijeko je potrebno da mu odgovoriš, kako bih ga mogla izgrditi i ubiti mu svaku nadu. – Ubij mu svaku nadu, a pismo mu nemoj odnijeti – reče careva kći, a starica kaza: – Prijeko je potrebno da mu odnesem pismo, kako bih ga mogla izgrditi i ubiti mu svaku nadu. – I careva kći zatraži papir i pero, pa napisa Ardeširu ove stihove:

Dugo te već korim, al' ti ne haješ za to,
A koliko stihova i prijetnji napisah dosad!

Skrivaj sad ljubav svoju, nemoj je odati nikom,
A ako ne poslušaš me, zakloniti te neću.

I ako iste riječi još jednom ponoviš samo,
Glasnik o smrti tvojoj vijest će mi donijeti, znaj.

I ti ćeš vidjeti kako vjetri nad tobom lete
I ptice pustinjske kako kruže oko tvog tijela.

Dobru se opet vrati, pa će spasenje doći,
A odvratnosti se kloni, inače – ubit ću te!

A kad je završila, djevojka baci listić, jer bijaše ljuta, i starica ga uze, pa ode u mladićev dućan. I mladić uze pismo od nje, pa ga pročita i vidje da se careva kći nije smilovala na nj, već da se još više razgnjevila i da on ne može dospjeti do nje. I u srcu mu iskrsnu misao da joj odgovori i da joj poželi neko zlo, te joj napisa ove stihove:

Gospode, spasi me sad, tako ti mudraca pet,
Od one što ljubavlju u nesreću me baci.

Tȁ znaš ti da u meni ljubavna vatra gori
I da sam bolan, a ona za me milosti nema.

Blaža za mene nije ni u nesreći ovoj,
Dokle li će me ona kinjiti ovako slaba?

Pučinom ljubavi lutam, a sve me k njoj vuče,
I nikog nema da mi u pomoć sad pritekne.

I u postelju liježem čim se noć mrkla spusti,
Pa često ridam krišom, il' ne tajeći to.

Ljubavlju, il' čim drugim, ja se ne tješim više,
A kako da se tješim, kad od ljubavi klonuh?

O, ptico rastanka, reci, da l' ona zna što su
Zla sudba i nesreća koje snalaze ljude!

A zatim mladić presavije pismo, pa ga preda starici, a dade joj i kesu u koju bješe stavio pet stotina dinara. I starica uze pismo i odnese ga carevoj kćeri, a ova ga pročita i vidje što u njemu piše, pa ga baci, rekavši: – Reci mi, o, zla starice, što je uzrok svemu ovome što mi se dogodilo zbog tvojih spletaka i zašto ga toliko hvališ! Ja pišem jedno pisamce za drugim, a ti svejednako nosiš naše poslanice, udešavajući da se dopisujem s njim, i što još sve ne! Svejednako mi govoriš: – Spasit ću te od zla i neću mu više dati da ti što kaže, ali mi tako govoriš samo zato što hoćeš da mu napišem pismo, pa da i dalje ideš između nas i da mi kaljaš obraz. Hej sluge, ne bilo vas, uhvatite je!

I careva kći naredi slugama da istuku staricu, te je oni udarahu sve dotle dok joj nije potekla krv iz cijeloga tijela i dok se nije onesvijestila. A potom careva kći naredi robinjama da je odvuku, te je oni povukoše za noge i odvukoše u jedan kraj dvora. I onda djevojka naredi jednoj svojoj robinji da stoji pored nje i da joj kaže, čim se bude osvijestila: – Careva kći se zakleka da te više neće pustiti u ovaj dvor, te više nećeš ulaziti u nj, a ako se vratiš, ona će te ubiti i isjeći na komade.

A kad je došla k sebi i kad joj je robinja rekla što joj je poručila careva kći, starica reče: – Slušam i pokoravam se! – A potom robinje doniješe jednu košaru, pa narediše nosaču da staricu odnese kući, te on uprti košaru i tako je odnese u njenu kuću, a careva kći posla liječnika i naredi mu da marljivo liječi staricu dok se ne oporavi od batina. I liječnik posluša carevu kćerku, te se starica oporavi, a potom ode mladiću jašući. A mladić bijaše veoma tužan zbog toga što ga je ona napustila, te je s čežnjom očekivao neku vijest od nje. I on je ugleda, pa ustade i pođe joj u susret i poželi joj mira, ali vidje da je oslabila, te je zapita što je bilo s njom, a ona mu ispriča sve što joj se dogodilo s carevom kćerkom. I mladiću bijaše teško pri duši zbog toga, te udari rukom o ruku i uzviknu: – Alaha mi, teško mi je pri duši zbog onoga što ti se dogodilo! Ali zašto careva kći mrzi muškarce, o, majčice?

– O, dijete moje – reče starica – znaj da ona ima divan vrt i da od toga vrta nema ljepšega na zemljinu licu, pa se jedne noći među noćima dogodilo da je spavala u njemu, a dok je bila u slatkome snu, odjednom je usnula da je sišla u vrt i da je u njemu ugledala jednoga lovca koji je razapinjao mreže i prosipao proso oko njih. I taj lovac je sjeo podalje, pa je gledao kakva će divljač upasti u mreže. I tako prođe više od jednoga sata, a zatim se ptice okupiše i počeše zobati proso, pa u mrežu upadne jedan mužjak i počne se koprcati u njoj. I ptice se razletješe i udaljiše od njega, a s njima odletje i mužjakova ženka, ali se ona udalji od njega samo za kratko vrijeme, pa opet priletje mreži i poče se truditi da odveže petlju u koju se zaplela mužjakova noga. I ona se sve dotle trudila da je odveže kljunom dok je napokon nije pokidala i tako oslobodila svoga mužjaka. A lovac je za sve to vrijeme sjedio i drijemao, a kad se prenuo iz sna, pogledao je u mrežu i vidio da je pokidana, te ju je popravio, pa opet prosuo proso i sjeo podalje od nje.

– A poslije nekog vremena oko mreže se opet okupiše ptice, među kojima bješe i ona ženka sa svojim mužjakom, pa počeše zobati zrnje, kad odjednom ženka upadne u mrežu i poče se koprcati u njoj. I svi golubovi odletješe od nje, a među njima i njen mužjak, koga bijaše spasila tek poslije dugog vremena, a kad se lovac prenuo iza sna, ugledao je pticu u mreži, te je ustao, pa joj je prišao i otkačio nogu, a zatim ju je ubio. I onda se careva kći probudila, uplašena, pa je rekla: – Eto kako muškarci postupaju sa ženama! Ženi je žao muškarca, pa juri k njemu kad se on nađe u nevolji, a kad nju samu snađe nevolja koju joj je namijenio gospod, on prolazi pored nje i ne oslobađa je, te tako propada dobro koje mu je ona činila. Prokleo Alah onoga koji ima povjerenja u muškarce! Oni ne pamte dobro koje im čine žene. I od toga dana careva kći mrzi muškarce.

– O, majčice – zapita carević staricu – zar careva kći nikad ne izlazi na put? – Ne, o, dijete moje – odgovori mu starica – ali ona ima vrt (a to je najbolje mjesto za šetnju u naše doba), pa silazi u nj svake godine u vrijeme kad dospijeva voće i šeta po njemu cijeli dan. A noćiva samo u svome dvoru, dok u vrt ulazi na tajna vrata. Hoću da te naučim nečemu, pa će ti to donijeti

sreće, ako ushtije veliki Alah. Znaj da je do vremena kad dospijeva voće ostalo još mjesec dana, a onda će careva kći sići u vrt, da se šeta po njemu, te ti naređujem ovo: otiđi još danas čuvaru toga vrta, pa nastoj da stekneš njegovo prijateljstvo i njegovu ljubav. On ne pušta u taj vrt nijedno stvorenje velikog Alaha, jer se vrt sučeljava s dvorom careve kćeri. A kad careva kći bude htjela sići u vrt, ja ću te izvijestiti o tome dva dana ranije, a ti onda otiđi kao i obično, pa uđi u vrt i gledaj da nekako prenoćiš u njemu. A kad careva kći bude sišla u vrt, ti ćeš se sakriti negdje...

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade sedamsto dvadeset peta noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je starica poučila carevića i 725.
da mu je rekla: – Careva kći će ući u vrt, a ja ću ti to javiti dva dana ranije, NOĆ
pa kad ona bude sišla u vrt, ti se sakrij negdje. A kad je budeš ugledao, priđi joj, jer će te ona zavoljeti čim te bude ugledala, a ljubav zaklanja sve. I znaj, o, dijete moje, da bi nju obuzela ljubav čim bi te ugledala, jer si ti naoko lijep mladić. Rashladi svoje oči, dakle, i umiri svoju dušu, o, dijete moje, jer ja ću te svakako sastaviti s njom.

I carević poljubi ruke starici i zahvali joj se, a zatim joj dade tri komada aleksandrijske svile i tri komada raznobojnog atlasa, dodavši svakom komadu skrojenu tkaninu za košulje i šalvare, i maramu povezaču, i balbešku tkaninu za podstavu, te tako starica dobi tri potpune preobuke, jednu ljepšu od druge. I carević dade starici jednu kesu u koju bijaše stavio šest stotina dinara, pa joj reče: – Ovo ti je za šivanje – a ona uze sve to, pa ga zapita: – O, dijete moje, znaš li put koji vodi k mojoj kući i mogu li ja saznati gdje ti živiš? – I carević posla s njom jednoga roba da vidi gdje ona stanuje i da joj pokaže njegovu kuću.

A kad je starica otišla, carević iziđe iz dućana, naredivši slugama da ga zatvore, pa ode veziru i ispriča mu sve što se dogodilo između njega i starice, od početka do kraja. I vezir sasluša carevića, pa mu reče: – O, dijete moje, ako Hajata-an-Nufus siđe u vrt i ako tvoj susret s njom ne bude povoljan, što ćeš onda učiniti? – Izložit ću opasnosti i sebe i nju, jer ću je ugrabiti od njenih slugu, pa ću je metnuti iza sebe na svoga konja, a zatim ću otići s njom u prostrane pustinjske pustare. Ako se spasim, postići ću ono što želim, a ako poginem, odmorit ću se od ovoga bijednog života. – O, dijete moje – reče mu vezir – zar možeš živjeti s takvom pameću? Kako možemo otići odavde, kad je naša zemlja daleko, i kako možeš učiniti tako što s jednim od careva vijeka i vremena, koji ima pod svojom vlašću sto hiljada konjanika? Možda nam prijeti opasnost od njegove vojske, kojoj on može narediti da nam prepriječi put. Od toga ne bismo imali nikakve koristi, niti bi to učinio razuman čovjek. – Pa što onda da radim, o, vezire sretne pameti? Ja ću bez sumnje umrijeti – kaza carević, a vezir mu reče: – Strpi se do sutra, a onda ćemo vidjeti taj vrt i saznati kakve su prilike u njemu, a vidjet ćemo i što će se dogoditi između nas i tamošnjeg vrtlara.

A kad nastade jutro, vezir i carević ustadoše, pa vezir gurne u njedra hiljadu dinara, a zatim obojica pođoše, pa su išli tako dok nisu došli do vrta i dok nisu vidjeli da je on opasan velikim i jakim zidom. A u vrtu bijaše mnogo drveća i oluka punih vode, i cvijeća koje je mirisalo, i ptica koje su pjevale, te je vrt nalikovao na neki rajski vrt. A iza vrata bijaše jedan veoma star čovjek, koji je sjedio na klupi. I on ugleda vezira i carevića i zapazi da su obojica dostojni poštovanja, te skoči na noge čim mu oni poželješe mira, pa im uzvrati tu želju i reče: – O, gospodo, da vam nije štogod potrebno, a za mene će biti čast da vam to učinim. – A vezir mu odgovori: – Znaj, o, starče, da smo stranci i da nas je uhvatila velika žega, a kuće su nam daleko i nalaze se na kraju grada. Želimo da budeš tako dobar pa da nam za ova dva dinara kupiš štogod za jelo, a da nam otvoriš vrtna vrata, kako bismo mogli posjediti negdje u hladu, gdje ima studene vode, ne bismo li se tako osvježili dok se ti ne vratiš iz grada i dok nam ne doneseš hrane. Prihvatit ćemo se s tobom i odmorit ćemo se za to vrijeme, a onda ćemo otići svojim putem.

Potom vezir zavuče ruku u njedra i izvuče dva dinara, pa ih tutne u vrtlarovu ruku, a vrtlaru je bilo sedamdeset godina, ali tako što još nikada nije vidio. I kad vrtlar vidje dva dinara u svojoj ruci, razum ga ostavi, te odmah ustade da otvori vrata, a zatim uvede vezira i mladića u vrt i reče im da sjednu ispod jednog velikog drveta punog voća koje je davalo hlad, rekavši im: – Sjedite na ovome mjestu i nipošto nemojte ulaziti u vrt. Tamo su tajna vrata na koja se ulazi u dvor careve kćeri Hajate-an-Nufus. – Nećemo se maknuti s ovoga mjesta – rekoše oni starome vrtlaru, te on ode da im kupi ono što mu bijahu rekli, i poslije nekog vremena vrati se s nosačem koji je nosio na glavi pečeno janje i kruh. A zatim se sva trojica prihvatiše malo jela i pića, pa i porazgovaraše, a vezir se obazre i poče se okretati na desnu i lijevu stranu, zagledajući vrt sa svake strane, pa tako na kraju vrta ugleda jedan visok ali trošan dvor, sa čijih zidova bješe otpala žbuka, dok mu uglovi bjehu porušeni. – O, starče – zapita onda vezir vrtlara – da li je ovo tvoj vrt ili ga uzimaš pod najam? – O, gospodaru – odgovori mu vrtlar – to nije moj vrt, a ne uzimam ga ni pod najam, već ga samo čuvam. – A kolika ti je plaća? – zapita ga vezir, a on mu reče: – O, gospodaru, jedan dinar mjesečno. – Time ti je učinjeno nažao, naročito ako imaš obitelj – reče vezir, a starac uzviknu: – Alaha mi, o, gospodaru, imam obitelj – osmoro djece, a i ja sâm živim od toga. – Nema moći ni sile do u visokog, velikog Alaha! – uzviknu vezir. – Alaha mi, ti si mi zadao mnogo brige, o, jadniče! A što ćeš reći o onome koji hoće da ti učini dobro radi tvoje obitelji? – O, gospodaru – odgovori starac – veliki Alah će ti dati veliko blago, pa ma kakvo dobro mi učinio. – Znaj, o, starče – reče vezir – da je ovaj vrt lijepo mjesto i da se u njemu nalazi onaj dvor, samo što je on trošan i porušen. Hoću da ga popravim, okrečim i obojim dobrom masnom bojom, kako bi to mjesto bilo najljepše u ovome vrtu. A kad bude došao vlasnik vrta i kad bude vidio da je dvor popravljen i da ljepše izgleda, on će te svakako zapitati tko ga je popravio, pa ako te zapita o tome, reci mu: – Ja sam ga popravio, o, gospodaru! Vidio sam da se ruši i da nitko ne može

imati koristi od njega, jer nitko ne može stanovati u njemu, pa sam ga popravio i izložio se trošku. – A ako ti bude rekao: – A otkud ti novac koji si utrošio na popravak? – reci mu: – Utrošio sam svoj novac. Htio sam osvjetlati obraz pred tobom, nadajući se da ćeš biti milostiv prema meni. – I on će te svakako nagraditi i dat će ti novac koji si utrošio na dvor. A ja ću sutra pozvati građevinare, majstore koji oblažu zidove žbukom i slikare, kako bi oni uredili to mjesto, a tebi ću dati ono što sam ti obećao.

I vezir izvuče ispod njedara kesu u kojoj bijaše pet stotina dinara, pa reče vrtlaru: – Uzmi ove dinare i troši ih na svoju obitelj, a tvoja djeca neka se mole Alahu da dâ sreće meni i mome sinu. – I carević zapita vezira: – Zašto to činiš? – a on mu reče: – Uskoro će ti biti jasno kakvu ćemo korist imati od toga . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade sedamsto dvadeset šesta noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je vezir rekao vrtlaru: – Uzmi ove dinare i troši ih na svoju obitelj, a neka se tvoja djeca mole Alahu da dâ sreće i meni i mome sinu. – I starac pogleda u zlato, pa se izbezumi, te se prostre ničice pred vezirovim nogama i poče ih ljubiti, želeći svaku sreću i veziru i njegovu sinu. A kad vezir i mladić pođoše, vrtlar im reče: – Sutra ću vas čekati, ne dao Alah da se rastajem s vama ni danju ni noću! 726. NOĆ

I nastade naredni dan, pa vezir ode na ono mjesto i posla nekoga da pozove starješinu građevinara, a kad je ovaj došao, on ga povede i ode s njim u vrt, te tako vrtlar opet vidje vezira i obradova mu se. A vezir dade novaca starješini građevinara za radnike i sve ono što bijaše potrebno za popravak dvora, te ga oni popraviše, okrečiše i obojiše, a onda vezir reče slikarima: – O, majstori, slušajte moje riječi i shvatite moj cilj i moju namjeru! Znajte da i ja imam isto ovakav vrt, pa sam jedne noći spavao u njemu i usnio da je jedan lovac razapeo mreže i prosuo proso oko njih, a onda su se okupile ptice da zoblju proso, pa je u mrežu upao jedan mužjak, te su se razletjele sve ostale ptice, a s njima je odletjela i mužjakova ženka. I ženke nije bilo neko vrijeme, a potom se vratila sama, pa je pokidala petlju u koju se bila zaplela mužjakova noga, i tako ga je oslobodila, te je i on odletio. A lovac je spavao za to vrijeme, pa se zatim probudio i vidio da mu mreža nije u redu, te ju je popravio i onda ponovo, po drugi put, prosuo proso oko nje. I lovac je sjeo podalje od mreže, pa je čekao da neka divljač upadne u nju. A ptice doletješe da zoblju proso, pa se približiše zajedno sa ženkom, ali se sad ženka uplete u mrežu, te sve ptice odletješe, a s njima odletje i mužjak i ne vrati se. I lovac onda priđe mreži, pa uhvati ptičicu i zakla je. A što se tiče mužjaka, on je odletio s ostalim pticama, ali ga je onda uhvatila jedna grabljivica, pa ga je ubila, ispila mu krv i pojela ga. I ja želim da mi dobrom bojom naslikate cijeli taj san onako kako vam ga ispripovjedih. Naslikajte sve to zajedno s vrtom koji je opasan zidom, s drvećem i pticama, a naslikajte i lovca, i njegove mreže i sve ono što se dogodilo između mužjaka i grabljivice koja ga je uhvatila, a

kad budete učinili sve što sam vam kazao, ja ću pogledati sliku, pa ću vam platiti za vaš rad, a povrh toga ću vas nagraditi nečim što će vam obradovati srca, ako mi se slika bude svidjela. – A kad čuše te vezirove riječi, slikari se dadoše na posao, trudeći se da što bolje izrade sliku, te je tako izradiše i završiše, a onda je pokazaše veziru. I vezir vidje da je san koji je opisao slikarima naslikan baš onako kako ga je on usnio, te im se zahvali za to i nagradi ih bogatom nagradom.

A potom dođe carević, po svome običaju, pa priđe dvoru (a nije znao što je učinio vezir) i pogleda u nj, a onda vidje na njemu sliku vrta, i lovca, i mreže, i ptice, i mužjaka koji bješe u pandžama grabljivice koja ga je ubila i ispila mu krv i pojela ga. I carević se vrati veziru smućena uma, pa mu reče: – O, vezire sretne pameti, ja sam danas vidio takvo čudo da bi ono moglo poslužiti kao pouka onima koji se uče, kad bi bilo ispisano iglama u uglovima očiju. – A kakvo je to čudo? – zapita vezir, a mladić mu odgovori: – Da li sam ti ispričao kakav je san usnila careva kći i da li sam ti rekao da je ona zbog njega zamrzila muškarce? – Jest, ispričao si mi to – odgovori vezir, a mladić uzviknu: – Alaha mi, o, vezire, između svega onoga što je ovdje naslikano masnom bojom ja sam ugledao i taj san, kao da sam ga gledao svojim očima, a vidio sam i nešto drugo, što je za carevu kćerku bila tajna i što ona nije vidjela, a na što ja treba da se oslonim ako hoću postići ono što želim! – A što je to, o, dijete moje? – zapita vezir, a mladić mu odgovori: – Vidio sam da je mužjaka koji je odletio kad je ženka upala u mrežu i koji se nije vratio uhvatila grabljivica, pa ga je ubila, ispila mu krv i pojela ga. O, da je careva kći usnila cio taj san i sve što je bilo do kraja, ona bi vidjela da se mužjak nije vratio ženki i da je nije oslobodio iz mreže samo zato što ga je uhvatila grabljivica! – O, sretni care – uzviknu vezir – to je doista čudna stvar, Alaha mi, i spada u prava čuda!

A carević se divio slici koja bijaše izrađena masnim bojama i bilo mu je žao što careva kći nije usnila cio san do kraja, te je govorio u sebi: – O, kad bi usnila cio taj san do kraja ili kad bi ga usnila po drugi put, makar i sanjareći! – I vezir mu reče: – Ti si me zapitao: – Zašto zidaš na ovome mjestu? – a ja sam ti odgovorio: – Bit će ti jasno kakvu korist možemo imati od toga – pa ti je sad jasno u čemu je ta korist. To sam ja učinio, jer sam ja naredio slikarima da naslikaju taj san i da naslikaju mužjaka u pandžama grabljivice koja ga je ubila, ispila mu krv i pojela ga. A kad careva kći bude sišla u vrt i kad bude pogledala sliku, njoj će biti jasno da je to slika njenoga sna, vidjet će i to da je mužjaka ubila grabljivica, pa će mu oprostiti i više neće mrziti muškarce.

I carević sasluša vezirove riječi, pa mu poljubi ruke i zahvali mu se za ono što je učinio, uzviknuvši: – Neka bi veziri najvećega cara bili takvi kao što si ti! Alaha mi, ako postignem ono što želim, ja ću se radostan vratiti caru, pa ću ga obavijestiti o tome, ne bi li ti on dao još veće poštovanje davši ti veći čin i slušajući sve što mu kažeš. – I vezir poljubi careviću ruku, a potom obojica odoše starcu vrtlaru, pa mu rekoše: – Pogledaj kako je divno ono

mjesto! – I starac uzviknu: – Sve je to na vašu sreću! – O, starče – rekoše mu oni potom – ako te vlasnici ovoga vrta budu zapitali tko je popravio ovaj dvor, reci im: – Ja sam ga popravio na svoj trošak – pa ćeš biti sretan i dobit ćeš nagradu – a starac im odgovori: – Slušam i pokoravam se! – A carević nikako nije ostavljao starca, i eto šta je bilo s vezirom i carevićem.

Što se pak tiče Hajate-an-Nufus, nju je obuzela velika radost kad joj poslanice prestadoše stizati i kad nestade starice, jer je pomislila da je mladić otišao u svoju zemlju. A jednoga dana robinje joj doniješe pokrivenu zdjelu koju joj bješe poslao otac, te je ona otkri i nađe u njoj divno voće. I onda careva kći zapita robinje: – Zar je već došlo vrijeme ovome voću? – A one joj odgovoriše: – Jest – te ona uzviknu: – Kako bi bilo da se spremimo za šetnju po vrtu . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade sedamsto dvadeset sedma noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je careva kći dobila voće od svoga oca i da je onda zapitala robinje: – Zar je došlo vrijeme ovome voću? – a da su joj one odgovorile: – Jest. – I careva kći uzviknu: – Kako bi bilo da se spremimo, pa da se prošetamo po vrtu? – A robinje joj rekoše: – To je divna misao, o, gospođo! Alaha nam, mi smo se zaželjele toga vrta. – I careva kći ih zapita: – A što sad da radimo? Nas svake godine vodi po vrtu i pokazuje nam drveće u njemu samo moja dadilja, a ja sam je istukla i zabranila joj da mi dolazi. Ja se kajem za ono što joj se dogodilo zbog mene, jer je ona, i pored svega toga, moja dadilja, a ja joj dugujem zahvalnost zato što me je odgojila. Nema moći ni sile do u visokog, velikog Alaha. 727. NOĆ

I robinje poustajaše čim čuše te riječi careve kćeri, pa poljubiše zemlju između njenih ruku i rekoše: – Alaha radi, o, gospođo, oprosti joj i naredi nam da je dovedemo! – A ona im odgovori: – Alaha mi, odlučila sam se na to! A koja od vas hoće da joj ode? Spremila sam za nju raskošnu haljinu. – I onda carevoj kćeri priđoše dvije robinje, od kojih se jedna zvala Balbula, dok se druga zvala Savada-al-Ajin (a bile su to najstarije robinje careve kćeri, koje joj bjehu najbliže, i obje lijepe i dražesne), pa joj rekoše: – Otići ćemo joj mi, o, careva kćeri – a djevojka im kaza: – Učinite što ste naumile! – I robinje pođoše k dadiljinoj kući, a kad stigoše tamo, zalupaše na vrata i uđoše u kuću. I starica ih prepozna, pa ih dočeka raširenih ruku i pozdravi ih, a robinje sjedoše, pa joj rekoše: – O, dado, careva kći je izustila riječi praštanja i smilovala ti se! – I starica uzviknu: – To neće nikada biti, pa makar ja ispila čašu smrti! Zar da zaboravim kako me je mučila pred onima koji me vole i mrze, kad je ono moja haljina bila obojena krvlju i kad zamalo nisam umrla od batina? A potom su me robinje povukle za noge i odvukle me kao uginula psa, pa su me bacile ispred vrata. Alaha mi, ja joj se nikada neću vratiti, niti će mi kad njen lik ispuniti oči! – A robinje joj rekoše: – Nemoj dopustiti da naše staranje bude uzaludno! Gdje je ono poštovanje koje si nam iskazivala? Pogledaj tko ti je došao i tko je ušao u tvoju kuću – zar hoćeš da ti dođe netko koji kod careve

kćeri zauzima viši položaj nego mi? – A starica na to uzviknu: – Neka me sačuva Alah! Ja znam da sam niža od vas po svome položaju, a samo me je careva kći uzdigla u očima svojih robinja i slugu, pa je zato bila ni živa ni mrtva kad sam se ja ljutila na njenu najstariju robinju. – Sve je ostalo onako kako je bilo i ništa se nije promijenilo – rekoše joj robinje. – Careva kći se ponizila pred tobom i hoće da se pomiri s tobom bez posrednika. – Alaha mi – uzviknu starica – da mi niste došle, ja joj se ne bih vratila, pa makar naredila kome da me ubije! – I robinje se zahvališe starici za to, a ona odmah ustade, pa obuče haljinu i pođe s njima.

I one su išle dok starica nije ušla u odaju careve kćeri, a kad je ušla, careva kći skoči na noge, te dadilja uzviknu: – Alah, Alah neka je s nama – tko je pogriješio, ja ili ti? – Ja sam pogriješila, pa te molim da mi oprostiš i da budeš milostiva prema meni – reče careva kći. – Alaha mi, o, dado, ja te veoma cijenim i dugujem ti za svoj odgoj. Ali ti znaš da je Alah namijenio ljudima tri stvari: stvaranje, život, dio koji im pripada i suđeni čas, a čovjek nema u svojoj ruci vlast da otkloni tu presudu. Ja nisam mogla obuzdati svoju dušu, niti sam se mogla suzdržati, a kajem se za ono što sam učinila, o, dado!

A kad staricu minu gnjev koji je bješe obuzeo, ona ustade, pa poljubi zemlju između ruku careve kćeri. I careva kći naredi robinjama da daju starici raskošnu haljinu i da joj je obuku, a starica se veoma obradova toj haljini – tà pred njom su stajali eunusi i robinje. A kad se svi raziđoše, careva kći zapita staricu: – O, dado, što je s voćem i našim rodnim šumicama? – A starica joj odgovori: – Alaha mi, o, gospođo, ja sam vidjela mnogo raznog voća u gradu, te ću danas izvidjeti, pa ću ti odgovoriti. – I starica iziđe iz odaje careve kćeri, pa ode careviću, a on je dočeka s radošću, zagrli je i obradova se njenu dolasku i laknu mu pri srcu, jer je dugo očekivao da je ugleda. I starica ispriča mladiću sve što joj se dogodilo s carevom kćerkom, a reče mu i to da će careva kći sići u vrt toga i toga dana . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade sedamsto dvadeset osma noć, ona reče:

728. NOĆ

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je starica otišla careviću i da mu je ispričala što joj se dogodilo s carevom kćerkom, a rekla mu je i to da će ona sići u vrt toga i toga dana, pa ga je zapitala: – Jesi li učinio s čuvarom vrta ono što sam ti kazala i jesi li mu učinio kakvu ljubav? – Jesam – odgovori carević. – On je postao moj prijatelj i njegov put je i moj put, jer on ima na umu da mi u svemu tome iziđe u susret.

Potom carević ispriča starici što mu se dogodilo s vezirom i reče joj da je vezir naredio slikarima da naslikaju san koji je usnila careva kći, tako da se na slici vidi što je bilo s lovcem, mrežom i grabljivicom, a ona se obradova velikom radošću kad je čula te njegove riječi, te kaza: – Tako ti Alaha, neka tvoj vezir bude usred tvog srca: njegovi postupci odaju njegovu veliku pamet, jer ti je time pomogao da postigneš ono što želiš. Ustani odmah, dakle, o, dijete moje, pa siđi u kupatilo i obuci najraskošnije odijelo – ostaje nam još samo to

lukavstvo – a zatim otiđi vrtlaru, pa nastoj da te on nekako pusti da prenoćiš u vrtu – kad bi netko svu zemlju ispunio zlatom, on ga ne bi pustio da uđe u vrt. A kad budeš ušao u vrt, sakrij se tako da te ne mogu vidjeti oči, pa sjedi tako sakriven dok ne čuješ ove moje riječi: – O, ti što si u potaji milostiv, spasi nas od onoga što nam ulijeva strah! – A onda iziđi iz svoga skrovišta i pokaži svoju ljepotu i krasotu, pa se opet sakrij između drveća – tà tvoja ljepota može dovesti u zabunu i sam mjesec! A kad te careva kći Hajata-an-Nufus bude ugledala, njeno srce i njene udove ispunit će ljubav prema tebi, pa ćeš postići ono što hoćeš i želiš, a tvoje brige će nestati. – I mladić joj reče: – Slušam i pokoravam se! – pa izvadi kesu u kojoj bijaše hiljadu dinara, a starica je uze i ode.

Carević pak ode u kupatilo istoga časa i trenutka, pa se okupa i obuče jedno od najboljih odijela careva Hosroja, a zatim pripasa pojas i stavi u nj svakojako drago kamenje, a omota i turban izvezen srmom od dukatskog zlata i obrubljen biserjem i korundima. I obrazi mu se bijahu zarumenjeli, dok su mu oči bile kao u gazele. I mladić se njihao u hodu kao da je bio opijen, i bio je zaodjenut ljepotom i krasotom, i od njegova vitkoga stasa stidjele su se grane.

I carević stavi u njedra kesu u kojoj bijaše hiljadu dinara, pa ode u vrt, te zalupa na vrata, a vrtlar mu se odazva i otvori vrata, pa ga pozdravi najkićenijim pozdravom, jer je bio veoma radostan što ga je ugledao. I vrtlar vidje da je mladić namrgođen, te ga zapita što mu je, a on mu reče: – Znaj, o, djede, da me otac poštuje i da me se nikad nije dotakao rukom do današnjega dana. I dogodilo mi se da povedem razgovor s njim, a on me je izgrdio i udario me po licu i izudarao me štapom, pa me je otjerao, a ja nemam nijednog prijatelja, te sam se pobojao zle sudbine, jer roditeljski gnjev nije mala stvar, kao što znaš. I došao sam tebi, o, čiko – moj otac je obaviješten o tebi – jer hoću da budeš tako dobar da mi dopustiš da ostanem u vrtu do kraja dana, ili da prenoćim u njemu, dok Alah ne zagladi ono što je bilo između mene i moga oca.

Kad je čuo te mladićeve riječi, vrtlar osjeti da mu je žao što se mladiću to dogodilo s ocem, te mu reče: – O, gospodaru, hoćeš li mi dopustiti da odem tvome ocu, pa da vas izmirim? – ali mladić reče: – O, djede, znaj da moj otac ima nezgodnu narav, pa ako mu budeš što rekao o mirenju dok je obuzet vatrom gnjeva, on ti se neće ni okrenuti. – Slušam i pokoravam se! – reče vrtlar. – Onda hajde sa mnom mojoj kući, o, gospodaru: metnut ću te za ovu noć u postelju između svoje žene i svoje djece, a nitko nas za to neće osuditi. – O, djede, kad sam gnjevan, ja uvijek ostajem sam – odgovori carević, a vrtlar mu reče: – Teško mi je da te ostavim da spavaš sam u vrtu, kad imam svoju kuću. – O, djede, ja to činim s namjerom da me mine gnjev koji me je obuzeo, a znam da će mi otac to oprostiti i da će mu se srce smilovati na mene – reče carević. – Kad se to već ne može izbjeći – kaza vrtlar – ja ću ti donijeti postelju, da u njoj spavaš, a donijet ću ti i pokrivač, da se njime pokriješ. – O, djede, to neće biti loše – odgovori carević, te starac ustade, pa otvori vrata i donese mu postelju i pokrivač (a nije znao da će careva kći sići u vrt).

Eto šta je bilo s carevićem. Što se pak tiče dadilje, ona ode carevoj kćeri, pa joj reče da je voće sazrelo na drveću, a djevojka joj kaza: – O, dado, hajde da siđemo sutra u vrt, pa da se prošetamo po njemu, ako ushtije veliki Alah. Pošalji nekoga čuvaru i javi mu da ćemo sutra biti u njegovu vrtu. – I starica posla po nekome poruku vrtlaru da će sutradan careva kći biti u njegovu vrtu i reče mu da toga dana ne ostavi u njemu ljude koji ga zalijevaju i radnike, a da ne pusti u nj nijedno stvorenje velikog Alaha. I starac dobi tu obavijest, te dovede u red vode, a zatim se sastane s carevićem, pa mu reče: – Careva kći je vlasnica ovoga vrta, a ti ćeš mi oprostiti, o, gospodaru, jer je ovo mjesto tvoje mjesto, pošto ja živim samo od tvoje milosti, ali sad nemam kud. Izvještavam te da će careva kći Hajata-an-Nufus sići u vrt sutra, na početku dana, a ona mi je naredila da ne dam nikome da je vidi u vrtu. I ja hoću da budeš tako dobar pa da danas iziđeš iz vrta; careva kći će provesti ovdje samo današnji dan, do podnevnoga doba, a potom će vrt opet biti tvoj mjesecima, vjekovima i godinama. – O, djede – reče carević – da te nije snašlo neko zlo zbog nas? – A vrtlar uzviknu: – Nije, Alaha mi, o, gospodaru, jer si mi ti uvijek iskazivao poštovanje! – I onda mladić kaza: – Kad je tako, od nas će te snalaziti samo ono što je dobro. Ja ću se tako sakriti u ovome vrtu da me nitko neće vidjeti dok careva kći ne bude otišla u svoj dvor. – O, gospodaru – reče vrtlar – ona će mi odsjeći glavu ako ugleda sjenku kojeg stvorenja velikog Alaha...

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade sedamsto dvadeset deveta noć, ona reče:

729. NOĆ

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je starac rekao mladiću: – Careva kći će mi odsjeći glavu ako ugleda sjenku nekog čovjeka – a da mu je mladić kazao: – Ja nipošto neću dopustiti da me tko vidi. Nema sumnje da ti nemaš dovoljno novaca za izdržavanje svoje obitelji. – I carević pruži ruku, pa uze kesu i izvadi iz nje pet stotina dinara, a zatim reče starcu: – Uzmi ovo zlato, pa ga troši na svoju rodbinu, ne bi li ti se smirilo srce od brige koju ti ona zadaje. – I starac pogleda u zlato, a duša postade ništavna za nj, te ponovi careviću da se ne pojavljuje u vrtu, ali ga ostavi da sjedi u njemu, i eto što je bilo s vrtlarom i carevim sinom.

Što se pak tiče careve kćeri, njoj su došle njene sluge čim je nastalo jutro narednoga dana, a ona im je naredila da otvore tajna vrata prema vrtu u kojem se nalazio dvor, pa je obukla carsku haljinu ukrašenu biserjem, korundima i skupocjenim nakitom, dok je ispod haljine obukla tananu košulju ukrašenu korundima, a ispod svega toga bijaše ono što jezik nije u stanju opisati, od čega se zbunjuje duša i što ulijeva toliku ljubav ljudima da i kukavica može postati hrabar čovjek. A na glavi je imala vijenac od dukatskog zlata, ukrašen biserjem i dragim kamenjem, i išla je u cipelama od dukatskog zlata, koje bijahu ukrašene dragim kamenjem i metalima. I ona položi ruku na staričino rame, naredivši joj da je izvedu na tajna vrata, a starica odjednom pogleda u vrt, pa vidje da je on pun slugu i robinja i da svi oni jedu voće i mute vodu u olucima,

želeći da toga dana uživaju u igri i šetnji. I onda starica reče carevoj kćeri: – Ti si veoma pametna i sasvim razborita, pa znaš da ti u vrtu nisu potrebne ove sluge. Da si izišla iz dvora svoga oca, moglo bi se misliti, razumije se, da su oni došli s tobom iz počasti, ali ti ulaziš u vrt na tajna vrata, o, gospođo, kako te ne bi vidjelo nijedno stvorenje velikog Alaha. – U pravu si, o, dado. A što sad da radimo? – zapita careva kći, a starica joj kaza: – Naredi slugama da se vrate – ja ti to kažem stoga što poštujem cara. – I careva kći naredi slugama da se vrate, a dadilja joj reče: – Ostalo je još nekoliko slugu koji hoće da zagade zemlju; reci i njima da odu, a ostavi uza se samo dvije robinje, kako bismo se mogli proveseliti s njima. – I starica vidje da se razveselilo srce careve kćeri i da vrijeme za nju nije oblačno, te joj reče: – A sad ćemo se lijepo prošetati. Hajdemo u vrt!

I careva kći ustade, pa položi ruku na dadiljino rame i iziđe na tajna vrata, a njene robinje išle su ispred nje. I careva kći se smijala robinjama, idući za njima i njišući se u svojim haljinama, a dadilja je išla ispred careve kćeri, pokazujući joj drveće i dajući joj voće s voćaka. I careva kći je prelazila s jednoga mjesta na drugo i išla tako sve dotle dok nije došla do dvora, a onda pogleda u nj i vidje da je obnovljen, te uzviknu: – O, dado, zar ne vidiš da su popravljeni stupovi i da su zidovi okrečeni? – Alaha mi, o, gospođo – reče dadilja – ja sam čula da se govori o tome kako je vrtlar tobože uzeo tkaninu od nekih trgovaca, pa ju je prodao, a za dobiveni novac je kupio opeka, gašenog kreča, sadre, kamenja i ostale građe, te sam ga zapitala što je učinio s tim, a on mi je rekao: – Popravio sam dvor, jer je bio zapušten. – A zatim mi je starac rekao: – Trgovci su zatražili da im vratim ono što sam im dužan, a ja sam im rekao: – Careva kći će sići u vrt, pa će vidjeti da je dvor popravljen i to će joj se svidjeti. A kad careva kći bude došla u vrt, ja ću uzeti od nje svoju plaću, pa ću vratiti dug trgovcima i dat ću im sve što im pripada. – I ja ga zapitah: – Što te je potaklo na to? – a on mi reče: – Vidio sam da je dvor ruševan, da su porušeni dvorski stupovi i da je opala žbuka sa zidova, a nije bilo nijednog darežljivog čovjeka da ga popravi. I onda sam pozajmio novac i sâm se zadužio, pa sam ga popravio, a nadam se da će careva kći uničiti ono što je dostojno nje. – I ja mu rekoh: – Careva kći je sušta dobrota, te će ti ona to nadoknaditi – a on je učinio sve to želeći samo da ti budeš milostiva prema njemu. – Alaha mi – uzviknu careva kći – on je popravio dvor zato što je plemenit, i time je učinio ono što čine plemeniti ljudi! Pozovi mi rizničarku! – I dadilja pozva rizničarku, te ona odmah dođe, a careva kći joj naredi da dâ vrtlaru dvije hiljade dinara. I starica posla jednog čovjeka vrtlaru, a taj čovjek ode starcu i reče mu: – Treba da izvršiš zapovijed careve kćeri.

A vrtlar je čuo te poslanikove riječi, te mu zaklecaše koljena i izdade ga snaga, pa kaza u sebi: – Careva kći je bez sumnje ugledala mladića, te će ovaj dan biti najkobniji dan za mene. – I on iziđe iz vrta, pa ode kući da o tome obavijesti svoju ženu i svoju djecu, da napiše oporuku i da se oprosti s njima, a oni ga počeše oplakivati. I on ode, pa se zaustavi pred carevom kćeri, a lice mu bijaše kao šafran, te zamalo što nije pao koliko je bio dug. I starica primi-

jeti to, te mu priteče u pomoć riječima i kaza mu: – O, starče, ljubi zemlju, zahvali se velikom Alahu i pomoli se Alahu za carevu kćerku. Ja sam je obavijestila o onome što si učinio i kazala sam joj da si ti popravio dvor, a ona se obradovala i poklonila ti dvije hiljade dinara. Uzmi novac od rizničarke, pa se pomoli Alahu za carevu kćerku i poljubi zemlju pred njom, a zatim idi svojim putem. – I vrtlar sasluša dadiljine riječi, pa uzme dvije hiljade dinara i poljubi zemlju između ruku careve kćeri, poželjevši joj svako dobro, a zatim ode kući. I njegovi rođaci se obradovaše i poželješe svako dobro onome koji bijaše uzrok svemu tome...

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade noć kojom se puni sedamsto trideset noći, ona reče:

730. NOĆ – Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je stari vrtlar uzeo dvije hiljade dinara od careve kćeri i da se vratio kući, a da su se njegovi rođaci obradovali i da su poželjeli svako dobro onome koji je bio uzrok svemu tome, i eto što je bilo s njima.

Što se pak tiče starice, ona reče: – O, gospođo, sada je ovo mjesto lijepo, a ja nikad nisam vidjela čistijeg kreča od ovoga ni bolje boje od ove. De da vidimo da li je vrtlar popravio dvor i izvana i iznutra, ili ga je samo izvana obložio žbukom, a unutra je ostala čađ. – I dadilja uđe u dvor, a za njom uđe i careva kći, pa vidješe da je dvor iznutra išaran i ukrašen veoma lijepim slikama.

I careva kći pogleda na desnu i lijevu stranu, pa dođe do sredine trijema, a onda pogleda u dvor i dugo ga gledaše, te dadilji bijaše jasno da su njene oči zapazile sliku njenoga sna. I dadilja pozva obje robinje, ne bi li ih tako spriječila da dalje odvedu carevu kćerku, a careva kći vidje sliku svoga sna, pa se s čuđenjem obrati starici, udarajući rukom o ruku, i reče: – O, dado, hodi da vidiš jednu čudnu stvar koja bi mogla biti pouka onima koji se uče, da je ispisana iglama u uglovima očiju. – A što je to, o, gospođo? – zapita starica, a careva kći joj reče: – Otiđi na sredinu trijema, pa pogledaj, a potom mi reci što si vidjela.

I starica uđe u trijem, pa se zagleda u sliku sna, a zatim iziđe, čudeći se, i uzviknu: – Alaha mi, o, gospođo, ja sam na toj slici vidjela vrt, lovca, mreže i sve ono što si ti usnila; a mužjak je naišao na veliku smetnju kad je ono odletio, pa se zato nije vratio da oslobodi svoju ženku iz lovačke mreže. Vidjela sam ga u pandžama jedne grabljivice, koja ga je ubila, pa mu je ispila krv, iskidala meso i pojela ga, te se on zbog toga zadržao, o, gospođo, i nije se mogao vratiti da oslobodi svoju ženku iz mreže. Ali je čudo to, o, gospođo, što je taj san naslikan bojama, a ti ne bi bila kadra da ga naslikaš, kad bi to zaželjela. Alaha mi, to je tako čudna stvar da je valja zapisati u životopis! Ali je moguće, o, gospođo, da su anđeli, čuvari Adamovih sinova, saznali da smo se ogriješile o njega i time što smo ga korile kad se on nije vratio, pa su nam podnijeli dokaz i pokazali nam čime se mužjak može opravdati. Vidjela sam ga ovoga časa ubijenog, u pandžama grabljivice. – O, dado – reče careva kći

– to je ptica koju je snašlo ono što joj je bilo suđeno, a mi smo se ogriješile o nju. – O, gospođo, parničari se susreću između ruku velikog Alaha – odgovori starica. – Mi smo vidjele što je uistinu bilo, pa nam je sad jasno čime se može opravdati mužjak. Da u nj nije zarila svoje pandže ona grabljivica koja ga je ubila i ispila mu krv i pojela ga, on se ne bi zadržao, već bi se vratio svojoj ženki. A on se, naprotiv, vratio da je oslobodi iz mreže, ali se smrt ne može otkloniti nikakvim lukavstvom. A Adamov sin je još odaniji: on će umirati od gladi, a nahranit će svoju ženu; svući će se, pa će obući svoju ženu; razgnjevit će svoje rođake, a njoj će ugađati; neće poslušati svoje roditelje i neće im činiti po volji, a ženi će sve dati. Ona zna njegove tajne i skrivene misli i ne može se s njim rastati ni za trenutak, a kad bi on otišao nekud da provede jednu noć, njene oči ne bi zaspale. Njoj nitko nije draži od njega, te joj je više stalo do njega nego do roditelja, a kad legnu spavati, oni se grle, pa muž meće svoju ruku pod ženinu glavu, a ona meće svoju pod njegovu glavu, kao što je rekao pjesnik:

Ruku podmetnuh, mjesto jastuka, pa spavah s njom,
A noći rekoh: – Duga budi, mjesečina je sad!

O noći! Takvu noć Alah još stvorio nije,
Sa slašću počela je, a s tugom završila se.

A poslije toga muž ljubi ženu, a žena ljubi muža. Između jednoga cara i njegove žene dogodilo se i to, među ostalim, da se ona razboljela i da je umrla, a on se živ sahranio s njom, pristavši da pođe u smrt iz ljubavi prema ženi i velike odanosti koja je postojala među njima. To isto dogodilo se i s jednim carem koji se razbolio i umro, te su ga htjeli sahraniti, a onda je njegova žena rekla rođacima: – Sahranite i mene živu s njim, a ako to ne učinite, ja ću se ubiti, pa će vas gristi savjest. – I rođaci vidješe da ona neće odustati od toga, te je ostaviše, a ona se baci u grob svoga muža, obuzeta velikom ljubavlju prema njemu i velikom žalošću za njim.

I starica je dotle pričala carevoj kćeri povijesti o muškarcima i ženama dok iz djevojčina srca ne iščeznu mržnja na muškarce, a kad vidje da se u njezinu srcu ponovo pojavila ljubav prema muškarcima, ona joj reče: – Sad je vrijeme da se prošetamo po vrtu. – I njih dvije iziđoše iz dvora, pa se počeše šetati između drveća, a carević onda pogleda i pogled mu pade na carevu kćerku, te tako vidje njeno obličje, i njen vitki stas, i njene ružičaste obraze, crne oči, veliku otmjenost, blistavu ljepotu i potpuno savršenstvo, pa mu sve to zanese um, te mu pogled bijaše prikovan za nju, a od ljubavi izgubi zdrav razum. I obuze ga prekomjerna strast, te mu se udovi predadoše služenju carevoj kćeri, a u njemu se rasplamti vatra strasti. I carević pade na zemlju onesviješten, a kad je došao k sebi, vidje da je careve kćeri nestalo ispred njegovih očiju, jer se ona sakrila od njega iza drveća . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade sedamsto trideset prva noć, ona reče:

731. NOĆ – Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je carević Ardešir vidio djevojku, pa se onesvijestio od velike ljubavi koja ga je obuzela, a kad je došao k sebi, on vidje da je careve kćeri nestalo ispred njegovih očiju, jer se ona bijaše sakrila između drveća. I onda mladić uzdahnu iz dubine srca, pa izgovori ove stihove:

Kad mi je pogled pao na djevu ljepšu od svih,
Kidalo mi se srce od strasti prevelike.

I strast me obori tad, te ja na zemlju padoh,
A djeva, kći careva, nije ni znala za to.

Zaljubljeno srce ona zanosi kad se nagne,
Alaha ti, smiluj mi se i požali me!

Za skoro zbliženje s njom, gospode, molim ti se,
Usreći dušu moju prije no što u grob legnem!

I deset poljubaca po deset puta da joj
Usnama iznurenoga u obraz jednom dam!

I starica je dotle vodila carevu kćerku po vrtu dok je nije dovela do onoga mjesta gdje je bio carević, a onda odjednom reče: – O, ti što si milostiv u potaji, spasi nas onoga što nam zadaje strah! – I carević iziđe iz svoga skrovišta čim je čuo taj znak, pa se načini zadovoljan sobom i ohol i poče hodati između drveća, zbunjujući grane svojim stasom. I njegovo čelo bijaše omeđeno graškama znoja, a obrazi mu bijahu rumeni kao zora – neka je slava velikom Alahu koji ga je stvorio! I djevojka baci pogled na mladića, a kad ga ugleda, zagleda se u nj dugo i netremice, pa vidje da je lijep i krasan i da ima vitak stas, i oči kao u gazele, i stas od kojeg se stide vrbove grane. I carević joj zanese um i ote razum, pogodivši je u srce strijelama svojih očiju, te ona zapita staricu: – O, dado, otkud nam je došao ovaj mladić divnoga lika? – Gdje je on, o, gospođo? – zapita starica, a careva kći joj odgovori: – Eno ga, blizu nas, između drveća. – I starica se poče osvrtati na desnu i lijevu stranu, kao da ništa ne zna o njemu, pa zapita: – A tko je pokazao tome mladiću put koji vodi u ovaj vrt? – I Hajata-an-Nufus uzviknu: – O, kad bi nam netko mogao što reći o tome mladiću! Neka je slava onome tko je stvorio muškarce! Da li ga ti poznaješ, o, dado? – O, gospođo, to je onaj mladić koji ti je slao poslanice po meni – reče starica. I careva kći uzviknu (a bješe utonula u more ljubavi i sva obuzeta vatrom strasti i zanosa): – O, dado, kako je divan taj mladić! Doista, on lijepo izgleda, a ja mislim da na zemljinu licu nitko nije ljepši od njega. – I starica vidje da je carevu kćerku obuzela ljubav prema mladiću, te joj kaza: – Zar ti nisam govorila da je to lijep mladić svijetloga lika? – a careva kći joj reče: – O, dado, carska djeca ne znaju kakav je zemaljski život niti znaju kakvi su oni koji žive na zemlji, jer ni s kim ne dolaze u dodir, a ništa ne uzimaju niti daju. O, dado, kako da dospijem do njega i kakvim lukavstvom da se poslužim pa da mu okrenem lice, i što da mu kažem, i što će on meni reći? – A kakvim se lukavstvom sad mogu poslužiti? – odgovori starica. – Ne znam

kako da se snađem u svemu tome zbog tebe. – O, dado – uzviknu careva kći – znaj da ću samo ja umrijeti od strasti, i nitko više! Uvjerena sam da ću umrijeti ovoga časa, sve me je to snašlo zbog ljubavne vatre.

I starica ču djevojčine riječi i vidje da je ona strasno zavoljela mladića, te joj reče: – O, gospođo, što se tiče njega, on ti nikako nije mogao doći, a tebi se može oprostiti što mu nisi otišla, jer si mlada. Ali hajde sa mnom, pa ću ja ići ispred tebe dok ne dođeš do njega, a onda ću zapodjenuti razgovor s njim, te se nećeš imati čega stidjeti, i tako ćete se sprijateljiti za tili čas. – Hajde ispred mene – ne može se otkloniti ono što je sudio Alah – reče careva kći, pa dadilja pođe s njom, te tako dođoše do carevića koji je sjedio, a bio je sličan mjesecu o uštapu. A kad mu priđoše, starica mu reče: – Pogledaj, o, mladiću, tko ti je došao – ovo je kći cara vremena Hajata-an-Nufus. Znaj da je cijeniš i budi svjestan toga da je ona pošla amo i došla ti. Ustani iz poštovanja prema njoj, pa stoj pred njom. – I carević skoči na noge istoga časa i trenutka, a pogled mu se sukobi s njenim pogledom, te se oboje opiše bez vina, jer carevića obuze još veća ljubav prema njoj i još veća strast za njom. I careva kći raširi ruke, a raširi ih i mladić, pa se zagrliše, obuzeti najvećom čežnjom, a zatim se onesvijestiše i padoše na zemlju. I oboje ostadoše dugo onesviješteni, a starica se poboja da se ne osramote, te ih unese u dvor, pa sjedne ispred dvorskih vrata i reče robinjama: – Iskoristite to i šetajte se – careva kći spava – te robinje opet odoše u šetnju. A dvoje zaljubljenih dođoše k sebi i vidješe da se nalaze u dvoru, pa mladić reče carevoj kćeri: – Tako ti Alaha, o, gospodarice ljepoticâ – da li spavamo ili su ovo samo puki snovi? A zatim se zagrliše i opiše bez vina, pa se počeše jadati jedno drugome na strast koja ih je morila, a mladić izgovori ove stihove:

Na licu se njenome sad sunce sjajno rađa,
  I zora rumena blista na obrazima joj.

A kad se javi i kad lice pokaže svoje,
  Na nebu zbunjene zvijezde skrivaju se od nje.

I čim se osmijeha njenog zraci pojave,
  Blistava svjetlost jutarnja mrak odagnat će.

A naumi li kadgod da vitki povije stas,
  Olistale vrbove grane ljubomorne bit će.

Zadovoljan ja sam kad je vidjeti samo mogu,
  Gospode ljudi i zore, čuvaj i spasi nju!

Dio ljepote svoje ona je mjesecu dala,
  A sunce nije moglo da na nju naliči bar.

Gdje sunce može naći slabine tako meke?
  Gdje mjesec može naći vanjštinu i narav njenu?

Tko me koriti može što me obuze ljubav,
  Te se čas dijelim u njoj a čas nedjeljiv bivam?

Srce mi obuze ona čim pogled na nju bacih,
  Tâ srce zaljubljeno što bi zaštitit' moglo?

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade sedamsto trideset druga noć, ona reče:

732. NOĆ

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je carević izgovorio te stihove, a da ga je onda careva kći pritisnula na svoje grudi i poljubila u usta i između očiju. I mladić se povrati, pa joj se poče jadati na veliku strast koju osjećaše, na ljubav koja ga je morila, na svoju veliku čežnju i uzbuđenje, a i na sve ono što mu se bješe dogodilo zbog surovosti njenoga srca. I careva kći sasluša mladićeve riječi, pa mu poče ljubiti ruke i noge, a zatim skine veo s glave, te na zemlju pade mrak, a nad njom zasja mjesec. – O, dragi, o, najveća moja željo – ne bilo dana rastanka i ne dao Alah da nam se oni opet vrate! – reče careva kći, pa se zagrliše i počeše oboje plakati, a zatim djevojka izgovori ove stihove:

O, ti što zbunjuješ i mjesec i sunce,
Odlikama divnim ubio si mene.

Oštrim mačem oka pogodio si me,
A od oštrog mača kako pobjeć' mogu?

Iz luka obrva strijelom si me vatre
I strasti u samo srce pogodio.

Raj voća rumenog obrazi mi nude,
Pa kako to voće da ne berem sada?

Sa tvoga vitkog stasa, kô sa cvjetne grane,
Mora kidat' voće onaj koji voli.

Odvuče me silom, a san mi oduze,
Te sad za stid ne znam u ljubavi svojoj.

Neka ti svjetlošću Alah sad pomogne
Približiv daljinu, čas rastanka našeg!

Tȁ čuj, sažali se na srce što pati
I što sa visine tvoju pomoć traži!

A kad djevojka izgovori te stihove, ljubav je preplavi, te se izbezumi i poče plakati, lijući grozne suze. I ona sažeže mladićevo srce, te on postade zarobljenik svoje ljubavi prema njoj i izbezumi se, pa joj priđe i poče joj ljubiti ruke, plačući groznim plačem.

I oni su tako neprestano upućivali prijekore jedno drugome, razgovarali i izgovarali stihove, dok se ne razliježe poziv na predvečernju molitvu, a među njima se ne zbi ništa drugo. I onda se spremiše da pođu, pa careva kći reče mladiću: – O, svjetlosti moga oka i posljednji uzdisaju moga srca, vrijeme je da se rastanemo, a kad ćemo se opet sastati? – A mladić uzviknu proboden strijelama njenih riječi: – Alaha mi, ja ne volim ni da mi spominješ rastanak! – A zatim careva kći iziđe iz dvora, te Ardešir pogleda u nju i vidje da ona tako jeca da bi se od njenih jecaja i kamen mogao otopiti, a da pri tom i plače, lijući suze, koje su tekle kao kiša. I zaljubljeni mladić utonu u more nesreće, te izgovori ove stihove:

Željo srca moga, sve više te volim,
A kakvim lukavstvom sad da se poslužim?

Lice je tvoje nalik na jutro što sviće,
A kovrče na mrak noći podsjećaju.

Stas ti je kô grana koja se povija
Kad sjeverac puhne i kad je zanjiše.

A oči su tvoje kô oči gazele
Kad dostojni ljudi pogledaju u njih.

Stas ti je iznuren od zadnjice teške,
Tâ teška je ona, a stas lak veoma.

Vino s tvojih usta najslađe je piće:
Čisto je i svježe, na mošus miriše.

Gazelo s pustare, tugovati nemoj,
A tvoj lik nek' mi se podatno u snu javi!

I careva kći se vrati kad je čula te riječi pohvale, pa zagrli mladića, i srce joj bješe vruće, jer se u njemu razbuktala vatra zbog rastanka, a tu vatru su mogli ugasiti samo poljupci i zagrljaji. I djevojka kaza: – Netko je izrekao poznatu poslovicu: – Bolje je trpjeti bez dragoga nego izgubiti ga. Ja ću svakako smisliti kako da se sastanemo. – A zatim se djevojka oprosti s mladićem, pa ode, ne znajući gdje da stane nogom od prevelike ljubavi, i tako je išla sve dotle dok se nije našla u svojoj sobi.

Što se pak tiče mladića, njega je morila sve veća čežnja, a bio je i sve bezumniji, te ga je napustio san. A careva kći nije htjela ništa okusiti, jer ju je izdalo strpljenje, a već je i malaksala u svojoj ustrajnosti. I ona pozva dadilju čim je nastalo jutro, a dadilja dođe i vidje da se careva kći promijenila. – Ne pitaj me što mi je: sve što mi se dogodilo djelo je tvojih ruku – reče careva kći, a potom zapita: – Gdje je onaj koji mi je drag srcu? – O, gospođo – reče joj starica – a kad se on rastao s tobom? Zar nije proveo s tobom više od jedne noći? – A zar ja mogu podnijeti i jedan trenutak bez njega! – uzviknu careva kći. – Ustani, pa smisli neko lukavstvo i što prije me sastavi s njim, jer tek što nisam ispustila dušu od tuge. – Strpi se još malo, o, gospođo, dok za vas ne smislim nešto tako vješto da se tome nitko ne može dosjetiti – reče dadilja, a careva kći uzviknu: – Tako mi velikog Alaha, ako mi ga ne dovedeš danas, ja ću to svakako reći caru, a kazat ću mu i to da si me ti pokvarila, pa će ti on smaknuti glavu! – Molim te da se strpiš Alaha radi, jer je to opasna stvar – reče starica, koja se dotle ponižavala pred carevom kćerkom dok je nije nagovorila da se strpi tri dana. A potom careva kći reče starici: – O, dado, za mene su ta tri dana kao tri godine. Ako prođe i četvrti dan, a ti mi ga ne dovedeš, ja ću se postarati da te ubijem.

I dadilja iziđe iz odaje careve kćeri, pa ode kući, a kad nastade jutro četvrtog dana, ona pozva sve sobarice iz grada, pa zatraži od njih najboljega rumenila, kako bi mogla narumeniti i udesiti nevinu djevojku, a one joj doniješe rumenila najbolje vrste.

Zatim starica pozva mladića, te on dođe, a ona onda otvori jedan kovčeg i izvadi iz njega zavežljaj u kome bijaše ženska haljina koja je vrijedila pet hiljada dinara, pa izvadi i povezaču koja bijaše obrubljena svakojakim dragim kamenjem. I starica reče mladiću: – O, dijete moje, hoćeš li se sastati s Hajatom-an-Nufus? – a on joj odgovori: – Hoću. – I starica uze štipaljčice, pa iščupa careviću dlake na licu i namaza ga rastokom, a zatim ga svuče, pa mu išara ruke od nokata do ramena, a išara mu i noge od stopala do bedara, i tako mu išara cijelo tijelo, a te šare bijahu slične šarama na mramornim pločama. A poslije kraćeg vremena starica okupa i očisti mladića, pa mu donese košulju i donje rublje, a zatim mu obuče carsku haljinu, sveza mu povezaču i stavi veo, učeći ga kako da ide i govoreći mu: – Pružaj lijevu nogu, a zadržavaj desnu – te mladić učini to po njenom naređenju i tako pođe ispred nje, a bijaše sličan huriji koja je izišla iz raja. I starica mu reče: – Okrijepi svoje srce – ideš u carev dvor, a pred dvorskim vratima će svakako biti vojnici i sluge, pa ako se uplašiš od njih ili ako te obuzme strah, oni će te početi zagledati, pa će te lako prepoznati, a onda će nas snaći zlo i propast će nam naum. A ako nemaš snage za to, reci mi. – Ne bojim se toga; umiri svoju dušu, dakle, i osvježi oči – odgovori joj carević. – I starica iziđe iz kuće, idući ispred njega, pa tako oboje dođoše do dvorskih vrata, pred kojima bješe mnogo eunuha. I onda se starica okrene mladiću, da vidi da li ga je obuzeo strah, ali vidje da je on onakav kakav je i bio i da se nije promijenio. A kad je starica prišla dvorskim vratima, glavni eunuh pogleda u nju i prepozna je, a vidje da za njom ide i jedna djevojka koju čovjek ne bi mogao opisati a da mu se um ne pomuti, te reče u sebi: – Što se tiče starice, to je dadilja, a što se tiče djevojke koja ide s njom, u našoj zemlji nema nijedne koja bi joj bila slična po izgledu i koja bi se mogla usporediti s njom po ljepoti i otmjenosti, osim ako to ne bi bila careva kći Hajata-an-Nufus. Da mi je znati kako je izišla na put! De da vidim da li je izišla iz dvora s carevim odobrenjem ili bez njegova odobrenja! – I eunuh skoči na noge, pa pođe da razjasni to, a za njim pođoše oko trideset eunuha. I starica se izbezumi kad vidje tolike eunuhe, te uzviknu: – Doista, mi pripadamo Alahu i njemu se vraćamo! Nema sumnje da će nam propasti duše . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade sedamsto trideset treća noć, ona reče:

733. NOĆ

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je starica vidjela kako joj se približavaju glavni eunuh i njegove sluge i da ju je onda obuzeo strah, te je uzviknula: – Nema moći ni sile do u Alaha! Doista, mi pripadamo Alahu i njemu se vraćamo! Nema sumnje da će nam duše propasti ovoga časa! – I glavnog eunuha obuze strah kad je čuo te staričine riječi, jer mu bijaše poznata jarost careve kćeri, a znao je i to da je njen otac pod njenom vlašću. – Možda je car naredio dadilji da povede sa sobom njegovu kćerku radi svršavanja nekoga posla, pa neće da se to zna – reče eunuh u sebi. – Ako joj se usprotivim, uzet će me na zub, pa će reći: – Ovaj eunuh se isprriječio ispred mene, ne bi li tako saznao nešto o meni – pa će se postarati da me ubije. To mi nije potrebno.

– I glavni eunuh se vrati, a vratiše se i trideset eunuha, pa svi odoše k dvorskim vratima i otjeraše ljude koji se bijahu okupili oko njih. I onda starica uđe i pozdravi ih klimnuvši glavom, a trideset eunuha poustajaše iz poštovanja prema njoj i uzvratiše joj pozdrav. I starica uđe u dvor, a za njom uđe i carević, pa oboje počeše ulaziti na razna vrata i tako prođoše kroz sve odaje, a zaklanjaše ih onaj koji zaklanja dok napokon ne dođoše do sedmih vrata, a na ta se vrata ulazilo u najveći dvor, gdje bijaše carsko prijestolje, pa se na njih moglo ući i u sobe u kojima su živjele naložnice, u haremske odaje i u dvor careve kćeri.

A kad su došli do tih vrata, starica se zaustavi, pa reče: – O, dijete moje, eto, došli smo amo, hvala budi onome koji nas je doveo na ovo mjesto! O, dijete moje, s nama se ne možeš sastati prije no što nastane noć, jer je noć zaklon za one koji se boje. – Pravo veliš; kakvim lukavstvom da se sad poslužimo? – zapita carević, a starica mu reče: – Sakrij se u ono tamno mjesto. – I carević siđe u bunar, a starica ode na drugo mjesto, ostavivši mladića, te on tako ostade u bunaru, dok dan ne dođe izmaku. A onda se starica vrati mladiću, pa ga izvadi iz bunara, a zatim oboje uđoše na dvorska vrata i počeše ulaziti na druga vrata dok tako ne dođoše do sobe Hajate-an-Nufus. I dadilja zalupa u vrata, a iz sobe iziđe jedna mala robinja, pa zapita: – Tko je pred vratima? – a dadilja joj odgovori: – Ja! – I onda se robinja vrati i zamoli svoju gospođu da dopusti dadilji da uđe, a careva kći joj reče: – Otvori vrata, pa pusti i nju i onoga tko je s njom – te tako oboje uđoše. A kad uđoše u sobu, dadilja se okrene Hajati-an-Nufus i vidje da je ona već raspremila sobu, porazmjestila svjetiljke, pokrila klupice i trijemove ćilimima, stavila jastuke, i zapalila svijeće u zlatnim i srebrnim svijećnjacima. I djevojka postavi stol i stavi na nj voća i poslastica, pa zapali mošus, aloje i ambre, i sjedne između svijeća i svjetiljki, a lice joj bijaše svjetlije od njihove svjetlosti. I djevojka ugleda dadilju, pa je zapita: – O, dado, gdje je onaj koji mi je drag srcu? – a starica joj odgovori: – O, gospođo, nisam se sastajala s njim niti mi je kad pogled pao na nj, ali sam ti dovela njegovu sestru po ocu i majci. – Jesi li ti bjesomučna? Što će meni njegova sestra! Zar čovjek vezuje ruku kad ga boli glava! – uzviknu careva kći, a dadilja joj odgovori: – Ne, Alaha mi, o, gospođo, ali pogledaj u nju, pa ako ti se bude svidjela, neka ostane kod tebe. – I starica skine veo s mladićeva lica, a careva kći ga prepozna, pa skoči na noge i pritisnu ga na svoje grudi, te i Ardešir pritisnu nju na svoje grudi, a zatim oboje padoše na zemlju onesviješteni i dugo su ležali na njoj. A onda ih dadilja poškropi ružinom vodicom, te dođoše k sebi, pa careva kći poljubi mladića u usta više od hiljadu puta, te izgovori ove stihove:

Tamna noć bijaše kad moj dragi dođe,
A ja s poštovanjem stajah dok ne sjede on.

I tada mu rekoh: – Bojah se, al' ljubav
Ti mi noću dođe, ne bojeć' se straže!

A on odgovori: – Bojah se, al' ljubav
Uzet će mi dušu i posljednji dah.

Zagrljeni zatim ležasmo sat cio,
Sigurni, jer straža ne bijaše strašna.

Pa ustasmo, ružno ne učiniv ništa,
I odjeću čistu otresosmo svoju.

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade sedamsto trideset četvrta noć, ona reče:

734. NOĆ – Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je dragan Hajate-an-Nufus ušao u njen dvor i da su se onda zagrlili, a zatim je careva kći izgovorila prikladne stihove i uzviknula: – Je li istina da si ti u mome dvoru, da razgovaraš sa mnom i da si mi prijatelj? – A zatim ih obuze još veća ljubav i djevojku poče toliko moriti uzbuđenje da joj zamalo um ne izletje iz glave, te izgovori ove stihove:

Dragi, od duše draži, po tamnoj noći dođe,
A ja ga čekah tada u urečeni sat.

I strah obuze srce, jer čuh kako on rida,
Te rekoh: — Dragane moj, nek si mi dobro došao!

I lice mu poljubih drago hiljadu puta,
Grleć' ga često, mada plaštem ogrnut bješe.

I rekoh zatim: — Dragi, postigoh sve što željah,
Neka je Alahu hvala što želju ispuni našu!

I te najljepše noći spavasmo po svojoj volji
Dok jutro ne odagna svjetlošću noćnu tamu.

A kad nastade jutro, careva kći odvede carevića u jednu od svojih soba, i on joj više nije dolazio dok nije nastala noć, a onda ga ona odvede u svoju sobu, pa sjedoše i počeše razgovarati. – Hoću da se vratim u svoju zemlju – reče carević – jer hoću da obavijestim svoga oca o tebi, kako bi on mogao poslati svoga vezira da te zaprosi od tvoga oca. – O, dragi – reče mu careva kći – bojim se da se ne povedeš za vlašću kad budeš otišao u svoju zemlju i da ne zaboraviš svoju ljubav prema meni, ili da tvoj otac ne pristane na ono što mu budeš rekao, a onda ću umrijeti i svemu će biti kraj. Bolje će biti da ostaneš sa mnom, u mojim rukama, pa da gledaš u moje lice i da ja gledam u tvoje lice dok ne smislim kako da iziđemo iz dvora oboje, i ja i ti, a onda ćemo iste noći otići u tvoju zemlju. Ja sam već izgubila svaku nadu i ne računam više na svoje rođake. – I Ardešir joj odgovori: – Slušam i pokoravam se! – pa opet počeše piti vino, kao i prije toga.

A jedne noći vino im bijaše prijatno, te zadrijemaše, ali ne zaspaše dok ne zablista zora. I odjednom jedan car posla poklone djevojčinu ocu, a među tim poklonima bijaše i đerdan od dvadeset i devet dragih kamenova koji car nije mogao platiti svojim blagom. I car reče: – Ovaj đerdan priliči samo mojoj kćeri Hajati-an-Nufus! – A zatim se car okrene eunuhu kome careva kći bijaše povadila zube zbog nečega što je to iziskivalo, pa ga pozva i reče mu: – Uzmi ovaj đerdan, pa ga odnesi Hajati-an-Nufus i reci joj: – Jedan car je poslao ovaj

poklon tvome ocu, a on toliko vrijedi da se ne može platiti nikakvim novcem. Metni ga oko vrata.

I sluga uze đerdan govoreći: – Neka dâ Alah da joj to bude posljednji đerdan koji stavlja oko vrata u svom životu – zbog nje se ne mogu služiti svojim zubima! – pa pođe k vratima na koja se ulazilo u sobe careve kćeri. I onda eunuh vidje da su vrata zatvorena, a da starica spava pred njima, te je probudi, a ona se prenu iza sna, uplašena, i zapita ga: – Što ti je potrebno? – Poslao me car svojoj kćeri radi jedne stvari. – A starica mu kaza: – Nema ključa; idi ti, a ja ću donijeti ključ. – Ja ne mogu otići caru – reče eunuh, a starica ode da mu donese ključ, ali je obuze strah, te ona otrči, gledajući da nekako spasi svoju dušu. I eunuh je dugo čekao, pa se pobojao da i caru ne dodija čekanje, te je gurnuo i zatresao vrata, a brava se slomi i vrata se širom otvoriše. I eunuh uđe, pa poče ulaziti na vrata, a onda uđe u sobu careve kćeri i vidje da je ona zastrta divnim ćilimima i da u njoj ima svijeća i ibrika. I eunuh se začudi kad vidje sve to, pa pođe dalje, pa je išao tako dok nije došao do postelje pred kojom bijaše zavjesa od zlatotkanice i mreža od dragoga kamenja, a onda podigne zavjesu i vidje carevu kćerku kako leži i drži u zagrljaju jednoga mladića koji bješe ljepši od nje. I eunuh odade hvalu velikom Alahu što je stvorio toga mladića od ništavne vode, pa uzviknu: – Da divne li stvari za onu koja mrzi muškarce! Kako li je dospjela do nje? Mislim da mi je povadila zube samo zbog njega! – A zatim eunuh spusti zavjesu, pa pođe, uputivši se k vratima, a careva kći se probudi, poplašena, i ugleda eunuha Kafura, te ga pozva, ali joj se on ne odazva.

I onda careva kći siđe s postelje, pa ga stigne i uhvati se za jedan skut od njegova odijela, a zatim se prostre pred njim i poljubi mu noge, govoreći mu: – Zakloni ono što je zaklonio Alah! – Ne zaklonio Alah ni tebe ni onoga koji tebe zaklanja! – uzviknu eunuh. – Ti si mi povadila zube govoreći: – Neka mi nitko ne spominje nikakva svojstva muškaraca. – I on se otrgne iz njenih ruku, pa trčeći iziđe iz sobe i zatvori vrata, ostavivši jednoga eunuha da ih čuva, a zatim ode caru. I car zapita eunuha: – Jesi li dao đerdan Hajati-an-Nufus? – Alaha mi, ti si dostojan nečega boljeg od svega onoga! – reče eunuh, a car uzviknu: – A što se to dogodilo sa mnom? Govori i reci mi to što prije! – Reći ću ti to tek onda kad ostanemo nasamo, u četiri oka – reče eunuh, ali car ciknu: – Govori, i nemoj čekati da ostanemo nasamo! – Daj mi pomilovanje – reče onda eunuh, te mu car baci maramu pomilovanja. I eunuh reče: – O, care, ušao sam u sobu kneginje Hajate-an-Nufus i vidio da ju je ona zastrla ćilimima, a da je sama spavala, držeći u zagrljaju jednoga mladića, te sam ih zatvorio i došao tebi. – I car skoči na noge poslije tih eunuhovih riječi, pa uze mač u ruku, a zatim pozva glavnog eunuha i reče mu: – Otiđi sa svojim djetićima u sobu Hajate-an-Nufus, pa mi donesi i nju i onoga koji leži s njom u postelji, a pokrijte ih pokrivačima . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade sedamsto trideset peta noć, ona reče:

735. NOĆ – Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je car naredio eunuhu da sa svojim djetićima ode u sobu Hajate-an-Nufus, pa da mu otuda donesu i nju i onoga koji bješe s njom. I ljudi odoše, pa uđoše u sobu Hajate-an-Nufus, ali tamo nađoše carevu kćerku na nogama, sasvim iskopnjelu od plakanja i jecanja, a tako nađoše i carevića. I glavni eunuh reče mladiću: – Legni u postelju, pa lezi onako kako si ležao ranije, a tako neka legne i careva kći! – I careva kći se poboja da se što ne dogodi mladiću, te mu reče: – Sada nije vrijeme protivljenju – pa oboje legoše u postelju, a ljudi ih poniješe i odniješe caru. A kad je car podigao pokrivač, careva kći skoči na noge, te car pogleda u nju i htjede joj odsjeći glavu, ali mladić brže-bolje pojuri, pa se baci na careve grudi i uzviknu: – O, care, ona nije zgriješila – ja sam zgriješio. Ubij mene prije no što ubiješ nju! – I car uperi mač na nj i htjede ga ubiti, a onda Hajata-an-Nufus jurnu na oca i uzviknu: – Ubij mene, a njega nemoj ubiti! On je sin najvećega cara, koji vlada cijelom zemljom uzduž i poprijeko.

Kad je car čuo te riječi svoje kćeri, on se obrati velikom veziru (a taj vezir bijaše pravo oličenje zla) i zapita ga: – Što ti veliš o ovome, o, vezire? – A vezir mu odgovori: – Evo što ću reći: – Kad netko zapadne u tako što, on mora lagati, a tebi ostaje samo da im odsiječeš glave, ali ih najprije udari na razne muke. – I onda car pozva svoga mačonošu osvetnika, i kad je ovaj došao sa svojim pomoćnicima, on mu reče: – Odvedite ovoga nitkova, pa mu odsijecite glavu, a potom odsijecite glavu ovoj razvratnici, pa oboje spalite, ali se po drugi put nemojte raspitivati o njima. – I krvnik stavi ruku na djevojčino rame pa je htjede uhvatiti, ali car ciknu, pa baci na nj nešto što mu bijaše u ruci i zamalo ga ne ubi, a zatim reče: – O, psu, kako možeš biti tako blag kad sam ja gnjevan! Uhvati je rukom za kosu, pa je tako povuci da padne na zemlju ničice. – I krvnik povuče carevu kćerku onako kako mu bješe zapovjedio car, te ona pade ničice, pa i carević pade ničice, a zatim ih rob odvuče na gubilište. I krvnik odsiječe jedan kraj svoga odijela, pa zaveza oči mladiću, a zatim isuka mač (koji bijaše oštar), ali odgodi izvršenje smrtne kazne nad carevom kćeri, jer se nadao da će se car smilovati na nju. I on se poče baviti carevićem, i tri put je zavitlao mačem (a cijela je pratnja plakala i molila se Alahu da im se car smiluje oboma) i onda zamahnu njime, kadli se odjednom podigne prašina koja je zastrla krajeve neba.

A evo što je bilo uzrok tome:

Kad je caru, mladićevu ocu, dodijalo da čeka vijesti o svome sinu, on je skupio vojsku, pa je i sam pošao s njom da ga potraži, i eto što je bilo s njim.

Što se pak tiče cara Abd-al-Kadira, on je vidio prašinu koja se podigla, pa je rekao: – O, ljudi, kakva li je to prašina što je zamračila poglede. – I onda ustade veliki vezir, pa iziđe iz careva dvora i uputi se k toj prašini od koje se zamračilo nebo, ne bi li saznao kakva je uistinu, ali vidje ljude koji bijahu nagrnuli kao skakavci, silnu vojsku svu pod šljemovima i sa kopljima, pod vodstvom samoga cara, a bješe ih toliko da ih nitko ne bi mogao izbrojiti, i njihovu pojačanju ne bijaše kraja, tako da bregovi, doline i brežuljci bijahu puni ljudi.

I vezir se vrati caru, pa mu reče što je vidio, a car onda reče: – Otiđi tamo, pa saznaj kakva je to vojska i zašto je došla u našu zemlju, a raspitaj se o njenome vođi i isporuči mu moj pozdrav. Zapitaj ga zašto je došao, pa ako ustreba da učinimo što za nj, mi ćemo mu pomoći, a ako hoće da se osveti nekome caru, poći ćemo i mi s njim. Ako pak hoće neki poklon, mi ćemo ga darivati, jer ima mnogobrojnu i veliku vojsku, pa se bojimo da u svojoj jarosti ne učini kakvo zlo našoj zemlji.

I vezir posluša cara i ode, te dođe do vojske koja se bijaše utaborila, pa je prolazio između šatora, vojnika i ratnika, i išao je tako od početka dana do zaranka, a onda je prišao onima koji su imali pozlaćene mačeve i velike šatore na kojima bjehu izvezene zvijezde, pa je tako došao do emira, vezira, dvorjana i namjesnika, ali je svejednako išao dalje, sve dotle dok nije došao do sultana. I onda vezir vidje da je to veliki car, a i veziri careve uprave ugledaše njega, pa mu povikaše: – Ljubi zemlju, ljubi zemlju! – I vezir poljubi zemlju, pa se podigne, a oni povikaše na nj i po drugi i po treći put, te on naposljetku podigne glavu i htjede da ustane, ali je pao koliko je dug i širok od velikog straha i poštovanja.

I tako se vezir napokon nađe između carevih ruku, pa reče: – Neka dâ Alah da poživiš mnogo dana, neka uveća tvoju vlast i neka te uzvisi u tvome dostojanstvu, o, sretni care! – A potom nastavi: – Car Abd-al-Kadir te pozdravlja i ljubi zemlju pred tobom, a pita se s kakvom si brigom došao ovamo. Ako hoćeš da se svetiš carevima, on će poći s tobom da te služi, a ako želiš da postigneš neki cilj koji on može postići, on će ti u tome biti od koristi. – I car mu reče: – O, poslaniče, otiđi svome gospodaru, pa mu reci: – Najveći car ima sina koji je odavno otišao od kuće, a o njemu uzalud čeka vijesti, jer mu se trag zametnuo. Ako se on nalazi u ovome gradu, car će ga povesti i otići će s njim; ako mu se pak dogodilo kakvo zlo ili ako ga je zadesilo nešto što je zabranjeno, njegov otac će razoriti vaše zemlje, prigrabit će vašu imovinu, pobit će vaše muškarce i odvest će u ropstvo vaše žene. Vrati se što prije svome gospodaru, pa ga obavijesti o tome, dakle, prije no što ga snađe nevolja. – I vezir odgovori: – Slušam i pokoravam se! – pa htjede otići, ali dvorjani povikaše: – Ljubi zemlju, ljubi zemlju! – te on poljubi zemlju dvadeset puta, a ustade tek onda kad mu je već duša bila u nosu.

Zatim vezir iziđe iz careva šatora, pa je pošao i išao tako, razmišljajući o slučaju toga cara i o njegovoj mnogobrojnoj vojsci, dok naposljetku nije došao caru Abd-al-Kadiru, ali mu rumenila bijaše nestalo s lica od velikoga straha, a koljena mu klecahu! I onda vezir obavijesti cara o onome što mu se dogodilo . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade sedamsto trideset šesta noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da se vezir vratio poslije sastanka s najvećim carem i da je onda ispričao caru Abd-al-Kadiru što mu se dogodilo (a rumenila mu bješe nestalo s lica i koljena mu klecahu od velikoga straha). 736. NOĆ

I car Abd-al-Kadir osjeti da je nespokojan, jer je strahovao za sebe i svoje ljude, te reče veziru: – O, vezire, a tko može biti sin toga cara? – Njegov sin je onaj koga je valjalo ubiti po tvojoj zapovijedi, a neka je hvala Alahu što nije dao da ga brzo ubijemo, jer njegov otac bi onda razorio naše zemlje i prigrabio našu imovinu – reče vezir, a car uzviknu: – Vidiš li kako si pogrešno mislio kad si nam savjetovao da ga ubijemo! A gdje je taj mladić, sin toga odvažnog cara? – O, odvažni care, ti si zapovjedio krvniku da ga ubije – reče vezir. I caru se pomuti razum kad je čuo te vezirove riječi, te on povika iz dubine srca i glave: – Teško vama, brzo otiđite krvniku, pa mu recite da ne izvrši smrtnu kaznu nad njim. I ljudi odmah dovedoše krvnika, a on reče caru: – O, care, ja sam mu odsjekao glavu, jer si mi ti tako zapovjedio. – O, psu – uzviknu car – ako je to istina, ja ću te bezuvjetno poslati za jim! – O, care – reče krvnik – ti si mi zapovjedio da ga ubijem i da te o njemu ne pitam drugi put. – Bio sam gnjevan! Reci mi istinu prije no što izgubiš dušu! – uzviknu car, a krvnik reče: – On je u okovima života. – I car se obradova kad je to čuo, a srce mu se smiri.

I onda car naredi ljudima da mu dovedu mladića, a kad je ovaj došao, on skoči na noge, pa ga poljubi u usta i reče mu: – O, dijete moje, ja se molim velikom Alahu da mi oprosti ono što ti se dogodilo zbog mene. Nemoj govoriti o onome što te može poniziti u očima tvoga oca, najvećega cara. – O, care vremena, a gdje je najveći car? – zapita mladić, a car mu reče: – O, dijete moje, on je došao ovamo zbog tebe. – Tako mi poštovanja koje osjećam prema tebi, ja se neću maknuti odavde dok ne operem svoj obraz i obraz tvoje kćeri od onoga što si nam pripisao! – uzviknu mladić. – Ona je nevina djevojka! Pozovi dadilje koje babiče, da je pregledaju pred tobom, pa ako vidiš da joj je oduzeto djevičanstvo, neka ti je slobodna moja krv, a ako je pak nevina, razglasi da se nismo osramotili ni ona ni ja. – I car pozva babice, te one pregledaše djevojku i vidješe da je nevina, pa rekoše to caru i zatražiše nagradu od njega. I car nagradi babice i obuče im odijelo koje je imao na sebi, a nagradi i sve one koji bjehu u haremu, pa sluge izniješe poslužavnike s mirisima i namirisaše velikaše carske uprave, te se tako svi obradovaše do najveće mjere.

A potom car zagrli mladića, ophodeći se s njim s poštovanjem i uvažavanjem, pa naredi ljudima da odvedu u kupatilo i njega i sluge koje mu bjehu najbliže, a kad je mladić izišao iz kupatila, car mu obuče raskošno odijelo i stavi mu na glavu vijenac od dragoga kamenja, dok mu oko pasa obavi pojas od zlatotkanice, izvezen srmom od dukatskog zlata i ukrašen biserjem i dragocjenostima. I car posadi mladića na jednog od najboljih konja, na kojem bijaše zlatno sedlo ukrašeno biserjem i dragocjenostima, pa naredi velikašima svoje uprave i glavarima carstva da pođu s njim i da mu čine usluge dok ne ode svome ocu, a njemu samom preporuči da kaže svome ocu, najvećem caru: – Car Abd-al-Kadir je pod tvojom vlašću; on će te slušati i pokoravat će ti se u svemu što mu budeš zapovjedio ili zabranio. – A mladić mu kaza: – Svakako ću to učiniti!

(STRANA 478 — 753. NOĆ)

I on zaboravi da je u tuđini, te reče u sebi: — Ova carica je mlada i lijepa, te nikad neću otići od nje, jer je njeno carstvo veće od moga carstva, a ona je ljepša od kneginje Džauhare . . .

Zatim se carević oprosti s carem, pa pođe, uputivši se svome ocu. I otac ugleda sina, pa mu se toliko obradova da umalo ne izgubi razum. I najveći car skoči na noge, pa prijeđe put od nekoliko koraka i zagrli sina, a radost i veselje obuzeše cijelu vojsku najvećega cara. I onda pođoše svi veziri i dvorjani, i svi ratnici i vojskovođe, pa poljubiše zemlju pred mladićem i obradovaše se njegovu dolasku, a taj dan radosti bijaše za njih veliki dan.

I mladić dopusti ljudima koji bijahu s njim, a i ostalim građanima iz grada cara Abd-al-Kadira, da vide vojsku najvećega cara i njegovu veliku vlast, te tako sve to vidješe i oni koji su prije odlazili na trg na kojem su trgovci prodavali tkanine, gdje je bio i mladićev dućan, pa im je bilo čudno što je on mogao pristati na to, iako je bio plemenita roda i na visokom položaju, ali je njega na to bila nagnala ljubav i naklonost prema carevoj kćeri. I pronese se glas o njegovoj velikoj vojsci, pa taj glas dopre i do ušiju Hajate-an-Nufus, te se ona popne na dvorsku osmatračnicu, pa pogleda s nje u bregove i vidje da su oni puni vojnika i ratnika. A ona bješe zatvorena i podvrgnuta nadzoru u dvoru svoga oca, i car bješe naredio slugama da je čuvaju sve dotle dok im on ne zapovjedi da je puste, ako joj oprosti, ili da je ubiju i spale, ako tako bude odlučio. I Hajata-an-Nufus vidje te ratnike i shvati da su to ratnici Ardeširova oca, te se poboja da je carević ne ostavi i da se ne povede za svojim ocem, pa da ne ode s njim, a da nju ne ubije otac, te mu posla robinju koja bješe u njenoj sobi i koja ju je dvorila, rekavši joj: – Otiđi Ardeširu, carevu sinu, i ne boj se ničega, a kad mu budeš otišla, reci mu tko si i što si i kaži mu: – Pozdravlja te moja gospođa, koju njen otac drži u zatvoru i pod nadzorom u svome zamku dok mu se ne prohtije da joj oprosti ili da je ubije. I ona te moli da je ne zaboraviš i da je ne ostaviš: tȁ u tvojoj je ruci vlast nad njom, a kad ti što posavjetuješ, nitko se ne može oglušiti o tvoju zapovijed. I ako smatraš da će biti dobro da je oslobodiš i povedeš sa sobom, ti ćeš to učiniti u svojoj milosti. A ako ne smatraš da je to dobro zato što te je minula želja za njom, reci to svome ocu, najvećem caru – možda će se on zauzeti za nju kod njena oca i možda neće otići prije no što je oslobodi i uzme od njega obećanje i uvjerenje da joj neće nanijeti nikakvo zlo i da je namjerava ubiti. – I eto, to je sve što ti ona može reći, pa neka ne dâ Alah da te mori čežnja. Mir neka ti je . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade sedamsto trideset sedma noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je Hajata-an-Nufus poslala svoju 737.
robinju Ardeširu, sinu najvećega cara, a da je robinja otišla careviću i predala NOĆ
mu poruku svoje gospođe. I carević onda gorko zaplaka, pa kaza robinji: – Znaj da je Hajata-an-Nufus moja gospodarica, a da sam ja njen rob, jer me je ona zarobila ljubavlju koju mi je ulila, i ja nisam zaboravio ono što je bilo među nama, kao što nisam zaboravio ni čemer onoga dana kad smo se rastali. A reci joj i to, pošto joj najprije poljubiš noge, da ću porazgovarati sa svojim ocem o njenu slučaju, pa će on poslati svoga vezira, koji ju je ranije prosio od njena oca, da je opet zaprosi od njega, a njen se otac neće moći usprotiviti tome.

A ako on pošalje koga da je pita za savjet o tome, neka mu se ne protivi – ja nikako neću otići u svoju zemlju bez nje. – I robinja se vrati svojoj gospođi, pa joj poljubi ruke i saopći joj carevićevu poruku, a Hajata-an-Nufus zaplaka od silne radosti i oda hvalu velikom Alahu.

Eto što je bilo s njom.

Što se pak tiče mladića, on te noći ostade nasamo s ocem, a otac ga zapita kako je i što mu se dogodilo, te mu carević ispriča sve što mu se dogodilo od početka do kraja, a onda ga otac zapitaß – Što hoćeš da učinim za tebe, o, dijete moje? Ako hoćeš da ga upropastim, ja ću razoriti njegove zemlje, a prigrabit ću njegovu imovinu i osramotit ću njegove žene. – Neću ništa od svega toga, o, babo, jer mi on nije učinio ništa što bi to iziskivalo – odgovori mu carević. – Nasuprot tome, ja hoću da se zbližim s carevom kćeri. I ja želim da budeš dobar i da spremiš neki poklon, pa da ga pošalješ njenu ocu, samo neka taj poklon bude skupocjen, a pošalji ga po svome veziru koji ima bistru pamet. – I carevićev otac odgovori: – Slušam i pokoravam se! – a potom se uputi onome što odavno bijaše skrivao, pa izvadi otuda sve same skupocjene stvari i pokaza sinu svoje blago, a njemu se ono svidje.

Potom car pozva vezira, pa posla po njemu sve te stvari i naredi mu da ih odnese Abd-al-Kadiru, da od njega zaprosi njegovu kćerku i da mu kaže: – Primi ovaj poklon, a daj mi odgovor za cara. – I vezir pođe i uputi se caru Abd-al-Kadiru, a car Abd-al-Kadir bijaše tužan od onoga časa kad se rastao s carevićem, i um mu bijaše svejednako zaokupljen mislima, jer se nadao da će mu zemlja biti razorena, a sela zauzeta. I odjednom dođe vezir, pa poljubi zemlju pred njim, te on skoči na noge i dočeka ga s poštovanjem, ali vezir brže-bolje padne pred njegove noge, pa ih poče ljubiti, govoreći: – Oprosti mi, o, care vremena! Čovjek kao što si ti ne ustaje pred čovjekom kao što sam ja, jer ja sam najništavniji rob među robovima tvojih slugu. Znaj, o, care, da je carević razgovarao sa svojim ocem i da ga je obavijestio o jednome dijelu tvoje dobrote i tvojih dobročinstava, a da ti je car zahvalan za to. On ti šalje poklon po sluzi koji je između tvojih ruku i želi ti mira, a iskazuje ti čast svojim naročitim pozdravom i poštovanjem.

A car je čuo te dobronamjerne vezirove riječi, ali ga ipak obuze veliki strah, i ne povjerova u njih dok mu ne doniješe i ne pokazaše poklon, a onda vidje da se takav poklon ne može platiti novcem i da nijedan car među zemaljskim carevima nije kadar pribaviti takav poklon, te mu se učini da mu je duša ništavna. I car skoči na noge, pa oda hvalu velikom Alahu i zahvali se mladiću, a vezir mu reče: – O, plemeniti care, čuj moje riječi i znaj da je veliki car došao ovamo u želji da se zbliži s tobom, a ja sam ti došao kao njegov glasnik sa željom da zaprosim tvoju kćerku, Hajatu-an-Nufus, taj skriveni biser, za njegova sina Ardešira. A ako pristaješ na to i ako ti to godi, nas dvojica ćemo se dogovoriti o otkupu.

I car sasluša te vezirove riječi, pa odgovori: – Slušam i pokoravam se! Ja se ne protivim tome, jer mi je on najdraži čovjek. Što se pak tiče moje kćerčice, ona je zrela i pametna djevojka, pa je vlast nad njom u njenim rukama.

Znaj da se ta stvar tiče moje kćeri, te će ona sama izabrati što hoće. – I car se obrati glavnom eunuhu i reče mu: – Otiđi mojoj kćeri, pa je obavijesti o svemu ovome. – A eunuh mu odgovori: – Slušam i pokoravam se! – pa ode u haremske odaje i uđe u sobu careve kćeri, te poljubi ruke djevojci i reče joj što mu je rekao otac, a zatim je zapita: – Što ćeš odgovoriti na to? – I careva kći odgovori eunuhu: – Slušam i pokoravam se!...

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade sedamsto trideset osma noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je careva kći odgovorila eunuhu: 738. NOĆ – Slušam i pokoravam se! – i da je glavni haremski eunuh čuo te njene riječi, pa se vratio caru i obavijestio ga o njenu odgovoru, a car se obradovao velikom radošću. I potom car naredi slugama da mu donesu raskošno odijelo, pa ga sam obuče veziru, naredivši da mu se dâ i deset hiljada dinara, a zatim mu reče: – Saopći caru njen odgovor i zamoli ga da me primi. – I vezir odgovori: – Slušam i pokoravam se! – pa iziđe iz dvora cara Abd-al-Kadira, te pođe, pa je išao tako dok nije došao najvećem caru. I onda vezir saopći caru djevojčin odgovor i reče mu što je ona kazala, te se car obradova tome, a što se tiče carevića, on se izbezumi od radosti i postade mu lako pri duši.

A potom najveći car dopusti caru Abd-al-Kadiru da mu dođe i da se sastane s njim, te car Abd-al-Kadir sutradan pojaha konja, pa ode najvećem caru. I najveći car dočeka gosta i dade mu uzvišeno mjesto i pozdravi ga, pa sjedne s njim, dok je carević stajao pred njima. A zatim ustade jedan čovjek iz okoline cara Abd-al-Kadira, pa održi lijep govor, čestitajući careviću na ispunjenju njegove želje i na njegovoj ženidbi carevom kćerkom, gospodaricom carskih kćeri. A kad je govornik sjeo, najveći car naredi slugama da mu donesu jedan kovčeg pun biserja i dragocjenosti, u kojem bijaše i pet stotina hiljada dinara, pa reče caru Abd-al-Kadiru: – Ja ću zastupati svoga sina u svemu što smo uglavili – a car Abd-al-Kadir potvrdi da je primio otkup i pet stotina hiljada dinara za svadbu svoje kćeri, gospodarice carevih kćeri, Hajate-an-Nufus.

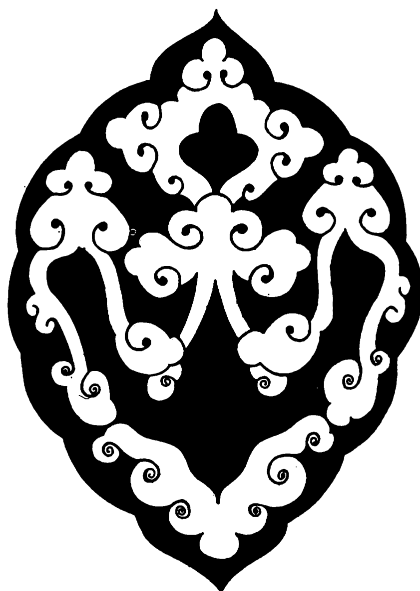
Poslije tih riječi oni pozvaše suce i svjedoke, pa napisaše bračni ugovor između cara Abd-al-Kadira i sina najvećeg cara, Ardešira. I bijaše to svečan dan, jer su se radovali svi oni koji vole, a bili gnjevni svi oni koji mrze i zavide. A zatim carevi prirediše svadbu i postaviše sofru za uzvanike, pa carević ode djevojci u ložnicu i vidje da je ona neprobušeni biser i nejahana kobila, da je jedinstvena, očuvana i da je prava skrivena dragocjenost, a to bijaše jasno i njenu ocu.

Zatim najveći car zapita svoga sina je li mu u duši ostala još neka želja, prije no što će poći, a carević mu odgovori: – Jest, o, care. Znaj da hoću da se osvetim veziru koji nam je učinio zlo, a i onom eunuhu koji je smislio laž o nama. – I najveći car odmah posla svoje ljude caru Abd-al-Kadiru da zatraže od njega toga vezira i eunuha, a on mu ih posla. A kad vezir i eunuh dođoše, car naredi slugama da ih objese o gradska vrata.

A poslije kraćeg vremena oni zamoliše cara Abd-al-Kadira da dopusti svojoj kćeri da se spremi za put, te je otac opremi, a zatim metnuše carevu kćerku

na krevet od dukatskoga zlata, ukrašen biserjem i dragocjenostima koji su vukli čistokrvni konji. I careva kći povede sa sobom svoje robinje i eunuhe, a odbjegla dadilja se vrati na svoje mjesto, pa je živjela kao što je i prije živjela.

I onda pojahaše konje najveći car i njegov sin, pa pođe i car Abd-al-Kadir sa svim stanovnicima svoga carstva da se oprosti sa svojim zetom i svojom kćerkom, a za sve njih to bijaše jedan od najljepših dana. A kad poodmakoše od grada, najveći car poče preklinjati svoga prijatelja da se vrati u svoju zemlju, te se car Abd-al-Kadir oprosti s carevićem, pa se vrati, zahvalivši mu se za dobrotu i dobročinstva i povjerivši mu svoju kćer. A poslije oproštaja s najvećim carem i njegovim sinom, car Abd-al-Kadir se okrene svojoj kćeri, pa je zagrli, a ona mu poljubi ruke, a onda oboje zaplakaše na mjestu oproštaja. I car Abd-al-Kadir se vrati u svoju zemlju, a sin najvećega cara putovao je sa svojom ženom i svojim ocem dok se nije približio svojoj zemlji. A kad stigoše u grad njegova oca, tamo opet prirediše svadbu i veselje. I svi oni življahu životom punim naslada – ugodnim, radosnim i slatkim životom, dok im nije došla Rušiteljica uživanja i Rastavljateljica skupova, koja ruši zidove i naseljava groblja. I eto, to je kraj ove povijesti.

BAJKA O BEDR-BASIMU I DŽAUHARI

PRIČA SE, O SRETNI CARE, da je u drevno doba i u toku minulih stoljeća i godina u perzijskoj zemlji bio jedan car koji se zvao Šahraman, a on je živio u Horasanu. I on je imao sto naložnica, ali u toku cijeloga svoga života nije dobio od njih ni dječaka ni djevojčice, a jednoga dana među danima sjeti se toga, pa poče tugovati, jer mu bijaše prošao veći dio života a još ne bijaše dobio muško dijete koje bi moglo naslijediti carstvo poslije njegove smrti, kao što ga je on naslijedio od svojih otaca i djedova. I cara zbog toga obuzeše najveća žalost, i briga, i velika tuga.

A dok je on tako sjedio jednoga dana među danima, odjednom mu dođe jedan od njegovih robova, pa mu ukaza: – O, gospodaru, pred vratima je jedan trgovac, a s njim je i jedna robinja od koje nitko nije vidio ljepše. – Dovedi mi toga trgovca i tu robinju! – uzviknu car. I trgovac i robinja uđoše u carevu odaju, a car pogleda u djevojku i vidje da je ona nalik na rudejinsko koplje[81] i da joj je lice pokriveno svilenim zarom, izvezenim zlatom. I trgovac otkri djevojčino lice, a careva odaja se zasvijetli od njene ljepote, te car vidje da joj se s glave spušta sedam pletenica i da one dosižu do grivni na nogama, a sve bijahu nalik na konjske repove. I djevojčine oči bijahu namazane rastokom, bedra joj bijahu teška, a bila je tanka u struku, te je mogla iscijeliti boljku bolesnika i utažiti žed žednoga, kao što reče pjesnik u ovim stihovima:

Volim je! Ljepota savršena joj je,
A pri tom je spokojna i blaga.

Ni mala ni visoka nije, već je samo
Odjeća odviše tijesna za njezina bedra.

U struku je tanka, a drugdje široka,
Ni kratka ni duga, već baš kako valja.

Grivne na nogama kosa joj prestiče,
A lice joj uvijek kô dan bijeli blista.

I car se zadivi kad vidje lice te djevojke, njenu dražest i ljepotu i njen vitki stas, te zapita trgovca: – O, šeiče, koliko tražiš za tu robinju? – A trgovac mu odgovori: – O, gospodaru, ja sam je kupio za dvije hiljade dinara od jednoga trgovca, njenoga ranijeg vlasnika, a ima tri godine kako putujem s njom, te sam potrošio tri hiljade dinara dok sam stigao do ovog mjesta. Neka ti ona bude dar od mene. – I car pokloni trgovcu raskošno odijelo i naredi da mu se dâ deset hiljada dinara, a trgovac uze odijelo i novac, pa poljubi caru ruke i zahvali mu se za njegovu dobrotu i dobročinstvo, a zatim ode.

A car preda robinju sobaricama, rekavši im: – Dovedite u red ovu djevojku i spremite je za postelju. Raspremite sobu za nju, pa je odvedite tamo! – A svojim dvorjanima naredi da joj donesu sve što joj bijaše potrebno.

A carstvo u kojem je živio taj car nalazilo se na morskoj obali i njegov grad se zvao Bijeli grad. I djevojku odvedoše u sobu, a prozori te sobe gledali su na more . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade sedamsto trideset deveta noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da su sobarice odvele djevojku u sobu i dovele je u red, te da je car potom otišao djevojci, ali djevojka ne htjede ni progovoriti s njim, te je on rekao: – Reklo bi se da je bila kod ljudi koji je nisu naučili lijepom vladanju. – A potom car pogleda u robinju i vidje da je lijepa i dražesna, stasita i srazmjerna kao rijetko koja, a da joj lice nalikuje na mjesečev krug na dan uštapa ili na nezaklonjeno sunce na vedrome nebu, te se divio njenoj ljepoti i dražesti, stasitosti i skladnosti, slaveći Alaha tvorca – velika je njegova moć! – A potom car priđe djevojci, pa sjedne pored nje i pritisnu je na svoje grudi. I car metnu djevojku na krilo, pa joj poče sisati sočne usne, koje mu bijahu slađe od meda, a zatim naredi slugama da postave stol i da donesu izvrsne đakonije i svakojaka jela, pa poče jesti i hraniti djevojku, mećući joj komadiće hrane u usta, te se tako oboje siti najedoše, ali djevojka ne izgovori nijednu riječ. I car poče razgovarati s njom i pitati je kako se zove, ali je ona šutjela i za sve to vrijeme nije izustila nijednu riječ niti mu je odgovorila, već je sjedila, oborivši glavu, te su je od careva gnjeva sačuvale samo izvanredna ljepota, dražest i raznježenost koje joj bijahu svojstvene. I car uzviknu u duši: – Neka je hvala Alahu, tvorcu ove djevojke! Kako je divna! Istina, ona ne govori, ali je savršenstvo svojstveno velikom Alahu.

A zatim car zapita robinje da li im je djevojka što rekla, ali mu one kazaše: – Od onoga časa kad je došla pa sve do ovoga vremena nije izustila nijednu riječ, te nismo čule da je što rekla. – I car naredi nekim svojim robinjama

da pjevaju djevojci i da se vesele s njom – možda će tako progovoriti. I robinje stadoše svirati pred njom u svakojaka glazbala i na razne načine, a i pjevati tako da su bili uzbuđeni svi koji su se nalazili u toj odaji, ali ih je djevojka gledala šuteći, ne smijući se i ne govoreći. I caru bijaše teško pri duši, te reče robinjama da odu, i on sam ostade s djevojkom. I onda se car svuče, pa se ponovno zagleda u robinju, i vidje da je njeno tijelo kao saliveno od srebra, te je zavolje velikom ljubavlju. A potom car ustane, pa oduzme nevinost djevojci i vidje da je bila nevina, te se obradova velikom radošću i uzviknu za se: – O, čudo Alahovo! Kako su trgovci mogli ostaviti nevinu tako divnu i stasitu djevojku!

I car se sasvim preda toj djevojci, te više i nije gledao druge, a napusti sve svoje naložnice i ljubimice. I tako car provede s tom djevojkom cijelu godinu dana, koja bijaše za nj kao jedan jedini dan, a ona nikako da progovori.

I jednoga dana među danima car joj reče (a bješe ga obuzela još veća strast i još veća ljubav prema njoj): – O, željo moje duše, ja te toliko volim da sam zbog tebe napustio sve svoje robinje, naložnice i ljubimice, a od tebe sam načinio sudbinu svoga života. Bio sam strpljiv s tobom cijelu godinu dana, a sad se molim Alahu da u svojoj milosti omekša tvoje srce, pa da progovoriš sa mnom, a ako si nijema, kaži mi to nekim znakom, kako se ne bih nadao da ćeš jednom progovoriti. Molim se Alahu da mi dâ od tebe muško dijete, pa da ono naslijedi moje carstvo poslije moje smrti – ja sam sâm samcat i nemam nikoga koji bi me mogao naslijediti, a zamakao sam u godine. Tako ti Alaha, odgovori mi, ako me voliš. – I djevojka poniknu nikom, razmišljajući, a potom podigne glavu, pa se osmjehnu caru (a njemu se učini kao da je munja ispunila sobu) i reče: – O, odvažni care, ja sam zatrudnjela od tebe i došlo je vrijeme mome porođaju, ali ne znam da li ću roditi muško ili žensko dijete. A da nisam zatrudnjela od tebe, ja ti ne bih kazala nijednu riječ. – I caru zasja lice od radosti i sreće poslije tih djevojčinih riječi, te joj poče ljubiti glavu od prevelike radosti, uzvikujući: – Neka je hvala Alahu što mi je poslao ono što sam želio: prvo, ti si progovorila, a drugo, rekla si mi da si zatrudnjela od mene.

Zatim car ustane, pa iziđe iz djevojčine sobe i sjedne na prijestolje svoga carstva, obuzet velikom radošću. I on naredi veziru da izda sto hiljada dinara siromasima, prosjacima, udovicama i drugima, iz zahvalnosti velikom Alahu i kao njegovu milostinju, a vezir učini kako mu car bijaše zapovjedio.

Potom se car vrati djevojci, pa je sjedio u njenoj sobi, držeći je u zagrljaju, pritiskujući je na svoje grudi i govoreći joj: – O, gospođo i gospodarice moja, jer sam ja tvoj rob, zašto si šutjela? Provela si kod mene cijelu godinu dana i bila si sa mnom i noću i danju, pa si ležala i hodala, a sa mnom si progovorila tek danas. Zašto si šutjela?

I robinja reče: – Slušaj, o, care vremena, i znaj da sam ja jadna tuđinka i da mi je srce skršeno, jer sam ostavila svoju majku, svoju rodbinu i svoga brata. – I car ču te djevojčine riječi i razabra što je ona htjela da mu kaže, te joj reče: – Što se tiče tvoje riječi »jadna«, njoj nema mjesta, jer sam ja svoju vlast, svu svoju imovinu i sve ono čime raspolažem posvetio tebi, pa sam i sâm

postao tvoj zarobljenik; što se pak tiče tvojih riječi da si napustila svoju majku, svoju rodbinu i svoga brata – kaži mi u kojem mjestu oni žive, pa ću ja otići tamo i dovest ću ti ih.

– Znaj, o, sretni care – reče na to djevojka – da se ja zovem Džulanara Morska i da je moj otac bio jedan od morskih careva, ali je on umro i ostavio nam carstvo, a dok smo mi živjeli u tom carstvu, na nas je udario jedan od morskih careva i oduzeo nam ga. A imam brata koji se zove Salih, i majku koja je jedna od morskih žena, pa sam se nešto porječkala s bratom i zarekla se da ću izići iz mora i otići nekom čovjeku koji živi na kopnu. I tako iziđoh iz mora, pa sjedoh na jedan kraj otoka, a bijaše mjesečina. I onda prođe jedan čovjek ispred mene, pa me on povede i uvede u svoju kuću, gdje me poče navoditi na grijeh. I ja ga tako udarih po glavi da zamalo nije umro, te me on izveo na trg i prodao onome čovjeku od koga si me ti uzeo, a to je izvrstan i pravedan čovjek, pobožan, pošten i plemenit. A da me tvoje srce nije zavoljelo i da me nisi pretpostavio svojim naložnicama, ja ne bih proboravila ni jedan sat kod tebe, već bih skočila u more s onoga prozora, pa bih otišla svojoj majci i svojoj rodbini. Ali je mene bilo stid da im odem, jer sam zatrudnjela od tebe, te bi oni pomislili nešto ružno o meni, a ne bi mi vjerovali kad bih im rekla i kad bih se zaklela da me je jedan car kupio za novac i da sam postala njegova suđenica, jer me je on pretpostavio svojim ženama i svemu onome čime raspolaže njegova desnica. I eto, to je moja povijest, i to je njen kraj . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade noć kojom se puni sedamsto četrdeset noći, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je car Šahraman počeo ispitivati Džulanaru Morsku i da mu je ona onda ispričala svoju povijest od početka do kraja. I car sasluša njene riječi, pa joj se zahvali i poljubi je između očiju, rekavši joj: – Alaha mi, o, gospođo moja i svjetlosti moga oka, ja se ne mogu rastati s tobom ni za jedan sat, a ako se ti rastaneš sa mnom, ja ću odmah umrijeti. A kako bih mogao živjeti? – O, gospodaru – odgovori mu robinja – približilo se vrijeme moga porođaja, te svakako moraju doći amo oni koji su mi bliski, kako bi me mogli njegovati, jer žene s kopna ne znaju kako se porađaju morske žene, a ni morske žene ne znaju kako se porađaju žene s kopna. A kad moji rođaci budu došli, ja ću se pomiriti s njima i oni će se pomiriti sa mnom. – A kako oni mogu ići po moru i ne smočiti se? – zapita car. A Džulanara mu reče: – Mi idemo po moru kao što vi idete po zemlji, zahvaljujući blagodati imêna koja su ispisana na prstenu Daudova sina Sulejmana! Samo ću ja, o, care, reći svojim rađacima i svojoj braći, kad budu došli, da si me ti kupio za novac, da si bio milostiv prema meni i da si mi činio dobra, a ti treba da potvrdiš ono što im budem rekla, kako bi oni svojim očima vidjeli tko si ti i što si, i kako bi saznali da si car, carev sin. – O, gospođo – uzviknu car – čini ono što ti je na pameti i što ti je drago, a ja ću te slušati pa ma što činila.

– Znaj, o, care vremena – reče robinja – da mi idemo po moru otvorenih očiju i da vidimo sve što je u njemu, a vidimo i sunce, mjesec, zvijezde i nebo,

kao da je sve to na zemljinu licu, i to nam nimalo ne smeta. A znaj i to da u moru ima mnogo plemena i raznih vrsta svakojakih stvorenja kakvih ima i na zemlji, i znaj da svega onog što se nalazi na zemlji ima veoma malo prema onome što se nalazi u moru.

I cara začudiše robinjine riječi, a ona zatim izvadi iz svoga rukava dva komadića kamarskog aloja, pa uze jedan djelić od njega, potpali mangalu, baci u nju taj djelić i glasno zazvižda, izgovarajući neke riječi koje nitko nije razumio, a iz rukava joj pokulja veliki dim, i car je gledao sve to. Potom robinja reče caru: – O, gospodaru, ustani, pa se sakrij negdje, a ja ću ti pokazati svoga brata, svoju majku i one koji su mi bliski, ali te oni neće vidjeti. Hoću da ih pozovem, te ćeš sad vidjeti na ovome mjestu raznolika obličja i neobične prilike koje je stvorio veliki Alah.

I car ustane tog istog časa i trenutka, pa uđe u jednu odaju iz koje je mogao vidjeti što Džulanara radi, a ona potpali kadiva, pa poče vračati, a vračala je sve dotle dok se more nije uskomešalo i uzburkalo i dok iz njega ne iziđe jedan mladić divne vanjštine, lijepoga lica, sličan mjesecu o uštapu, blistava čela, rumenih obraza i usta, kao što su biseri i korundi, i koji je više od svih stvorenja bio nalik na svoju sestru. I jezik okolnosti izgovori ove stihove:

Mjesec je jednom pun u mjesecu cijelom,
A ljepota tvoja puna je svaki dan.
Mjesec silazi u srce zvijezde jedne,
A ti ćeš dom svoj naći u srcu svakom.

A zatim iz mora iziđoše jedna prosijeda starica i pet djevojaka koje bijahu slične mjesecima, a sve bijahu nalik na djevojku koja se zvala Džulanara. I car vidje kako mladić, starica i djevojke idu po površini vode i kako dolaze do Džulanare. A kad se svi oni približiše prozorčiću, Džulanara ih ugleda, pa ustade da ih dočeka, radosna i sretna. I njeni rođaci je vidješe i prepoznaše, te uđoše u njenu odaju, pa je zagrliše i zaplakaše groznim plačem, a zatim je zapitaše: – O, Džulanaro, kako si nas mogla ostaviti pune četiri godine, jer mi nismo znali u kojem si mjestu? Alaha nam, svijet je postao tjeskoban za nas zbog tuge koja nas je obuzela poslije rastanka s tobom, te nijednoga dana nismo slatko ni jeli ni pili, već smo plakali i noću i danju od velike čežnje za tobom. – A potom Džulanara poče ljubiti ruke onog mladića, svoga brata, pa poče ljubiti i ruke svoje majke i svojih sestara od strica.

I svi oni posjediše malo s njom, pitajući je kako je, što joj se dogodilo i kako je sada, a Džulanara im reče: – Znajte da sam sjela na kraj otoka, kad sam ono izišla iz mora, a onda me poveo jedan čovjek i prodao me jednom trgovcu, pa me je taj trgovac doveo u ovaj grad i prodao me caru za deset hiljada dinara. I car se poče starati o meni, ostavivši zbog mene sve svoje naložnice, žene i ljubimice, pa je tako, baveći se mnome, zaboravio na sve što je bilo na njegovu dvoru i njegovu gradu. – I Džulanarin brat sasluša te njene riječi, pa uzviknu: – Neka je hvala Alahu što nas je sastavio s tobom,

ali ja hoću, o, sestrice, da ustaneš, pa da pođeš s nama u našu zemlju, gdje žive oni koji su nam bliski.

A kad je car čuo te riječi djevojčina brata, on se izbezumi od straha da Džulanara ne pristane na ono što joj je rekao njen brat i da je on sam neće moći u tome spriječiti, mada bijaše obuzet ljubavlju prema njoj, te je bio zbunjen i veoma se bojao da se ne rastane s devojkom. A djevojka Džulanara sasluša svoga brata, pa mu reče: – Alaha mi, o, brate, čovjek koji me je kupio car je ovoga grada, i to veliki car, jer je velikodušan, izvrstan i nadasve darežljiv. On me je poštovao, a pri tom je plemenit i ima mnogo novaca, ali nema djece – ni dječaka ni djevojčice. Bio je dobar prema meni i čino mi svako dobro, a od onoga dana kad sam došla do sada ja još nisam čula od njega nijednu ružnu riječ koja bi mi mogla ožalostiti srce. I vrlo je ljubazan prema meni, a ništa ne čini prije no što se posavjetuje sa mnom, te mi je kod njega da ne može biti bolje i sasvim sam zadovoljna, a uz to će umrijeti ako ga budem napustila – tà on se nikako ne može rastati sa mnom ni za trenutek. A i ja ću umrijeti od prevelike ljubavi prema njemu budem li ga napustila, jer je on bio ne može biti milostiviji prema meni za sve vrijeme koje sam provela kod njega, te ni kod svoga oca, da je on živ, ne bih tako živjela kao što sam živjela kod toga velikog cara, znatnog po svome dostojanstvu. Vidite da sam zatrudnjela od njega, pa neka je hvala Alahu što sam kći morskoga cara i što je moj muž najveći zemaljski car. Alah me nije sprečavao u tome, već mi je to uzvratio srećom . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade sedamsto četrdeset prva noć, ona reče:

741. NOĆ – Doprlo mi je do ušilju, o sretni care, da je Džulanara Morska ispričala svome bratu cijelu svoju povijest i da mu je rekla: – Veliki Alah me nije sprečavao u tome, već mi je za sve uzvratio srećom. Car nema djece, ni dječaka ni djevojčice, pa se molim velikom Alahu da mi dâ sina, kako bi on mogao naslijediti od tog velikog cara građevine, imanja i dvorove koje mu je dao veliki Alah. – A kad Džulanarin brat i njene sestre od strica čuše te njene riječi, one im osvježiše oči, te rekoše: – O, Džulanaro, tebi je poznato mjesto koje zauzimaš kod nas, a znaš i za našu ljubav prema tebi, te si uvjerena da si nam draža od svih ljudi i da ti mi želimo samo sreće, bez muka i tegoba. Ako si nesretna, hajde s nama u našu zemlju, onima koji su nam bliski, a ako si sretna i ako živiš u veličini i radosti, mi baš za tim žudimo i to želimo, jer hoćemo samo da budeš sretna, pa ma što bilo. – Alaha mi, ja sam sasvim sretna i živim životom punim uživanja, veličine i zadovoljstva.

A car se veoma obradova kad je čuo te njene riječi, i srce mu se umiri, te on zahvali Džulanari za to i još je više zavoli, a ljubav prema njoj uđe mu duboko u srce, jer mu bijaše jasno da i ona njega voli kao što on nju voli i da hoće živjeti kod njega, kako bi mogla vidjeti njegovo dijete.

A zatim ta djevojka, koja se zvala Džulanara Morska, naredi svojim robinjama da postave stol i da donesu đakonije i svakojaka jela (a Džulanara je

sama pripremala jela u kuhinji), te robinje donesoše jela, poslastica i voća, pa se ona prihvati sa svojim rođacima, a zatim joj oni rekoše: – O, Džulanaro, tvoj gospodar je za nas tuđ čovjek. Mi smo ušli u njegovo kuću bez njegova odobrenja i on nas ne poznaje, a ti ga hvališ kao dobra čovjeka, pa si nam pri tom donijela i njegovu hranu, te smo se prihvatili, ali se nismo sastali s njim niti smo ga vidjeli, a ni on nas nije vidio, jer nije došao da se prihvati s nama, kako bi između nas bili kruh i sol.

I svi oni prestadoše jesti, naljutivši se na Džulanaru, a vatra im poče izbijati iz usta kao buktinja. I car vidje to, pa se toliko uplaši od njih da se izbezumio od straha, a Džulanara priđe svojim rođacima i umiri im srce. A zatim Džulanara ode u onu odaju u kojoj bijaše car, njen gospodar, pa reče: – O, gospodaru, jesi li vidio i čuo kako sam ti zahvaljivala i kako sam te hvalila pred svojim rođacima? Jesi li čuo da oni hoće da me odvedu u našu zemlju, gdje žive oni koji su nam bliski? – Čuo sam i vidio to – neka ti Alah uzvrati srećom! I ja sam, Alaha mi, tek u tom blagoslovljenom času saznao koliko me voliš, te sad ne sumnjam u tvoju ljubav – odgovori car Džulanari, a ona mu reče: – O, gospodaru, zar se za sreću može uzvratiti čim drugim osim srećom? Ti si bio milostiv prema meni i obasuo si me velikim dobročinstvima, a vidim da me voliš najvećom ljubavlju i da si mi činio svako dobro, izabravši me među onima koje voliš i želiš. Kako može goditi mome srcu rastanak s tobom i odlazak od tebe, i kako se to može dogoditi, kad si ti bio dobar i milostiv prema meni. Hoću da mi učiniš po volji i da odeš mojim rođacima, da ih pozdraviš i vidiš, a da i oni tebe vide, ne biste li se zavoljeli i sprijateljili. I znaj, o, care vremena, da su te moj brat, moja majka i moje sestre od strica zavoljele velikom ljubavlju kad sam te ono hvalila pred njima, te su mi rekli: – Nećemo otići u svoju zemlju dok se ne sastanemo s carem i dok mu ne poželimo mira – jer oni hoće da te vide i da se sprijatelje s tobom. – I car odgovori: – Slušam i pokoravam se! To i ja želim – a zatim ustade sa svoga mjesta, pa ode rođacima i pozdravi ih najljepšim pozdravom. I Džulanarini rođaci brže-bolje ustadoše pred njim i dočekaše ga što su bolje mogli, a car sjede i provede neko vrijeme s njima, sjedeći u svome dvoru i jedući s njima za istim stolom. I Džulanarini rođaci ostadoše s carem trideset dana, a potom zaželješe da odu u svoju zemlju i u svoja boravišta te se oprostiše s njima i s caricom Džulanarom Morskom, pa odoše, a car im iskaza najveće poštovanje.

A zatim prođoše mjeseci Džulanarine trudnoće i dođe vrijeme porođaja, te ona rodi dječaka koji bijaše sličan mjesecu o uštapu, a cara obuze velika radost, jer dotle ne bijaše dobio ni sina ni kćeri. I onda počeše priređivati svetkovine, dok su ljudi kitili grad punih sedam dana, jer svi bijahu radosni i ushićeni, a sedmog dana dođe majka carice Džulanare, pa joj dođoše brat i sestre od strica čim saznaše da se porodila . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade sedamsto četrdeset druga noć, ona reče:

742. NOĆ – Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da se Džulanara porodila i da su joj onda došli rođaci, a da ih je car dočekao i da se obradovao njihovu dolasku. I car im kaza: – Rekao sam da neću nadjenuti ime svome sinu dok vi ne dođete i dok mu sami ne nadjenete ime kako znate – te mu oni nadjenuše ime Bedr-Basim, a svi se složiše s tim. A potom dječaka pokazaše njegovu ujaku Salihu, koji ga uze u naručje, pa ustade i poče hodati po dvoru desno i lijevo dok tako ne iziđe iz dvora i ne siđe na slano more, idući i dalje dok ga car ne izgubi iz vida. I car vidje da mu je Salih uzeo dijete i da je iščezao u morskoj pučini, te izgubi svaku nadu da će ga ikad vidjeti i poče plakati i ridati. I Džulanara vidje cara u takvom stanju, pa mu reče: – O, care vremena, ne boj se i ne tuguj za svojim sinom. Ja više volim svoje dijete nego ti, a moje dijete je s mojim bratom; nemoj misliti na more, dakle, i nemoj se bojati da će ono potonuti. Kad bi moj brat znao da to može nauditi dječaku, on ne bi ni učinio ono što je učinio, a on će ti odmah vratiti sina, zdrava i čitava, ako ushtije veliki Alah.

I ne prođe ni jedan sat, a more se odjednom uskomeša i uzburka, pa carev sin iziđe zdrav i čitav iz njega sa svojim ujakom, koji poletje s mora i stiže do njih, držeći mališana u naručju, a ovaj je šutio i lice mu je bilo slično mjesecu o uštapu. I djetetov ujak pogleda u cara, pa mu reče: – Da se nisi pobojao da se ne dogodi što tvome sinu kad sam ono sišao s njim u more? – A car mu odgovori: – Jesam, o, gospodaru, pobojao sam se za nj i nikako nisam mislio da će se spasiti. – O, zemaljski care – odgovori mu Salih – mi smo ga namazali rastokom koji nam je poznat i pročitali smo nad njim imena koja su ispisana na prstenu Daudova sina Sulejmana, a što ti rekoh činimo sa svakim svojim novorođenčetom. Ne boj se, dakle, jer ono neće ni potonuti niti će se zagrcnuti, a ne treba da se bojiš ni mora u koje ono bude silazilo, pa ma koje ono bilo: mi idemo po moru kao što vi idete po suhoj zemlji.

Zatim djetetov ujak izvadi jednu išaranu i zapečaćenu kutiju, koju je držao u njedrima, pa slomi pečat na njoj i prosu ono što bijaše u njoj, a iz nje ispadoše đerdani od svakojakog nanizanog korunda i bisera, i trista šipka od smaragda, i trista niza bisera, krupnog kao nojevo jaje, a taj biser bijaše sjajniji od sunca i mjeseca. I Salih reče: – O, care vremena, poklanjam ti ovo biserje i ove korunde, jer ti još nismo donijeli nikakav poklon – tà mi nismo ni znali gdje je Džulanara, jer nismo naišli na njen trag niti smo što čuli o njoj. A kad smo vidjeli da si se zbližio s njom i da smo postali jedna obitelj, mi smo ti donijeli ovaj poklon. I svakih nekoliko dana mi ćemo ti donositi po jedan takav poklon, ako ushtjedne veliki Alah; jer toga biserja i korunda ima u nas više no što ima kamičaka na zemlji, a mi znamo koji je kamen dobar a koji nije i znamo kako se do njih može dospjeti i gdje se nalaze, te nam nije teško da ih vadimo.

I car pogleda u to kamenje i u te korunde, koji mu zaniješe um i pomutiše razum, pa uzviknu: – Alaha mi, jedan od tih kamičaka vrijedi koliko i moje carstvo! – A potom se car zahvali Salihu Morskom za tu dobrotu, pa pogleda u caricu Džulanaru i reče joj: – Ja se stidim od tvog brata, jer je on bio milostiv prema meni i dao mi ovako bogat poklon, a takav poklon ne mogu naći oni

koji žive na zemlji. – I Džulanara se zahvali bratu za ono što je učinio, a on reče: – O, care vremena, mi smo već bili tvoji dužnici, pa je valjalo da ti se zahvalimo, jer si bio milostiv prema mojoj sestri, pa smo i mi sami došli u tvoju kuću i jeli tvoju hranu, a pjesnik je rekao:

Kad bih zaplakati mogao prije drage svoje,
Duša bi se izliječila moja prije kajanja.
Al' se ranije zaplaka ona, te se i ja
Zaplakah tad i rekoh: – Zaslugu prvi steče!

– I kad bismo – govorio je Salih – i hiljadu godina ostali ovdje da te služimo, o, care vremena, mi ti time ne bismo vratili ravnom mjerom, jer bi to bilo malo prema onome što si ti učinio. – I car mu se zahvali biranim riječima, a potom Salih, njegova majka i njegove sestre od strica ostadoše kod cara četrdeset dana, pa Salih ustade i poljubi zemlju između ruku muža svoje sestre, cara Šahramana, a kad ga ovaj zapita: – Što hoćeš, Sališe? – on mu reče: – O, care vremena, ti si nam činio dobra, pa hoću da nam daš milostinju u svojoj dobroti i da nas pustiš da odemo u svoju zemlju – zaželjeli smo se svoje rodbine, svoje zemlje, onih koji su nam bliski i svoga zavičaja, a nećemo prestati da služimo tebe, svoju sestru i sina svoje sestre. Alaha mi, srcu mi nije ugodan rastanak s vama, ali što možemo učiniti kad smo odgojeni u moru i kad zemlja nije dobra za nas.

A kad je car čuo te njegove riječi, on skoči na noge da se oprosti s njim, s njegovom majkom i njegovim sestrama od strica, te onda svi oni zaplakaše i rekoše caru: – Uskoro ćemo vam doći i nikada nećemo raskinuti s vama, a za nekoliko dana doći ćemo vam u pohode. – A potom svi poletješe i uputiše se moru, pa zaroniše u nj i car ih izgubi iz vida . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade sedamsto četrdeset treća noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da su se bliski rođaci Džulanare Morske oprostili s njom i carem i da su onda zaplakali zbog rastanka s njima. A potom svi oni poletješe, pa siđoše u more i iščezoše, a car obasu milošću Džulanaru i iskaza joj najveće poštovanje. 743. NOĆ

A dječak je veoma lijepo rastao i napredovao, i njegov ujak, njegova baka i tetka i sestra od strica njegove majke dolazili su u carevu kuću svakih nekoliko dana, pa ostajali kod cara neko vrijeme, a potom se vraćali kući.

Tako su prolazile godine, a mladić bijaše sve ljepši i krasniji, pa je tako napunio petnaest godina, a bio je jedinstven po svome savršenstvu, po svojoj stasitosti i skladnosti. I mladić nauči čitati i pisati, pa nauči povijest, gramatiku i leksiku; a nauči i bacati strijele, igrati se kopljem i jahati, te je znao sve što je potrebno carskoj djeci. I među gradskim stanovnicima nije bilo nikoga, ni čovjeka ni žene, koji nije govorio o krasoti toga djeteta, jer ono bijaše lijepo i krasno kao rijetko koje, a pjesnik ga je opisao ovim riječima:

Ambrom tamne malje na biser mu ispisaše
Dva reda tanka kao ahatom na jabuku.

Ubijaju nas zajenice tamne, čim pogleda,
I opijaju obrazi nježni tad, a ne vino.

A evo i riječi drugoga:

Gle, izbile su malje na obrazu nježnom
Kao vez neki, ali zbunjenost ostala je.

I meni se činilo da je kandilo neko
Što ga dva lanca od ambre pod tamnom kosom drže.

I car ga je volio velikom ljubavlju, te je pozvao vezira, emire, velikaše svoje uprave i ugledne ljude iz svoga carstva, pa ih primorao da mu se zakunu da će Bedr-Basima proglasiti za svoga cara poslije smrti njegova oca, a oni mu se svi zakleše i obradovaše se tome. A car bijaše milostiv prema narodu i blag u govoru, te bijaše ishodište svakoga dobra i govorio je samo o onome što je moglo usrećiti ljude. A sutradan car uzjaha konja, pa pojahaše konje i velikaši njegove uprave i svi emiri i ratnici, a zatim prođoše kroz grad. A kad se približiše dvoru, car sjaha s konja, hoteći da služi svoga sina, pa zajedno sa svim emirima i velikašima carske uprave ponese abajiju i pođe, idući ispred njega, te su tako svi emiri i velikaši carske uprave nosili abajiju neko vrijeme. I svi su oni išli tako dok nisu došli do ulaza u dvor, a carević je jahao za njima, ali onda i on sjaha. I dječaka zagrli njegov otac, a zagrliše ga i svi emiri, pa ga posadiše na carsko prijestolje, i svi stadoše ispred njega. I Bedr-Basim poče suditi ljudima, otpuštajući one koji činjahu nažao ljudima i postavljajući one koji bijahu pravedni, pa je tako sudio dok se ne približi podne, a onda ustade, pa ode svojoj majci Džulanari Morskoj, ovjenčan i sličan mjesecu. I majka ugleda sina, a vidje i cara kako ide ispred njega, te ustane, pa poljubi dječaka i čestita mu na sultanskom dostojanstvu, poželjevši i njemu i njegovu ocu da dugo požive i pobjeđuju dušmane. I Bedr-Basim posjedi malo kod majke, te se tako odmori.

A kad nastade vrijeme predvečernje molitve, emiri pođoše, jašući ispred dječaka, pa tako svi odoše na trkalište, gdje dječak ostade od večernje molitve, igrajući se oružja sa svojim ocem i velikašima carske uprave, a zatim se vrati u dvor, jašući za svim ljudima koji su išli ispred njega.

A carević poče odlaziti na trkalište svakog dana, a po povratku bi sjeo, pa bi pravedno sudio i emiru i siromahu. I on je činio to cijelu godinu dana, a potom poče odlaziti u lov i hajku, pa je išao amo-tamo po zemlji i podnebljima koja bijahu pod njegovom vlašću, unoseći svuda sigurnost i spokojnost, a sve je to činio onako kako to čine carevi. I dječak je bio jedinstven među ljudima svoga vremena po svojoj veličini, svojoj odvažnosti i svojoj pravednosti prema ljudima.

A jednoga dana među danima razbolje se car, Bedr-Basimov roditelj, i srce mu zadrhta, te on osjeti da će prijeći u vječno boravište. A kad bolest uze maha, car vidje da je na rubu groba, te pozva svoga sina i naredi mu da se stara

o svojim podanicima, a preporuči mu da čuva svoju majku, sve velikaše carske uprave i ljude iz svoje okoline, koji mu se po drugi put zavjetovaše i zakleše da će slušati njegova sina. I tako se car osigura njihovim zakletvama, a poslije toga proživi malo dana, pa ode na istinu velikom Alahu. I za njim počeše tugovati njegov sin Bedr-Basim, i njegova žena Džulanara, i emiri, i veziri, i velikaši carske uprave, koji mu iskopaše raku i ukopaše ga u nju. A potom Džulanara provede cijeli mjesec dana sjedeći i primajući izjave sućuti, pa joj dođe brat Salih, a dođoše i njezina majka i njene sestre od strica i počeše je tješiti u njenoj tuzi za izgubljenim carem, govoreći joj: – O, Džulanaro, ako je car umro, on je ostavio ovog odvažnog mladića, a nije umro onaj koji je ostavio za sobom sina kao što je on. Evo njega, a on je neusporediv i ravan lavu koji sve uništava...

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade sedamsto četrdeset četvrta noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da su Džulanari rekli njen brat, 744. NOĆ
njena majka i njene sestre od strica: – Ako je car umro, on je ostavio za sobom ovog neusporedivog mladića, ravnog lavu koji sve uništava i sjajnome mjesecu. – A potom velikaši carske uprave i ugledni ljudi odoše caru Bedr-Basimu, pa mu rekoše: – O, care, nije loše tugovati za carem, ali tugovanje priliči samo ženama. Neka tuga za tvojim roditeljem ne mori ni tvoje ni naša srca: on je umro, ali je ostavio tebe, a nije umro onaj koji je ostavio za sobom čovjeka kao što si ti.

I oni ga počeše nagovarati i tješiti, a potom ga odvedoše u kupatilo. I Bedr-Basim iziđe iz kupatila, pa obuče raskošno odijelo, izvezeno zlatnom srmom i ukrašeno dragocjenostima i korundima, a na glavu stavi carski vijenac. A zatim Bedr-Basim sjedne na prijestolje svoje vlasti, pa počne obavljati ljudske poslove, pravedno se zalažući za slabog koga je napadao silnik i uzimajući od emira ono što je pripadalo siromahu, te ga svi ljudi zavolješe velikom ljubavlju, a u tome mu prođe cijela godina. A s vremena na vrijeme dolazili su mu u pohode njegovi morski rođaci, te mu život bijaše ugodan, a oči mu se osvježiše.

I tako prođe mnogo vremena, a jedne noći među noćima dođe njegov ujak, pa ode Džulanari i upita je za zdravlje. I Džulanara ugleda brata, pa ustade, zagrli ga i posadi pored sebe, a zatim ga zapita: – O, brate, kako si, i kako su moja majka i kćeri moga strica? – A Salih joj odgovori: – O, sestrice, zdrave su, a imaju svega i svačega i veoma su sretne, ali im nedostaje to što ne mogu pogledati tvoje lice. – A potom Džulanara donese neku hranu Salihu, te on malo pojede, pa se među njima zapodjene razgovor i oni počeše govoriti o caru Bedr-Basimu i o njegovoj ljepoti, o njegovoj krasoti i stasitosti i skladnosti, o njegovoj odvažnosti, pameti i obrazovanosti.

A car Bedr-Basim je ležao, pa je čuo da ga spominju majka i ujak i da razgovaraju o njemu, te se napravio da spava i počeo slušati njihov razgovor. I Salih reče svojoj sestri Džulanari: – O, sestrice, tvoj sin je napunio sedamnaest godina, a nije se oženio. Bojim se da mu se što ne dogodi, a da ne dobije sina, te hoću da ga oženim jednom od morskih djevojaka, isto tako lijepom i dražesnom kao što je i on. – Reci mi njihova imena – ja ih poznajem – reče Džula-

nara, te joj Salih poče nabrajati carske kćeri, jednu za drugom, ali mu Džulanara govoraše: – Neću tu za svoga sina, već ću ga oženiti samo onom koja mu je ravna po ljepoti i krasoti, po pameti i vjeri, po obrazovanosti i plemenitosti, po vlasti, rodu i plemenu. – I Salih joj reče: – Ja ne poznajem više nijedne morske kneginje. – Nabrojio sam ti više od dvjesta djevojaka, a tebi se nijedna nije svidjela. Ali pogledaj, o, sestrice, da li tvoj sin spava ili ne spava. – I Džulanara dodirnu Bedr-Basima, ali vidje na njemu tragove sna, te reče Salihu da spava. – Ali što hoćeš da mi kažeš i zašto ti je potrebno da on spava? – O, sestrice – odgovori joj Salih – znaj da sam se sjetio jedne od morskih djevojaka koja bi bila dobra prilika za tvoga sina, ali se bojim da što kažem o njoj dok on ne zaspi, jer mu se u srce može uvući ljubav prema njoj, a mi možda nećemo moći dospjeti do nje, te ćemo se zamoriti i on, i mi, i velikaši carske uprave, jer će nam to zadati brige. A pjesnik je rekao:

Bujica pjene iz usta ljubav je u početku,
Al' more postaje burno kad jednom uzme maha.

I Salihova sestra ču te riječi, pa kaza: – Reci mi koja je to djevojka i kako se zove – ja poznajem kćeri morskih careva i ostale, pa ako vidim da je dobra prilika za nj, ja ću je zaprositi, pa makar na nju potrošila sve što imam u rukama. Reci mi što o njoj, dakle, a ne boj se ničega – moj sin spava. – Bojim se da nije budan – odgovori joj Salih. – Tȁ pjesnik je rekao:

Kad sam saznao kakav je, zavolio sam ga,
Tȁ uho se prije zaljubit' može nego oko.

– Govori i reci mi sve ukratko, a ne boj se ničega, o, brate – reče Džulanara Salihu, a on joj kaza: – Alaha mi, o, sestrice, za tvog sina nema nijedne dobre prilike osim Džauhare, kćeri cara as-Samandalija. Ona mu je nalik po ljepoti i krasoti, po sjaju i savršenstvu, a u moru i na kopnu nema nijednog bića koje bi bilo blaže i nježnije od nje po svojim osobinama. Lijepa je, dražesna, stasita i skladna, a ima ružičaste obraze, blistavo čelo i usta nalik na biserje. I oči su joj tamne, a bedra teška, dok je u struku tanka, a lice joj je divno. Kad pogleda, zbunjuju se srne i gazele, a kad ide, na nju su zavidne vrbove grane; kad otkrije lice, posramljuje sunce i mjesec, a zarobljava svakoga tko je ugleda, jer su joj usta nježna a udovi gipki.

I Džulanara ču te riječi svoga brata, pa kaza: – U pravu si, o, brate! Viđala sam je mnogo puta, jer je bila moja drugarica dok smo bile male, a danas se ne poznajemo zato što smo daleko jedna od druge i što ima već osamnaest godina kako je nisam vidjela. Alaha mi, osim nje, nijedna druga nije dobra prilika za mog sina!

I Bedr-Basim ču njihove riječi i shvati sve što oni rekoše od početka do kraja, opisujući djevojku koju je spomenuo Salih, to jest Džauharu, kćer cara as-Samandalija, pa je zavoli po čuvenju, ali se načini da spava, mada mu u srcu buknu plamen, a on sâm zaroni u more koje nema ni obala ni dna . . .

(STRANA 482 — 756. NOĆ)

I Bedr-Basim se odmah preobrazi i pretvori u pticu neobična izgleda, a carica stavi pticu u kavez, i ne dade joj ni hrane ni vode, a i svojim robinjama naredi da joj ne daju ni jela ni pića . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade sedamsto četrdeset peta noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je car Bedr-Basim čuo što su rekli njegov ujak Salih i njegova majka Džulanara opisujući kćerku cara as-Samandalija i da mu je zbog nje buknula vatra u srcu, a da je on sam zaronio u more koje nema ni obale ni dna. A Salih pogleda u svoju sestru Džulanaru, pa joj reče: – Alaha mi, sestrice, među morskim carevima nema ni glupljeg ni jarosnijeg cara od njena oca! Zato nemoj ništa reći svome sinu o toj djevojci dok je ne zaprosimo od njena oca, pa ako on pristane na to, odat ćemo hvalu velikom Alahu, a ako nas odbije i ne uda je za tvoga sina, mi ćemo se spasiti njegove pakosti, a zaprosit ćemo neku drugu. – I Džulanara sasluša te riječi svoga brata, pa kaza: – Divno je to što si smislio i odlučio – a zatim oboje zašutješe, pa prespavaše tu noć. A u srcu Bedr-Basima buktala je vatra zbog njegove ljubavi prema carevoj kćeri Džauhari, ali on prikri to i ne reče ništa ni majci ni ujaku, mada ga je ljubav prema djevojci pekla kao žeravica. A sutradan ujutro car i njegov ujak odoše u kupatilo da se okupaju, a zatim iziđoše iz kupatila, pa se napiše pića i sjedoše za postavljen stol.

745. NOĆ

I car Bedr-Basim, njegova majka i njegov ujak su jeli dok se nisu najeli, a potom oprase ruke, pa Salih skoči na noge i reče caru Bedr-Basimu i njegovoj majci Džulanari: – Ja namjeravam da s vašim dopuštenjem odem svojoj roditeljki. Ima već nekoliko dana kako sam kod vas, a srca mojih rođaka su nespokojna zbog toga, jer mi se oni nadaju. – Ostani i danas kod nas – reče car Bedr-Basim svome ujaku Salihu, a ovaj ga posluša. A zatim car Bedr-Basim reče: – Hajdemo u vrt, o, ujače! – I njih dvojica odoše u vrt, pa počeše hodati i šetati po njemu, a zatim car Bedr-Basim sjedne pod jedno hladovito drvo, jer se htio odmoriti i odspavati, ali se sjeti onoga što bijaše rekao njegov ujak Salih opisujući djevojku i njenu ljepotu i dražesnost, pa proli grozne suze iz očiju i izgovori ova dva stiha:

Kad bi rekao tko (a plamen kad bi pek'o
 I vatra kad bi u srcu i tijelu gorjela mom):

Što hoćeš i što želiš: da vidiš drage svoje.
 Il' gutljaj vode jedan, ja bih rekao: – Njih!

A potom poče jadikovati, jecati i plakati, izgovarajući ove stihove:

Tko me zamijenit' može u strasti za djevojkom
 Što je kô lane lijepa, a licem od sunca ljepša!

Ranije srce nije za ljubav strasnu znalo,
 A sad gori i plamti, voleć' kneginju vodâ.

Kad je čuo te mladićeve riječi, njegov ujak Salih udari rukom o ruku i uzviknu: – Nema boga osim Alaha, Muhamed je Alahov poslanik, a nema moći ni sile do u visokog, velikog Alaha! – pa zapita: – O, dijete moje, zar si čuo što smo rekli ja i tvoja majka o carevoj kćeri Džauhari i kakva smo joj sve svojstva

pripisali? – Jesam, o, ujače, pa sam je zavolio kad sam čuo što ste kazali o njoj, a ona mi je toliko prirasla za srce da ne mogu živjeti bez nje – odgovori Bedr-Basim, a Salih mu reče: – O, care, hajde da se vratimo tvojoj majci, pa da je obavijestimo o onome što se dogodilo i da je zamolim da mi dopusti da te povedem sa sobom, kako bih mogao zaprositi za tebe carevu kćerku Džauharu, a potom ćemo se oprostiti s njom, pa ćemo se vratiti. Bojim se da se tvoja majka ne naljuti na mene ako te povedem bez njenog odobrenja, a imat će pravo da se ljuti, jer biste se rastali mojoj krivicom, kao što je i ona otišla od nas mojom krivicom. I grad će ostati bez cara, a podanici neće imati nikoga da upravlja njima i da motri na njihove prilike, te će se poremetiti poslovi u carstvu, a vlast će ti se izmaći iz ruku.

I Bedr-Basim saslušа te riječi svoga ujaka, pa kaza: – Znaj, o, ujače, da me majka neće pustiti da odem ako se sad vratim i ako se o tome posavjetujem s njom. Neću joj se vratiti, niti ću se ikad posavjetovati s njom o tome! – I mladić zaplaka pred svojim ujakom, pa reče: – Otići ću s tobom ne obavijestivši majku o tome, a potom ću se vratiti. – I Saliha zbuniše te riječi njegova nećaka, te uzviknu: – Molim se velikom Alahu da mi pomogne u svakoj prilici! – I Bedr-Basimov ujak Salih vidje u kakvom je stanju njegov nećak, a bijaše mu jasno da se on neće vratiti i obavijestiti svoju majku o tome, te skine sa svoga prsta prsten u koji bijahu urezena neka imena velikog Alaha, pa ga preda Bedr-Basimu, rekavši mu: – Natakni ga na prst: s njim se sigurno nećeš utopiti, niti će te snaći neka druga nevolja ili zlo od morskih životinja i riba. – I car Bedr-Basim uze prsten od svoga ujaka, pa ga natakne na prst, a poslije toga obojica zaroniše u more . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade sedamsto četrdeset šesta noć, ona reče:

746. NOĆ – Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da su car Bedr-Basim i njegov ujak Salih zaronili u more i da su išli sve dotle dok nisu došli do Salihova dvora. I oni uđoše u dvor, te tako Bedr-Basima ugleda njegova baka, majka njegove majke, koja je sjedila s onima koji joj bijahu bliski. I carević i Salih poljubiše svima ruke, a Bedr-Basimova baka ustade čim ih je ugledala, pa zagrli mladića i poljubi ga između očiju, rekavši mu: – Neka je blagoslovljen tvoj dolazak, o, dijete moje! Kako si ostavio svoju majku Džulanaru! – Zdrava je, ima svega i svačega i sretna je, a želi mira i tebi i svojim sestrama od strica – reče Bedr-Basim.

A poslije toga Salih ispriča svojoj majci što se dogodilo između njega i njegove sestre Džulanare, i reče joj da je car Bedr-Basim po čuvenju zavolio kneginju Džauharu, kćerku cara as-Samandalija, i ispripovjedi joj cijelu tu povijest od početka do kraja. – On je došao ovamo da je zaprosi od njena oca i da se oženi njome – reče Salih, a Bedr-Basimova baka se razgnjevi silnim gnjevom poslije tih Salihovih riječi, i uznemiri se i ražalosti, te uzviknu: – O, dijete moje, pogriješio si kad si pred svojim nećakom spomenuo kneginju Džauharu, kćerku cara as-Samandalija. Tà ti znaš da je car as-Samandali glupak i tlačilac,

da je malouman i veoma jarostan i da će se pokazati kao škrtac pred prosiocima njegove kćeri Džauhare. Svi morski carevi su je prosili od njega, ali ih je on odbio i nije pristao da je kome dâ, već ih je, naprotiv, odbio, rekavši im: – Vi joj niste ravni ni po ljepoti ni po krasoti, a ni po čemu drugom. – I mi se bojimo da i nas odbije, kao što je odbio i ostale, kad je budemo zaprosili od njega, a plemeniti smo ljudi, pa ćemo se vratiti skrhana srca.

Kad je Salih čuo te riječi svoje majke, on je zapita: – O, majčice, pa što onda da radimo? Tà car Bedr-Basim je zavolio tu djevojku onda kad sam o njoj razgovarao sa svojom sestrom Džulanarom, a meni je rekao: – Moramo je zaprositi od njena oca, pa makar mu predao i cijelo svoje carstvo – i tvrdi da će umrijeti od strasti i ljubavi prema njoj ako se ne oženi njome. – A potom Salih reče svojoj majci: – Znaj da je moj nećak ljepši i divniji od nje, a da je njegov otac bio car cijele Perzije, pa je i sad i on sâm postao car, te Džauhara nije prilika ni za koga drugoga osim za njega. Ja sam odlučio da ponesem drago kamenje – korunde i drugo – pa da dam caru poklon koji mu priliči i da zaprosim od njega kneginju; ako me on upozori na to da je car, onda je i Bedr-Basim car i carev sin; ako mi pak stane govoriti o ljepoti svoje kćeri, onda je Bedr-Basim ljepši od nje, a ako mu bude kazao da je njegovo carstvo veliko, onda je Bedr-Basimovo carstvo veće i od njenoga carstva i od carstva njena oca, a pri tom on ima veću vojsku i više čuvara. Njegovo carstvo je veće od carstva njena oca, te ću se ja na svaki način postarati da zadovoljim potrebu svoga nećaka. Ja sam sve to i zamijesio, pa ću se potruditi i da ga oženim njome isto onako kao što sam njega bacio u more ljubavi prema njoj, a veliki Alah će mi pomoći u tome. – Čini što hoćeš – reče mu majka – ali pazi da ne kažeš caru koju oporu riječ kad budeš razgovarao s njim. Ti znaš da je on glup i jarostan, pa se bojim da ne nasrne na tebe, jer on ne priznaje ničiji čin. – I Salih joj odgovori: – S pažnjom i pokornošću! – a zatim ustane, pa uzme dvije vreće pune dragocjenosti (korunda, smaragda u šipkama, skupocjenoga metala i svakojakog kamenja) i dade ih slugama da ih nose, pa i sam pođe s njima i sa svojim sestrićem u dvor cara as-Samandalija.

I kad stigoše caru, Salih zamoli cara da mu dopusti da uđe u dvor, a car mu dopusti to, te on uđe, pa poljubi zemlju između carevih ruku i pozdravi cara najljepšim pozdravom. I car ustade čim je ugledao Saliha, pa mu iskaza najveće poštovanje i ponudi ga da sjedne, a kad je on sjeo, car mu reče: – Neka je blagoslovljen tvoj dolazak! Nagnao si nas da čeznemo za tobom, o, Sališe! Što ti je to potrebno, te si došao ovamo? Reci mi što ti je potrebno, pa da ti to učinim! – I Salih ustane, pa po drugi put poljubi zemlju, a zatim reče: – O, care vremena, meni su potrebni Alah i odvažni car, neustrašivi lav, o kojem putnici pričaju divne priče, te se po podnebljima i zemljama pronio glas o njegovoj darežljivosti i milosti, o njegovoj sklonosti praštanju i o njegovoj blagonaklonosti. – I Salih razdriješi vreće, pa izvadi iz njih kamenje i ostalo, i sve to prosu pred cara as-Samandalija, a zatim mu reče: – O, care vremena, možda ćeš primiti od mene ovaj poklon, a učinit ćeš mi ljubav i izliječit ćeš mi srce ako ga primiš od mene . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade sedamsto četrdeset sedma noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je Salih ponudio poklon caru as-Samandaliju i da mu je rekao: – Želim da mi car učini ljubav i da mi izliječi srce time što će primiti ovo od mene. – A car as-Samandali ga zapita: – Zašto mi daješ taj poklon? Ispričaj mi svoju povijest i ispripovjedi mi kakva je tvoja potreba, pa ću je ja zadovoljiti i neću te primoravati da se mučiš, ako to mogu učiniti, a ako ne budem kadar da to učinim – Alah opterećuje dušu samo onim što ona može podnijeti.

I Salih ustane, pa triput poljubi zemlju, a zatim reče: – O, care vremena, ti možeš zadovoljiti moju potrebu, jer je to u tvojoj vlasti i ti time raspolažeš. Ja neću opterećivati cara teškoćama, a nisam ni bjesomučan da s njim razgovaram o onome što se ne može učiniti. Tà neki mudrac je rekao: – Ako hoćeš da te netko sluša, traži od njega ono što može učiniti. – Što se pak tiče onoga što mi je potrebno i radi čega sam došao, to mi car može učiniti, čuvao ga Alah! – Zamoli me da učinim ono što ti je potrebno, izloži mi svoju stvar i traži od mene što hoćeš – reče car, a Salih mu kaza: – O, care vremena, znaj da sam ti došao kao – prosac i da želim jedinstveni biser i skivenu dragocjenost – kneginju Džauharu, kćerku našega gospodara. Ne daj, o, care, da se izjalovi nada onoga koji se uputio tebi. – I car se tako nasmija na te Salihove riječi da je pao nauznak, a zatim mu se podsmjehnu i uzviknu: – O, Sališe, ja sam mislio da si razuman čovjek i mladić na svome mjestu, koji radi samo ono što ima smisla i koji ne govori u vjetar. Što li ti je to poremetilo razum i navelo te na tako krupnu stvar i veliku opasnost, pa da prosiš kćeri careva koji vladaju zemljama i podnebljima? Zar si se toliko uzdigao u svome dostojanstvu i zar ti je ostalo tako malo pameti da mi tako nešto kažeš u oči?

– Neka Alah uputi cara! – uzviknu Salih. – Ja je ne prosim za sebe, a da je prosim i za sebe, bio bih joj ravan – ne, bio bih veći od nje, jer ti znaš da je moj otac jedan od morskih careva, iako si ti danas naš car. Ali ja je prosim samo za cara Bedr-Basima, vladara perzijskih podneblja, a njegov je otac car Šahraman, čija ti je jarost poznata. A ako ti tvrdiš da si veliki car, onda je car Bedr-Basim još veći car od tebe; ako pak izjavljuješ da je tvoja kćerka lijepa, onda je car Bedr-Basim ljepši od nje i ima ljepše lice, a boljeg je roda i plemena. I ako pristaneš na ono što sam te molio, o, care vremena, ti ćeš staviti tu stvar na njeno mjesto, a ako se počneš uznositi nad nama, bit ćeš nepravedan prema nama i nećeš ići s nama pravim putom. Tà ti znaš, o, care, da ta kneginja Džauhara, kći našeg gospodara cara, ne može izbjeći brak, jer mudrac veli: – Djevojka ne može izbjeći brak ni grob – a ako namjeravaš da je udaš, onda je sin moje sestre dostojniji nje nego svi ljudi. – I cara obuze tako velik gnjev poslije tih Salihovih riječi da zamalo ne izgubi pamet, a duša mu zamalo ne napusti tijelo. I on uzviknu: – O, psu među ljudima, zar mi i takvi kao što si ti mogu upućivati takve riječi! Ti spominješ moju kćerku na skupovima i kažeš da se sin tvoje sestre može izjednačiti s njom, a tko si ti, tko je tvoja sestra, tko je njen sin i

tko mu je otac, pa da mi možeš reći tako što i uputiti mi takve riječi? Zar vi niste psi prema njoj?

Zatim car dozva svoje sluge, pa im reče: – Hej, sluge, uzmite glavu ove skitnice! – I sluge dohvatiše i isukaše mačeve, pa se uputiše k Salihu, ali on okrene leđa, pa pobjegne, uputivši se k dvorskim vratima. A kad je došao do dvorskih vrata, Salih ugleda svoje rođake i bliska lica, a vidje stražare i sluge kojih bijaše više od hiljadu, sve samih vitezova koji bjehu utonuli u željezo i oklope, i svi su oni imali u rukama koplja i bijele jatagane. I oni vidješe u kakvom je stanju Salih, te ga zapitaše: – Što se to dogodilo? – a on im ispriča svoju povijest. A te ljude bješe mu poslala u pomoć njegova majka, pa tako oni čuše Salihove riječi i vidješe da je car glup i veoma jarostan čovjek, te sjahaše s konja i isukaše mačeve, a zatim uđoše u dvor cara as-Samandalija.

I ti ljudi vidješe cara kako sjedi na prijestolju svoga carstva, a on ih i ne primijeti, jer bijaše veoma gnjevan na Saliha. A zatim ljudi vidješe da careve sluge, poslužitelji i osobni čuvari nisu naoružani. I car ugleda Salihove ljude s isukanim mačevima u rukama, pa pozva svoje ljude i reče im: – Teško vama! Uzmite glave ovih pasa! – I ne prođe ni jedan trenutak, a ljudi cara as-Samandalija udariše u bijeg, dok Salih i oni koji mu bijahu bliski uhvatiše i svezaše cara as-Samandalija ...

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade sedamsto četrdeset osma noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da su Salih i ljudi koji su mu bili bliski svezali cara as-Samandalija. 748. NOĆ

A potom se probudi Džauhara, pa sazna da joj je otac dopao ropstva i da su izginuli svi njegovi osobni čuvari, te iziđe iz dvora i pobjegne na jedan otok, uputivši se k jednom visokom drvetu, ne bi li se tamo sakrila. A kad oba odreda zapodjenuše borbu, neki čuvari cara as-Samandalija pobjegoše, ali ih Bedr-Basim vidje, te ih zapita što je to bilo s njima, a oni mu rekoše što se dogodilo. A kad je čuo da je car as-Samandali uhvaćen, Bedr-Basim udari u bijeg, jer se pobojao da mu se što ne dogodi, a u srcu reče: – Taj metež je nastao zbog mene, pa sad gone samo mene.

I tako je on udario u bijeg, tražeći spasa i ne znajući kuda će, a odvajkada mu bijaše suđeno da dođe baš na onaj otok na kojem bijaše Džauhara, kći cara as-Samandalija. I on priđe onom drvetu na kojem bijaše ona, pa pade na zemlju mrtav umoran, ne bi li se odmorio ležeći, a nije znao da nema odmora za onoga koga gone i da nitko ne zna što se krije u onome što mu je u potaji suđeno.

A kad je legao, Bedr-Basim podigne glavu, a pogled mu pade na Džauharu. I car pogleda u nju, pa vidje da je ona nalik na mjesec koji sija te uzviknu: – Neka je hvala tvorcu toga čudesno lijepog lica, jer je on tvorac svake stvari i u njegovoj je ruci vlast nad svakom stvari! Neka je hvala velikom Alahu, stvaraocu, tvorcu, uobličavaocu! Alaha mi, ako je tačno ono čega se bojim, onda je to Džauhara, kći cara as-Samandalija! Mislim da je čula da je između nas

započeo boj, pa je pobjegla i došla na ovaj otok, a zatim se sakrila ovdje. A ako ova djevojka baš i nije careva kći Džauhara, onda je ona ljepša od nje. – I Bedr-Basim poče razmišljati o tome tko je i što je djevojka, pa reče u sebi: – Ustat ću, pa ću je uhvatiti i zapitat ću je tko je, a ako je to ona, zaprosit ću nju samu, jer to i želim.

I on se podigne na noge, pa reče Džauhari: – O, najveća moja željo, tko si ti i tko te je doveo ovamo? – A Džauhara pogleda u Bedr-Basima i vidje da on nalikuje na mjesec koji se pojavljuje iz crnih oblaka, da mu je stas vitak, a osmijeh divan, te mu odgovori: – O, mladiću divnih crta lica, ja sam kneginja Džauhara, kći cara as-Samandalija, a pobjegla sam ovamo zato što su se Salih i njegovi vojnici borili s mojim ocem, pa su pobili njegove ratnike, dok su njega samog i jedan dio njegove vojske odveli u ropstvo. I ja sam pobjegla stoga što sam se pobojala da mi se što ne dogodi. – A zatim kneginja Džauhara reče caru Bedr-Basimu: – Došla sam ovamo samo stoga što sam strahovala da ne poginem, a ne znam što je sudba učinila s mojim ocem.

Kad je Bedr-Basim čuo te njene riječi, on se čudom začudi tome stjecaju okolnosti, te uzviknu: – Nema nikakve sumnje da sam postigao ono što želim, pošto joj je otac dopao ropstva! – I on pogleda u djevojku, pa joj reče: – Siđi, o, gospođo! Ubila me ljubav prema tebi, a zarobile su me tvoje oči. Do toga meteža i do te borbe došlo je zbog mene i tebe. Znaj da sam je car Bedr-Basim, car Perzijanaca, i da je Salih, moj ujak, otišao tvome ocu da te zaprosi od njega. A ja sam zbog tebe napustio svoje carstvo i malo prije sam se sreo s tobom zahvaljujući čudnom stjecaju okolnosti. Ustani, dakle, pa siđi amo. Otići ću s tobom u dvor tvoga oca, pa ću zamoliti svoga ujaka Saliha da ga pusti, a zatim ću se oženiti tobom kako zakon nalaže. – I Džauhara sasluša te Bedr-Basimove riječi, pa pomisli: – Sve se to dogodilo zbog tog odvratnog nevaljalca, jer je zbog njega moj otac dopao ropstva i zbog njega su izginuli njegovi dvorjani i njegove sluge, dok sam ja pobjegla iz svoga dvora kao zarobljenica i popela se na ovo drvo! Ako se ne obranim od njega kakvim lukavstvom, on će ovladati mnome i postići će ono što želi, jer je zaljubljen, a zaljubljenika nitko ne kori, pa ma što učinio.

I ona poče zavaravati Bedr-Basima razgovorom i lijepim riječima (on nije znao kakva je lukavstva smislila), govoreći mu: – O, gospodaru i svjetlosti moga oka, jesi li ti car Bedr-Basim, sin carice Džulanare? – Jesam, o, gospođo moja – odgovori joj Bedr-Basim . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade sedamsto četrdeset deveta noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je Džauhara, kći cara as-Samandalija, zapitala cara Bedr-Basima: – Jesi li ti, gospodaru moj, car Bedr-Basim, sin carice Džulanare? – Jesam, o, gospođo moja – odgovori Bedr-Basim, a careva kći uzviknu: – Neka Alah umori moga oca i neka mu oduzme carstvo, neka mu ne zaliječi srce i neka mu ne dâ da se vrati iz tuđine ako hoće nekog divnijeg od tebe i nešto divnije od nježnih crta tvoga lica! Alaha mi, on ima malo pa-

meti i razboritosti – reče mu ona potom – ali ga nemoj osuđivati za ono što je učinio, a ako si ti mene zavolio za pedalj, ja sam tebe zavoljela za čitav lakat. Upala sam u mrežu ljubavi prema tebi i obrela se među onima koje si ti ubio, a u tebi je ostao samo jedan dio onoga što je u meni!

I djevojka siđe s drveta, pa priđe mladiću, a kad mu je prišla, ona ga zagrli, pritisnu ga na svoje grudi i poče ga ljubiti. I car Bedr-Basim vidje što ona čini s njim, pa ga obuze još veća ljubav prema njoj i razbukta se njegova strast, te pomisli da ga careva kći voli i povjerova joj, pa je i sam poče grliti i ljubiti. – O, kneginjo – reče joj car – moj ujak Salih nije opisao ni deseti dio tvoje ljepote, a ni četvrtinu karata od dvadeset i četiri karata. – A potom ga Džauhara pritisnu na svoje grudi i izgovori neke nerazumljive riječi, pa mu pljunu u lice i uzviknu: – Prijeđi iz ljudskog obličja u obličje ptice koja će biti ljepša od svih ptica s bijelim perjem i crvenim kljunom i nogama!

I ona još nije stigla ni da izgovori te riječi, a Bedr-Basim se pretvori u pticu, ljepšu od svih ptica koje postoje, pa se strese i podigne na noge, a zatim poče gledati u Džauharu.

A careva kći je imala jednu robinju koja se zvala Marsina, te ona pogleda u nju, pa joj reče: – Alaha mi, da se nisam bojala za oca koga je zarobio njegov ujak, ja bih ga ubila. Ne dao mu Alah sreće! Kako je zlokoban bio čas kad nam je došao! Sav je taj metež njegovo maslo! Ali povedi ga, o, robinjo, pa otiđi s njim na bezvodni otok, ne bi li tamo umro od žeđi. – I robinja povede Bedr-Basima, pa ga odvede na otok, a zatim htjede da se vrati, ali reče u sebi: – Alaha mi, onaj koji je tako lijep i krasan ne zaslužuje da umre od žeđi. – I potom ga robinja odvede s bezvodnog otoka i ode s njim na jedan otok na kojem bijaše mnogo drveća, voća, i kanala i ostavi ga tamo, pa se vrati svojoj gospođi i reče joj: – Ostavila sam ga na bezvodnom otoku.

Eto što je bilo s Bedr-Basimom.

Što se pak tiče Saliha, Bedr-Basimova ujaka, on se dokopao cara as-Samandalija, pobivši njegove sluge i čuvare i zarobivši samoga cara, a potom je počeo tražiti carevu kćerku, ali je nije našao. I Salih se vrati u dvor, svojoj majci, pa je zapita: – O, majčice, gdje je moj nećak car Bedr-Basim? – A ona mu odgovori: – O, dijete moje, ja ništa ne znam o njemu, Alaha mi, pa ne znam ni kud je otišao. Kad je dočuo da si se potukao s carem as-Samandalijem i da je među vama došlo do borbe i boja, on se poplašio, pa je pobjegao.

A kad je čuo te riječi svoje majke, Salih osjeti da mu je žao nećaka, te reče: – Alaha mi, mi smo bili nemarni prema caru Bedr-Basimu, pa se bojim da ne pogine, da ga ne napadne neki ratnik cara as-Samandalija ili da se ne sretne s carevom kćerkom Džauharom, te nećemo znati što da kažemo njegovoj majci, a od nje nas ne čeka nikakvo dobro, jer sam odveo njena dječaka bez njezine odobrenja.

Zatim Salih posla čuvare i uhode u more i na druge strane da traže Bedr-Basima, ali oni ne čuše ništa o njemu, te se vratiše i obavijestiše o tome Saliha, koji se još više zabrinu i ožalosti, jer mu je dušu morila čežnja za carem Bedr-Basimom.

Evo što je bilo s carem Bedr-Basimom i njegovim ujakom Salihom.

Što se pak tiče njegove majke Džulanare Morske, ona je očekivala svoga sina poslije njegova odlaska s ujakom Salihom, ali joj se on nije vratio niti je dao glasa od sebe. I ona provede mnoge dane očekujući ga, a zatim iziđe iz dvora, pa siđe u more i ode svojoj majci. I njena majka ustade čim ju je ugledala, pa je zagrli i poljubi, a to isto učiniše i njene sestre od strica. Potom Džulanara zapita svoju majku zna li štogod o caru Badr-Basimu, a ona joj reče: – O, kćerčice, on je dolazio sa svojim ujakom, pa je njegov ujak uzeo korunde i drago kamenje i otišao caru as-Samandaliju da od njega zaprosi njegovu kćerku, ali as-Samandali nije pristao da mu je dâ, već je bio surov prema tvome bratu dok je razgovarao s njim. I ja sam poslala tvome bratu oko hiljadu vitezova, te je tako započeo rat između njega i cara as-Samandalija, ali je Alah pomagao tvome bratu u borbi protiv njega, te je on pobio careve čuvare i ratnike, a samoga cara je odveo u ropstvo. I ta vijest je doprla do ušiju tvoga sina, pa mi se čini da se on pobojao da mu se što ne dogodi, te je pobjegao od nas bez našega pristanka, i otada se nije vratio, a o njemu nismo ništa čuli.

Potom se Džulanara poče raspitivati o svome bratu Salihu, a majka mu reče da on sjedi na carskom prijestolju u dvoru cara as-Samandalija i da je poslao ljude na sve strane da traže njena sina i kneginju Džauharu. I Džulanaru obuze velika tuga za sinom poslije tih riječi njene majke, a obuze je još veći gnjev na njena brata Saliha, jer joj on bijaše odveo sina i sišao s njim u more bez njezina odobrenja. – O, majčice – reče ona – bojim se za carstvo koje nam pripada jer sam došla ovamo ne obavijestivši o tome nijednog stanovnika carstva. Bojim se da stvari ne pođu po zlu u carstvu ako se zadržim, i da nam se vlast ne izmakne iz ruku, te će biti bolje da se vratim i da upravljam carstvom dok mjesto nas Alah ne sredi njegove stvari. Nemojte zaboraviti moga sina, dakle, i nemojte biti nemarni prema njemu, jer ću ja nesumnjivo poginuti ako mu se dogodi kakvo zlo pošto živim samo za nj i naslađujem se samo njegovim životom. – I Džulanarina majka kaza: – S ljubavlju i poštovanjem, o, kćerčice! Ne pitaj kako je nama zbog rastanka s njim i zbog njegove odsutnosti. – A potom ona posla ljude da traže mladića, dok se njegova majka vrati u svoje carstvo tužna srca i uplakanih očiju, jer svijet bijaše tjeskoban za nju . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade noć kojom se puni sedamsto pedeset noći, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je carica Džulanara otišla iz dvora svoje majke i da se vratila u svoje carstvo, a da joj je onda svijet bio tjeskoban, jer ju je morila sve veća tuga, i eto što je bilo s njom.

Što se pak tiče cara Bedr-Basima, njega je začarala careva kći Džauhara, a potom ga je poslala sa svojom robinjom na jedan bezvodni otok, rekavši robinji: – Ostavi ga tamo, pa neka umre od žeđi – ali ga robinja ostavi na jednom zelenom i plodnom otoku, gdje bijaše drveća i potoka, te Bedr-Basim poče jesti voće i piti vodu iz potoka. I on je tako proveo nekoliko dana i noći u obličju ptice, ne znajući kuda će ni kako da poleti.

A dok je on bio na tom otoku, jednoga dana među danima odjednom naiđe jedan lovac koji htjede nešto uloviti, ne bi li se tako prehranio, pa ugleda cara Bedr-Basima koji bijaše u obličju ptice s plavim perjem na krilima i zlatnožutim perjem na glavi, a ta mu je ptica mamila poglede i zanosila um. I lovac pogleda pticu, pa mu se ona svidje, te uzvikne u sebi: – To je doista divna ptica, a ja nisam vidio ptice koja bi nalikovala na nju po ljepoti i izgledu.

I onda lovac baci mrežu na pticu, pa je tako uhvati, a zatim je odnese u grad, misleći u sebi: Prodat ću je, pa ću uzeti za nju onoliko koliko vrijedi. – I lovac se sretne s jednim građaninom, koji ga zapita: – Koliko tražiš za tu pticu, lovče? – a lovac mu reče: – Kad je budeš kupio, što ćeš raditi s njom? – Zaklat ću je, pa ću je pojesti – odgovori građanin, a lovac uzviknu: – Čije srce može pristati na to da je netko zakolje i pojede? Poklonit ću je caru – on će mi dati više novaca za nju nego ti, a neće je zaklati, već će gledati u nju i njenu ljepotu i krasotu. Tà ja nisam vidio slične divljači ni među morskom ni među zemaljskom divljači otkako znam za sebe i otkako lovim! A ako se i polakomiš, ti mi nećeš dati za nju više od jednoga dirhema, te ti je neću prodati, tako mi velikog Alaha. – I lovac pođe s pticom k carevu dvoru, a kad car vidje pticu, njemu se svidješe njena ljepota i krasota, njen zlatni kljun i crveno perje ispod plavih krila. I car posla eunuha da kupi pticu od lovca, a eunuh priđe lovcu, pa ga zapita: – Prodaješ li tu pticu? – Ne, dat ću je na poklon caru – odgovori mu lovac. I eunuh uze pticu, pa je odnese caru i reče mu što je kazao lovac, pa poljubi zemlju i ode. A eunuh odnese pticu u carev dvor, pa je stavi u jedan lijep kavez, a zatim objesi kavez, metnuvši pored ptice malo hrane i vode. A potom dođe car, pa zapita eunuha: – Gdje je ptica? Donesi mi je, da je vidim! Alaha mi, divna je!

I eunuh donese pticu, pa je stavi pred cara, te tako car vidje da ptica nije okusila onu hranu koja je bila pored nje. – Alaha mi – uzviknu car – ja ne znam što jede ta ptica, pa da je time nahranimo! – I car naredi slugama da donesu jela, te sluge postaviše stol, pa car poče jesti. A ptica vidje jelo, poslastice i voće, pa uze i pojede pomalo od svega onoga što bijaše na stolu pred carem, te se car zbuni i začudi kad je vidje kako jede, a začudiše se i svi oni koji bijahu s njim. I car reče slugama i robovima koji bjehu oko njega: – Ja u svome životu nisam vidio ptice koja jede ono što jede ova ptica! – A potom on naredi slugama da dovedu njegovu ženu, kako bi ona vidjela pticu. I eunuh ode da dovede caricu, a kad je ugleda, reče joj: – O, gospođo, traži te car da vidiš jednu pticu koju je kupio. Kad smo donijeli jela, ona je izletjela iz kaveza, pa je stala na stol i počela jesti sve ono što je bilo na njemu. Ustani, dakle, gospođo, da je vidiš: ona lijepo izgleda i pravo je čudo vremena.

Kad je carica čula te eunuhove riječi, ona brzo dođe, ali zakloni lice i pođe natrag čim je pogledala i dobro zagledala pticu. I car pođe za caricom, pa je zapita: – Zašto si zaklonila lice, kad pored tebe nema nikoga, osim robinja i eunuha koji služe tebe i tvoga muža? – A carica mu odgovori: – O, care, ta ptica nije ptica, već je to čovjek kao što si i ti. – Lažeš – reče car na te riječi svoje žene. – Zašto zbijaš šalu! Kako možeš reći da ovo nije ptica? –

Alaha mi, ja se nisam šalila s tobom, već sam ti rekla istinu – odgovori mu carica. – Ta ptica je car Bedr-Basim, sin cara Šahramana, vladara perzijskih zemalja, a njegova je majka Džulanara Morska . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade sedamsto pedeset prva noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je carica kazala caru: – To nije ptica, već čovjek kao što si i ti, jer je to car Bedr-Basim, a njegova je majka Džulanara Morska. – I car onda zapita caricu: – Pa zašto onda tako izgleda? – A carica mu odgovori: – Začarala ga je kneginja Džauhara, kći cara as-Samandalija. – A zatim carica ispriča caru što se dogodilo s Bedr-Basimom od početka do kraja, a reče mu i to da je on zaprosio kneginju Džauharu od njena oca, ali da ovaj nije pristao da mu je dâ, te je njegov ujak Salih zapodjenuo boj s carem as-Samandalijem i pobijedio ga, a zatim ga je odveo u ropstvo – te se car čudom začudi kad je čuo to od svoje žene. A ta carica, njegova žena, bijaše najvještija čarobnica svoga vremena, te joj car reče: – Tako ti života, skini čini koje su bačene na nj i ne daj da se i dalje muči! Neka bi veliki Alah odsjekao ruku Džauhari! Kako je odvratna, kako malo vjeruje i kako su velike njene prijevare i lukavstva! – Dobro – odgovori na to careva žena, pa ustade, stavi pticu na jedan mramorni stol, uze jednu posudu i uli u nju vode pomiješane s nekim prahom, te se zagleda u plamen koji se digao iz posude i izgovori nad njom neke nerazumljive riječi, a zatim reče Bedr-Basimu: – Zaklinjem te ovim velikim imenima i plemenitim čudima, zaklinjem te velikim Alahom, tvorcem nebesa i zemlje, koji oživljuje mrtve i određuje što će tko dobiti i koliko će živjeti, napusti obličje ptice u kojem si sada, pa se vrati u obličje u kojem te je stvorio Alah!

I carica nije stigla ni da izgovori te riječi, a Bedr-Basim se strese i opet dobi ljudsko obličje, a car onda vidje da je to divan mladić i da na zemljinu licu nema divnijeg mladića od njega. I Bedr-Basim vidje da je opet dobio ljudski lik, te uzviknu: – Nema boga osim Alaha, a Muhamed je Alahov poslanik! Neka je hvala Alahu, tvorcu svih bića, koji određuje što će svatko od njih dobiti i kakav će im biti kraj! – a zatim poljubi ruku caru i poželi mu da dugo poživi. I onda car poljubi Bedr-Basima u glavu, pa mu reče: – O, Bedr-Basime, ispričaj mi svoju povijest od početka do kraja! – I car Bedr-Basim ispriča caru cijelu svoju povijest, ne zatajivši ništa, a car se začudi svemu tome, te reče: – O, Bedr--Basime, sad je veliki Alah skinuo čini koje su bile bačene na tebe! A što sâm misliš i što ćeš raditi? – O, care vremena – odgovori mu Bedr-Basim – hoću da mi u svojoj milosti opremiš jednu lađu i da mi daš nekoliko svojih slugu, a i sve što će mi biti potrebno. Već odavno sam otišao iz svoga carstva, pa se bojim da ga ne izgubim, a ne mislim da mi je majka živa, jer sam se rastavio s njom i ostavio je samu. Imam neki predosjećaj da je ona umrla od tuge za mnom, jer ne zna što je bilo sa mnom, niti zna da li sam živ ili mrtav. I molim te, o, care, da mi u svojoj milosti daš ono što sam ti zatražio.

I car vidje da je Bedr-Basim lijep, krasan i rječit, te pristade na to i reče: – Slušam i pokoravam se! – pa mu opremi lađu i odnese na nju sve što mu

bijaše potrebno, a s njim posla i nekoliko svojih slugu. I Bedr-Basim se ukrca u lađu, pošto se oprostio s carem, pa zaplovi morem sa slugama, a vjetar im je bio povoljan. I tako su oni putovali deset dana uzastopce, a jedanaestog dana more se uzburka, te se lađa poče podizati i spuštati, a mornari je nisu mogli zadržati. I oni bijahu u takvom stanju, i more se titralo njima sve dotle dok se nisu približili jednoj morskoj stijeni, a onda ta stijena pade na lađu i razbi je, te potonu sve što bješe na njoj, osim cara Bedr-Basima – on je sjeo na jednu dasku kad je već bio više mrtav nego živ. I daska je jurila s njim po moru, a on nije znao kud plovi, niti ju je mogao nekako zadržati, već ga je, naprotiv, daska nosila po ćudi mora i vjetra. I tako je on plovio tri dana, a četvrtoga dana daska doplovi s njim do morske obale. I onda on ugleda jedan bijeli grad, sličan golubu po svojoj sjajnoj bjelini, a taj grad bijaše podignut na otoku koji se nalazio usred mora i u njemu bijahu visoki stupovi i divne zgrade, dok su se zidovi gradskih kuća dizali u visinu, a gradske zidine zapljuskivalo more.

I car Bedr-Basim se obradova velikom radošću kad je ugledao otok na kojem bijaše taj grad, jer mu je prijetila bliska mrt od gladi i žeđi. I on siđe s one daske, pa se htjede popeti u grad, ali onda naiđoše neke mazge, neki konji i magarci kojih bijaše tako mnogo da ih čovjek nije mogao izbrojiti, kao što se ne mogu izbrojiti ni zrna pijeska, pa ga oni počeše udarati, ne bi li ga spriječili da uđe u grad. I onda Bedr-Basim ispliva iza grada, pa iziđe na suhu zemlju, ali ne nađe nigdje žive duše, te se začudi tome i uzviknu: – De da vidim čiji je taj grad u kojem nema cara ni žive duše, i otkud su te mazge, ti magarci i ti konji što mi nisu dali da uđem u njega!

I Bedr-Basim je razmišljao o onome što mu se dogodilo, a potom ugleda jednoga staroga prodavača povrća, te ga pozdravi, a on mu uzvrati pozdrav. I starac pogleda u Bedr-Basima, pa vidje da je lijep, te ga zapita: – O, mladiću, odakle si došao i što te je dovelo u ovaj grad? – a Bedr-Basim mu ispriča svoju povijest od početka do kraja. I starac se začudi kad je čuo njegovu povijest, te ga zapita: – O, dijete moje, zar nisi nikoga vidio na svome putu? – O, roditelju – odgovori mu mladić – začudio sam se kad sam vidio da u ovome gradu nema žive duše. – O, dijete moje, uđi u dućan, da ne pogineš – reče starac, te Bedr-Basim uđe u dućan i sjedne, a starac mu donese nešto malo hrane, pa mu reče: – O, dijete moje, uđi u sam dućan! Neka je slava onome koji te je spasio od one šejtanke!

I cara Bedr-Basima obuzme na to veliki strah, ali se ipak dobro najede, pa opere ruke, a potom pogleda u starca i reče mu: – O, gospodaru, zašto mi to kažeš? Utjerao si mi strah u kosti od ovoga grada i onih koji žive u njemu. – O, dijete moje – odgovori mu starac – znaj da je ovaj grad – grad čarobnjaka, i da u njemu živi carica čarobnica koja liči na šejtana, a ona je vještica i vračara i podmukla varalica. Oni konji, mazge i magarci koje si vidio – sve su to Alahovi sinovi, kao što smo ti i ja, samo su stranci. Kad god u grad uđe neki mlad čovjek kao što si ti, ta bezbožna čarobnica ga odvodi u svoj dvor, pa živi s njim četrdeset dana, a poslije četrdeset dana začara ga, te se on pretvara

u mazgu, konja ili magarca, kao što su one životinje koje si vidio na morskoj obali...

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade sedamsto pedeset druga noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je stari prodavač povrća ispričao i ispripovjedio caru Bedr-Basimu što sve radi carica čarobnica i da mu je rekao: – Ona je začarala sve stanovnike ovoga grada, a kad si ti htio izići na suhu zemlju, oni su se poplašili da i tebe ne začara kao što je i njih začarala, pa su ti kazali znacima: – Nemoj ući u grad, kako te ne bi vidjela carica – jer im je bilo žao tebe; tà ona će, možda, i s tobom učiniti ono isto što je učinila s njima. Ona je svojim čaranjem otela gradu sve njegove stanovnike — reče starac Bedr-Basimu – a zove se carica Laba, što na arapskom znači sunčani kalendar.

I car Bedr-Basim se veoma uplaši kad je čuo te starčeve riječi, te poče drhtati kao trska na vjetru. I mladić reče starcu: – Tek što sam povjerovao da sam se spasio od nevolje koja me snašla zbog čaranja, a sudba me baci u još gore mjesto! – I on poče razmišljati o svome stanju i onome što mu se dogodilo, a starac ga pogleda i vidje da ga obuzima sve veći strah, te mu reče: – O, dijete moje, iziđi, pa sjedni na dućanski prag i gledaj ta stvorenja, njihovo odijelo i njihov izgled, a znaj da su ona začarana i ne boj se. Mene vole i poštuju i carica i svi oni koji žive u gradu, pa mi neće uznemiriti srce, niti će mi zamarati um.

I car Bedr-Basim iziđe iz starčeva dućana, pa sjedne pored vrata i počne gledati svijet koji je prolazio pored njega, te tako vidje toliko ljudi da ih nije bilo moguće izbrojiti, a i njega vidješe ti ljudi, pa počeše prilaziti starcu i pitati ga: – O, starče, da li je to tvoj zarobljenik ili divljač koju si ulovio ovih dana? – A starac im je odgovarao: – To je sin moga brata. Čuo sam da mu je umro otac, pa sam poslao ljude da ga dovedu ovamo, ne bih li tako ugasio vatru svoje čežnje. – I ljudi mu rekoše: – Taj mladić je divan sa svoje mladosti, pa se bojimo da ga ne snađe neko zlo od carice Labe. Da ona i tebe ne prevari i da ti ga ne oduzme – tà ona voli lijepe mladiće! – I starac im odgovori: – Carica se neće oglušiti o moju zapovijed. Ona me poštuje i voli, a kad bude saznala da je to moj sin, ona mu neće nauditi, te me neće ožalostiti niti će mi uznemiriti srce.

I car Bedr-Basim provede kod starca mnogo mjeseci, sjedeći za stolom i pijući, jer ga je starac zavolio velikom ljubavlju. A jednoga dana Bedr-Basim je sjedio pored starčeva dućana, po svome običaju, kad se odjednom pojaviše hiljadu eunuha s isukanim mačevima u rukama, a bili su obučeni u različita odijela, dok su oko pasa imali pojaseve ukrašene dragim kamenjem. I oni su jahali arapske konje, a bili su pripasali indijske mačeve, pa su svi dojahali do starčeva dućana, pa onda pozdravili starca i udaljili se. A poslije njih pojaviše se hiljadu djevojaka koje bijahu slične mjesecima, a one su imale na sebi haljine od glatke svile, opšivene zlatnim vezom i ukrašene raznim kamenjem. I sve te djevojke nosile su privezana koplja, a među njima bijaše jedna djevojka koja je

jahala arapskog konja na kojem bijaše zlatno sedlo, ukrašeno svakojakim kamenjem i korundima. I one su jahale tako dok nisu dojahale do starčeva dućana, a onda pozdraviše starca, pa odoše dalje.

A onda se odjednom pojavi carica Laba u sjajnoj povorci, a ona se primicala sve dotle dok nije dojahala do starčeva dućana. I carica ugleda cara Bedr-Basima, koji je sjedio pored starčeva dućana, a on je bio sličan mjesecu o uštapu, te se carica zbuni i izbezumi od njegove ljepote i krasote i obuze je ljubav prema njemu. I ona dojaha do dućana, pa sjaha s konja i sjede pored cara Bedr-Basima, a zatim zapita starca: – Odakle ti je došao ovaj ljepotan? – To je sin moga brata, a došao je ovamo nedavno – odgovori starac, a carica Laba reče: – Neka ostane kod mene večeras, da porazgovaram s njim. – Hoćeš li ga uzeti od mene a da ga ne začaraš? – zapita starac caricu, a ona mu odgovori: – Hoću. – Zakuni mi se – kaza starac, te mu se ona zakle da neće ništa učiniti nažao mladiću i da ga neće začarati, a potom zapovjedi svojim slugama da za nj dovedu jednoga lijepog konja, osedlana i zauzdana zlatnom uzdom (a sve što je bilo na njemu bilo je zlatno i ukrašeno dragim kamenjem), pa pokloni starcu hiljadu dinara, rekavši mu: – Pomozi se time!

Potom carica odvede cara Bedr-Basima i odjaha s njim (a on je bio sličan mjesecu u četrnaestu noć). I tako Bedr-Basim ode s caricom, a svi su ljudi gledali njegovu krasotu, žaleći ga i govoreći: – Alaha nam, ovaj mladić ne zaslužuje da ga začara ova prokletnica! – I Bedr-Basim je čuo što govore ljudi, ali je šutio, povjerivši svoju stvar velikom Alahu. I tako su oni jahali k dvoru . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade sedamsto pedeset treća noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je car Bedr-Basim jahao s cari- 753.
com Labom i ljudima iz njene pratnje dok tako nisu dojahali do dvorskih vrata, NOĆ
a onda sjahaše svi emiri, eunusi i velikaši carske uprave. I carica reče dvorjanima da narede svim velikašima carske uprave da se udalje, te oni poljubiše zemlju, pa se udaljiše, a carica uđe u dvor s eunusima i robinjama. I car Bedr-Basim pogleda u dvor, pa vidje da takav dvor dotle nikada nije vidio, jer dvorski zidovi bijahu od zlata, a nasred dvora bješe veliki vrt i u njemu jezerce puno vode. I car Bedr-Basim pogleda u vrt, pa vidje u njemu ptice koje cvrkutahu na svim jezicima i pjevahu veselim i tužnim glasovima, a bijaše ih svakojakih po izgledu i boji. I car Bedr-Basim vidje da je to veliko carstvo, te uzviknu: – Neka je hvala Alahu! U svojoj darežljivosti i blagosti on daje sve onima koji mu se klanjaju.

A carica sjedne pored prozora koji je gledao na vrt (a sjedila je na krevetu od slonovače na kojem bijaše visoka postelja), dok je car Bedr-Basim sjedio pored nje. I carica ga poče ljubiti i pritiskivati na svoje grudi, a zatim naredi robinjama da donesu stol, te one doniješe stol od dukatskog zlata, ukrašen biserjem i dragim kamenjem, na kojem bijahu svakojaka jela. I carica i Bedr-Basim se dobro najedoše tih jela, pa opraše ruke, a zatim robinje doniješe zlatne, srebrne i kristalne posude, pa doniješe i svakojakog cvijeća i mezeluka na poslužavnicima. I carica naredi robinjama da pozovu pjevačice, te dođe šest

pjevačica sličnih mjesecima, sa svakojakim glazbalima u rukama. I onda carica napuni jedan pehar pićem, pa ga ispi, a kad je napunila drugi pehar, ona ga dade caru Bedr-Basimu, koji ga uze i ispi, i tako su oboje pili dok se nisu dobro napili. I carica naredi djevojkama da pjevaju, te one zapjevaše različitim glasovima, a caru Bedr-Basimu se učini da dvor pleše od ushićenja, te mu se razum pomuti, a pri duši mu bijaše lakše. I on zaboravi da je u tuđini, te reče u sebi: – Ova carica je mlada i lijepa, te nikad neću otići od nje, jer je njeno carstvo veće od moga carstva, a ona je ljepša od kneginje Džauhare.

I Bedr-Basim je tako pio s caricom dok nije nastalo veče, a onda robinje upališe svjetiljke i svijeće i okadiše odaje, pa njih dvoje opet počeše piti, te se tako opiše, dok su pjevačice pjevale. A carica Laba se opi, pa ustane sa svoga mjesta i legne u postelju, naredivši robinjama da odu, a zatim reče caru Bedr--Basimu da legne pored nje, te je on spavao s njom najugodnijim snom u životu dok nije nastalo jutro . . .

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade sedamsto pedeset četvrta noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je carica ustala poslije spavanja i da je otišla u kupatilo koje se nalazilo u dvoru, a da je s njom otišao i Bedr--Basim, te su se tako oboje okupali. A kad iziđoše iz kupatila, carica obuče Bedr-Basimu odijelo od najbolje tkanine, pa naredi robinjama da donesu pića i posuđa, te joj one doniješe sve to, a onda ona poče piti s mladićem. A potom carica uze za ruku Bedr-Basima, pa oboje sjedoše na klupice. I carica naredi robinjama da donesu jela, pa oboje jedoše i opraše ruke, a zatim im robinje doniješe posude pune vina, i voća, i cvijeća, i mezeluka. I oni su neprestano jeli i pili, a robinje su pjevale različitim glasom do uveče, pa tako provedoše četrdeset dana, jedući, pijući i slušajući muziku.

A potom carica zapita mladića: – O, Bedr-Basime, da li je bolje ovo mjesto od dućana tvog strica, prodavača povrća? – A on joj odgovori: – Alaha mi, ovdje je bolje stoga što je moj stric siromašan čovjek koji prodaje povrće. – I carica se nasmija kad je čula te Badr-Basimove riječi, a potom oboje legoše da spavaju pa su spavali u najboljem stanju do jutra. A ujutro se car Bedr--Basim prenu iza sna, ali ne nađe caricu Labu pored sebe, te uzviknu: – De da vidim kamo je otišla! – I mladić se zbuni kad vidje da je nema, pa nije znao što da radi, a carica se dugo zadržala i nije se vratila, te je Bedr-Basim govorio u sebi: – Kud li se djenula? – I onda se on obuče, pa poče tražiti caricu, ali je ne nađe, te pomisli: – Možda je otišla u vrt. – I mladić ode u vrt, pa tamo vidje jedan potok kojim je tekla voda, a pored njega ugleda jednu bijelu pticu. A na obali toga potoka bijaše jedno drvo, na kojem bijahu ptice raznih boja, te Bedr-Basim poče gledati te ptice, a one ga ne vidješe. I odjednom se jedna crna ptica spusti na onu bijelu pticu, pa je poče kljucati kao što se kljucaju golubi, a zatim triput skoči na bijelu pticu, koja za tren oka dobi ljudsko obličje. I Bedr-Basim pogleda u tu bijelu pticu, pa odjednom vidje da je to carica Laba! I njemu bijaše jasno da je ona crna ptica začaran čovjek i da ga

carica voli, a da se sama pretvara u bijelu pticu zato što hoće da je on obljubljuje.

I mladića obuze ljubomora, te bijaše ljut na caricu Labu zbog one crne ptice, ali se vrati na svoje mjesto u postelji, a poslije jednoga trenutka vrati se i carica. I carica Laba poče ljubiti Bedr-Basima i šaliti se s njim, ali on bijaše veoma ljut na nju, te joj ne reče nijednu riječ. I carica shvati što mu je, te bijaše uvjerena da ju je vidio dok je bila u obličju bijele ptice i dok ju je ona ptica obljubljivala, ali se ničim ne odade, već zataji ono što je mislila. I Bedr-Basim zadovolji njenu potrebu, a zatim joj reče: – O, carice, hoću da mi dopustiš, da odem u dućan svoga strica. Zaželio sam ga se, jer ima četrdeset dana kako ga nisam vidio. – I carica mu odgovori: – Otiđi mu, ali se nemoj dugo zadržavati, jer se ne mogu rastati s tobom ni za jedan sat. – A Bedr-Basim joj odgovori: – Slušam i pokoravam se! – pa uzjaha konja i ode starome prodavaču povrća. I starac pozdravi mladića i ustane kad je on naišao, pa ga zagrli, a zatim ga zapita: – Kako ti je s onom bezbožnicom? – I Bedr-Basim odgovori starcu: – Bilo mi je dobro, jer sam bio zdrav i sretan, samo što je ona prošle noći spavala pored mene, a kad sam se probudio, ja je nisam vidio, te sam ustao, obukao se i pošao da je tražim, pa sam tako išao i tražio je dok nisam otišao u vrt...

I mladić ispriča starcu kako je vidio potok i ptice koje su bile na drvetu, a starac ga sasluša, pa mu reče: – Čuvaj se! Znaj da su one ptice što su bile na drvetu sve sami mladi stranci, koje je carica zavoljela, a potom ih je začarala i pretvorila u ptice. A ona crna ptica koju si vidio – to je jedan njen bijeli rob. Ona ga je voljela velikom ljubavlju, a on je bacio oko na jednu robinju, te ga je ona začarala i pretvorila u crnu pticu...

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade sedamsto pedeset peta noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je Bedr-Basim ispričao starome 755.
prodavaču povrća cijelu svoju povijest s caricom Labom i da mu je ispripovje- NOĆ
dio što je sve vidio, a da mu je onda starac rekao da su one ptice na drvetu sve sami mladi stranci koje je carica začarala, i da je ona crna ptica jedan od njenih bijelih robova, koga je ona začarala i pretvorila u crnu pticu, a kad god ga se zaželi, ona se i sama pretvara u pticu, kako bi je on mogao obljubljivati, jer ga voli velikom ljubavlju. – A kad je vidjela da si ti saznao što je i kako je – nastavi starac – ona te je omrznula i više ti nije prijatelj. Ali ti ona neće nauditi dok se ja staram o tebi, pa se nemoj bojati. Ja sam musliman i zovem se Abd-Alah, a u moje vrijeme nema boljeg čarobnjaka od mene, samo što se ja služim magijom tek onda kad me netko primora na to. Ja sam često skidao čini koje je ta prokletnica bacala na ljude, te sam ih tako oslobađao od nje. Ne misli na nju, dakle, jer mi ona ne može ništa učiniti. Naprotiv, ona me se boji, a boje me se i svi čarobnjaci u gradu koji nalikuju na nju i spadaju u istu vrstu. Svi oni ispovijedaju vjeru koju i ona ispovijeda i klanjaju se vatri, umjesto da se klanjaju svemoćnom gospodaru. A kad nastane sutrašnji dan, dođi, pa mi reci što je učinila s tobom – ona će se noćas postarati da te ubije, ali ću ti ja reći što da radiš i kako da osujetiš njeno lukavstvo.

Potom se Bedr-Basim oprosti sa starcem, pa se vrati carici i vidje je gdje sjedi i čeka ga. I carica ustade čim je ugledala mladića, pa ga posadi i pozdravi i donese mu jela i pića, a onda se oboje dobro najedoše, pa opraše ruke. A onda carica naredi robinjama da donesu vina, te one doniješe vina, a njih dvoje počeše piti, i tako ostadoše do ponoći pijući vino. Zatim se carica nagnu prema Bedr-Basimu s peharom u ruci, dajući mu da pije iz njega sve dotle dok ga nije opila i dok ga nije lišila svijesti i razuma, a kad je vidjela da je u takvom stanju, ona mu kaza: – Tako ti Alaha i dostojanstva onoga kome se klanjaš – ako te zapitam o jednoj stvari, hoćeš li mi reći istinu o njoj i hoćeš li pristati na ono što ću ti reći? – I Bedr-Basim joj odgovori, onako pijan: – Hoću, o, gospođo moja! – I onda carica reče: – O, gospodaru moj i svjetlosti moga oka, kad si se ono prenuo iza sna i kad me nisi vidio, pa si pošao da me tražiš, ti si došao u vrt, a onda si me vidio u obličju bijele ptice, pa si vidio i onu crnu pticu koja je skočila na mene. Reći ću ti istinu o toj ptici. To je bio jedan od mojih bijelih robova, pa sam ga ja zavoljela velikom ljubavlju, a on je jednom bacio oko na jednu moju robinju, te me je zbog toga obuzela ljubomora, pa sam ga začarala i pretvorila u pticu, a robinju sam ubila. I sad mi je težak svaki trenutak bez njega, a kad god ga se zaželim, ja se pretvaram u pticu i odlazim mu, ne bi li skočio na mene i ovladao mnome, kao što si vidio. Da se nisi zbog toga naljutio na mene, iako sam te ja – tako mi vatre, i svjetlosti, i sjene, i žege! – zavoljela više nego što sam voljela njega, pa sam od tebe načinila udes svoga života? – I Bedr-Basim joj odgovori, onako pijan: – Tačno je to što si mislila o uzroku moje srdžbe, jer se ni zbog čega drugog nisam naljutio na tebe.

I onda ga carica zagrli i poljubi, pokazujući mu da ga voli, a zatim legne, pa i on legne pored nje.

A kad je nastala ponoć, carica ustade iz postelje, te se Bedr-Basim probudi, ali se načini da spava, pa poče krišom promatrati i gledati što ona radi. I tako mladić vidje da je carica izvadila nešto iz jedne crvene vreće, pa je prosula to nasred dvora, a to se odjednom pretvori u rijeku koja je jurila kao more. I carica uze pregršt ječma, pa prosu ječam po zemlji i zali ga vodom, a sjeme se pretvori u vlati. I onda carica uze žito, pa ga samelje, a zatim stavi to brašno na jedno mjesto, pa se vrati u postelju, te je spavala pored Bedr-Basima do jutra.

A kad nastade jutro, car Bedr-Basim ustade i umi se, pa zamoli caricu da ga pusti da ode starcu, a ona ga pusti. I Bedr-Basim ode starcu, pa mu ispriča što se sve zbilo i što je vidio kod nje, a starac se nasmija kad je čuo njegove riječi, pa mu kaza: – Alaha mi, ta bezbožna čarobnica je smislila neko lukavstvo kojim hoće da ti smrsi konce, ali ti nemoj ni misliti na to.

Potom starac donese otprilike rital savika,[82] pa reče mladiću: – Ponesi ovo i znaj da će ona vidjeti savik i da će te onda zapitati: – Što je to i što ćeš učiniti s tim? – A ti joj reci: – Dobro je kad se dobro povećava – pa ga pojedi. A kad ti ona donese svoga savika i kaže da ga pojedeš, načini se da ga jedeš, a jedi svoj savik i pazi da ne pojedeš malo njenoga savika, pa makar to bilo i jedno zrnce. Ako pojedeš ma i jedno zrnce njenoga savika, njeno će čaranje imati djelovanje, te će te ona začarati, pa će ti reći: – Napusti ljudsko obličje! – a ti

ćeš napustiti svoje obličje i uzet ćeš onakvo obličje kakvo ona bude zaželjela. A ako ne pojedeš nimalo njena savika, od njena čaranja neće biti ništa i ona ti neće ničim nauditi, već će sama biti strahovito zbunjena. I onda će ti ona reći: – Samo sam se našalila s tobom – pa će ti priznati da te voli i da ti je prijatelj, mada će to učiniti samo iz licemjerja i podmuklosti, ali ti iskaži svoju ljubav prema njoj i reci joj: – O, gospođo moja i svjetlosti moga oka, pojedi malo ovoga savika, da vidiš kako je sladak – pa ako ona pojede ma i jedno zrno tvoga savika, zahvati vodu rukom i poškropi joj lice, a zatim joj reci: – Napusti ljudsko obličje! – a ona će dobiti onakvo obličje kakvo ti hoćeš. A zatim je pusti da ode, pa dođi amo, a ja ću smisliti nešto za tebe.

I Bedr-Basim se oprosti od starca, pa ode u dvor i uđe u caričinu odaju. I carica ugleda mladića, pa uzviknu: – Kućo moja, neka ti je ovdje ugodno i prostrano! – pa ustade i poljubi Bedr-Basima, a zatim mu reče: – Primorao si me da te čekam, o, gospodaru! – Bio sam kod svoga strica – odgovori joj Bedr-Basim – a on me nahranio ovakvim savikom. – A mi imamo boljeg savika od toga – reče mu carica, pa stavi njegov savik u jednu zdjelu, a svoj u drugu, rekavši: – Pojedi malo evo ovoga savika, jer je on bolji od tvoga savika! – I Bedr-Basim se načini da jede caričin savik, a ona pomisli da ga je pojeo, pa zahvati vodu rukom i poškropi njome mladića, govoreći: – Napusti svoje obličje, o, odvratni čovječe, pa prijeđi u obličje jednooke mazge odvratna izgleda! – ali se Bedr-Basim ne promijeni.

I carica vidje da je ostao isti kakav je i bio i da se nije promijenio, te ustade, pa ga poljubi između očiju i reče mu: – O, dragi moj, ja sam se samo našalila s tobom. Ne ljuti se na mene zbog toga! – Alaha mi, o, gospođo – odgovori joj Bedr-Basim – ja se nimalo nisam naljutio na tebe, jer sam uvjeren da me voliš. Pojedi malo moga savika, dakle. – I carica uze i pojede komadić njegova savika, pa zadrhta čim joj se ono učvrsti u trbuhu, a car Bedr-Basim zahvati vodu rukom, pa joj poškropi lice i reče: – Napusti svoje ljudsko obličje, pa prijeđi u obličje šarene mazge! – I carica nije stigla ni da se osvrne, a već je tako izgledala, te joj potekoše suze niz obraze i ona ih poče otirati o Bedr-Basimove noge. I mladić ustade da zauzda mazgu, ali ona ne htjede primiti uzdu, te je on ostavi, pa ode starcu i obavijesti ga o onome što se dogodilo. I starac ustade, pa donese jednu uzdu, a zatim reče mladiću: – Uzmi ovu uzdu, pa zauzdaj mazgu! – I Bedr-Basim uze uzdu, pa ode carici, a ona mu priđe čim ga je ugledala, te joj mladić stavi đem u usta i zauzda je, a zatim je uzjaha i tako iziđe iz dvora, pa ode starcu Abd-Alahu. I Abd-Alah ustade čim je ugledao caricu, pa joj reče: – Posramio te veliki Alah, prokletnice! – A Bedr-Basimu kaza: – O, dijete moje, ti ne možeš više boraviti u ovom gradu. Uzjaši tu mazgu, pa otputuj u koje hoćeš mjesto, ali pazi da ne predaš kome uzdu.

I onda se car Bedr-Basim zahvali starcu, pa pođe na put, i putovao je neprestano puna tri dana, dok se nije približio jednome gradu. I onda ga sretne jedan starac koji je imao divnu sijedu kosu, pa ga zapita: – O, dijete moje, odakle si došao? – Iz grada ove čarobnice – odgovori Bedr-Basim tome starcu, a on mu reče: – Večeras ćeš biti moj gost. – I Bedr-Basim pristane na to, pa pođe

putem za starcem. I odjednom naiđe jedna stara žena, pa zaplaka čim je ugledala mazgu i reče: – Nema boga osim Alaha! Ta mazga je nalik na uginulu mazgu moga sina. Ona je uginula, pa mi je srce neraspoloženo zbog toga; tako ti Alaha, o, gospodaru, prodaj mi svoju mazgu! – Ne mogu je prodati, Alaha mi, o, majčice – odgovori Bedr-Basim, a ona uzviknu: – Zaklinjem te Alahom da ne odbiješ moju molbu. Ako ne kupim svome sinu tu mazgu, on će bez sumnje umrijeti. – A zatim starica poče moljakati Bedr-Basima, te joj on reče: – Prodat ću ti je samo za hiljadu dinara – a u sebi je mislio: – Gdje ta starica može naći hiljadu dinara? – I starica izvadi iz pojasa hiljadu dinara, a Bedr-Basim vidje to, pa joj reče: – O, majčice, ja sam se samo našalio s tobom, a ne mogu ti prodati mazgu. – I starica ga pogleda, pa mu teče: – O, dijete moje, u ovome gradu nitko ne laže, a ljudi ubijaju onoga koji nešto slaže. – I car Bedr-Basim sjaha s mazge...

I Šeherezadu zateče jutro, te ona prekine priču koju je započela po carevu odobrenju, a kad nastade sedamsto pedeset šesta noć, ona reče:

– Doprlo mi je do ušiju, o sretni care, da je car Bedr-Basim sjahao s mazge i da ju je predao starici, a da je ona izvadila đem iz mazginih usta, pa ju je poškropila vodom i rekla: – O, kćeri moja, prijeđi iz tog obličja u obličje u kojem si bila ranije. – I mazga se odmah preobrazi i dobi obličje koje je imala ranije, a onda obje žene pojuriše jedna drugoj, pa se zagrliše, te caru Bedr-Basimu bijaše jasno da je starica caričina majka.

Kad je vidio to, on htjede pobjeći, ali starica zazvižda iz sve snage, a pred njom se pojavi jedan ifrit, koji bijaše velik kao jedna planina. I car Bedr-Basim se toliko uplaši da se nije ni maknuo s mjesta, a starica sjedne ifritu na leđa, posadivši svoju kćerku iza sebe, a cara Bedr-Basima ispred sebe, pa ifrit poletje i odnese ih u dvor carice Labe za manje od jednog sata. I carica sjedne na carsko prijestolje, pa se obrati caru Bedr-Basimu i reče mu: – O, nevaljalče, ja sam stigla na ovo mjesto i dobila sam ono što sam željela, a sad ću ti pokazati što ću učiniti s tobom i s onim starim prodavačem povrća! Koliko sam mu činila dobra, a on mi je činio zlo, jer si ti postigao ono što si želio zahvaljujući samo njegovu posredovanju.

Potom carica zahvati vodu, pa poškropi njome Bedr-Basima i reče: – Prijeđi iz obličja u kome si sada u obličje ptice odvratna izgleda, odvratnije od svih ptica koje postoje! – I Bedr-Basim se odmah preobrazi i pretvori u pticu neobična izgleda, a carica stavi pticu u kavez, i ne dade joj ni hrane ni vode, a i svojim robinjama naredi da joj ne daju ni jela ni pića. Ali pticu ugleda jedna robinja, pa se sažali na nju i poče joj davati hrane i vode bez caričina znanja. A jednoga dana među danima ta robinja vidje da je carica i ne primjećuje, te iziđe iz dvora, pa ode starome prodavaču i obavijesti ga o tome, rekavši mu: – Carica Laba namjerava da ubije tvoga sinovca. – I starac se zahvali robinji i reče joj: – Ja ću joj svakako oduzeti grad, pa ću tebe postaviti za caricu. – A zatim starac zazvižda iz sve snage, te mu dođe jedan ifrit koji je imao četvora krila, a starac mu reče: – Uzmi ovu djevojku, pa je odnesi u grad carice Džulanare Morske i njene majke Faraše – one bolje opčinjaju od svih vračara

koje se mogu naći na zemljinu licu. – A robinji reče: – Kad budeš stigla tamo, reci im da je cara Bedr-Basima zarobila carica Laba. – I ifrit podigne djevojku, pa poletje s njom, i tako je letio manje od jednog sata, a potom je spusti na dvor carice Džulanare Morske. I robinja siđe s dvorskoga krova, pa ode carici Džulanari i poljubi joj ruke, a zatim je obavijesti o onome što se dogodilo njenu sinu, od početka do kraja. I Džulanara ustade čim je ušla ta robinja, pa joj odade poštovanje i zahvali joj se, a ljudi počeše udarati u talambase po gradu, jer carica bijaše obavijestila građane i velikaše svoga carstva da je pronađen car Bedr-Basim.

Zatim Džulanara Morska, njena majka Faraša i njen brat Salih pozvaše sva džinska plemena i morsku vojsku, jer carici bijahu pokorni svi džinski carevi od onoga vremena kad je as-Samandali dopao ropstva. I svi se oni digoše u zrak i poletješe, a zatim se spustiše na dvor carice čarobnice, pa ga opljačkaše i za tren oka pobiše sve bezbožnike koji su se nalazili u njemu. I Džulanara zapita robinju: – Gdje je moj sin? – A robinja uze kavez, pa ga donese Džulanari i pokaza joj pticu, rekavši joj: – Evo tvoga sina. – I carica Džulanara izvadi pticu iz kaveza, pa zahvati vodu i poškropi je njome, rekavši: – Prijeđi iz tog obličja u obličje u kojem si bio! – I ona još nije stigla ni da izgovori to, a Bedr-Basim se strese i postade onakav čovjek kakav je bio. A kad ga ugleda u njegovu prvobitnom obličju, njegova majka ustade, pa ga zagrli, a on zaplaka groznim plačem, te zaplakaše i njegov ujak Salih, njegova baka Faraša i njegove sestre od strica, i svi mu počeše ljubiti ruke i noge. A potom Džulanara posla ljude da joj dovedu Abd-Alaha, te on dođe, a ona mu zahvali za dobro koje je učinio njenu sinu, pa ga oženi onom robinjom koju on bijaše poslao s vijestima o njemu, te šeik ode robinji u ložnicu. Zatim Džulanara postavi starca za cara toga grada i pozva sve preostale građane koji bijahu muslimani, pa ih natjera da polože zakletvu šeiku Abd-Alahu, a oni se zavjetovaše i zakleše da će mu se pokoravati i da će ga slušati, rekavši: – Slušamo i pokoravamo se!

Potom se Džulanara i njeni rođaci oprostiše sa šeikom Abd-Alahom, pa odoše u svoj grad, a kad uđoše u dvor, radosni građani ih dočekaše udaranjem u talambase, i svi su oni kitili grad puna tri dana, jer su se veoma radovali svome caru Bedr-Basimu. A potom car Bedr-Basim reče majci: – O, majčice, ostalo mi je još samo da se oženim, a onda ćemo svi živjeti zajedno. – Ali mu majka reče: – O, čedo moje, strpi se dok se ne raspitamo koja je carska kći dobra prilika za tebe. – A njegova baka Faraša, njegove sestre od strica i njegov ujak rekoše: – O, Bedr-Basime, mi ćemo ti odmah početi pomagati u onome što hoćeš. – I onda sve žene poustajaše, pa odoše tražiti djevojku po zemljama, a i sama Džulanara Morska posla svoje robinje, koje su nosili ifriti na svojim vratovima, i reče im: – Nemojte ostaviti nijedan grad i nijedan carski dvor prije no što dobro razgledate lijepe djevojke koje se nalaze u njima.

I Bedr-Basim vidje da su svi oni marljivi na tome poslu, te reče majci: – O, majčice, okani se toga – mene neće zadovoljiti nijedna djevojka osim Džauhare, kćeri cara as-Samandalija, jer je ona prava dragocjenost, kao što joj i ime kaže. – Shvatila sam za čim težiš – reče mu majka, pa odmah posla ljude da joj

dovedu cara as-Samandalija, a oni joj ga dovedoše istoga časa. Zatim Džulanara posla ljude po Bedr-Basima, te on dođe, a ona mu onda reče da je došao car as-Samandali. I Bedr-Basim ode caru as-Samandaliju, koji je skočio na noge čim je vidio da mu on prilazi, pa mu on poželi mira i pozdravi ga. A potom Bedr-Basim zaprosi od cara njegovu kćerku Džauharu, a car mu kaza: – Ona će ti biti na službi i bit će tvoja robinja, i stajat će pred tobom.

A zatim car posla u svoju zemlju nekoliko ljudi iz svoje okoline, zapovjedivši im da dovedu njegovu kćerku Džauharu i da joj jave da se on nalazi u dvoru cara Bedr-Basima, sina Džulanare Morske. I poslanici poletješe po zraku i izgubiše se za neko vrijeme, a potom se vratiše vodeći carevu kćerku Džauharu. I djevojka ugleda oca, pa mu priđe i zagrli ga, a car pogleda u nju i reče joj: – O, kćeri moja, znaj da sam te udao za odvažnoga cara i neustrašivoga lava – za cara Bedr-Basima, sina carice Džulanare. On je divniji od svih ljudi svoga vremena i ljepši je od svih njih, a ima viši čin i plemenitijeg je roda, te je dobra prilika samo za tebe, a ti si dobra prilika samo za njega. – O, babo – odgovori careva kći – ja ti se ne mogu protiviti, pa čini što hoćeš. Došao je kraj brigama i patnji, a ja ću biti za nj jedna od njegovih sluškinja.

I onda pozvaše svjedoke, pa napisaše bračni ugovor između cara Bedr-Basima, sina carice Džulanare Morske, i careve kćeri Džauhare, a građani okitiše grad i počeše udarati u talambase, pustivši sve one koji bijahu u tamnicama, dok car odjenu udovice i siročad i nagradi velikaše svoje uprave, emire i ugledne ljude. A zatim prirediše velike svečanosti i gozbe, pa tako provedoše deset dana svetkujući i uveče i ujutro, a nevjestu pokazivahu caru Bedr-Basimu u deset haljina.

Potom car Bedr-Basim nagradi cara as-Samandalija, pa ga vrati u njegovu zemlju, njegovoj obitelji i rodbini. I tako su svi oni živjeli najslađim životom, provodeći najugodnije dane kraj jela i pića i uživajući, dok im nije došla Rušiteljica uživanja i Rastavljateljica skupova, i eto, to je kraj njihove povijesti, neka im se svima smiluje veliki Alah.

BILJEŠKE

[1] *Misr* (riječ »misr« znači »grad«) je naziv za Egipat uopće, a za njegovu prijestolnicu Kairo napose.

[2] »*... pa uze ogrtač i ropsku obuću*«. — »Ropskom obućom« nazivana je naročita vrsta sandala s visokom potpeticom, kakve su obično nosili robovi.

[3] *More Mraka,* naziv koji arabljanski kozmografi ponekad upotrebljavaju za Atlantski ocean.

[4] tj. do najave sudnjeg dana.

[5] *Planina Kaf,* po mišljenju muslimanskih kozmografa, to je planinski lanac koji okružuje zemlju sa svih strana. (Vidi bilj. 8 u I knjizi.)

[6] *Džibril,* arapski oblik imena anđela Gabrijela.

[7] »*... i prvi sloj je Alah nazvao Džehenemom*«. — Džehenema je arapski oblik za židovski naziv *Gehena,* a znači: pakao. Nazivi ostalih slojeva znače: »vatra« ili »plamen«. Al-Havija znači: propast.

[8] *Isa,* arapski oblik imena Isus.

[9] »*... neka se moje žene triput razvedu sa mnom*«. — To je najteža zakletva kod muslimana, a njeno je značenje objašnjeno u bilješci 29 u II knjizi.

[10] Putovanja Sindbada Moreplovca — jedne od najpopularnijih priča »1001 noći« neki istraživači su, ne bez razloga, nazvali »Arapskom Odisejom«. Neobične pojedinosti što ih spominje Sindbad pričajući što mu se sve događalo na njegovih sedam putovanja sastavljač pisanoga teksta pozajmio je iz raznih arabljanskih kozmografija i »putopisa«. Najviše građe našao je u »Knjizi puteva i carstva« koju je napisao Ibn-Hordadbeh, geograf iz 9. stoljeća. Mnoge pojedinosti sastavljač je uzeo iz al-Kazvinijevih »Čudesnih tvorevina« (13. stoljeće) i »Čudesa Indije«, zbornika priča o raznim neviđenim čudima, koje pisac stavlja u usta moreplovca Buzurga-ibn-Šahrijara (10. stoljeće). Pisani tekst priče o Sindbadu svakako je nastao u 13. i 14. stoljeću. Moguće je da se dvije njene sačuvane redakcije zasnivaju na ranijim redakcijama, koje potječu iz 9. i 10. stoljeća.

[11] »...*već je to jedna velika riba*«. — Ovu priču o otoku-ribi ili otoku-kornjači navode mnogi stari pisci, počev od nepoznatog pisca biografije Aleksandra Makedonskog, koja je sastavljena u 3. st. n. e. (Ta se biografija ponekad pripisuje Aristotelovu suvremeniku Kalistenu). Arabljanska varijanta te priče može se naći i u »Čudesnim tvorevinama« al-Kazvinija, koje smo spomenuli u prethodnoj bilješci.

[12] *Car Mihradžan*. — To je vjerojatno iskrivljeno izgovorena titula indijskih careva — maharadža (»maharadža« znači: veliki car).

[13] »...*iziđe iz mora jedan veliki pastuh*«. — Ibn-Hordadbeh i al-Kazvini (v. bilj. 10) spominju morske konje, od kojih kobile koje žive na zemlji daju veoma dobar priplod. Morski konji su vjerojatno hipopotami, koji žive u Nilu. Osim toga je moguće da je ovdje riječ o morskim kravama (*Halicore cetacea*), koje Tamili u prednjoj Indiji i na Cejlonu nazivaju morskim konjima.

[14] Od sanskritske riječi »kšatrija« nastala je riječ »šakirit« (arapski »aš-šakirija«.) Kšatrija je u Indiji kasta drugoga reda. Ovaj opis kasta uzeo je redaktor »1001 noći« iz djela ibn-Hordadbeha. U njemu se kao nešto novo spominju i muzičke sklonosti brahmana (svećeničke kaste), što je vjerojatno u vezi s bogoslužjem, koje Hindusi popraćuju glazbom.

[15] Otok *Kasil*, s kojeg dopire bubnjanje i smijeh, pod raznim imenima spominju i ibn-Hordadbeh i drugi arapski pisci. Vjerojatno je to jedan od Molučkih otoka u Tihom oceanu. Zvuci što dopiru s njega najvjerojatnije nastaju zbog atmosferskih promjena.

[16] »...*pa ugledah jednu veliku pticu golemog tijela*«. — Pojedinosti o basnoslovnoj ptici ruhu nalaze se u djelima kozmografa iz 14. stoljeća, al-Dimiškija i ibn-al-Vardija, a i u knjizi »Čudesa Indije«. Iz posljednjeg djela redaktor teksta je uzeo i najveći dio građe.

[17] *Dijamantna planina* (u kasnijem tekstu i Dijamantna dolina), također se spominje u djelu »Čudesa Indije«. Kao što je čitalac svakako već uočio, u toj se priči gotovo doslovce ponavlja jedna epizoda iz priče o Hasibu i zmijskoj carici, koja prethodi »Sindbadu«. Zanimljivo je da potpuno analogan opis načina na koji se pravi rubin nalazimo i u raspravi o dragom kamenju što ju je napisao Epifanije Salaminski (umro 403. god.).

[18] *Karkadan* (od sanskritske riječi *cadkadanta*, što znači »zubi«, »sablja«) je nosorog.

[19] »...*pa iz dvora iziđe jedno veliko biće*«. — Po mišljenju nekih učenjaka koji se bave proučavanjem priče o Sindbadu, ovo čudovište ima neke odlike stanovnika Andamanskih otoka u Bengalskom zaljevu, među kojima je bilo i mnogo ljudoždera. Epizoda o vađenju očiju i neke druge pojedinosti podsjećaju na odgovarajući motiv u Homerovoj »Odiseji«.

[20] Bit će zanimljivo usporediti ovo mjesto s tekstom Homerove »Odiseje« u kome se govori o kiklopu Polifemu: ...»nȁ noge skoči i rukama drúgā se maši, / Pograbi dvojicu njih i o zemlju udari njima / Ko štenadma, te mozak iscuri i pokvasi zemlju; / Ud im razreže po ud i sebi večeru spremi. / Ko planinski lav obojicu proždre, i od njih / Ništa ne ostane mesa ni cr'jeva ni moždanih kosti.« (Odiseja, 9. pjevanje)

[21] I ovaj je opis veoma sličan opisu Polifemova osljepljenja u Odiseji (pjevanje 9. stih 370—395).

[22] Otok *Salahida* (ili as-Salahad) nalazi se na nekoliko kilometara zapadno od Jave. Međutim, sasvim je moguće da se ovdje pod tim imenom misli upravo otok Java.

[23] *An-Nagiba-az-Zubejni* bio je istaknuti pjesnik u predislamsko doba, a njegovo pojavljivanje na ovome mjestu jedan je od čestih anakronizama u »1001 noći«.

[24] »*... ta zemlja je pripadala caru Iskanderije, Daranu Rumijcu*«. — Kao što je već spomenuto, Iskanderija je arapski naziv za grad Aleksandriju, a Rumijci su Bizantinci.

[25] *Ad* je predak polumitskog plemena Adita ili Adićana, koji se spominju na više mjesta u Kuranu. (Vidi bilješku 7 u I knjizi.)

[26] *Šam* je Sirija, *Misr* — kao što je već rečeno — Egipat, a *Adnan* mitski predak nekih arapskih plemena.

[27] »*Stihovi spasenja*«, tako se nazivaju oni stihovi u Kuranu koji, po muslimanskom vjerovanju, imaju spasonosno djelovanje, kao amajlije (stih 15. u 16. suri, stih 51. u 9. suri).

[28] »*... doprlo mi je do ušiju i to*«. — Dalje se nižu priče sa zajedničkom temom o muškom i ženskom lukavstvu, koje su veoma poznate pod naslovom »Sedam mudraca«. Al-Masudi, pisac iz 10. stoljeća, kaže da je postojala arabljanska verzija toga zbornika; naporedo s njom postoje sirijske, perzijske, židovske, grčke i turske varijante, a poznate su i njene latinske, talijanske, francuske, španjolske, njemačke i slavenske verzije. Teško je utvrditi da je postojao indijski prototip zbornika »Sedam mudraca«, kao što misle neki istraživači.

[29] *Madinski azur.* — U istočnom dijelu kalifata bilo je nekoliko naselja koja su se zvala Madina. U blizini jednoga od njih, u planinskom dijelu turske Jermenije, nalazio se veliki rudnik lazura (plavetnoga kamena).

[30] Kuran, 9. sura, stih 52.

[31] *Ajub,* arapski oblik imena biblijskog Joba.

[32] »*... priču o pobjednici i pobijeđenoj*« — tj. priču o tome hoće li u sporu pobijediti varalica ili njegova žrtva.

[33] »*... hajde da odem danas na Karunovo jezero*«. — Karun je ime basnoslovno bogatog suradnika faraona koji se spominje na nekoliko mjesta u Kuranu. Karunovo jezero nalazilo se južno od srednjovjekovnog Kaira: za to jezero su od davnina vezivane svakojake fantastične legende, od kojih je jedna unesena i u priču o Džudaru.

[34]»*Muslimani malakitske vjeroispovijedi*«. — Malakit je pristalica učenja muslimanskog pravnika Malika-ibn-Anasa, koji je umro potkraj 8. stoljeća. Malikov pravno-bogoslovski sustav poznat je kao jedno od četiri pravovjerna muslimanska učenja. To je učenje bilo veoma rašireno u Magrebu i u muslimanskoj Španjolskoj.

[35] *Fas* (Fes) i *Miknas* (Mekines) su gradovi u Maroku, a nalaze se jedan blizu drugoga, te ih je pripovjedač spojio u jedan grad. Zahvaljujući svome povoljnom položaju, srednjovjekovni Fas bio je omiljeno prebivalište sultana koji su vladali Marokom.

[36] *Suesko more.* — To je zapravo Sueski zaljev, koji se nalazi između Sinajskog poluotoka i Egipta.

[37] *»... te ih tako ču jedan stražar«.* — Stražar ili gavaz (arapski »kavaz«) bio je pratilac stranih konzula prilikom njihova prolaženja kroz grad. Takvi stražari (gavazi) obično su regrutirani među janjičarima, tj. među turskim pješacima koji su osvojili Egipat 1517. godine. Po tome se s razlogom može misliti da ova priča, u obliku u kojem je zapisana i sačuvana do danas, nije nastala prije 16. stoljeća.

[38] *Šeik-al-islam* (»predavač islama«) je počasna titula koja je prvobitno davana svakom uglednom muftiji, tj. vrhovnom sucu. Počevši od 16. st. tu je titulu počeo prisvajati isključivo carigradski muftija, koji je bio najveći religiozni i pravni autoritet u zemljama što su bile pod Osmanlijama.

[38] *»... dok se Džudarova kuća nalazila u Jemenitskoj mahali«.* — U srednjovjekovnim muslimanskim gradovima naselje se obrazovalo po plemenskom obilježju, te je svako pleme imalo svoju zasebnu mahalu (gradsku četvrt). Takva podvojenost bila je posljedica plemenskog neprijateljstva koje je bilo naročito veliko između »kajsita« i »jemenita«. Kajsitima su se prvobitno nazivali predstavnici sjevernih arabljanskih plemena, od kojih je najjače bilo pleme Kajs. Jemenitima su nazivana južna plemena i uopće sve plemenske zajednice koje su bile u neprijateljstvu s kajsitima. Prvobitni uzrok neprijateljstva između kajsita i jemenita još nije dovoljno proučen. Može se samo tvrditi da se već krajem 7. stoljeća, za vladanja prvih Omejida, to neprijateljstvo nije razvijalo na etničkoj već na socijalno-političkoj osnovi, a da su se predstavnici jedne iste plemenske zajednice često borili pod raznim zastavama.

[39] *Adžib* znači: neobičan, čudan, izvanredan.

[40] *Garib* znači: stranac, tuđinac.

[41] *Fakih,* poznavalac zakona. U srednjovjekovnom Egiptu tako su nazivali i učitelje.

[42] *Samuđani,* arapsko pleme koje je od vjerovanja u kumire obratio prorok Salim.

[43] *»... i Garib se predade Alahu«.* — Predavanje sebe sama je doslovni prijevod riječi »islam«, koja je glagolska imenica. Čovjek koji se predao Alahu naziva se *muslimom.* Od te riječi, s perzijskim nastavkom na »on« (muslimon«), postao je naziv koji je dan sljedbenicima islama u mnogim evropskim jezicima.

[44] *»... i ponečemu iz svitaka.«* — Prema jednom hadisu, netko je zapitao proroka Muhameda: »Koliko je Alah poslao knjiga s neba«, a on je na to odgovorio: »Sto četiri knjige. Od njih je Adamu poslao deset svitaka, Sifu pedeset, Uhnuhu (Enohu) trideset, a Ibrahimu deset svitaka.« U tim svicima Alah je prorocima slao razne pouke.

[45] *»... i tako stiže u grad Izbanir.«* — Umjesto imena »Izbanir«, kako stoji u originalu, svakako valja čitati »Azbanabr«. Tako se zvao južni dio zimske rezidencije perzijskih careva. — Sabur je ime trojice perzijskih careva iz dinastije Sasanida.

[46] *Vad, Suva* i *Jagus* su idoli koji se spominju u 71. suri Kurana (stih 22). Komentatori vele da su to bili pravedni ljudi kojima su njihovi rođaci podigli nadgrobne spomenike, pa su ti spomenici, tijekov vremena, postali predmet obožavanja.

[47] *»... cara Dešta i grada al-Ahvaza.«* — Al-Ahvaz je grad u istoimenoj pokrajini, koja je nekad bila u sastavu abasidske države. Oblast Al-Ahvaz (stara Suzijana, danas Huzistan) nalazi se u južnome dijelu današnje Perzije, između Iraka i Farsa, kako su Arabljani u stvari nazivali Perziju. — *Dešt* (Pustara) je naziv pustinjske oblasti koja graniči s al-Ahvazom.

[48] *»... jer je ubio Hasana, poglavicu plemena Benu-Nahbana.«* — Redaktor arapskog teksta u ovoj je priči očigledno pogriješio: kako se sjećamo, »poglavica plemena Benu-Nahbana«, koga je ubio Garib, nije bio Hasan, već al-Hamil-ibn-Madžid.

[49] *Babil,* grad u Mezopotamiji, u blizini razvalina starog Babilona, na putu koji vodi iz Bagdada u Kufu.

[50] *Mejafarikan,* grad u gornjem dijelu Mezopotamije, nalazi se južno od izvora rijeke Tigrisa.

[51] *»... a nevjernike obuze jarost neznalica«.* — »Dobom neznanja« Arabljani nazivaju ono razdoblje svoje povijesti koje je prethodilo pojavi islama. »Neznalice« ili »ljudi neznanja« su predislamski Arabljani, nemuslimani.

[52] *Jarub-ibn-Kahtan* je sin mitskoga praoca južnoarabljanskog plemena Kahtana. »Kahtanovi sinovi«, Arabljani iz južnoga dijela Arabije, odupirali su se od najstarijih vremena »Adnanovim potomcima«, Arabljanima iz sjevernog dijela Arabije. Borba između tih plemenskih grupa, u kojoj je dolazilo do izražaja vječno neprijateljstvo između zemljoradnika i beduina, veoma je značajan element u čitavoj kasnijoj povijesti arapskog naroda.

[53] *»... o, nosaču drva«.* — Aluzija na III. suru Kurana: »a njegova će žena nositi drva.« Ta sura bila je uperena protiv jednog od najljućih Muhamedovih protivnika, protiv njegova strica Abd-al-Uze-ibn-Abd-al-Mutaliba, zvanog Abu-Lahaba. Abu-Lahabovu mržnju protiv Muhameda potpirivala je njegova žena Džumejida, zbog čega joj prorok prijeti u spomenutoj suri da će morati nositi drva kad joj se muž bude pekao na paklenoj vatri.

[54] *Jafis,* biblijski Jafet, Noin sin. Iz daljnjega teksta vidi se da se Jafisov grad zove Džabars.

[55] *»Taj se mač zove al-mahik«.* — »Al-mahik« znači: onaj koji upropašćuje, koji uništava.

[56] *»... a ja ću biti kod Plavoga Cara, gospodara Šarenoga Dvora«.* — U nazivu »Šareni dvor« treba gledati reminescenciju na istoimeni zamak koji je, prema predaji, u predislamsko doba bio svojina Židova Samuila-ibn-Adija, a odlikovao se time što je bio nepristupačan. Taj zamak spominju i arapski pjesnici i geografi, prema kojima se on nalazio u blizini mjesta Tajma, u sjevernom dijelu Arabije; međutim, tamo nema nikakvih ostataka takve zgrade.

[57] *Kaukaba-as-Sabah* znači naime: Jutarnja zvijezda.

[58] U izvorniku stoji na ovome mjestu (i dalje) *Fahr-Tadža,* što je očito prepisivačeva omaška, jer Fahr-Tadža, kako smo vidjeli, nikada nije postala Garibovom ženom, nego je on uzeo za ženu Kaukabu-as-Sabah. (U noći 667. pripovijeda se da je Fahr-Tadžu u ono vrijeme otac Sabur već bio ubio.)

[59] Riječ *»šeik«* doslovno znači: starac; u ovom slučaju njeno je značenje: seoski kmet ili predsjednik općine.

[60] Kao što je već spomenuto, Džejhunom se nekad nazivala rijeka Amu-Darja u Srednjoj Aziji.

[61] *»... a zatim pođoše u Balh«.* — Pravac kojim se kretala Murad-Šahova vojska bio je prilično čudan. Iz Balha, na Amu-Darji, u Horasanu, ona je otišla u Nurejin, mali grad u blizini jezera Urmina u Azerbejdžanu, zatim je otišla u Samarkand, u

Turkestanu, poslije čega je krenula u Ahlat, u blizini Vanskog jezera u Armeniji, a na kraju je dospjela u »Izbanir«, koji se nalazi u Babiloniji, na rijeci Tigru.

[62] *»... da posjetim grob našega proroka«.* — Muhamedov grob nalazi se u Medini, gdje je prorok proveo posljednjih deset godina svoga života. — Kao što smo već kazali, *mimbar* je govornica s koje imam (predvodnik na molitvi) drži propovijedi. Između prorokova groba i mimbara u prorokovoj džamiji u Medini nalazi se lijep vrt, zasađen u spomen na riječi koje se pripisuju Muhamedu: »Između moga groba i mimbara nalazi se rajski vrt«.

[63] *»... hajdemo u skup Ansara«.* — Ansarima (odnosno: pomoćnicima) nazvani su u povijesti islama potomci onih Medinaca koji su pritekli u pomoć proroku Muhamedu prilikom njegove seobe iz Meke u Medinu.

[64] *»... što si me oslobodio sakifskog psa«.* — Al-Hadžadž je porijeklom iz plemena Sakifita, a to je bilo najutjecajnije pleme u gradu Taifi, u blizini Meke, gdje se i rodio budući namjesnik u Iraku. — *Abd-al-Melik-ibn-Mervan,* koji se spominje nešto dalje, kalif je iz dinastije Omejida (vladao je od 685. do 705. godine).

[65] *»... Ja sam Džabir-Asarat-al-Kiram«.* — Ovo izmišljeno ime znači: »Onaj koji ispravlja ono što su velikodušni ljudi učinili iz nehata«.

[66] *»... a potom kalif priveza zastavu Huzejmi ibn-Bišru«.* — Time se hoće reći da mu je dao i vojnu (a ne samo građansku) vlast u pokrajini u kojoj će biti njegov namjesnik.

[67] *Ar-Ramla* je jedan od najznatnijih gradova u Palestini, a podignut je za vladavine kalifa Sulejmana-ibn-Abd-Melika, koji ga je osnovao kao namjesnik Palestine, pa je kasnije, kad je postao kalif, često boravio u njemu.

[68] *»... Kako mi je potrebna Alahova milost i malo više novaca od njega«.* — Tim riječima Junus hoće na učtiv način dati na znanje kupcu da mu ne nudi dovoljno novaca za robinju.

[69] *Abu-Mura* (»Otac čemera«), đavo.

[70] *Mirbad* je jedan od glavnih trgova u Basri, a nalazi se u zapadnom dijelu grada.

[71] *Najruz* ili *Nauruz* je perzijska Nova godina, a slavi se na dan proljetnog ekvinokcija, 21. ožujka.

[72] *Al-Akik* je dolina u blizini Meke. Ta dolina je i jedino mjesto u Hedžasu koje se u stanovito doba godine može nazvati rijekom. Poslije obilnih zimskih kiša dno te doline pretvara se u bujan potok, širok i bistar kao Eufrat. Al-Akik je bio omiljeno proljetno boravište aristokratskog stanovništva Meke i Medine.

[73] *»... dok se nije dogodilo ono što se dogodilo«.* — Ovdje je riječ o zbacivanju vezirske dinastije Barmakida 803. godine, a ono je popraćeno ubojstvom vezira Džafara i surovim represalijama kojima su bili izloženi ostali članovi te obitelji.

[74] *Kausar* (doslovno: obilje, punoća), po objašnjenju muslimanskih komentatora Kurana, jedan je od rajskih potoka.

[75] *Čauš,* stražar, tjelohranitelj. — Vezirovo ime Šar-at-Tarik znači: Zlo na putu.

[76] *Sufijanci* (od riječi »sufa« — vuna), muslimanski mističari, koji su nosili bijelo vuneno odijelo.

[77] »... *ja ću je prepoznati po plavim očima*«. — Arabljani smatraju da su plave oči vanjski znak loših osobina čovjekovih.

[78] *As-Simak* (»Vidljivi«) najsjajnija je zvijezda u zviježđu Djevice, a tako se zove i dvojna zvijezda Arktur u zviježđu Boötes. Prva od tih dviju zvijezda zove se as-Simak al-Azal (»Nenaoružani Simak«), a druga Simak-ar-Ramik (»Simak konjanik«).

[79] »... *darežljiva budi, dušo*«. — Ovdje riječ »dušo« ima posebno značenje: ona je zapravo prijevod imena Hajate-an-Nufus, koje znači: Dušin život, Život duša.

[80] *Zemzen,* sveti bunar u Meki. Pravovjerni muslimani misle da je voda iz toga bunara ljekovita. — *Al-Hatim,* zid na sjeverozapadnoj strani Ćabe. Prostor između toga zida i vrata na Ćabi nekad je bio sastavni dio Ćabe, pa se stoga i naziva svetim.

[81] »... *nalik na rudejinsko koplje*«. — Po narodnoj etimologiji, naziv rudejinski potječe od imena Rudejine, žene legendernog Samhara, vidi bilješku 50 u I knjizi).

[82] *Savik,* ječmeno brašno. Tako se nazivaju i mnoga jela u koja se meće to brašno. Vjerojatno je da se u ovom slučaju misli na jednu vrstu prepečenice koja putnicima služi kao hrana na putu.

SADRŽAJ

